Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

NOBILISSIMIS, AMPLISS. Spectatiſſimis V V.

D D. CONSVLIBVS REIP. AMSTELDAMENSIS.

Viri Nobiliſſimi, &c.

OFFERIMUS vobis Enchiridium in urbe veſtra natum, Juris Civilis Breviarium, juxta Inſtitutionum Imperialium ordinem digeſtum, methodo, fortè, congruente cum inſtitutæ hujus Scholæ illuſtris conſilio. Nempe quâ juventus maturare ſtudia ſua poſſit. Equidem ex re eſt, ut ea, per ſe præcox, arctè prius contineatur, quam in vaſtiorem ſtudiorum altitudinem invehatur.

 Omni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Omnino ad Academiarum ſpectat authoritatem, ſi ad eas non mittantur niſi jam ſubacta ingenia. Nec ſaltu, ſed gradu pervenitur ad ſolidam, quam in iis ſectamur, eruditionem. Ad quam via optima quæ breviſſima. Accommodavit huic dicto auguſtam authoritatem, in legum ſtudio, Iuſtinianus Cæſar, cum Pandectarum latiori operi ſuas voluit ſervire Inſtitutiones. A quâ methodo ſi ii juris Magiſtri recedere judicantur, qui laxioribus commentationibus eas expandunt, non poterit ab eadem alienum putari hoc compendium. Nos cum ad ſeria Juris prudentiæ ſtudia deſcenderemus, ex vagâ iſtâ doctrinâ tædium ipſi concepimus, nec illud niſi contractione levavimus; adjuti, fatemur, virorum præſtantiſſimorum circumciſis expoſitionibus. Quibus tum ancillati, dum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

hoc edimus Enchiridium, minime præire ſtudemus. Affectum noſtrum ad promovenda juventutis veſtræ ſtudia, juxta forenſia exercitia, privatim probatum, publicè modò teſtamur. Cui ut faveatis futurum confidimus. Et ipſi legimus modò litus juridici ſtudii: profundum tentaturi, ſi quidem ex iſto affectu æqua experiamur judicia. Sanè in hac adventitiâ profeſſione Patriæ nos probare ſatagimus.

V V. A A.

Obſervantiſſimus

IOHAN. ARNOLDVS CORVINVS, J.U.D. & Advocatus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Legum cupidæ Juventuti
S.

ACcipitis hoc Enchiridio digeſtas per συστηματικὰς ἐρωτήσεις Inſtitutionum imperialium breves expoſitiones, cum inſertarum ex ipſo juris corpore latiorum materiarum augmento; ut felicius vobis ſit ſtudiorum initium, & tutior progreſſio. Nempe quomodo ex Inſtitutionibus conſtare poſſit Iuriſconſultus, docere ſtudemus, ſcopo ante nos prædicato. Si jura noviſſima minus novis, etiam municipalia, licet adhuc quidem parcè, practica theoricis miſcemus; facimus id, ut, in tantâ variatione, vaſti ſtudii cunabula ex iſta conjunctione habeatis. Ordinem judicii tradimus, ne fori planè ignari ex ſcholis prodeatis. Erotematicâ utimur doctrina, ut vobis reſpondentes non modò ipſi vos erudire, ſed & de profectu veſtro arbitrari poſſitis. Alveare damus cum legum quibus reſponſiones nituntur, &

Docto-

Doctorum à quibus eas mutuavimus indicio. Nec erubeſcimus. Etenim novum hodie nihil dicitur ; & fatui ſimus ſi primam legum doctrinam nobis arrogare audeamus. Vndique hæc in unum comportavimus, ut vos levaremus tædioſa lectione laxarum expoſitionum. Quibus ſi benè utimini, vix alius reſtabit labor quam unde ea ſint collecta cognoſcere. Auſum quo poſt eruditiſſima præſtantiſſimorum Iuriſconſultorum Breviaria, & nuperum quidem Doctiſſimi Perezii hoc noſtrum edimus, debetis propenſo in ſtudia veſtra affectui. Sed & prodeſt Reip. literariæ, ſi ſtudiis provecti methodum qua ea ſolida, breviaque juxta reddidere, certatim revelent. Palma eſt publica. Nec tam librorum nocet numerus, quam κακοήθως affectata moles. Nos ab humo nitimur, ut alios ad æmulationem excitemus, & hoc Enchiridio promiſſa meditamur. Nec ignorare debetis ſcholaſticis planè inhærere infra ſenectutem eſſe. Valete.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

INDEX

Cum materiarum ab Imperatore in ſuis Inſtitutionibus tractatarum ſecundum ordinem Inſtitutionum, tum latiorum à nobis inſertarum.

LIBRO I.

Titul. I. De juſtitia & jure. pag. 1.
II. De jure naturali gentium & civili. 6.
III. De jure perſonarum. 12.
IV. De Ingenuis. 13.
V. De libertinis. 14.
VI. Qui ex quibus cauſsis manumittere non poſsint. 15.
VII. De lege Fuſia Caninia tollenda. 16.
VIII. De his qui ſunt ſui, vel alieni juris. 17.
IX. De patria poteſtate. 18.
X. De Nuptiis. 19.
De legitimatione. 28.
XI. De Adoptionibus. 30
XII. Quot modis jus patriæ poteſtatis ſolvitur. 33.
XIII. De tutelis. 36.
XIV. Qui teſtamento tutores dari poſſunt. 38.
XV. De legitima adgnatorum tutela. 39.
XVI. De capitis deminutione. 40.
XVII. De legitima patronorum tutela. 41.
XVIII. De legitima Parentum tutela. 42.
XIX. De Fiduciaria tutela. 43.
XX. De Attiliano tutore, & eo qui ex lege Iulia & Titia dabatur. eod.
XXI. De Authoritate tutorum. 46.
XXII. Quibus modis tutela finitur. 48.
XXIII. De Curatoribus. eod.
XXIV. De ſatiſdatione Tutorum, vel Curatorum. 50.
XXV. De excuſatione Tutorum & Curatorum. 53.
XXVI. De ſuſpectis Tutoribus, & Curatoribus. 57.

LIBRO II.

Titul. I. De rerum diviſione & acquirendo earum dominio. 59.
II. De rebus Corporalibus & incorporalibus. 77.
III. De ſervitutibus urb. & ruſtic. prædiorum. 79.
IV. De uſufructu. 86.
V. De uſu & habitatione. 90.
VI. De uſucapionibus, & longi temporis præſcriptione. 92.
VII. De donationibus. 97.
De donatione mortis cauſſa. 102.
De donatione inter vivos. 105.
De jure dotium. 107.

VIII. Qui-

VIII. Quibus alienare licet vel non licet. 113.
IX. Per quas perſonas nobis acquiritur. 117.
X. De Teſtamentis ordinandis. 120.
XI. De militari teſtamento, 127.
Alia privilegiata teſtamenta. 131.
XII. Quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum. 135.
XIII. De Exheredatione liberorum. 139.
XIV. De heredibus inſtituendis. 145.
XV. De vulgari ſubſtitutione. 152.
XVI. De pupillari ſubſtitutione. 157.
XVII. Quibus modis teſtamenta infirmantur. 166.
XVIII. De inofficioſo Teſtamento. 170.
XIX. De heredum qualitate & differentia. 174.
XX. De legatis. 182.
XXI. De ademtione & tranſlatione legatorum. 202.
XXII. De lege Falcidia. 204.
XXIII. De fideicommiſſariis hereditatibus & ad SC. Trebellianum. 207
XXIV. De ſingulis rebus per fideicommiſſum relictis. 221.
XXV. De Codicillis. 223.

LIBRO III.

Titul. I. De hereditatibus quæ ab inteſtato deferuntur. 227.
De jure Hollandico circa ſucceſsionem. 236.
II. De legitima adgnatorum ſucceſsione. 243.
III. De SC. Tertylliano. 247.
IV. De SC. Orphitiano. eod.
V. De Succeſsione cognatorum. eod.
VI. De gradibus cognationum. 248.
VII. De ſervili cognatione. 254.
VIII. De ſucceſsione libertorum. 255.
IX. De Aſsignatione libertorum. 258.
X. De bonorum poſſeſsionibus. 259.
XI. De acquiſitione per arrogationem. 268.
XII. De eo cui libertatis cauſſa bona addicuntur. 269.
XIII. De ſucceſsionibus ſublatis quæ fiebant per bonorum venditiones, & ex SC. Claudiano. 270.
XIV. De Obligationibus. 271.
XV. Quibus modis re contrahitur obligatio. 278.
De mutuo. eod.
Indebiti ſolutio. 283.
De commodato. 286.
De precario. 288.
De depoſito & ſequeſtratione. 289.
De pignore. 294.
XVI. De verborum obligationibus. 309
XVII. De duobus reis ſtipulandi & promittendi. 316.
XVIII. De ſtipulatione ſervorum. 319.
XIX. De diviſione ſtipulationum. 320.
XX. De inutilibus ſtipulationibus. 321.
XXI. De fidejuſſoribus. 327.
XXII. De literarum obligationibus. 334.
XXIII. De Obligationibus ex conſenſu. 337.
XXIV. De Emtione & venditione. 338.
De Redhibitione & Quanti minoris. 349.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

De Evictione. 351.
De jure retractus. 351.
XXV. De locatione & conductione. 359.
De Emphyteuſi. 363.
XXVI. De Societate. 373.
XXVII. De Mandato. 377.
XXVIII. De obligationibus quæ ex quaſi contractu naſcuntur. 381.
De contractibus innominatis. 382.
De quaſi contractibus. 388.
Negotiorum geſtio. 389.
Tutelæ adminiſtratio. 391.
Rerum communio. 392.
Familiæ erciſcundæ. 393.
Aditio hereditatis. 296.
Indebiti ſolutio. 307.
XXIX. Per quas perſonas nobis acquiritur. 398.
XXX. Quibus modis tollitur obligatio. eod.
De ſolutione. 399.
De acceptilatione. 405.
De novatione. 408.
De delegatione. 410.
De mutuo conſenſu. 413.
De confuſione. 414.
De compenſatione. 415.
De tranſactionibus. 418.
De Interitu Rei. 423.
Oblatione, & obſignatione. 424.
Modi diſſolvendæ obligationes ope exceptionis. 425.

LIBRO IV.

Titul. I. De obligationibus quæ ex delicto naſcuntur. 428.
De furto. 430.
II. De vi bonorum raptorum. 439.
III. De lege Aquilia. 441.
IV. De injuriis. 446.
V. De obligationibus quæ ex quaſi delicto naſcuntur. 452.
VI. De Actionibus; earum puta definitione & diviſionibus. 455.
De actionibus realibus earumque ſubdiviſione. 457.
R.^a De rei vindicatione. 458.
De Actione confeſſoria. 464.
De Negatoria. 466.
Diviſio actionum in civiles & prætorias. 469.
Actio publiciana. eod.
Reſciſſoria. 472.
Actiones revocatoriæ. 475.
Avocatoriæ. 480.
Actiones prætoriæ perſonales. 483.
De conſtituta pecunia. eod.
De peculio. 486.
Actio de jurejurando. 489.
De juramento. 492.
Actiones prætoriæ perſonales. 504.
Præjudiciales. 509.

Tertia

Tertia actionum diviſio in rei pœnæ perſecutorias, & mixtas, ubi 514.
Actio ex mutuo. 525.
Commodato. 517.
Depoſito. 519.
Mandato. 522.
Pro ſocio. 526.
Emti venditi, & contra. 527.
Locati, conducti, & contra. 533.
Ex contractu emphyteutico: 537.
Furti. 538.
Vi bonorum raptorum. 540.
Legis Aquiliæ. eod.
Ex teſtamento pro relictis locis venerabilibus. 542.
Familiæ erciſcundæ. 545.
Communi dividundo. 547.
Finium regundorum. 549.
Quarta actionum diviſio à quantitate in eas deducta. ubi 550.
Actio ſervi corrupti. 552.
Quod metus cauſſa. 554.
In factum de calumniatoribus: 556.
Quinta diviſio actionum in bonæfidei & ſtricti juris. ubi 558.
Petitio hereditatis. 560.
Actio negotiorum geſtorum. 564.
Tutelæ. 566.
Pignoratitia. 568.
Actiones arbitrariæ. 570.
Sexta actionum diviſio, ubi. 576.
De ceſsione bonorum. 578.
VII. Quod cum eo qui in aliena poteſtate eſt negotium geſtum dicitur, ubi actio 581.
Quod juſſu. 582.
Exercitoria. 583.
Inſtitoria. eod.
Tributoria. 586.
De peculio, ſed remiſsive ut de qua tit. 6. actum. 587.
De in rem verſo. eod.
VIII. De Noxalibus actionibus. 591.
IX. Si quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. 593.
X. De iis per quos agere poſſumus. ubi 595.
De perſonis quæ in judiciis conſiderantur, in ſpecie de Procuratoribus. 596.
De Advocatis. 901.
XI. De ſatiſdationibus. 603.
XII. De perpetuis & temporalibus Actionibus. 607.
XIII. De Exceptionibus. 610.
XIV. De Replicationibus. 616.
XV. De Interdictis. ubi 618.
De operum bonorum nuntiatione. 632.
Quod vi, aut clam. 934.
De damno infecto. eod.
De poſſeſsione. 635.
XVI. De pæna temere litigantium, ubi 639.
De Infamia. 640.
De ordine judicii. 642.
De citatione. 644.
De Arreſtatione. 647.

De

De contumacia ejuſque pæna. 643.
De libello. 651.
De dilationibus. 653.
De feriis. 655.
De reconventione. 656.
De Interventione. 657.
De laudatione & nominatione authoris. 658.
De litis conteſtatione. 659.
De poſitionibus. 661.
De interrogationibus & reſponſionibus. 662.
De Articulis. 663.
De probationibus. 664.
De præſumtionibus. 666.
De teſtibus. 667.
De inſtrumentis. 673.
De confeſsione. 676.
De concluſione. 677.
De ſententia, ejuſque effectu. 678.
Modi ſententiæ impugnandæ, ubi. 681.
De nullitate. 682.
De appellationibus. 684.
De inhibitione. 688.
De ſupplicatione. 689.
XVII. De officio judicis. 690.
De collationibus. 695.
De fructibus & acceſsionibus uſuris propiora. 697.
De impenſis. 702.
De in integrum reſtitutione. 704.
De executione. 706.
XVIII. De judiciis publicis. 707.
Iudiciorum publicorum generalia. eod.
De publicorum judiciorum ſpeciebus. 712.
De raptu. 719.
De homicidio. 720.
De veneficio. 722.
De Parricidio. eod.
De falſo. 723.
De peculatu. 725.
De plagio. 727.
Repetundarum crimine. 728.
Annonæ. 729.
Reſiduorum. eod.
De judiciorum concurſu. 730.
De fiſci jure. 731.

INSTI-

INSTITVTIONES
IMPERIALES
Per Erotemata digeſtæ.

LIBER I.

TIT. I.

De Iuſtitia & Iure.

C*Vr Imperator primum titulum formavit de Iuſtitia & jure?*

℞. Quia ſtatuit in principio finem artis, & ipſam artis Iuridicæ definitionem proponere.

Quid igitur hic jus ſignificat?

℞. Ipſam juris artem. *Vult.* hic. *Pac. in Notis.*

Quomodo alias, accipitur, Vox juris?

℞. Accipitur etiam. 1. Pro juris objecto. *l. pen. ff. eodem.* 2. Pro loco in quo jus dicitur. *l. eadem.* 3. Pro eo quod in jure conſiſtit. 4. Pro neceſſitudine. *l. Vltima.* 5. pro poteſtate. 6. Denique pro arte juris: ut hic. *l. 1. ff. eod.*

Quid eſt Iuſtitia?

℞. Eſt conſtans & perpetua voluntas jus ſuum cuique tribuendi. *Pr. hic.*

Quid ſignificat in definitione voluntas?

℞. Accipitur pro habitu animi per quem volumus juſte agere, & ſuum cuique tribuere, ac reipſa, & promtè quidem, (niſi impediamur,) tribuimus. *Pac. in notis hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Cur dicis conſtans & perpetua voluntas?

℞. Quia intelligitur habitus talis, quo ad id agendum quod perpetua & conſtans præſcribit ratio, firmiter & conſtanter movemur: Nec enim eſt juſtus, niſi qui conſtanter, & firmo animi propoſito quod juſtum eſt agit. *Pac. notis ibidem ex Ariſtotele.*

Qualis ergo juſtitia hic definitur, divina, an humana?

℞. Humana; Quia illa, non divina, finis juris eſt. Sed definitur, non ut in homine eſt, ſed ut in ſe eſt. *Nov.69.*

Quotuplex eſt Iuſtitia humana?

℞. Duplex: Vniverſalis, & particularis.

Quæ eſt Iuſtitia univerſalis?

℞. Obedientia univerſalis erga omnes leges; divinas & humanas, naturales & civiles. *VVeſ. Par. hic n.3.*

Quæ eſt particularis?

℞. Ea ipſa, quæ hic definitur. *Perez. hic.*

Vnde probas particularem hic definiri?

℞. Quia univerſalis juſtitia ad Theologiam potius pertinet; Iuriſprudentiæ autem finis Iuſtitia eſt, quatenus virtus eſt civilem ſpectans converſationem: Ideoque ſola hic ab Imp. & I.C. ubique deſignatur.

Quotuplex eſt Iuſtitia particularis?

℞. Duplex; diſtributiva, & commutativa.

Quid eſt Iuſtitia diſtributiva?

℞. Eſt æqualis rerum omnium publicarum, múnerum, præmiorum, pœnarum &c. inter perſonas, pro ſingularum merito, congruentiâ, & dignitate diſtributio. *Weſ. Par. n. 12. l. Vlt. Cod. de ſtatu & Imag.*

Quid eſt commutativa?

℞. Eſt juſta commutationis rerum in contra-

ctibus

ctibus privatorum ordinatio. *Perez.hic.*

Vtra hic definitur?

℞. Vtraque: illa tanquam ad jus publicum; hæc, tanquam ad privatum pertinens.

Qualis proportio ſervatur in utraque Iuſtitia?

℞. In diſtributiva Geometrica; quæ tum rerum in ſe, tum perſonarum, pro ratione meriti, dignitatis &c. proportionem ſimul ſpectat. In commutativa Arithmetica; quæ ſolam rerum æqualitatem conſiderat. *Weſ.Par. hic.n.*11.

Cur dicis in definitione: ſuum cuique tribuendi?

℞. 1. Vt à liberalitate Iuſtitia diſtinguatur ſpeciatim; quæ non tribuit alteri quod ſuum eſt, ſed quod ei non debetur. 2. Quia natura Iuſtitiæ, quâ communiter ab aliis virtutibus diſtinguitur, eſt ad alium referri.

Quid eſt Iuriſprudentia?

℞. Eſt rerum divinarum atque humanarum notitia, juſti atque injuſti ſcientia. Vel (ſecundum Celſum) Ius (Iuriſprudentia) eſt ars æqui & boni. *l.* 1.*ff. hoc Tit.*

Cur dicis, ſcientia & ars?

℞. Scientia dicitur, non ſecundum accurationem Philoſophicam, quâ ſcientia ab arte diſtinguitur, contemplativa exiſtens, ac in neceſſariis verſans; ſed acceptâ ſcientiæ voce pro effectiva ſeu practica. Ars dicitur, non quod mechanica ſit, ſed eo ipſo, quod practica eſt, & uſus ejus non in mera contemplatione, ſed in praxi (forenſi puta) conſiſtit.

Cur dicis rerum divinarum atque humanarum notitia?

℞. Quia de rebus divinis & humanis agit Iuriſprudentia; puta, quatenus circa illas de jure quæritur.

Cur dicis ſcientia Iuſti atque injuſti?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Vt hoc ipſum, quod modo dictum, doceatur; puta eatenus tantum de rebus hic agi, quatenus ad jus & injuriam referuntur.

Quomodo Celſo dicitur ars æqui & boni?

℞. Æqui artem Celſus quaſi juſti dixit, privatum jus maximè ſpectans. Boni autem, juris publici ratione, cujus ſuprema lex eſt ſalus populi & utilitas Reip. licet aliquando in ſpeciem videatur ab æquitate naturali recedere.

Qualia præcepta Iuris hic tradit Imperator?

℞. Non particularia, quæ paſſim traduntur toto Iuris corpore: ſed univerſalia, particularium principia.

Quæ ſunt illa?

℞. Honeſte vivere, alterum non lædere, ſuum cuique tribuere.

Quæ eſt inter illa præcepta relatio?

℞. Primum univerſaliſſimum eſt, totam rectè vivendi in converſatione civili normam dirigens; Ideoque & duo reliqua præcepta ſub ſe continens.

Quid docet præceptum honeſtè vivendi?

℞. Nihil eſſe juſtum quod non ſit honeſtum.

Quid vetat ſecundum?

℞. Omnem ſive alterius, ſive ſui ipſius in corpore & bonis læſionem.

Quid docet tertium?

℞. Non ſufficere ſi nihil in alium, vel in nos ipſos committamus, niſi etiam, non nobis tantùm, ſed & aliis, quod juſtum eſt, præſtemus.

Cur dicitur non omne quod licet honeſtum eſſe?

℞. Significatur omnia quæ ſunt inhoneſta, non eſſe nominatim legibus civilibus prohibita: non harum vero ſimpliciter, ſed & naturalis juris normam, ut viri boni ſimus, ſequendam eſſe.

Cur ergo, & quatenus αὐτοχειρία, id eſt, *ſui ipſius læſio legibus Romanis permiſſa fuit?*

℞. Ita

℞. Ita ut facti ſceleritas non eſſet quidem obnoxia, agnoſceretur tamen, & conſcientia metus teneretur. *l. 3. de bonis eor. qui mortem ſibi conſc.*

Quatenus vim vi licet repellere?

℞. Ad defenſionem, non ad vindictam. *l. 3. ff. hic.*

Quotuplex eſt jus?

℞. Duplex: publicum & privatum. §.4.*hic.*

Quid eſt publicum?

℣. Quod ad ſtatum Reip. Romanę, vel cujuſque Reipublicæ utilitatem per ſe & principaliter ſpectat. §.*eod.*

Quid eſt privatum?

℞. Quod per ſe & principaliter ſpectat ad utilitatem privatorum. *eod.*

Cujus ratione jus publicum hic definitur?

℞. Boni ſeu utilitatis ratione. Nam alias jus publicum duplici ratione dicitur: vel utilitatis tantum, ut hic; vel authoritatis. Quo modo etiam jus privatum publicum eſt. Quia non eſt jus niſi publica authoritate. Sic tutela & teſtamenti factio dicuntur eſſe juris publici.

De quo jure agit Imperator?

℞. De privato tantum. §. *eod.*

Quæ ſunt iſtius Iuris principia?

℞. Collectum eſt ex præceptis naturalibus, aut Gentium, aut civilibus. §.*ult.hic.*

An ex iiſdem collectum & publicum jus?

℞. Collectum quidem eſt ex præceptis gentium aut civilibus: non autem ex naturalibus, puta iis, quæ ipſa bruta natura docuit. §. *eod.*

Cur non?

℞. Quia verſatur circa ſacra, ſacerdotes, magiſtratus &c. quæ inter bruta non exiſtunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

De quibus, Deo volente, etiam aliquando agemus per compendium. Imperatorem equidem ſequentes & philoſophos, faciliora præmittimus.

TIT. II.

De Iure naturali, Gentium, Civili.

Qvotuplex ergo eſt jus ſecundum priora principia?

℞. Triplex: Naturale, Gentium, Civile. *Rub. hic.*

Quid eſt jus naturale?

℞. Ius Naturale eſt, quod natura omnia animalia docuit. *Text. Princ. l. pen. ff. de Iuſt. & Iure.*

Da exempla hujus Iuris.

℞. Exempla ſunt, Maris atque fœminę conjunctio, liberorum procreatio, atque educatio. *ibid.*

Quomodo jus adſcribitur brutis?

℞. Brutis in definitione jus non tribuitur: Sed docetur tantum, id jus naturale vocari, cujus principia, vel præcepta natura omnia animalia docuit; quæ in homine ratio, ut jus ſint, facit.

Quot modis ergo jus naturale accipitur?

℞. Duobus modis. Vel pro eo quod effloreſcit ex inclinationibus, quæ hominibus cum brutis ſunt communes: vel quod conſiſtit in præceptis & communibus notionibus, homini peculiariter naturæ inſitis; vivendi rectam rationem continentibus. Quod etiam jus gentium dicitur. *Infra §. ſingulorum de rerum Diviſ.*

Ius gentium ergo quotuplex?

℞. Primævum, vel ſecundarium.

Quid eſt primævum jus?

℞. Quod naturalis (& ſimplex quidẽ ac incorrupta) ratio, nudo honeſtorum ac turpium intuitu, conſti-

conſtituit; & apud omnes populos peræque cuſtoditur. §.1.*hic.*

Quid ſecundarium?

℞. Quod per ratiocinationem (ex intuitu neceſſitatis & uſus) in converſatione civili gentes humanę, (inter duo mala minus eligentes) ſibi conſtituere. §.2.*hic.*

Da utriuſque exempla.

℞. Ad primævum jus gentium pertinent tria prę-cepta præcedentia generalia: item in Deum religio; pietas in parentes & patriam. *l. 2. ff. de Iuſt. & jur.* Ad ſecundarium, bella, captivitates, ſervitutes, dominiorum diſtinctio, contractus ferè omnes. §.2.*hic.*

Quid eſt jus civile?

℞. Ius civile eſt, quod quiſque populus ſibi conſtituit. §.1.*hic.*

Quomodo hæc tria Iura inter ſe diſtinguuntur hic ſecundum Imp.?

℞. Vt naturale jus omnibus quidem hominibus, non tamen ſolis competat. Civile ſolis quidem, non tamen omnibus. Gentium & omnibus competat hominibus, & ſolis. *Pac. Analyſ.hic.*

Quomodo jus civile à jure gentium diſtinguitur?

℞. Quod jus civile ſit proprium civitatis à qua conditum eſt; gentium Iure omnes gentes utantur: Ideoque jus civile multiplex ſit, ſecundum civitates à quibus conditum eſt; Gentium unum ſit omnium hominum commune. §.1. & 2.*hic.*

Quando ſimpliciter jus civile nominatur quod jus intelligitur?

℞. Romanum, tanquam judicatum præſtantiſſimum. §. 2.*eod.*

Quotuplex eſt jus civile Romanum?

℞. Scriptum & non ſcriptum. §.3.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quid eſt jus ſcriptum?

℞. Ius ſcriptum dicitur, quod publica authoritate, ejus qui legum ferundarum habet poteſtatem; non privata, literis eſt mandatum.

Quot Iuris Romani ſcripti ſpecies recenſet Imp.

℞. Sex. Legem, Plebeſcitum, Senatusconſultum, Principum placita, Prætorum edicta, Reſponſa prudentum. §. 3. *eod.*

Quid eſt hic Lex?

℞. Quam Pop. Rom. Senatorio magiſtratu interrogante, veluti Conſule, conſtituebat. *Text. hic.*

Quid Plebiſcitum?

℞. Quod plebs, Plebeio magiſtratu interrogante, veluti Tribuno, conſtituebat. *Text. hic.*

Quid Senatus conſultum?

℞. Quod Senatus jubet atque conſtituit. *Text. hic.*

Quæ dicuntur Principum placita?

℞. Conſtitutiones principum, eorumque decreta & edicta, poſtquam in eos Imperium & poteſtatem Pop. Romanus contulit, pro lege propoſita, ac lata. *Text.* § 6. *hic.*

Quæ ſunt Prætorum edicta?

℞. Quæ Prætores pro ſua Iuriſdictione propoſuerunt. Ad quæ pertinent quædam ſingularia, quæ Ædiles Curules de quibuſdam cauſis ad ipſorum notionem pertinentibus tulerunt. §. 7. *hic.*

Quæ ſunt Reſponſa Prudentum?

℞. Sententiæ & opiniones eorum, quibus à Cæſare permiſſum erat de jure reſpondere. §. 8. *hic.*

Quomodo ſecundum has ſex ſpecies jus civile ſcriptum aliàs dividitur?

℞. Dividitur in jus civile in ſpecie dictum, & complectitur omnes iſtas ſpecies præter Prętorum edicta; & prætorium, quod & honorarium dicitur, quod Prætorum & Ædilium Curulium edictis conſtat. §. 7. *hic. l. 7. primi ff. de Iuſt. & jur.*

Vox

Vox legis *an nunquam aliter quam ſic accipitur?*

℞. Imo pluribus modis accipitur. 1. Latiſſimè pro quovis jure. 2. Pro jure poſitivo. *l. 2. & 1. ff. de Leg.* 3. Pro jure ſcripto ſpecialius. *l. 9. ff. de Iuſt. & Iur.* 4. Specialiſſimè pro lege. 12. Tab.

Quis habet legis condendæ poteſtatem?

℞. Is, penes quem eſt ſummum Imperium. *l. 1. §. 12. C. de leg. 1. ff. de Conſt. Princ.*

Quæ eſt vis legis?

℞. Legis virtus eſt imperare, vetare, permittere, punire. *l. 6. ff. de Legibus.*

Quis poteſt legem interpretari?

℞. Interpretari leges, ita ut interpretatio omnes teneat, poteſt tantum is qui legem ferre poteſt. *l. 12. §. 1. C. de leg.* Non Iudex. Qui tamen eatenus eam explicat, ut interpretatio ejus valeat inter partes, ut ſententia.

Quotuplices ſunt leges?

℞. Duplices; vel generales, vel perſonales. Generales ſunt, quę omnes tenent; Perſonales, quæ privilegia dicuntur, & perſonas quibus conceduntur, vel res circa quas conceduntur, non egrediuntur, nec in exemplum aliarum ſive perſonarum, ſive rerum trahi poſſunt. §. 6 *hic.*

An & populus, ſuperiorem agnoſcens, legem ferre poteſt?

℞. Poteſt. Sed non aliter, quam ſi poteſtatem habeat à Principe conceſſam, vel præſcriptam. Quæ leges Statuta dicuntur. *Schneidw. hic. n. 14.*

An ipſe Princeps legibus à ſe latis obligatus eſt?

℞. Imo ſolutus eſt legibus. *l. 31. ff. de Leg.* pœnariis puta. Dignum tamen Principe legibus ſe alligatum profiteri. *l. Digna vox. Cod. de Leg.*

Quæ ſunt regulæ præcipuæ legum & ſtatutorum interpretandorum?

℞. 1. Leges per interpretationem producuntur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ad caſus omiſſos; ut ubi eadem eſt ratio, licet verba legis ceſſent, idem tamen ſit jus. *lib.* 11. *&* 13. *ff. de leg.* 2. Lex quæ præterita facta condonat, eadem in futurum prohibet. *l.* 22. *ff. eod.* 3. Si duæ leges ſunt ſibi invicem contrariæ, poſterior priore eſt potior; *l. ult. ff. de conſt. princ.* Si non ſunt contrariæ; hæ ex illis, & illæ ex his accipiunt interpretationem. *l.* 26. *& ſeqq. ff. de leg.* 4. In dubio benignior interpretatio, quæ vitio caret, nec Iuris inducit correctionem, eſt accipienda. *l.* 18. *ff. eod.* 5. Leges novæ ita ſunt explicandæ, ut quæ in iis manifeſta ratione non inveniuntur deciſa, durare in ſanctione veterum legum intelligantur. *l.* 26. *&* 27. *ff. eod.* Verba ſtatutorum, ubi id ratio æquitatis admittit, ampliſſime quidem: *Bart. in l.* 1. *C. de ſum. Trinit. Dd.* ſed ubi derogant Iuri communi, ſtrictè ſunt accipienda. *c. cum dilect. De conſuet.* Quibus plures addi obſervationes poſſunt.

Quæ eſt interpretandarum legum norma?

℞. Æquitas, rectaque ratio; quæ anima legis dicitur. *Everard. loc. à rat. legis & ad reſtrict. ipſius legis & ſeqq.*

Quomodo æquitas explicat legem?

℞. 1. Eam ad rectam ſententiam accommodando. 2. Extendendo ad caſus ſimiles lege non expreſſos. 3. Vbi lex obſcura eſt, ipſa æquitas judicii ratio ac regula eſt. *l. placuit, Cod. de Iudiciis.*

Quod eſt Ius non ſcriptum?

℞. Diuturni mores conſenſu utentium approbati. Conſuetudinem vocant. §. 9.

Quotuplex eſt conſuetudo?

℞. Duplex: 1. Generalis, quæ eſt inſtar legis; 2. Specialis, quæ eſt inſtar ſtatuti, & juris municipalis.

Quis poteſt conſuetudinem introducere?

℞. Idem qui legem poteſt condere. Qui ſuperiorem

riorem agnoſcit, eam non introducit, ſine iſtius ſuperioris patientia. *Schneidw. hic.*

Quæ requiruntur ad eam introducendam?

℞. Tria: 1. Principium rationale. Id eſt ſi ratio fuerit ejus jnducendæ, & ipſa rationalis ſit. 2. Longi temporis præſcriptio: id eſt, ſecundum pleroſq; decennii. *In Rub. C. quæ ſit longa conſuetudo.* 3. Actuum, ad minimum duorum, pluriumve conſenſu populi approbatorum, judicialium maximè, frequentia. *l. 1. C. quæ ſit longa conſ. & c. Ext. de conſuet. Schneidw. eod.*

Quis eſt conſuetudinis effectus?

℞. 1. Ius novum introducit, ubi ſcriptum deficit §. 3. *hic.* 2. Interpretatur legem. *l. 37. ff. de leg.* 3. Corrigit legem vetuſtiorem. *l. 32. ff. de leg. cum ſeqq.*

Quomodo dividit Imperator Ius ex accidenti?

℞. In mutabile, ut jus civile & gentium ſecundarium: utpote quod conſuetudine, vel alia lege poſtea lata mutatur: & immutabile, ut jus naturale, & jus gentium primævum, quod apud omnes gentes peræque obſervatur. §. 11.

Quod eſt generale objectum Iuris?

℞. Iudicia. Quippe quæ tanquam organa ſunt & media juſtitiæ conſequendæ. *Pac. Analyſi ad §. ult. hic.*

Quæ ſunt objecta ſpecialia?

℞. Tria: Primo perſonæ; puta tum litigantes, tum judicantes. 2. Res, de quibus judicatur. 3. Actiones, per quas de rebus judicium movetur. §. 12. *& Pac. eod.*

Quot modis iſta hic ſpectantur?

℞. Duobus: primò per ſe ſingula: deinde ut ſunt judiciorum partes. *Pac. Epitome diſp. 1. theſ. 24.*

TIT.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

TIT. III.

De Iure Perſonarum.

PErſonarum diviſio unde ſumitur?

℞. Sumitur. 1. à Natura. 2. à Gentium. 3. à Civili jure.

Quomodo dividuntur perſonæ ſecundum naturam?

℞. Ratione ſexus: & quidem in mares & feminas. Qui ut plurimum eodem, interdum diverſo, & quidem vel meliore, vel deteriore jure utuntur. *l.7. de ſtatu hominum.* Hermaphroditis ad ſexum relatis in ipſis prævalentem. *l.10. eod.*

Quomodo dividuntur ſecundum jus gentium?

℞. In liberos & ſervos. *Princ.hic.*

Qui dicuntur liberi?

℞. Qui vel manſere in libertate naturali, vel ad eam rediere.

Qui ſunt ſervi?

℞. Qui dominio alterius vel per violentiam contra naturam ſunt ſubjecti; aliàs mancipia, quaſi manu capti, dicti. §.3.*hic.* vel per culpam lege civili in eam damnati. §.4.*hic.*

Quid eſt libertas?

℞. Naturalis facultas ejus quod cuique facere libet, niſi ſiquid vi aut jure prohibetur. §.1.*hic.*

Quid eſt ſervitus?

℞. Conſtitutio juris gentium, (& partim juris civilis) qua quis dominio alieno contra naturam, id eſt naturalem libertatem, ſubjicitur. §.2.*hic.*

Quod modis fiunt ſervi?

℞. Aut jure gentium; & primitus quidem captivitatis jure, quo quæ ab hoſtibus capimus ſtatim noſtra fiunt. *l.2. tit.1.§.17.* Deinde per nativitatem acceſſionis jure; quo, quod ex ancilla no-

ſtra

ſtra naſcitur, noſtrum eſt. *Ibid.*§. 37. Aut jure civili. 1. Per venditionem; cum quis liber homo major viginti annis ad pretium participandum ſe venundari patitur, conditionem ejus liberam emtore ignorante. §. 4. *hic.* 2. Per conjunctionem impudicam dominę cum alieno ſervo ex ſenatusconſulto Claudiano, quod ab Imperatore abrogatum. *infra lib.* 3.*Tit.* 13.*de ſucceſſionibus ſublatis.&c.* 3. Damnatione ad metallum; quæ pœnæ ſervitus dicitur. *Tit.* 16. *lib.* 1.§. 1. 4. Per retractionem in ſervitutem ob ingratitudinem in patronum manumiſſorem. *Nov.* 78.*c.*2.

Quæ inter ſervos & liberos homines eſt differentia?

R. In ſervorum conditione, vel qualitate (licet alii vilioribus, alii honeſtioribus addicantur operis, *l.* 15. *ff.de Vſufr.*) nulla eſt differentia. Quia omnes æque ſunt ſervi, nullumque habent ſtatum, & pro mortuis in Rep. habentur. Inter liberos multæ ſunt differentiæ, & prima quidem quod ſunt, aut ingenui, aut libertini. §. 5. *hic.* Sublata tamen & ipſa eſt, *Novella.* 78. Ex qua omnes liberi ſunt ingenui.

TIT. IV.

De Ingenuis.

Quis eſt ingenuus?

R. Qui ſtatim ac natus eſt, liber eſt.

Quid requiritur ut quis liber naſcatur?

Reſp. Matrem aliquo ſaltem tempore dum uterum geſtavit, ſive conceptus, ſive medio, ſive partus, liberam habuiſſe; patris hic nulla habita ratione. *Quia quoad naturam partus ventrem ſequitur. Princ.hic.*

Quid ſi natus ingenuus ab hoſtibus captus in ſervi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſervitutem redigatur & poſtea manumittatur, an ſit libertinæ conditionis?

Reſp. Non officit ejus natalibus talis captivitas aut manumiſſio; omnino autem juſta ſervitus. *§. 1. hic. Pac. in notis.*

TIT. V.

De Libertinis.

Qui ſunt Libertini?

Reſp. Libertini ſunt, qui ex juſta ſervitute ſunt manumiſſi, id eſt, è ſervis liberi facti. *Text. Princ.*

Quid eſt manumiſſio?

Reſp. Eſt de manu, id eſt, de poteſtate datio, ſeu dimiſſio. h. e. datio libertatis. *Text. ibid.*

Quot modis procedebat, & ubi?

Reſp. Vel fiebat inter vivos; idque tum ſolenniter apud Magiſtratum vindictâ, id eſt, virgâ prætoria qua caput ſervi manumittendi percutiebatur; vel poſtmodum, ex conſtitutionibus Imperatorum, in Eccleſiis, teſte populo, & ſignatore Epiſcopo; tum minus ſolenniter, aut inter amicos, aut per Epiſtolam, aut etiam per adoptionem, & filii nominationem. *Text. hic & infra de adoptionibus.* Vel mortis cauſa, in teſtamento, item codicillis teſtamento confirmatis; idque ſive directa, ſive fideicommiſſaria, vel per aliam quamlibet ultimam voluntatem fideicommiſſaria ſola. *Vult. hic.*

Vbi expediri poterat manumiſſio?

Reſp. Vbique & quovis tempore expediri poterat. *Text. §. 2. Quia voluntariæ erat juriſdictionis.*

Quotuplices erant olim Libertini?

Reſp. Triplices; alii erant cives Romani, & perfectam habebant libertatem; Alii liberi quidem erant; ſed non cives, Latini dicti; Alii Dedititii,

titii, ſeu, ut vult Cujacius, Dedititiorum numero; qui ita conſequebantur libertatem, ut morte demum à ſervitute liberarentur. Hodie, novâ Iuſtiniani conſtitutione, omnes libertini ſunt ingenui & cives Romani; ſalvo tamen jure patronatus. *Text.hic.§.3.& Nov.78.cap.1.*

Tit. VI.

Qui & ex quibus cauſis manumittere non poſſint.

An licet cuique volenti manumittere?

Reſp. Licet, ut dictum, manumiſſio ſit voluntariæ jurisdictionis; non licet tamen cuique volenti, ſeu pro libitu, & quacunque ratione, manumittere. *Princ. hic.*

Qua lege itaque modus manumiſſioni conſtitus?

Reſp. Gemina. primò Æliâ Sentiâ: ſecundò Fuſia Caninia. *Princ.hic, & ſeq. Tit.*

Quis lege Ælia Sentia?

Reſp. 1. Vt non liceat ei qui non eſt ſolvendo in fraudem creditorum manumittere. *Text. princ.* Niſi teſtamento unum modo ſervum quem heredem, alium non habens, inſtituat cum libertate, uti creditoribus hereditariis ſatisfaciat, vel ſubhaſtationem bonorum defuncti ſuo nomine patiatur, pro libertatis lucro. 2. Vt minori annis viginti non aliter, quam juſtâ causâ manumiſſionis apud conſilium dictâ approbatâque, liceat manumittere.

Nihil ne hic poſterioribus legibus mutatum?

Reſp. In primo capite mutatum, ut procedat manumiſſio, quoad ſervum, etiam ſine libertate inſtitutum, § 2. *hic.* Quoad alterum, ex conſtitutione Iuſtiniani, *hic.* §.7. ut liceat minori, dicto modo, ſiqui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſiquidem annum decimum ſeptimum expleverit, vel decimum octavum attigerit, manumittere, &c, noviſſimo jure, anno decimo quarto, id eſt eodem quo teſtamentum condere poteſt. *Nov.* 119. *cap.* 2.

Quis dicitur in fraudem creditorum manumittere?

Reſp. Qui vel eo tempore quo manumittit jam eſt, vel ex manumiſſione fit non ſolvendo. Si quidem fraudandi animo manumittit. Sine quo animo, etſi bona manumittentis non ſufficiant creditoribus, libertas non impeditur. §. 3.

Quæ ſunt juſtæ manumittendi cauſæ ob quas licet minori manumittere?

Reſp. Si patrem, matrem, filium filiamve, fratrem, ſororem naturalem, pædagogum, nutricem, educatorem, alumnum alumnamve, aut collactaneum, aut ſervum, non minorem decem & ſeptem annis, procuratoris habendi, vel ancillam in matrimonium habendi gratia manumittat. Modo hanc intra ſex menſes, citra juſtum impedimentum, in uxorem ducat. *Text.* §. 5.

Quid ſi hæ cauſæ prætextus modo ſint, non veræ cauſſæ?

Reſp. Si allegatæ ſemel probentur, ſive veræ, ſive falſæ ſint, manumiſſio non retractatur. §. 6.

TIT. VII.

De lege Fuſia Caninia tollenda.

QVis modus manumiſſioni conſtitutus fuit lege Fuſia Caninia?

Reſp. Vt plures ſervos habenti de familia à duobus uſque ad decem, partem dimidiam; à decem ad triginta partem tertiam; à triginta uſque ad centum, partem quartam; à centum uſque ad quin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

quingentos partem quintam; plures autem quam centum ex majori numero ſervorum, manumittere non liceret. *Cajus Inſtitutionum lib.* 1. *Tit.* 2. *Paulus lib.* 4. *Sent. Tit.* 14.

Duratne hæc lex?

Reſp. Non; ſed tanquam invida & libertates impediens, nec morientibus idem, quod vivis permiſſum, concedens, à Iuſtiniano ſublata eſt. *Text. hic.*

TIT. VIII.

De his qui ſunt ſui juris, vel alieni.

STatus ſecundum civitatem & familiam ex quo jure cenſetur?

Reſp. Ex jure civili.

Quomodo itaque ſecundum jus civile perſonæ dividuntur?

Reſp. Secundum ſtatum civitatis in cives & peregrinos; ſecundum familiam in perſonas quæ ſunt ſui, vel alieni juris.

Cur de priori diviſione in cives & peregrinos hic non agit Imperator?

Reſp. Quia ad jus publicum pertinet; de jure autem privato tantum agere inſtituit. *Suprà* §. 4. *Tit.* 1.

Qui ſunt ſui juris, vel alieni?

Reſp. Sui juris ſunt patres familiarum; alieni, qui vel ſunt in poteſtate dominorum ut ſervi, vel in poteſtate patria, ut filii familias.

Cur dicitur hæc diviſio eſſe ex jure civili?

Reſp. Quia, licet poteſtas dominica ſit ex jure gentium ſecundario, patria ex jure naturæ ſeu gentium primario; utraque tamen jure civili informata, & variè mutata eſt. *Schneidw. n.* 1. *hic.*

Quæ fuit poteſtas jure gentium dominorum in ſervos?

Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. 1. Vt in ipſos jus haberent domini vitæ & necis. 2. Vt quicquid ſervi acquirebant, dominis acquirerent, nec ipſi bona haberent, ſed in bonis eſſent. §. 1.& 2.*hic.*

Quatenus hæc poteſtas jure civili limitata eſt?

℞. Vt non liceret domino ſervum proprium ſine juſta cauſa magis quam alienum occidere, & ſi eum durius quam ferri poſſet tractaſſet, cogeretur bonis conditionibus, id eſt, juſto pretio eum vendere. *Text. hic.*§.2. Deinde ut ſervus interdum fructuario, interdum bonæ fidei poſſeſſori acquireret. *Infr. per quas perſonas; lib.* 2.*Tit.*9.§.3.4.5.

TIT. IX.

De patria poteſtate.

QVi *ſunt in poteſtate parentum*?

℞. Sunt liberi noſtri quos ex juſtis nuptiis procreavimus, vel qui poſtmodum in poteſtatem noſtram legitimo modo tranſeunt. *Princ.hic.l.*19. & 24.*ff.de ſtat.hom.*

Quibus modis conſtituitur patria poteſtas?

℞. Tribus; Iuſtis Nuptiis, Legitimatione, Adoptione.

Quotuplex eſt poteſtas patria?

℞. Duplex; vel naturalis ex jure gentium primævo deſcendens, utrique parenti communis; vel civilis & legibus Romanis informata, patri, non qua pater eſt; ſed qua paterfamilias eſt, peculiaris.

Qualem hic poteſtatem intelligis?

℞. Civilem; ſecundum quam non mater, ſed pater in poteſtate liberos habet.

In quo conſiſtit poteſtas patria?

℞. Naturalis quidem in reverentia obſequioque filiali injungendis & præſtandis; civilis olim quidem eadem erat cum poteſtate dominorum in ſervos;

ſervos; hodie ſimiliter ita coarctata, ut, quoad filii perſonam, in pietate potius, quam atrocitate conſiſtat; quoad bona caſtrenſia vel quaſi caſtrenſia, liberi pleno dominio, adventitia quo ad proprietatem acquirant, ſolum in iis uſum fr. pater. *l. in ſuis. ff. de liberis & poſth.* §. 1. I. *per quas perſ. nob. acqu.*

Qui ſunt ſub poteſtate patris?

℞. Non ſolum filii & filiæ primi gradus ſub patris ſui, ſed & ulterioris gradus liberi ſub avi & proavi ſunt poteſtate; puta ex filio, non ex filia nati. §. 3. *hic.*

Cur non ex filia nati?

℞. Quia ipſa filia per nuptias tranſit in familiam viri. Ideo familiæ ſuæ (quam propâgat) capût: in qua nata eſt, & quæ per eam non propagatur, finis dicta. *Vult. in* §. 3. *hic.*

TIT. X.

De Nuptiis.

N*Vptiæ, (primus modus conſtituendæ patriæ poteſtatis,) quomodo definiuntur?*

℞. Nuptiæ, ſive matrimonium eſt conjunctio viri & mulieris, individuam vitæ ſocietatem continens. *Tit.* 9. §. 1. Modeſtino ſic: Nuptiæ ſunt conjunctio maris & fæminæ, & conſortium omnis vitæ, divini & humani juris communicatio. *L. 1. ff. de Ritu Nuptianum.*

Qualis conjunctio & conſuetudo in definitione intelligitur?

℞. Non corporum (quæ extra matrimonium eſſe poteſt) ſed animorum. Quia nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit. *l. Nuptias. ff. de regulis juris.*

Qualem conſenſum intelligis?

℞. Non

℞. Non in futurum, ſed in præſens tempus collatum. *Quod in futurum tempus collatus conſenſus ſponſalia faciat, non nuptias.*

Quid ſunt ſponſalia de jure civili?

℞. Sunt mentio & repromiſſio, ſeu mutua promiſſio futurarum nuptiarum. *l. 1. ff. de ſponſal.*

Quatenus locum habent ſponſalia?

℞. Apud Romanos tanquam contractus præparatorius, pro ſolennitate requirebantur; hodie precedunt, ut vel tollatur nuptiarum impedimentum, vel, ſi tolli non poſſit, ipſæ nuptiæ inhibeantur.

Quotuplicia ſunt ſponſalia?

℞. Iure civili unum tantum genus eſt ſponſalium. Canonico jure duplicia faciunt ſponſalia; vel de futuro, (ut vocant) quaſi concepta per verba futuri temporis (quæ ſunt ipſa modò ex jure civili definita) vel de præſenti; ſic dicta quaſi concepta per verba præſentis temporis, (quæ ſunt, quas definivimus, nuptiæ.)

Quid differunt utraque ſponſalia quoad effectum?

℞. Quod eorum quæ ſunt de futuro effectus ſit tantum ſpes nuptiarum, & jus matrimonii ineundi, ideoque diſſenſu ſolvi poſſint: ſponſalia autem de præſenti pro vero matrimonio habeantur, & ſolvi non poſſint.

Cur dicis nuptias continere individuam vitæ conſuetudinem?

℞. Quia nuptiæ jure civili ſtante matrimonio thori ſeparationem non admittunt. Quæ jure canonico licet admittatur; tamen individua illa vitæ conſuetudo nuptiarum eſt intentio.

Cur nuptias dicis conſortium eſſe omnis vitæ?

℞. Quod eâdem fortuna conjuges utantur.

Cur divini & humani juris communicationem?

℞. Humani quidem, quia jure mariti uxor utitur,

domi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

domicilium ejus & forum ſequitur, dignitates participat: Divini vero, quòd ſacrorum privatorum viri (quæ Romani olim habebant præter publica) fiat particeps.

Quæ ſunt neceſſaria ut nuptiæ ſint juſtæ ſeu legitimæ?

℞. Duo; 1. ut contrahentes, ſecundum leges, ſint matrimonii capaces. 2. ut contrahant legitimo modo.

Quo omnino jure capacitas ad nuptias conſideratur?

℞. 1. Secundum jus naturale ex potentia coëundi. 2. Secundum jus gentium ex potentia conſentiendi. 3. Secundum jus civile ex juris civilis communione.

Qui ergo rectè contrahunt nuptias?

℞. Mas & fœmina. Puta 1. Ii ſoli qui generare poſſunt; ut arceantur caſtrati, quibus ſpes generationis eſt præciſa, non ſpadones ob frigiditatem ad coitum inepti; ut quibus ob eam ſpem nuptiæ jure civili conceduntur. 2. Qui conſentire poſſunt; non furioſi, (licet furor ſuperveniens non vitiet præcedentes nuptias.) 3. Iure quidem Romano ſoli cives Romani, non peregrini, non ſervi. Qui tamen omnino jure gentium & canonico nuptias rectè contrahunt.

Quot perſonæ nuptias contrahunt?

℞. Nuptias contrahunt jure civili, itidemque divino, ſinguli. §. 6. 7. *hic.*

Qua ætate rectè ſponſalia & nuptiæ contrahuntur?

℞. Nuptias rite quidem contrahunt mares puberes, & fœminæ viri-potentes; in ſponſalibus vero, modo infante major contrahat, ætas non eſt definita. *l. 14 ff. de Sponſal.*

An omnes uxores promiſcue licet ducere?

℞. Non;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Non; prohibita quippe eſt conjunctio nuptiarum. 1. Ratione cognationis ſive naturalis, ſive civilis, id eſt, adoptionis. 2. Ratione affinitatis. 3. Publicæ honeſtatis. 4. Ratione delicti. 5. Ratione poteſtatis, & officii.

Quomodo ratione cognationis naturalis & civilis?

℞. Inter aſcendentes & deſcendentes in linea recta in infinitũ, etiam ſoluta adoptione ex qua erat civilis cognatio. §.1. *hic*. 2. In linea transverſali, rurſus inter eos qui ſive ex cognatione naturali, ſive ex civili ſeu adoptione parentum & liberorum ſunt loco, §. 5. *hic*. Inter fratres & ſorores ſive germanos, ſive uterinos ſemper; inter adoptivos quamdiu durat adoptio. §.2. *& ſeq. hic*.

Quomodo prohibentur nuptiæ ratione affinitatis?

℞. Ratione affinitatis (quæ de jure civili eſt conjunctio inter virum & conſanguineos uxoris; inter uxorem & conſanguineos viri) eædem locum habent prohibitiones, quæ ratione cognationis naturalis, etiam diſſolutâ affinitate. §.6. *hic. l.15. ff. de Ritu Nup.*

Ad quotum gradum prohibitæ ſunt nuptiæ?

℞. In linea transverſa æquali ad quartum; ita ut duorum fratrum vel ſororum, vel ex fratre & ſorore liberi jungi poſſint; ultra gradum quartum linea inæquali. §. 4. *& 5. hic*.

Quid dicis de duobus comprivignis?

℞. Duo etiam comprivigni, id eſt, mariti filius ex alia uxore, & uxoris filia ex alio viro, vel contra, recte contrahunt. §.8. *hic*.

Inter quos prohibentur nuptiæ ratione publicæ honeſtatis?

℞. Inter virum ſenatorii ordinis ejuſq; filium, & libertinam, vel vilem mulierem. Inter patronum ejuſque

ejuſq; filium & libertam. *l.44.ff.de Rit.nupt.* Quod ſublatum *Nov.78.2.* Inter ſexagenarium & quinquagenariam quod ſublatum. *l. pen. C. de nuptiis.* 3. Inter patrem quondam adoptivum & filiam adoptivam emancipatam. 4. Inter virum & filiam uxoris poſt divortium ex alio procreatam. §.9. *hic.l.12.§.ſi uxor.ff. de rit. Nupt.* 5. Inter ſuſceptorem, & eam quam de ſacro fonte ſuſcepit, *l.26. C.h.t.* Quæ juris Canonici prohibitio eſt.

Quomodo ratione delicti nuptiæ prohibentur?

℞. Inter raptorem & raptam & eam cum qua deliquit. *l.unicâ §.1.C.de raptu virgin.* Quod jure Canonico quoad raptorem, acta ab eo pœnitentia, & per redditionem mulieris purgato vitio, ceſſat; etiam quod ad adulterum, purgato ſimiliter vitio. Niſi adfuerit promiſſio nuptiarum, & machinatio in prioris mariti necem. *cap.pen.& fin. Ext. de raptoribus.*

Quomodo prohibentur nuptiæ ratione poteſtatis & officii?

℞. Inter adminiſtrantem in aliqua provincia & inde oriundam, vel ibi domicilium habentem, niſi vel ante deſponſata fuerit, vel finitum ſit officium. *l. ſi quis officium 37. ff. eod.* Quæ prohibitio hodie non obſervatur. 2. Inter tutorem ejuſve filium, & pupillam quondam ipſius, niſi redditis rationibus, & tempore, quod ad reſtitutionem in integrum tributum, effluxo. Quod ad omnes reddendis rationibus obnoxios extenditur. *l. 62. ff. eod.*

Conveniuntne omnes hæ prohibitiones cum jure Canonico?

℞. Ius Canonicum in linea deſcendenti cùm jure civili convenit. In tranſverſali peculiares habet prohibitiones. 1. Ratione cognationis naturalis prohibet nuptias uſque ad quartum gradum, ſed ſecundum iſtius juris computationem (de cujus

à com-

à computatione civili differentia infra dicendum ſub titulo de gradibus) incluſivè. 2. Ratione affinitatis (cujus tria faciunt genera) prohibitæ ibi ſunt nuptiæ; in primo quidem genere, ſimiliter ſecundum eandem computationem, ad quartum gradum incluſive. Secundum & tertium genus olim quidem habuit prohibitionem, licet non tantam; hodie nullam habet. *Weſ.par. ff. hic.n.4.* 3. Ratione ordinis, eodem jure prohibentur nuptiæ ſacris initiatis, etiam Subdiaconis, & religionem ſolenniter profeſſis. *Tot. tit. Ext. de Clericis conjugatis.*

Quæ eſt triplex iſta affinitas?

℞. Prima eſt, ſecundum jus civile, modo definita; altera, quando primo generi additur perſona altera. Tertia, quando ſecundo generi perſona additur. E. gr. Primum genus affinitatis eſt inter prioris uxoris cognatos, & virum; & inter uxorem primam & cognatos viri. Secundum genus eſt inter cognatos primę uxoris & ſecundam uxorem: item inter eam quam duxit frater uxoris meæ, & me. Tertium inter cognatos primæ uxoris, & cognatos viri cui ſecunda nupſit. *Vult. Inſt. hic. n. 10.*

Quæ præterea jus Canonicum circa affinitatem habet ſingularia?

℞. 1. Computat gradus affinitatis eodem modo, quo conſanguinitatis; quos in eo non agnoſcit jus civile. 2. Affinitatem conſtituit ex quolibet coitu illicito, jus civile ſolum ex juſtis nuptiis. *ibid.*

Quid circa prohibitas nuptias præterea utroque jure peculiare eſt?

℞. Quod utroque jure nullo modo admitti poſſunt nuptiæ quæ naturali jure prohibentur; quæ civili ſolummodo prohibentur, Magiſtratus officio ad-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

cio admitti poſſunt; quæ ſola canonica inſtitutione prohibentur Pontificis Romani venia.

Quæ requiruntur ut nuptiæ legitimo contrahantur modo?

℞. Requiritur ad id. 1. Conſenſus contrahentium, iſque plane liber; olim tam in ſponſalibus quam nuptiis, ſtipulatione tantum, hodie pacto ſaltem expreſſus. 2. Si contrahentes ſunt in poteſtate parentum, eorum præterea conſenſus requiritur: in filio, etiam milite, ſine ætatis diſtinctione; in filia uſque ad annum vigeſimum quintum. *Principio hic. Nov. 115. §. Aliud.*

Quatenus requiritur uterque conſenſus?

℞. Contrahentium quidem ita, ut ſit de ſubſtantia, etiam ante copulam, jure civili. Modo fœmina ſit deducta in domum viri, & habeatur affectione maritali. Eorum qui habent contrahentes in poteſtate, conſenſus ſimiliter jure civili eſt de neceſſitate, & quidem ut vel præcedat, vel in ipſo actu (taciturnitate patris ſcientis quid agatur pro conſenſu habita) interponatur: niſi pater ſit mente captus, aut ab hoſtibus, ut ubi ſit per integrum triennium ignoretur. De jure canonico volunt vulgo (non tamen ſine contradictione) hunc conſenſum magis eſſe honeſtatis, quam neceſſitatis. *Vult.eod. hic. late n.13.& ſeq.*

Quotuplex poteſt interponi conſenſus in ſponſalibus, & nuptiis?

℞. Duplex: vel purus, per verba de præſenti, (qui ſtatim habet conſummandi neceſſitatem) vel conditionalis, eam neceſſitatem non habens, niſi poſt eventum conditionis: niſi copula accedat, perquam purificetur conditio, quamvis vir ab illa ſe nolle recedere expreſſe proteſtetur. *Schneid. de Nupt. licit. n. 36. per c. cum tuas. 6. Ext. de cond. appoſ.*

Quales debent eſſe conditiones, ut ſuſpendant matrimonium?

℞. 1. Honeſtæ (puta ſi pater conſenſerit.) 2. Poſſibiles. 3. Non adverſantes ſubſtantiæ matrimonii; puta ne generetur proles. Hæ enim vitiant matrimonium: inhoneſtæ & impoſſibiles habentur pro non adjectis. *Schneidw. eod. n.* 35. *per cap. fin. Ext. eod.*

Quis eſt effectus legitimo modo contractarum nuptiarum?

℞. Quod nuptiæ dicantur juſtæ, & legitimæ, liberi juſti, legitimi, & in poteſtate patria. Contra ea contractæ, ſi veniunt ſimpliciter contra præcepta juris purè civilis, (puta contractæ cum peregrinis,) illegitimæ, inutiles, imò nullæ quidem ſunt jure Romano; non tamen deſinunt eſſe nuptię jure gentium. Contractę contra jus naturę, vel gentium, aut ipſo jure nullæ ſunt: puta ſi error in perſona, non in aliquo accidenti interveniat: aut inceſtæ dicuntur, aut nefariæ. §. 12. *hic. Tit. in C. de inceſt. & inutil. Nup. & Nov. de inceſt. & nef. Nup.*

Quæ pœnæ ſunt illegitimarum nuptiarum?

℞. Nuptiarum, etiam Romano jure ſolo illegitimarum, pœnæ ſunt, quod eodem jure nec vir, nec uxor, nec nuptiæ, nec dos intelligatur, nec ejus repetendæ locus ſit diſſoluto matrimonio; nec liberi ſint in poteſtate patris; ſed, quo ad eam, ſpurii: niſi adſit alterius è contrahentibus ignorantia. Inceſtas & nefarias nuptias contrahentes infamia, publicatione bonorum (quæ liberis, ſi exſtant, uſque ad patris alimenta applicantur) exilio, privatione dignitatis, & ſi viles ſunt, etiam caſtigatione corporis multantur. Niſi & hic error ſit, eumque ætatis lubrico lapſu agnitum corrigant. §. *eod. hic. Schneidw. de Nupt. illicitis hic. n.* 55. & *ſeqq.*

Sponſa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Sponſalia & nuptiæ quomodo ſolvuntur de jure civili?

℞. 1. Morte naturali unius è contrahentibus. 2. Civitate cum libertate amiſſa, niſi cum liberta ſint contractæ nuptiæ. Vxores tamen captivorum alteri nubere temerè non poſſunt. 3. Deportatione ſponſalia quidem, ſed non nuptiæ jure gentium ſolvuntur. Licet quo ad effectum jure Quiritio nuptiæ non ſint. 4. Sponſalia inter vivos repudiis ſolvuntur; nuptiæ divortiis. *Vult. Iuriſp. lib. 1. cap. 21.*

Quatenus repudiis ſponſalia, nuptiæ divortiis ſolvuntur?

℞. Iure civili repudia olim fiebant liberè, altera parte pœnitente; noviſſimo ita, ut pœnitens ſponſus arrhas amittat, ſponſa duplicatas reddat. Divortia etiam ipſa olim lege duodecim tabularum fiebant liberè: quibus poſtea modus conſtitutus eſt: & cum prius cauſæ eorum eſſent arbitrariæ, poſtea legibus ſunt definitæ. *Vult. eod. latè.*

Quod jus in conſiderandis divortiorum cauſis & modo ſequimur?

℞. Iure quidem Codicis plures, Novellarum pauciores, divortiorum ſunt cauſæ; quorum utrumque in jure civili præferimus juri Digeſtorum, & antiquiori: ſed, cum ad modum, tum ad cauſas divortii jus Pontificium & Novi teſtamenti imprimis conſideramus. *Schneidw. Inſt. de divortio n. 13. 14.*

Quæ ſunt cauſæ divortii ex Novo Teſtamento & Canonibus?

℞. Novum teſtamentum meminit tantum. 1. adulterii. 2. & malitioſæ deſertionis, quando conjunx infidelis à fideli invita diſcedit. Quibus addunt Canones, inimicitias capitales, & inſidias, in alterius necem. Ob quas, utpote Novo teſtamento

non expreſſas, habitatio potius ſeparatur, quam matrimonium diſſolvitur. Quin etiam ob perpetuam naturalem Impotentiam potius nullæ declarantur nuptiæ, quam ſolvuntur. *Schneidw. eod.*

DE LEGITIMATIONE.

Quis eſt ſecundus modus conſtituendæ patriæ poteſtatis?

℞. Legitimatio. *Text. §. 13. hic.*

Quid eſt legitimatio?

℞. Eſt legis actio, qua liberi qui nativitate non ſunt in poteſtate patris, poſt eam fiunt legitimi.

Quos licet legitimare?

℞. Iure civili quidem liberos tantum naturales ex tali fæmina conceptos, quam in uxorem habere licet: jure canonico omnes ex ſolutis natos. *L. 2. Cod. de Naturalib. liberis.*

Qui poſſunt legitimare?

℞. 1. Legitimandi poteſtas conceſſa eſt jure civili patri, non matri (quia non habet liberos in poteſtate.) 2. Principi (qui & Comiti palatino eam poteſt concedere.) 3. Curiæ. 4. Iure canonico etiam Pontifici competit, *Vult. Iuriſp. c. 23.*

Quomodo legitimat pater.

℞. 1. Contrahendo nuptias cum ea ex qua prolem ſuſcepit. Qui modus omnino obtinet. 2. In publico inſtrumento, aut chirographo, habente trium teſtium ſubſignationem; aut teſtamento; aut apud acta filium nominando, vel heredem inſtituendo. *l. 7. C. de nat. lib. collata cum l. præced. Anaſt.*

Quomodo Princeps?

℞. Vel per ſe; vel per reſcriptum legitimum declarando, vel confirmando teſtamentum patris, quo filium naturalem heredem inſtituit; (ſine qua confirmatione legitimatio patris eſt ſine effe-

ctu)

ctu) vel per Comitem palatinum, conceſſa ei legitimandi poteſtate. Nov. 74. *c.2.& Nov.89.c.9. Trent.de jur.perſ.th.6.lit.g.*

Quomodo Curia?

℟. Curia teſte populo, & actis intervenientibus filium quidem legitimat, ſi vel ipſum pater, vel ipſe ſe muneribus & functionibus curię, ex qua eſt oriundus, offert. Filiam vero, ſi in uxorem datur viro conditionis curialis. *Nov. 89.c. 2. Vult. Inſt.§.12. hic.*

Quomodo Pontifex legitimat?

℟. Pontifex legitimat quo ad effectum ſęcularem, in terris Eccleſiæ, non aliis, niſi ex cauſis valdè arduis, vel in ſpiritualibus. *Cap. per venerabilem, Ext. Qui filii ſunt legitimi.*

Quomodo procedunt ſinguli legitimandi modi?

℟. Modus legitimandi per ſubſequens matrimonium, (licet aliud intermedium ſit) procedit, ſive pater alios habeat liberos legitimos, ſive non habeat. Modus per nominationem filii, à Iuſtiniano. *Nov.* 117. *c.*2. introductus, ex communiori Doctorum ſententia, hodie non procedit; ut nec qui eſt per oblationem curiæ, (cui hodie comparatur ingreſſus in monaſterium.) Procedebat verò olim, etſi alii eſſent filii legitimi, Patre filium, non filio ſeipſum offerente. Per reſcriptū principis, & maximè per comitem Palatinum, quæ fit legitimatio, requirit. 1. ut nulli ſint patri filii naturales, & legitimi. 2. ut ſubſit legitimandi cauſa juſta, eaque cognoſcatur. 3. ut citentur ad legitimationem videndam quorum intereſt. 4. ut legitimatus ſubſit Imperio principis. *Vide Dd.*

Quis ſingulorum modorum effectus?

℟. Communis eſt omnium, quod legitimati fiunt legitimi, & poteſtati patris ſubjiciuntur. Per ſubſequens matrimonium legitimati in omnibus na-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

turalium ac legitimorum jure fruuntur. Per reſcriptum legitimati ſimiliter: niſi quod in feudo & emphiteuſi civili non ſuccedant (niſi id reſcripto contineatur) & ſtatuto excludente fæminas, exiſtentibus maſculis, non contineantur. Per oblationem curiæ legitimati ſoli patri, non aliis (quibus dicuntur facti cognati) ſunt legitimi. Pontificis legitimatio in terris Eccleſię omnimodo, extra eas tantum quoad ſpirituales actus prodeſt. *Treut. eod. Theſ. 7. per ibi alleg.*

TIT. XI.

De Adoptionibus.

QVis eſt tertius modus conſtituendæ patriæ poteſtatis?

Reſp. Adoptio.

Quid eſt adoptio?

℞. Eſt actus legitimus, per quem is qui natura non eſt, fit filius electione. *gl. in princ. hic. l. 4. ff. de adopt. l. 3. C. eod.*

Quot ſunt adoptionis ſpecies.

℞. Duæ; 1. Arrogatio, (ſic dicta, ſive quod olim fiebat per rogationem populi, ſive ejus rogationis reſpectu, qua arrogans, an hunc in filium habere vellet, *l. 2. ff. hic.* arrogatus, an eſſe vellet filius arrogatoris rogabatur. *Pac. Analyſ. hic.*) 2. Adoptio in ſpecie dicta. *§. 1. hic.*

Quæ ſunt utrique ſpeciei communia?

℞. Convenit utraque ſpecies 1. Reſpectu perſonarum quæ adoptare, vel adoptari poſſunt, in hoc quod neutra adoptio conſtat niſi inter eos qui per naturam poſſunt eſſe parentum & liberorum loco; nec niſi inter eos qui habere poſſunt liberos, vel ipſi eſſe in poteſtate parentum. *§. 4. hic. VVeſ. par. hic. n. 4.* 2. Reſpectu modorum quibus procedit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

cedit adoptio; idque quadruplici ratione. 3. Reſpectu effectus, quem parit adoptio.

Quæ ſunt rationes quibus convenit utraque adoptio reſpectu modi quibus adoptio procedit?

℞. Quod quis poteſt vel arrogare, vel adoptare non tantum in locum filii & filiæ, ſed etiam nepotis, vel neptis, & deinceps, & quidem ſive filium ipſe habeat, ſive non. §. 5. *hic.* 2. Quod quis poteſt adoptari in alium locum, quam quo eſt apud patrem naturalem; puta filius in locum nepotis, nepos in locum filii. §. 6. *hic. l.* 10. *ff. hic. VVeſ. eod.* 5. 3. Quod adoptio nec ab abſente per alium poſſit expediri, *l.* 25. *ff. eod.* nec ad tempus filius adoptari. *l.* 24. *ff. de Hered. Inſt. & ibi notæ marginales.* 4. Quod utriuſque tam adoptati, quam adoptantis conſenſus requiritur; illius ſemper expreſſus, hujus non ſemper.

Quibus modis convenit utraque adoptio reſpectu effectus?

℞. 1. Quod utraque adoptio adoptanti confert jus patriæ poteſtatis, & ex ea jus dandi filium adoptivum in adoptionem. §. 1. *hic.* 2. Quod confert jus agnationis, non ſanguinis. *l.* 23. *ff. eod.* 3. Quod adoptio in locum filii in ſpecie (non ea quę eſt in locum nepotis) confert adoptato jus ſuitatis. 4. Quod onera adoptati transfert in patrem adoptivum. *l. penult. hic.* 5. Dignitatem item patris adoptivi in filium adoptatum, ſed non diminuta propria.

Qui ſecundum convenientiam utriuſque adoptionis, ſecundum perſonas, prohibentur adoptare, vel adoptari?

℞. Prohibentur adoptare 1. Qui vitio inſanabili non poſſunt generare, ut caſtrati. §. 10. *hic.* 2. Impubes. 3. Minor ætate majorē, vel æqualis æqualem lem; ſed debet adoptans adoptatum plena puberta-

 te, id

re, id eſt, octodecim annis præcedere. §. 4. *hic*. 4. Furioſus, dum eſt in furore. 5. Fœmina, niſi indultu principis. 6. Peregrini. §. 8. 7. Denique rationibus reddendis obnoxii eos, quibus tenentur. Sed nec adoptari poteſt filius naturalis, ad hoc ut legitimetur, nec ab adoptivo patre emancipatus.

Quæ ſunt ſingularia arrogationi?

℞. 1. Reſpectu perſonarum; quod arrogatio ſit eorum qui ſunt ſui juris, ſive ſint majores, ſive minores; adoptio in ſpecie dicta eorum ſit qui ſunt ſub poteſtate patriâ. 2. Reſpectu modi; quod arrogatio olim fiebat in comitiis per populum, & quidem Romæ tantum; poſtea vel immediate per principem, vel ejus auctoritate per magiſtratum; & quidem conſentiente ſolo arrogato ſi major eſſet, ſi minor & pubes, curatoris conſenſu, ſin impubes, tutoris auctoritate accedente; & quidem præterea cauſa cognita in arrogatione impuberis, item præſtita ab arrogatore ſatisdatione. §. 3. *hic*. 3. Reſpectu effectus; quod arrogatus non tantum ipſe, ſed cum omnibus liberis & bonis tanſiret in arrogantis poteſtatem, ita ut eorundem uſufructus ſtatim, proprietas non niſi poſt mortem arrogati, puberis facti, acquireretur. §. 3, *eod. hic*.

Qualis cognitio cauſæ hic intercedit in arrogatione impuberis?

℞. 1. Quoad perſonam arrogantis, de ejus ætate, probitate, an conjunctus, an extraneus ſit arrogator; an alios habeat liberos. 2. Quoad cauſam arrogationis; an honeſta, nec ne. 3. Quoad facultates pupilli comparatas inter ſe; eum in finem, ut conſideretur an arrogatio expediat pupillo. Quo tendit tota hæc cognitio.

Qualis cautio, & quis effectus præſtatur ab arrogatore?

Reſp. Cavet arrogator perſonæ publicæ. 1. De bonis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

bonis arrogati, in impubertate decedétis, legitimis heredibus reſtituendis. 2. de eo non emancipando, vel exheredando, ſine legitima cauſa. 3. De relinquenda ipſi arrogato, præter propria ipſius bona, quarta parte omnium bonorum ſuorum. §. *eod. hic.*

Quæ ſunt ſpecialia adoptionis in ſpecie dicta?
Reſp. 1. Reſpectu perſonarum; quod ſit eorum qui ſunt ſub poteſtate. 2. Reſpectu modi quo procedit; quod præter adoptantis & adoptati conſenſum, requiratur etiam conſensus expreſſus patris in adoptionem dantis; & ſiquidem in locum nepotis fiat adoptio, etiam filii patris adoptantis. §. 7. *hic.* Deinde quod fit coram magiſtratu tali, apud quem legis eſt actio; ſeu ſolennitates legibus introductæ peragi poſſunt; & quidem actis intervenientibus. §. 1. *hic. &* 8. *Tit. ſeq.* 3. Reſpectu effectus; quod 1. hic filius ſolus tranſit in poteſtatem patris adoptivi, non, ſiquos forte habet, liberi ipſius. 2. Quod licet olim procederet in omni adoptione; jure novo tamen tranſitus iſte non fiat, niſi quando pater filium ſuum avo, vel proavo materno dat in adoptionem: Si extraneo, adoptio tantum confert jus ſuccedendi ab inteſtato in bonis patris adoptantis. §. 2. *hic.*

TIT. XII.

Quibus modis jus patriæ poteſtatis ſolvitur.

QVot modis ſolvitur patria poteſtas?
Reſp. Tribus modis; vel ut qui ſub ea ſunt fiant ſui juris; vel ut ea modo ſuſpendatur; vel ut in alium transferatur.

Qui ſunt modi transferendæ patriæ poteſtatis?
Reſp. Transfertur. 1. per adoptionem. Olim omnimodo; hodie ſpeciatim, quando pater filium, vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

nepotem dat in adoptionem avo, vel proavo materno. §.8. *Inſtit.hic.* 2. Per mortem avi habentis nepotem cum filio proprio ſub poteſtate, eamq; ſive naturalem, ſive civilem, id eſt, per avi maximam, vel mediam capitis deminutionem. Vt pote per quam mortem, filio facto ſui juris, nepos à poteſtate avi tranſit in patris ſui poteſtatem. *Vide ſuprà.*

Quomodo ſuſpenditur?

℞. Captivitate modò patris habentis, modò filii exiſtentis ſub poteſtate, donec alteruter vivit. Idque propter jus poſtliminii, quo ex captivitate eam perditam, recuperant reverſi, ut & omnia jura civilia. §.6.*hic.*

Quibus modis planè ſolvitur?

Reſp. Reſpectu patris, 1. Delicto; puta ſi filium infantem exponit. *Tit.de infantibus expoſitis C.lib.* 8.*tit.*52.vel ei injuſtè alimenta negat. *l.4.ff. de lib. agnoſ.* 2. Negligentia; ſi per decennium pater patitur filium ſe gerere tanquam ſi eſſet ſui juris. *Dd.* Reſpectu filii; dignitate ejuſdem, non modo patriciatus, ſeu ſi fiat conſiliarius principis, ut hic, ſed & omni alia liberante à curia *ex Nov.* 80.*hic.* conſulatu, conſulari, præfectura prætoriâ, urbicariâ, magiſterio militum, Epiſcopatu. Reſpectu utriuſque. 1. morte naturali, 2. maxima capitis deminutione, & media quę eſt per deportationem, niſi indulgentia principis in integrum per omnia reſtituantur. 3. Emancipatione. Quod utriuſque & patris & filii fiat libertate. §.6. & 10.

Quid eſt Emancipatio?

Reſp. Eſt actus legitimus, quo pater filium de poteſtate dimittit. *d.*§.6.*hic.*

Quomodo fit?

Reſp. Olim, ex legis XII. Tab. præſcripto, fiebat ſolenniter per imaginarias venditiones & manumiſſio-

miſſiones; hodie, iſtis abolitis, duplex eſt; Anaſtaſiana & Iuſtinianea.

Quæ eſt Anaſtaſiana, & unde dicta?

Reſp. Eſt ea, qua per reſcriptum principis impetratum judex competens de emancipatione ſive præſentis, ſive abſentis docetur. Sic dicta, quod fiat ex præſcripto Imperatoris Anaſtaſii. *l. pen. C. eod.*

Quæ eſt Iuſtinianea, & unde dicta?

Reſp. Dicta quod ex Imp. noſtri fiat præſcripto; ea eſt, qua parentes via recta judices competentes, vel magiſtratus aditos de filii, præſentis tantum, emancipatione docent. *d. l. fin. De emanc. lib.*

Vbi & quando expediri poteſt emancipatio?

Reſp. Iam explicatum, actis intervenientibus apud competentem judicem expediri debere. Permittunt tamen eam, ut & adoptionem, fieri extra acta & locum judicii, *Weſ. par. de Adopt. n. 5.*

Quis eſt emancipationis effectus?

Reſp. Effectus emancipationis reſpectu emancipantis eſt, ita liberare à patria poteſtate, ut filius invitus in eam, niſi ob in gratitudinem, redigi non poſſit; nec pater adverſus eam, quaſi non rite factam, controverſiam movere; licet id poſſit alius. 2. Legitima jus familiæ & agnationis mutabat, ut & (niſi, id ut maneret, emancipans in reſcripto impetraſſet) Anaſtaſiana. 3. In Iuſtinianeâ utrumque jus ita manet, ut retentione opus non ſit. *Vult. Iuriſp. c. 24. n. 28.* 1. Reſpectu patris effectus eſt ſucceſſio; quod in bonis emancipati ſuccedit ut patronus in bonis liberti. 2. Tutela emancipati filii impuberis legitima.

In cujus perſona emancipatio parit effectum liberationis?

Reſp. In eo ſolo, qui nominatim emancipatur, non tacitè in liberis ita emancipati, etſi nondum natis; modo ante emancipationem ſint concepti; quod

quod ſecus eſt in conceptis poſt emancipationem: §.6.*hic.*

Quæ eſt ratio hujus diverſitatis?

Reſp. Quia an quis naſcatur in poteſtate patris non ex partus, ſed conceptus tempore judicandum. *eod.*

Quid hic juris hodie circa ſolennitates de conſuetudine?

Reſp. Hodie de conſuetudine non requiruntur in emancipatione ſolennitates judiciales; adeo ut præſumatur fieri tacitè, cum pater permittit filium res ſuas ſibi habere, eumque dat in matrimonium. *Schneidw.hic.*

TIT. XIII.

De tutelis.

Qui ſunt ſui juris, an omnes eadem ſunt conditione?

Reſp. Non; verum vel ſunt ea conditione, ut nec ſibi, nec ſuis rebus; vel eâ ut ſibi quidem, non verò ſuis rebus, vel ut plane & ſibi & rebus ſuis poſſint providere.

Quæ, ſecundum diverſam iſtam conditionem, perſonarum ſui juris eſt ratio?

Reſp. Primi ſunt ſub tutela, ut pupilli; Secundi ſub cura, ut adoleſcentes; Tertii neutro jure tenentur, ut viri ætatis perfectæ. *Princ.hic.*

Quid eſt tutela?

Reſp. Eſt vis & poteſtas in capite libero (ſeu *in caput liberum*) ad tuendum eum (ſeu *tale caput liberum*) qui per ætatem ſe defendere nequit, jure civili data & permiſſa. §. 1. *hic.*

An igitur qui ſunt ſub tutela ſunt ſui juris, & ſub poteſtate?

Reſp. Poteſtas hæc non eſt talis qualis dominica

eſt

eſt & patria (quarum illa ſolum eam habenti, hæc etiam ei qui ſubeſt, eſt utilis) ſed onus potius tutoribus & curatoribus impoſitum, ipſis modo pupillis & minoribus utile. *Pac. Analyſ. hic. Princ.*

Cur dicis in definitione, jure civili data vel permiſſa?

Reſp. Per jus civile lex XII. Tab. ſtrictiſſima ſignificatione intelligitur, & ſignificatur, ſecundum eam duplicem eſſe tutelam; legitimam, ea lege ordinatam; & teſtamentariam, ejuſdem legis permiſſu parentibus conceſſam. *Pac. in Notis hic.*

An præter has duas non eſt tertia tutelæ ſpecies.

Reſp. Imo dativa; quæ non tam prioris legis permiſſu, quàm poſteriorum auctoritate confertur à magiſtratu. *de Attil. Tut. &c.*

Qui ſunt tutores?

Reſp. Qui eam vim ac poteſtatem habent; ſic ab officio perſonam pupilli tuendi dicti. §. 2. *hic.*

Quibus dantur tutores?

Reſp. Impuberibus cujuſcunque conditionis, etiam perſonis illuſtribus, item naturalibus liberis, & ſpuriis, & quidem uſque ad pubertatem.

Quis eſt ordo inter hæc tria tutelarum genera?

Reſp. Quod prima ſit teſtamentaria, ea deficiente ſuccedat legitima, legitimæ dativa.

Quale munus eſt tutela?

Reſp. Eſt munus publicum, ita ut jus ejus imponendi, niſi vel lege, vel legis autoritate nominatim conceſſum, non competat alicui: ſive jure magiſtratus, imperii, vel juriſdictionis; licet utilitate ſit privatum; atque virile, non competens fæminis; §. 1. *de excuſ. tut. hic. l.* 18. *ff. hic.* niſi quod ſpeciali privilegio matri & aviæ concedatur. *Nov.* 118. *cap.* 5.

Qui poſſunt eſſe tutores?

Reſp. 1. Ii ſoli qui munerum publicorum ſunt capaces;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

capaces; ſive patres ſint, ſive filii familiarum. 2. Qui perſonæ & rebus pupilli poſſunt providere, nec prohibentur. *Vide Inf. tit. 20. hoc lib. quæſt. ult.*

TIT. XIV.

Qui teſtamento tutores dari poſſunt.

Q*Vali teſtamento conceditur tutores dare?*
Reſp. Vel perfecto; vel codicillis confirmato, ſive magiſtratus authoritate. *l. 3. ff. de Teſtam.*

Qui poſſunt tutores teſtamento dare?

Reſp. Parentes; pater quidem abſolute, §. 3. *Tit. prox.* (quia liberos habet in poteſtate, cujus poteſtatis effectus eſt tutelæ datio) mater tantum, ſi vel inſtituat liberos, vel iis aliquid relinquat; ut & extraneus iiſdem caſibus; ita ut talis tutor à magiſtratu ſit confirmandus. §. 3. *hic.*

Quibus poſſunt teſtamento tutores dari?

Reſp. Poſſunt parentes teſtamento tutores dare liberis impuberibus quos habent in poteſtate; filiabus omnimodo, tam vivis, quam poſthumis; modo in vivi poteſtate naſcerentur; ſimiliter nepotibus & neptibus quidem; ſed iis tantum qui poſt mortem avi non ſunt recaſuri in patris poteſtatem. §. 3. *Tit. præced.*

Quid ſi emancipato tutor detur?

Reſp. Per ſe non valet datio, ſed confirmatur à præſide ſine inquiſitione in idoneitatem tutoris; modo de voluntate patris conſtet, & tutor non ſit per errorem, quaſi idoneus, datus. §. 5. *præc. Tit.*

Qui poſſunt teſtamento tutores dari?

Reſp. 1. Qui alioqui ad tutelam ſupra admittuntur, & quibuscum teſtamenti factio eſt. 2. Servus, tum proprius (qui eo ipſo tacite libertatem accipit) tum alienus. Sed ea conditione cum liber erit, id eſt, ut liber factus tutelam ſuſcipiat. §. 1. *hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

3. Furioſus, ea conditione, ſi deſinat furor. 4. Minor, conditione, ut major factus tutelam ſuſcipiat. §. 2. *hic.*

Quomodo vero omnino teſtamento tutores dari poſſunt?

Reſp. 1. Non tantum abſolutè & purè, ſed etiam (quod peculiare in hac ſpecie eſt) ex certo tempore, ad certum tempus, & ſub conditione. 2. Non tantum poſt, verum etiam ante heredis inſtitutionem. §. 3. *hic. tit.*

An certæ rei, vel cauſæ tutor dari poteſt?

Reſp. Non; quia tutela, ut individuum munus, eſt ad univerſum patrimonium, utpote perſonam potius, quam bona pupilli ſpectans. §. 4. Ex accidenti tamen rebus pupilli ſub diverſis provinciis ſitis gubernandis alius tutor adjungitur. §. 17. *Infr. tit. 25. de Excuſ. tut. Text. hic.*

TIT. XV.

De legitima adgnatorum Tutela.

QVot modis defertur tutela legitima?

Reſp. legitima tutela (quæ eſt ſecunda) defertur, vel ex verbis legis, Tab. XII. vel ex ejus mente & interpretatione, vel ex moribus. *Pac. Analyſ. hic.*

Quibus caſibus defertur?

Reſp. Defertur ab inteſtato; id eſt, ſi defunctus vel omnino non fecit teſtamentum: vel fecit quidem, ſed in eo quoad tutelam nihil diſpoſuit: vel ſi eo ordinatus tutor ante teſtatorem mortuus fuerit: *Princ. & §. 2. hic.*

Quibus defertur tutela ex verbis legis XII. Tab.?

Reſp. Agnatis, & quidem gradu proximis. Qui ſi plures ſunt ejuſdem gradus, omnibus; iiſque majoribus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

joribus. *Tit.* 16.§.7. Poſtmodum vero, ex conſtitutione Iuſtiniani, etiam cognatis. *Nov.* 118. *&* *Princ. hic.*

Quæ eſt ratio deferendæ hujus tutelæ?

Reſp. 1. Proximitas ſanguinis, quæ eſt naturalis. 2. Ius ſucceſſionis, quod eſt civile; & agnatis ſolis primitus ex lege duodecim Tab. competebat, delatum poſtea ex conſtitutione Iuſtiniani etiam cognatus. *d.Nov.* 118.

Quo ordine ad tutelam vocantur agnati, & cognati?

Reſp. Vt pro ratione proximitatis vocantur ad ſucceſſionem; ita quo ordine vocantur ad ſucceſſionem, eodem vocantur ad tutelam. *Nov.*118.niſi agnata, fœmina ſit, & hæc non ſit aut mater, aut avia. *Sec.jam dicta.*

TIT. XVI.

De capitis Deminutione.

Agnatio & cognatio quomodo diſtinguuntur?

Reſp. Cognationis vox duobus modis accipitur; vel generaliter, & complectitur agnationem & cognationem ſtricte acceptam; vel ſtrictè ſignificat conjunctos per fœminas: agnati vero dicuntur conjuncti per mares. §.1.*Tit.*15.

Ex quo iure eſt diſtinctio inter agnationem & cognationem?

Reſp. Ex jure civili, ad conſervandas familias olim introducta, & hodie in ſucceſſionibus feudorum inter nobiles obſervata; ut, cum cognatio ſit naturalis, ſive in genere accepta, ſive in ſpecie conſiderata, agnatio quatenus à cognatione diſtinguitur, ſit juris civilis. 3. *tit. prox.*§.*ult.*

Quid ſequitur ex hac diſtinctione?

Reſp. Vt jura agnationis, ita ipſam agnationem plerum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

plerumque (puta excepta Iuſtinianea emancipatione) omni capitis deminutione tolli: ipſam vero cognationem nulla tolli capitis deminutione; licet jura cognationis tollat maxima & media capitis deminutio, & ſola quidem. §.3.*Tit.* 15.

Quid eſt capitis deminutio?

Reſp. Prioris ſtatus mutatio. *Text. princ.*

Quotuplex eſt?

Reſp. Pro triplici ſtatu, libertatis, civitatis, familiæ, triplex eſt, maxima, media vel minor, minima. *ibidem.*

Quomodo definiuntur ſingulæ ſpecies?

Reſp. Maxima capitis deminutio eſt, qua libertas, civitas, & familia ſimul amittuntur; ut cum quis fit ſervus. Media, qua amiſſa civitate & familia, ſola libertas retinetur, ut per deportationem. Minima, qua retenta libertate & civitate, ſola familia amittitur; ut per arrogationem, & emancipationem. §. 1.2.3.*hic.*

Quid hic juris in manumiſſione, ſola dignitatis amiſſione, & infamia?

Reſp. Manumiſſus ſervus, quia caput ante non habuit, ſed manumiſſione modo conſequitur; Senatu; ut & ad opus publicum damnati; fuſtibus cæſi; relegati (quia quæ ad ſtatum pertinent ſervant) quamvis infamia notentur, capite minui non dicuntur. §. 4.5.*hic.*

TIT. XVII.

De legitima patronorum Tutela.

QVæ eſt legitima tutela ex mente legis 12. Tab. introducta?

Reſp. Patronorum tutela in libertos & manumiſſos impuberes. *Text. hic.*

Quomodo hic mens legis elicitur?

Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Reſp. Quia lex patronos ad libertorum ſucceſſionem expreſsè vocat, cenſetur eos tacite, ex identitate rationis in agnatis ſupra obſervatæ, ad tutelam vocaſſe. *Text. Pr.* Ideoque recte legitima dicta eſt. *arg. l. 6. §. 1. ff. de verborum ſignificat.*

An hæc ratio non fallit?

Reſp. Fallit in patrona; quæ heres quidem liberti, ſed non tutrix eſt; quia tutela virile munus eſt. *Text. hic. in fine.*

TIT. XVIII.

De legitima Parentum Tutela.

QVæ tutela legitima moribus introducta eſt?

Reſp. Duplex; una parentum in liberos impuberes emancipatos; altera fratrum in fratres tales poſt patris mortem. *Text. hic.*

Quæ eſt legitima parentum tutela, & qua ratione introducta?

Reſp. Legitima parentum tutela eſt, quæ defertur patri in liberos impuberes emancipatos; olim ea ratione introducta, quod, jure Romano, pater liberis ſuis emancipatis fiebat patronus, in illos idem jus acquirens, quod patroni acquirebant in libertos ſuos; ſucceſſionis jure ceſſante ſecundum agnationem (unde etiam vice legitima hæc tutela dicta eſt.) Poſtmodum vero, jure agnationis & cognationis ex conſtitutionibus (ut dictum) confuſo, etiam ex ratione ipſius ſucceſſionis, tanquam poſt emancipationem manentis, cœpit eſſe hæc tutela. *l. 3. ff. de legit. Tut. Text. hic.*

TIT.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

TIT. XIX.

De Fiduciaria Tutela.

QVæ eſt fratrum in fratres impuberes emancipatos tutela, & quomodo defertur?

Reſp. Fratrum tutela defertur in fratres vel ſorores, eorum earumque liberos, impuberes, emancipatos: atque defertur fratri, ſive uni, ſive pluribus adultis, patre ante liberorum emancipationem defuncto. *Text. hic.*

Cur Fiduciaria dicitur?

Reſp. Dicitur hæc tutela ſpecialiter fiduciaria, à fiducia diligentiæ & fidei fraternæ. cum alias etiam à contracta fiducia, ſeu ritu quo fiebat ipſa emancipatio, ipſa parentum tutela fiduciaria dicatur. *Vlpian. in Frag. tit.* XI.

TIT. XX.

De Attiliano tutore, & eo, qui ex lege Iulia & Titia dabatur.

QVæ tutela defertur à lege per officium magiſtratus?

Reſp. Tutela quæ à lege per officium magiſtratus defertur, & tertiam ſpeciem conſtituit, dativa appellatur.

A quo magiſtratu defertur Tutela?

Reſp. Olim deferebatur à magiſtratu, cui de ea datio lege competebat; hodie jure magiſtratus, ut ex conſuetudine omnes municipales Magiſtratus & civitatum judices dent Tutores. *Bart. in l.* 1. *hic. Schneidw.* §. 5. *hic.*

An olim id jus eidem magiſtratui ſemper datum apud Romanos?

Reſp. Non; Sed primo hoc jus ex lege Attilia datum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

datum in urbe Prætori urbano, & majori parti Tribunorum plebis; ex lege Iulia & Titia, in Provinciis Præſidibus. *Pr. hic.* Secundò ex conſtitutionibus ante Iuſtinianum, Conſulibus & Prætoribus abſque Tribunis; ſed ut tutelam deferrent ex inquiſitione. §. 3. *hic.* Tertiò tempore Iuſtiniani Romæ Præfectui urbis, vel Prætori ſecundum ſuam juriſdictionem; in Provinciis Præſidibus, & eorum juſſu, (ſi exiguæ eſſent pupilli facultates) etiam Magiſtratibus. §. 4. *hic.* Quartò, ex conſtitutione ipſius Iuſtiniani, ſi quidem pupilli facultates eſſent uſque ad quingentos ſolidos, data illa poteſtas fuit defenſoribus civitatum, una cum Epiſcopo, vel aliis magiſtratibus, etiam Iuridico Alexandrino. §. 5. *hic.*

Quomodo dabantur tutores?

Reſp. Ex legibus quidem, ita, ut tutores, neque ad rem pupilli ſalvam fore cavendum, neque ad tutelæ adminiſtrationem ſub tali cautione ſuſcipiendam, compellerentur; quæ cauſa etiam fuit eum modum abrogandi. §. 3. *hic.* Poſtmodum, (maxime ex Iuſtiniani conſtitutione,) non, niſi ſub iſta cautione præſtita tutela ſuſcipiatur; quod hodieque obtinet. § 4. *hic.*

Quibus dabantur & dantur hodie tutores à magiſtratu?

Reſp. Iis, quibus vel plane non eſſet ex cognatione legitimus, vel ex teſtamento purè datus tutor, ſed datus quidem teſtamento, verum ſub conditione, vel die certo. Item quibus tutor purè datus, vel ob non aditam hereditatem, vel ab hoſtibus captus deficiebat. *Princ. & §. 1. hic.*

Quomodo iſtis caſibus dabatur tutor?

Reſp. Duobus primis caſibus dabatur pure, reliquis vero tamdiu, donec conditio exiſteret, dies veniret, hereditas adiretur, vel tutor captus rediret. *§. 1. eod.*

Quando

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quando olim dabantur, danturque hodie tutores à magiſtratu?

Reſp. Tutores dabat, datque hodie magiſtratus, vel requiſitus, vel ſua ſponte & ex officio. *Weſ. par. hujus tit.*

Qui petunt tutores?

Reſp. Petunt tutores ex neceſſitate quidem mater liberis ſuis, liberti liberis ſui patroni, item omnes qui ad ſucceſſionem pupilli, ab inteſtato, vel ſubſtitutione pupillari vocantur, idque ob negligentiæ periculum. Arbitrariè verò & citra tale periculum, cognati, affines, familiares, imo quilibet ex affectione. Et ita quidem (niſi alius agnatus eſſet petiturus) ut ſumptus repetant. *Weſ.part. ff.qui pet.tut.*

A quibus magiſtratibus petuntur tutores?

Reſp. Petendi ſunt tutores à magiſtratu in patria pupilli, ex qua per patrem ducit originem, vel ubi habet patrimonium, vel majorem ejus partem. *L. unica. C.ubi petatur Tutor. Weſ. eod.*

Quales dat tutores magiſtratus?

Reſp. Dat magiſtratus tutores. 1. Primo in ſuo territorio, in quo ſi non invenit idoneum, è vicinis eligit, nomine ad præſidē transmiſſo. 2. Etiam invitos, matre & aviâ (& iis qui excuſantur legibus) exceptis; tales tamen qui non prohibentur tutores eſſe.

Qui prohibentur tutores eſſe?

Reſp. Alii naturâ, ſive propter ætatem, ſive qui propter animi corporisve vitium, nec perſonam pupilli defendere, nec authoritatem ei præſtare poſſunt; ut furioſi, mente capti, prodigi, muti, ſurdi: alii lege, qui ipſi juris civilis non habent communionem; ut ſervi, peregrini: vel non ſunt in territorio tutelam dantis. Vel etiam, ob ſuſpicionem, creditores, vel debitores Pupilli, *Nov. 72. c. 2.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

*c.*2. Modo debitum non ſit exiguum; (niſi tales ſint qui ſuſpicione vacant, ex pręſumpta affectione in pupillum, ut pater, avus, mater, avia. *Nov.*49.) Item & prohibentur perſonæ turpes. *l.*17.§.1.*ff.de Teſt. Tut.*

TIT. XXI.

De authoritate Tutorum.

QVibus conſtat officium Tutoris?

Reſp. Officium Tutorum primo pupilli perſonam, deinde (& minus principaliter) ejus bona concernit, ac conſiſtit in adminiſtratione negotiorum pupillarium, vel authoritate ipſi negotianti pupillo præſtanda. *Vlp. in Frag.tit.de Tut.*§.24.

Quibus conſtat adminiſtratio?

Reſp. Adminiſtratio, (quatenus perſonam pupilli concernit) conſtat 1. Ejus educatione, id eſt, habitatione; decernenda apud matrem, niſi vitricum ſuperinduxerit. 2. Cura alimenti ſecundum pupillaris patrimonii modum. 3. Inſtitutione in artibus & moribus, *Tit. D. & C. ubi pupillus educari debeat. l.*2.*C.de alim. pup. præſt. lib.*12.*ff.de adminiſtrat.* Quatenus vero res pupilli concernit; in earundem 1. Conſervatione, ne vel peſſum eant, vel minuantur. 2. Auctione, pecunias pupillares in fœnus, vel prædiorũ emtionem collocando. 3. Iuſta erogatione, itemque rerum quæ ſervando ſervari non poſſunt alienatione; idque in utilitatem pupilli. *tit. D. & C. de adminiſt. Tutor. Obrecht. diſp. de patrim. pupilli th.*451.

In quibus vertitur authoritas Tutoris?

Reſp. In perſona pupilli integranda in iis negotiis, quæ ipſe pupillus, non tutor gerit. Nec enim Tutor poteſt in rem ſuam principaliter autor fieri *l.*1. *& l.*7. *De auth. & conſtitut. Tutor.*

Quid ergo hic ſignificat authoritas?

Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Reſp. Non exiſtimationem, aut dignitatem authoris, ſed conſilium & interventum, pupilli præſentem actum confirmantem. *Pac. Analyſ. hic.*

An in omnibus negotiis pupillo præciſe eſt neceſſaria?

Reſp. Omnino in judicio; in quo ſine tutore verſari non poteſt, niſi contra ipſum tutorem ei lis ſit. Quo caſu ei curator datur. §. *ult. hic.* Extra judicium in cauſis periculum habentibus dandi; ſive verè, ut ſunt ex quibus obligationes mutuæ naſcuntur, vel quibus ipſe pupillus ſolus obligatur, vel quibus alios liberat, puta ſolutione. Sive putativè, ut in adeunda hereditate, vel fideicommiſſo ſuſcipiendo. §. 1. *hic.*

Ad quid neceſſaria eſt pupillo tutoris authoritas?

Reſp. Vt obligetur ipſe, vel alios liberet; non ut ipſe liberetur, vel alios ſibi obliget. Quod conditionem ſuam meliorem ſine tutoris authoritate, non deteriorem facere poſſit. §. *eod.*

An nullis caſibus obligatur ſine tutore authore?

Reſp. Tribus. 1. Si pubertati proximus dolum commiſit. 2. Vel locupletior factus eſt. *l.* 1. §. *an in pupillum. ff. depoſ.* 3. Si obligatio ex re venit, ſine conſenſu. Puta ſi ſocius pupilli in rem communem impendit. *l.* 46. *ff. de O. & A.* Vnde fit ut contractum non implens alium convenire non poſſit. *Pac. eod.*

Quomodo interponi debet authoritas tutoris?

Reſp. A tutore præſente, & ſciente quid agatur, in ipſo negotio, non ante, aut poſt tempus; non per epiſtolam, aut nuncium. Quod ſic inter poſita nihil ageret. §. 2. *hic.*

Quando authoritatem tutor interponit?

Reſp. Si negotium prodeſſe pupillo exiſtimaverit;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

rit; Opinione ſi erret, (quamvis revera proſit,) ut interponat, cogi non poteſt. *Obrecht. cod. th. 511.*

TIT. XXII.

Quibus Modis Tutela finitur.

QVibus modis tutela finitur?

Reſp. Modi finiendæ tutelæ ſunt vel ſpeciales tutelæ, in omni quidem tutela pubertas, quæ in maribus eſt 14. in fœminis 12. anno; In teſtamentaria verò ad certam conditionem vel diem data, conditionis exiſtentia vel diei adventus: Vel communes tutelæ & curæ. 1. In pupillo & minore minima capitis deminutio. 2. In tutore vel curatore ſola excuſatio, & crimen ſuſpecti. Quarum illa efficit ne munere iſto gravetur; hoc ut minus honeſte eo deponatur; de quibus infra ſingulatim. 3. In utriſque cum tutore & curatore, tum pupillo & minore, mors naturalis vel civilis; id eſt, maxima, vel media capitis deminutio. *Tex. tot tit. hic.*

TIT. XXIII.

De Curatoribus.

CVra quid?

℞. Cura eſt poteſtas in capite libero ad gerenda negotia ejus, qui per ætatem vel animi, aut corporis vitium ea ipſe gerere non poteſt. *Perez. hic.*

Quibus dantur Curatores?

℞. 1. Puberibus, viginti quinque annis minoribus. 2. Majoribus iiſdem annis, ſive animi vitio (ut furioſis, mente captis, prodigis) ſive corporis morbo tali laborantibus, ut rebus ſuis adminiſtrandis non ſufficiant, ut mutis, ſurdis, & perpetuo

petuo morbo impeditis. 3. Interdum impuberibus, non idoneum tutorem, licet fidelem, vel ad tempus excuſatum habentibus. *Princ.§.3.4.5.hic.*

A quo, & quando dantur curatores?

℞. Minoribus quidem, & impuberibus dantur ab iiſdem magiſtratibus à quibus & tutores dantur, & quidem petente, poſt pubertatem, ipſo minore (cui invito non datur, niſi ad litem. §. 2. *hic.*) vel cognatis ipſius minoris; ut & majoris ad gerenda ſua negotia ineptis curatores petentibus. 1. Licet furioſis, & reliquis, ex lege duodecim Tab. agnati ſunt curatores. 2. Teſtamento curator quidem non datur, datus tamen à magiſtratibus confirmari poteſt. §. 1. 2. 3. *hic.*

Quamdiu dantur curatores?

℞. Minoribus quidem uſque ad annum vigeſimum quintum, niſi veniam ætatis à principe impetrent; Reliquis vel perpetui ſunt curatores, quibus nulla eſt ſanitatis ſpes; vel donec convaleſcant; ut prodigis, furioſis. *Princ. hic. & l.6. C. de curat. fur.*

Qui dantur curatores?

℞. Vel iidem qui tutelam impuberum geſſere, (quod moribus confuſa tutelâ & curâ hodie ferè obtinet) vel alii.

Quomodo dantur curatores?

℞. Vel ad omnia minorum bona adminiſtranda, vel ad aliquam eorum partem; cum & ad certam cauſam dentur. §. 2. *hic.*

Quæ ergo differentia eſt inter tutorem & curatorem?

℞. Differunt tutor & curator 1. Quod tutor datur teſtamento, non curator. 2. Tutor impuberibus, curator puberibus. 3. Tutor invitis; curator volentibus, niſi ad litem. §. 2. 4. Tutor principaliter perſonæ, curator rebus. 5. Tutor pu-

pillo præſtat authoritatem; curator conſenſum potius, ſeu auxilium minori præſtare dicitur. *Tex. hic. per totum.*

Quid in ſpecie differt authoritas tutoris, à conſenſu curatoris?

℞. Quod authoritas pupillum, ſine tutore ad contractum perſonam legitimam non habentem, legitimat; conſenſus curatoris contractum minoris, conſtantem quidem jure, tamen propter fragile ejus conſilium invalidum, efficiat validum. *Obrecht. eod.*

An & quibus caſibus ſub tutore actor datur vel adjutor?

℞. Actor ad litem, vel adjutor ad negotia extra judicium conſtituitur, & quidem vel à magiſtratu, vel, ejus permiſſu, à tutore. §. *ult. hic.* ut & curatore. *L. ult. de nego. geſtis.* & quidem ipſorum periculo: 1. Si impediantur quo minus ipſi negotia gerant. 2. Si tutor non excuſetur. 3. Si pupillus, vel abſens ſit, vel infans. §. *eod.*

TIT. XXIV.

De Satisdatione Tutorum vel Curatorum.

AN *ad tutelæ & curæ adminiſtrationem ſufficit ritè eſſe conſtitutam?*

℞. Neceſſarium eſt ut etiam ritè ſuſcipiatur. *Treut. hic. theſ.* 5.

Quomodo ritè ſuſcipitur utraq;, tutela, & cura?

℞. Ad utramque ritè ſuſcipiendam requiritur. 1. Authoritas, & decretum magiſtratus; in dativâ præcisè, ut tutor & curator ſit; utpote cujus poteſtas omnis à magiſtratu eſt. 2. In teſtamento illegitimè conſtitutâ tutelâ vel curâ, ut ſit legitima, id eſt, ut confirmetur; utpote citra quam confirmationem idem eſt, ac ſi conſtituta non eſſet.

Quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quæ requiruntur ut ex decreto Magiſtratus rectè ſuſcipiatur?

Reſp. Ex decreto magiſtratus tria ad hanc rem requiruntur. 1. Satisdatio. 2. Iuramentum. 3. Inventarii confectio. *Treut. eod.*

Qui tutores & curatores ſatisdare tenentur?

℞. Primo legitimi. 2. Ab extraneo, vel à magiſtratu minore ſine inquiſitione dati; non vero dati, vel confirmati ex inquiſitione à majore magiſtratu (niſi furioſis dati ſint. *L. ult. §. & ſiquidem Cod. de Curatoribus furioſorum.*) non teſtamentarii, ſine inquiſitione dati; niſi vel deceptus ſit pater, vel poſt ejus mortem emergat ignota tutoris, ipſo vivente, improbitas. *§. 1. hic.*

Quomodo ſatisdant tutores & curatores?

℞. Vel ipſi, vel ipſorum nomine fidejuſſores; ita ut utrique obligentur, pignoribus, vel pecunia in vicem ſatisdationis depoſitâ. *Obrecht. eod. th. 362. Diſſ. Treut. th. 5. lit. b. eod.* Cautione juratoria hic non ſatisdatur idoneè. *Obrecht. ibid.*

Qui omnino hic habentur pro fidejuſſoribus?

℞. Non modo per ſtipulationem conſtituti; ſed etiam qui nomen modo paſſi ſunt actis inſcribi; vel tutores eſſe idoneos affirmaverint, vel aliquem in tutorem nominaverint. *Tot. tit. ff. de fidejuſſoribus, & nominatoribus tutorum & curatorum.*

Quid ſatisdant?

℞. Satisdant perſonam, reſque pupilli ſalvas fore. *l. 4. §. 1. Rem. pup. ſalvam. fore.*

An etiam ſatisdant qui non tenentur; & quo effectu?

℞. Ex pluribus tutoribus & curatoribus poteſt unus contutori & concuratori offerre ſatisdationem, utrum ſatis accipere, an dare malit; ut qui ſolus ſatisdat, ſolus adminiſtret. *§. 1. hic.*

Quis ergo ex pluribus tutoribus adminiſtrat tutelam?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Ex pluribus tutoribus vel curatoribus adminiſtat, vel ſatisdationem offerens; vel quem teſtator, aut major pars tutorum aut curatorum; aut iſtis diſſentientibus, Prætor elegerit; vel diviſim omnes. §. 1.

Quod eſt fundamentum præſtandæ ſatisdationis à tutoribus & curatoribus?

℞. 1. Quod ex ſua adminiſtratione finita tutela, & cura, obnoxii ſunt reddendarum, & ob ſpecies amiſſas repetendarum rationum; quamvis à patre remiſſarum, idque cum geſtorum, tum omiſſorum. 2. De rationibus diſtrahendis, ſi quid de rebus pupillaribus ablatum ſit, ut duplum reſtituatur. *tit. ff. Quomodo ex facto Tutoris & tit. de tut. & rat. diſtrah.*

Quæ veniunt in rationes à tutoribus & curatoribus reddendas?

℞. Non tantum pecuniæ pupillaris ipſa erogatio; verum etiam intereſſe, ſi in uſuras eam tutor non dederit; & uſuræ, ſi in proprios uſus eam convertit. Item regulariter culpa lata & levis, non leviſſima; ſi contra ipſos tutores agatur; ſi contra eorum heredes, ne levis quidem præſtanda. *§. ult. l. 1. pr. & §. 3. d. tit. de rat. diſt.*

Quis eſt effectus ſatisdationis?

℞. Quod non tantum tutores ipſi, ſed ſimiliter eorum fidejuſſores teneantur. 2. Poſt utroſque fruſtra excuſſos, fruſtraque, ut quibuſdam placet, inſtitutam hypothecariam, in ſubſidium magiſtratus is teneatur qui ſatisdationem accipere debet; ſi vel omnino non accepit, vel non idoneè; ſive dolo, ſive culpa. *§. 2. hic.*

Quale juramentum præſtant tutores & curatores, & quare?

℞. Iuramenti præſtandi eadem eſt ratio, quę reddendarum rationum. *Iuxta Nov. 72. cap. ult. &c.*

non

non modo de tutela & cura ſine mora ſuſcipienda, ſed & de utraque ex utilitate pupilli & adoleſcentis adminiſtranda, *L.ult. §.penult. Cod. de adminiſtratione tutorum.*

Qui tutores & curatores conficiunt inventarium?

℞. Cujuſcunque generis; quia caput eſt reddendarum rationum; nec omittunt, niſi cum doli ſuſpicione, citra juſtas cauſas.

Quæ ſunt juſtæ cauſæ?

℞. Si 1. Iudex ob cauſam confectionem inventarii remiſerit. 2. Vel teſtator prohibuerit. 3. Nec contra prohibitionem eam magiſtratus imperaverit. *Obrech.th.402.Treut.th. 5.eod.*

Quid hic eſt inventarium?

℞. Codex in quem omnia bona, & inſtrumenta pupilli referuntur.

Quomodo ritè fiet?

℞. Si fit ſtatim poſt tutelæ ordinationem, & ante cœptam adminiſtrationem; niſi vel juſta cauſa, vel tutoris id impediat valetudo. *L. tutores. Cod. de adminiſtratione tutorum.* 2. Si in præſentia perſonarum publicarum fit. 3. Si omnia corpora, & jura pro ſingulorum ratione, quatenus in bonis pupilli repetiuntur, deſcripta & deſignata continet. *L. tutor. C.de adminiſt. tutor.*

TIT. XXV.

De excuſationibus Tutorum & Curatorum.

AN tutelæ & curæ onus ita invitis imponitur, ut non admittatur excuſatio?

℞. Non admiſſa quidem olim ex lege XII Tab. Sed hodie admittitur omnino immunitatis ex juſta cauſa allegatio; nec deſinunt propterea hæc

numera eſſe publica. *Princ. hic. & tit. ff. eod.*

Qui tutores & curatores poſſunt ſe excuſare?

℞. Omnis generis, etiam legitimi. *§. qui autem, hic. L. pr. Cod. de legitimis Tutoribus. Nov.* 108. *§. finali.*

Cauſæ excuſationum quot ſunt generum?

℞. Duorum; vel enim liberant à ſuſcepta, tum cura tantum, tum tutela & cura; vel à ſuſcipienda, etiam alterutra tantum, & quidem vel ad tempus, vel in perpetuum; vel in totum, vel pro parte.

Quæ cauſæ liberant à tutela ſuſcepta?

℞. A tutela jam ſuſcepta regulariter non fit liberatio, *l.* 17. *§. ſane notum eſt ff. eod.* Quia excuſatio re integra proponi debet. Tamen ab ea liberat, 1. Morbus ſive animi, ſive corporis, per quem tutor negotiis propriis præeſſe nequit, ſuperveniens, & quidem toto quo durat tempore, *l.* 4. *ff. eod.* Ita ut, ſi temporalis eſt, curator; ſi perpetuus, alius tutor ſubſtituatur. 2. Vacatio in publica negotia; ſive Reip. cauſa trans mare tutor abeſſe cœperit, ſive in conſilium principis aſſumatur, vel dignitate ſenatoria ornetur; ſed quatenus durat vacatio. *§.* 2. *hic. l.* 30. *&* 15. *ff. eod.* 3. Domicilii, reſcripto principis, depoſita tutela, facta tranſlatio talis, per quam rebus pupillaribus præeſſe tutor nequit. *l.* 10. *§.* 1. *ff. eod.*

Quæ liberant à tutela & cura ſuſcipienda?

℞. A tutela & cura ſuſcipienda liberat. 1. Ex parte; ſitus bonorum pupillarium in alia provincia, quoad illa bona. *L.* 2. *&* 11. *de excuſat. Tutor.* 2. In totum; munera quædam tum publica utilitate, tum privata, tum aliæ cauſæ legibus probatæ.

Ob quæ munera publica excuſatio locum habet?

℞. Ob publica quidem hæc. 1. Ob abſentiam Reip. cauſa;

cauſa; & hæc quidem cum abſentem ipſum, tum totum ejus comitatum excuſat, eâ quidem durante. 2. Item adminiſtrationem rerum principis & fiſci, quamdiu & ipſa durat. §. 1. *hic.* 3. Ob profectionem artium & ſcientiarum, ut medicinæ, Philoſophiæ, Rethoricæ, Grammaticæ, (modo elementa non doceantur, *l.* 5. §. *ult. ff. de vacat muner.*) actualem in patria originis, vel Romæ, §. *Item Romæ.* Siquidem profitentes ſunt intra munerum. *d.* §. *hic. l.* §. *Grammatici ff. eod. l.* 5. *C. de profeſſ.* Adde juriſprudentiam; ſed Romę tantum, & Conſtantinopoli profeſſam. *d. l. ſiduas* §. *legum.*

Ob quæ privata numera habet locum excuſatio?

Reſp. Privata quæ excuſant numera, ſunt adminiſtratio trium tutelarum & curarum; non ex numero pupillorum, ſed ex patrimonii diverſitate, & rationum reddendarum difficultate computandarum; ut una oneroſa pro tribus, tres leves pro una habeantur; modo non ſit affectata, & quidem quamdiu durat adminiſtratio. §. 5. *hic. Obrecht. th.* 644. *eod.*

Quæ ſunt aliæ cauſæ legibus probatæ?

℞. 1. Inimicitiæ capitales inter tutorem & patrem pupilli, ſive ante teſtamentum ejus ortæ, propter quas doloſè in tutorem ſit datus; ſive poſt; propter quas non ex fide tutelam geſturus videatur, modo reconciliatio non intervenerit. §. 11. *hic.* 2. Controverſia ſtatus à patre pupilli tutori mota §. 11. Aut quę inter ipſum & pupillum eſt de hereditate & bonis omnibus. §. 4. 3. Numerus liberorum, ſed naturalium & ſuperſtitum; naturalium & legitimorum tantum, quamvis emancipatorum, & in adoptionem datorum; non defunctorũ (niſi nepotes extent ex filiis, non ex filia, vel in acie occiſi ſint, qui plures unum patem defunctum repræſentent) non adoptivorũ, aut nondum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

natorum; Puta Romæ trium, in Italia quattuor; in provinciis quinque. *Princ. hic.* 4. Ætas ſeptuagenariâ major, ſeu completa, & viginti quinque annis minor; quæ potius à tutela arcet. §. 13. 5 Cognatio, ſiquidem occaſione tutelæ adverſus ſororem, vel ſororis filios actionum neceſſitates tutor cogatur ſuſcipere. *L. humanitatis. Cod. hic.* 6. Paupertas talis quæ oneri huic imparem faciat. 7. Talis negotiorum imperitia, eique accedens litterarum ignorantia. 8. Adverſa valetudo, propter quam ne ſuis quidem negotiis ſupereſſe poteſt. §. 6. 7. 8.

Quæ excuſant ſpeciatim à cura?

℞. 1. Tutela ejuſdem minoris geſta, quamvis idem curator teſtamento ſit datus. §. 18. 2. Conjugium; quod à curatione uxoris non tam excuſat propriè maritum, quam arcet. §. 9. *hic.* Licet ſponſus ſponſæ curator dari poſſit. *L. 1. in fine. ff. hoc titulo.*

Vbi debent excuſationes proponi?

℞. Apud judicem competentem, id eſt, loci ordinarium, qui munus injunxit; aliter quam in aliis muneribus, in quibus ſuperior adeundus. *l. 13. pr. ff. & l. 18. C. hic.*

Quæ hujus diverſitatis ratio?

℞. Quod tutor, licet poſſit, appellare tamen non cogatur; niſi poſt rejectas excuſationes. §. 16.

Quando debent proponi excuſationes?

℞. Infra quinquaginta dies, ſive unam, ſive plures excuſationes tutor habeat, quibus interim per intervalla, licet aliquibus rejectis, uti poteſt: quos dies intra centeſimum lapidem à loco in quo tutor datus habitans minime; ſi ultra, omnino quidem, ſed non niſi in ſingulos dies numeratis viginti miliaribus, excedere poteſt. §. 16. *hic.*

Quando cedunt hi dies?

℞. Ex quo novit ſe tutorem datum. §. 16.

Intra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Intra quæ tempora probari debent excuſationes?

℞. Probari debent, & totum negotium excuſationis peragi intra menſes quatuor. *L. 38. ff. hic.*

Quo periculo proponuntur?

℞. Periculo tutorum ipſorum, quo non niſi ex veris allegationibus, iiſque receptis liberantur; minime vero ſi vel rejiciantur, vel ex falſis allegationibus recipiantur: ſed eidem periculo ab eo tempore, quo adminiſtrationem ſuſcipere debuere, implicantur. §. *ult.*

TIT. XXVI.

De ſuſpectis tutoribus & curatoribus.

Quomodo deponitur tutela & cura inhoneſtè?

℞. Per remotionem ob crimen ſuſpecti; ex lege 12. Tab. ex qua & ipſa tutela eſt, deſcendens. *Text. princ.*

Quis de eo cognoſcit?

℞. Romæ Prætor, in provinciis Præſides, & Legatus proconſulis. §. 1. *hic.* Hodie omnes quibus dandi tutores jus eſt. *Schneid. hic.*

Quis eſt ſuſpectus tutor vel curator?

℞. Qui vel tutelam jam ſuſceptam, aut curam non gerit ex fide. §. 5. *hic.* Vel moribus talis eſt, ut, ne ex fide ſuſcipiendam gerat, metus ſit. §. *ult. hic &* §. 5.

Qui poſſunt ſuſpecti poſtulare?

℞. Suſpecti accuſatio, favore pupilli, quaſi publica eſt, & omnibus, modo puberes ſint, patet; etiam mulieribus, modo affectu pietatis eam inſtituant: ſive id neceſſitudine faciant, ſive extraneæ ſint; minoribus non patet tamen, niſi neceſſariorum conſilio. §. 3. 4.

Qui poſſunt poſtulari ſuſpecti, & quatenus?

℞. Cujuſcunque generis tutores; teſtamentarii,

legitimi, etiam patronus; modo famæ ejus parcatur, nec doli fiat mentio. § 2. *hic.*

An ad remotionem ſuſpecti accuſatio ſemper neceſſaria eſt?

℞. Poteſt & Prætor ſine accuſatione, ſi liquet crimen, ſuſpectum tutorem ab officio removere. *L.3.§.4.ff. hoc titulo.*

Quis eſt effectus accuſationis?

℞. Vt poſtulato ſuſpecti, quoad cognitio finiatur, adminiſtratio, alio interim in locum ejus ad gerenda negotia ordinato, interdicatur; & crimine probato, vel removeatur modò, vel etiam gravius puniatur. §.7.*hic.*

Quis eſt effectus remotionis?

℞. Si ob dolum ſit, infamiam parit; non ſi ob culpam; vel ſi non expreſſa ſit remotionis cauſa, niſi doli nomine accuſatio ſit inſtituta. §.6.

An remotio per oblatam ſatisdationem declinari non poteſt?

℞. Minimè; quia ipſa malevolum tutoris propoſitum non mutat. § *ult.*

Quando tutor, aut curator remotione gravius puniuntur?

℞. Si latitat ne pupillis alimenta diſcernantur, patitur tutor, præter remotionem, etiam pupilli in bona ſuâ immiſſionem, & eorum quæ ex his ſervari non poſſunt diſtractionem. §. 9. *hic.* Negans per mendacium decerni alimenta poſſe, item fraudulenter tutelam filiorum aut nepotum patroni gerens, item datâ pecuniâ tutelam redimens, ad judicem maleficiorum, extra ordinem puniendi mittuntur. §.10. *& ſeq. hic.*

Quando extinguitur ſuſpecti cognitio?

℞. Tutela, vel cura, ſive morte tutoris, vel curatoris, ſive alia ratione finita, & quidem licet jam ſuſcepta ſit cognitio. §.8. *hic. & l.11. ff. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

LIBER II.

TIT. I.

De rerum diviſione, & acquirendo earum Dominio.

QVod eſt alterum juris objectum?

℞. Res. §. 2. *tit.* 2.

Rerum nomine quid continetur?

℞. Vt Philoſophis Rei appellatio eſt terminus tranſcendens; ſic Iuriſconſultis adeò eſt generalis, ut cætera omnia contineat, quę non ſunt perſonę; puta, non tantum ipſas res, ſive corporales, ſive incorporales, contractus ſcil. obligationes, delicta, imo ipſos homines, puta ſervos; ſed etiam earundem cauſas, fructus, & acceſſiones. *L.* 5. *&* 6. *D. de verborum ſignificationibus.* Aliquando tamen ſpeciatim continet res, commercium recipientes: Strictiſſime reſtringitur ad res corporales. *l.* 5. 7. 23. *De verb. ſign. Infr. l.* 1. *n.* 43. *de verb. ſign. VVeſ. par. hic.*

Quatenus conſiderant res Iuriſc.

℞. Non ſecundum ipſarum naturam & qualitatem per ſe, ſed quatenus in judicium cadunt.

Quatenus cadunt in judicium?

℞. Vel ratione dominii, unde petitorium; vel ratione poſſeſſionis, unde poſſeſſorium; vel ratione obligationis, unde perſonale judicium.

Quomodo abſolvit Imperator tractationem juris rerum?

℞. Vt jus perſonarum, ſic & jus rerum abſolvit, gemina diviſione propoſita; itidemque modorum acquirendi dominii, de quibus hic: item obligationis & poſſeſſionis, de quibus ſuis locis.

Quid agit hoc titulo?

℞. Pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Proponit primam diviſionem, & modos dominii acquirendi jure gentium.

Quæ eſt prima diviſio?

℞. Quod res quædam ſunt in patrimonio noſtro, quædam extra patrimonium noſtrum. *Princ. hic.* Quibus addunt, quæ nec ſunt in patrimonio noſtro, nec extra patrimonium noſtrum, ut ſervitutes, *ex L. 1. ff. de Vſufr. & uſu leg. An rectè, dubium, & de ſenſu legis, diſputant. Dd.*

Quæ res dicuntur eſſe in, vel extra patrimonium noſtrum?

℞. In patrimonio noſtro dicuntur eſſe, quæ revera ſunt in dominio ſingulorum: extra patrimonium, quæ non ſunt ſingulorum. *Obrecht. Diſp. de rerum diviſ. th. 14.*

Res quæ ſunt extra patrimonium quotuplices ſunt?

℞. Vel naturali jure communes, vel publicæ, vel univerſitatis, vel nullius hominis. *Princ. hic.*

Quæ dicuntur communes naturali jure, & cur eodem tales.

℞. Ita communes dicuntur, quæ & ſecundum proprietatem; & ſecundum uſum ſunt omnium hominum. *Princ. eod. Perez. hic.* Naturali autem jure communes eſſe dicuntur; quod natura, & ſecundum proprietatem, & ſecundum uſum omnia ſunt communia, nec dominia, niſi jure gentium, diſtincta. *Princ. eod.*

Quæ dicuntur res publicæ?

℞. Quæ quoad dominium quidem ſunt alicujus populi, puta Romani, propriæ; quoad uſum vero communes. *§. 2. hic. Perez. hic.*

An igitur res communes à publicis ſemper diſtinguuntur?

℞. Confunduntur quidem aliquando res communes cum publicis appellatione. *L. 14. ff. de acqui.*

rerum

rerum dom. Dari tamen poteſt non una qualitas, qua diſtinguantur. Puta. 1. Quod communes quoad proprietatem planè ſunt nullius; publicæ nullius quidem privati, alicujus tamen populi. 2. Communium proprietas à ſingulis poteſt occupari, non publicarum. 3. Communium uſus omnimodo omnium eſt communis; non hominum tantum, ſed & animantium; publicarum uſus talis, qui hominum ſit proprius, & ex eorum induſtria potiſſimum conſtans, ut piſcari & navigare. *Schneid. hic.n.* 5.

Da exempla rerum communium?

℞. Exempla ſunt aër; aqua profluens, puta fluminum; mare, aquarum commune receptaculum; littora maris, tanquam maris pars æſtimata. §. 1. *hic.* Adde gemmas, & piſces, quatenus mari continentur. §. 18. *hic.*

Quid eſt littus maris?

℞. Quatenus hibernus fluctus maximus excurrit. §. 3. *hic.*

Quid ex hac naturali communione ſequitur?

℞. Quod aëre cuilibet uti; & aquam profluentem haurire; in mari piſcari; ad littus maris accedere, ibidem retia ſiccare, & caſam ædificare poſſit; dummodo à villis & ædificiis abſtineat, utpote occupatione factis propriis. §. 1. *hic.*

Da exempla rerum publicarum?

℞. Harum exempla ſunt flumina, & quidem perennia, & navigabilia, & ex quibus fiunt talia, ut Rhenus, Rodanus &c. *L.* 1. §. *fluminum ff. de fluminibus.* non quæ per canales in agros privatorum ducuntur; quæ privata ſunt. 2. Portus, id eſt, locus concluſus, nauiumque ſtatio concluſa, & munita importandis & exportandis mercibus. *L.* 59. *de verb. ſignif.* 3. Ripa, id eſt, id quod flumen continet naturalem vigorem curſus ſui tenens. *L.* 1. §.

Ripa

Ripa ff. de fluminibus & l. 3. eod. 4. Alveus. *L. 1. §. 7. eod.*

An Ripæ eodem modo publicæ ſunt, quo flumen?

℞. Non: flumen enim publicum eſt, quoad proprietatem, quoad uſum commune; Ripæ uſus publicus quidem, ſed proprietas eorum, quorum prædiis hæret. *§. 4. hic.*

Qualem uſum in ripis, & fluminibus, & portu intelligis?

℞. Talem, ex quo in portu, fluminibusque piſcari, & per flumina navigare omnibus commune ſit; item ad ripas appellere, funes arboribus ibi natis alligare, aut onus aliquod in his reponere liceat. *§. 2. & 4. hic. l. 4. & 5. ff. eod.* Non vero molendinum, aliave ædificia in flumine liceat ædificare; niſi id juris privatus quis, vel præſcriptione, vel ſpeciali principis permiſſione ſibi acquiſiverit. *l. 1. & tot. tit. ff. nequid in loco publ. vel itinere fiat.*

Quid ripa differt à littore?

℞. Quod littus ut mare ipſum, ſit nullius, niſi quatenus occupatur; Ripa vero, ſecundum proprietatem, privatorum quorum prædiis hęret, cum utraque uſu ſit publica. *§. 4. 5. hic.*

Quæ ſunt univerſitatis?

℞. Quæ ad aliquam civitatem, vel collegium communiter, non ad privatos particulariter pertinet; ut ſunt theatra, ſtadia, communia nemora, paſcua, annui reditus. *§. 6. hic.*

Quid differunt à publicis & communibus?

℞. Quod illarum uſus omnibus populis & gentibus, ſaltem quoad certos uſus, competat; harum uſus tantum membris iſtius univerſitatis: dominio pertinente non ad ſingula membra, ſed ad ipſam univerſitatem. *L. in tantum §. univerſitatis. ff. de rer. diviſ. & qualitate.*

Quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quæ res dicuntur eſſe nullius?

℟. Res divini juris; ut res ſacræ, religioſæ, ſanctæ. §. 7. *hic.*

Quæ dicuntur res ſacræ?

℟. Quæ non privata authoritate, ſed ritè per pontificem Deo ſunt conſecratæ. §. 8. *hic.*

Quotuplices ſunt?

℟. Duplices: vel immediatè Deo & divino cultui dicatæ; ut templa, libri ſacri. &c. Vel miniſtris eccleſię, puta ſacerdotibus & aliis deputatæ; ut decimæ, reditus annui, &c. *Schneidw. §. Sacræ n. 2.*

Quæ eſt rerum talium affectio?

℟. 1. Quod ſemper maneant ſacræ, ex quo ſemel Deo ſunt dicatæ, nec ad uſus profanos, etiam eo ad quem deſtinatæ ſunt ceſſante, poſſint converti. 2. Vt alienari & obligari non poſſint, niſi cauſa pietatis, puta redemtionis captivorum, neceſſitatis, vel manifeſtæ utilitatis; & ne his quidem ſine certa ſolennitate, legibus expreſſa. §. 8. *hic Nov. 7. de non alienand. aut. permut. reb. Eccleſ.*

Quæ ſunt res religioſæ?

℟. Quæ privata authoritate religioni, id eſt, ſepulturæ, & quidem perpetuò, dicantur. §. 9. *hic.*

Quatenus vero locus fit religioſus?

℟. Quatenus revera eo corpus mortuum continetur, vel integrum, vel, ſi diviſim ſepultum ſit, caput: hodie cœmiteria ſunt publica loca, mutato jure, *l. 2. §. 5. ff. de relig. & ſumpt. fin.*

Quid juris circa res religioſas apud Romanos?

℟. Vt cuique in locum, quem pleno dominio habet proprium, mortuum inferre liceat; non vero, ſi locus vel ſit communis; vel, quoad uſufructū, jus in eum habeat alius; vel planè ſit alienus, niſi vel prædii ſocii, uſufructuarii, domini, conſenſu (qui ſufficit, licet revocetur;) vel ſecuta eorundem ratihabitione. §. 9. *hic. Hodie, jure Canonico, locus non fit*

fit religioſus, niſi authoritate, & conſecratione Epiſcopi, c. ad hæc Ext. de relig. dom.

Quæ res dicuntur ſanctæ?

℞. Quæ ſanctione aliqua, id eſt, pœnæ ordinatione, adverſus hominum injurias ſunt munitæ; ut leges, muri, tum Vrbis Romę, tum aliarum civitatum & municipiorum, portę civitatis, legati, quatenus iſto officio funguntur, §. 10. *hic.* & *l. 8. ff. eod.*

Quæ res dicuntur eſſe in patrimonio noſtro?

℞. Quæ ſunt in dominio ſingulorum, ſive noſtræ, ſive nobis cum aliis cummunes, ſive planè aliorum, idque jure gentium, vel civili. §. 11. *hic.*

Quid eſt dominium?

℞. Ius quo res noſtra eſt. *l. 13. C. de pœnis W eſ. par. de acquirend. n. 3.* Vel, ſecundum geminum ejus effectum, jus de re propria, cujus copiam quis habet, liberè diſponendi, vel eam abſentem vindicandi, quatenus lege, vel teſtantium diſpoſitione, vel conventione permittitur. *Sec. Bart. & Dd. in l. 17. §. differentia ff. de acq. poſ.*

Quotuplex eſt Dominium?

℞. Dominium proprie nullam diviſionem admittit; ſed magis partitionem. *Obrecht. diſp. de acq. Dom. th. 77.* Docendi tamen gratia diſtinguitur in plenum, quod eſt, quando habemus rei proprietatem, & poſſeſſionem cum emolumentis; & non plenum, quando proprietas à poſſeſſione & emolumentis eſt ſeparata. *W eſ. par. eod. n. 4.*

Quotuplex eſt dominium non plenum?

℞. Dividitur vulgo in directum; quod dicitur habere is penes quem eſt proprietas, ſine fructu & emolumentis, ut dominus feudi & emphiteuſeos; & utile; quod habere dicitur is, qui rem cum emolumentis & functionibus, habet aliunde quam jure proprietatis, ut vaſalli, & Emphiteutæ.

Quæ ſunt itaque dominii partes?

℞. Pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℟. Proprietas & poſſeſſio. Quippe ut plenè, ſic propriè dominus is dicitur, qui utramque & proprietatem & poſſeſſionem rei habet.

Quotuplici jure res acquiruntur?

℟. Duplici; jure gentium, & civili. §. 11. *hic.*

Quot modis jure Gentium?

℟. Tribus; occupatione, acceſſione, traditione.

Quot ſunt occupationis ſpecies?

℟. Captivitas, & Inventio.

Quæ res occupantur captivitate?

℟. Primò fera animalia, ſecundò quæ ab hoſtibus capiuntur. §. 12. & 17. *hic.*

Quæ animalia hic vocantur fera, & à qualibus diſtinguuntur hac appellatione?

℟. Fera hic dicuntur, non præcisè quæ ferocem habent naturam, ut leones, lupi &c. ſed quæ talem habent qua liberè vagantur, nec certa ſede ſe continent; & à manſuetis, talem naturam non habentibus, diſtinguuntur. *Obrecht. diſp. ead. th. 64.*

Quotuplicia ſunt, & quotuplex circa eorum diſtinctionem occupatio?

℟. Talia animalia fera continentur, vel cælo, ut volucres; vel mari, ſeu aquis, ut piſces; vel terra, ut cervi, lepores. Vnde triplex occupationis ſpecies, aucupium, piſcatio, venatio. §. 12. *hic.*

Quid juris circa hæc occupationum genera?

℟. Quod, cum iſta fera animalia ita nullius ſint, ut alicujus hominum eſſe poſſint, naturali ratione cedant occupanti, & quidem, quoad feras beſtias, & volucres, ſive in fundo proprio, ſive in alieno capiantur; quoad piſces, modo capiantur in mari, fluminibus & ſtagnis publicis, non privatis; quòd tales eorum cenſeantur eſſe, quorum ſunt flumina, vel ſtagna. §. *eod.*

An igitur venari ubique & piſcari licet?

℟. Aucupandi quidem, & venandi gratia alienum

num fundum ingredi cuique licet; prohiberi tamen à domino prævidente poteſt: piſcari in alieno, id eſt privato flumine vel ſtagno, non licet. §. eod.

Quid ſi quid contra prohibitionem capiatur?

℞. Manet id quidem nihilominus capientis, ſed, ob factam prohibitioné, dominus contra capientem habet injuriarum actionem. *Dd. commun.*

Quatenus quod capitur ſit capientis?

℞. Fera animalia, & ſi vulnerata, niſi apprehenſa fuerint, non fiunt capientis, vel vulnerantis; & manent quidem apprehenſa ejus, donec ejus cuſtodia coërcentur; deſinunt eſſe, & fiunt rurſus occupantis, ſi evaſerint, id eſt, vel oculos capientis effugerint, vel difficilis eorum ſit perſecutio. §. 12. & 13. *hic.*

Quid hic juris circa apes?

℞. Cum fera apium ſit natura, licet in arbore alicujus conſederint, non fiunt ejus, cujus eſt arbor, niſi prius eas alveo ſuo incluſerit; & favos, ſi quos fecerint, eximere quilibet poteſt. Qui tamen, ne in eum finem fundum ingrediatur, prohiberi poteſt. Examen ſi ex alveo evolaverit, non manet domini alvei, niſi quatenus in conſpectu ejus manet; vel facilis ejus eſt perſecutio. §. 14. *hic.*

Quid juris circa animalia fera, quæ ex conſuetudine abire & redire, manſueta facta, ſolent: ut apes, pavones, columbæ?

℞. Talia noſtra manent eo uſque donec iſtam conſuetudinem retinent; quam ſi, recepta naturali feritate, deſerant, rurſus fiunt occupantis. §. 15. *hic.*

Quid juris circa manſueta animalia, ut gallinas, anſeres & ſimiles?

℞. Licet aliquo modo turbati turbatæve evolaverint, quocunque loco, licet extra conſpectum ſint, dominorum manent: nec ab alio, niſi per-

fur-

furtum, lucrandi animo detinentur. §. 16. *hic.*

Quæ fiunt noſtra ab hoſtibus capta?

℞. Vel ipſi hoſtes, ut in ſervitutem noſtram deducantur; vel res ipſorum, non immobiles, vel ſoli; id eſt agri, arces, oppida &c. quæ publica fiunt; ſed mobiles, vel moventes; & ne hæ quidem, niſi juſtum ſit bellum, vel res iſtas hoſtes civibus non abſtulerint ante. §. 17. *hic. l.* 20. §. 1. *ff. de action. dom. Par. Analyſ. hic.*

Qui dicuntur hoſtes?

℞. Qui populo Romano bellum indixerunt, vel quibus à populo Romano indictum; cęteri latrones, prædones, piratæ dicuntur; à quibus capti liberi manebant. *L.* 116. *hoſtes ff. de verborum ſignif.* ut & à Chriſtianis capti Chriſtiani; quod unius Eccleſiæ cives judicentur.

Quot modis conſideratur acquiſitio dominii per inventionem?

℞. Acquiſitio dominii per inventionem (quæ eſt occupatio rerum inanimatarum) conſideratur, vel reſpectu rerum quæ ante nullius fuere, vel talium, quæ nunc quidem nullius ſunt, ante tamen fuere alicujus.

Quomodo reſpectu rerum, quæ nunquam alicujus fuere, ut eſt inſula in mari; gemmæ, & lapilli, cæteraque in litore, vel mari exiſtentia?

℞. Ea ſi inveniantur, modo occupentur, & apprehendantur, fiunt inventoris. §. 18. *hic.*

Quomodo conſideratur inventio, circa res quæ ante fuerunt alicujus?

℞. Res tales, quum diverſi ſint generis, etiam diverſum circa eas jus eſt. Sunt puta. 1. Theſaurus. 2. Res pro derelictis habitæ. 3. Navis levandæ cauſa in tempeſtate ejectæ. 4. De rheda currente, non intelligentibus dominis, cadentes, vel caſu alio amiſſæ.

Quid

Quid juris circa theſauri inventionem?

℞. Theſaurus (qui eſt pecunia ante omnem memoriam, ut dominum non habeat, recondita *L.31.§.1.ff. de acq. rerum dominio.*) in loco inventoris, vel religioſo, vel ſacro, ſive fortuitò, ſive data opera, ſine tamen magicis artibus, inventus totus cedit inventori. Iuventus in alieno, ſive privato, ſive publico loco fortuitò, ex dimidia parte domino ſoli cedit. Data operâ, quòd dominum, & rei reconditæ conditionem ſciat, theſaurum inveniens, ſine furto eum retinere non poteſt. §.39.*hic.*

Quæ res habentur pro derelictis, & quid circa eas juris?

℞. Pro derelictis habentur, quas dominus ea mente abjecit, ut in numero rerum ſuarum eſſe nolit, ideoque, cum nullius ſint, occupanti cedunt, & prior dominus eſſe deſinit. §.46.*hic.*

Quid juris circa res ſive neceßitate in mare levandæ navis cauſa ejectas; ſive caſu de rheda, aliterque forte ignoranter amiſſas?

℞. Manent dominorum, & inventæ, ſi dominus earum ſciri poteſt, reſtitui debent, nec ſine furto lucrandi animo retinentur. §.45.*hic.*

Quid ergo hic faciet inventor?

℞. Vt dominum cognoſcat, vel publicè eas proponet, vel inventionem proclamare docebit; quod ſi tum nemo reperiatur eas vindicans, pro derelictis habentur, & fiunt inventoris; maxime ſi quidem pauper ſit; quod divitem malint eas in pauperes conferre. *Ioh. Faber, & Ang. hic. §. finali.* præmium tamen inventionis accipere, non petere poteſt. *L.43.§.8.9.ff. defunctis.*

Quis eſt ſecundus modus acquirendi dominii?

℞. Acceſſio: qua res fit alicujus, quia rei, quæ quæ ipſius eſt, accedit; acceſſorio rem principalem ſequente.

Quotu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quotuplex eſt acceſſio?

℞. Eſt vel naturalis, quando rei noſtræ aliquid accedit ſola naturæ operatione; vel induſtrialis, quando id fit hominum facto & induſtria.

Modi acceſſionis naturalis quotuplices?

℞. Duplices. 1. Vel n. continua eſt, quando id quod acceſſit, rei noſtræ cohæret; vel diſcreta, quando manet ſeparatum. *Obrecht. eod. theſ.* 123. *& ſeqq.*

Qui ſunt modi acceſſionis naturalis diſcretæ?

℞. Procreatio; puta cum ex ancillis & animalibus brutis noſtris quid naſcitur. Quia partus, tanquam ventris pars, ejus dominium ſequitur. 2. Et circumluvio, id eſt, quando in fluvio, & publico quidem, naſcitur non mobili, ſed ſolo cohærens, inſula.

Quid circa inſulam talem juris?

℞. Si in medio naſcatur flumine, pro latitudine cujuſque prædii, quod utrinque prope ripam eſt, eorum eſt, qui ab utraque parte fluminis prædia iſta poſſident, & quidem pro latitudine cujuſque prædii: ſi alteri ripæ proximior eſt, eorum tantum eſt, pro cujuſque prædii latitudine, qui circa iſtam ripam prædia poſſident. §. 22. *hic.*

An hoc jus ſemper obtinet?

℞. Ita quidem jus eſt, ſi flumen paulatim circumluendo locum eminentem ſupra alveum faciat, & augeat; vel ſi locum, qui alvei erat, ſiccum relinquens, circumfluere incipiat; non vero ſi in duo cornua diviſum, & rurſus inferius unitum, agrum aliquem, vel agri partem includat, & in formam inſularem redigat. Quia is ager, vel ea pars domini manet. §. 22. *hic.*

An idem juris in privatis fluminibus & ſtagnis?

℞. Flumina privata & ſtagna, cum privati juris, ſint

ſint, quę in iis naſcuntur eorum manent quorum eſt flumen, vel ſtagnum.

Qui ſunt modi acceßionis continuæ?

℞. Alluvio, coalitio, alvei mutatio.

Quid eſt alluvio?

℞. Alluvio eſt incrementum latens, ſeu tale quo paulatim vi fluminis agro noſtro quid adjicitur, ut incrementi momenta percipi non poſſint.

Quid juris circa eam?

℞. Alluvione noſtro agro adjectum, licet alieno agro detractum ſit, noſtrum fit. §. 20. *hic.*

Quid circa coalitionem?

℞. Coalitione accreſcit agro noſtro portio vi fluminis alterius agro detracta, noſtroque adjecta; tum demum, ſi tamdiu agro noſtro adhæſerit, donec vel cum eo coaluerit, vel arbores quas ſecum traxit in eum radices egerint. §. 21. *hic.*

Quid eſt alvei mutatio?

℞. Alvei mutatio eſt, cum flumen, alveo naturali relicto, ita aliò cœpit fluere, ut ex alieno agro, non modo inundato, alveum verum fecerit. §. 23. *hic.*

Quid juris circa eam?

Reſp. Alveo facto, jus eſt, ut vetus alveus ejuſdem ſit juris cujus inſulam eſſe diximus, id eſt, eorum ſit qui prope ripam prædia poſſident, pro prædiorum latitudine; novus fiat publicus. Flumine ad priorem alveum reverſo, novus iſte alveus, nunc relictus, non fit priorum dominorum, ſed eorum, qui circa eum prædia habent. §. *eod.*

An idem jus in inundatione?

℞. Cum per inundationem forma agri non mutetur, ager prioris domini ita manet, ut aquâ recedente poſſeſſio ei ſine nova apprehenſione reſtituatur: niſi vel inundatio ſit perpetua, vel alluvio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

luvionem effecerit. *L. 23. ff. quibus modis uſusfr. amittatur. & §. 24. hic.*

Quotuplex eſt acceſsio induſtrialis?

℞. Vel ex ſolo hominis facto, vel ex parte etiam vi naturæ.

Qui ſunt modi acceſsionis ex ſolo hominis facto & induſtria?

℞. Specificatio. 2. Intextura. 3. Confuſio. 4. Commixtio. 5. Ædificatio. 6. Plantatio. 7. Satio. 8. Scriptura. 9. Pictura.

Quid vocas ſpecificationem?

℞. Specificationem voco quando non eſt figurę modo externæ, ſed, mutatione formæ, novæ ſpeciei conſtitutio.

Quid juris circa eam?

℞. Circa ſpecificationem hoc jus eſt, ut qui ex propria materia novam fecerit ſpeciem, ejus fiat dominus: Qui ex aliena, ſiquidem id fecerit bona fide, non aliter, quam ſi materia ad priorem formam reduci non poſſit, aut præter formæ inductionem partem materiæ adhibuerit: Si reduci ad primam materiam poſſit, materiæ dominus ſpeciei fiat dominus. §. 25. *hic.*

Quomodo hoc jus limitatur?

℞. Quod hoc jus procedit, ſiquidem ſpecificatio facta eſt bona fide; ſi mala, ad exhibendum actio, & rei vindicatio, quoad materiam, domino detur, & quoad formam, eam inducens operam perdat. *§. eod. & ſeqq.*

Quid eſt intextura?

℞. Intextura eſt, quando rei noſtræ augendæ, vel ornandæ gratia, vel alio modo aliquid accedit, aut intexitur; ut ſtatuæ, aut menſæ æs; navi tabula; veſtimento purpura.

Quid circa eam juris?

℞. Circa eam id juris, ut res intexta vel accedens

dens cedat rei principali: ſed ita, ut dominus rei intextæ, vel accedentis, ſi id factum bona fide, non rei vindicationem, utpote exſtinctæ, ſed condictionem pretii: ſin mala fide factum eſt, adverſus ſurripientem, ſive ipſe, ſive alius eam intexuerit, vel rei principali addiderit, furti actionem, vel furtivam condictionem habeat. §. 26. *hic.*

Quid eſt confuſio?

Reſp. Confuſio eſt diverſarum materiarum, puta liquidarum talis mixtio, qua vel veterem formam amittunt, vel retinent quidem, ſed ſeparari difficulter poſſūnt; ut quando ex vino, vel melle fit mulſum, vel duorum generum vina confunduntur.

Quid circa eam juris?

Reſp. Circa confuſionem id juris eſt, ut quod ex confuſione duarum materiarum, ſive voluntate dominorum, ſive fortuitò factum eſt, id eorundem ſit commune, ſi ignorante eo qui confudit, ipſe ſit ſolus dominus. §. 27. *hic.*

Quid eſt commixtio?

Reſp. Commixtio eſt rerum ſolidarum, quæ ſeparatæ manentes non ſpeciem novam, ſed corpus tantum, ſeu acervum majorem conſtituunt; puta granorum.

Quid circa commixtionem iuris?

Reſp. Circa eam obtinet, ut miſtum corpus, ſeu acervus communis ſit, & actione communi dividundo ſeparandus; ſi ex dominorum voluntate facta eſt commixtio. Si vero caſu, vel ex alterius tantũ voluntate facta eſt, corpus ſeu acervus non ſit communis; ſed, vel habita ratione qualitatis, vel quantitatis granorum utrinque collatorum, judicis æſtimatione ſeparandus ſit; vel, ſi integrum alteruter retinere velit, ſecundum judicis æſtimationem, fiat, habita ratione quantitatis, ſive quali-

qualitatis, cuique ſuæ portionis præſtatio. §. 29.

Quomodo hic conſideranda ædificatio?

Reſp. Ædificatio hîc conſideranda quatenus quis ædificium, vel in ſuo ſolo ex ſua, vel aliena materia; vel in alieno itidem ex ſua, vel aliena materia exſtruit.

Quid circa ædificationem Iuris?

Reſp. Omnibus caſibus id Iuris, ut ædificium ſolo cedat. Quod quidem ſi ex aliena materia exſtructum, idem tum dominus materiæ manet, qui fuit: licet propter legem XII. Tab. ſtante ædificio eam vindicare, aut ad exhibendum agere non poſſit: ſed tantum actione tigni juncti in duplum. §.29. At vero ſi ex ſua materia in alieno ſolo quis ædificat, ſolum ſciens alienum eſſe, & materiam perdit, & operam. Si ignorans, ac bona fide ædificavit; materię pretiũ, & mercedes fabrorum, (ſoli domino ædificium vindicante,) recipit. Si in alieno ſolo ex aliena materia ædificavit, nec vindicare ſoli dominus materiam; niſi reſtituto pretio poteſt. §.29, *&* 30. *hic. Schneidw. eod.*

Quid juris circa plantationem?

Reſp. Idem quod in ædificatione: Puta, ut plantæ, antequam ſolo radicibus coaleſcant, prioris domini maneant: ubi coaluerint, ſolo cedant; in confinio poſitæ, vel prope confinium, ſi radices etiam in fundum vicini egerint, communes ſint. §.31. *hic.*

Quid juris circa ſationem?

Reſp. Idem; ut, ſicut plantæ radicatæ ſolo coaleſcunt; ſic & frumentum ſatum ſolo cedat. §. 32. *hic.*

Quid hic juris circa varios caſus in ædificatione expreſſos?

℞. Cum & plantare & ſerere de ſuo in alieno ſolo, vel in ſuo ſolo de alieno quis poſſit: idem circa hos caſus hic juris, quod in ædificatione explica-

D tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

tum: puta quod qui in fundo alieno mala fide plantavit vel ſevit, plantam vel ſemen una cum opera perdat; ſi bona id fecit fide, pretium plantę, vel ſeminis, ut & laboris, repetat. Si in ſuo ſolo de alieno plantaverit, vel ſeverit, ſciens furti teneatur; ſi ignorans, plantam domino vindicanti, vel ſemen ſolvat. *d.* §. 5. 31. 32.

Quid juris circa ſcripturam?

℞. Idem etiam juris eſt in ſcriptura, ut literæ, quamvis aureæ, chartæ cedant; quæ ſi in aliena charta ſcriptę ſint bona fide, dominus chartę, eam repetens impenſas ſcripturę ſolvere debeat; ſi mala, eas ſcriptor amittat. §. 33. *hic.*

Quid juris circa picturam?

℞. Picturæ, ſi in aliena tabula imago picta, tanquam eâ præſtantiori, cedere tabulam, ex diverſo Iuſtiniano placuit, Vnde fit, ut qui in aliena tabula pingit, & tabulæ & picturę dominus efficiatur. §. 34. *hic. In ſcript. idem nunc obtinere, volunt Schn.*

Quid hic juris circa vindicationem tabulæ.

℞. Quod ſi pictor tabulam pictam poſſidet bona fide, dominus tabulæ eam repetens, picturæ; ſi à domino poſſeſſore tabulam pictor petat, tabulę pretium ſolvere debeat; adverſus furto tabulam vel picturam ſurripientem furti ſimiliter competente actione. §. 34. *hic.*

Quis eſt mixtus ex natura & induſtria acquirendi dominii modus?

℞. Fructuum perceptio.

Quid, ut jus circa eam intelligatur, conſiderandum?

℞. Fructuum diſtinctio, & perſonarum eos percipientium conditio.

Quotuplices hic fructus conſiderantur?

℞. Fructus hîc propriè vocantur non civiles; puta penſiones ex rebus locatis, aut aliis; vel uſuræ ex pecu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

pecunia numerata perceptæ; ſed qui ex ipſo fundo naſcuntur. Dividuntur in naturales, mera naturæ operatione natos vel induſtriales, qui ex fundo quidem, ſed potiſſimũ cultura & cura hominum naſcuntur. Vtrique ſubdividuntur in pendentes, qui fundo cohærent, & pars fundi judicantur; vel perceptos, id eſt, a fundo ſeparatos; vel percipiendos, id eſt, qui percipi potuerunt, licet culpa poſſeſſoris non ſint percepti. Percepti autem ſubdividuntur in extantes & conſumtos. *l. 11. De V. S. l. 34. ff. de uſur. l. 62. ff. de rei. vend. l. 44. eod. Schneidw. hic.*

Quæ perſonæ hic conſiderandæ?

℞. Poſſeſſor, iſque vel bonæ, vel malæ fidei, cum vel ſine titulo; 2. Vſufructuarius. 3. Colonus.

Quid juris quoad perceptionem fructuum circa poßeſſorem?

℞. Poſſeſſor bonę fidei, ſive titulo oneroſo, ut emtionis, ſive lucrativo, ut donationis, fundum poſſideat, omnes fructus, ſive naturales, ſive induſtriales, ob culturam & curam percipit; &, re nondum evicta à domino ſuperveniente, perceptos retinet; ea evicta, conſumtos retinet tantum; & extantes reſtituit. §. 35. *hic. l. 45. ff. de uſuris. L. 22. C. de rei vindicatione.* Malæ fidei poſſeſſor nullos fructus facit ſuos, ſed omnes indiſtinctè reſtituit. §. *eod. & d. l. 22.* etiamſi cum titulo poſſideat; utpote furtum committens. §. 2. *Infra de uſucap.* De percipiendis, ſi titulum non habet, etiam tenetur; minime vero ſi eum vel coloratum tantum habet: hæres tamen ejus (niſi & ipſe ſit in mala fide) non reſtituit conſumtos. *Minſing. hic.*

Quid juris circa uſufructuarium?

℞. Hic à bonę fidei poſſeſſore in eo differt, quod fructus, licet jam maturos, non faciat ſuos, nec moriens ad hæredes transmittat, niſi ante vel per

ſe, vel per alium eos perceperit. Ratio eſt, quod pendentes adhuc, ipſo moriente, tanquam pars fundi, totum ſequentes, una cum fundo ipſo ad dominum proprietatis, exſtincto per mortem uſufructu, redeant. §.36.*hic.l.25.§.1.ff.de uſuris. l.13.ff.quibus mod. uſufr. amit.*

Quid juris circa colonum, id eſt, eum qui ſub annua mercede in pecunia numerata, vel alia re, puta ſub certa quantitate frumenti, agros colendos conducit?

℟. Quod ſimiliter omnes fructus vel per ſe, vel à quocunque alio, licet non ipſius nomine, perceptos, aliter quam uſufructuarius, ac etiam pendentes adhuc ſuos faciat, & ad hæredes tranſmittat. §.*eod.*

Quis eſt tertius modus acquirendi dominii?

℟. Traditio, id eſt, rei ſuæ quoad dominium in alium tranſlatio.

Quotuplex eſt?

℟. Vel vera; quæ fit de manu in manum; eſtque propriè rei corporalis; vel ficta ſive quaſi, quæ etiam eſt rei incorporalis, & magis affectu fit, quam corpore. §.40.*&* 43.*hic.*

Quotuplex eſt ficta?

℟. Fit vel Patientia, quæ in corporalibus fit, quando ex uno titulo rem ſuam penes aliquem exiſtentem (puta commodati, locati, depoſiti) quis patitur ipſum eandem ex alio titulo, puta emtionis vel donationis, vel alio, tanquam propriam habere: quæ ita, tanquã brevi manu, tradita fingitur. § 43.*hic.* In incorporalibus talis patientia pro vera traditione habetur. Vel Symbolo; puta traditione clavium horrei vel cellæ vinariæ, vel inſtrumentorum proprietatis rei venditæ, ex parte tradentis; vel trabium emtarum ſignatione, aut cuſtodis appoſitione &c. ex parte accipientis; Quibus ſymbolis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

bolis ſimiliter res tradita fingitur. Vel monſtratione; puta ſi quis fundum à ſe alteri venditum oculis emtoris ex alto loco ſubjicit, eo ipſo illum tradidiſſe intelligitur. Quæ monſtratio, quia ex longinquo fit loco, longæ manus traditio dicitur. *Obrecht. diſp. de Tradit.*

Quæ requiruntur ut traditione dominium transferatur?

℞. Plura. 1. Vt tradens ſit rei dominus. 2. Vt tradat animo transferendi dominium. §. 40. *hic. l.* 36. *ff. de acquiren. dom.* 3. Adſit traditioni juſtus titulus. *l.* 21. *ff. eod.* 4. In emtione ſpeciatim, ut vel pretium ſit ſolutũ, vel fides de pretio habita. §. 41. *hic.* 5. Rei traditæ adſit acceptatio. Quòd traditum quid non cenſeatur, niſi ſit acceptum. 6. Vt tradens ſit habilis ad dominium transferendum.

In qualem perſonam poteſt fieri traditio?

℞. Non tantum in certam, ſed etiam in incertam; puta per miſſilium jactum in vulgus. §. 45. *hic.* Vt fieri ſolet in ſolemnibus, coronationibus regum vel principum; & olim, apud Romanos, à Prætoribus vel Conſulibus; quod poſtea prohibitum, iterum certa moderatione fuit permiſſum. *Nov.* 105. *Cap.* 12.

TIT. II.

De rebus Corporalibus & Incorporalibus.

QVæ *eſt altera principalis rerum diviſio?*

℞. Secunda principalis diviſio (generalis planè, & Iuriſconſultis cum Philoſophis communis) eſt qua res dicũtur vel corporales, vel incorporales. *Textus.*

Quòmodo definiuntur ùtræque?

℞. Corporales ſunt, quæ ſua natura tangi poſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſunt; ut fundus, veſtis, aurum &c. Incorporales, quæ ſua natura tangi non poſſunt, licet ſemper corpori inhæreant. *Text.l.1.§.1.ff. de rerum diviſ.*

Quomodo ſubdividuntur res corporales?

℞. In immobiles, quæ ſunt vel res ſoli, ut prædium, fundus, area (quæ in genere pro rebus immobilibus ſynechdochice ſæpe accipiuntur) vel ſolo conherentes, ut fructus, granaria, arundineta nondum cæſa. Vel mobiles, ut ſuppellex: Vel moventes, ut animalia. *Obrecht. diſp. de rerum diviſ. theſ.* 116.

Quotuplices ſunt res incorporales?

℞. Hæ ſunt vel quantitatis, ut nummus, quatenus in eo non materia, ſed valor conſideratur, pondus; menſura; vel qualitatis, qualia ſunt quæ in jure conſiſtunt; ut ſervitutes, hereditas (puta quatenus ipſum jus ſuccedendi, non hereditaria bona ſignificat) obligationes, & alia multa. *Text.hic. Vult. Juriſp.lib.*1.*cap.*62.

Quotupliciter verò conſiderantur res ſive corporales, ſive incorporales?

℞. Vel per ſe ſingulæ, & ſimpliciter prout res ſunt; vel quatenus (cum & ipſæ res ſint) ſunt aliarum vel cauſæ, vel acceſſiones. Et ſic vel corporales accedunt corporalibus, ut ancillæ partus (qui in fructu propriè non cenſetur eſſe) vel pecudi fœtus (qui cenſetur in fructu) vel fundo fructus in eo naſcentes. Vel corporalibus incorporales; ut ſervitus fundo, hereditas patrimonio defuncti; item impenſæ in rem collatæ; Itidem res incorporales cauſæ ſunt corporalium, ut cum ex obligatione, vel hereditate nobis quod corporale eſt debetur; ut fundus, homo, & corpora hereditaria.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

TIT. III.

De Servitutibus Vrbanorum & Ruſtico-rum Prædiorum.

QVid hic ſignificatur per ſervitutes?

℞. Servitus de qua hic agitur, non eſt qualis ea de qua ſupra egimus, qua perſona ſervit perſonæ; ſed ad iſtius exemplum, in rebus conſtituta.

Quomodo definitur in genere?

Reſp. Eſt jus in re aliena conſtitutum, quo ipſa præter naturam rei alterius, vel perſonæ, ad uſum inſervit. *l.* 15. §. *fin. ff. de ſervit.*

Cur dicis præter naturam, & in re aliena hoc jus conſtitui?

Reſp. Dico jus in re aliena conſtitutum, quia re ſua quiſque ſuo proprio, id eſt, dominii jure ſecundum arbitrium ſuum, non jure ſervitutis utitur. *l.* 5. *pr. ff. ſi vſufr. pet.* Præter naturam conſtitutum dico, quia ipſæ res natura ſunt liberæ, nec, niſi ſervitus eis imponatur, arbitrio alterius obnoxiæ. *l.* 8. & 9. *C. de Serv.*

Quotuplices ſunt ſervitutes?

Reſp. Sunt vel reales (prædiales à prædio dominante dictæ) qua res rei, vel prædium prædio ſervit; vel perſonales (dictæ à perſona cui ſervitus conſtituitur) qua res ſervit perſonæ, ut fundus uſufructuario. *l.* 1. *ff. h. t.* §. 3. *hic. Pac. Epit. hic theſ.* 4.

Quomodo dividuntur ſervitutes reales?

Reſp. Et ipſæ, (ſecundum prædium dominans, ſeu cui ſervitus debetur) diſtinguuntur in ruſticas, & urbanas. *Rubr. hic.*

Quomodo ipſa prædia diſtinguuntur?

℞. In ruſtica & urbana; & quidem non à loco,

ſed ab uſu ſumta diſtinctione. Vt urbanũ prędium ſit habitandi cauſa, (qui uſus urbanus) licet ruri exſtructum: ruſticum vel fundus, vel ædificium, licet in urbe, non habitandi cauſa; ſed vel colligendorum fructuum; vel eorundem, aliarumve rerum conſervandarum cauſa exſtructum: ut horreum, ſtabulum. §. 1. *hic. l. 1. Com. præd. l. 19. ff. de. verb. ſignif.*

Quæ itaq; ſunt ruſticæ & urbanæ ſervitutes?

Reſp. Quæ vel prædiis ruſticis, vel urbanis debentur?

Quales recenſet Imperator ruſticorum prædiorum ſervitutes?

Reſp. Servitutum talium duplicia recenſet exempla; vel præcipua, & magis nota. *Princ. hic.* vel obſcuriora. §. 2.

Quæ ſunt præcipua?

Reſp. Iter, actus, via, aquæductus. *Princ. hic.*

Quid eſt iter?

Reſp. Eſt jus eundi pedibus, equo, ſella, lectica. *l. 7. & 12. ff. hoc. tit.* Item ambulandi hominis, non etiam jumentum agendi, vel vehiculum per fundum alienum. *Princ. hic. & l. 1. eod.*

Quid eſt actus?

℞. Eſt jus agendi jumentum, vel vethiculum. *ibid.*

Quid differt ab itinere?

Reſp. Quod actu plus quam itinere contineatur, tanquam in eo, quod plus eſt, minus; ideoque qui actum habet, etiam iter habere intelligatur, non contra. *Princ. hic. & d. l. 7.*

Quid eſt via?

Reſp. Eſt jus eundi, & agendi, & ambulandi hominis: item tignum & lapidem trahendi, aut rectam haſtam ferendi per fundum alienum. *Princ. hic. & L. 1. & 7. hic.*

Quid differt via ab actu & itinere?

Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Reſp. Minor quidem eſt differentia inter viam & actum quoad effectum, quam inter actum & iter: differunt tamen. 1. Quod actus jus eundi per conſequentiam tantum in ſe contineat, via directè & per ſe. 2. Quòd iter eundi hominis, actus jumentum agendi, via ducendi vehiculi propriè jus eſt. *L.* 23. *ff. de ſevitutibus ruſticorum præd.* 3. Quòd via habet jus trahendi tigni, lapidis, aut haſtam rectā ferendi: ſeu ducendi per agrum alienum exercitum, ſine fructuum læſione. 4. Quòd latitudo actus & itineris, tanquam jure non definita, ſit arbitraria; viæ ex lege 12. Tabularum octo pedum in porrectum, ſedecim in amfractū; quamvis alii itineri duos, actui quatuor pedes in porrectum, & in amfractum octo aſſignent. *l.*13. §. 2. *ff. hoc tit. l.* 8. *ff. eod.*

Quis eſt Aquæ ductus?

Reſp. Eſt jus aquæ ducendæ (fiſtula, aut rivo) per fundum alienum (ſive id fiat ex aqua publica, ſive privata) & quidem quatenus fundo dominanti opus eſt. *L.* 24. & 33. §. 1. *ff. hoc tit.*

Quæ ſunt exempla ſervitutum obſcuriorum ab Imperatore recenſita?

Reſp. Aquæ hauſtus, pecoris ad aquam appulſus, jus paſcendi, calcis coquendæ, arenæ fodiendæ: §. 2. *hic.* & *l.* 1. §. 1. *hic.* Quibus accenſere potuiſſent alia, quorum in Digeſtis facit mentionem.

Quomodo definiuntur ſingula hic recenſita?

℞. Aquæ hauſtus eſt, jus hauriendi aquam ex flumine, fundo, vel puteo privato alieno. *l.* 3. §. 3. *ff. hic.* Pecoris ad aquam appulſus, eſt jus pecus ſuum ad flumen, fontem, vel puteum privatum, alienum, ut ex eo bibat, agendi, *Cæpolla de ſer. Ruſt. Pr. c.* 2. Ius paſcendi, ut pecora noſtra in agro alieno paſcere liceat. *l.* 3. §. 1. *ff. eod.* Quod ſervitutem non habenti non licet, niſi ſpeciatim in uſum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

neceſſarium viatori; ex conſtitutione Frederici de pace tuenda. Calcis coquendæ, quando in alieno prædio, ad mei prædii utilitatem, calcem coquere poſſum. *l.6. 1.§.3.ff. eod.* Arenæ fodiendæ; ut in fundo vicino mihi liceat arenam fodere ad prædii mei, ſive urbani, ſive ruſtici neceſſitatem. *l.6. ff. eod. Cappolla. eod.*

An eadem eſt ſervitus arenæ?

Reſp. Non, quia qui ſervitutem arenæ habet, non tantum ex fundo alieno ad præcedentes uſus arenam fodere poteſt; ſed etiam ut inde vaſa fictilia venalia faciat. *Capolla de ſervitutibus cap. 10. num.4.*

Quotuplices ſunt urbanorum prædiorum ſervitutes?

Reſp. Duplices, vel affirmativę, vel negativæ; cum ruſticæ omnes ſint affirmativæ. *Capolla de ſerv. urb.præd.c.26.n.1.*

Quæ ſunt affirmativæ?

Reſp. 1. *Oneris ferendi*; qua prædium vicini cogitur ſuſtinere, pariete, vel columna, onera domus meæ, talemq́; parietem is vel columnam reficere, vel collapſam novare ſuis ſumtibus. *§. 1. hic. l.33. hic.*

2. *Altius tollendi*, qua quis, volente vicino, pro ejuſdem commoditate cogitur altius ædificare: puta ad ventos, aſpectumque ab ejuſdem ædibus arcendos. *§. eod. & l.2. ff. eod.*

3. *Figni immittendi*, qua licet domino ædium, quibus ſervitus debetur, tignum, id eſt trabes immittere in parietem vicini, ut non minus in eo, quam in prædii dominantis pariete quieſcat. *§. eod. l.2. ff. eod.*

4. *Projiciendi*, qua licet aliquid puta arceras protendere ſuper aream vicini, id eſt, habere partes prominentes, unde in vicos nobis ſit aſpectus. *l. 1. ff. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ff. eod. Cæpolla. eod. c. 31. Projectum enim id dicitur, quod ita protenditur ut nuſquam quieſcat. l. 241. §. inter ff. de V. S.

5. *Protegendi*, qua licet tectum extendere ſuper aream vicini, ad proprias ædes à pluviæ injuria protegendas. *l. 2. ff. eod. Cæpolla eod. cap. 31. Nempe proiecta dicuntur partes tecti prominentes, quibus ſtillicidia arceantur à parietibus, ſuggrundæ vel ſuggrundia alias dicta, Weſ. par. hic. n. 8.*

6. *Stillicidii avertendi*, qua licet aquam ex alto cadentem à ſuo tecto, vel area averſam in tectum, vel aream vicini derivare. *Text. d. l. 1. ff. eod. Quæ ſervitus, etiam collapſa domo, ex qua cadit ſtillicidium manet. l. 20. §. 2. ff. eod.*

7. *Fluminis*, qua vicinus cogitur aquam pluvialem continuò ex fundo noſtro cum impetu fluentem, per canalem, vel alveum ſuum recipere. *§. 1. hic pro Weſ. eod. n. 6.*

8. *Cloacæ*, qua licet ſordes in, aut per alterius ædes derivare.. *Weſ. hic.*

9. *Luminum*, qua vicinus lumina noſtra, quibus lumen cæli haurimus, excipere cogitur. *l. 4. ff. eod.*

10. *Proſpectus*, qua quis habet jus ut à vicino prædio, ad liberiorem & gratiorem proſpectum, claritatem cæli per feneſtram ſive ex ſuperiore, ſive ex inferiore loco proſpicere poſſit. *l. 15. ff. eod.*

Quæ hic ſunt negativæ ſervitutes?

℞. 1. *Altius non tollendi*, qua proprias ædes altius tollere invito vicino non licet. *§. 1. hic l. altius C. de ſerv. & aqua.*

2. *Stillicidii non avertendi*, qua prohibere poſſum ne alteri liceat ſtillicidium ab area ſua in meam derivare. *l. 7. ibi. gl. ff. eod.*

3. *Ne luminibus officiatur*, qua prohibere poſſum ne alter lumina mea, ſive ædificando, ſive alia ratione

tione, vel auferat, vel minuat. *l.16.ff.eod.*

4. *Ne proſpectui officiatur*, qua alteri proſpectum meum minus liberum, aut gratum reddere non licet. *l.15.ff.eod.*

Quibus differunt ſervitutes prædiorum urbanorum à ruſticis?

Reſp. 1. Prædiorum genere, quæ ibi ſunt urbana, hic ruſtica. 2. Vſu & forma ſervitutis; quod ruſticæ tantum conſiſtunt in patiendo; urbanæ etiam in faciendo, vel non faciendo; puta ut vicinus ædes altius tollat, vel non tollat. 3. Ruſticę omnes ſui natura habent intermiſſionem; urbanæ uſum poſſeſſionemque continuam. 4. In ſervitutibus ruſticis utriuſque prędii vicinitas exigitur, in urbanis non æque. *Vult. Iuriſp. lib.1.cap.63.*

Qui poſſunt imponere, vel acquirere ſervitutem realem?

Reſp. Nemo, niſi qui prædium habet. §. 3. *hic.* Vnde nec dominus communium ædium, nec ſocius communis fundi, ne quidem pro ſuâ parte, nec uſufructuarius, ſive imponere ſervitutem, ſive acquirere poſſunt; vaſſallus prædio quidem ut ſervitus imponatur pati; ſed non in præjudicium domini poteſt. §.3. *hic. l.1. ff. Com. præd. l.2.ff, de ſerv.*

Quibus modis conſtituuntur ſervitutes reales?

℞. Variis. 1. *Conventione* inter vivos, puta pacto, vel ſtipulatione, ſive lucrativa, ſive oneroſa. *§.ult.hic. Per quam tamen potius cauſa acquirendi conſtituitur, quam revera acquiritur ſervitus; quod acquiſitio fiat per patientiam domini pro traditione accedentem. L. ult. de ſervit.* 2. *Teſtamento, ſeu codicillis*, itidem pro traditione accedente patientia. *§.eod.* 3. *Iudicio Prætoris in judiciis diviſoriis. L.23.§.3.ff. Fam. erciſ.* 4. *Longi temporis præſcriptione*, id eſt, decem annis inter præſentes,

viginti

viginti, inter abſentes, cum, poſſidentis bona fide, & adverſarii ſcientia; vel longiſſimi temporis, id eſt, triginta, vel quadraginta annorum pręſcriptione, abſque ſcientia iſta, & bona fide. *Capolla. de S. V.P. c. 19. n. 1. Weſ. Par. de Serv. n. 5.* Inter ſervitutes tamen continuas & diſcontinuas receptâ diſtinctione in foro, volunt has non præſcribi, niſi immemoriali tempore. *Capolla. ibid. per totum.* Qui & modis ſervitutis conſtituendę prioribus addit *Conſuetudinem.*

Quæ regulæ circa ſervitutum conſtitutionem obſervandæ?

℟. 1. Non poſſe aliquas conſtitui, niſi fundo ſint utiles. *l. 5. C. de Serv.* 2. Conceſſa ipſa ſervitute intelligi tacitè conceſſa ea ſine quibus uſus ejus eſſe non poteſt *l. 11. ff. Com præd.* 3. Ipſo jure ſub conditione, vel ad certum tempus non conſtitui quidem, ſed ex die & ad certum diem promitti poſſe; tamen tempus & modus in ſervitute utendi adiici in conſtitutione poſſe. *l. 4. ff. de Serv.*

Quæ regulæ conſtituta ſervitute utendi?

℟. 1. Quod ſervitute conſtituta ultra prædii dominantis utilitatem, vel neceſſitatem, uti nemo poteſt. *l. 5. 24. 29. De ſerv. ruſt.* 2. Quòd id facere debet cum minimo prædii ſervientis damno. 3. Quod alteri uſum iſtum concedere, vel ipſam ſervitutem graviorem reddere, niſi, quatenus convenerit, nemo poteſt. *l. 33. §. ult. ff. de Serv. ruſt. præd.*

Quomodo extinguitur ſervitus realis?

℟. Variè. 1. Confuſione prædii dominantis & ſervientis; ſive in totum, ſive ex parte pro confuſionis ratione. *l. 1. Quem ſerv. amitt.* 2. Remiſſione, verbis aut factis declarata. *arg. l. 14. §. 1. de Ser.* 3. Non utendo planè loco ſerviente, *l. pen. C. eod.* vel ſaltem non jure ſervitutis, longo tempore, id eſt, ſpatio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſpatio integro decem vel viginti annorũ, pro prę-ſentiâ, vel abſentiâ ejus cujus prædio ſervitus debetur; idque vel ſimpliciter ſervitutum ruſticarum ratione; ratione urbanarum, ſi libertatis acceſſerit uſucapio. *Schneid. hic. §. neceſſaria ad pro ſcript. n. 26. & ſeqq.* 4. Conditionis exiſtentia, in ſervitute, in legato fundo ſub conditione conſtituta ab hærede. 5. Conceſſione actus ſervituti contrarii: *Vltimo.* Rei ſervitutem debentis, interitu, puta loco viæ, impetu fluminis forte amiſſo, *l. 14. ff. h. t. Weſ. hic.* Variant tamen *Dd.*

TIT. IV.
De Vſufructu.

QVot ſunt ſpecies ſervitutum perſonalium?

℞. Tres propoſuit Imperator nominatas; uſum fructum, uſum, habitationem, Quibus accedunt alię innominatę, quoties quæ ſui natura ſunt reales, ita conſtituuntur, ut non rebus; ſed perſonis debeantur. *Vult Iuriſp. lib. 1. c. 63. n. 10.*

Quid eſt uſusfructus?

℞. Eſt jus alienis rebus utendi fruendi ſalva earum ſubſtantia. *Princ. & l. 1. hic.*

Quid eſt uti frui?

℞. Eſt omnia commoda percipere quæ occaſione dominii; pro rerum, ſive mobilium, ſive immobilium, ſive moventium ratione dominus percipere poſſit, ſive naturalia, ſive induſtrialia, ſive civilia. *l. 7. &c. ff. hic.*

Cur dicis utendi fruendi re aliena?

℞. Cum generatim propter naturã omnium ſervitutum, quæ (quod res ſua nemini ſervit) in rebus alienis (ut dictum) conſtituuntur; tum ut hic uſufructus, qui eſt ſeparatus à proprietate, ab eo diſtinguatur uſufructu, qui, cum dominio conjun-

ctus,

ctus, ejuſdem pars dicitur. *l. 4. ff. eod.*

Cur addis utendi fruendi ſalva rerum ſubſtantia?

℞. Duplici id factum de cauſa judicari poteſt, tum quia hic modus utendi fruendi, in hac ſervitute eſt, ut uſufructuarius re uſufructuariâ utatur, ut bonus pater familias, id eſt, ita ut eam non reddat deteriorem. *l. 1. ff. hic.* Tum ut ſignificetur, quod uſusfructus modò duret donec res eſt ſalva, & unà cum re extinguatur. *Princ. hic.*

In quibus rebus conſtituitur uſufructus?

℞. 1. Propriè in rebus quæ uſu non conſumuntur, ſive mobilibus, ſive immobilibus, ſive moventibus; in aliis non niſi impropriè, & in utrisque, non niſi quatenus fruitioni ſunt accommodatæ. §. 2. *hic.*

Quotuplex ergo eſt uſufructus?

℞. Duplex; verus, qui conſtitutus eſt in iis rebus quæ uſu non conſumuntur, ut in fundo, ædibus, jumentis, ſervis. Et quaſi uſufructus, conſtitutus in talibus rebus, quæ vel revera uſu conſumuntur; ut vino, oleo; vel quaſi conſumuntur, ſeu quæ aſſidua permutatione, quia nobis pereunt, alienata proprietate, licet per ſe durent, videntur exſtingui, ut nummi. §. 2; *hic. l. 9. ff. de verb. ſig.*

Quid juris circa res quæ nec uſu conſumuntur ſtatim, nec omnino permanent, ſed paulatim uſu tantummodo atteruntur, ut veſtimenta &c.

℞. Vtrumque uſumfructum recipiunt, verum & quaſi: illum, ſi eædem res attritæ reſtitui debent; hunc, ſi aliæ ejuſdem generis & bonitatis. §. 2. *hic. l. 15. §. Et, veſtimentorum ff. eod. Pac. Epit. hic. theſ. 17.*

A quo uſufructus conſtituitur?

℞. 1. A lege, ut patri in bonis adventitiis filii familias, *Infra, Per quas perſon. nob. acquir.* Item in

bonis

bonis emancipatorum liberorum pro dimidiâ parte. *§. quoque eod. Tit.* Matri ad ſecunda vota tranſeunti in bonis à patre profectis, quę habuit ex ſucceſſione filii prioris matrimonii. *Nov. 22. c. 46. §. 2.* 2. Per judices, latâ in judicio diviſorio ſententiâ, qua uni fundus, detracto uſufructu, alteri uſusfructus, citra fundum adjudicatur. *l. 6. §. 1. hic.* 3. Longi temporis pręſcriptione, ut in ſervitutibus realibus ſupra dictum. *l. ult. in fine C. de longi tempor. præſcripti.* 4. Ab ipſo domino; idque vel contractibus inter vivos, vel ultima voluntate, in vero; vel ultima voluntate tantum, in quaſi uſufructu. *Tot. tit. de uſufr. earum rerum quæ uſu conſumuntur.*

In quibus bonis conſtituitur uſusfructus?

℟. Vel in omnibus bonis. *l. 29. hic.* vel in bonorum parte. *l. 40. eod.* & pro parte quidem vel diviſa, vel indiviſa (licent enim aliæ ſervitutes ſint individuæ, tamen uſusfructus eſt dividuus. *l. 19. de uſu & hab.*) 2. Purè, & ſub conditione, vel ex die. *l. 4. hic.*

Quomodo conſtitutum uſumfr. conſequitur uſufructuarius?

℟. Non, niſi intermedia cautione idoneâ, fidejuſſoria. *l. 13. Princ. hic.* Qua in vero quidem uſufructu cavet ſe re uſufructuaria uſurum, boni viri arbitratu, & finito uſufructu, eam ſe reſtituturum. *Tot. tit. uſufr. quem, cav.* In quaſi uſufructu tantum de eadem re in genere, aut ejus æſtimatione reſtituenda. *§. 2. hic.*

An ejuſdem cautionis eadem eſt ratio?

℟. Non; cautio enim accedens vero uſufructui omitti quidem poteſt; ſed ab hærede, non à teſtatore remiſſa: *l. 1. Cod. hic. & ibi gloſſ. & Dd.* Non in quaſi uſufructu; cum in eo ſit de ſubſtantia, & per eam iſte uſufructus conſtituatur; *§. 2. hic.* Licet

eam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

eam non præſtet. 1. Donatarius omnium bonorum reſervato uſufructu. 2. Fiſcus. 3. Pater in bonis filiorum.

Quis eſt effectus conſtituti uſusfructus?

Reſp. 1. Perceptio omnium fructuum & emolumentorum ex re uſufructuaria, quæ, non niſi percepta ab ipſo uſufructuario, vel alio ejus nomine, uſufructuarii fiunt. *d.l.*4.20.27.*ff.hic.* 2. Vt uſufructuarius iſta commoda & fructus vendere, locare, donare, & oppignorare alteri poſſit. §. 1. *tit.ſeq.* 3. Quod pro commodis præſentibus onera etiam ſentit, & impenſas modicas; nec niſi magnas à domino fundi repetat; *l.*7.§.2. *l.*27. §.3.*ff. l.*7.*Cod. hic.* Vectigalia, tributa, licet extra ordinem impoſita. *l.* 7. §.5.*ff. hic.* Item onera realia ante impoſita, quamvis ex pacto remiſſa, ſuſtineat. *l.*43.*ff. de pactis.l.*7. *ibid. gloſſ. de public. & vectig.* 4. Servitutem rei uſufructuarię imponere non poteſt, nec uſufructuarius, omnino, nec dominus talem, qua uſusfructus fiat deterior. *l.*15.§.*final.l.*16. *ff.hic.*

Quomodo finitur uſusfructus?

Reſp. 1. Morte uſufructuarii naturali. Si civitati relictus, ſpatio 100. annorum, quaſi longiſſimo vitæ humanæ termino. *l.*56.*ff. hic.* 2. Morte civili ejuſdem, ſeu maxima, vel media capitis deminutione. §. 3. *hic.* Non minimâ. 3. Rei uſufructuariæ abuſu tali quo ejuſdem ſubſtantia corrumpatur. 4. Non utendo longo tempore, id eſt, decennio vel vicennio re uſufructuaria. §.*eod. & l. pen. C. hic.* 5. Confuſione proprietatis cum uſufructu; ſive proprietatem rei acquirat uſufructuarius, quæ conſolidatio dicitur; ſive uſumfructum proprietario cedat. §.*eod. hic.* 6. Rei totius, vel in aliam formam mutatione. *l.* 7. *ff. hic.* Vel interitu. §. *eod.* 7. Reſoluto uſumfructum conſti-

tuentis

tuentis jure. §. *eod. hic. vide Toto tit. quibus modo uſufructus amittat.* Quaſi uſusfructus amittitur tantum morte naturali, vel civili uſufructarii. *l. 9. ff. de uſufr. earum rerum quæ uſu conſum.*

Quis effectus finiti uſusfructus?

℞. Si totus finitur, revertitur ad proprietatem, & acquirit dominus rei ſuæ plenum dominium: Pro parte finitus accreſcit ei cui uſufructus alterius partis fuit legatus. *l. 3. §. 2. de uſufructu accreſcendo.*

TIT. V.

De uſu & habitatione.

QVid eſt uſus?

Reſp. Eſt jus alienis rebus utendi, non fruendi, ſalva iſtarum ſubſtantia. §. 1. *hic. l. 1. & 2. D. eod.*

In quibus convenit cum uſufructu?

Reſp. 1. Quod iiſdem cum uſufructu modis, & conſtituatur & finiatur. *Princ. hic.* 2. Vtraque ſit ſervitus perſonalis. 3. Quod tam uſus, quam uſufructus ſit utendi. 4. Vt fructuarius, ſit, uſuarius de re recte utenda & finito uſu reſtituenda cavet. 5. Conſtituitur uſus in iiſdem rebus cum uſufructu, ſive uſu conſumantur, ſive non conſumantur. *l. 5. §. ult. l. 10. de uſufr. ear. rer. quæ uſu conſum.*

In quibus differt?

Reſp. Differentia formalis inter uſumfructum & uſum eſt, quod uſusfructus ſit jus utendi, & fruendi, uſus utendi tantum; & ſic uſus ſit quaſi pars uſusfructus. §. 1. *hic. Infr. tit. prox. Princ.* Ex qua hæ exurgunt. 1. Quod uſufructuarius percipit omnes utilitates & fructus, quæ ex re quocumque modo percipi poſſunt, uſuarius tantum quatenus ad uſum quotidianum, id eſt, familiæ ſuſtentationem,

tionem, ut nec abundet, nec egeat, ſufficit: §. 1. *hic.* 2. Vſufructuarius poteſt commoditatem utenti & fruendi in alium transferre; uſuarius ipſe debet re ſerviente uti. *§.eod. & l.* 11*.ff.eod.* 3. Vſus eſt individuus, ita ut, ſi ſufficit, integer plurium eſſe poſſit: uſusfructuarius integer duorum eſſe non poteſt, diviſus poteſt, & ex parte conſtitui vel amitti. *l.* 5*.ff. de uſufructu.* 4. Vſufructuarius fructus perceptos, licet nondum conſumtos, transmittit ad hæredes, non uſuarius; ſed quod fructuum perceptorum, vel percipiendorum, uſu finito, reliquum eſt ad dominum proprietatis redit. *arg.§.* 1*.hic. & l.* 11*. ff. eod.* Quia ipſe uti uſuarius debet.

Quomodo Imperator has differentias illuſtrat in exemplis fundi, ædium, ſervorum, vel jumentorum, & pecorum, legato eorundem uſu?

℞. Differentiam uſus, & uſufructus in fundo ita docet Imperator, ut qui fundi uſumfructum habet fructus omnes vel ipſe percipere, vel perceptos, ſive percipiendi commoditatem aut locare, aut vendere, aut gratis concedere alteri poſſit; uſuarius fructus, & quidem tantum ad uſum quotidianum, ipſe modò percipere poſſit. §. 1*.hic.l.*22*.eod.* 2. Quod fructuarius in fundo, utpote quem colere debet, libere mercari poſſit uſuarius hactenus, ut nec domino, nec operis ſit moleſtus. *d.* §. 1. *& l.* 11. In ædibus ita, ut qui uſum ædium habet ipſe tantum cum familia eas poſſit, non cum aliis inhabitare, & vix hoſpitem recipere; tantum abeſt ut eas alteri locare poſſit, cum utrumque poſſit uſufructuarius. §. 2. Qui ſervi & jumenti uſum habet, iis tantum ad opera, vel miniſterium uti poteſt, non fætus vel partus percipere, cum utrumque poſſit uſufructuarius. §. 3. *hic.* Qui pecorum vel ovium uſum habet, eorundem tantum operâ,

puta

puta ad ſtercorandum agrum, uti poteſt; non iis quæ ab iis proveniunt & in fructu ſunt, lacte, agnis, lana uti. §. *eod.*

An ſemper uſus à fructu diſtinguitur?

℞. Non ſemper. 1. Non in rebus, quæ uſu conſumuntur. *l. 5. §. ult. & l. 10. §. 1. De uſufr. ear. rer. quæ uſu conſ.* 2. Nec ſi aliter re uti non licet, niſi fructus percipiantur; ut in uſu ſilvæ ei, qui in alia provincia eſt legato. *l. pen. pr. ff. h. t. Pac. epit. hic. Tum enim appellatione uſus intelligitur uſufr.*

Quid eſt habitatio?

Reſp. Eſt jus habitandi in ædibus alienis, vel per ſe; vel per alium, ſalva rei ſubſtantia. *Text.* §. 5.

Quid differt ab uſufructu, & uſu?

Reſp. Differt ab uſufructu & uſu, quod neque capitis deminutione, neque non utendo amittatur; (licet id jure Codicis mutatum videatur. *Vult. Iuriſp. cap. eod.*) quibus modis uſufructus amittuntur & uſus. *l. 10. ff. de uſu & hic. litatione.* 2. Quod uſufructus & uſus in aliis rebus etiam ſpectatur. *per ſupra dicta*: in ſolis ædibus habitatio, *ut hic.* Ab uſu, puta ædium, ſpeciatim differt, quod habitationem habens ædes alteri locare poſſit, quod non poteſt earum tantum uſum habens. §. *eod.*

TIT. VI.

De Vſucapionibus, & longi temporis præſcriptionibus.

H*Abuimus modos acquirendi dominii jure gentium. Quotuplices ſunt modi, quibus res acquiruntur modis legitimis, & civili jure.*

Reſp. Duplices; vel quibus acquiruntur per ſingularitatem; ut uſucapio, alias præſcriptio dicta, (licet hanc propriè rebus immobilibus & incorporalibus ſpeciatim tribuant) & donatio, item ac-

creſen-

creſcendi jus: Vel per univerſitatem, ut ſucceſſio.

Quid eſt uſucapio, ſeu præſcriptio?

Reſp. Eſt acquiſitio, ſeu adjectio dominii per continuationem poſſeſſionis, temporis lege definiti. *l. 1. ff. h. t.*

Vnde dicta eſt uſucapio, & quæ ratio etymologiæ?

Reſp. Dicta eſt uſucapio ab uſu & capiendo; quia ſolo uſu & poſſeſſione res capitur, ſeu acquiritur; ſeu quia uſucapione non ſtatim rei dominium, ſed ejuſdem prius poſſeſſionem, & per hanc dominium, lege eam adjiciente, acquirimus. *Weſ. par. hic. Princ.*

Ex quo jure civili originem habet?

Reſp. Ex lege 12. Tab. ne dominia manerent incerto; boni publici cauſa, ex negligentia dominorum in poſſeſſione rerum ſuarum tuenda, præſumente lege, ipſos earum dominium transferre voluiſſe. *Princ. hic. l. ult. ff. pro ſuo l. 28. ff. de V. S.*

Qui poſſunt uſucapere?

Reſp. Quicunque poſſunt poſſidere. *Duar. hic. cap. 4.* Etiam filius familias bona caſtrenſia, vel quaſi; *l. 4. §. 1. hic.* pupillus tutore authore. *l. 4. §. 2.* &c. Quia ſine poſſeſſione uſucapio non procedit. *l. 25. hic.* Tantum, modo præſcribitur quantum poſſidetur. *c. cùm olim, & ibi Dd. Ext. hic.*

Quæ res poſſunt uſucapi?

Reſp. Omnis generis, ſive corporales, eæque mobiles & immobiles, *Princ. hic.* Sive incorporales, id eſt, jura, puta ſervitutes. *l. 2. l. pen. C. de ſerv. l. 16. §. 1. C. de uſufr.* Nomina, actiones, *l. 45. De adminiſt. Tut. Guid. Pap. deciſ. 99.* Quamvis, ut dictum, res immobiles, & incorporales ſpeciatim dicantur præſcribi.

An promiſcuè res omnes poſſunt uſucapi?

Reſp. Non; ſed quædam prohibentur uſucapi; ut.

1. Res

1. Res dominio & commercio noſtro exemtæ, ut liber homo, res ſacra, religioſa. §. 1. *& l. 9. hic.* 2. Res ſive lege, ſive teſtamentis hominum alienari prohibitæ. e. gr. fundus dotalis, *l. 4. 16. de fundo dotali.* Res immobiles pupilli. *d. l. 9. l. fin. hic.* Fidei commiſſariæ. *l. ult. §. ſui autem C. com. de leg.* 3. Res vitioſæ, ut ſervus fugitivus, aut aliæ res, furto, vel vi poſſeſſæ. §. 2. Niſi vitium ſit purgatum, id eſt, res in poteſtatem domini ſit reverſa. 4. Res Fiſci, id eſt, fiſco acquiſitæ. Niſi ante quam fiſco ſint nunciatę, bonæ fidei emtori ſint traditæ. §. 4. Denique res Eccleſiæ. *l. antepenult. Cod. de SS. Eccleſ.*

Quæ requiruntur ad perficiendam uſucapionem?

Reſp. Duo. 1. Poſſeſſio, & quidem juſta, ſeu civilis. *l. 25. ff. hoc tit.* 2. Tempus legibus definitum. *Princ. hic.*

Cur dicis poſſeßio juſta, ſeu civilis?

Reſp. Quia ad uſucapionem & præſcriptionem, non tantum requiritur rei vacantis apprehenſio, ſeu mera naturalis poſſeſſio; ſed talis qua animo domini habetur. *c. ſine poſſeßione de reg. jur. in 6.* Item juſtus titulus, ſeu cauſa poſſidendi ad transferendum dominium idonea; ſive generalis, qui pro ſuo dicitur; ſive ſpecialis, ut emtio, donatio, ſucceſſio, aliæque enumeratæ. *toto tit. ff. de uſucap. & ſequentibus.* 2. Bona fides, id eſt, ut rem quis ſit conſecutus ab eo quem putabat habere poteſtatem alienandi. *Princ. hic.* 3. Traditio domini, vel poſſeſſoris voluntate facta. *Princ. hic. & l. 2. C. de præſc. long. temp.*

An ſemper requiritur juſta cauſa, ſeu titulus?

Reſp. Omnino, adeò quidem ut opinatus, ſeu falſus titulus, (ut ſi quis falsò putet ſe emiſſe quod non emit) uſucapionem non pariat. §. 6. *hic.* Niſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

erroris juſta ſit cauſa; utpote quo caſu uſucapitur pro ſuo. *l.* 11. *ff. pro emtore.*

Quatenus requiritur bona fides?

Reſp. Iure quidem civili in initio tantum. Adeò ut heredi, ſeu ſucceſſori mala fides autoris, quo minus uſucapere poſſit, noceat; ipſi bona fide poſſidenti, ſuperveniens mala fides non noceat. *l.* 2. *& penult. ff. eod.* Iure canonico verò ſemper adeſſe debet bona fides. *cap. poſſeſſor. de Reg. Iuris in 6.*

Quale tempus legibus definitum?

Reſp. Aliud tempus fuit definitum jure veteri, aliud eſt novo. Iure enim XII. Tab. ad rei mobilis præſcriptionem annus ubiq; unus; ad immobilis, in ſolo quidem Italico bienniũ requirebatur. Iure novo Iuſtiniani, in rei mobilis uſucapione triennium, in rei immobilis, inter præſentes, id eſt, in eadem provincia habitantes, decennium; (quod dicitur longũ tempus.) inter abſentes, decennium, & quidem in toto Imperio Romano requiritur. Quo temporis ſpatio præſcribuntur actiones reales, & criminales ferè omnes, *Schn. hic. de præſcr. ſpeciebus n.* 44. Item publicæ accuſationes. *l.* 22. *C. ad l. Corn. de falſis.*

An non ſunt plures præſcriptionum ſpecies?

Reſp. Noviſſimo jure etiam eſt præſcriptio triginta annorum. Quomodo præſcribuntur res immobiles ſine titulo, & actiones perſonales. *l.* 3. 4. 7. *C. de præſ.* 30. *annor.* Quadraginta annorum; ſic præſcribuntur res ſpirituales Eccleſiæ & aliæ. Centum annorum, quâ præſcribuntur res Romanæ Eccleſiæ. *Auth. Quæ actiones. C. de S. S. Eccleſ.* Quibus accedit pręſcriptio annalis, quæ hodie eſt injuriarum verbalium, *l.* 5. *C. de injuriis.* Quadriennii, qua privatus præſcribit contra fiſcum. *§. ult. hic.*

Quomodo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quomodo ſit temporis lege definiti computatio?

Reſp. De momento in momentum, ſeu ab hora in horam; ita ut poſtremus dies totus pro momento computetur. *l. In uſucapionibus. ff. hoc. Tit.*

Qualis requiritur hujus temporis continuatio?

Reſp. Non præciſè talis, ut ſemper & continuò rei ejuſdemque poſſeſſio maneat penes unum, ſed ſufficit ſi poſſeſſio ab uno ad alterum legitimè continuetur. §. 7. *hic.*

An in quolibet ſucceſſore eodem modo ſit continuatio?

Reſp. Non; diverſum quippe jus eſt in ſucceſſore titulo univerſali, puta inter defunctum, & heredem; & inter ſucceſſorem titulo ſingulari, puta emtorem, & venditorem. Quod in ſucceſſore univerſali ſufficit bona fide; ipſius defuncti, & ſi ipſe hæres ſit in mala fide in ſucceſſore ſingulari tamquam authoris, ſucceſſoris, id eſt, tam emtoris, quam venditoris bona fides requiratur. §. 7. *hic. l. 13. §. 1. & §. cum quis. ff. de acq. poſſ.*

Quomodo probatur temporis continuatio?

Reſp. Cenſetur probata, ſi modo extremorum temporum, id eſt, initii & finis, ſeu præſentis temporis poſſeſſio probetur. *Gl. in cap. cum Eccleſ. x. de cauſ. prop. & pol.*

Quis eſt uſucapionis effectus?

Reſp. Varius. 1. Dominii adjectio, ſeu acquiſitio talis, ut exceptione dominii; non modo adverſus agentes uſucapiens muniatur; ſed etiam ipſam rem ab antiquo domino vindicare poſſit. *l. traditionibus. Cod. de pactis. l. ſi quis emtionis. C. de præſc. 30. annorum.* 2. Inducit juſtum titulum. 3. Tollit quamvis obligationem &c. *Vide Weſ. par. hic.*

Quid repugnat uſucapioni?

Reſp. 1. Interruptio, qua tempus continuan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

dæ poſſeſſionis interrumpitur. *l.* 10. *Cod. de acq. poſſ.* Vtpote qua inchoata uſucapio ad nihilum reducitur, &, priore nihil commodante, de novo inchoanda eſt. 2. In integrum reſtitutio, qua uſucapio planè è medio tollitur, ac ſi non fuiſſet. *tot. tit. Cod. ſi adverſus uſucapionem.*

Quotuplex eſt interruptio?

Reſp. Duplex. 1. Naturalis; qua naturali aliquo facto, puta vi fluminis, vel maris; vel hominis ipſius, h. e. cum res mobilis aufertur, vel immobilis occupatur, alicui poſſeſſio interrumpitur. *l. naturaliter.* 5. *ff. hic*, vel res ab eo, qui eam nomine noſtro poſſidet alienatur. *l.* 33. §. 4. *eod.* 2. Civilis; quæ fit per citationem, vel aliam extrajudicialem denunciationem teſtatò factam. *l.* 2. *C. de annali except.* magis quidem per litis conteſtationem. *l.* 10. *de acq. poſſ. ff.* 3. Iure pontificio ſpeciatim mala fide ſuperveniente. *cap. ult. de præſcript.* Vtpote quo jure bona fides, & in omni quidem præſcriptionis genere, ut ſemper adſit requiritur. *c. poſſeſſor de reg. jur in* 6. *&c. ibi Dynus.* cùm jure civili ſufficiat eam ab initio adfuiſſe *l.* 2. *pr. l. pen. pro emptore.*

TIT. VII.

De Donationibus.

Donatio quomodo eſt modus acquirendi dominii jure civili?

℞. Donatio, licet juris ſit gentium, & ad contractus potius referenda videatur, tanquam modus acquirendæ rei, non corporalis, ſed incorporalis, ſeu obligationis, *arg. Infra de oblig. l. ff. eod.* ac inter cauſas uſucapionis referatur. *tit. pro donat. ff.* modus tamen acquirendi dominii jure civili hic conſtituitur, quatenus, ſecundum ejuſdem juris informationem, olim non niſi emancipatione,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſeu ſtipulatione & traditione perficiebatur; licet hodie jure novo, ut ſtatim dicetur, aliud obtineat. *Vult in Inſt. hic latè.*

Quid eſt donatio in genere?

Reſp. Liberalitas, quæ, nullo jure cogente, ex ſola animi benignitate alteri conceditur. *l. 1. & 20. ff. hic.*

Quotuplex eſt?

Reſp. Eſt vel propria; quæ eſt ſimplex, & pura, nullam habens cauſam, modum, vel conditionem adjunctam; eâque fit mente, ut donator nullo caſu rem donatam ad ſe velit reverti. *d. l. 1. & 29.* vel impropria, quæ fit ob cauſam, ſub modo, aut conditione, cum liberalitate conjunctis, & propriè munus dicitur. *Godæus in legem 194. ff. de V. S.*

Quid eſt donatio ob cauſam, & ſub modo?

R. *Ob cauſam* donatio eſt, quæ fit ob cauſam impulſivam; cum ideò datur quod aliquid factum vel futurum ſit, quod movet donatorem ut donet. *Sub modo*, donatio eſt, cum datur, ut aliquid fiat, vel ſaltem ut fiat cum modo & lege certa. *l. 1. §. 1. h. t. 4.* Modus enim pro cauſa finali habetur. *l. 17. de condit. & demonſtrat.*

Quæ eſt conditionalis donatio?

R. Cum aliquid ita donatur, ut demum fiat accipientis cum aliquid fuerit ſecutum, vel ſi non ſequatur, ad priorem dominum redeat. *Weſ. par. hic.*

Quid differunt donatio propria, & impropria?

R. 1. Quod propria donatio extra caſus & modos lege expreſſos, ne quidem imperiali reſcripto poſſit reſcindi. *l. 5. C. de revoc. donat.* impropria, & ob cauſam quidem, eâ non ſecutâ poſſit retractari; vel ſub conditione facta, eâ non impleta. *l. 2. 6. & 8. C. de cond. ob cauſ.* 2. Quod propria, ut rata ſit modum excedens, egeat inſinuatione. *§. 2. hic.* Impropria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

propria eâ non egeat. *l. fin. C. hic. Nov. 87.*

Qui poſsunt ſimpliciter donare?

℞. Omnes qui non prohibentur.

Qui prohibentur?

℞. Prohibentur. 1. Natura, infantes & deliri ſenes, tanquam intellectu carentes. *Ariſt. 4. Eth. cap. 2.* 2. Caſu; furioſi, mente capti, quia in his animus deeſt. *l. 23. ff. de donat.* 3. Lege, qui alienarum rerum habent adminiſtrationem; ut tutor, curator, adminiſtrator civitatis, procurator: *l. 6. C. de adminiſt.* niſi tutor ſit Principis. *Alex. Iaſon. Curt. in l. 22. C. de pactis.* vel procurator ſpeciale habeat mandatum. *l. 6. §. pen. ff. hic.* Item qui delinquendi, & fraudandi habent propoſitum. *l. 14. §. pen. ff. qui & à quib. man.* Item qui non habent liberam rerum propriarum adminiſtrationem. *arg. l. 7. pr. hic.* Pupilli, minores, prodigi, uxor res dotales, ne conſentiente quidem marito. *arg. l. 7. pr. h. t. tot. tit. D. & C. de fundo dot. Moz. de perſon. inter quas cadit donatio n. 2. & ſeqq.* Item qui ſunt alieni juris, ut ſervi, filius familias. *l. 28. §. filius, aut ſervus ff. de pact. l. 1. princ. h. tit. Iul. Clar. §. donat. qu. 6.* Poteſt tamen filiusfamilias donare juſta ratione motus, vel in dignitate conſtitutus, & de peculio caſtrenſi, vel quaſi. *d. l. 7. Moz. & Clar. dict. locis.*

Quæ res poſſunt donari?

℞. Res omnes, tam corporales, quam incorporales; ſed donantis propriæ. *l. 9. & 17. & 27. ff. hic.* etiam omnia bona. *l. 35. §. 4. & 5. C. hic.* Ita tamen ut donator ſibi libertatem teſtandi non auferat, id eſt, aliquo, de quo teſtetur, reſervato. *Dd. communiter.* Non res ſacræ, religioſæ, alienæ: *l. fin. ff. hic. §. nullius. ſup. de rer. d.* non feudum, vel emphiteuſis, niſi conſentiente domino *c. un. §. donare Quali olim pot. feud. alien. l. 3. C. de jure Emph.*

Quibus poteſt donari?

Reſp. Cuilibet, amicis, extraneis, abſentibus, etiam ignotis, *l. 5. ff. hic.* niſi iis donari prohibeatur. *arg. l. 43. §. 1. de procurat.*

Quibus prohibetur propriè donari?

Reſp. 1. Natura; infantibus emancipatis. *l. 5. ff. de R. I.* 2. Caſu; furioſis, qui infantibus comparantur; quod acceptare donationem per ſe non poſſint. Acceptari tamen illorum quidem nomine à tutoribus, vel ſervo idoneo; & horum nomine à Curatoribus donatio poteſt. *l. 26. C. hic. tit. ff. D. C. de adm. tut.* 3. Lege, ut conjux conjugi, ſtante matrimonio. *t. t. ff. & C. de donat. inter vir. & uxor.* Pater filiofamilias, & filiusfamilias patri. *l. 25. C. eod.* Miles, ſive togatæ, ſive armatæ militię focariæ, ſeu concubinę ſuæ. *l. 2. C. de donat. inter vir. & uxor. l. advocati C. de advoc. diſver. judic.*

An nulla donatio inter conjuges valet?

Reſp. Valet. 1. Impropria, puta remuneratoria, reciproca, mortis cauſa. *l. 7. §. 2. l. 10. l. 11. hoc tit. ff.* Licet de reciproca quidam diſſentiant, & de remuneratoria. 2. Etiam propria, ſi donantem non reddit pauperiorem, nec acceptantem locupletiorem. *arg. l. 7. §. 1. hic. ff.* vel detur ad ædium exuſtarum refectionem. *l. 14. ibid.* vel ſub ipſo divortii tempore. *l. 11. §. ult. & l. ſeq. ibid.* Denique, ſi morte donantis. *L. 24. c. de don. inter vir. & ux.* vel juramento confirmetur, *Dd. communiter.*

An nulla valet donatio inter patrem & filium?

Reſp. Omnino. 1. Facta emancipato. *l. 13. §. pater ff. hic.* 1. Impropria, id eſt, remuneratoria. *Communis opinio.* 3. Etiam propria, morte, juramento, vel ratihabitione poſt emancipationem confirmata. *L. 13. C. hic, & Dd. communiter.*

Quibus modis perficitur ſimplex donatio?

Reſp. Perficitur donatio hodie ſolo conſenſu, id eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

id eſt, ſimul ac donator animum donandi declaraverit, & donatarii acceptatio acceſſerit; etiam ſcripturâ deficiente, *§.2. hic l.2.§. 2.ff. eod.* Contra quam olim; tum enim non perficiebatur, niſi interpoſita ſtipulatione, aut præcedente traditione; pro quo hodie ex iſto conſenſu ad traditionem condictione ex lege, & (ſi ſtipulatio interceſſerit) actione ex ſtipulatu, modò, ut dictum, acceſſerit donatarii acceptatio, cogitur. *l. 35. §. ſiquidem C.hic. Nov.62.cap.* 1.

Nunquamne ſcriptura præcisè hic requiritur?

℞. Omninò, ſi quidem ſumma donata excedat quingentos ſolidos, id eſt, aureos; utpote quo caſu requiritur inſinuatio, ſive judicialis, ſive extrajudicialis apud judicem competentem, ut in acta publica ad pleniorem fidem redigatur. *l. ult. C.eod.* Sine qua inſinuatione ultra iſtam ſummam donatio non valet, *l. 34. C.eod.* niſi aut à Principe ſit facta, aut in eum collata; *d. l. 34.* aut in milites à magiſtro militum. *L. 36. C.eod.* aut pro redimendis captivis. *d.leg.* aut pro refectione ædium. *l. 35. C.eod. l. argentum §. eandemque C.eod.* aut juramento firmata, aut impropria ſit donatio. *Dd. communiter.*

Quis eſt effectus inſinuationis?

℞. Quod donatio excedens plenam habet fidem, & ad integram ſummam valet, etiam in bonis extra territorium ſitis in quo facta eſt inſinuatio. *Gayl. 2. obſ.23.n.5.*

Quis eſt effectus ipſius donationis?

℞. Effectus donationis perfectæ & ſimplicis quidem eſt. 1. traditionis neceſſitas; per quam, ſi res donatoris eſt propria, dominii tranſlatio; ſi aliena, uſu capiendi conditio transferatur. *l.6.13. & 25. ff.hic.* 2. Ut repeti res donatæ nequeant. *l. 14.eod.* utpote datæ ne ullo caſu revocari poſſint. 3. Actio

ex lege, ſi ſolus conſenſus interceſſit; vel ex ſtipulatu, ſi interceſſerit ſtipulatio, re non tradita, ut tradatur. *l. ſi quis argentum §. final. C. hic.*

An nullo caſu revocari donatio poteſt?

℞. Non, niſi propter cauſas lege expreſſas; puta à donatore ſolo, propter enormem donatarii ingratitudiné: in cauſis legibus etiam ſpeciatim expreſſis. *l. 1. 7. 9. & 10. C. de revoc. don.* 2. A donatore & liberis, ejus heredibus, per eorundem ſupervenientiam; ex tacita puta donationis conditione, niſi liberi ſuperveniant. *Goth. ad d. l. 9. arg. l. 3. de don. quæ ſub modo.* 3. Ab heredibus ſolis, legitimâ per donationem defraudatis, ſpeciatim revocatur talis donatio per querelam, titulo inofficioſæ; qua res donata, ſaltem ad legitimam uſque, revocatur. *Dd. in l. 1. C. de revoc. donat. Item l. 1. C. de inoffícioſ. donat.*

Quot ſunt ſpecies impropriæ donationis?

℞. Hujus donationis, (de qua ſpecialius hic agit Imperator:) duæ ſunt ſpecies: Eſt enim vel mortis cauſa; vel non mortis cauſa, ſeu inter vivos. *Princ. hic.*

DE DONATIONE MORTIS CAVSA.

Quæ eſt donatio mortis cauſa?

℞. Mortis cauſa donatio eſt, non ea quæ præcisè ſit à moriente; ſed quæ, quamvis à ſano, fit propter mortis ſuſpicionem ita, ut ob eam ſe donare exprimat. *§. 1. hic.*

Quot ejus conſtituuntur ſpecies?

℞. Tres; 1. Quæ non metu imminentis mortis, ſed extra periculum, ſola mortis fit cogitatione, non ſtatim, ſed poſt mortem modò effectum habitura. 2. Quæ eâdem fit conditione à conſtituto in periculo mortis. 3. Quæ ita fit metu mortis & periculi, ut res donata ſtatim quidem fiat accipientis,

pientis, ſed poſt evitatum periculum repetenda. *§. 1. hic.*

Quot modis ergo fit hæc donatio?

℞. Vel ut incipiat à traditione, vel ut incipiat à ſtipulatione, nudove pacto. idque in ſcriptis, aut ſine ſcriptura. *d. l. ſi quis argentum C. de donat.*

Quæ requiruntur ad donationem cauſa mortis?

℞. 1. Expreſſa propriæ mortis, vel periculi mentio; citra quam propria donatio, & ſimplex præſumitur. *l. 30. & 38. ff. hic. l. 42. §. 1. hic.* 2. Præſentia donantis & donatarii; ob acceptationem etiam hic requiſitam. *l. 38. hic.* 3. Quinque teſtium præſentia; ut in omni ultima voluntate. *l. fin. C. hic.* Non inſinuatio, etſi ſummam quingentorum aureorum excedat.

Quis donare cauſa mortis poteſt?

℞. Omnis qui teſtamentum facere poteſt, licet id non faciat. *l. 25. ff. hic.* Quin ab inteſtato donatio fieri poteſt. Vnde filius familias, licet teſtamentum facere, quamvis conſentiente patre, non poſſit, *l. 16. ff. Qui teſt. Int. . p. ff.* ejus tamen conſenſu donare mortis cauſa poteſt. *d. l. 25.*

Quibus poteſt cauſa mortis donari?

℞. Iiſdem, & quidem ſolis qui legata accipere poſſunt; ut quibus in pleriſque hæc donatio comparatur. *§. 1. hic. & l. 29. & 30. ff. eod.*

In quibus conveniunt legata cum hac donatione?

℞. 1. Quod iiſdem, ut dictum, legatur, quibus morte donatur. *§. 1. hic.* 2. Vtrobique idem teſtium numerus requiritur. *l. 3. ff. hic.* 3. Per pœnitentiam revocatio locum habet. *§. 1. hic.* 4. Quod ut legata, ſic donatio hæc per Falcidiam minuitur. *l. 12. ff. de don. l. 35. §. mortis, cauſa ff. hic.* 5. Quod donatario ante donatorem moriente irritatur, plane ut legatum legatario moriente ante Teſtatorem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quid differt à legatis?

℞. 1. Quod legari abſenti; donari cauſa mortis, non niſi præſenti poteſt, niſi id fiat per procuratorem. *l. 2. Cod. hic. l. 38. ff. hic.* 2. Quod filiusfamilias cauſa mortis donare; non legare poteſt. *l. 25. §. 1. ff. hic.* 3. Quod legatum ab herede præſtatur; donatio à donantis traditione incipit. *§. 1. infr. de leg. l. 19. ff. de reb. cred.* 4. Si legatur in annos ſingulos, plura ſunt legata; ſi ita donatur mortis cauſa, una tantum donatio eſt. *l. 35. §. ult. Quamvis obſtare videatur lex 34. Cod. de donat. Pac. Enchir. hic de donat.*

Quæ donari cauſa mortis poſſunt?

℞. Eadem quæ purè & ſimpliciter inter vivos donari poſſunt (cum quod inter vivos licet, id multo magis liceat in ultima voluntate. *Supra de lege fuſia Caninia Toll.*) Etiam omnia bona præſentia & futura: non tamen hereditas tanquam hereditas, id eſt, titulo hæreditario. Quia pactis hereditas non datur. *l. hereditas. C. de pactis conventis.*

Quis eſt effectus hujus donationis?

℞. 1. Vt morte inſecuta rata ſit, quaſi impleta ejuſdem conditione; ob non ſecutam mortem donatoris; ſive ob donatarii mortem ante donatoris ſecutam reſolvatur, *gl. in l. 4. §. 1. verb. ſpoſpondiſſet de dot. mal. excep. l. 22. ff. hic. W eſ. par. hic. n. 7.* Ita, ut ad res ex donatione traditas repetendas condictio detur, §. 4. 2. Quod revocari pœnitentia à donatore, non minus quam legatum poſſit, vel alia quævis ultima voluntas; ut pote cui, quo ad effectum quidem, potius quam contractui ſimilis eſt, &, per clauſulam, de non revocando, adjectam, in donationem inter vivos tranſit. *l. 27. hoc tit. l. 1. & 2. Cod. eod.*

DE

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

DE DONATIONE INTER VIVOS.

Quotuplex eſt donatio inter vivos.

℟. Iſtius donationis plures ſunt ſpecies, pro conditionum, vel cauſarum, ſub quibus fiunt, ratione. Præcipuæ ſunt, remuneratoria, & quæ fiunt nuptiarum causâ, *Clar.§.donatio.q.2.*

Quæ eſt remuneratoria?

℟. Remuneratoria (ad quam reciproca refertur) eſt donatio, quâ aliquid, animo remunerandi acceptum beneficium, vel præcedentem donationem mutuâ compenſandi, in alium confertur. *Obrecht. de donat. propter nuptias th.135.*

Qui poſſunt remunerationis cauſa donare?

℟. Omnes qui aliàs poſſunt donare ſimpliciter, & in quos beneficium conferri poteſt. Eſt enim ad ἀντίδωρον obligatio naturalis. *l.pen.§ ff. de donat.*

Quæ requiruntur in remuneratoria donatione?

℟. Plura. 1. Beneficium, quod compenſetur remuneratione. 2. Vt remunerandi cauſa, aliquid in alium, ſive tradendo, ſive promittendo conferatur. 3. Vt res donata accipiatur. 4. Vt in donatore adſit remunerandi animus. 5. Vt remuneratio fiat pro menſurâ accepti beneficii. Quod aliàs id quod excedit, in ſimplicem donationem, transeat, niſi vel nobilis, vel dives ſit qui hoc modo donat. *Ext. de donat. nobil. Tiracq. in l. 8. n. 73. C.de revoc.donat.* 6. Vt beneficium, quod remuneratione compenſatur, nominatim exprimatur. *Obrecht.eod.th.166. & ſeqq.*

Quis eſt hujus donationis effectus?

℟. In pleriſque idem qui in donatione ſimplice inter vivos: nempe, quod data repeti non poſſint, & tradi debeant, tradita dominium transferant, vel uſucapiendi conditionem: revocari poſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſit per ingratitudinem, & ſupervenientiam liberorum, §. 2. *hic. Obrecht. eod. th.* 203. *& ſeqq.* Differt, quod remunerator de evictione teneatur, non ſimplex donator. *l.* 131. *ff. de verb. obligationibus.*

Quotuplex eſt donatio quæ fit nuptiarum cauſa?

℞. Triplex; ſponſalitia munera; arrhæ ſponſalitiæ; dos & donatio propter nuptias, cujus pars dotalitium, *Obrecht. de don. non mortis cauſa th.* 5.

Quid ſunt ſponſalitia munera?

℞. Sunt munera quæ ſponſus, ſocer, aut ſocrus ſponſæ, aut ſocero; vel contra ſponſa ſponſo, dat matrimonii contemplatione, vel etiam mera liberalitate. *Obrecht. eod. th.* 6. *Sec. Rubr. C. de don. ante Nupt.*

Quis eſt iſtius donationis effectus?

℞. Effectus talis donationis eſt, ut ſiquidem ſit facta mera liberalitate, ſive ſecutæ ſint nuptiæ, ſive non, mortuo donatario reddantur: matrimonii futuri contemplatione data reddantur donatori, ſi oſculum non intervenerit; ſecus non reddantur data ſponſæ à ſponſo: data ſponſo à ſponſa, ex parte dimidia, *l. ſi à ſponſo C. de donat. ante nupt.* Hodie moribus noſtris ſponſalitia quidem mumera dantur & accipiuntur; ſed ſive ſponſus ſive ſponſa moriatur, nulla datur ſuperſtiti condictio, licet oſculum intervenerit: ſed morte donatio confirmatur. *Obrecht. eod. latè.*

Quæ ſunt arrhæ ſponſalitiæ?

℞. Quæ dantur in argumentum, & confirmationem contractorum ſponſaliorum.

Quid differunt à ſponſalitia largitate?

℞. Tribus modis. 1. Quod arrhæ dantur à ſponſo ſponſæ; non contra: ſponſalitia muner utrimque. 2. Non ſecutis nuptiis culpa ſponſi, is arrhas amittebat, ſi culpa ſponſæ eſſet, ipſa duplicatas eas redde-

reddebat; cum ſponſalitia munera tantum in ſimplum redderentur. 3. Secutis nuptiis, ſponſalitia munera nullo caſu ſponſo reddebantur, *l.* 11. *C. de donat. ant. nupt.*

DE IVRE DOTIVM,

Et donatione propter nuptias.

Quid eſt dos?

℞. Variè à variis definitur; nobis eſt, jus in re, quod marito à muliere, vel ab alio pro ea, conſtituitur, ad ſuſtinenda matrimonii onera, *l.* 3. *ff. de Iure dotium.*

Quis eam conſtituit?

℞. Vel mulier ipſa, ſi eſt ſui juris; vel alius pro ea, ſive ipſa ſit ſui, ſive alieni juris; iſque ſit vel pater, vel parens paternus, id eſt, avus; ſive extraneus. *Vult. Iuriſp. lib.* 1. *cap.* 20.

Quotuplex itaque eſt dos?

℞. Dividitur in profectitiam & adventitiam, *l.* 5. *hic. l. un. §. plenius ff. de rei. ux. act.*

Quæ eſt profectitia?

℞. Profectitia eſt, quæ à patre mulieri conſtituitur; vel ab avo, aut proavo paterno; ſive pater ipſe eam dederit, ſive alius ejus nomine & juſſu; modò pater dederit eam, tanquam pater, vel avus, tanquam avus; non ſi dederit tanquam debitor; vel tanquam alterius qui dotem promiſit fidejuſſor. *l.* 5 *ff. de Iur. dot.*

Quæ eſt adventitia dos?

℞. Quæ ab alio quam à patre, avo, aut proavo paterno conſtituitur; puta, à matre, avo materno, fratre, vel ſorore, de bonis ipſorum, & facto; vel à tutore, aut curatore mulieris, & quidem de ipſius filiæ bonis, vel facto: atque ita quæ ab extraneis conſtituitur dos adventitia dicitur.

Quomo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quomodo utraque dos ſubdividitur?

℞. In receptitiam, quando conſtituens de ea ſoluto matrimonio recipienda, eſt ſtipulatus; & non receptitiam : in qua talis ſtipulatio non interceſſit. *Vlp. Fragm. tit. de donat.* 2. In veram dotem, quæ vero accedit matrimonio; & putativam, quę accedit matrimonio illegitimo, quanquam veræ dotis habeat privilegia, *l. 1. in fin. ff. de privileg. creditorum.* & nullam, quæ nuptiis nullis accedit. §. 12. *Infra de Nupt. Vult. Inſt. ad d. §. n. 8.*

Qui poſſunt dotem conſtituere?

℞. Dotem conſtituere quivis poteſt, cuiuſcunq; ſit ſexus & conditionis, etiam minor: modò eam conſtituat modicè : & quidem ita, ut dotem promittendo omnes obligentur, etiam interpoſitus fideijuſſor. *l. 4. De jure dotium.*

An omnes eodem jure conſtituunt dotem?

℞. Non; ſed alii eam ante promiſſionem tenentur conſtituere; alii promittunt liberè, & non obligantur, niſi ex ſua promiſſione.

Qui tenentur conſtituere dotem?

℞. Tenentur dotem conſtituere, & cogi poſſunt pater naturalis & legitimus, filiam habens in poteſtate. *l. 41. de Iure dotium. l. 6. de collat.* Niſi ipſa ſit hęretica, turpiter vivens, aut inſcio patre minor viginti quinque annis nubat; *l. 19. C. de hæret. Nov.* 115. *c.* 3. §. 11. & 14. naturalis ſit, aut ex damnato coitu nata, *Nov. 89. c. 12. l. 19. ff. de inoff.* aut ipſe pater, avus, aut proavus inopes ſint. *d. l. 6. Verſ. quippe.* Adoptivus pater an teneatur filiam adoptivam dotare, ambigitur à Dd. *Obrecht. diſp. de patr. mul. th. 98. 2.* Item tutores & curatores, pro modo facultatum ipſarum puellarum & maritorum dotare tenentur, ſi habeant modò unde dotentur. *l. 60. ff. de jure dot.*

Qui conſtituunt dotem liberè?

℞. Mater

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Mater filiæ, avus maternus nepti; frater ſorori, niſi inopes ſint; quo caſu eam dotare tenentur; reliqui planè pro arbitrio dotem conſtituunt. *l. Vnica. ff. de rei uxoriæ act.*

Quæ res dantur in dotem?

℞. Res omnes quæ in commercio ſunt, etiam incorporales; ut hereditas, uſusfructus (quo conſtituto non fructus, ſed ipſum jus utendi fruendi in dote eſt) nomina, ſervitutes, actiones, *l.* 7. §. 23. *l.* 54. 66. 78. *ff. hic. l.* 5. 17. *C. hic.* (Non res alienæ, *l.* 33. *C. hic.* quæ tamen uſucaptę à marito, & conſumtę dotales fiunt) omnino in definitè promiſſę, ſeu ad arbitrium boni viri reducendæ, *l.* 69. §. 4. *hic. l.* 3. *C. de dot. promiſſ. Treut. diſp. de jur. dot. th.* 4.

Quanta dos conſtituenda?

℞. Quantitas conſtituendæ dotis lege non eſt de finita; adeò ut mulier omnia ſua bona in dotem dare poſſit, *l. mulier. ff. de jur. dot.* Quamvis in ea conſtituenda læſis ſuccurratur. Pro modo tamen legitimæ conſtituenda eſt filiæ paternæ hæreditati renuncianti. *l.* 3. §. *fin. de bonis quæ liber.*

Quibus modis conſtituitur dos?

℞. Vel expreſsè, idque tum ultima voluntate, *l.* 48. §. 1. *hic.* teſtamento, codicillis, aliâque, *l.* 13. 30. 40. 64. *ff. hic.* tum inter vivos, ſolo conſenſu; ſive cum ſtipulatione, nude promiſſa; ſive cum cautione, nude cauta, *l.* 13. *ff. de act. emt.* ſive cum traditione; eaque tum ficta, ceſſione; *Vlp. Fragm. tit. in* §. 10. patientia, *l. ult. ff. de ſerv.* acceptilatione: delegatione, nuda debiti remiſſione: tum vera, *l.* 58. §. 1. *hic.* Et utroque quidem modo, vel æſtimatò, id eſt, rerum dotalium pretio deſignato, vel inæſtimatò, id eſt, eodem pretio non deſignato, *l.* 46. *hic.* Vel tacitè; caſibus *l.* 13. 30. 40. 64. *ff. de jure dotium* expreſſis. Quo modo etiam mulier, ſi liberos non habet, priorem dotem repe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

repetiiſſe; ſin liberi extant, tantũ conſtituiſſe cenſetur, quantum unus liberorum prioris matrimonii acciperet, *l.6.pr.C.de ſec.nupt.* Et facto divortio, ſi ad virum redeat, itidem priorem dotem repetiiſſe cenſetur, *l.13.ff.hic.*

Quid refert æſtimatò, vel inæſtimatò dos ſit conſtituta?

℞. Hoc intereſt, quod dotis priori modo conſtitutæ ut dominium, ſic periculum ad maritum ſpectat; inęſtimatò ſi ſit tradita, licet dominus juris ſit maritus, & quoad commoda rei dotalis pro domino habeatur; tamen rei dotalis periculum ad fęminam, tanquam naturalem ejus dominam, ſpectat, *l.plerumque C.de un.dot. In dubio autem æſtimatò datam dotem ab uxore præſumitur.*

An ſemper dos nudè conſtituitur?

℞. Plerumque ejus conſtitutioni ſolent addi, pacta, quæ dotalia vocamus. Eum in finem, ut vel certam reddant dotem, ut qualis quantaque ſit conſtet; vel de lucro dotis, aliiſque circumſtantiis conditionem ponant. Quæ, niſi cauſam dotis reddant deteriorem, *l.14.& ſeq.ff.de pact.dot.* vel bonis adverſentur moribus, omnia ſervanda ſunt, *l.5.6.ff.eod.*

Quis eſt effectus conſtitutæ dotis?

℞. Non unus. 1. Actio bonæ fidei, competens marito adverſus promiſſorem, quâ quovis modo conſtitutam dotem petat. *Nov.4.n.1. Weſ. par. hic.* 2. Tacita hypotheca in bonis promiſſoris. *Weſ. par. eod.* 3. Actio ex emto, rebus in dotem æſtimatò datis. *l.26.& 34.ff.h.t.* 4. Quòd fructus rei dotalis maritus lucratur ad onera matrimonii ſuſtinenda, *l.7.l.10.§.3.hic.* 5. Quod ſoluto matrimonio datur ſimilis actio ex ſtipulatu mulieri, ejuſque patri, vel heredibus adverſus maritum, ejuſve heredes, ad dotem repetendam,

tot.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

tot.tit.D.& C.ſolut.matr. dos quem.pet. Imo & rei vindicatio, & hypothecaria.*l.20.39.C.hic.l.12.C. qui poſt in pign.* Conſtante matrimonio, niſi ad inopiam vergente marito, cui inſciens uxor nupſerit, hæc repetitio non datur. *Gayl. 2. obſ.* 84.

Quid eſt donatio propter nuptias, olim ante nuptias dicta?

℞. Eſt actus quo maritus ipſe, vel alius ejus nomine res mobiles, vel immobiles, aliaſve propter dotem, vel nuptiarum affectionē mulieri confert.

Quis eam conſtituit, & qua in re?

℞. Tum maritus, tum pro eo quilibet. *l. 14. h. N. 119. pr.* & quidem in re qualibet, tam mobili, quam immobili.

Quæ requiruntur in ea conſtituenda?

℞. Vt fiat animo propter nuptias donandi; qui ſi abſit, in aliud genus donationis tranſit. 2. Vt conſtituatur, augeatur, minuatur pro dotis ratione, etiam conſtante matrimonio, jure novo, non veteri. 3. Vt, ſi excedat quingentos aureos, actis inſinuetur. Noviſſimo quidem jure ex parte viri, non mulieris; quatenus nimirum vir pro rata donationis propter nuptias lucrum ex dote captat, *Nov.127.c.2.* utpote quod lucrum finis eſt ipſius inſinuationis. 4. Æqualitas verò in conſtituenda hac donatione, jure veteri quoad ipſa pacta, non quoad quantitatem eſſe debuit, noviſſimo etiam quoad quantitatem, *Nov.27.c.1.* Hodie rurſus iſta æqualitas non obſervatur. *Gayl. 2. obſerv.* 78. 5. olim ante nuptias debuit conſtitui, nec poſt eas conſtituta procedebat: jure novo, & conſtitui, & augeri, & minui poſt nuptias poteſt, ſicut & dos. *§.3.hic.*

Quis eſt effectus hujus donationis propter nuptias?

℞. 1. Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. 1. Quod ne maritus ulla bona dotalia alienare, vel pignori obligare poſſit, mulieri in hac donatione adverſus omnes poſſeſſores actio in rem competat. 2. Quod fortius jus habeat in rebus ſic donatis pro dote recuperanda, *ut not. in L. aſſiduis C. qui pot. in pign.* 3. Commiſſo adulterio à marito, uxor cum eo agens civiliter, hanc donationem lucratur. §. *quia Authent. ut liceat matri, vel aviæ.* 4. Marito vergente ad inopiam uxor eam à creditoribus revocare poteſt. *l. ubi, ibique Authent. C. de jur. dot.*

Quæ eſt dotis, & hujus donationis comparatio?

℞. Inter dotem, & hanc donationem ita comparatum eſt, ut iiſdem paſſibus in pleriſque ambulent. 1. eodem tempore conſtitui, augeri, minui poſſint. 2. eadem quantitate, iiſdemque conditionibus. 3. ut ſicut fictione juris dotis dominium tranſit in virum; ſic donationis propter nuptias dominium tranſeat in uxorem. 4. ut, ſoluto matrimonio, dos ad uxorem, vel ad eum redit; qui dedit, ſic hæc donatio redeat ad maritum. *Nov. 97. c. 1. & 2. l. ult. C. de don. ante nupt. Pac. Ep. diſp. hic in th.* 22. Differunt tamen in eo, quod maritus lucratur fructus dotis durante matrimonio: uxor verò, matrimonio durante, fructus donationis hujus non lucratur.

An mulier nihil ex hac donatione, vel aliis mariti bonis unquam lucratur?

℞. Poteſt ex hac donatione; vel aliis mariti bonis mulier lucrari ſoluto matrimonio; idque ex conventione, & pacto. (quæ bonorum pars dotalitium dicitur; & pro conſuetudine conſtituitur:) niſi per adulterium, injuſtam ſeparationem, vitæ turpitudinem, vel aliis modis ipſa eâ ſe fecerit indignam. Et lucrari quidem mulier poteſt dotalitium, ſive pleno dominio, ſive quoad uſumfructum tantùm.

Quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quid differt hæc donatio à ſponſalitiis muneribus?

℞. 1. Quod ſponſalitia munera propriè ante nuptias dentur; hæc etiam poſt nuptias fiat. *§. 3. hic.* 2. Quod ſponſalitia munera verè fiant uxoris, ſiquidem ſuis uſibus ea retinuerit; *l. 16. c. de don. ant. Nupt.* & diſſoluto matrimonio repeti non poſſint à maritis. *Vult. Iuriſp. l. 1. c. 18. n. 15.* hæc ante nuptias conſtituta repeti poſſit. 3. Quod ſponſalitia munera conſtituantur, tam à ſponſa, quam à ſponſo; hæc donatio tantum à marito, vel alio ejus nomine.

Quis eſt tertius modus acquirendi dominii hoc titulo ab Imperatore propoſitus, & an hodie obtinet?

℞. Tertius modus acquirendi dominii olim erat, jure civili, per jus accreſcendi; hic ita explicatus, quod ſervi communis ab altero dominorum libertate donati pars ſocio accreſcebat: Is verò acquirendi modus à Iuſtiniano ſit ſublatus, per Conſtitutionem, qua, ut dominus iſte partem pretii pro ſervo ita manumiſſo accipere cogeretur, conſtituit. *§. ult. hic.* Pro quo jure, in ultimis potiſſimum voluntatibus, aliud jus accreſcendi hodie obtinet: de quo agetur infra *tit. de Legatis* fuſius Et illud eſt, quando duobus in eodem jure, ſive ſucceſſione exiſtentibus, uno non petente, ſeu non concurrente, ſeu concurrere deſinente, ejuſdem portio alteri petenti & concurrenti accreſcit. *Tot. tit. de Vſufr. accreſ.*

Tit. VIII.

Quibus alienare licet, vel non licet.

D*Ixiſti ſupra effectus dominii eſſe liberam de reb. noſtris præſentibus diſpoſitionem, & earundem abſentium vindicationem; An ergo earundem alienatio*

natio (quæ eſt dominii tranſlatio, l. 1. C. de fundo dot.) omnibus ſemper, & ſolis dominis competit?

℞. Alienatio, ſeu omnis actus per quem dominium transfertur, non ſemper omnibus, nec ſolis dominis competit.

Vnde hoc fit?

℞. Id inde eſt, quod verus dominus non ita eſt rei ſuæ moderator & arbiter, quin legis diſpoſitio eum moderetur, Vnde eatenus domino tantum alienare licet, quatenus id lex permittit. Deinde quod ipſe dominus ſibi ipſi poteſtatem ex dominii jure competentem minuere, vel planè auferre poteſt.

Quæ exempla proponit Imperator dominorum, qui cum domini ſunt, res ſuas ipſi alienare non poſſunt?

℞. 1. Maritum in fundo, ſeu re dotali. 2. Pupillum, & minorem.

Quid ergo hic juris circa maritum in re dotali?

℞. Maritus, (ut & ſponſus) etſi conſtante matrimonio ſubtili ratione efficitur dominus rei dotalis; tamen fundum, id eſt, res ſoli & immobiles dotales, id eſt, in dotem datas; ſeu quaſi dotales, & pecunia dotali comparatas qualeſcunque; etiam mobiles, quæ ſervando ſervari poſſunt, inæſtimatò in dotem datas, etiam conſentiente muliere, vel ſponſa (etiamſi conſenſus mulieris juramento ſit firmatus) jure quidem civili (non in caſu juramenti de jure canonico) alienando, vel diſtrahere, vel oppignorare non poteſt. *Pr. hic. Bart. in l. 1. n. 18. ff. ſolut. matr.*

An nullo id poteſt caſu?

℞. Mobiles quæ ſervando ſervari non poſſunt, tanquam viliores, aut etiam immobiles æſtimatas, ſi ſolvendo eſt, conſenſu mulieris alienare poteſt. *Bart. eod.* 2. Cæteras non poteſt alienare, niſi

niſi propter neceſſitatem, & quidem non aliam, quam ſuſtentandæ conjugis, & liberorum. *Iohan. Fab. poſt gl. in verbo prohibetur. hic.*

Quid juris circa pupillos & minores?

℞. Circa pupillum, pupillamve id jus eſt, quod rem nullam aut alienare, aut rei mobilis, ſive immobilis poſſeſſionem, nequidem naturalem, in alium transferre poſſit. 2. Vt nec pecuniam alteri mutuare, nec creditori ſuo in ſolutum dare poſſit, ita ut accipientis fiat, niſi præſente, atque authore tutore. Quod, ſi aliter pupillus faxit, vindicare pecuniam, ſi extat, vel bona fide conſumtam condicere; mala fide conſumtam, ſibi exhiberi petere poteſt. 3. Vt, nec ipſi ſine tutoris authoritate, ita ut liberetur, ſolvere pecuniã debitor poſſit: Quam tamen, ſi vel eam ſalvam habet adhuc pupillus, vel ex ea factus ſit locupletior, debitum ſolutum iteratò tutor repetere non poteſt, §. 2. *hic.* Adulti minores ſimiliter, curatorem habentes, ſi quicquam alienant ſine ejus conſenſu, contractus ipſo jure nullus eſt: ſi non habent curatorem, ſubſiſtit quidem contractus; ſed læſi in integrum reſtituuntur, *l. 3. C. de reſt. in. t. min.*

Qui accenſentur minoribus curatorem habentibus, quoad rerum ſuarum alienationem?

℞. Prodigi. *d. l. 3. l. 15. de verb. obl.* Item furioſi *§. 3. ſupra de Curat.* Quibus eodem jure accedunt filiusf. reſpectu bonorum adventitiorum in quibus pater habet uſumfructum. *l. ſui. §. filius C. de bon. quæ lib.* Vaſallus ſimiliter; quatenus feudum ſine conſenſu domini & agnati: Emphyteuta, quatenus intra duos menſes, ex quo atteſtationem domino miſerit, emphiteuſin, ſine conſenſu domini non poteſt alienare; ob jus videlicet, quod dominus directus in emphiteuſin & feudum habet. Item majeſtatis, aut preduellionis crimine,

aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

aut hereſeos nota damnati; de quibus omnibus infra ſuis locis.

Qui habent alienandi poteſtatem cum non ſint domini?

℟. Creditor in re ſibi oppignorata; tutor & curator in rebus pupilli & minoris, & ſimiles rerum alienarum adminiſtratores; quatenus quidem ipſis facta eſt poteſtas.

Quatenus jus alienandi pignoris habet creditor?

℟. Creditor, ſive res oppignorata ut vendi poſſit, conventum ſit, nec ne, vendere illud poteſt, debitore in mora ſolvendi exiſtente; ſed juxta leges conventionis, venditionem interceſſerit: Si nihil de ea convenit, poſt unam denunciationem, debitori teſtato factam, ut pignus luat, & inde expectatum biennium: Si expreſsè inter partes convenit de pignore non diſtrahendo, poſt factam trinam denunciationem, cum curſu biennii, fiet codemnatio per judicem, petente creditore, ut pignus diſtrahatur. §. 1. *hic l.64. ff. de diſtr. pign. Weſ.par. ibidem.*

Quid ſi pignus non inveniat emtorem, nec id debitor luat?

℟. Petente creditore, conſtituetur per judicem tempus debitori intra quod pignus luat, ea lege, ut ſi in mora ſit, liceat creditori id habere dominii jure: ita tamen, ut, ſi poſt idem tempus intra biennium offerat totum debitum, cum omni damno & intereſſe, per juramentum creditoris aſſerendi, adhuc id luere poſſit. Idque ſecundum conſtitutionem. *l.3.§.2.C. de jure dominii impetrando.*

Quomodo res eorum qui ſunt ſub tutela & cura à tutoribus & curatoribus alienantur?

℟. Iſti quidem res pupilli, vel minoris mobiles quæ ſervando ſervari nequeunt liberè alienant; mobiles, quæ ſervari poſſunt, vel immobiles non, niſi

niſi vel à pupilli parentibus permiſſa ſit alienatio, (quorum ſola ita ſufficit voluntas, ut aliud non requiratur, *l. 1. & 3. t. t. Quand. decr. opus non eſt.*) vel ſi non eſt permiſſa, adſit juſta alienandi cauſa, puta æris alieni à pupilllo debiti, quòd diſſolvi aliter non poſſit, aut pupillus aliunde ali non poſſit, & cognitio magiſtratus circa eandem neceſſitatem, ut poſt eam decretũ interponatur. Quorum trium uno deficiente, aut etiam ex falſa cauſa interpoſito decreto, adeò nulla eſt alienatio, ut à quocunque poſſeſſore, etiam abſque pretii reſtitutione, vindicari prædia vendita poſſint, niſi vitium ſuppleverit confirmatio principis. *l. 1. ff. de rebus eorum qui ſub tut. & cura ſunt ſine decreto non alienandis & ibi Weſ. l. 1. & 3. C. de præd. minor & l. 1. C. quand. decret. non eſt opus.*

An & alii res non ſuas rectè alienant?

℞. Omnino alii rerum alienarum adminiſtratores ordine legitimo eas poſſunt alienare, ut procurator, juxta mandatum; Prælatus Eccleſię, ſecundum modum canonibus conceſſum. Similiter judex res alienas alteri adjudicando. *§. ult. infra de Off. jud.* Item Princeps lege ordinando uſucapionem. *Pr. ſupra de Vſucap.*

TIT. IX.

Per quas perſonas nobis acquiritur.

SVpra actum de modis acquirendi dominii, tum jure gentium, tum civili per ſingularitatem, nunc videndum per quas perſonas ita nobis acquiratur ſive dominium, ſive poſſeſſio.

℞. Acquiritur ita, non tantum per nos ipſos, quod non eſt dubium, ſed etiam per alios.

℞. Per quas alias perſonas nobis acquiritur?

℞. 1. Per eas, quas in poteſtate habemus, ſive liberos

beros noſtros, ſive ſervos. 2. Per ſervos alienos, in quibus ſive uſumfr. ſive uſum tantum habemus. 3. Per liberos homines, vel ſervos quos bona fide poſſidemus. 4. Per extraneam perſonam. *Pr. hic.*

Quomodo acquirimus per liberos noſtros quos in poteſtate habemus?

℟. Per liberos noſtros quos in poteſtate habemus olim parentibus acquirebatur, ſine diſtinctione, quicquid ullo jure ad ipſos perveniret, excepto peculio caſtrenſi, id eſt, quod in caſtris, aut occaſione militiæ armatæ acquirerent, ex Iuſtiniani conſtitutione. Hodie, quod ex re patris filio obvenit, totum acquiritur patri. Quod ex occaſione militiæ, ſive armatæ, ſive togatæ filio obvenit, totum ipſi filio acquiritur. Quod præter utramque iſtam cauſam filio obvenit, puta ex ſucceſſione materna, vel alia, induſtria, aut fortuna proſpera, in eo ipſi filio proprietas, patre uſumfr. habente, acquiritur. §. 1.

Quid acquirit pater filium habentem peculium adventitium emancipando?

℟. Olim tertiam partem dominii in iſto peculio retinebat; hodie, ex Imperatoris noſtri conſtitutione, manente penes filium integrâ proprietate, retinet tantum pater dimidiam partem uſufructus. §. 2. *hic.*

Quomodo acquirimus per ſervos proprios?

℟. Cum ſervi nihil proprium habere poſſint; citra ullius peculii diſtinctionem, ita acquirimus per eos, ut quod ex traditione nanciſcuntur, ſive ex ſtipulationis, donationis, legati, aliave qualibet cauſa, id nobis etiam ignorantibus & invitis obveniat; imò verò etiam hereditas, ſed non niſi noſtro juſſu adita; ne æri alieno invitum, aut ignorantem dominum ſubjiciant. *l.* 25. §. *juſſum ff. de acq. her.*

Quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quomodo acquirimus per ſervos in quibus tantum habemus uſumfructum : vel uſum.

℞. Per eos acquirimus tantùm quod, ſive ex re noſtra, ſive ex opera ſua acquirunt: quod extra illas cauſas conſequuntur ad dominum proprietatis redit. §. 4. *hic.* Si in ſervis uſum tantum habemus, tantum acquirimus quod ex re uſuaria conſequuntur; quod operas ſervi uſuarius alteri locare non poſſit. *l. per ſervum pr. ff. de Vſu. & Hab.*

Quomodo acquirimus per liberum hominem, vel ſervum alienum quem bona fide poßidemus?

℞. Circa liberum hominem, quem errore facti nobis ſervientem, tanquam ſervum; vel ſervum alienum, quem ſimiliter errore, tanquam meum poſſideo, idem jus eſt, quod circa ſervum uſufructuarium; ut ex præcedentibus duabus cauſis nobis acquirant. Sed circa id, quod ex aliis cauſis ac quirunt, id juris eſt, ut id ad ipſum acquirentem pertineat, ſi liber eſt; vel ad dominum, ſi ſervus eſt; niſi bonę fidei poſſeſſor ſervum uſu ceperit; utpote quo caſu, cum ſervus domini factus ſit, per eum ex omnibus cauſis ipſi acquiratur. §. 4. *eod. Verſ. idem placet.*

An uſufructuarius ſervum uſucapere non poteſt?

℞. Non poteſt. 1. Quia non poſſidet civiliter, ſed naturaliter tantum, & quidem non ſibi, ſed proprietario. 2. Quia ei deeſt bona fides, quod ſciat ſervum eum eſſe alienum. §. 4.

Quid vero per præcedentes perſonas acquirimus?

℞. Non proprietatem modo, ſed & poſſeſſionem. Per liberos quidem noſtros, & ſervos proprios omnino; vel ſaltē ut per eos nobis uſucapio procedat. *l. 14. ff. acq. poſſ.* Per cæteros verò quatenus

tenus poſſeſſionem ex re noſtra, vel operis ſuis adepti fuérint. § 3. & 4.

An per liberas perſonas, in quas nihil juris habemus, ſeu extraneas, (ut hic vocantur,) nihil acquirere poſſumus?

℞. Per tales, ſive etiam per ſervos tales alienos nihil nobis acquiri poteſt; excepto procuratore, à nobis, vel coram, vel per nuncium, aut epiſtolam, cum mandato ut nobis acquireret, conſtituto. §. 5. *hic.*

Quid acquiritur nobis per procuratorem?

℞. Procurator acquirit nobis poſſeſſionem, non ſcientibus modò, ſed & ignorantibus eam traditam, modò ipſam, ut nobis acquireret, acceperit. *l.* 1. §. 11. & 12. *de ac. poſſ:* Ejus verò poſſeſſionis interventu (ſed ex cauſa juſta) dominium; ſi quidem is, qui poſſeſſionem tradidit, dominus fuerit, & dominii transferendi mentem habuerit. *l.* 13. *ff. de acq. dom.* vel uſucapiendi facultatem, ſi dominus modò fuerit opinione; & ipſi rem noſtram procuratori traditam novimus. §. 6. *hic.* Niſi ea mente procuratori res ſit tradita, ut non prius noſtra eſſet, quam ad manus noſtras pervenerit: quippe quod tum, ut noſtra ſit, debeat ad manus noſtras perveniſſe. *l.* 1. §. *per procur. ff. de acq. poſſ.*

TIT. X.

De Teſtamentis ordinandis.

AN præter præcedentes modos acquirendi dominii per ſingularitatem non ſunt alii.

℞. Omnino; puta legata & fideicommiſſa; quæ, quod eorundem explicatio in teſtamentorum materia commodius procedit, ad eam ab Imperatore referuntur. §. *ult. tit, præced.*

Quot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quot modos acquirendi dominii jure civili per univerſitatem, ſeu ſucceſſionem, recenſet Imperator?

℟. Plures; puta hereditatem, bonorum poſſeſſionem, arrogationem, libertatum conſervandarum cauſa addictionem: denique quæ olim fiebant per bonorum venditiones & ex S.C. Claudiano. *Supr. tit. prox. §. 6.*

Quid eſt hereditas?

℟. Hereditas nihil aliud eſt, quàm ſucceſſio in univerſum jus, quod defunctus tempore mortis habuit. *l. 24. ff. de R. I.* Nempe licet hereditatis vox quandoque accipiatur pro rebus hereditariis. *t. t. de fam. hercisc.* tamen Iurisconſultis propriè nomen juris eſt, ipſum jus ſuccedendi in bona defuncti notans. *Supra de rebus corp. & incorp.*

Cur dicis in definitione in univerſum jus?

℟. Quod omnia jura, tam activa, quàm paſſiva, hoc eſt omnia, commoda & incommoda defuncti in heredem tranſeant; adeò ut heres una eademque perſona cum defuncto cenſeatur, & quidem ſive ex aſſe heres ſit, ſive ex parte inſtitutus. Quia in partem univerſi ſuccedit, & in eâ perſonam defuncti repræſentat.

Quamobrem dicis quod defunctus tempore mortis habuit?

℟. Quia ex eo demum tempore incipit eſſe hereditas. *l. 1. §. poſt mortem ff. qui Teſt. fac. poſſ.*

Quot modis defertur hereditas & acquiritur?

℟. Duobus; vel ex teſtamento, quæ teſtamentaria; vel ab inteſtato, quæ legitima ſucceſſio dicitur. De illa prius agit Imperator, quod ſucceſſioni ab inteſtato non eſt locus, donec ex teſtamento heres ſperatur.

Teſtamentum unde dicitur?

℟. Ex eo quod ſit teſtatio mentis: *Princ. hic.* non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ex verbis, more grammaticorum, ſed ex re, more Iuriſconſultorum, vocis notatione mutuata. *Princ. hic.* Quia teſtandæ mentis cauſa teſtamenta conficiuntur.

Quomodo definitur?

℞. Teſtamentum eſt voluntatis noſtræ juſta ſententia, de eo quod quis de bonis ſuis poſt mortem ſuam fieri velit. directam heredis inſtitutionem ſui naturâ continens. *l. 1. ff. qui Teſt. fact. poſ.*

Explica definitionem?

℞. Dicitur teſtamentum *ſententia*; quia certam diſpoſitionem continere debet. Dicitur *ſententia voluntatis noſtræ*; quia ut ratum ſit, debet ex propriâ teſtantis voluntate proficiſci, & continere liberam teſtatoris diſpoſitionem, non vi, aut metu extortam, nec delinimentis, & inſtigationibus novercalibus inductam; nec in alterius voluntatem collatam, aut ex alterius arbitrio pendentem; non captatoriam. *l. 4. ff. de inof. teſt. l. 32. de hæred. inſtit. l. 70. ff. hic.* Dicitur *juſta ſententia*, quaſi legitima, id eſt, ſecundùm præcepta legum facta. Dicitur *de eo quod quis* (puta teſtator, & ſolus quidem) *de bonis ſuis fieri velit*; ut à contractu diſtinguatur, qui duorum conſenſu conſtat. *l. 20. de V. S.* Adjicitur. *poſt mortem*; quia teſtatoris voluntas uſque ad mortem eſt ambulatoria. *l. 1. C. de S. S. Eccl.* & morte primùm teſtamentum vires acccipit. *Nov. 22. cap. 2.*

Teſtamenta quo jure introducta?

℞. Teſtamenta, ſi ſimpliciter pro ultimâ voluntate accipiuntur, origine & inventione juris gentium ſunt. Si ſtrictè accipiuntur, pro teſtamento, ut modò deſcriptum eſt, ſecundum juris civilis informationem; etiam juris civilis dicitur, eoque ſenſu teſtamenti factio ad jus publicum refertur; quia jus teſtandi legum, non privatâ authoritate defertur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

defertur. *l. 3. ff. qui teſt. fac. poſſ. Vigl. in* §. 2. *hic n.* 5.

Quotuplex eſt teſtamentum?

℞. Duplex; vel perfectum, quod directam heredis inſtitutionem continet; modò definitum: Vel imperfectum, quòd modò habet ordinationes alias, citra talem heredis inſtitutionem, ut Codicillus, de quo infra.

Quotuplicia fuere teſtamenta perfecta jure veteri?

℞. Tria ex jure civili. 1. Quod calatis comitiis, in pace pro concione populi fiebat. 2. Procinctum dictum; quo in bello utebantur milites, accincti armis & in prælium exituri. 3. Quod duobus prioribus ſucceſſit, per æs & libram dictum; quia fiebat per imaginariam quandam familiæ venditionem, qua quinque teſtibus, iiſque civibus Romanis, & liberipende præſentibus, cum eo qui familiæ emtor dicebatur, per iſtam quaſi venditionem ſucceſſio deferebatur. §. 1. *hic*. Ex jure prætorio talis teſtandi forma introducta, qua, ſublata imaginaria iſta venditione, loco libripendis & familiæ emptoris adhuc duo teſtes, & ita ſeptem numero, nec eorundem modò præſentia, ſed & ſigna requirebantur. §. 1. 2. *hic*. Denique jure civili; cum prętorio juncto, conſtitutum, ut uno eodemque tempore, ſeptem teſtibus adhibitis, cum eorundem, ipſiuſque teſtatoris ſubſcriptione, & ſignaculo, teſtamenta firmarentur. §. 3. *hic*.

Quotuplicia ſunt teſtamenta jure novo?

℞. Teſtamentum perfectum jure novo, vel eſt commune; id eſt, quod habet ordinarias ſolennitates, ſeu quod fit communi & conſueto juris ordine ſervato: vel privilegiatũ, quod, licet iſtę ſolennitates non ſint obſervatæ, ſingulari tamen valet privilegio. Vel plus quàm ſolemne, in quo, ut valeat, prę-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ter communes ſolennitates, aliquid obſervandum.

Quotuplex eſt utrumque genus teſtamentorum, puta commune, & privilegiatum?

℞. Vel ſcriptum, vel nuncupativum. §. *fin. hic.*

Quæ ſunt conſideranda in omni teſtamentorum genere?

℞. Duo. 1. an is qui teſtamentum facit habeat teſtamenti factionem. 2. an teſtamentum fiat ritè. *Cuiac. Parat. D. & C. hic.*

Quæ ſunt conſideranda ut ſciatur an ritè fiat teſtamentum?

℞. Duo ſimiliter. 1. ipſa teſtamenti ſubſtantialis forma, id eſt, heredis inſtitutio. 2. Externæ in ſingulis teſtamentorum ſpeciebus requiſitæ ſolennitates.

Quod eſt teſtamentum ſolenne in ſcriptis?

℞. Eſt voluntas ultima, quam teſtator privatim, coram ſeptem teſtibus, ad id ſpecialiter rogatis, proponit in ſcriptis, ſive manu propriâ, ſive per alium, ab ipſo tamen teſtatore ſignatis, cum certa quadam ſolennitatum obſervatione. §. 2. *hic & l. jubemus. C. eodem.*

In quibus conſiſtunt ſolemnitates externæ in teſtamento in ſcriptis obſervandæ?

℞. In duobus. 1. teſtium adhibitione. 2. ipſo teſtationis facto.

Quæ obſervanda in teſtium adhibitione?

℞. 1. Vt teſtes adhibeantur idonei. 2. numero ſeptem. 3. & quidem rogati. 4. non detineantur inviti. 5. ſint in præſentia teſtatoris, & eum videant. 6. Teſtamento ſubſcribant per ſe ſinguli. 7. id ſignent ſuis, vel alienis annulis. *Text. hic. & l. hac conſultiſſima. C. eod.*

Quæ ſolemnitates obſervandæ in teſtandi facto?

℞. 1. Vt teſtator voluntatem ſuam in ſcripturam redigat ipſe; vel ab alio ſcriptam ipſe ſubſcribat, vel

ſcribendi

ſcribendi ignarus, octavum teſtem, qui ipſius nomine ſubſcribat, adhibeat. 2. Scripturam conſignatam, vel ligatam, vel tantùm clauſam involutamque coram ſeptem teſtibus proferat, eaque voluntatem ſuam ultimam contineri, ſeu id eſſe ſuum teſtamentum dicat. 3. A teſtibus ſubſcriptionem & ſubſignationem petat. 4. Iſta omnia, ut & teſtium ſubſcriptio & ſubſignatio, fiant uno contextu, id eſt, uno eodemque tempore, nullo alieno actu extraneo interveniente, & teſtibus ad extremam uſque conteſtationem ſimul manentibus. *d. l. hac conſult. & §. 4. hic.*

Quid ſi omnes iſtæ ſolennitates non ſint obſervatæ?

℞. Adeò ſunt obſervandæ omnes, ut ſi appareat aliquem voluiſſe ſolenniter in ſcriptis teſtari, nec iſtas ſolennitates obſervaverit, tale teſtamentum, ne quidem ut nuncupativum, ſit valiturum. *Clarus §. Teſtamentum: queſt. 4. n. 3.* Secus ſi non conſtat de tali teſtantis intentione. Quia tum ſubſiſtit ut nuncupativum. *Clarus ibidem n. 2.*

Qui ſunt hic idonei Teſtes?

℞. Ii quibuscum teſtamenti factio eſt, *§. 6. hic.* ſed mares, homines liberi, puberes; etiam ex unâ domo plures, *§. 8. hic.* ut pater & filius, item duo fratres, (in teſtamento quidem extranei) etiam legatarii & fidei commiſſarii, & perſonæ iis conjunctæ, & quas ipſi in poteſtate habent. In ſumma qui ſpeciatim non prohibentur.

Qui prohibentur eſſe teſtes?

℞. 1. Heres inſtitutus, & in cujus ipſe eſt poteſtate, vel quem ipſe in poteſtate habet, vel qui cum ipſo eſt in poteſtate; in eo quidem teſtamento in quo heres iſte eſt inſtitutus. 2. mulier. 3. ſervus. 4. impubes. 5. furioſus; præterquam tempore dilucidi intervalli. 6. mutus ſurdus.

7. prodigus qui bonis interdictus eſt. 8. improbi, & legibus inteſtabiles. §. 6. 8. 9. 10. *hic.*

Quo tempore conſideratur teſtium conditio?

℞. Eo, quo ſignant teſtamentum, excepto uno caſu; puta, ſi qui liber communi opinione erat, iſto tempore revera ſervus fuit. Vtpote quo caſu, licet nullum eſſet teſtamentum jure, tamen ex æquitate ſuſtinetur, §. 7. *hic.*

In quâ charta poteſt ſcribi teſtamentum, & quot codicibus confici?

℞. Poteſt teſtamentum in qualibet materia ſcribi, & pluribus quoq; codicibus authenticis, eodem tenore conſcriptis, confici. §. 12. & 13. *hic.*

Quid eſt teſtamentum nuncupativum?

℞. Quod fit teſtatoris voluntate coram ſeptem teſtibus, rogatis, præſentibus & vocem teſtatoris exaudientibus palam nuncupata, integraque teſtatione, itidem uno contextu abſoluta, ſive ſcriptura nulla interveniat, ſive interveniat quidem, verùm non ad ſolennitatem, ſed tantum probationis ergo. §. *ult. hic.*

Quatenus hoc teſtamenti genus convenit, & differt à teſtamento in ſcriptis?

℞. Convenit cum teſtamento in ſcriptis 1. quod in nuncupativo etiam ſeptem, idonei, eique rogati teſtes requirantur. 2. Quod teſtes à teſtatore, ut teſtentur, rogatos intelligere debeant. *l.* 20. §. 9. *ff. Qui Teſt fac. poſſ.* 3. Quod teſtatio debet fieri uno contextu. Differt à teſtamento in ſcriptis. 1. Quod ſola conſtat nuncupatione, & fieri poteſt ſine ſcripturâ, §. *ul. t. hic.* 2. Si ea adhibetur; quod id fiat tantum probationis ergo, non quod ipſa ſit de teſtamenti ſubſtantia; de quâ eſt in teſtamento in ſcriptis, §. *ult.* 3. Quod hic teſtes non tantùm audire ſermonem teſtatoris heredem palam nuncupantis, ſed & intelligere debeant.

TIT.

TIT. XI.

De Militari Teſtamento, cui adde cætera privilegiata.

QVot ſunt genera teſtamentorum privilegiatorum?

℞. Plura; 1. Militare. 2. Inter liberos. 3. Ad pias cauſas. 4. Ruſtici. 5. Oblatum principi. 6. Factum apud acta judicis. 7. Factum tempore peſtis. 8. Quibus additur, ex jure Canonico, factum coram Presbytero à Parochiano.

Quid eſt militare teſtamentum?

℞. Teſtamentum militare (dictum non modò quod à milite; ſed quod jure militari factum ſit) eſt teſtamentum juſtum, minus ſolenne à milite in expeditione, vel acie conſtituto, omiſſis, vel omnibus, vel aliquibus teſtamentorum ſolennitatibus, ita factum, ut tamen de ejus voluntate conſtet.

Quæ ſunt privilegia militibus ſecundùm teſtamenti factionem conceſſa?

℞. Varia; alia quoad perſonam teſtantis; puta quod miles mutus ſurdus (ſed caſu talis factus. *Viglius ad* §. 3. *hic.*) item filiusfamilias. §. 1. Item de crimine militari condemnatus, teſtari poſſint. *l.* 11. *ff. de mil. teſt.* Alia circa ſubſtantiam diſpoſitionis; puta quod poteſt mori pro parte teſtatus, & inteſtatus. *l.* 6. *eod.* Item non tenetur liberos ſuos vel inſtituere, vel nominatim exheredare; ſed tacitè eos præterire poteſt. § *ſed in exhered. Infra de exhered. lib.* Præterea poteſt ex certo tempore, & ad certum tempus heredem inſtituere. *l.* 41. *ff & l.* 8. *C. hic.* Item deportatum inſtituere. *l.* 13. §. *deportat. ff. hic.* filio teſtamentum facere, licet ſibi non fecerit. *l. in fraudem. ff. hic.* Poteſt tam extraneo,

quam filio puberi heredi inſtituto directè ſubſtituere, & quidem vel certa ætate expreſſa, vel nulla. *Infra §. extraneo. de pupil ſubſt. l. 4. §. penult. ff. hic.* Poteſt quoque decedere cum pluribus teſtamentis. *l. 19. ff. hic.* Non tamen poteſt aliquid focariæ ſuæ relinquere. *d. l. 41. §. muliere.* Aliaque circa ſolennitates teſtandi, & teſtium adhibitionem.

Quatenus remiſſæ ſunt militi ſolennitates teſtandi?

℞. Imperator remiſit illis generaliter teſtamentorum ſolennitates jure civili in teſtamentorum ordinatione obſervandas, ita ut quomodo velint, teſtari poſſint; & quoquo modo, ſive ſcripto, ſive ſine ſcripto facta ab ipſis teſtamenta ſint, rata ſit eorum voluntas. Adeò ut ſi ſcribant teſtamentum, non integris literis, (ut pagani) teneantur heredem ſcribere; ſed id notis facere poſſunt. *Pr. hic. & §. 1. l. 1. l. 40. ff. l. 3. C. eod.*

Quæ remiſſa illis ſunt circa teſtium adhibitionem?

℞. Quoad perſonam teſtium, quod hic teſtes eſſe poſſint, peregrini, & mulieres. Quoad numerum: quod hic duo ſufficiant: Quoad teſtandi ſolennitatem; quod hic non requiritur ut teſtes ſint rogati, aut in conſpectu militis, aut ſubſcribant, aut ſignent teſtamentum; aut ſi per nuncupationem miles teſtetur, ut teſtamenti integrum tenorem percipiant; ſed, ſi vel quædam tantum ex iis de quibus deponunt intelligant, ſubſiſtat teſtamentum, *Facit l. 30. ff. hic.*

Quatenus obtinent præcedentia?

℞. Eatenus tantum, quatenus conſtare poteſt, de militis teſtantis voluntate.

Quomodo poteſt conſtare de ejus voluntate?

℞. Conſtabit de militis voluntate vel ſcriptura quavis, ſive in vagina, aut clypeo, ſanguine, aut in pulvere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

pulvere gladio notata in extremo vitæ. *l.* 25. *C. hic.* modò intelligatur, & militis teſtantis eſſe apparuerit. §. 1. *hic.* Vel ſine ſcriptura convocatis teſtibus, ſaltem duobus, qui, licet non ſint rogati affirment, militi verè fuiſſe voluntatem teſtandi. §. 1. *hic. l.* 12. *C. de teſtam.* & id quidem in acie; non ſi fortè extra eam in conviviis, aut jocosè aliquem ab eo heredem dictum teſtentur. *d.* §. 1. *hic.*

Vbi ergo teſtari milites debent, ut his privilegiis gaudeant?

℟. In caſtris, & in expeditione occupati: non extra caſtra, & citra expeditionis neceſſitatem in aliis locis verſantes. Quod ibi, licet (etiam filiusfamilias propter militiam) teſtari miles poſſit, teſtari tamen debeat, modò communi, id eſt, iiſdem adhibitis ſolennitatibus quas adhibere debent pagani. *Pr. hic.*

An in expeditione verſans præcedentibus privilegiis pariter gaudet?

℟. Ita gaudet privilegiis iſtis, ut extra congreſſum hoſtium duos debeat teſtes adhibere, ſpecialiter rogatos, remiſſis cæteris ſolennitatibus juris civilis, *gl. in l.* 15. *C. hic.* In acie & conflictu ſi verſatur, ſufficit indicio, vel ſignis tantùm voluntatem ejus eſſe expreſſam. *d. l.* 15. *Nov. Leonis* 40.

Quamdiu valent militum privilegia?

℟. Durat vis teſtamenti in caſtris jure militari facti, quatenus teſtatores militant, & in caſtris degunt; poſt miſſionem, ſive honeſtam (quæ fit militiæ tempore finito) ſive cauſariam (puta ob cauſam aliquam neceſſariam impetratam) ſi quidem pura eſt teſtantis diſpoſitio, intra annum tantùm; ſi conditionalis, etiam poſt annum, donec conditio heredi adſcripta exiſtat. §. 3. *hic. & l.* 26. *ff. eod.* Ignominioſa miſſio ſtatim perimit privilegium. *gl. in dictum* §. 3.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

An ex his privilegiis poteſt valere militis teſtamentum ante militiam non jure factum, ex eo ſolo, quod teſtator factus eſt miles?

℞. Non, niſi illud reſignaverit miles factus, & quædam adjecerit, ſive detraxerit; vel aliàs manifeſtaverit ſe illud valere velle. Quod ſic valeat quaſi ex novâ militis voluntate. §. 4. *hic.*

An non ſunt quædam privilegia militis circa teſtamenti infirmationem?

℞. Circa teſtamenti infirmationem etiam plura ſunt militum privilegia. 1. Quod ratione perſonæ ipſius minima capitis deminutione, puta ſi vel paterfamilias miles ſe in arrogationem dedit, vel filiusfamilias emancipatus, vel in adoptionem datus ſit, teſtamentum non fiat irritum. §. 5. *hic l.* 22. 23. *ff. hic.* 2. Quoad ipſum teſtamentum; quod militis teſtamentum prius non rumpatur per poſterius, niſi expreſſa revocatione. *l.* 19. *ff. hic.* 3. Nec rumpatur agnatione poſthumi, ſive ſciverit uxorem eſſe prægnantem cum poſthumum præteriit: ſive ignoraverit eſſe prægnantem, attamen voluit heredem eſſe quisquis ſibi naſceretur. *l.* 7. *ff. l.* 10. *C. hic.* 4. Nec quaſi agnatione poſthumi; puta, ſi miles arrogaverit filium, vel nepos in locum filii ſucceſſerit. *l.* 8. *ff. hic.* 5. Contra militis teſtamentum non datur querela inofficioſi. *l.* 27. §. 2. *ff. eod. & l. ult. pr. C. eod.* nec bonorum poſſeſſio contra tabulas. *l.* 30. *ff. hic.* puta ſiquidem ſcit ſe habere, liberos quos præterit; aliàs præterire liberos non poteſt, ſed communi jure uti debet. *l.* 9. *C. hic.*

Sunt ne & alia militum privilegia?

℞. Sunt. ſc. quod excuſatur ab juris ignorantia *l. Regula.* §. 1. *ff. de jur. & fact. ign.* Quod torqueri nequit. *l. milites. C. de quæſt.* nec propter debitum capi, poteſt; puta quia damnatus tantum, in

quantum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

quantum facere poteſt, tenetur. *l. miles. & l. item ff. de re jud.* De quibus ſuis locis.

Quomodo amittit miles privilegium teſtandi?

℞. Si de deſerta acie & fide; ſi de amiſſis armis, læſa majeſtate; vel altero gravi crimine damnatur. *l. ex militari. §. 1. ff. eod. gl. in. §. 3. hic.*

An ſoli filiofamilias militi privilegium teſtandi conceſſum?

℞. Vt filiofamilias militi de peculio caſtrenſi datum teſtandi privilegium, ita etiam togatam militiam exercenti, de quaſi caſtrenſi teſtandi idem datur privilegium, ad exemplum filii militis: ſed ea lege, ut id faciat non militari, ſed communi jure. *§. fin. hic. l. fin. C. in of. teſt.*

An noſtri temporis militibus eadem teſtandi privilegia competunt?

℞. Omnino talibus, qui in expeditione verſantur; itidem limitaneis ad hoſtium repentinas incurſiones intentis *Dd. comuniter*, non præſidiariis; ut nec militibus togatis, puta advocatis, aliiſque juris in Academiis profeſſoribus, ut jam dictum.

DE ALIIS PRIVILEGIATIS TESTAMENTIS.

QVod eſt teſtamentum inter liberos, & quatenus privilegiatum?

℞. Teſtamentum parentum inter liberos privilegiatum eſt, quo liberos heredes inſtituit: quoad patrem liberorum legitimorum, & naturalium ſimul; quoad matrē (niſi illuſtris ſit) etiam reſpectu naturalium tantùm. Et quidem ſimiliter tale hoc eſt privilegium, quod, modo quoad voluntatem teſtantium ſit perfectum, id eſt, totam voluntatem parentum exponat; licet quoad juris civilis ſolennitates ſit imperfectum, nihilhominus ſubſiſtit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſive ſit ſcriptum, ſive nuncupativum. *Dd. communiter.*

Quid hic ſufficit ratione teſtamenti in ſcriptis?

℞. Olim quidem, quodcunque parentum ſcriptum ſuffecit. *l. ult. C. fam. herciſc.* at poſteà requiſitum, ut pater manu propria claris & propriis literis liberorum nomina & uncias ex quibus heredes eos eſſe vellet; item res ſingulas inter ipſos diſtribuendas, unà cum teſtamenti facti tempore, ſcriberet. *Nov.* 107. *c.* 2. Et valet quidem hoc teſtamentum, licet adhibiti teſtes nulli fuerint, modò manum patris liberi agnoſcant. *Gayl.* 2. *obſ.* 112. *n.* 8.

Quid ratione teſtamenti nuncupativi?

℞. Sufficit ſimiliter duos adhiberi teſtes, licet non rogatos; modò ſint idonei; qualis hîc etiam eſt mulier. *l.* 17. *cum. leg. ff. de teſt.*

Quorum reſpectu habet hoc teſtamentum imperfectum effectum?

℞. Habent teſtamenta imperfecta inter liberos effectum ipſorum liberorum tantùm ratione; non extraneæ perſonæ ipſis fortè adjunctę. Cui ſi quid relictum, liberis accreſcit. *l. hac conſultiſsima. in fine C. hic.* Niſi fortè teſtamentum palam teſtibus nuncupatum. Quo caſu liberi ex eo legata extraneis præſtare coguntur. *Nov.* 107. *cap.* 1. *in fin.*

Quod eſt teſtamentum ad pias cauſas, & quatenus privilegiatum?

℞. Teſtamentum ad pias cauſas dicitur, quo vel Dei divinique cultus amore, Eccleſiis; vel miſerabilium perſonarum commiſeratione xenodochiis, pauperibus, captivis aliquid relinquitur. Quomodo, ſi quis ſuprema voluntate quid diſponit, ſimiliter de jure canonico (etiam in foro civili obſervando,) duo teſtes etiam non rogati, licet mulieres, ſufficiunt. *cap. relatum* XI. *Extr. de Teſtam.*

Quate-

Quatenus ruſtici teſtamentum eſt privilegiatum?

℞. Teſtamentum ruſticorum eatenus eſt privilegiatum, quod ipſis & numerus ſeptem teſtium, & ſubſcriptiones ſunt remiſſæ; niſi eo loco ubi ruſticus teſtamentum facit, ſeptem literati adſint. Quo caſu omnes ſubſcribere debent: Vel adſint quidem teſtes, ſed ii non literati. Quo caſu non minus, quàm quinque teſtes adhiberi debent; & ſi unus, duo, vel plures adſunt literati, ii pro aliis debent ſubſcribere; ita tamen ut & cæteris teſtibus cognita ſit voluntas teſtatoris. *l. ult. C. de Teſt.*

Quid eſt teſtamentum factum coram Principe?

℞. Coram principe fit teſtamentum, quando quis voluntatem ſuam ſupplici libello complexus, Principi offert, & in ſcrinia deferri petit, & Princeps eandem receptam, & in conſiſtorio lectam per magiſtrum libellorum in ſcrinia refert. *l. 19. omn. C. de teſt.*

Quomodo fit teſtamentum coram judice?

℞. Cum quis ſcriptum quo voluntatem ſuam comprehendit, vel judici, vel municipibus offert, & actis inſeri petit: Vel (quod ad nuncupativi ſpeciem referri debet) cum quis in loco judicii apud acta, coram judice, vel municipibus palam voluntatem ſuam declarat, & iſtis authoribus ad acta publica referri petit. *d. l. omnium.*

Quatenus utrumque hoc teſtamenti genus eſt privilegiatum?

℞. Teſtamentum coram Principe factum (utpote coram tot nobilibus & probatis perſonis lectum) omnes teſtamentorum ſolennitates dicitur ſuperare, & conſcientiam Principis, fidem ſuam ad ejuſdem cuſtodiam adſtringentis, tenere. Teſtamenti coram judice & municipibus facti volunt quidem

quidem fidem etiam eſſe publicam, modò in actis inveniatur: *d. l. omnium & l. Sancimus verb. vel inter acta manifeſtaverit C. de Teſt.* malunt tamen alii etiam hic ſaltem duos requiri teſtes, qui ita factum eſſe coram judice teſtamentum declarent. *d.l.omnium. in verb. idoneis teſtibus.*

Quatenus privilegiatum eſt teſtamentum factum tempore peſtis?

℞. De hoc teſtamento nihil certi jure definiunt Doctores: tamen conveniunt, ob neceſſitatem de ſolennitatibus juris civilis aliquid relaxandum; ad exemplum teſtamenti militaris; quod tempus belli & peſtis æquiparentur. Puta, quando peſtis ita graſſatur, ut plurium teſtium copia haberi non poſſit, coram quinque teſtibus: vel etiam (maximè ſi ipſe teſtator correptus ſit peſte) minori, puta duorum vel trium, numero teſtium, etiam in terris imperii, ſubſiſtere. *Gayl.2.obſ.118.n.18.*

Quatenus ſubſiſtit teſtamentum, jure Pontificio factum coram præsbytero à parochiano?

℞. Si coram duobus vel tribus teſtibus eſt factum, ut in omni ultimâ voluntate, eodem jure. *c.cum eſſes. 10. Extrav.de teſt.*

Quatenus circa teſtium adhibitionem ſubſiſtunt teſtamenta moribus Batavicis?

℞. Permiſſum quidem in Bataviâ communi jure h. e. ſeptem teſtibus adhibitis facere teſtamentum; fiunt vero plerumque & ſubſiſtunt teſtamenta moribus, vel coram duobus Scabinis & Secretario facta; Vel coram Notario & duobus teſtibus idoneis viris, non mulieribus. *Vlt. Grotius Introd. Iur. Holl. l.2.c.17.*

In qualibus teſtamentis requiruntur de jure communi plures ſolennitates præter ſupra expoſitas, & quæ?

℞. Præter ſolennitates ſupra expoſitas requiritur.

1. In

1. In teſtamento ejus qui literas ignorat teſtis octavus ſubſcriptor. *d. l. hac conſult.* 2. Cæcus teſtari debet per nuncupationem (quod ſcribere non poſſit;) & ita quidem ut teſtes ſeptem cum Notario; vel, ſi ejus copiam habere non poteſt, octavum teſtem qui ejus munere fungatur, adhibeat, & coram iis heredem, ejuſque dignitatem declaret; is verò voluntatem teſtatoris exceptam in ſcripturam redigat, eamque cum teſtibus reliquis conſignet, ſimul & ſubſcribat. 3. In teſtamento ejus qui liberos habet in poteſtate, requiritur ſpeciatim, ut eos vel inſtituat, vel expreſsè exheredet. *tit. 3. hic.*

TIT. XII.

Quibus non eſt permiſſum facere Teſtamentum.

AN igitur omnibus eſt permiſſum facere teſtamentum?

℟. Verbis legis XII. Tab. *Vt quiſque legaſſet ſuæ rei ita jus eſto*; latiſſima quidem poteſtas teſtandi civibus Romanis fuit tributa, ſed id vel authoritate legum, vel interpretatione jura conſtituentium eſt coanguſtatum. *l. 120. de V. S.*

Quotuplex eſt prohibitio?

℟. Prohibitio eſt vel talis, ut teſtamenti factio activa aliquibus omnino negetur; vel ut non poſſint teſtari, niſi ſub certo modo.

Quæ ſunt cauſæ ob quas aliqui omninò prohibentur teſtari?

℟. Variæ. 1. Defectus communionis juris civilis, vel circa eam dubitatio. 2. Poteſtatis defectus. 3. Defectus facultatis teſtandi, ſeu earum rerum quas natura ad teſtamenti factionem requirit. 4. Legis prohibitio, quâ inteſtabiles fiunt.

Qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Qui prohibentur teſtari quod non ſunt cives Romani?

℞. 1. Servi, *l.* 16. 19. 20. *hic.* nequidem permittente domino; quia præterquam, quod nihil proprii habent de quo teſtentur, ipſi pro mortuis habentur. 2. Capti ab hoſtibus; quorum tamen teſtamentum ante captivitatem factum, ſi apud hoſtes decedunt, lege Cornelia confirmatur: ſi redeunt, jure poſtliminii valet. §. *ult.* 3. Obſides à nobis hoſtibus, vel ab hoſtibus nobis fidei ſervandæ cauſa dati (quod captivorum loco habeantur. *l.* 31. *de jure fiſci.*) niſi hoc nominatim iis à Principe permittatur. *l. obſides ff. hic.* Vel eis uſus togæ Romanæ conceſſus fuerit; utpote quem tantum cives habent. *C. in d. l. obſides.* 4. Capitali, non alia, pœna, & quidem cum effectu, id eſt, non ſuſpenſa per appellationem ſententia, damnati. Ante damnationem, quamvis poſt accuſationem inſtitutam, factum teſtamentum valet. *l.* 9. *ff. eod.* Niſi vel peculatus, vel læſæ majeſtatis ea ſit. *l.* 20. *ff. de accuſ. & inſcript.* Vel reus ſibi mortem conſciverit. *l.* 3. *de bonis eorum qui ſibi mort.*

Qui prohibentur teſtari ob dubitationem ſtatus, & cur?

℞. De ſtatu ſuo ſive dubitantes, ſive errantes teſtari prohibentur; quod integro judicio teſtamentum faciendum. *l.* 15. *ff. hic.* Tales verò ſunt. 1. Qui neſciunt an ab hoſtibus, an à latronibus ſint capti. 2. Relegati, qui capite ſe minutos putant. 3. Filius ejus qui ab hoſte captus eſt, patris captivitate ita pendente; ut reverti poſſit. *l.* 11. & 15. *hic. Vide tamen Nov. Leonis* 37.

Qui prohibentur teſtari ob defectum poteſtatis?

℞. Filius familias; & quidem ita, ut ne quidem id poſſit patre conſentiente; quod ita alieno juri eſt ſubjectus, ut nihil proprii habeat (de qualibus tan-

tum

tum bonis lex XII. Tab. teſtari permittit. *d. l. 120. de V. S.*) niſi miles ſit, & de peculio caſtrenſi (quod poteſt etiam militari jure) vel de quaſi caſtrenſi (quod poteſt tantum more pagano) teſtetur. Quod in his pro patrefamilias habeatur. §. 1. *hic. §. ult. tit. de militari Teſt. l. 4. ff. de jud.* De cæteris teſtari nullo modo poteſt. *l. penult. C. hic.*

Qui prohibentur ob defectum facultatis teſtari?

℞. Qui vel defectu judicii, ſive per ætatem, ut impubes; ſive per morbum animi, ut furioſus (cui prodigus comparatur, ideóque & hic ei jungitur) & mente captus: ſive per morbum corporis, ut mutus ſurdus teſtari mentem non poſſunt legitimo modo, vel qui alieno juri ſubjecti, non habent de quo teſtentur.

Qua ergo ætate poteſtas teſtandi conceſſa?

℞. Poteſtas teſtandi conceditur demum puberibus, id eſt, maſculis decimo quarto, fœminis duodecimo anno completo, *l. qua ætate l. 5. pr. ff. hic.*

Quatenus furioſis, mente captis, prodigis teſtari prohibitum?

℞. Furioſis quidem & mente captis prohibita eſt tantum teſtamenti factio morbi tempore. Ita ut teſtamentum talium, ſive ante, ſive poſt morbos factum, ſubſiſtat, ut & à furioſo ſpeciatim factum (quæ habere ſolent) intervallorum dilucidorum tempore. Modò talia ſint intervalla quibus mentem ipſis conſtare planè conſtat. Prodigi ſimiliter, ante prodigalitatem, & poſt factum valet teſtamentum: in prodigalitate, id eſt, dum ei bonorum adminiſtratio eſt interdicta, non valet ejus teſtamentum, niſi poſteritati ſuæ conſuluerit, & ſanè ſit teſtatus. *Nov. 39. Vigl. ad §. 2. hic.*

Quatenus mutis & ſurdis prohibitum teſtari?

℞. Mutum & ſurdum intelligimus, non qui difficulter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ficulter, ſed qui planè nihil loquitur, vel audit. *§. 3. hic.* Circa quos variatum jure; ita ut olim ne eo quidem caſu quo mutus ſcribere, & ſurdus loqui potuit, teſtamentum facere poſſent, niſi Principis indultu. *l. 6. §. 1. & l. 7. ff. hic.* Ex conſtitutione Iuſtiniani ita res deciſa eſt, ut qui mutus ſimul & ſurdus ſit natus, minimè, ne quidem ad pias cauſas teſtari poſſit. *l. 10. C. eod.* nec quidem etiam jure militari; quod nec militare poſſit: teſtari vero poſſit ex accidenti talis factus, ſiquidem literas tenet. *d. l. 10.* aut miles ſit. *§. 2. ſupra de milit. Teſt. ibique Vigl.* Sive natura, ſive caſu ſurdus tantum, ſi loqui; mutus tantum, ſi ſcribere novit, teſtari poſſit.

Quatenus prohibentur teſtari inteſtabiles facti?

℞. Eatenus quod legis prohibitione ſpeciali inteſtabiles jubentur eſſe non ſolum ii, qui aliis teſtimonium dicere nequeunt: ſed etiam quibus teſtimonium dici non poteſt. *l. 26. ff. hic.* At cui teſtimonium dici nequit, ejus teſtamentum (quod non niſi adhibitis teſtibus valet) non poſſe valere, certum eſt.

Qui ſunt tales?

℞. Tales ſunt. 1. Damnati ob crimen famoſum *l. 18. §. ult. ff. hic.* 2. Mulier nubens intra annum luctus. *t. t. ff. de his qui not. inf.* Quæ tamen tertiam partem bonorum marito ſecundo relinquere poteſt. *l. 1. C. de ſec. nupt.* Quibus adde hęreticos, & qui iis favent, ſi intra annum ex quo ſunt excommunicati ſatisfacere contempſerint. *Auth. credentes C. de hæret.* Vſurarios manifeſtos, niſi prius de uſuris ſatisfaciant, vel de ſatisfactione conveniant. *c. quanquam de uſuris in 6.*

Quibus conceditur tantum teſtari ſub modo?

Reſp. Cæcis, & iis qui literas ignorant; utpote quibus tantum conceditur teſtari ſecundum modum. *l. hac conſ. C. de teſt.* præſcriptum, & in fine

Tit.

Tit. præcedentis à nobis explicatum. Quibus adde vaſallum, quod ad feudum attinet, ut cui non niſi conſenſu domini feudi & agnatorum, (niſi heredem inſtituat ad quem feudum alioqui erat venturum, aut ipſum ſit francum) teſtari eſt permiſſum.

TIT. XIII.

De Exheredatione liberorum.

HActenus ſolennitates externæ teſtamentorum, & qui teſtamenti factionem habeant activam; dic, quæ eſt forma teſtamenti interna, qua ab aliis ultimis voluntatibus diſtinguitur?

Reſp. Heredis directa inſtitutio. Vtpote ex qua vim accipit. Quæ ideò totius teſtamenti veluti caput & fundamentum dicitur. §. 34. *Infra de legatis.*

Quid eſt heredis inſtitutio?

Reſp. Eſt ſucceſſoris in univerſum jus quod defunctus tempore mortis habuit, ſive ſcripto, ſive nuncupatione, id eſt, viva voce, facta deſignatio. *l. 1. §. 1. ff. de hered. inſtituendis.*

Quotuplex eſt?

Reſp. Duplex; vel prima, quæ nomen retinet, & inſtitutio in ſpecie dicitur; de qua primò agendum; vel ſecunda, quæ ſubſtitutio dicitur, de qua deinceps.

Licet ne teſtatori, quos velit, heredes inſtituere pro libitu?

Reſp. Non; ſed alios tenetur inſtituere, vel exheredare, quales ſunt liberi ipſius; alios poteſt quidem inſtituere, non tamen tenetur, quales ſunt præter liberos alii Romani cives: Alios non poteſt inſtituere, de quibus. Tit. ſequente.

An tenetur pater præciſè liberos inſtituere, & mater?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Reſp. Pater quidem tenetur liberos ſuos præciſè inſtituere vel exheredare, ut valeat ejus teſtamentum. *Pr. hic.* Mater verò, & avus maternus poſſunt eos præterire, ſed eorum ſilentium eſt pro exheredatione. *§.7.hic.*

Quid eſt exheredatio?

℞. Eſt juris ſuccedendi, quod alicui in bonis alterius competebat, vel competere potuit, ademptio; ſeu à teſtatore facta hereditatis privatio.

Quid eſt præteritio?

Reſp. Quando talis, cui jus ſuccedendi competit, neque inſtituitur heres, neque expreſſè, ut oportet, exheredatur: ſed vel planè omittitur ſilentio, vel ei modò aliquid legatur.

Quotuplex ergo eſt exheredatio?

Reſp. Duplex. 1. Propria; quando talis ab hereditate excluditur, qui ex lege, ſeu ipſo jure eſt heres deſignatus, ut ſuus, ſeu qui debuit neceſſariò heres inſtitui. 2. Impropria, quando ab hereditate removetur talis, qui ipſo jure non eſt heres, nec neceſſariò inſtitui debet; ut extraneus. *l. 132. ff. de verb. oblig.*

Quomodo fieri debet exheredatio, ut ritè fiat?

Reſp. 1. Si fit conſultò, non temerè, aut iracundiæ calore; utpote qualis non valet exheredatio, etſi juſta ejus ſit cauſa. *l.19. C. de in of. teſt.* 2. Si fit nominatim. *§.1.hic.* id eſt, nomine, prænomine, vel cognomine filii expreſſo; ut conſtet de quo filio pater ſenſerit. *d.l.1.de lib. & poſt.* 3. Vt fiat purè; non ſub conditione, utpote cum nec ſub conditione inſtitui filius ſub poteſtate poſſit. *l.3.§.purè. De lib. & poſt.* 4. Quibus acceſſit ex jure noviſſimo, ut fiat ex juſta cauſa teſtamento expreſſa. *Nov.115.c.3.*

An ergo circa hanc exheredationis doctrinam non idem ſemper fuit jus Romanis.

Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Minimè; ſed valde hic fuit variatum, & ita quidem, 1. ut hoc jus quo pater liberos ſuos debuit inſtituere, vel nominatim exheredare, tantùm concerneret filios primi gradus, quos habebat pater ſub poteſtate, ſive jam natos, ſive poſthumos, eoſque ſive naturales, id eſt, ex juſto matrimonio procreatos; ſive legitimos tantùm, id eſt, adoptivos; ita ut filios, vel alios per virilem ſexum deſcendentes, etiam utriuſq; ſexus, id eſt, nepotes & neptes, etiam poſthumos & poſthumas inter cęteros exheredare poſſet; & has quidem, modò illis aliquid relinqueret, vel tantillum; ne per oblivionem præteritæ viderentur. *Prin.* §. 1. 4. *hic.* 2. Quod Prætor iſtius juris moderatione omnes liberos qualescunque, ſi non inſtituerentur heredes, juſſit exheredare, vel nominatim, ut maſculos; vel inter cæteros, ut fæminas; & præteritis etiam emancipatis dedit bonorum poſſeſſionem contra tabulas teſtamenti. §. 3. *hic.* 3. Poſteà Iuſtinianus ſua conſtitutione, jure novo, ſublata ſexus & emancipationis differentia, voluit omnes liberos, ſive mares, ſive fęminas, ſive emancipatos, ſive ulterioris gradus, natos, ſive poſthumos, nominatim inſtitui vel exheredari: circa adoptivos filios ſervata definitione. *l. penult. C. de adopt.* expreſſa.

Quæ vero circa jus vetus quoad effectum exheredationis & præteritionis erat differentia?

℞. 1. Si pater filios præteriiſſet quos in poteſtate habebat, ejus teſtamentum adeò erat inutile, ut ne quidem filio ante eum mortuo, vires acciperet; quod initio non conſtiterit. 2. Si filias natas præteriiſſet, vel nepotes ex filio, aut alios utriuſque ſexus, valeret quidem teſtamentum; ſed ita, ut præteritæ perſonæ, ſcriptis heredibus accreſcerent & numerum heredum augerent; ſuis

quidem

quidem heredibus in viriles tantùm partes; extranei in partem dimidiam. *Vlp. t.22.§.14.l.7.& 10. de lib.& poſt.* 3. Poſthumo præterito, ſive maſculo, ſive fœmina, valebat quidem teſtamentum, ſed agnatione poſthumi, vel poſthumæ rumpebatur. *§.2.hic.*

Quæ veteris iſtius juris in iſtis omnibus videtur fuiſſe ratio?

℞. Veteris iſtius juris reſpectu filiorum qui ſunt ſub poteſtate, neceſſariam inſtitutionem quod attinet, cauſa erat, patria poteſtas civilis (cujus reſpectu, una videbatur filii perſona cum defuncto patre) & inde exiſtens jus ſuitatis; quod vivo patre eſſent quaſi domini paternorum bonorum. Reſpectu neceſſariæ exheredationis ratio eſt, quod iſta dominii præſumtio non aufert patri de bonis ſuis libertatem teſtandi. Reſpectu conceſſæ præteritionis filiarum ratio fuit: quod filiæ minus, quam filii patri viderentur conjunctæ civiliter; id quod per eas non continuatur familia paterna, ſed ipſæ nubendo in familiam viri tranſeant, ratione juris ſpecialis poſthumos concernentis; quod hi in iis quæ commodum ipſorum ſpectant pro jam natis habeantur.

Quotuplices ſunt poſthumi?

℞. Poſthumi dupliciter accipiuntur, propriè, & quidem tam hic, quam extra materiã ſucceſſionis, pro iis qui poſt mortem patris naſcuntur. 2. Impropriè, & quidem in doctrinâ ſucceſſionis ſpeciatim ex lege Velleja, qui ante mortem quidem teſtatoris naſcuntur; ſed reſpectu teſtamenti facti dicuntur poſthumi. Et ſic dicuntur poſthumi tribus modis. 1. Qui poſt factum teſtamentum vivo teſtatore naſcitur ſuus heres. 2. Nepos qui natus quidem eſt ante teſtamentum factum, ſed poſt illud factum, mortuo priore inſtituto, in locum ejus ſuccedendo

fit

it ſuus. 3. Poſt teſtamentum natus, non ſuus; ſed qui priore inſtituto defuncto, in locum ejus ſuccedendo fit ſuus; qui poſthumus Iulianus dicitur. *l. Gallus ff. de lib. & poſthum.*

Qui hîc omnino poſthumorum loco veniunt?

℞. Hi omnes poſthumi ſunt; & quidem vel ſui, qui ſic nati ſunt, ut ſui eſſe poſſint; verè quidem ſi nemo eos in jure ſuitatis antecedit, ut filius in poteſtate patris exiſtens ante ejus mortem. Suorum loco habentur, vel quaſi ſui, ſunt nepotes; qui ſui modò ſunt ſpe & potentia, puta mortuo eo qui ipſos antecedit. Vel alieni, qui nati, teſtatori non ſunt ſui heredes futuri, ſed extranei; ut nepos ex filio emancipato.

Quid novo juri additum hic jure noviſſimo?

℞. Quod ſive parentes, ſive liberi ſint exheredandi, non permittatur exheredatio, niſi ſit juſta exheredandi cauſa nominatim teſtamento expreſſa, ab herede probanda. *Nov.* 115. *cap.* 3.

Quæ eſt iſta cauſa?

℞. Vtrimque generalis cauſa eſt, ingratitudo.

An ob quasvis ingratitudinis cauſſas licet ſive parentes, ſive liberos exheredare?

℞. Non, ſed ob eas tantum quæ ſpeciatim legibus, & nominatim, *Nov.* 115. *cap.* 3. ſunt expreſſę.

Ob quas parentibus licet exheredare liberos ſecundum iſtam Novellam?

℞. Ob cauſas quatuordecim, ibi definitas. 1. Si quis parentibus ſuis manus intulerit. 2. aliamve gravem injuriam & inhoneſtam. 3. Si parentem in cauſis criminalibus (niſi contra principem, vel Remp. ſint) accuſaverit. 4. Si ut maleficus, cum maleficis verſetur. 5. Si vitæ parentum ſit inſidiatus. 6. Si delator contra eos extiterit. 7. Si novercæ, vel concubinę patris ſe miſcuerit. 8. Si pro patre carceri incluſo detrectaverit fidejubere.

9. ſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

9. Si parentes teſtamentum facere prohibuerit. 10. Si ſit hiſtrio, & cum hiſtrionibus maneat, parente, ejuſdem conditionis non exiſtente, invito. 11. Si filia libidinosè ante annum vigeſimum quintum vixerit, & ut ita vivat, honeſtum matrimonium reſpuit. 12. Si liberi parentem furioſum neglexerint, & is poſteà ſanus factus teſtetur. 13. Si parentem captivum non redemerint. 14. Si ſint hæretici. *d. Nov. cap. 3.*

Quæ ſunt cauſæ ob quas liberis licet parentes exheredare?

Reſp. Tales ſunt. 1. ſi vitæ liberorum fuerint inſidiati. 2. ſi pater nurui, aut concubinæ filii ſe miſcuerit. 3. ſi liberos ſuos prohibuerit teſtari de peculio caſtrenſi, vel quaſi. 4. ſi pater matrem, vel mater patrem interfecerit. 5. ſi liberis furioſis alimenta denegaverit. 6. ſi captivos reducere neglexerit. 7. ſi liberos criminaliter accuſaverit, ob cauſas principem vel Remp. non concernentes. 8. ſi ſint hæretici.

An non ſunt cauſæ exheredationis in fratribus vel ſororibus?

Reſp. Statuuntur quidem in his vulgò tres cauſæ exheredationis, *ex Nov.22.l.24.* 1. ſi frater mortem fratri machinetur. 2. eum criminaliter accuſet. 3. facultatibus ejus magnum damnum inferat: Sed, cum exheredationis verbum, ut ante dictum, fratribus non rectè tribuatur (quod inſtituere frater fratrem non cogatur) ſtatuendum ibi non proponi cauſas, ob quas exheredari, ſed ob quas à lucris nuptialibus arceri frater poſſit.

An non ſufficit habere alias æquè graves, vel etiam graviores exheredandi cauſas, quàm dictæ Novella. 115. ſunt expreſſæ?

Reſp. Statuunt quidem Dd. communiter ob tales etiam procedere exheredationem: ſed quia Impe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Imperator (cum queremonia quod cauſæ exheredationis antea vagæ eſſent & incertæ,) eas ſollicitè definiverit, prohibendo ne alias apponere liceret, placet magis *cum Viglio ad §. fin. hic. & Con. lib.* 10. *comment. cap.* 10. non ſufficere; maximè cum odioſa ſint reſtringenda. Vnde & Menochio. *lib.* 2. *de arb. juris quæſt. cent.* 3. *caſu* 277. placet, an juſta ſit exheredationis cauſa, arbitrio judicis relinquendum; quod non judicamus abſonum.

An miles & mater liberos ſuos tenentur nominatim exheredare?

℞. Non; ſed utriuſque ſilentium eſt pro exheredatione, quaſi nominatim facta eſſet. Militis quidem, ob privilegium circa teſtamenti factionem ipſi conceſſum & antè explicatum; ſiquidem non ignoraverit ſe liberos habere, aut uxorē prægnantem eſſe; alias teſtamentum ejus ipſo jure nullum eſt. §. 6. *hic*. Matris verò, aut cæterorum per matrem aſcendentium, ſive ſciverint, ſive ignoraverint ſe liberos habere; ita ut adverſus præteritionem concedatur liberis querela inofficioſi; idque quia liberos non habent in poteſtate. §. *ult. hic.*

TIT. XIV.

De Heredibus inſtituendis.

H*Actenus qui debeant inſtitui; dic qui poßint inſtitui, ita ut etiam omitti liberè poßint?*

℞. Ii ſunt extranei, hoc eſt, alii præter parentes, & liberos naturales & legitimos, vel legitimos tantùm; etiam collaterales, hoc eſt, fratres, vel ſorores. Qui tamen turpibus perſonis præferuntur. *l.* 27. *C. de inoff. teſt.* niſi fratri cauſa aliqua ingratitudinis objici poſſit. *Nov.* 22. *cap.* 47. vel & ipſe turpis perſona ſit. *l.* 11. *C. hic.* vel ſervus neceſſarius ſit inſtitutus. *d. l.* 27. *in fine.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quales extraneos permiſſum eſt inſtituere?

℞. Qualeſcunque, tam liberos homines (modò teſtamentum ipſi facere, vel ex eo accipere poſſint,) quàm ſervos, eoſque vel dominio pleno, vel proprietate tantum noſtros, vel alienos, ſive planè, ſive proprietate tantum, uſum fructum teſtatore habente. *Princ. hic.*

Quomodo ſervos proprios permiſſum inſtituere?

℞. Vel cum, vel ſine libertate; (quod ea, ut ſine quâ hereditatem accipere non poteſt, inſtitutus tacitè inſtitutioni ineſſe videatur;) niſi aut adulterio dominæ ſint commaculati, *Princ. hic.* aut in fraudem creditorum inſtituti. *ſuprà lib. 1. tit. 6.*

Quis eſt effectus Inſtitutionis quoad ſervum proprium?

℞. Vt ſiquidem domini Teſtatoris manet ſervus uſque ad mortem, liber fiat & heres; ſed neceſſarius, ut adire hereditatem cogatur. Antè manu, miſſus, liber quidem & heres fiat, ſed voluntarius; ut invitus adire hereditatem non cogatur; alienatus à vivo teſtatore, nec heres ipſe, nec liber ſit, ſed novus dominus; & ejus injuſſu hereditatem adire non poſſit.

Quando & quomodo alienus ſervus rectè inſtituitur?

℞. Tum, ſiquidem cum domino eſt teſtamenti factio. *l. 5. §. fin. ff. hoc tit.* Vt pote quia ex domini perſona heres inſtituitur. Cum libertate tamen non rectè heres inſtituitur, quod ſervus adeundo hereditatem domino quidem acquirere, Teſtator autem eum inſtituendo jus dominii in eum transferre non poſſit. Inſtitui verò poteſt, ſub conditione, cum liber erit. *l. 47. ff. hic.*

Quis eſt effectus hujus Inſtitutionis?

Reſp. Quod ſervus manens domini cujus fuit tempore facti teſtamenti, ejuſdem juſſu: ſin fuerit antè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

antè mortem Teſtatoris alienatus, ejus domini juſſu adire debeat hereditatem, cujus tempore mortis Teſtatoris fuit: vivo teſtatore manumiſſus, vel eo, antequam adeat, mortuo, ſuo arbitrio adire hereditatem poſſit. §. *eod.*

An & ſervus alienus poſt mortem domini rectè heres inſtituitur: hoc eſt, an poteſt inſtitui cum dominus ejus mortuus eſt.

℞. Omninò: planè ut ejus qui in utero eſt ſervus rectè inſtituitur. Quia ut hic in iis quæ commodum eius ſpectant pro jam nato habetur: ita mortui domini hereditas perſonam ejus repræſentat, fictione juris. §. 2. *hic & ibid. Viglius.*

Quid ſi inſtitutus ſit ſervus plurium dominorum.

℞. Si cum omnibus teſtamenti factio eſt, omnibus acquirit, quorum juſſu adiit hereditatem, pro dominii portione; non jubentium portiones, jubentibus tacitè accreſcunt. §. 3. *hic.*

Qui prohibentur omninò inſtitui?

℞. 1. Qui juris civilis carent communione, ut deportati (niſi à milite,) peregrini, *l.* 1. *C. hoc tit.* Item ſervi pœnæ *l.* 3. *l.* 17. *ff. de pœn.* 2. Lege inteſtabiles eſſe juſſi; hoc eſt, ob carmen, vel crimen famoſum condemnati, item mulier ante annum luctus nubens. *l.* 1. *C. de ſec. nuptiis.* Quod jure pontificio ſublatum. 3. Lege majeſtatis accuſati. *l.* 5. *C. ad leg. Iuli. majeſt.* 4. Apoſtatæ. *l.* 3. *C. de apoſtatis.* 5. Hæretici. *l.* 4. *de hæret.* 6. Collegia illicita. *l.* 3. §. 1. *ff. de collegiis illicitis.* 7. Liberi ex damnato coitu nati. *Nov.* 89. *cap. ult.* 8. Perſonæ planè ita incertæ ut nec ex poſtfacto, nec vel per conſequentiam certæ fiant. *Vlp. in Fragm. tit.* 22. §. *incertæ.* De facie modò ignotos. *l.* 11. *C. hic.* vel per conſequentiam alicujus corporis modò notos, licet aliàs omninò ignotos, inſtituere licet. Quia

collegia licita & nota inſtituere hodie licet. *l.* 12. *C.eod.* & corpus teſtatori notum unius perſonam ſuſtinet. *l.* 5 *.ff. quod cujuſque univerſorum.* §*.ult. hic.*

Quot licet heredes inſtituere?

℞. Heredum inſtituendorum numerus lege non eſt definitus, ſed ab arbitrio Teſtatoris pendet, ut quot velit, uſque in infinitum heredes facere poſſit. §.*& unum hic l.*9.§.12.*ff.eod.*

Quid requiritur ut ſive unus, ſive plures inſtituantur heredes, ritè fiat inſtitutio?

℞. Quatuor. 1. Debet heres manifeſtè, hoc eſt, vel nominatim, vel certa demonſtratione, quæ nominis vicefungi poſſit, inſtitui. *l.* 38. *ff. hic & l.* 34. *ff. de condit. & demonſt.* 2. Vt ſcribatur, vel nuncupetur heres verbis idoneis, hoc eſt, expreſſis & affirmativis, talibus ut certò conſtet quem velit Teſtator heredem eſſe. *l.* 15. *C. de Teſt.* 3. Vt Teſtator ſi plures heredes inſtituit, exprimat ex qualibus partibus ſingulos heredes eſſe velit. 4. Vt, ſive unum, ſive plures inſtituit, exprimat quomodò heredes eſſe velit.

Quotuplicia ponuntur verba idonea?

℞. 1. *Directa*, quæ ſui natura efficiunt ut heres inſtitutus hereditatem à teſtatore ipſo immediatè accipiat, ut Titius heres eſto. 2. *Obliqua*, quæ efficiunt, ut mediatè, hoc eſt per alterum accipiat hereditatem, ut *rogo te, ut à Titio hereditatem accipias*; vel, *Semproni rogo te, ut Titio hereditatem meam reſtituas. l.*38.§.*ult.l.*33. *item* §. *ult. de legat.* 3. 3. *Communia*, quæ utramque habere poſſunt ſignificationem; ut verbum *ſubſtituo, volo pervenire, habere, pertinere, ſuccedere, reverti, devolui.*

Quas partes ſingulis heredibus poteſt aſſignare Teſtator, ſi plures inſtituit?

℞. Simi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Similiter quas voluerit, ſive æquales, ſive inæquales. §. 5. *hic & l. 13. §. 5. eod.*

An igitur non eſt certa hereditatis diviſio ex lege?

℞. Eſt quidem lege introducta ea diviſio qua in aſſem hereditas, hoc eſt, in duodecim uncias dividitur; verum non ideò introducta, ut eam teſtator præcisè ſequeretur, ſed ut haberet quomodò mentem ſuam eloqueretur. *d. l.* 13. §. 1. *hic.*

An itaque certis nominibus ſingulæ partes ab uncia uſque ad aſſem ex lege enunciantur?

℞. Omninò, ut duæ unciæ dicantur Sextans, quaſi ſexta pars aſſis; tres, Quadrans, quaſi quarta pars aſſis; quatuor unciæ, Triens, quaſi tertia pars aſſis: Quincunx, dicuntur quinque unciæ; Semis, quaſi ſemias, ſex unciæ; Septunx, ſeptem; Bes, quaſi bis triens, octo; Dodrans, quaſi dempto quadrante as, novem Dextans, quaſi demto ſextante as decem, Deunx, quaſi dempta una uncia as, undecim unciæ; §. 2. *hic. Weſ. hic.*

An igitur Teſtator variè hereditatem dividere poteſt?

℞. Omninò, & quidem. 1. Aut ſine partibus, 2, Aut ut ſingulis heredibus partes ſint adſcriptæ, aut ut quibusdam non ſint adſcriptæ. 3. Ita ut vel plures aſſignatæ ſint partes quam continet as, vel pauciores. Vt ſic tot unciæ faciant aſſem, quot teſtator voluerit. §. 5. *hic.*

Quid juris in hac diverſa diviſione?

℞. 1. Si unus ſine partibus inſtituitur, vel ex parte quidem aliqua, ſed nullo coherede nominato, is heres eſt ex toto aſſe. Quod nemo ſimul teſtatus & inteſtatus mori poſſit, niſi ſit miles. §. 5. *hic.* Si plures inſtituuntur non nominatis partibus, ex æquis partibus heredes ſunt. §. 6. *hic.* Niſi qui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

dam conjunctim, quidam disjunctim ſint inſtituti, ut e. g. *Titius & Cajus heredes ſunto, & Mævius heres eſto.* Quo caſu conjuncti pro uno ſunt. *l.* 15. & 19. §. 2. *hic.* 3. Partibus in quorundam perſonis expreſſis, in aliquo non is, ſi qua aſſi pars deſit, ex ea heres eſt. Sin plures ſine parte adſcripti, in eandem omnes concurrunt. *d.* §. 6. 4. Partibus in ſingulis perſonis adſcriptis ſi pars aſſis vacet, ea pro rata portione ſingulis accreſcit: ſi verò deſit, pro rata ſingulis decreſcit. §. 7. 5. Si plures unciæ quàm duodecim ſint diſtributæ, aliquo ſine parte inſtituto, is quod dupondio, hoc eſt alteri aſſi deeſt, habebit. Dupondio diſtributo, ſi alius ſine parte inſtituitur, idem juris eſt. §. 8. *hic.*

Quomodo omninò poteſt Teſtator, ſive unum, ſive plures inſtituere heredes?

℞. Vel purè, id eſt ſimpliciter, citra ullam adjectionem: vel ſub conditione. Ex certo tempore, & ad certum tempus non poteſt: ſed ita adjectus dies pro ſupervacuo, & heres pro purè inſtitutò habetur. §. 8. *hic.* Niſi incertum tempus adjiciatur; quod pro conditione habetur, & valet inſtitutio. §. 9. *hic.*

Quid eſt conditio hoc loco?

℞. Eſt adjectio, quâ inſtitutio heredis in futurum eventum ſuſpenditur. Quæ natura conditionis eſt in omni eo quod agitur. Adeò ut quæ in præſens vel præteritum tempus confertur, quamvis per conditionalem particulam enunciata revera conditio non ſit. *l. conditio in præteritùm ff. de V. O. Vult. hic Inſt.* §. 3. *n.* 6.

Quotuplex eſt conditio?

℞. Conditio eſt vel poſſibilis, cui res aliqua non eſt impedimento quo minus exiſtere poſſit; vel impoſſibilis, cui tale impedimentum eſt.

Quotuplex eſt conditio impoſſibilis?

℞. Statuitur plerumque triplex. 1. *Natura*, quum

per

per naturam aliquid fieri non poteſt. 2. *Lege*, cùm pro conditione ponitur res lege prohibita, ut ſi parentem non alueris. *Quippe quod lege nobis non licet, id nec poſſe judicamur.* 3. *Facto*, cum id quod natura & lege fieri poteſt, propter facti difficultatem nobis impoſſibile judicatur. Quibus addunt, impoſſibile ex perplexitate verborum, veluti, *Si Titius heres erit, Sejus heres eſto: Si Sejus heres erit, Titius heres eſto, l. 16. ff. de cond. inſtit.*

Quid juris circa has conditiones?

℞. Conditio natura & lege impoſſibilis pro non adjecta habetur. Aliter quàm in contractibus, quos vitiant. Quod ipſum hic faciunt conditiones facto & perplexitate verborum impoſſibiles. Idq; ex præſumptione juris, quod ita inſtituenti non fuerit inſtituendi animus; licet quoad conditionem ex facto impoſſibilem Doctores diſſentiant. *Viglius hic.*

Quotuplex eſt conditio poßibilis?

℞. 1. Vel poteſtativa, in poteſtatem heredis inſtituti collata, puta *Cajus heres erit, ſi centum aureos dederit.* 2. Caſualis, quæ non in arbitrium heredis, ſed in fortunam confertur, *Si navis ex Aſia venerit.* 3. Vel mixta ex utraq; pręcedente, ſeu caſuali & poteſtativa conſtans. *Paul. l. ſi jam facta §. 1. ff. de cond. & demonſt.*

Quid circa poßibilem conditionem juris?

Reſp. Quod omnis talis conditio adjici inſtitutioni poteſt, & adjecta ſervari debet. *l. 55. ff. de hered. inſtit.*

An nulla hic differentia heredum reſpectu?

Reſp. Omninò. Extraneus ſub quavis conditione poſſibili inſtitui poteſt. Suus heres tantum ſub poteſtativa. Sub qua inſtitutus (quod eam implere poteſt) pro purè inſtituto habetur. Si verò in incertum caſum inſtituitur; quia ut is non eveniat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

fieri poteſt, non expectato eventu ſtatim pro præterito habetur. *Weſ. par. de condit. inſtit.*

An ſub pluribus conditionibus inſtitui poteſt?

R. Omninò: & quidem vel conjunctim, ſi illud & illud factum fuerit. Quo caſu omnibus parendum eſt. Vel disjunctim, & alternativè, puta ſi hoc, aut illud factum fuerit, & ſufficit cuilibet parere; hoc eſt, alteram adimpleri. §. 11. *hic.*

Quis eſt effectus inſtitutionis?

R. 1. Succeſſio in univerſum jus quod defunctus tempore mortis habuit. *d. l. hereditas.* 2. Quod jura omnia tam activa, quam paſſiva, adita hereditate in heredem tranſeunt. §. 2. *infra de perpet. & temp. act.*

TIT. XV.

De vulgari ſubſtitutione,

HActenus *de prima heredis inſtitutione; quæ eſt ſecunda, & quomodo definitur?*

R. Secunda heredis inſtitutio, ſubſtitutio dicitur; eſtque in ſecundo, & ulteriore gradu heredis, ſeu ſucceſſoris deſignatio. *Accurſ. Rubr. ff. eod.* Secundi quippe gradus appellatione etiam tertium, & quartum heredem notamus, &, ut & nomine ſecundarum nuptiarum, ulteriores.

Quomodo hic gradus numerantur?

R. Non ex perſonarum numero, vel ſcripturæ ordine, ſed ex ordine ſucceſſionis. *l. 2. §. 6. hic.*

Poteſt ne Teſtator plures gradus heredum facere in ſuo teſtamento?

R. Poteſt in quantum velit heredes ſubſtituere. *Text. Pr.*

Quotuplex eſt ſubſtitutio?

R. Dividitur multis modis; præcipua autem diviſio eſt qua dividitur in directam & obliquam.

Quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quæ eſt directa?

℞. Directa (quæ & propria) eſt quæ fit verbis directis & civilibus, legitimis, immediatè ipſum ſubſtitutum reſpicientibus, in caſum ſi primus heres deficiat: puta, *Titius heres eſto; ſi heres non erit, Sempronius heres eſto. Schneidw. eod.*

Quæ eſt obliqua?

℞. Obliqua, ſeu fidei commiſſaria & precaria (quæ impropria) eſt, quæ fit verbis non directis, ſed obliquis & precariis, non ad ipſum ſubſtitutum immediatè directis, ſed ad inſtitutum heredem; cujus fidei committitur, ut hereditatem acquiſitam reſtituat alteri. e. g. *Titius heres eſto, ac rogo eum, ſeu fidei ejus committo, ut hereditatem reſtituat Sempronio. Schneidw. eod.*

De qua ſpecie ſubſtitutionis hic agitur, & quomodo ſubdividitur?

℞. Agitur hic de directa; quæ à variis ſubſtituendi formis, vulgò dividitur in vulgarem, pupillarem, exemplarem, compendioſam, & breviloquam, ſeu reciprocam. Et malè quidem; quia exemplaris cum ſit ſpecies pupillaris; breviloqua & compendioſa, vel vulgaris, vel pupillaris; ſeparatam ſpeciem facere non poſſunt. Secundùm Imperatorem hîc, (ut & in Digeſtis) à duobus caſibus & conditionibus ſubſtitutioni inhærentibus formaliter, (puta hereditatis non acquiſitæ, & mortis filii impuberis) diſtinguitur in vulgarem & pupillarem. *l. 39. §. filio ff hic.*

Quotuplex eſt utraque?

Reſp. Duplex, vel *expreſſa*, quæ fit verbis conditionis præcedentis negativè expreſſis. Vel *tacita*, quæ ita fit, ut conditio negativa; *ſi heres non erit*, diſertè non exprimatur; ſed talibus verbis affirmativis, quibus tacitè conditio negativa ſubaudiatur; ut cum duos heredes ſibi invicem ſubſtituuntur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ut, *Titius & Sejus heredes ſunto, eoſque ſibi invicem ſubſtituo*, vel *Titius & Sejus, uter eorum vixerit, heres eſto. Schneidw. hic.n.9.*

An utriuſque hujus modi tacitè ſubſtituendi idem effectus eſt?

Reſp. Non; Prioris modi hic eſt effectus, ut ſi coheredum unus adita hereditate decedat, alter coheres non ſuccedat; ſed tum demum, ſi non adita hereditate moriatur. Poſteriotis hic effectus eſt; ut ſi uterque inſtitutus vixerit, uterque ſit heres: Si unus vel nolit, vel non poſſit eſſe heres, alter ſolus ſit heres. *l.24.ff.de hered. inſtit.*

Quæ eſt altera ſubdiviſio?

Reſp. Quod ſubſtitutio eſt vel ſimplex, ſeu μονόπλευρος, quæ ab una tantum fit parte, hoc eſt ſic, ut inſtituto ſubſtituatur is, qui non eſt coheres; ut *ſi Titius heres non eſt, Cajus heres eſto.* Vel duplex, ſeu reciproca, cum coheres coheredi ſubſtituitur, ut, *Titius heres eſto: ſi heres non eſt, Cajus heres eſto; ſi Cajus heres non eſt, Titius heres eſto. §.1. hic.*

Quæ eſt vulgaris ſubſtitutio?

Reſp. Vulgaris ſubſtitutio (ſic dicta quod vulgò à quolibet teſtatore fiat) eſt directa ſecunda inſtitutio, quæ fit jure communi à quolibet teſtatore, cujusvis ætatis heredi, in hunc caſum, ſi heres non erit: ſive ita generaliter expreſſam, ſive ſpecialius, expreſſa hujus deficientiæ cauſa; puta ſi noluerit, vel non potuerit eſſe heres. *l. 1. ff. hoc Tit. l. 8. de impub. ſubſtit. l.3.C.de hered. inſtit.*

Vbi omninò fieri poteſt ſubſtitutio hæc?

Reſp. Tantùm in teſtamento. *§. 36. hic.* In codicillis nec inſtitui, nec ſubſtitui directè poteſt; niſi à milite, aut à parentibus inter liberos teſtantibus. *l. hac conſult. §. ex imperfecto. C. de teſtam.* Benignè tamen ſubſtitutio tali facta in codicillis, trahitur

hitur in fideicommiſſum. *l. ult. C. de codicillis. l. 76. ad S. C. Trebel.*

Qui omninò vulgariter ſubſtituere & ſubſtitui poſſunt?

℟. Quilibet qui inſtituere, vel inſtitui poſſunt, hoc eſt, qui teſtamenti factionem cùm teſtatore habent, cujuſcunque ſint conditionis, liberi, vel ſervi, tam proprii, quàm alieni; cùm quibus, puta ex perſona dominorum, teſtamenti factio eſt. *Vlp. Frag. 22. l. 5. ff. de ſerv. leg. Perez. hic.*

Quibus poteſt ſubſtitui?

℟. Omnibus ſimiliter cujuſcunque conditionis & ætatis heredibus; ſuis, extraneis, liberis, ſervis, iiſque non tantùm alienis, ſed & proprio ſervo qui neceſſarius heres eſt. Eo effectu ut ſervo inſtituto non adeunte, per ſubſtitutum ſuſtineatur, nec deſeratur Teſtamentum. *Perez. hic.*

Qualiter ſubſtitui poteſt?

℟. Poſſunt verò ſubſtitui, vel ſinguli ſingulis, ut *Titius heres eſto; ſi Titius non eſt, Cajus heres eſto*: vel unus in locum plurium; *Titius & Cajus heredes ſunto: ſi heredes non ſunt, Sejus heres eſto*; vel plures in locum unius; ut *Titius heres eſto; ſi heres non eſt, Cajus & Mævius heredes ſunto:* vel unus & idem ſibi; cum pluribus inſtitutis unus ex inſtitutis cæteris omnibus ſubſtituitur; puta *Titius, Cajus, Mævius, Sejus heredes ſunto, ſi non ſunt; Cajus heres eſto:* denique cum invicem ipſi inſtituti heredes ſubſtituuntur, ut *Titius & Cajus heredes ſunto, eoſque ſibi invicem ſubſtituo.* Quæ eſt ipſa reciproca à Modeſtino; à Doctoribus verò breviloqua dicta ſubſtitutio. *§. 1. hic. l. 38. §. 1. ff. eod.*

Quomodo inter ſubſtitutos dividitur hereditas?

℟. Eodem ferè modò ut inter inſtitutos. Quia

pluribus

pluribus ſubſtitutis partes à Teſtatore factæ ſervantur; iis non factis (ſiquidem ſubſtituti prius non ſunt inſtituti) ex æquo omnes heredes ſunt. *l.9.§.12.de hered.inſtit.* & unus ſubſtitutus in totam hereditatem inſtitutus intelligitur. Pluribus verò inſtitutis, ſi invicem ſibi ipſi, aut plures ex his uni ſubſtituantur, tum ſubſtituti videntur ex iiſdem partibus ex quibus ſunt inſtituti. *§.2. hic l.5.9.24.ff.hic.* Puta ſi quidem ſub generali appellatione heredum ſunt inſtituti. *d.l.5.* Quod ſi propriis nominibus quidam expreſsè ſunt ſubſtituti, viriles partes inter eos factæ videntur. *arg. legis 124.de legatis 1.& l.24.ad Trebel.* Vel ſi æqualiter gravati ſunt ſubſtituti ad æqualia onera. Tunc enim quia ad perſonas fuit habita relatio, meritò viriles partes in ſubſtitutione factæ cenſentur. *§.2. hic, & ibi gloßa.*

Quid juris ſi inſtituto heredi dato ſubſtituto coherede, alius ei fuerit ſubſtitutus: puta ſi teſtator inſtituit Titium & Cajum, & Cajo Titium coheredem ſubſtituit, & Titio deinde Sejum?

℟. Ad utramque partem tertius ſubſtitutus, (ſi neuter inſtitutorum hereditatem adierit) admittitur; Puta non tantùm ejus cui ſubſtitutus eſt, ſed etiam alterius qui ſolùm eſt inſtitutus; & eidem etiam ſubſtitutus cenſetur. *§.3.hic.*

Si quis ſervo per errorem quaſi liber eſſet inſtituto ſubſtituatur; quid juris, ſi is juſſu domini hereditatem adeat?

℟. Propter errorem teſtatoris, & præſumptionem, quod eum, ſi ſciviſſet ſervum eſſe, forte non inſtituiſſet (licet regulariter inſtitutus & ſubſtitus ſimul in ſucceſſione non admittantur) uterque extra ordinem æquis portionibus defuncto ſuccedit. *§.4.hic.*

Qui ſunt effectus ſubſtitutionis vulgaris?

℟. I.

℞. 1. Quod inſtituto ex alterutra cauſa (puta quod vel non poſſit, vel nolit) hereditatem non adeunte, vel aliàs irrita factâ inſtitutione ipſa, locus fiat ſubſtituto; excluſo tum inſtituti herede (quod hereditas non adita transmitti non poſſit) tum jure accreſcendi; quod hoc jus tacitè ex legibus deſcendat, cum ſubſtitutus expreſsè vocetur. *l. 2. §. fin. l. 4. hoc. tit. Perez. hic.* 2. Quod hæc ſubſtitutio expreſsè facta continet tacitam pupillarem. *l. un. C. de Caduc. tol. l. un. de his quæ ant. apert. tab.* 3. Quod hoc modò ſubſtitutus non inſtituto (utpote qui nunquam fuit heres) ſed ipſi teſtatori ſuccedat. *Princ. hic.*

Quomodo extinguitur vulgaris ſubſtitutio?

℞. 1. Inſtituto hereditatem adeunte, hoc eſt, deficiente ſubſtitutionis conditione, ſi heres non eſt. *l. 5. Co. hic.* Idque ſive omnes inſtituti adeant, ſive unus ex copulative inſtitutis; quia ei qui adit pars deficiens accreſcit; quod non cenſeatur vocatus ſubſtitutus, niſi in caſum ſi nullus adeat ex inſtitutis. 2. Deficiente conditione alia ſubſtitutioni appoſita. *l. 2. & 4. C. de Repud. her.* 3. Si ipſe ſubſtitutus repudiavit hereditatem. 4. Filiofamilias pupillo facta ſpeciatim extinguitur completa pubertate. *l. in pupil. ff. eod.*

TIT. XVI.

De Pupillari ſubſtitutione.

QVid eſt pupillaris ſubſtitutio?

℞. Pupillaris ſubſtitutio eſt qua pater liberis ſuis impuberibus, quos in poteſtate habet, non recaſuris in alterius poteſtatem, ſubſtituit in eum caſum, ſi heredes erunt, & in pupillari ætate deceſſerint. Vnde & pupillaris dicta. *Princ. hic. l. 2. ff. eod.*

Quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quo jure introducta eſt?

℞. Non tam lege, quàm moribus populi Romani, idque ex intuitu patriæ poteſtatis, eodem jure propriè obtinentis. Quia cùm pater & filius viderentur quodammodo una eſſe perſona, patris teſtamentum etiam ipſius filii eſſe cenſebatur. *l.2. ff.hic. Vigl. ad pr. Inſt. hic. Quia verò iſta poteſtas moribus patriæ non obtinet, ceſſat & iiſdem pupillaris ſubſtitutio.*

Quotuplex eſt hæc ſubſtitutio?

℞. Ex præcedentibus quidem liquet etiam hanc eſſe, vel *expreſſam*, quæ verbis fit, ſive generalibus, ſive ſpecialibus; *ſi filius heres non erit, vel ſi heres erit, & in pupillari ætate deceſſerit*, vel *tacitam*, cum interpretante lege, præſumptam mentem teſtatoris filio in poteſtate impuberi ſubſtituentis vulgariter, etiam ita facta cenſetur, iſta ſubſtitutio, ut (ſiquidem adita hereditate filiusfamilias impubes in pupillari ætate deceſſerit,) planè ac ſi expreſsè pupillariter ſubſtitutus eſſet, etiam in iſtum caſum ſubſtitutus eſſe cenſeatur. *l.2.§.ſed ſiquis.ff. eodem.* Sed nos hic conſideramus diſtinctionem hujus ſubſtitutionis eam, quâ dividitur in veram, vel quaſi pupillarem, ſeu exemplarem.

Quæ eſt vera pupillaris?

℞. Ea ipſa quæ modò eſt definita.

Quæ requiruntur ut huic ſubſtitutioni ſit locus?

℞. 1. Requiritur ut ſubſtitutus ſit è liberis teſtatoris, & quidem in poteſtate. 2. Impubes. 3. Vt maneat in poteſtate teſtatoris ſubſtituentis donec vivit. 4. Vt morte ſubſtituentis fiat ſui juris, nec recidat in alterius poteſtatem. 5. Vt pater ſubſtituens ſibi ipſi prius faciat teſtamentum, & in eo impuberem filium vel expreſsè inſtituat, vel exheredet. 6. Denique ut hereditas patris adeatur.

Niſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Niſi pater ſit miles. Cujus ſubſtitutio pupillaris valet etiam ea non adita. *§. 2. &c. & ibi gl. hic. l. 2. 4. 5. ff. eod.*

Cur pater prius ſibi debet facere teſtamentum?

℞. Quia pupillaris ſubſtitutio eſt quaſi pars & ſequela teſtamenti paterni, nec valet, niſi patris teſtamentum ipſum valeat. *§. 2. & 5. hic.*

An cum pater ſibi & filio facit teſtamentum, ordo ſcripturæ ſemper requiritur?

℞. Non ſemper; puta, ſi filius impubes ſit inſtitutus à patre. Omninò, ſi eſt ab eo exheredatus. Quo caſu debet pater ſibi priùs, quàm filio heredem ſcribere. *l. 2. §. prius & ſeqq. ff. hic.*

Qui poſſunt pupillariter ſubſtituere?

℞. Pater, aut ſi quis aſcendentium alius liberos habet in poteſtate, non mater: quæ liberos in poteſtate non habet. *Bart. ad d. l. 2. n. 7. ff. eod.*

Quibus poteſt ſubſtitui hoc modo?

℞. Liberis naturalibus & legitimis ſimul, legitimatis, etiam arrogatis, impuberibus in poteſtate exiſtentibus, iiſque vel inſtitutis, vel exheredatis; non tantùm jam natis, ſed & poſthumis qui olim quidem exheredari poterant, ſed hodie non niſi inſtitutis. *§. quæcunque Auth. non licet, ibi Dd. C. de lib. præt.* etiam nepotibus in poteſtate exiſtentibus. *l. 2. ff. eod.*

An ergo extraneo ſubſtitui non poteſt?

℞. Extraneo, vel filio puberi, non quidem pupillariter ſubſtitui poteſt: ſed omninò tamen per fidei commiſſum; ita ut obligetur hereditatem alteri reſtituere, eamque vel totam, vel ex parte. *§. 9. hic.*

Quot liberis poteſt ſubſtitui?

℞. Vel ſingulis, vel ei qui eorum impubes noviſſimè morietur. Singulis quidem, ſi neminem eorum inteſtatum voluerit mori. Noviſſimo, ſi legi-

timarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

timarum hereditatum, hoc eſt ſuccedendi ab inteſtato jus inter eos integrum cuſtodire voluerit. *§. 6. hic.*

Quæ eſt formula ſubſtitutionis pupillaris?

℞. Hæc; Titius filius meus heres eſto; & ſi heres non erit: vel erit quidem, ſed antequam pubes factus ſit, moriatur, Sejus heres eſto. *Princ. hic.*

Quomodo omninò ſubſtitui pupillariter poteſt?

℞. Vel purè, vel ſub conditione, quemadmodum & inſtitui poteſt. 2. Vel nominatim, vel generaliter. Illo modo, *Titius filius meus heres eſto: ſi heres non erit, vel impubes moritur, Sejus heres eſto.* Hoc modo, *Quisquis mihi heres erit, is filio meo impuberi intra pubertatem morienti heres eſto. §. 7. hic d. l. 8. & l. 10. ff. hic.*

Quid refert nominatim, an generaliter fiat ſubſtitutio?

℞. Hoc, quod ſi fiat nominatim ſubſtitutus hereditatem pupilli conſequitur, etiam paternâ repudiatâ. Generaliter ſi fiat, non aliter, quam ſi & ſcriptus fuerit heres, & patri heres exſtiterit, hoc eſt, ejus hereditatẽ adierit. Aliàs enim pro non ſcripto habetur, & ſic teſtamentum infirmatur. Item pro qua parte heres fuerit factus, pro eâdem ſubſtitus intelligitur. *d. §. 7. hic & l. 8. & 10. ff. eod. Perez. hic.*

An ſubſtitutio ſemper palàm debet fieri?

℞. Vt non intereſt in qua parte teſtamenti fiat inſtitutio; ſic teſtator, vulgari ſubſtitutione facta, in prioribus teſtamenti partibus, poteſt in inferioribus pupillarem ſcribere, eaſque conſignare, ac in priori teſtamenti parte cavere, ne inferiores tabulæ filio, & quidem adhuc impubere, vivo aperiantur. *§. 3. hic.*

An in unum caſum ſubſtitutus expreſſè, puta vulgariter, etiam in alterum caſum, hoc eſt ſubſtitutioni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

tutioni pupillari peculiarem, tacitè ſubſtitutus videtur?

℞. Omninò, ut modò dictum, vulgaris expreſſa continet tacitam pupillaré, & contra; ſi pupillariter ſubſtituit, pupillaris expreſſa in ſe continet tacitam vulgarem. *l.4.ff. & C. hic.* Aliter quàm in vulgari ſubſtitutione, in qua in unum caſum, (puta ſi noluerit) expreſsè ſubſtitutum, volunt Dd. non cenſeri ſubſtitutum in alterum caſum, (ſi non potuerit eſſe heres) omiſſum. Licet hîc varient. *Treut. diſp. hic. th.6. lit. à.*

An igitur expreſſæ & tacitæ ſubſtitutionis pupillaris eadem eſt vis?

℞. Non. Nam illa matrem pupilli adeò excludit, ut nec de inofficioſo teſtamento queri poſſit: hæc, matre pupilli ſuperſtite, nulla eſt & inutilis, *l. 45. ff. eod. l.8. §. ſed nec impuberis. ff. de inof. teſt. Pac. Epitome hic th.15.*

Quis eſt effectus ſubſtitutionis hujus?

℞. Varius. 1. Quod expreſſa pupillaris continet tacitam vulgarem. *l.4.§. unam hoc jure ff. hic.* 2. Quod per eam ſucceditur non patri teſtatori, ſed ipſi pupillo impuberi, ſiquidem heres extiterit; & quidem in bonis ejuſdem tam adventitiis, quàm à patre profectis. *l. 10. §. ad ſubſtitutum ff. hic.* 3. Quod expreſſa pupillaris excludat à ſucceſſione pupilli omnes ejus aſcendentes per lineam maternam, etiam ipſam matrem. *l.4.ff. hic.* (cui tamen inopi alimenta præſtanda ſtatuunt. *Zaſius Tract. de ſubſtit.*) Tacita ſubſtitutione matrem non excludi, jam dictum.

Quomodo extinguitur hæc ſubſtitutio?

℞. 1. In teſtamento quidem pagani pubertate ejus cui ſubſtituitur, id eſt, in maribus 14. in fæminis 12. anno completo: tanquam unâ ſubſtitutionis causâ, puta pupillari ætate, ſublata. *§.8. hic.*

Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quod tempus miles ex privilegio excedere poteſt. 2. Si pubertate brevius tempus definivit teſtator, eo completo. *l.21.ff.hic.* 3. Emancipatione, vel adoptione pupillariter ſubſtituti; tanquam ſublata cauſa altera ſubſtitutionis hujus, id eſt, patria poteſtate. *l.41.§. cum filia ff. hic.* 4. Subſtitutionis conditione deficiente. *l.8. ff. eod.* 5. Teſtamento ipſo, & inſtitutione patris omninò infirmata *Pr. hic l.2.§.1.ff. eod.* 6. Non adita hereditate teſtatoris. Secùs ſi ex parte infirmetur; putà per querelam inofficioſi, aut per bonorum poſſeſſionem contra tabulas. *l.8.§. ſed nec impuberis C. de inof.teſt.l.34. §.ult.D.hic.*

Quid differt ſubſtitutio hæc à vulgari?

℞. 1. Vulgaris à quovis teſtatore cuivis heredi fieri poteſt; pupillaris à ſolo patre, ſolis liberis, in poteſtate exiſtentibus, iiſque impuberibus. 2. Vulgaris fit jure communi; pupillaris contra regulas iſtius juris (ſecundum quod alius pro alio non facit teſtamentum) moribus, ut dictum, ſolius patriæ poteſtatis & pupillaris ætatis intuitu introducta eſt. *Pr.hic.Verſ.nam moribus.* 3. In vulgari ſubſtitutus ſemper fit heres teſtatori; in hac ſubſtitutione ita tantum, ſi non extiterit heres filius; Si verò extiterit, ipſi filio fit heres; ita, ut non ejus modò; ſed & patris bona ſimul capiat. *Text. pr. verſ. quo caſu.l.4.ff.eod. Puta quia filius adeundo, hereditatem paternam ſuam facit, & ad ſubſtitutum tranſmittit.* 4. In vulgari ſubſtitutione una tantum eſt hereditas; duæ pupillari. *l.10.ff.hic. Quod hic duo ſint quodammodo teſtamenta; & quòd non ſibi tantùm, ſed & filio pater teſtetur. §. 5. hic.*

Quæ eſt ſubſtitutio quaſi pupillaris?

℞. Hæc ſubſtitutio (ad exemplum prioris à Iuſtiniano introducta, ideóq; exemplaris à Dd. cõmuniter, elegantius Iuſtinianea dicta eſt) eſt quà

parentes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

parentes liberis puberibus, mente captis, aut furioſis, ſive in poteſtate eorum exiſtant, ſive non, ſubſtituunt in eum caſum, ſi quidem priusquam mentis fiant compotes, moriantur. §. 2. *hic l.* 17. *C. hic.*

Qui poßunt quaſi pupillariter, ſeu exemplariter ſubſtituere?

℞. Parentes utriuſque ſexus, etiam mater, modò honeſta ſit, nec tranſierit ad ſecunda vota; *Quia non patriæ poteſtatis, ſed humanitatis ſolùm hic habetur ratio. l.9.C.hic.* Vtroque parente ſimul ſubſtituente, patris præfertur ſubſtitutio, *ſecundùm Zaſium de ſubſt. cap.* 3. Nec filius patri furioſo ita ſubſtituit. *Bartolus & Dd. in l. ex hoc facto ff. hic.*

Quibus exemplariter ſubſtitui poteſt, & quo caſu?

℞. A patre quidem liberis naturalibus & legitimis ſimul; vel legitimis tantùm, etiam nepotibus & neptibus, mente captis, & furioſis (quod & ad mutos ſurdos, & prodigos extendunt. *in d. l. hoc facto Dd. c.* non admittendum, niſi ſpeciali conſenſu Principis accedente) niſi ante morbum fecerint teſtamentum. *Quia malum ſuperveniens ante ritè factum non vitiat.* Mater verò liberis etiam tantùm naturalibus ita ſubſtituit. *Dd. in d. l. ex facto* 43. *ff. h. t.*

Qui ita poſſunt ſubſtitui?

℞. Hoc (aliter, quam in ſubſtitutione verè pupillari, quâ quivis ſubſtitui poteſt) lege ita definitum eſt: ut primo ſubſtituendi ſint liberi ipſius furioſi. 2. His deficientibus, fratres & ſorores. 3. Poſt hos, extranei. *l. humanitatis Cod. hic. Gothof. ad Schneidw. hic.*

Quæ ſunt requiſita hujus ſubſtitutionis?

℞. 1. Reſpectu patris ſubſtituentis, ut filius ſit legitimus. Reſpectu matris, naturalem eſſe ſufficit. 2. Vt ſit talis, qui non recidat in poteſtatem patris

patris poſt mortem avi ſubſtituentis. 3. Vt furioſus decedat durante morbo. 4. Vt & hic pater ita ſibi faciat teſtamentum, ut filium, ſaltem in legitima, inſtituat. *Bart. in d. l. ex facto. Schneidw. hic.*

Quis eſt effectus hujus ſubſtitutionis?

℟. 1. Quod expreſſa quaſi pupillaris, vel exemplaris in ſe continet tacitam vulgarem. 2. Quod & hoc modo ſubſtitutus, poſt parentis & filii obitum, in utriuſque bona ſuccedat. 3. Quod etiam per hanc ſubſtitutionem expreſſam mater arcetur à ſucceſſione filii furioſi. *Zaſ. d. loco cap. 3. Breder. Analyſ. hic.*

Quomodo finitur?

℟. 1. Ceſſante furore, vel morbo, vel omninò; vel per longum ſaltem intervallum dilucidum; *Quod iſtius intervalli tempore furioſus ipſe teſtari poßit.* Secus ſi id breve, & tale eſt, ut de ſana mente teſtantis conſtare non poſſit. *Zaſius per l. 9. l. qui teſt. fac. poſ. Schneid. hic.* 2. Liberorum ſupervenientia. 3. Per incapacitatẽ heredis ſubſtituti. 4. Per ipſum teſtamentum ſubſtituentis ſublatum. *Schneid. hic.*

Quid differt à verè pupillari?

℟. 1. Hæc ſit puberi, ſed furioſo & dementi, illa impuberi, etiam ſanę mentis. 2. Illa fit à patre tantùm jure patriæ poteſtatis; hæc quoque à matre humanitatis ratione. 3. Illâ ſubſtitui quivis poteſt, etiam extraneus, pro ſubſtituentis arbitrio; hic ordo ſubſtituendi legibus definitus eſt, nec ſubſtitui extraneus poteſt, niſi liberis, fratribus, & ſororibus furioſi deficientibus. 4. Hæc tantùm deficiente morbo, & agnatione ſui heredis; illa ætate pupillari extinguitur. *Per ante dicta.*

Explicaſti hactenus geminam ſubſtitutionis ſpeciem ab Imperatore propoſitam, vulgarem & pupillarem; & ſub hac quidem etiam quaſi pupillarem, ſeu exemplarem à Dd. vocatam; ſub illa etiam reciprocam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ciprocam, ſeu breviloquam Doctoribus dictam; quando, puta, plures unâ verborum conceptione ultrò citróque inſtituuntur & ſubſtituuntur: *Dic nunc porro, quis ſit effectus hujus reciprocæ, ſeu breviloquæ ſubſtitutionis?*

℞. Varius. 1. Quod quando duo extranei inſtituuntur, & ſibi invicem ſubſtituuntur, continet duas vulgares. 2. Duas pupillares, cum fit duobus filiis impuberibus exheredatis. 3. Duas fideicommiſſarias, quando fit liberis impuberibus inſtitutis, in codicillis. 4. Duas pupillares & vulgares ſimul; quando fit duobus filiis impuberibus in poteſtate exiſtentibus. *Quia pupillaris expreſſa, ut dictum, tacitam vulgarem in ſe continet.* Duas tantum dico ſubſtitutiones; continere tamen & plures poteſt pro numero liberorum, utpote ſecundùm quem hæ ſubſtitutiones augentur. *Bart. in l. Lucius & Dd. hic. Schneidw. hic.*

Quæ eſt compendioſa ſubſtitutio?

℞. Sic dicitur, quæ, ita facta ut ſub compendio verborum plura tempora, vel tractum temporis contineat, plures ſimul ſubſtitutiones comprehendit; & ita fit, *Cajum filium meum inſtituo, & quandocunque deceſſerit, ſubſtituo Mævium.* Quia ſic, ſiquidem decedat filius impubes, pupillarem; ſi pubes in furore decedat, exemplarem; ſi non adita hereditate, vulgarem; aliàs directam vel fideicommiſſariam ſubſtitutionem (pro ut vel directis, vel obliquis & precariis verbis concipitur) continet. *Schneidw. hic.*

Quis eſt effectus hujus ſubſtitutionis compendioſæ?

℞. Effectus hic diſtinguitur tum ratione verborum quibus concipitur; tum ratione perſonarum à quibus fit hæc ſubſtitutio. Sic puta, ut quando fit à milite directis verbis; (puta, *quandocunque*

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

que filius meus deceſſerit Cajus heres eſto,) filio decedente in pupillari ætate, valeat ſubſtitutio jure communi, & habeat vim ſubſtitutionis pupillaris. Si poſt pubertatem; valeat tantùm jure militari, & capiat ſubſtitutus tantùm bona patris cum fructibus extantibus, non filii aliunde acquiſita. *l. centurio ff. eod.* 2. Per obliqua & precaria verba concepta, valeat jure fideicommiſſi. 3. Concepta per communia, ſiquidem mater non eſt in medio, valeat jure directo; aliàs tantum fideicommiſſario: ita ut ſubſtitutus per matrem ſuccedat: *Vide not. in l. 8. C. hic.* 4. Facta verò à pagano filio in pubertate decedente, valeat jure directæ pupillaris; Facta filio puberi, ad fideicommiſſariam trahatur. Facta verbis communibus, intra filii pubertatem, etiam matre in medio exiſtente, vim pupillaris habeat: poſt eam ad fideicommiſſariam ſimiliter trahatur. Obliquis verbis facta, fidei commiſſariæ tantùm vim habeat. *Schneidw. eod.*

TIT. XVII.

Quibus modis teſtamenta infirmantur.

HActenus quibus modis teſtamenta conſtituuntur jure, dic ita conſtituta quouſque valeant?

℞. Teſtamenta jure facta valent donec ſive jure civili, ſive jure prætorio infirmentur. *Pac. Epit. th.* 23.

Quomodo infirmantur jure civili & prætorio?

℞. Infirmantur jure civili, vel ipſo jure, (de quibus infirmandi modis hoc titulo.) Vel officio judicis (de quo modo infirmandi titulo proximo) Iure prætorio per bonorum poſſeſſionem contra tabulas; de quo infirmandi modo ſub titulo de bonorum poſſeſſionibus. *l. 3. tit. 10. hic.*

Quot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quot modis infirmatur teſtamentum ipſo jure?

℞. Cum rumpitur, vel irritum fit. *Princ. hic.*

Quando dicitur rumpi?

℞. Cum, in eodem ſtatu manente teſtatore, ipſum teſtamenti jus vitiatur. §. 1. *hic.*

Quot modis hoc fit?

℞. Per agnationem ſui heredis, ſive veram, ſive quaſi; puta per poſthumum natum; vel filium ſive arrogatum, ſive adoptatum à teſtatore poſt factum teſtamentum. §. 1. 2. Per poſterius teſtamentum jure perfectum; idque; ſive ex priore aliquis heres extiterit, ſive non exiſtat; modo caſu aliquo eſſe heres potuerit. Et hoc quidem modo adeò prius rumpitur teſtamentum, ut, licet ex poſteriore nemo heres extiterit, prius tamen non convaleſcat; ſed ad ſucceſſionem legitimi heredes vocentur. §. 2. *hic.* Item, licet heres in poſteriore teſtamento jure perfecto ex rebus certis tantùm ſit inſtitutus. §. 3. *hic.* Quia talis heres (nullo coherede dato) habetur pro in univerſam hereditatem inſtituto. Puta *ne quis partim teſtatus, partim inteſtatus decedat*; coherede dato, pro legatario habetur. *l.* 13. *C. de hered. inſt.*

Quid ſi teſtator dicat in ſecundo teſtamento, ſe velle prius valere?

℞. Eo quidem caſu tollitur nihilominus teſtamentum de rigore juris, ita ut non valeat jure teſtamenti: ſuſtinetur tamen benignè, ut valeat jure fideicommiſſi; puta ita, ut inſtituti ex re certa in ſecundo teſtamento (reſervato eo in quo ſunt inſtituti, aut ſuppleta quarta ex SC. Trebelliano) videantur gravati reliquam hereditatem reſtituere iis qui in priori teſtamento erant inſtituti. *l.* 5. 29. *ad ff. SC. Treb. &* §. 3. *hic.*

An nullo caſu per poſterius teſtamentum imperfectum, prius tollitur?

℞. Omninò

℞. Omninò. 1. Iis caſibus, qui excipiuntur. *l. ſancimus C. de teſt.* 2. Quando teſtamentum primum tantùm eſt validum jure militari. 3. Quàndo primum teſtamentum, cum prius eſſet de jure communi validum, factum eſt deinde militare. 4. Cum in ſecundo teſtamento imperfecto inſtituuntur venientes ab inteſtato. 5. Aut ipſe Teſtator in ſecundo teſtamento imperfecto, propter offenſam ipſi datam, hereditate indignum eſſe inſtitutum profitetur. *l. 4. C. de his quibus ut indignis.*

An ſola pænitentia, & mutata modò voluntate Teſtatoris, infirmatur teſtamentum?

℞. Nullo modo. Quia ſola voluntate teſtatoris teſtamentum non conficitur, ſed factum ejus requiritur; unde etiam hîc in diſſolvendo teſtamento, ut ad factum deveniat, requiritur. Puta, ſi non ritè fecit aliud teſtamentum, ut ſaltem teſtamentum ſcriptum inciderit, vel cancellaverit, vel ſigilla removerit; vel nuncupativi teſtamenti non exemplum modò, ſed ipſas tabulas authenticas inciderit. Si ſe inteſtatum velle mori ſignificavit. *l. penult. C. de Teſtamen.* Denique ſi ad declaratam teſtatò pænitentiam curſus decennii acceſſerit, à die primi teſtamenti computandi. *Dd. Clarus hic quæſt. 91.*

Quomodò irrritum ſit teſtamentum?

℞. Irritum fit Teſtamentum, quoties manente eodem jure teſtamento, conditio teſtatoris, & per hoc vires teſtamenti minuuntur. §. 4.

Cur diſtinguis inter rumpi & irritum fieri teſtamentum?

℞. Licet & quæ rumpuntur irrita fiant; & ea quę ſtatim ab initio non jure fiunt, irrita ſint; item ea quæ jure facta ſunt, & poſtea per capitis deminutionem irrita fiunt, rupta dici poſſint; diſtinguuntur tamen hæc, ut diſtinguatur modus infirmandi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

mandi teſtamentum, ex perſona teſtatoris, à modis quibus infirmatur citra teſtatoris ſtatum mutatum.

Quibus modis fit irritum teſtamentum?

℞. Fiunt irrita teſtamenta, vel ratione teſtatoris, 1. Per quamlibet capitis deminutionem ipſius teſtatoris, etiam minimam. §. 4. 5. *hic l. ſiquis filio §. irritum ff. hic.* 2. Si teſtator vel ipſe, ſe metu pœnæ imminentis interfecerit: vel memoria ejus poſt mortem ſit damnata. *l. 6. §. ult. ff. eod.* 3. Militari factum jure poſt lapſum annum à miſſione. *l. 7. ff. eod.* Vel ratione heredis inſtituti, 1. Herede ſcripto hereditatem non adeunte. *l. 1. ff. eod.* 2. Teſtatorem captum ab hoſtibus non liberante *Auth. ſi captum Cod. de Epiſc. & cler.* 3. Teſtatorem furioſum factum negligente cuſtodire; quo caſu ei tanquam indigno hereditas aufertur.

An per capitis deminutionem ſemper fit irritum teſtamentum?

℞. Non. Nam 1. Teſtamentum militis per minimam capitis deminutionem non infirmatur. *§. ult. ſup. de Mil. Teſt.* 2. Filiusf. de bonis caſtrenſibus teſtans pro patref. habetur. *Vigl. hic.* niſi ſe in arrogationem dans in alienam tranſeat familiam. *Not. in l. 8. §. ſi poſt factum ff. de jure Codicill.*

An ſemel irritatum teſtamentum manet irritum?

℞. Imò verò per capitis deminutionem irritatum convaleſcit; ſi modò defunctus mortis tempore & civis Rom. & ſuæ poteſtatis fuerit; & quidem in media & maxima capitis deminutione, tanquam neceſſaria, abſque ulla nova declaratione; quod mutaſſe voluntatem teſtator non præſumatur. In minima, ſeu voluntaria capitis deminutione, ſiquidem codicillis teſtamentum confirmet. *Dd. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quo jure convaleſcit irritum teſtamentum?

Rz. Regulariter jure prætorio. §. *6. hic.* Sed & civili duobus caſibus. 1. Si teſtator ab hoſtibus captus redierit; ex jure poſtliminii, quod civili jure introductum. 2. Si ob crimen damnatus in integrum reſtituatur à Principe. *Quia Princeps prætorio jure non utitur, l. ſi quis filio §. penult. ff. eod.*

Quale teſtamentum convaleſcit hoc modo?

Rz. Teſtamentum ſcriptum, ſolenne dictum; puta ſeptem teſtium ſignis confirmatum: non nuncupativum; in quo iſta ſolennitas confirmationis non requiritur.

Quid ſi in teſtamento perfecto Princeps ſit inſtitutus litis cauſa, vel non litis cauſa in imperfecto?

Rz. Neutrum teſtamentum admittitur. Non illud; quia licet ſimpliciter Princeps heres inſtitui poſſit, invidioſum tamen Principi tales adire hereditates, à quibus terrore ſuo propinquos & creditores abſterreat. *l. penult. ff. de hered. inſt. tot. tit. C. ne liceat potentiores hered. inſt.* Non hoc; quia, licet Princeps legibus ſolutus ſit, tamen legibus vivit. *§. ult. hic.*

TIT. XVIII.

De inofficioſo Teſtamento.

QVomodo infirmatur teſtamentum officio judicis?

Rz. Per querelam inofficioſi teſtamenti.

Quod teſtamentum dicitur in officioſum, ſeu contra officium pietatis factum?

Rz. Tale teſtamentum, in quo vel ſine juſta cauſa exheredati ſunt liberi aut parentes, vel iis caſibus præteriti, in quibus præteritio eſt pro exheredatione. Vel perſonis turpibus heredibus inſtitutis, fratres, conſanguinei, & quidem durante, vel diſ-

ſoluta

ſoluta agnatione. *Pr. hic. Pac. Epitome hic.*

Quibus remediis infirmatur tale teſtamentum?

℞. Ordinariis quidem, ſi quidem tale ſit, ut talibus remedis impugnari poſſit. Vtpote quibus demum deficientibus ad hanc querelam, qua defuncti dementia arguitur, deveniendum.

Quo jure introductum eſt hoc remedium?

℞. Civili jure, an prætorio introductum ſit, incertum: & potius cum utroque jure remedium ordinarium deficeret, utroque introductum volunt. *Vult. hic. n. 2.*

Quid eſt querela inofficioſi teſtamenti?

℞. Eſt imploratio officii judicis adverſus heredem ſcriptum, qui hereditatem jam adiit, aut eum qui ſit loco heredis (puta fideicommiſſarium univerſalem;) qua petitur teſtamentum, tanquam inofficioſum, reſcindi. *l. 17. in fin. hic. n. 115. c. 3. in f.* & (cumulata hereditatis petitione, ad quam inſtituendam hoc remedium eſt præparatorium) hereditatem actori, tanquam proximo ab inteſtato heredi, adjudicari. *l. 34. C. hic.*

Quibus datur hoc remedium?

Reſp. 1. Deſcendentibus utriuſque ſexus, ſive legitimis & naturalibus ſimul, ſive legitimis tantum, id eſt, adoptatis ab aſcendente, modò in poteſtatem adoptantis tranſierint, & jura ſuorum nacti ſunt; & quidem iis tanquam proximioribus, qui ab inteſtato alios excluderent, ſive ſint primi, ſive ulterioris gradus. *§. 2. hic.* non naturalibus aut ſpuriis, niſi adverſus teſtamentum matris. *§. 1. & 2. hic.* nec poſthumis (contra quam olim) jure novo, quo exheredari non poſſunt; non arrogatis, utpote quibus, ex conſtitutione divi Pii, aliter proviſum. 2. Parentibus utriuſque ſexus, ſive liberos habeant in poteſtate, ſive non habeant, modò ipſis ab inteſtato fuiſſent ſucceſſuri. *l. 1. & 14. hic.*

3. Fratribus & ſororibus conſanguineis, ſiquidem inſtituti ſpeciatim ſint turpes perſonæ; id eſt, uſurarii, infames, ſimilesque: non uterinis, aut aliis ultra fratres & ſorores cognatis. §. 1. *hic*.

Contra quos datur?

℞. Contra heredes ſcriptos & nuncupatos, ſive directos, ſive fideicommiſſarios, item eos qui heredis locum obtinent, & quidem poſt aditam hereditatem. *l.* 15. §. *fi.* *l.* 17. *&* 24. 29. §. *fi. hic. l.* 31. *C. eod.*

Ad quid & quo effectu datur?

℞. Ad teſtamentum officio judicis reſcindendum. Eo effectu tantum, ut, licet olim per querelam hanc recte intentatam in totum corrueret, hodie tantum reſcindatur ſecundum articulos inſtitutionis, ſalvis cæteris, id eſt, legata & fideicommiſſa, aliaque concernentibus. *Nov.* 115. *cap.* 3. *Auth. Ex. cauſ. C. de lib. præt. l.* 18. *C. tit. hoc.*

Vbi intentanda eſt querela hæc?

℞. In ea provincia, in qua ſcriptus heres habet domicilium. *l.* 29. §. *fin. ibique gl. verb. domicilium ff. hic.* Niſi forte exheredatus ſit in poſſeſſione hereditatis, quam ſcriptus heres petit, & agat in modum contradictionis. *l.* 8. §. 13. *hic, & ibi gl.*

Quamdiu durat hoc remedium?

℞. Quinquennium tantum. Poſt quod tempus agens, (ſi quidem tacuerit) excluditur quidem à querela. *l. ſi quis filium C. hic.* jus tamen ſibi ſervat uſque ad annum triceſimum petendæ legitimę, vel ſupplementi, *Vtpote quod inſtar aliarum actionum perſonalium perpetuum eſt. Angelus hic.*

An non transmittitur hæc querela ad heredes?

℞. Omninò: ad ſuos quidem indiſtinctè, ad extraneos non niſi præparata. *l.* 6. §. *fin. ff. l.* 1. §. 1. *l.* 5. *C. hic.* Et transactione quidem finita ab heredibus reſuſcitari nequit. *l.* 3. *&* 14. *ff. de Transactionibus,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

nibus, ibique, Donellus.

An nullo caſu ceſſat?

℞. Non uno; ſed ſecundum antedicta, ſi aliud remedium, quo ad defuncti hereditatem, vel ejus partem perveniat heres, ſupereſt. 2. Si per ſilentium quinquennii tacitè vel expreſsè querelę ſit renunciatum. *d. l. ſi quis filium.* 3. Si legitima, ſive tota, ſive ex parte, actori ſit relicta. §. 3. *hic.* & quidem (ut volunt) inſtitutionis titulo. Parte enim relicta, ad ſupplementum agitur, nec querela inſtituitur, niſi nihil relictum ſit. §. 6.

Quid eſt legitima?

℞. Legitima nihil aliud eſt quam portio ejus, quod ab inteſtato quis habiturus eſſet, lege definita. *Auth. noviſſima C. hic.*

Quibus debetur?

℞. Ab aſcendentibus debetur deſcendentibus; viciſſim à deſcendentibus aſcendentibus, quos jure inſtituere debent; & ſine juſta cauſa exheredare non licet.

Quo jure debetur?

℞. Deſcendentibus quidem jure naturali; collateralibus jure civili deberi (caſu quo inſtitui debent) conſentiunt Doctores, aſcendentibus, ob turbatum ſucceſſionis naturalem ordinem, civili an naturali jure debeatur, diſſentiunt.

Quomodo relinquenda?

℞. Olim relinqui potuit, ſive hereditario, ſive alio ultimæ voluntatis titulo. An ſolo inſtitutionis titulo relinqui debeat, variant Dd. Illud expeditum eſt, relinqui debere ſine ullo onere, aut gravamine aut dilatione, *l. Quoniam in prioribus. C. hic.*

Quota pars eſt bonorum?

℞. Olim indiſtinctè erat quadrans. §. *Vlt. hic.* hodie triens, quatuor aut paucioribus relictis liberis. Si plures relicti, ſemiſſis: non tantum in legiti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ma deſcendentium: ſed etiam aſcendentium: non transverſalium; in quibus augmentum illud Dd. communiter non admittunt. *Nov. 18. c. 1. & ibi gl.*

An nihil detrahitur de bonis hereditariis, antequam legitima debeatur?

℞. Non debetur niſi deducto ære alieno & impenſis funeris. *l. 8. §. quarta, ibique Dd. ff. hic.*

An in vitâ patris peti poteſt?

℞. Vivente patre legitima non debetur, nec cogi poteſt pater (etiam prodigus) ut eam aſſignet. *l. 1. §. ſi puberi. ff. de col. bon.*

Quid ſi pater eam non aſſignaverit?

℞. Poſt mortem patris aſſignabitur judicis arbitrio, prout commodiſſimè fieri poteſt: quod filius eam ſuo arbitrio eligere non poſſit. *Baldus in l. jubemus, C. ad Treb.*

TIT. XIX.

De Heredum qualitate & differentia.

AN heredes teſtamento inſtituti omnes ſunt eâdem qualitate?

℞. Non; ſed triplices ſunt: aut neceſſarii; aut ſui & neceſſarii; aut extranei, ſeu voluntarii. *Pr. hic.*

Qui ſunt neceſſarii?

℞. Servi proprii à teſtatore heredes inſtituti; Sic dicti, quia velint nolint coguntur eſſe heredes. §. 1.

Quæ requiruntur ut aliquis ſit heres neceſſarius?

℞. Tria. 1. Vt ſervus ſit tempore facti teſtamenti. 2. Mortis teſtatoris tempore. 3. Vt non ſit legatus alteri. Quia ante mortem teſtatoris conſecutus libertatem extraneus eſt heres. §. 3. *hic.* Legatus alteri, legatario acquirit *gl. §. 1. hic.*

Qui

Qui ſunt ſui & neceßarii heredes, & cur ſic dicti?

℞. Sui & neceſſarii heredes ſunt liberi qui ſunt in poteſtate teſtatoris morientis; ſive filius, ſive filia; nepos, neptisve ex filio, & cæteri. §. 2. *hic.*

Cur ſic dicti?

℞. Sic dicti; quia filius & pater una eademque perſona cenſentur, & ille quidem, vivo etiam patre, paternorum bonorum habetur dominus. *l. fin. C. de impub. & aliis ſubſt.* Vt non mutari, ſed continuari in eo bonorum paternorum dominium videatur. *l. 11. ff. de lib. & poſth. Vnde & domeſticus heres dicitur.* Neceſſarii dicuntur, quia & ipſi, velint nolint, de jure civili, heredes eſſe cogebantur; & ut hodie ab hereditate paterna abſtinere poſſint, Prætoris modò habent beneficio. §. 2. *hic. l. 1. C. de repud. & abſt. her.*

Quæ requiruntur ut aliquis ſit ſuus & neceßarius heres?

℞. Duo præcipuè. 1. Vt ſit tempore mortis in poteſtate teſtatoris. §. 2. & 3. *hic.* 2. Vt obtineat primum locum, nec eum alius antecedat. §. *eod.*

Qui ſunt heredes extranei?

℞. Cæteri, qui teſtatoris juri ſubjecti non ſunt. Adeò ut extraneorum loco etiam ſint liberi emancipati, aut à matre (quæ liberos in poteſtate non habet) inſtituti. Item ſervus heres inſtitutus quidem, ſed ante mortem à teſtatore manumiſſus. *Quia ex teſtamento libertatẽ non habet.* §. 3. *hic.*

Cur dicuntur extranei?

℞. Dicuntur extranei quia non ſunt in teſtatoris poteſtate; Dicuntur & voluntarii; quia inviti heredes eſſe non coguntur. §. 3. *hic.*

Quæ requiruntur ut heredes extranei, ſeu voluntarii capere hereditatem poßint?

℞. Vt ſint capaces hereditatis; ſeu ut ſit cum iis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

teſtamenti factio. Et quidem, 1. Tempore conditi teſtamenti, ſic ut ab initio conſtiterit inſtitutio. 2. Tempore mortis; utpote quo demum effectum habet teſtamentum. 3. Tempore aditæ hereditatis: Quia eo tempore, quo acquirunt hereditatem, maxime inſpiciendum eſt, an acquirere poſſint. §.4. *ibi Schneidw. hic.*

An in cæteris heredibus eadem tempora conſideranda?

℞. In neceſſario herede duo tantum conſiderantur tempora, facti teſtamenti & mortis; eademque in ſuis.

An nulla hic diſtinctio?

℞. Omninò; quia ſi ſuccedunt ab inteſtato, requiritur capacitas tantum tempore mortis: ſi verò ſuccedunt ex teſtamento, ſimiliter duo iſta tempora, mortis & facti teſtamenti tantum conſiderantur. Puta ſi quidem purè ſint inſtituti. Sin verò ſub conditione; pro tempore mortis, tempus exiſtentis conditionis, & aditæ hereditatis (medii temporis non habita ratione,) attendendum eſt. *Schneidw. hic eod.*

An eadem tempora ratione legatorum conſiderantur?

℞. In legatis conſideratur tempus, quo cedit legatum, reſpectu capacitatis judicandæ in legatario; *l. intervenit ff. de legat. præſtand.* id eſt, in legatis puris tempus mortis teſtatoris: in conditionalibus tempus exiſtentis conditionis. *l. unica* §. 1. & 7. *C. de caduc. toll. Schneidw. eod.*

Cum heredes inſtituti ea, quam dixiſti, ſint qualitate & differentia, dic quis eſt effectus immediatus & proprius inſtitutionis heredum.

℞. Sicut finis teſtatoris heredem inſtituentis eſt, ut heres ipſo mortuo in hereditatem in quam eſt inſtitutus ſuccedat; ita effectus proprius inſtitutio-

nis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

nis eſt poteſtas iſtam hereditatem adeundi, vel cùm aditionis neceſſitate, vel cùm libertate abſtinendi & repudiandi pro diversâ heredum qualitate, *ſecundum ante dicta.*

Quid eſt aditio hereditatis?

℟. Eſt actus extranei heredis (non ſui, qui ſe immiſcere hereditati paternæ dicitur) *l. 8. C. de jure delib.*) quò hereditatem ſibi delatam vindicat. *Obrecht. hic th. 625.*

Quando dicuntur ſui heredes ſe immiſcere hereditati, vel extranei eam adire?

℟. Aditio fit ſolo animo. *l. 88. ff. de acq. her. l. 9. C. de jure delib.* Declaratur verò animus, duobus modis, vel verbis, vel facto, ſeu reipſa. *§. 6. hic.*

Quando verbis?

℟. Quando animo deliberato dicit quis ſe velle heredem eſſe, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato, licet id facto nondum declaraverit, hoc eſt, pro domino rerum hereditariarum ſe non geſſerit. *Vlp. Frag. tit. Qui her. inſt. poſſ. §. 22. §. eod. hic.*

Quando facto?

℟. Pro herede ſe gerendo, ſeu quando quis rebus hereditariis, tanquam heres utitur. *§. eod.* Seu quando actum heres exercet, qui non niſi hereditario jure & titulo exerceri poteſt, *l. 20. ff. de acq. hered. Vlp. de loco. Marant repet. in l. 15. poteſt. ff. eod. n. 53.* Vt ſi quis res hereditarias vendat, prædia colat, locet &c. *§. 6. eod.* Item creditoribus hereditariis ſolvat. *l. 2. C. de jure de lib.* Vel de bonis hereditariis teſtamentum aliaque ſimilia faciat. *l. 6. C. eod. Obrecht. eod. th. 635. &c.*

Quando dicuntur heredes repudiare hereditatem, vel ab eâ abſtinere?

℟. Iiſdem modis repudiatur hereditas, quibus aditur; h. e. vel ſolâ animi declaratione, qua dicit ſe heredem eſſe nolle, vel facto; hereditate puta in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

alium tranſlata, ſimilibuſque actibus quibus ſe averſos, ab hereditate declarant. *Marant. eod.*

Quis eſt effectus aditionis?

℞. Præcipuus effectus aditionis eſt, quod omnes actiones & jura defuncti, tam activa, quàm paſſiva (ut loquuntur) ſeu quæ defuncto, & in defunctum competunt, in heredem tranſeant, ita ut heres omnia onera hereditaria ſubire, & creditoribus hereditariis ac legatariis ſatisfacere teneatur. §. 5. *hic.* §. 1. *Infra de oblig. ex quaſi contr. l. ult. C. de jur. delib.* & vice verſa bonis, actionibus & juribus hereditariis tanquam ſuis utatur.

An ex aditâ hereditate eadem eſt heredis obligatio quoad creditores hereditarios & legatarios?

℞. Creditoribus hereditariis tenetur heres, ex quaſi contractu, *Infrà tit. eod.* (quia adeundo cum iis contrahere videtur) in ſolidum, etiam ultra vires hereditarias; ut de proprio quod debito deeſt ſupplere teneatur. *l. fin.* §. 1. *& ibi Dd. C. de jur. de leg.* Legatariis olim ultra vires hereditarias non tenebatur, (ut nec defunctus) *l.* 15. *C. de legat.* Hodie omnino, niſi inventarium confecerit. *Nov.* 1. *de hered. & Falc.*

An contra iſtam obligationem nullum jurè proditum remedium?

℞. Ex jure, conſtitutionibusque anterioribus proditur, quidem jus deliberandi, quo heredi, ne temerè vel adiret vel repudiaret ſuo damno delatam hereditatem, deliberandi ſpatium datum; primitus, quidem ita, ut à Teſtatore præfigeretur. *Vlp. frag. tit.* 22. §. *cretio.* Poſtmodum ut ex lege eſſet annus, à die mortis ipſius Teſtatoris, vel ſcientia de delata hereditate numerandus. *l.* 19. *C. de jur. delib.* &, ſiquidem (quando de tempore à lege conceſſo aliquid eſſet elapſum) peteretur ab Imperatore itidem annus à die conceſſionis: ſi à

judici-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

judicibus, novem menſes; non minus tamen, (ſiquidem arbitrari vellent; quod poterant) quàm centum dies. Non tamen erat conceſſum remedium quo intra elapſum tempus deliberationis non repudiata hereditate, ab iſta obligatione liberarentur heredes, quantumvis ære alieno ipſa gravata eſſet. *l. ult. §. ſui autem C. de jur. delib.* Conceſſum verò eſt tale remedium, ab Imperatore noſtro, beneficium inventarii dictum. *§. Extraneis hic. d. l. ult. §. ſi autem dubius.*

Qualibus heredibus & quoties concedebatur beneficium deliberandi?

℟. Concedebatur ſemel tantum. *d. l. ult.* & cùm olim jure civili eſſet peculiare extraneorum, factum deinde eſt commune omnium jure prætorio, eratque in heredes tranſitorium: in ſuis ratione cujuſlibet hereditatis, in extraneis, modò ratione teſtamentariæ. *l. 19. C. de jur. delib. l. 2. C. ad SC. Orfic.*

Quid eſt beneficium inventarii?

℟. Eſt beneficium, quo ſolenniter confecto rerum hereditariarum inventario, intra tres menſes, vel, ſi alibi ſitæ ſunt, intra annum, licet heredi ita adire hereditatem, ut non teneatur ultra vires bonorum hereditariorum, nec ſibi in aliquo præjudicet, ejus juris reſpectu quod ipſe adverſus defunctum habebat; item Falcidiam & impenſas in confectionem inventarii ipſius factas detrahat, aliaque commoda lucretur; de quibus ſtatim latius. *§. eod. hic.*

Quid vocas inventarium?

℟. Inventarium (ſic dictum quod in eo inveniatur omnium rerum hereditariarum deſcriptio. *l. ut C. de arbit. tit.*) eſt legitima bonorum in hereditate repertorum annotatio, & in ſcripturam redactio. *Vult. Inſt. hic n. 6.*

Quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quæ ſunt neceſſaria de jure, ut inventarium ritè conficiatur?

℞. Sunt ea comprehenſa, *d. l. ult. C. eod.* & quidem præcipua. 1. Vt inchoetur intra triginta dies à ſcientia delatæ hereditatis. 2. Citatis per judicem legatariis & creditoribus. 3. Abſolvatur intra ſexaginta dies; ſiquidem res hereditariæ ſint in eodem loco; aliàs intra annum à morte teſtatoris numerandum. 4. Scribatur manu publici Notarii, præſentibus legatariis, & fideicommiſſariis omnibus, vel ſi eorum copia non ſit, tribus teſtibus idoneis heredem cognoſcentibus. *Nov. 1. c. 2.* 5. Ei ſubſcribat heres. 6. Ipſumq; inventarium omnia bona mobilia, immobilia, corporalia, incorporalia; juraque defuncti tam activa, quam paſſiva contineat. *d. l. ult.*

An hodieque iſta omnia in confectione inventarii requiruntur præcisè?

℞. Hodie ſufficit inventarium pro more cujuſque loci confici, *Roll. à Val. de Invent. pag. 90.*

Quid ſi inventario confecto comperiantur res omiſſæ?

℞. Si quidem dolo omiſſæ eſſent, heres de jure Digeſtorum amittebat tantum Falcidiam in re ita omiſſa & occultata, *l. 24. ff. ad Falcid.* & ſi ſuus heres eſſet, beneficium abſtinendi, *l. 7. §. l. 4. ff. de acq. hered.* De jure Novellarum totam Falcidiam in omnibus amittit legatis, *cap. 2. verſ. ſancimus, Nov. de her. & Falcid.* Sin bona fide; de novo eas addit inventario. *Ad quem effectum utiliter addi ſolet proteſtatio de adjungendis iis quæ per imprudentiam ſunt omiſſa.* Neutro vero jure ob omiſſa tenetur heres creditoribus & legatariis ultra vires hereditarias, ſed modò ob confectionem inventarii omnino neglectam, *Schneid. ſecund. Angel. hic per d. Nov. cap. 2. §. ſi non fecerit.*

Dic

Dic latius quæ ſint commoda ritè confecti inventarii?

℞. Plurima, quorum præcipua ſunt. 1. Quod heres non tenetur, ultra vires hereditarias. *d. §. 6. hic.* 2. Habet Falcidiam ſalvam. 3. Deducit funeris, inſinuati teſtamenti, & confecti inventarii, aliarumque cauſſarum neceſſariarum impenſas. 4. Poteſt creditoribus & legatariis primò venientibus bona fide ſolvere, donec aliquid ex defuncti bonis ſupereſt. 5. Et quidem utriſq; vel pretium, vel rem ſolvere, ſeu rem hereditariam in ſolutum dare. 6. Æris alieni lucrandi cauſſa res hereditarias vendere. 7. Diſtributo ita defuncti patrimonio ſupervenientibus creditoribus nulla contra heredem competit actio: ſed quam habere ſibi perſuadent, contra creditores & legatarios inſtituere debent. 8. Obligationes & actiones heredis contra defunctum non confunduntur, ſed ſalvæ heredi maneant. *d. l. ult. Obrecht. d. diſp. §. de confectione inventarii th. 573. & ſeqq. Schneid. hic.*

Quæ ſunt incommoda inventarii planè omiſſi?

℞. Quod heres non habeat poteſtatem aditam ſemel hereditatem repudiandi, ſed legatariis, fideicomiſſariis & creditoribus teneatur ultra vires hereditarias in ſolidum, *§. eod. verſo niſi omiſſa hic.*

An revocari aditio & repudiatio hereditatis nunquam poteſt?

℞. Minor, qualiſcunque ſit heres, læſus in integrum reſtitui poteſt. Major, ſi extraneus ſit heres, non admittitur revocatio, *l. 4. C. de repud. hered.* ut nec ſi ſuus eſt, poſt diſtracta bona hereditaria; omnino, ſi ſalva ſunt, infra triennium à die repudiationis, *l. fin. C. eod.*

TIT.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

TIT. XX.

De Legatis.

LEgatorum materia quamobrem hîc tractatur?

℞. Legata, etſi ſunt quartus modus acquirendi dominii jure civili, tamen hic tractantur tanquam appendices (ſeu acceſſoria) teſtamenti. Quatenus eo ſive perfecto, ſive imperfecto relinquuntur.

Quid ſunt legata?

℞. Legata ſunt donationes à defuncto relictæ ab herede præſtandæ, §. 1. *hic.* Vel delibatio, ſive deminutio hereditatis, qua teſtator ex eo quod (vi inſtitutionis) univerſum heredis foret, aliquid alteri collatum vult, *l.* 116. *de legatis.* 1.

Explica priorem ab Imperatore hîc propoſitam definitionem?

℞. Legatum dicitur *donatio*, quia proficiſcitur ex purâ liberalitate. *Quædam donatio*, quia legando quid impropriè donatur, *Perez. hic. A defuncto relicta* (puta non tantum teſtamento, ut olim, ſed quavis ultima voluntate, *l.* 36 *de leg.* 2.) ut à donatione cauſſa mortis diſtinguatur; quæ non relinquitur ab uno, ſed duorum conſenſu conſtituitur, *Perez. eod. Ab herede præſtanda.* 1. quod, ſecundum definitionem alteram, ſit delibatio hereditatis. 2. Quod legatarius non propriâ authoritate apprehendere legatum poſſit, ſed modis legitimis ab hærede petere debeat, *Perez. eod.*

Quot ſunt genera legatorum?

℞. Olim fuere, ſecundum modum legandi, varia. 1. Per *vindicationem*; quæ fiebant verbis, *do, lego, capito, ſumito.* 2. Per *damnationem*, puta verbis, *damnas eſto heres meus*, vel *damno, jubeo heredem meum hoc, vel illud dare, vel facere.* 3. *Sinendi*

modo,

modo, puta, *damnas eſto heres meus ſinere, ſeu ſinito, vel permittito Titium talem rem ſibi ſumere, vel habere.* 4. *Per præceptionem*: hoc pacto, *heres illam rem præcipito.* Hodie, ex conſtitutione Imperatoris noſtri, omnibus legatis, quibuſcunque verbis relictis, una eademque eſt natura, vis ac poteſtas; ac per verba qualiacunque relinqui poſſunt, modò ex iis de mente Teſtatoris legantis conſtet. §. 2. *hic.* Nempe, *Quod ſolennitate verborum ſublata, mens potius Teſtatoris hodiè ſpectetur.*

An etiam olim ſingulis modis res omnes legari poterant?

℞. Imo verò cuique legatorum generi formulæ iſtæ erant aſſignatæ, ita, ut 1. per vindicationem tantum poſſent legari res Teſtatoris propriæ; ſive mortis, ſive conditi Teſtamenti tempore, 2. Per damnationem, res propriæ Teſtatoris & alienæ. 3. Sinendi modo res propriæ Teſtatoris & heredis. 4. Per præceptionem non niſi heredibus ſcriptis legabatur *Theophil. hic.*

Eſtne hodie differentia inter legata & fideicommiſſa?

℞. Olim major erat differentia; quia legatum directis modò & civilibus verbis, iiſque latinis, & tantum quidem in teſtamento, vel codicillis teſtamento confirmatis relinqui poterat; fideicommiſſa verò quibuſcunque verbis, etiam ſolo nutu ab inteſtato. Hodie Imperator legata (quoad effectum quidem) fideicommiſſis exæquavit, & ſic quod deerat legatis, ex naturâ fideicommiſſorum ſupplevit; & quod amplius eſſet in legatis, per hoc naturam fideicommiſſorum auxit. Salva tamen utriuſque ſubſtantiâ. Nempe quod legatum per mortem Teſtatoris legatario ſtatim directè: fideicommiſſum vero ex fide, & per

manum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

manum reſtituentis heredis fiduciarii acquiratur, §. 3. *hic. l.* 1. *C.com. de leg. Perez. hic.*

Quatenus ergo adæquatio legatorum & fideicommiſſorum intelligitur?

℟. Quod 1. iidem poſſunt fideicommittere qui legare, *not. poſt text. in l.* 12. *ff. de leg.* 1. 2. iiſdem fideicommitti, quibus legari, 3. eædem res legari quę fideicommitti. 4. iiſdem verbis legari & fideicommitti, modò ſint idonea, 5. iiſdem actionibus legata petantur quibus fideicommiſſa, *l.* 1. & 2. *Com. de leg. Schneidw. ad* §. 3. *hic.*

Qui poſſunt legata relinquere?

℟. Iidem qui teſtari poſſunt *l.* 2. *de leg.* 1. ut qui teſtari prohibentur, nec legare poſſint.

Quorum res legari poſſunt?

℟. 1. Res Teſtatoris, §. 4. *hic.* etſi ſit oppignorata, §. 5. vel eam Teſtator putet alienam eſſe, §. 11. *hic.* 2. Res ipſius heredis. §. 4. *hic.* 3. Res communis Teſtatoris cum alio, *gl. hic. l.* 5. *de leg.* 1. 4. Res prorſus aliena, §. 4. *hic.*

Quæ res legari non poſſunt?

℟. 1. Quæ purè & omninò non ſunt in commercio, *l.* 39. §. 1. *de leg.* 1. 2. Quæ nec ſunt, nec eſſe poſſunt. 3. Res ipſius legatarii, 4. *Puta, quia quod cujuſque eſt, ejus amplius fieri non poteſt.*

Quo effectu res Teſtatoris oppignorata legatur?

℟. Eo, ut ſiquidem Teſtator ſciens eas oppignoraverit, teneatur heres eas luere, & Legatario liberas præſtare, (quod ad luendum obligatus videatur) idque ſive ipſi creditori, ſive alteri res ſit legata, & quidem quovis tempore ante mortem obligata. Si obligatam teſtator ignorans legaverit, liberatio ad legatarium ſpectat; niſi ſoluta quantitate nihil reſiduum legato eſſet, aut res oppignorata conjunctæ perſonæ ſit legata, §. 5. *hic. Schneid. eodem.*

Quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quomodo valet legatum rei propriæ tanquam alienæ, hoc eſt, quam Teſtator putat alienam eſſe?

℞. Quod hic error voluntatem Teſtatoris non impedit, ſed faciliorem reddit; eo quod res aliena etiam legari poteſt, licet Teſtator putaverit eſſe ipſius legatarii. *Puta quod exitum voluntas defuncti habere poteſt, ne præſumatur Teſtator luſiſſe in ultima ſua voluntate.*

Quatenus res heredis legari poteſt, & quo effectu?

℞. Legatum hoc procedit, ſive teſtator ſciverit, ſive ignoraverit rem heredis eſſe (*Quia ipſius teſtatoris, cum quo heres unus idemq; eſſe intelligitur, cujuſq; voluntatem implere omni modo tenetur, putatur eſſe.*) Sed dominium non tráſfertur, niſi ſubſecuta traditione. *Cum ſine eá dominium rei propriæ ipſius teſtatoris ipſo jure tranſeat in legatarium*, §. 4. *& l.* 14. §. *fin. ff. de uſucap.*

Quatenus res teſtatori cum alio communis legari poteſt?

℞. Ita ut ſi rem communem habeat cum extraneo vel herede, partem ſolùm ſuam, & jus, quod habet legaſſe videatur. *l. ſervi* §. *in fundum, De leg.* 1. *l.* 25. *De V. S.*

Quatenus legari poteſt res aliena?

℞. Eatenus tantum, quatenus legatarius ejus rei habet commercium, & defunctus ſcivit rem alienam eſſe. Quam ſcientiam non heres, ſed legatarius tanquam actor, & quidem ob præſumtam Teſtatoris ignorantiam rei alienæ, probare tenetur, §. 4. *eodem.*

Quo effectu legatur res aliena?

℞. Non in veri domini, ſed heredis præjudicium; ut eam à vero domino redimere, & ſi id poteſt, ipſam; ſecus æſtimationem ejus juſtam legatario præſtare teneatur. Quæ tamen, ſi commercium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

mercium ejus rei non eſt, vel rem adipiſci non poteſt, non debetur. *Quod* (ut dictum) *talis rei legatum nullius eſt momenti, §. 4. eod. l. 39. §. 1. de leg. 1.*

Quid ſi res legata ſive propria teſtatoris, ſive aliena evincatur, cui perit?

℞. Si quidem ſimplex eſt legatum, in legato generis tenetur heres, ſi quidem rem talem dederit cujus dominium transferre non potuit. *Bart. poſt gl. in l. 17. §. fin. de leg. 1.* Re in ſpecie legatâ, eaque propria Teſtatoris, ſi tota ratione dominii evincitur, ne hic quidé tenetur heres, niſi cauſſam dedit evictioni, *l. 24. C. de fideic.* Sin tantum ratione juris quod quis habet in re (niſi id tale ſit per quod non minus tota legatario auferretur, & Teſtator ſcivit rem legatam alteri obligatam eſſe, *gl. in l. 1. §. 1. ff. de leg. 1.* aut ab eo ignorante legata ſit conjunctæ perſonæ, aut nihil commodi ex re legata penes legatarium maneat) heres omnino non tenetur. In prælegato uni ex cohæredibus facto, non debetur evictio. Pluribus ſi factum; debetur quidem, ſed per viam retentionis, non actionis, *l. 77. §. 8. ff. de leg. 2. Gloſ. hic, & Schneid. eod.*

Quid ſi legatarius rei alienæ legatæ vivo teſtatore factus fuerit dominus?

℞. Si id factum ex cauſſa onerosa, puta emtionis; actione ex teſtamento pretium conſequetur: ſin ex lucrativa, ut donationis, vel ſimili; agere non poteſt. (*quia duæ cauſſæ lucrativæ in unum hominem, eandemque rem concurrere non poſſunt, §. 6. hic.*) niſi æſtimationem modò rei legatæ ſit conſecutus. Quo caſu rem legatam petere poteſt, non contra; ſi rem ita conſecutus eſt, petere poteſt æſtimationem, *§. eod.*

Quid ſi legatarius fundi alieni ſibi deducto uſu-

uſufructu, legati proprietatem ignorans emerit, & poſtea mortuo uſufructuario totus fundus ad eum pervenerit; an totius fundi æſtimationem ab herede petere poteſt?

℞. Omnino quidem de rigore juris. Sed nudæ proprietatis, non uſusfructus æſtimatio ex æquitate, & officio judicis ob dictam regulam (*puta ne duæ cauſſæ lucrativæ circa uſumfructum concurrant*) præſtabitur, §. 9. *hic*.

Quæ & quales res omninò legari poſſunt?

℞. Res omnis generis; tum corporales, ſive fungibiles ſint, ſive non ſint, eæque vel in ſpecie vel genere, ut triticum, vinum, oleum, fundi inſtrumentum, peculium, penus, ſupellex, alimenta, cibaria, aurum, argentum, mundus, ornamenta, vnguenta, veſtes, ſtatuæ, &c. Tum incorporales, ut ſervitutes, opera, nomen, liberatio, dos, optio, electio, item factum ab herede præſtandum, &c. Nec tantum res præſentes, ſed & futuræ, *t. t. hic & ff. titulis ſpecialibus.*

Quomodo res futuræ legari poſſunt?

Reſp. Quia ſpes loco rei ſuccedit; puta fructus qui ex fundo naſcentur, partus ancillæ ſperatus. §. 7. *hic*.

Rebus præſentibus legatis quid legato vini continetur?

Reſp. Legato vini continetur. 1. Quod ex vino eſt factum, & vini nomine Teſtator à ſe relictum habuit, etiam acetum. 2. Vaſa, minus ampla, cum vino vendi ſolita; non dolia majora ad perpetuum uſum ſervata, nec zythum, ſeu cereviſia. *l. 9. ff. de tut. &c. legato.*

Si vinum, frumentum, oleum non expreſſa ſive qualitate, ſive quantitate legetur, quid juris?

Reſp. Si certa menſura, vel pondus non adjecta qualitate legatur, liberum eſt heredi cujus generis velit

velit frumentum aut oleum legatario ſolvere, *l. 4. eod.* Non adjecta quantitate, non quantum heres velit, ſed quantum teſtator reliquit, legatum putatur, *l. 7. ff. eod.*

Ædibus legatis quid juris?

Reſp. 1. Quod non ipſæ tantum ædes, ſed & ædibus (licet poſt factum teſtamentum) adjecta (ut columnæ, marmora) legato cedunt, §. 19. *hic.* 2. ædibus conſumptis tamen area debetur, *l. 49. ff. de R. V.*

Grege legato quid juris?

Reſp. Planè ut ædium legatum, ſic & hoc legatum, (quod univerſitatis eſt) augmentum & decrementum recipit. Nempe, 1. Si grex legatus fuerit, etiam eæ oves quæ poſt factum teſtamentum gregi adjiciuntur, legato cedunt. 2. Itidem (puta quoad proprietatem) ſi poſtea ad unam ovem pervenerit, quod ſuperfuerit, hoc eſt unica illa ovis debetur, & vindicari poteſt, & in eâ grex intelligitur, §. 18. *hic.* Legato tantum gregis uſufructu, poſtquam ad decem capita is pervenerit, extinguitur uſusfructus, *l. fin. ff. quib. mod. uſufr. amitt. Schneidw. hic. Rationem comparationis inter ædes & gregem vide in textu,* §. 18. *hic.*

Fundo inſtructo, vel cum inſtrumento, ſive fundo & inſtrumento legato quid juris?

Reſp. Nihil intereſt, ſi fundum & inſtrumentum legare velis, quomodo trium iſtorum modorum leges. *l. 12. ff. de inſtructo vel inſtr. leg.* Fundi tamen inſtructi, quam cum inſtrumento relicti legatum plenius eſt, *Goth. ibid.* Quod inſtrumento ea duntaxit continentur quæ aut quærendi, aut cogendi, aut conſervandi fructus gratia parantur, *Weſ. hic.* & ſine quibus fundus inſtructus eſſe non poteſt, *l. 12. §. 15. ff. eod.*

in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Inſtructo vero, non modò quæ fundo neceſſaria ſunt, verum etiam quæ teſtator habuit præterea quibus fundum ſuum inſtruxit. Quid autem omnino in ejuſmodi legatis contineatur, explicatum *tit. eod.* In omnibus verò id juris, ut fundo alienato, & inſtrumenti legatum extinguatur. Planè ut vino cum vaſe legato, ſi vinum deſit, nec vas debetur, *l. 1. ff. eod. §. 17. hic.*

Peculio legato quid juris?

Reſp. Peculio (quod quid ſit, alibi exponitur) legato id juris, 1. ut quidquid ei vivo Teſtatore accedit aut decedit, legatarii damno ſit, 2. Quod teſtatori vel ejus liberis, vel etiam ſibi debetur, deducat heres, *l. 6. & 21. ff. de pecul. leg.* 3. Si ſervo manumiſſo legatum, ab ipſo acquiſita cedunt legato: minime ſi legatum extraneo; niſi ex rebus peculiaribus auctum fuerit peculium. 4. Servo extincto cui legatum, ſimul extinguitur ipſum legatum, *l. 1. & 2. ff. eod.*

Quando omnino videtur ſervo legatũ peculium?

Reſp. Non niſi exprimatur, ſive ſervus ſit ſimpliciter legatus, ſive libertas data. *l. antep. eod.* Videtur tamen legatum, cum rationibus redditis liber eſſe ſervus juſſus eſt, & reliqua inferre, *eod.*

Penu legata quid juris?

Penoris appellatione licet propriè ea tantum eſculenta & poculenta, continentur, quæ contrahuntur & reconduntur longioris uſus gratia: in eâ tamen legatâ continentur 1. quæcumque uſui potuique ſunt comparata. 2. ea quæ non eſſe, ſed per quæ eſſe ſolemus, ut oleum, garum, muria, &c. (niſi alia ſit teſtatoris mens) *l. 3. de penu leg.* 3. vaſa penuaria *d. l. 3. §. fin. l. 4. eod.* Transfunditur verò hoc legatum (quod penus facile corrumpitur) poſt moram heredis in obligationem pecuniæ. *Weſ. par. hic.*

Supel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Supellectile legata quid juris?

Reſp. Legata ſuppellictile (ſeu domeſtico patris familias inſtrumento,) eæ res contineri videntur, quæ ad uſum ejus quotidianum paratæ ſunt, & quidem uſu rerum & moribus civitatis Romanæ imitata appellatione, cujuſcunque ſint materiæ modò domum inſtruant, & in aliam ſpeciem (ut penus, aurum, argentum factum, veſtis ornamenta, inſtrumenta agri, domus) non tranſeant; *Quod ſpecies potius rerum, quam materia attendatur, Adeò ut, de quibus non dubitatur, quin in alio genere ſint, legato non contineantur; in iis vero de quibus, an in eodem ſint, dubitatur, legantis mens, & quomodo iis uſus ſit, inſpiciatur.* Quæ verò hoc legato ſupellectilis in univerſum contineantur, legibus, 3. 4. 5. ſpecialius recenſentur.

Alimentis vel cibariis legatis, quid juris?

℞. 1. *Alimentis* legatis, cibaria quoque & veſtitus, ac habitatio (ſine quibus corpus ali non poteſt) debentur: non diſciplina, niſi aliud teſtatorem ſenſiſſe probetur, *l. 6. & 7. ff. de alim. & cib. leg. Cibariis* (ſeu *diariis*) hoc eſt, quotidiano victu, legatis, nec habitatio, nec veſtiarium, nec calcearium debetur, *l. 21. eod. & ibi Gothofr.* Pecunia certa in alimenta legatâ, ea debetur, *l. 10. & 12. eod.* Non adjecta quantitate; vel quid defunctus præſtare ſit ſolitus, vel aliis ejuſdem ordinis reliquerit videndum. Si neutrum appareat; ejus cui fideicommiſſum datum eſt, modus ſtatui debet; *l. pen. princ. h. t.* Ex certo prædio alimentis relictis; à quolibet poſſeſſore præſtanda ſunt, *l. 2. l. 10. eod.* 2. Finitur hoc legatum morte legatarii; ex natura quidem ſua, niſi aliud voluerit teſtator. *l. 14. pr. l. 20. §. 2 l. 13. §. ult. eod.*

Auro & argento legato quid juris?

℞. Quic-

℞. Quicquid auri argentiq;, ſive factum, ſive infectum ſit, relictum, etiam vaſa aurea, & gemmis legatis gemmea vaſa, legato continetur; non pecunia ſignata, *l. 19. princ. & §. ult.* Certum auri & argenti pondus ſi legatum; magis quantitas legata videtur, nec ex vaſis tanget, *d. l. 19. pr.* Si auri facti pondus legatum; ex facto argento debebitur legatum, nec vaſcula ſeparabuntur, *d. l. 19. pr.*

Mundo, & ornamentis, & unguentis legatis quid juris?

℞. Legata mundi & ornamentorum differunt. Illo equidem ea omnia continentur, quæ ad mundum ſpectant, hoc eſt, quibus mulier fit mundior, ut ſpecula, unguenta, lavatio, riſcus, &c. niſi valetudinis cauſſa parentur, *l. 25. §. fi. l. 34. §. pen. l. 29. h. t.* Item ea quibus mulier ornatur, ſeu quæ non niſi corporis ornandi cauſſa parantur, ut inaures, armillæ, viriolæ, annuli, *d. l. 25. §. ornamentorum §. ornamenta*, non veſtes; quia potius tegendi corporis cauſſa parantur. Vnguentis legatis, ea quibus ſive voluptatis, ſive valetudinis cauſſa vngimur, legata videntur, *l. 21. §. 1. ff. eod.*

Veſtibus, aut veſtimentis legatis quid juris?

℞. Veſtis, an veſtimenta legentur, nihil refert, *l. 23. pr. hic.* Continentur autem eâ appellatione omnia veſtiméta lanea, lineaq;, vel ſerica, vel bombycina, quæ induendi, præcingendi, amiciendi, inſternendi, injiciendi, accubandive cauſſa parata ſunt, & quæ his vice acceſſionis cedunt, ut inſitæ picturæ, & clavi, qui veſtibus inſuuntur, *d. l. 23. §. 1.* etiam quæ ex veſte ornatus potius gratia, quam quo corpus tegatur, comparantur, ſi quidem eo nomine ſunt repleta, *l. 26. eod.* Sed & veſtimentum, id eſt, quod detextum eſt, id eſt, remotum à texendo (ſive ſit inciſum à globo, vel tela, ſive non; modò conſumnatum ſit) non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

non ſtamen neque ſubtemen, aut veſtis non dum detexta, *l. 22. eod.* nec etiam pannus ad vendendum, non ad uſum legantis factus, *gl. 1. in add. ad l. 23. eod.* Indiſtinctè autem prolatæ veſtis appellatione tam virilis, quam muliebris, & ſcenica, etiamſi tragædica aut citharædica ſit, continetur, *l. 127. ff. de V. S.* Virilis verò veſtis legato ea tantum continentur quæ ipſius patrisfamil.; muliebris quæ matrisfamil. cauſſa paratæ ſunt, minimè quibus viri vel mulieres inhoneſtè utuntur, *l. 33. eod. & ibi Gothofr.* Quibus promiſcuè, ſine reprehenſione, viri & mulieres utuntur, communium veſtium legato continentur, *d. l. 23. & pen.*

Statua & imagine legata quid juris?

R. Satua legata, etiam vindicari à legatario poteſt brachium ex alia ſtatua ei adjectum, *l. 14. hic.* nec minuit legatum primæ formæ additum, *Goth. eod.* Imagine legata, ſi eam deraſerit heres, tenetur legatario, licet tabulam ſolverit. *Quia non tabulæ, ſed imaginis fuit legatum*, *l. 12. ff. eod.*

Quales omnino ſervitutes legari poſſunt?

Reſp. Tam perſonales, quam reales, *ff. de uſufr. legato.* Item *de ſerv. legata: Vtraſque quippe non pactionibus modò, ſed & ultimis voluntatibus conſtitui, ſupra dictum.*

Quomodo, & quo effectu uſus fructus legatur?

Reſp. Et hoc ſupra explicatum, *tit. de uſufr.* Huc addimus; poſſe uſumfructum, vel ſolum, vel cum proprietate legari. Item alteri proprietatem, alteri uſumfructum, *Quod ſi fiat (niſi detracto uſufructu ſe fundum legare expreſſerit) uſusfructus inter duos legatarios communicabitur*, *l. 19. ff. de uſufr. &c. leg.* 2. Idque vel ſingulis, vel etiam in genere municipibus (*quo caſu centum anni obſervandi, l. 8. eod.*) 3. Ita & cum adjectione, ut alte-

rius

nis annis debeatur. *Quo caſu plura ſunt legata, non unum. l. 13. eod.* Plane ut in legato annuo, cui legatum uſusfructus, ex parte quidem, ſimile eſt. *Paul. lib. 3. ſent. tit. 6.*

Quot eſt annuum legatum, & quid in eo juris?

Reſp. Legatum annuum dicimus, quando in ſingulos annos aliquid legatur, *l. 1. ff. de an. leg.* In eó quod primi anni eſt, purum, ſequentium conditionale eſt, ob tacitã, quæ huic legato ineſt, conditionem, *ſi vivat, l. 4. ff. de an. leg.* Quia ipſi legatariò, puta ejus alendi cauſſa, non ejus heredibus conſulere voluiſſe defunctus videtur. Vnde nec mortuo legatario ad heredes tranſit *d. l. 4.*

Quæ ejus cum uſufructu eſt comparatio?

Reſp. Simile eſt cum eo, quod utrumque legati genus morte finitur. Differt. 1. Quod capitis deminutione hoc legatum non finitur, qua finitur uſusfructus. 2. Quod ingreſſu cujuſlibet anni debetur, ut licet deceſſerit legatarius, ejus anni legatum heredi relinquat; cum fructuarius non niſi perceptos fructus, non pẽdentes, licet maturi ſint, tranſmittat *l. 8. ff. eod.* quod & in habitationis legato obtinet *l. 13. C. de uſufr.*

Quæ operæ legari poſſunt, & quid differt hoc legatum ab uſufructus legato?

Reſp. Legari poſſunt operæ tam liberi, quam ſervi. Differt autem hoc legatum ab uſufructu. 1. Quod operæ nõ amittuntur capitis deminutione, vel non utendo. 2. Operas, non ipſi modò locare poſſimus & ex iis mercedem accipere; ſed & ſeruus, cujus operas ipſi habemus, eas locare poteſt. 3. Ad heredes operarum legatum tranſmittitur. *Gothofr. ad l. 2. ff. de uſuſ. uſufr. reditu, &c.*

Reditum fundi, vel omnium bonorum annuum ſi quis leget, quid juris?

Reſp. Conſimile & hoc legatum eſt legato uſusfructus,

fructus, aut annuo. *l. 12. l. 16. & 17. eod.* Vt ad heredes legatarii non tranſeat, ſed morte ejus finiatur.

Quomodo legari poſſunt ſervitutes reales?

Reſp. Vel principaliter & expreſsè, ut viam per meum fundum tibi lego. *l. 2. de ſerv. l.* vel in conſequentiam, *ut l. 1. eod. W eſ. par. eod.* Puta quando res ſerviens legatur ut nunc eſt (quod præſumitur,) cum ſuis ſervitutibus legata videtur *Gloſſ. & addit. marg. in d. l.*

Quatenus nomina rectè legantur?

R. 1. Quando teſtator alteri legat quod ſibi à Titio debetur. §. 21. *hic. Quo caſu heres actiones ſuas legatario cedere tenetur,* §. 21. *hic* §. *eod. Ipſe tamen etiam, antequam cedantur, utiliter experitur, l. 18. C. eod.* 2. Quando ipſe debitor id quod debet creditori legat. *Quo caſu inutile eſt legatum, niſi plus ſit in legato quam in debito; puta ſi legetur purè quod non debetur niſi ſub conditione, & in diem.* §. 14. *hic.* 3. Quando creditor ſuo debitori legat id quod debet, *Quo caſu liberatio legata dicitur,* §. 13. *hic.*

Liberatio quot modis legatur?

Reſp. Quatuor modis: 1. Si dicat Teſtator, Tale debitum peti nolo, vel remitto debitori actionem. *Quo caſu liberatur debitor ab omni debito, gl. hic & l. 3. ff. eod.* 2. Quando dicit ſe nolle rationes exigi ab eo qui ipſius negotia geſſit, *Quo caſu ſimiliter ab omni debito liberatur, præterquam ab eo quod penes ſe habet, & ipſius eſt teſtatoris; vel ab eo quod dolo fecit, l. 9. ff. eod.* 3. Quando damnat heredem ne exerceat actiones contra debitorem, *Fab. hic n. 1.* 4. Quando legat debitori chirographum *d. l. 3. & ibi Bart. Schneidw. hic.* Legatur verò etiam liberatio, vel ſimpliciter & in totum, vel ad tempus. Item vel ipſi debitori, vel etiam ejus

here-

heredibus & fidejuſſoribus, *l. 5. l. 15. ff. eod. §. 13. hic.*

Quis eſt effectus legatæ liberationis?

Reſp. Quod is, cui liberatio legata, ſi ſolus eſt debitor, quatenus quidem ea legata eſt, non tantum habet exceptionem contra heredem debitum exigentem, vel ſimpliciter, vel ante tempus legati, ab ipſo, ejus herede, vel eo qui heredis loco eſt, §. 13. *hic.* verum etiam actionem, ut eum per acceptilationem liberet. Si verò habet correum debendi; tantum per pactũ perſonale, non per acceptilationem liberatur. Quod uno ex correis debendi liberato, alter non cenſeatur liberatus, niſi ſint ſocii, & niſi paciſcentis liberationem interſit, *§. 13. hic & l. 3. §. 3. ff. de lib. leg. Schneidw. hic, & ibi Goth.*

Quatenus dos rectè à marito uxori legatur?

Reſp. Quia plenior eſt legati, quam de dote actio; *§. 15. hic*: Puta, quod legatum ſtatim, dos verò annua, bima, trima die olim; hodie poſt annum mobilia (licet immobilia ſtatim) peti poſſint, *l. 1. §. cum autem ff. de dot. præleg.* 2. De dote datur actio in quantum maritus, vel ejus heres facere poteſt, *l. 12. & 13. ff. ſol. mat.* Legatum verò (niſi ſicubi Falcidiæ ratio aliud ſuaſerit) in ſolidum petitur & exigitur. 3. Pacta in præjudicium uxoris circa reſtituendam dotem facta eâ prælegatâ tolluntur. *Gloſ. hic, & Schneidw.*

Optionis & electionis legatum quid eſt?

Reſp. Licet hæc legata, tanquam diverſa in inſcriptione tituli in Digeſtis proponuntur, (quod optio ſolenniter olim proponeretur, arbitraria eſſet electio, *Weſ. par. eod.*) tamen hodie adæquata ſunt, *l. ult. C. eod. Weſ. par. hic.* Eſtque hoc legatum optionis cum Teſtator ex ſervis, vel aliis rebus ſuis legatarium optare jubet, ſeu eligere, quã volet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

§. 23. hic l. 3, 4, 5. §. penult. de leg. 1. Perez.

Circa illud legatum quid juris?

Reſp. 1. Quod hic expreſsè legata optione legatarii eſt electio, ea quidem, ut etiam quod optimum eſt eligere & optare ei liceat, *in l. fin. §. 1. ſup. verb. ex ſervis C. Com. de leg.* 2. Semel tantum fit electio, & omne jus legati prima teſtatione, qua ſumere ſe dixerit legatarius conſumit, ut mutari non poſſit, *l. antep. ff. de opt. leg.* 3. Legatarius, antequam eligat moriens, jus optandi jure novo ad heredem, ſuum tranſmittit, *§. 23. hic.* 4. Pluribus exiſtentibus legatariis quibus optio relicta eſt, ſi diſſentiant eligendo, ſive unius legatarii plures heredes ſint, & circa optandum inter ſe diſſentiant, ſorte hoc dirimendum, ut ſententia ejus in optione præcellat ad quem ſors pervenerit. *§. 23. eod.* 5. Legatarius legata optione poſt aditam hereditatem, ut aliquid agat, optare debet, *l. 1. 6. ff. hic.*

Quid quoad electionem, ſeu optionem juris circa legatum generis? (hoc eſt, quo generaliter res aliqua legatur nullâ certâ ſpecie, ſeu (ut loquuntur Logici) individuo expreſſo?

Reſp. 1. Nihilominus electio eſt legatarii, Teſtatore plures ejuſdem rei ſpecies, ſeu individua habente *§. 2. hic.* maxime ſiquidem verba executiva teſtamenti ad legatarium dirigantur ſecus ſi ad heredem. *Graſſ. §. legatum qu. 62. n. 2.* Sed ita, ut nec optimum legatarius accipiat, vel peſſimum accipere cogatur, *l. 37. ff. de leg. 1.* 2. Poſtquam elegit ſimiliter variare non poteſt. 3. Heres ſi eligat, peſſimum dando, nec ipſe liberatur, *l. 110. ff. de leg. 1.*

Facto ab herede præſtando legato, quid juris?

℞. Equidem ita legari poteſt, ſi quidem factum legatario eſt utile, veluti ut heres domum illius reficiat, vel illum alieno ære liberet, *§. 21. hic.* Sed

non

non niſi per damnationem, ex facti natura. *Vult. Inſt. hic.* Id verò hic juris eſt, ut ſi heredes ſint plures, omnes in ſolidum teneantur, *l. fideicommiſſa §. ſi in opere ff. de leg.* 1. *Vult. eod.* An autem præcisè ad factum teneatur heres, an verò præſtando intereſſe liberetur, *Vide Ang. hic. Schneidw. hic remiſſivè.*

Eâdem re duobus Teſtamẽtis legata, quid juris?

Reſp. Intereſt, utrum rem, an æſtimationem legatarius ſit conſecutus. Nam ſi rem ſit conſecutus ex uno teſtamento, non agit ad æſtimationem ejuſdem ex altero. Æſtimationem ſi conſecutus eſt ex uno teſtamento, ex altero ad rem agere poteſt. *Quia licet pretium loco rei ſæpe ſuccedat; aliud tamen res eſt, aliud pretium. §. hac ratione hic.* Eodem verò teſtamento ſi res, vel quantitas eadem ſæpius legetur, res illa regulariter ſemel tantum debetur, *l. 34. §. 1. de leg. 23.*

An eadem res pluribus legari poteſt?

Reſp. Omnino; idque vel conjunctim, vel diviſim: conjunctim ita: *Seio & Titio Stichum do, lego.* Diviſim, ſeu disjunctim ita. *Titio hominem Stichum do lego, Seio hominem Stichum do lego. §. 8. hic.*

Quotuplex eſt conjunctio, vel disjunctio?

Reſp. Triplex eſt conjunctio: *Quidam dicuntur conjuncti re tantum*; puta, quando duobus, aut pluribus una eademque res in ſpecie, non una oratione, ſed ſeparatim, expreſsè legatur; ut, *Titio lego fundum Tuſculanum: Sejo fundum Tuſculanum lego. Quidam ſunt conjuncti verbis tantum*; puta, qui una oratione conjunguntur; ut, *Titio & Sejo fundum Tuſculanum æquis partibus do, lego.* partibus puta in oratione expreſſe aſſignatis. *Quidam re & verbis ſimul*; puta, quibus una oratione eadem res partibus non aſſignatis legatur, *Titio &*

Sejo fundum Tuſculanum do, lego. Disjunctis dupliciter legatur. 1. *Quando re & verbis legatarii ſunt dujuncti*; puta, *lego Titio dimidiam partem fundi Tuſculani; Sejo dimidiam ejuſdem fundi partem alteram.* 2. *Quando legatarii verbis tantum ſunt disjuncti*; ut, cum eadem res duobus in ſolidum legatur in diverſis orationibus ut: *Seio Stichum do lego: Titio Stichum do lego* §.8. *Schneidæ. eodem.*

Eadem re pluribus legata, quid juris?

Reſp. Sive conjunctim, ſive diviſim res pluribus ſit legata, ſi ambo perveniant ad legatum, ſcinditur inter eos legatum, & dividitur. Altero deficiente, vel ad legatum non perveniente, totum ad collegatarium pertinet, §.8. *hic*, id eſt, accreſcit ei portio quam alter legatarius cepiſſet, & ad heredem non tranſmittitur. *Schneidw. eod.*

Quibus legari poteſt?

℞. Omnibus cum quibus teſtamenti factio eſt paſſiva, id eſt, qui ex teſtamento capere poſſunt, §. 24. *hic.*

An incertis perſonis legari poteſt?

Reſp. Perſonis plane quidem incertis, ſed qui ex futuro eventu certificari poſſunt, puta quas Teſtator incertâ opinione animo ſuo objiciebat; Veluti ſi quis dicat: *Quicunque filio meo filiam ſuam in matrimonium dederit, ei heres meus illum fundum dato*; olim minime, nec quidem à milite, legari, aut fideicommitti poterat: hodie utiliter legari poteſt, niſi omnino incerta maneat perſona. Quo caſu nec hodie legatum valet, *Gl. & Bart. in l. quidam relegatus De reb. dub. Schneidw. hic.* Si ex incertis perſonis alicui ſub certa demonſtratione legatur, puta ſic, *Ex cognatis meis qui nunc ſunt heres fundum illum dato ei, qui filiam meam in uxorem duxit*, & olim valuit, & hodie

valet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

valet legatum. *Quod demonſtratio vice nominis fungatur.* §. 25. *hic.* Nomine legatarii expreſſo, ſi plures iſtius ſint nominis, ſubſiſtit quidem, ſed propter incertitudinẽ inutile fit legatum, & poteſt heres cui volet ſolvere, *l.* 18. §. *ſi inter duos ff. eod.* 2. niſi de ſe ſenſiſſe Teſtatorem legatarius probet, *Schneidw. hic.* Incertæ perſonæ, per errorem juris, non facti ſolutum neutro jure heres repetit, *hic. Text. & ibi Vult.*

An poſthumo legari poteſt?

Reſp. Poſthumo quidem ſuo poteſt & potuit ſemper legatum relinqui: alieno olim non potuit: hodie ut inſtitui, ſic & legari ei poteſt. §. 36. & 27. *hic.*

An ſervo heredis?

Reſp. Non poteſt ei pure legari. *Quia tale legatum cedit à morte Teſtatoris, & quicquid ſervus acquirit, domino acquirit; ut ſic idem eſſet heres & legatarius; quod fieri non poteſt; quia ſibi ipſi nemo legare poteſt.* §. 32.

Quid ſi ſervus vivo teſtatores manumittatur?

Reſp. Ne ſic quidem valet legatum tale purum. Propter regulam Catonianam hanc, *Quod legatum purum non valet ſi teſtator ſtatim moreretur, id ex eo non convaleſcit, quod teſtator diutius vixit, l.* 1. §. *de Reg. Cato:* In conditionalibus legatis, (in quibus eventus conditionis ſpectatur) alia eſt ratio.

Quid ſi, inſtituto ſervo herede, domino aliquid pure legetur?

Reſp. Valet legatum, *quia hereditas à legato ſeparata eſt, & per eum ſervum poteſt aliquis heres effici; ſiquidem ante juſſu domini aditam hereditatem ſit manumiſſus.* Quod tamen legatum evaneſcit, ſi in domini poteſtate manens ejuſdem juſſu hereditatem adeat; *Ob eandem cauſam, quod*

idem dominus & legatarius & heres eſſe non poßit.

Error in nomine & re legata an vitiat legatum?

Reſp. Error talis ſive ſit in nomine proprio, prænomine, cognomine, agnomine, ut non vitiat inſtitutionem, aut alios contractus, ſic nec legata. Modo de perſona conſtet. *Quia nomina rerum ſignificandarum cauſa tantum ſunt reperta; de quibus ſi alio modo cognoſci poßit, nihil intereſt, nec vitiatur actus.* Idem eſt ſi erratum ſit in nomine proprio rei legatæ, quando de corpore proprio conſtat. Puta cum ab homine eſt impoſitum: *ut ſi fundum Sempronianum ſub nomine Corneliani legaverit.* Si nomen rei eſt appellativum, hoc eſt, communi uſu tãtum receptum, vitiatur legatum; *ut ſi orichalcum legare volens veſtimentum dixerit. §. 19. hic l. 4. de leg. 1.*

Quid ſi vel res legata, vel perſona legatarii falsò demonſtretur?

Reſp. Ne ſic quidem vitiatur legatum; puta; *Cum demonſtratio rei cognoſcendæ cauſa adhibeatur; re cognitâ, nec ipſa curetur. §. 30. ſic. l. 23. & 34. de condit. & cognit.* Rei autem falſa demonſtratio eſt, cum Stichum, quem legat Teſtator vernam vocat, qui talis non eſt. In legatario falſa demonſtratio eſt, cum Sempronio tanquam Titii filio legatur, qui talis non eſt. *§. 30. eod.*

An falſa cauſſa adjecta legatum vitiat?

Reſp. Minime, *§. 31. hic.* Puta ſi legato non cohæret, ſed in eo abundat, *l. 72. §. 4. ff. de cond. & dem. Abundantia autem, & ſine neceßitate adjecta non ſolent vitiare ſcripturas, l. non ſolent de R. 1.* Conditio, *quia eſt de ſubſtantia conditionalis legati, ſi adjecta*; non debetur legatum, niſi eâ impletâ. *Vult. ad §. eundem.*

Quomodo omnino legari poteſt?

Reſp.

Reſp. Vel pure, vel adjectione diei, modi, conditionis, cauſæ.

Explica ſingulos modos legandi?

Reſp. *Pure* legatur, quando legatur ſimpliciter citra ullam adjectionem. *Cum adjectione diei*; cum ſive certus dies nominatur, ſive incertus, quo legatum peti poſſit. *Sub conditione*; quando legato conditio adjicitur in futurum, (quæ quotuplex ſit, ſupra explicatum in materia inſtitutionis heredum.) *Sub modo*; quando ita legatur, ut in futurum quid fiat, aut non fiat; hoc eſt, cauſa finali addita. *Ex cauſâ*, cum teſtator exprimit quid ipſum ad legandum moverit.

Quis eſt effectus legatorum?

Reſp. Tranſlatio dominii, idque ſtatim à morte teſtatoris: in legato quidem puro. *L.64.de furend.* Ita tamen ut poſſeſſionem legatarius nec propria authoritate, nec via executiva apprehendere poſſit; ſed actiones competentes ad eam conſequendam intentare debeat. *Treut. hic. theſi* 7.

Quot actiones competunt ad legatum conſequendum, & quando?

Reſp. Tres: 1. Perſonalis ex quaſi contractu; *ob hereditatem ab herede aditam.* 2. Hypothecaria; *ob tacitam hypothecam in bona defuncti legatario pro ſolutione legati competentem, l.1.Com.de leg.* 3. Rei vindicatio. Competunt autem poſt aditam tantum hereditatem. Vt per eas tum rem legatam, tum ejuſdem fructus & acceſſiones poſt moram conſequamur; *Treut.eod.* Omnes quidem, ſi res legata teſtatoris fuit propria: Si aliena fuit; rei vindicatione excepta. *Quia rei alienæ dominium teſtator transferre non poteſt, l. 54.ff. de R.I I.*

An igitur in omni genere legatorum res legata eodem tempore debetur & peti poteſt?

Reſp. Non; legatum enim conditionale nec capi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

nec peti poteſt, niſi eâ impletâ; die adjecto ſtatim quidem debetur legatum, ſi certus eſt: peti tamen non poteſt, niſi ejus adventu: incertus dies (ut dies mortis) pro conditione habetur.

An refert quo ordine in teſtamento legetur?

Reſp. Olim quidem præciſe præcedere debebat heredis inſtitutio, tanquam caput & fundamentum totius teſtamenti: hodie nihil intereſt qua parte teſtamenti legetur; nec tam ſcripturæ ordo, quam voluntas teſtatoris attenditur, §. 34. *hic.*

An etiam ſic rectè legatur, cum heres meus mortuus fuerit do, lego: Vel ſimili modo poſt mortem teſtatoris?

Reſp. Olim quidem ita legabatur inutiliter; hodie omnino utiliter; quia actiones ex legato demum poſt mortem incipiunt ab heredibus & contra heredes.

An pœnæ nomine legari poteſt, id eſt, coërcendi heredis cauſa, quò aliquid magis faciat, aut omittat?

Reſp. Olim ita inutiliter ut legabatur, ſic transferebatur, aut adimebatur legatum. Hodie, ſublata ſcrupuloſitate juris veteris in donatione pœnam, vel odium non admittentis, generaliter valet legatum tale, ultimæ voluntatis favore. *Quem imprimis jus novum attendit*, §. 36. *hic.*

TIT. XXI.

De ademptione, vel tranſlatione legatorum.

Hactenus quibus modis legata relinquuntur. Explica jã modos quibus extinguuntur, transferuntur, auferuntur, & pro non ſcriptis habentur, denique quibus augentur, vel minuuntur, & dic primò,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quibus modis extinguitur legatum?

℞. 1. Si rei legatæ dominium ex alia cauſa lucrativa ad legatarium, non per aliam perſonam acquiſitum, vivo teſtatore pervenerit. *§. ſi res aliena hic. l. 108. §. 1. de leg. 1.* 2. Si legatarius vivo teſtatore deceſſerit, & ſic caducum fiat legatum. *lege Unica §. in noviſſ. Cod. de cad. toll.* 3. Si conditio legati defecerit, *l. 2. de cond. & demonſt.* 4. Si res legata commercio eximatur, aut ſine dolo, vel culpa heredis perierit. *§. ſi res legata hic.*

Quid eſt legatorum ademtio?

℞. Eſt eorundem per Teſtatoris pænitentiam revocatio?

Quot modis revocatur legatum?

℞. Vel tacitè, vel expreſsè.

Quibus modis tacite?

℞. 1. Nuda Teſtatoris voluntate, cum rē legatam alteri donat. *l. 18. ff. hic.* licet donatio non valeat, *l. 24. §. 1. ff. eod.* vel eam citra neceſſitatem vendit. *§. ſi rem ſuam tit. præced.* 2. Ex præſumta modò voluntate, per inimicitias inter Teſtatorem & Legatarium ſupervenientes, nec reconciliatione ſublatas, *l. 5. ff. hic.* modò graves ſint.

Quo modo expreſsè legata revocantur & adimuntur?

℞. 1. *Verbis*, vel directè contrariis, vel aliis quibuſcunque ex quibus contraria voluntas revocatoria Teſtatoris conſtet, idque ſive eodem teſtamento, ſive alio æquè ſolenni, vel etiam Codicillis. 2. *Facto aliquo*; puta ſi Teſtator eam teſtamenti partem in qua legatum reliquerat, & conſultò quidem, deleat, *pr. hic & l. 1. §. 9. ſi inconſulto ff. de his quæ teſt. del.*

Quis eſt effectus ademtionis?

℞. Quod legatum manet penes heredem cum ſuo onere, *l. 19. ff. hic.*

Quia

Quot modis ſit tranſlatio legati?

℞. 1. Mutata perſona legatarii; ut ſi quod Titio legatum fuit, legetur Seio. 2. Mutata perſona onerata legati præſtatione: ut ſi quod Sejus heres juſſus eſt dare Titio, jubeatur dare Cajus cohæres. 3. Mutata re legata; cum pro fundo legato, legatur pecunia. 4. Mutato modo legandi, id eſt, mutato legato puro in conditionale; & contra; item quibus modis aliis vel ſimpliciter, vel variè conjunctis transferri legatum poteſt. §. 1. *hic.*

Quomodo aufertur legatum legatario?

℞. Aufertur legatario, ut ab indigno; puta ſi teſtamentum quaſi inofficioſum, vel falſum accuſaverit, *tit. C. & ff. de his quæ ut indign.* 2. Quando legatarius ante traditionem, uxorem Teſtatoris poſt ejus mortem ſtupravit. *gl. ord. in l. 27. C. de fideic. Schneidw. n. 21.*

Quando habetur pro non ſcripto?

℞. Quando aut jam defuncto legatur, aut ita ſcriptum eſt ut intelligi non poſſit. *l. 2. & penult. 15. de his quæ pro non ſcript. hab.*

TIT. XXII.

De Lege Falcidia.

QVomodo augentur legata?

℞. 1. Si Teſtator legato aliquid adjiciat. *l. ult. C. de adimend. leg.* 2. Si rei legatæ aliquid accedat. §. 17, 18, 19, 20, *&c. tit. præced. de leg.*

Quomodo minuitur legatum?

℞. 1. Contrariis modis: ſi vel teſtator aliquid legato detrahat, vel per ſe rei legatæ decedat. §. *iiſdem.* 2. Per plurium legatariorum concurſum ad eandem rem legatam. §. *ſi eadem tit. eod.* 3. Si legatarii quantum legatum eſt capere non poſſunt; ut ſi Teſtator legitimos & naturales liberos habens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

bens legando ultra unciam relinquat. *Nov.* 39. *l.* 22. Denique per legem Falcidiam.

Quæ eſt lex Falcidia?

℟. Lex Falcidia lata eſt à Falcidio Trib. pl. quâ cavetur ne plus Teſtatori legare liceat, quam dodrantem bonorum ab ipſo relictorum, id eſt, ita modo ut quarta pars eorum inſtitutis heredibus ſalva maneat.

Quæ ejus introducendæ fuit ratio?

℟. Eſt ipſorum Teſtatorum gratia introducta; ne ſcilicet ipſorum voluntates, (quibus ex lege 12 Tab. totum ſuum patrimonium legatis erogare poterant) irritæ fierent, heredibus pro nullo, vel minimo lucro hereditatem adire recuſantibus. Idque quia lege Furia (quâ ne cui plus quàm mille aureos legare liceret;) & Voconia, (qua ne plus quam heres haberet legatarius, cautum fuit;) non ſatis iſti malo tollendo proviſum videretur *Weſ. par. hic.*

Quot igitur ſunt capita legis Falcidiæ?

℟. Duo; Primum confirmando legẽ 12 tab. cavet ut cives Romani, qui Teſtamentum facere vellent, (quo ſolo legari poterat, §. *ult. Inſ. de fideic. her.*) per legem latam, res ſuas prout vellent dare vel legare poſſent: Alterum quo dictus modus legatorum, civibus conſtitutus, ut ita legarent, ne minus quam quartam partem heredes ex eo teſtamento caperent, *Weſ. par. eod. n.* 4.

Quibus competit ergo beneficium legis Falcidiæ?

℟. Ex intentione legis heredibus ſcriptis, eorumque ſucceſſoribus & heredibus, non legatariis, nec fideicommiſſariis, *l.* 41. *de Vulg. & pupill. ſuſtitutione. l.* 1. §. *denique, l.* 28. *ff. ad Trebell.* Et, pluribus quidem inſtitutis heredibus, ſingulis competit. §. 1, *hic, & l. ut ſingulis ff. eodem:*

Ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Ex accidenti etiam heredibus ab inteſtato; puta quando fideicommiſſa per codicillos, aut alio modo ab inteſtato ita relinquuntur, ut univerſa hereditas fideicommiſſo gravetur, *Weſ. hic n. 6.*

Licetne ergo ſingulis heredibus Falcidiam detrahere?

℟. Omnino è legatis ſinguli detrahunt pro eâ parte in qua ſunt inſtituti; ut iſtius partis quartam ſalvam habeant. Planè ut heres ex aſſe inſtitutus ſimiliter de omnibus legatis, ut quartam hereditatis ſalvam habeat, detrahit ſolus. §. 1. *hic. l. 77. ff. eod.*

Quo tempore ſpectatur quantitas patrimonii ad quam detractio Falcidiæ derigitur?

℟. Eo quo teſtator mortuus eſt. Ita ut, ſive poſt factum teſtamentum ultra tempus mortis, ſive poſt mortem teſtatoris auctum, vel deminutum ſit idem patrimonium; nihil id ad rem faciat, ſed omne commodum tale & incommodum hereditatis ad heredes pertineat, non ad legatarios. §. 2. *hic.*

An nulla bona antequam legis Falcidiæ ratio ineatur, ſunt deducenda?

℟. Omnino. 1. Æs alienum (utpote quo demum deducto bona cujuſque intelliguntur) *l. 30. de V. S.* Etiam id quod defunctus ipſi heredi debuit. *l. 6. C. h. 1.* Niſi hanc deductionem prohibuerit. *l. 12. ff. eod.* 2. Impenſa funeris, ſecundum qualitatem perſonæ, & quantitatem patrimonii defuncti facta. *l. 12. §. pen. l. 14. §. hac actio de religioſ.* 3. Pretia ſervorum in teſtamento manumiſſorum. §. *ult. hic.* 4. Legata ad pias cauſas, *Dd. per Nov. 131. cap. 12.* Quo facto bona reſidua æſtimantur, deque iis, pro rata cujuſque portione, Falcidiæ quarta detrahitur. §. 8. *hic.*

Quæ in eam imputantur?

℟. Cum

Reſp. Cum Falcidia ſit quarta hereditatis, in eam imputantur tantum quæ jure hereditario, non legati, fideicommiſſi, vel implendæ conditionis cauſa capiuntur, *l. 91. hic.*

An Falcidiæ detractio aliquando non ceſſat?

℞. Omnino in pluribus caſibus. 1. Quando teſtator eam prohibuit. *Nov. 1. cap. 2.* 2. Si heres inventarium non fecit. *Nov. ead.* 3. Si integra legata ſolvit, vel ſciens, vel ſaltem, non per errorem facti. *l. 4. Cod. eod.* 4. Vel Teſtatori, aut ipſi legatario ſe integra legata ſoluturum promiſit. *l. ult. C. eod.* 5. In teſtamento militis. *l. 7. C. hic.* 6. In dote prælegata. *l. 57. ff. hic.* 7. In legatis ad pias cauſas. *Nov. 130. c. 12.* 8. In re ita relicta, ut alienari prohibita jubeatur manere apud heredes legatarii. *Auth. ſed & in ea re. C. h. t.* Denique ſi æs alienum facultates defuncti exhauſit. *l. 16. C. hic.*

TIT. XXIII.

De Fideicommiſſariis hereditatibus & ad SC. Trebellianum.

POſt explicatam ſubſtitutionem directam, ad obliquam tranſit Imperator quæ fideicommiſſaria, item precaria dicitur; Dic quæ ratio eſt iſtarum appellationum?

℞. Patet ea ex ante dictis. Obliqua enim dicitur, quia fit verbis non ad ſubſtitutum immediatè, ſed ad inſtitutum, cum onere hereditatem reſtituendi, directis. Fideicommiſſaria, (ut & precaria) dicitur, quia reſtitutio fidei inſtituti committebatur, hoc eſt, precativo modò mandabatur ex ratione juris veteris, ut pudore ſolo rogati fideicommiſſum contineretur, nec is id de quo rogatus erat, ut reſtitueret, cogi poſſet, *princ. hic.*

Vnde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Vnde & quando factum, ut res (puta reſtitutio rogata) alioqui ſui (ut dicis) natura libera, facta ſit neceſſaria, & jure ſtare cœpit?

℞. Factum id, ut ait Imperator, paulatim. 1. Et quidem ex Auguſti Cæſaris permiſſu, Lentulo ut per fideicōmiſſum aliquid faceret roganti id concedentis, ejuſque, voluntatem defuncti implentis, exemplo. *Princ. tit. prox. de Codicillis.* 2. Ex ejuſdem, poſtquam per ipſius ſalutem rogatus quis ſemel iterumque diceretur, ut Conſules autoritatem ſuam interponerent jubentis conſtitutione. Quæ popularis viſa in perpetuam deinde abiit juriſdictionem, Prætoribus in urbe, & deindè in Provinciis Præſidibus demandatam, §. 1. *hic Sueton. in Claudio. Cantiuncula, & Pacius in Notis hic.*

Quid eſt fideicommiſſum?

℞. Eſt liberalitas, quæ verbis precariis, vel alio quocunque ultimo judicio precariæ voluntatis, miniſterio alterius commiſſæ in aliquem confertur. *Perez hic. Vlp. Frag. tit.* 24.

Quotuplex eſt fideicommiſſum?

℞. Eſt vel *univerſale*, quando univerſum defuncti patrimonium, vel ſecundum eam partem, in quam heres inſtituitur reſtituendum committitur, (*de quali fideicommiſſo hoc titulo agitur.*) Vel *ſingulare*, ſeu *particulare*, quando res aliqua particularis, ſeu corpora ſingula de hereditate reſtituenda alicui committuntur, puta, ſcyphus, lectus, *de quali titulo ſequente.*

Quot modis utrumque fideicommiſſum relinquitur?

Reſp. Vel *expreſſè*, puta ſi dicat Teſtator, *Titius heres eſto, & rogo ut hereditatem Sempronio reſtituat.* Vel *tacite* ex præſumta Teſtatoris mente; puta ſi pater, filio, & filia heredibus inſtitutis, vel utrique, vel eorum alteri mandet, ne condat teſtamen-

ſtamentum. *Quia videtur voluiſſe, ut alter alteri hereditatem reſtitueret, Schneidw. hic.* Aliiſq; modis, de quibus *Graſſ. §. fideicommiſſ. quæſt. 4. & Mantic. de conject. ult. vol. lib. 8. tit. 1.*

Vbi omnino relinqui poſſunt fideicommiſſa?

Reſp. Tam in teſtamento, quam ab inteſtato *Schneidw. hic.*

Quomodo in Teſtamento?

℞. Ita, ut 1. directus heres inſtituatur, qui hereditatem adeat, ſive totam, ſive ejus partem; idque vel purè, vel ſub conditione, vel (licet id alias non liceat, *§. 9. ſupra de heredit. inſtit.*) ex certo diè. 2. Vt ejus fidei committatur, ut eam hereditatem alteri reſtituat, quatenus in eam inſtitutus eſt, *§. 2. hic & ibi Schneidw.*

An fideicommiſſum in Teſtamento relictum nunquam valet ſine heredis inſtitutione?

℞. Nunquam. Quando quidem Teſtatorem voluit condere Teſtamentum. Omnino valet ſi voluit facere Codicillos, & relinquere fideicommiſſum ab inteſtato, *§. 10. hic.* Sed & valent in dubio adjectâ clauſulâ codicillari, *l. 1. ff. de jur. Codicil. Schneidw. eod.*

Quomodo fideicommiſſa relinqui poſſunt ab inteſtato?

℞. Quando legitimus heres, vel honorarius rogatur ut totam hereditatem, vel partem ejus reſtituat alteri. *Quod defunctus non auferens eis bona, nec alium inſtituens eos tacitè ad hereditatem vocet, §. 10. hic, & l. 8. ff. de jur. codicil.*

Quæ fideicommiſſa omnino ab inteſtato relinqui poßunt?

℞. Tam univerſalia, quam particularia; etiam legata; tanquam particularibus fideicommiſſis adæquata, *l. 1. ff. de leg. 1.* Vtpote quæ directè ab inteſtato relicta, (quomodo relinqui non poſſunt,

ſunt, ut nec hereditas directò codicillis, *l.6. ff. ad SC.Treb.*) trahantur in fideicommiſſum. *l.2.C.de jur. codicill.*

Quis eſt effectus fideicommiſſorum?

℞. Secundum antedicta effectus fideicommiſſorum, pro diverſitate temporum fuit varius. Primitus infirma erant; quod rogatu & precibus niterentur, quæ nullam obligationem rogata præſtandi inducebant. Major eorum vis fuit ex quo in perpetuam juriſdictionem abiere. Nempe, ut non modò rogati heredes mandatam hereditatem quatenus mandata eſſet reſtituere cogerētur: 1. Sed etiam eâ reſtitutâ non minus actiones hereditariæ, cum activæ, tum paſſivæ apud heredes (*qui tales ſemel facti nunquam eſſe deſinunt*) manerent, atque ita ſoli creditoribus hereditariis reſpondere deberent, ſoli debitores hereditarios convenire poſſent. 2. Quod ita licet bona nulla heredes, vel non in ſolidum haberent; ſoli tamen creditoribus hereditariis ſolvere, & deinde à fideicommiſſario totum, vel pro parte repetere: & vice verſa, quod heredes à debitoribus prius exegiſſent, id fideicommiſſarius ab eis exigere teneretur, *§.3. hic, & ibi Ægid. Hortenſ.*

Quomodo per hoc incommodum non defecere fideicommiſſa?

℞. Factum id partim inducta, ex diſciplina Iuriſconſultorum, proviſione inter heredē, qui totam hereditatem reſtituere rogatus eſſet, & fideicōmiſſarium, ut uno nummo, ſeu venditione imaginaria venderetur hereditas, & deinde de emptæ & venditæ hereditatis commodo & incommodo pro ea parte quæ apud heredem manſiſſet, & ea quæ reſtituta eſſet inter eos communicando, ſtipulationes interponerentur. Partim quod Neronis temporibus poſtea non ſolum eidem malo

SC.Tre-

SC. Trebelliano proviſum, ſublata per illud ſuſpicione incommodi & periculi, vel litium: ſed etiam, cum nihilominus deficerent fideicommiſſa ex moroſitate heredum, quod nihil commodi, aut non pro reſtitutione hereditatis referrent, poſtmodum, Auguſti Veſpaſiani temporibus, iſti malo SC. Pegaſiano ſuccurſum eſt. §. 4, 5. *hic Hort. ad d.* §. 3.

Quatenus ſuccurſum priori malo per SC. Trebellianum?

℞. Quatenus eo cautum, ut ſi hereditas ex fideicõmiſſi cauſſa reſtituta eſſet, omnes actiones, quæ jure civili heredi & in heredem competerent, (*hoc eſt, activæ & paſſiva, ut loquuntur,*) ei & in eum darentur, cui ex fideicommiſſo reſtituta eſſet hereditas. Atque ita is poſtquam heres eſſe nõ poſſit, (*quatenus qui heres eſt, non deſinit eſſe heres, l.* 8. §. *ff. de her. inſt.*) loco heredis, ſeu pro herede factus eſt, *l.* 18. *in ſui ff. ad l. Falc. &c. ab Hort. ibid. allegatæ,* & exinde Prætor actiones (utiles ſcilicet) ei & in eum qui recepit hereditatem, (*ne amplius ſtipulationibus iſtis inter eum & heredem opus eſſet l. in princ.* §. 1. *ad Trebel. Paul. lib. ſent.* 4. *tit.* 2. *Hort. eod.*) quaſi heredi & in heredem dare cœpit. §. 4. *hic.*

Quatenus alteri malo ſuccurſum per SC. Pegaſianum?

℞. 1. Quatenus eidem heredi cujus fidei commiſſum eſſet, de tota hereditate vel ſupra dodrantem reſtituendâ conceſſum quartam partem retinere, vel ſupplere; perinde atque ex lege Falcidia, cum legatis exhauſta eſſet & ſupra dodrantem onerata, ut ad adeundam ſponte, & reſtituendam hereditatem eo præmio alliceretur, permiſsâ etiam eâdem retentione ex ſingulis rebus per fideicommiſſum relictis, §. 5. *eod.* 2. Quatenus

ſi ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſi ne ſic quidem lubens adiret, expreſsè ei impoſitum eſt, ut, poſtulante id fideicommiſſario, adiret, atque aditam hereditatem, tanquam ex SC. Trebelliano, ſine ullâ retentione, transferendis tamen in fideicommiſſarium actionibus, & oneribus, reſtitueret, §. 6. *verſ. ſed ſi recuſabat hic. Vlp. 25. Regul. ſi heres Hortenſ. eod.* 3. Quartam verò ſi retineret; pro eâ retentione ipſe heres ſolus ex eodem SC. onera hereditaria ſuſtinebat: ipſe autem qui ex fideicommiſſo recipiebat hereditatem, partiarii legatarii loco erat, ut ipſe creditoribus maneret obnoxius, & ipſi debitores ei obnoxii in ſolidum, *Hortenſ. ad §. 5. hic.*

An ergo per geminum hoc SC. plenè fideicommiſſorum juri fuit proviſum?

℞. Minime. Nam 1. licet per SC. Trebellianum à periculi, & litium ſuſpicione heres liberaretur; nihil tamen ex reſtitutione hereditatis, vel totius, vel partis ſentiebat: Ex Pegaſiano verò licet quartam retineret, pro tantillo tamen commodo periculum, lites, & onera hereditaria ſuſtinere cogebatur. 2. Per SC. Pegaſianum Trebelliano tantum ſuccurſum eo caſu, quo heres hereditatem, vel totam, ſupra dodrantem reſtituere rogatus eſſet, infra, vel juxta ſupra dodrantem rogato heredi minime, ſed quarta penes heredem manebat. 3. Et ſic SC. Trebellianum, quod prius ſimpliciter, & abſciſſe conceptum fuerat, ad eundem caſum quo infra, vel juxta dodrantem hereditas reſtituenda eſſet per Pegaſianum fuit reſtrictum; ita ut eodem tantum caſu hereditas reſtitueretur, & diviſis quidem pro rata inter heredem, & eum qui hereditatem recipiebat (qui per hoc SC. loco heredis, ſeu pro herede factus erat, cum heres eſſe non poſſet,) tanquam heredem actionibus hereditariis, *l. 18. in fin. ff. ad leg. Falc.*

l. 44.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

l. 44. §. *ult. ff. h. t.* 4. Et ſi quis totam hereditatem, vel ſupra dodrantem reſtituere rogatus omittere quartam vellet modò negotiis hereditariis non implicaretur, ſi ſemel eam volens adierat, ea tamen ſuſtinere ex SC. Pegaſiano cogebatur, nec Trebelliano locus erat. Adeò ut rurſus ſic ad remedium ſtipulationum fuerit recurſum, §. 6. *hic. Hortenſ. eod.*

Quomodo utrique præcedenti malo medicinam adhibuit Iuſtinianus?

℞. Suo more jura coacervando, hoc eſt, quod per Pegaſianum Trebelliano fuerat derogatum, ei ita reſtituendo, ut ſive ſupra, ſive infra dodrantem rogatus ſit heres reſtituere, Trebelliano locus ſit & in fideicommiſſarium actiones tranſeant. 2. Ei addendo, quod Pegaſiano erat proprium, ut qui ſupra dodrantem, vel totam hereditatem reſtituere rogatus eſſet quartam ſupplere, vel retinere poſſet ſi libens adiret, coactus non poſſet; cogi tamen ex Trebelliano poſſet, ut ante potuerat ex Pegaſiano: Atque ita anſam iſtis ſtipulationibus inter heredem & fideicommiſſarium præcîdendo. §. 7. *hic Hortenſ. eod.*

Quis ergo eſt effectus fideicommiſſorum univerſalium ex iſto novo jure?

℞. 1. Rogatæ reſtitutionis neceſſitas, ſeu quod heres directus gravatus cogitur adire hereditatem, & reſtituere aditam fideicommiſſario, *l.* 14. §. 1. *ff. ad SC. Treb.* 2. Quod quatenus reſtituitur actiones hereditariæ juxta SC. Trebellianum, una cum hereditate, utiles quidem, non directæ, & eo quidem quo ſtatim dicam modo, reſtituantur & transferantur in fideicommiſſarium, §. 7. *hic, ita quidem, ut nec heres directus effectualiter à creditoribus hereditariis conveniri, nec ipſe, ſi vellet, contra debitores hereditarios, cum effectu agere poſſit, l.* 1.

§. 4.

§.3.ff.ad SC.Treb. 3. Quod juxta SC. Pegaſianum (ſed quaſi ex Trebelliano) ſupra dodrantem, vel de tota hereditate reſtituenda gravatus, (ſponte quidem, hereditatem ſi adeat) quartam, vel totam retinere, vel ſupplere, & errore facti ſolutam repetere poſſit. 4. Quod ita retenta quarta ex utriuſque SC. confuſione actiones hereditariæ pro rata portione inter heredem & fideicommiſſarium dividantur; tota hereditate reſtituta in fideicommiſſarium transferantur in ſolidum; ut ſi heres à Teſtatore juſſus eſt rem certam deducere, etiamſi res illa, vel exæquet vel excedat quartam; quia rem quaſi loco legati retinet, quod onus hereditarium non agnoſcit, tunc deliberare poſſit fideicommiſſarius an expediat ſibi reſtitui, *§. 9. hic.*

Quatenus poteſt heres cogi, ut hereditatem adeat, & quo effectu?

℞. Omnino officio judicis, tribus concurrentibus. 1. Si ipſum fideicommiſſum eſt univerſale, non particulare, (*legatarius enim heredem ut adeat cogere non poteſt, l. 16. §. ſed. generaliter ff. ad SC. Treb.*) 2. Si fideicommiſſarius eſt capax fideicommiſſi. 3. Si cavet heredi de damno, quod ex adita hereditate incurrere poſſit, *l. 4. l. 36. ff. ad SC. Treb. gl. hic & Schneidw. ex eâ ead.* Coactæ verò aditionis is effectus eſt, quod heres periculo adeat fideicommiſſarii; ipſe nec damnum, nec commodum, puta quartæ Trebellianicæ, ex aditione & reſtitutione ſentiat, *d. l. 4. §. 7. hic.*

Quibus omnino heredibus, & fideicommiſſariis competit hoc beneficium?

℞. 1. Omnibus tam ex teſtamento, quam ab inteſtato ſuccedentibus, *§. 23. hic.* 2. Et quidem ſive ex aſſe heredes ſint inſtituti, ſive ex datis cohæredibus, & utrique totum, quod acceperunt,

aut

aut ejus partem rogentur reſtituere, §. 8. 9. & 10. *hic*. Et quidem licet Reip. ſit reſtituenda hereditas, *l.* 3. *C. tit. Treut. de leg. Falc. th.* 7. *tit. g.*

Quæ imputantur in quartam Trebellianicam?

℞. Non tantum ea quæ jure hereditario, (ut in Falcidia) ſed etiam quæ quovis alio jure, ſive legati, fideicommiſſi, vel conditionis implendæ cauſsâ, judicio defuncti capiuntur, *l.* 19. *ff. ad leg. Falc.* etiam fructus intermedio tempore ab eo qui ſub conditione, & in diem gravatus eſt percepti. (Non percepti à pure rogatis.) *l. in fideicommiſſaria ff. ad SC. Treb. Gayl.* 2. *ob.* 133. *n.* 3. Præterquã in liberis primi gradus fideicommiſſo gravatis, *l. Iubemus ff. eod. Gayl. eod. n.* 4.

An non ut Falcidiæ, ita Trebellianicæ detractio aliquando ceſſat?

Reſp. Omnino. 1. Prohibitione expreſſa ipſius Teſtatoris, *Nov.* 1. *c.* 2. *l. ſi verò expreſſum, ibi gl. Auth. de hered. Falc.* (*Quippe Falcidiæ licet ab ea differat, æquiparatur in hoc*) quæ tamen ceſſat in liberis primi gradus, *Gayl.* 2. *obſ.* 138. *n.* 15. *Clarus* §. *Teſtamentum qu.* 62. *n.* 1. 2. Coactè ab herede adita hereditate, (ut dicitur) §. 7. *hic*. 3. In fideicommiſſis ad pias cauſſas, *Gayl.* 2. *obſ.* 119. *n.* 6. 4. Si æs alienum totam hereditatem abſorbet, *l.* 1. §. *pen. l.* 5. *hoc tit.* 5. Permiſſa fideicommiſſi alienatione, *Auth. ſed eâ in re C. ad l. Falc.* 6. Non impleta poſt officium judicis voluntate defuncti, §. *ſi quis non implens Auth. de hered. & Falc.* 7. Quarta errore juris ab herede, vel ſcienter ſoluta, *l. error facti Cod. l. Falc.* 7. Si in re certa inſtitutus eam gravatus eſt reſtituere, *Com. opin. Treutl. eod. th.* 10. *Ob non confectum inventarium Trebellianicam non amitti, verius eſt, & in Camera Imperiali obtinet, Gayl.* 2. *obſ.* 138. *in fine Perez hic.*

An

An omnis generis heredes fideicommiſſo pariter gravari poſſunt?

℞. Minime. In liberis enim aliiſque quibus legitima debetur, ad eam tantum uſque gravamen hoc procedit. *Quod ea nec onus admittat. quon. in prioribus C. de inof. teſt. Gayl. 2. obſ. 119. totum.* Vnde & ignoranter impoſitum ab eâ rejicitur.

Filius verò fidei commiſſo gravatus an ſolum unam quartam detrahit?

℞. Omnino de jure Civili, ſive pure, ſive ſub conditione ſit inſtitutus, *l. 8. §. quo in ff. de inoff. l. 6. C. ad SC. Treb.* De jure Canonico recepta & comprobata ſententia pure gravatus ſimiliter unam detrahit, *Quod duas deductiones jura eodem tempore non permittant. l. jubemus C. ad SC. Treb.* Sub conditione, vel in diem gravatus duas; legitimam tanquam jure naturæ ſibi debitam, Trebellianicam, tanquam fideicommiſſo gravatus, ut quilibet extraneus, *C. Raynutius Ext. de Teſtam. Gayl. 2. obſ. 21. per totum.*

Cum duarum quartarum facias mentionem, dic obiter, quot quartarum jam feceris mẽtionem, & an non ſint aliæ?

℞. Facta eſt mentio *ſupra tit. de adopt.* quartæ, quæ debetur ar rogato exheredato, vel ſine cauſſa præterito, ex reſcripto Divi Pii 2. *Legitimæ*, quæ liberis & parentibus, fratribus etiam & conſanguineis debetur turpi bus perſonis inſtitutis. *§. 3. tit. de inoff. teſt. Falcidiæ*, quæ heredibus legato, *tit. præced. prox. Trebellianicæ*, quæ heredibus fideicommiſſo, ultra dodrantem oneratis debetur (*quæ appellatio Falcidiæ & Trebellianicæ ob adæquata fideicommiſſis legata promiſcua ſæpe eſt in jure, l. 21. §. cum filiæ ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. l. 86. ff. ad leg. Falc. & aliis. Falcidiæ pro legitima impropria & rarior l. quiſquis filius ad l. Iul.*

Majeſt.

Majeſt. Sunt verò etiam præter has. 7. Quarta conjugi inopi relinquenda. *l. fin. C. unde vir & vxor.* 8. Quæ curiæ municipali debetur ex bonis decurionis extraneum heredem habentis. *l. fin. C. quando & quib. quarta pars, lib.* 10. 9. Quę debetur concubinæ in domum, ut in uxorem duceretur receptæ, *Nov.* 75. *cap.* 5.

Ad fideicommiſſum ut redeamus, dic, heres ſi ſponte adierit hereditatem, quomodo ad reſtitutionem fideicommiſſarius agere poſſit?

℞. 1. Actione perſonali ex teſtamento & hypothecaria, *l. fin. §. ſed quia C. comm. de leg.* Non reali, ſeu rei vendicatione. *l.* 63. *pr. h. t. junct. l.* 22. *ff. de R. V. pr. Quia nondum tranſlatum dominium; ex quo rei vendicatio naſcitur. Gomez. tom.* 2. *cap.* 4. *n.* 7. 14.

Quot modis fit reſtitutio?

℞. Duobus, 1. *Re*, quando heres vel per ſe, vel per alium facto reſtituit fideicommiſſario res hereditarias, vel permittit ut ab eo apprehendantur & poſſideantur. *l. reſtituta ff. ad Treb.* 2. *Verbis*, quando ſine reali reſtitutione, ferre ſe ut fideicommiſſarius res & jura hereditaria habeat pro reſtitutis declarat. *Schneidw. hic. Graſſ. §. hic. quæſt.* 45.

Quid intereſt, re, an verbis fiat reſtitutio?

℞. Re ſi fiat; tranſit dominium & poſſeſſio in fideicommiſſarium. Sin verbis; dominium quidem tranſit, non poſſeſſio ante apprehenſionem. *Planè ut nec aditione facta per hereditatem univerſalem. d. l. reſtituta. Gomez. eod. n.* 13.

Quæ veniunt in reſtitutionem in fideicommiſſo univerſali?

℞. I. *Ea quæ heres gravatus habet ex titulo hereditario, non quæ ex alio. l. coheredi. §. cum filia. ff. de vulg. Mant. de conject. ult. vol. lib.* 7. *tit.* 8 *n.* 1.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Ideoque 1. non Legitima filii univerſali fideicommiſſo gravati, *quia eam filius non ex providentia Teſtatoris habet, ſed legis. ibid. n.* 2. 2. Non dos matris, *ob eandem rationem, ibid. n.* 3. 3. Non quod heredi à defuncto debetur, quamvis per aditionem confuſis actionibus. *eod. n.* 15. 4. Non feuda antiqua, *utpote in quibus ſucceditur ex judicio domini concedentis. Graſs. eod. q.* 50. *n.* 2. Omnino, ſi eſt hereditarium merè, & pro ſe & omnibus heredibus. *Graſſ. eod.* aut fideicommiſſarius in inveſtitura eſt comprehenſus. *eod. n.* 5. 5. Non Emphyteuſis Eccleſiaſtica; niſi & hic fideicommiſſarius beneficio concedentis ſit capax fideicommiſſi. *Mantic. eod. tit.* 9. *n.* 5. Privata omnino, ſive pro ſe & heredibus quibuſcunque, ſive indefinitè & pro heredibus ſit conceſſa. *Graſſ. eod. q.* 51. 6. Non ſepulchra gentilitia. *Graſſ. eod. q.* 53. II. *Etiam prælegata*, ſi quidem extraneus ſit rogatus reſtituere filio teſtatoris, *Graſſ. eod. q.* 47. *in fine.* Item quando alias apparet id teſtatorem voluiſſe: puta ſi per verba univerſalia heredem gravavit, ut omnia bona qualiacunque reſtitueret, *Graſſ. eod. quæſt.* 47. *Mantic. eod. per totum.* III. *Fructus percepti vivo Teſtatore, Item mortis tempore pendentes, Item & hereditate jacente percepti l. ita tamen §.* 1. *ad Trebell.* Minime percepti poſt aditam hereditatem ex negligentia quidem, vel abſentia fideicommiſſarii, *l. mulier §. ſi heres ff. eod.* Omnino percepti ex mora heredis gravati non ſolventis, & ſi teſtator juſſit fructus reſtituere, *Gomez. eod. n.* 15. IV. *Quod heres habet ex ſubſtitutione vulgari*, Non quod habet ex pupillari. Niſi vel coactè adierit, vel poſt fideicommiſſariam facta ſit pupillaris ſubſtitutio, & heres gravetur omnia reſtituere, *Gomez. eod. n.* 17.

Quid

Quid ſi heres gravetur reſtituere quod ipſo moriente ſupererit?

℞. 1. Olim in totum relicta alienandi habebat poteſtatem, modò non alienaret dolo & ad minuendum fideicommiſſum. Hodie quidem ita relicta uſque ad quartam alienare, & de iis diſponere poteſt; quartam vero omnino debet fideicommiſſario ſervare, nec eam, etiam bona fide, alienare poteſt. Ad quem etiam veniunt omnia non alienata, & de quibus diſpoſitum non eſt, *Auth. Contra rogatus C. ad Trebell. Graſſ. eod. q. 54. Gomez. eod. n. 16.*

Quis debet ſolvere legata & debita, heres, an fideicommiſſarius?

℞. Poteſt quidem heres, antequam reſtituat, ſolvere creditoribus, & legatariis, ſed tanto minus reſtituet fideicommiſſario. *l. 27. §. qui ex l. ff. ad Trebell.* Non tenetur verò ſolvere ſi nihil retinet: ſi quartam retinet, pro rata tantùm creditoribus, ſolvit; legatariis verò niſi, pro eo quod ultra quartam habet. *Text. l. 1. §. pen. ff. eod. Schn. hic.*

Annon is cui cum reſtituendi onere aliquid relictum eſt rogari poteſt, ut id totum, vel partem alteri relinquat?

℞. Omnino quidem: Nec primò tantùm, ſed & ſecundò, &c. Ita tamen ut iſtis caſibus non ſit locus S. C. Trebelliani beneficio, *l. 21. §. ultim. ff. hic.*

Quid ſi an ipſum fideicommiſſum relictum ſit necne, quæſtio oriatur, cujus eſt an ſit relictum probare, & quomodo probabit relictum eſſe?

℞. Probatio incumbit ei qui hereditatem ſibi ex cauſâ fideicommiſſi deberi contendit. Probabit autem vel per ſcripturam, vel per quinque teſtes: & his deficientibus ex nova Iuſtiniani conſtitutione, poſt præſtitum juramentum calumniæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

delato heredi juramento. Quod ſi præſtare recuſat, ad reſtitutionem tenetur, *§. 12. hic. l. fin. C. de fideicomm.* Nec enim refert juramentum, nec quicquam cavillari poteſt, niſi de minus ſolenni voluntate teſtatoris excipiat; quo caſu auditur, *l. 25. C. hic.*

Quomodo extinguitur fideicommiſſaria obligatio?

℞. 1. Revocatione Teſtatoris, *per nota.* 2. Caducitate, idque vel herede ante aditam hereditatem moriente. *l. ille à quo §. ſi de teſtamento. ff. ad Treb. Gomez. eod. n.* 8. niſi prius coactus fuerit adire. *eod.* aut hereditas ſit transmiſſa ex potentia ſuitatis, ſanguinis, aut jure deliberandi, *Gomez. eod.* Vel fideicommiſſario mortuo ante inſtitutum, non quidem in fideicommiſſo purè & ſimpliciter relicto, (quia tale fideicommiſſum transmittitur ad heredes, *l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. verb. ſuſcepiſſet.*) Sed in relicto ſub conditione, & diem in incertam, h. e. in tempus mortis gravati, cum extraneus filio eſt ſubſtitutus, *l. un. §. ſin autem. De caducis tollend. Gom. eod. n. 9.* Quandò fideicommiſſarius eſt de deſcendentibus Teſtatoris variant Doctores; communis tamen eſt opinio, etiam ſic extingui fideicommiſſum, niſi aliter de mente Teſtatoris conſtet. *Graſſ. quæſt. 67. n. 6. 7.* 3. In conditionali diſpoſitione, vel ipsâ conditione deficiente (ad quem caſum etiam referimus ſupervenientiam liberorum, ex præſumta voluntate Teſtatoris; quia fideicommiſſum relictum præſumitur ſub conditione ſi ſine liberis deceſſerit,) aut mortuo antè eventum conditionis fideicommiſſario, *utpote ante quem dies fideicommiſſi non cedit, l. 4. & 5. l. 21. ff. Quand. dies leg. & fid. cedat.*

TIT. XXIV.

De Singulis Rebus per fideicommiſſum relictis.

QVid eſt fideicommiſſum particulare, ſeu ſingulare?

℞. Eſt donatio quædam qua res ſingularis aliqua, cum onere reſtitutionis per ultimam voluntatem relinquitur, puta equus, ſcyphus, &c. *Res enim ſingulas intelligit Imperator quæ univerſitati, qualis eſt hereditas, opponuntur, tit. præcedente. Gilman. hic.*

Quomodo relinqui poſſunt res ſingulæ per fideicommiſſum?

℞. Relinqui poſſunt res ſingulæ per fideicommiſſum tam ab herede, quam à fideicommiſſario, item etiam à legatario (hodie quidem, non olim) *princ. hic.* Ita tamen ut non plus is gravetur, quam à Teſtatore honoratur. *§. 2. hic, l. 114. §. 1. ff. de leg. 2.* Tantundem ut præſtet, quantum accepit, rogari poteſt, nullo Falcidiæ beneficio competente, *l. 47. ff. ad l. Falcid.*

Vnde hoc fit quod à legatorio per fideicommiſſum relinqui poßit, h. e. is rogari, ut rem ſibi legatam alteri reſtituat?

℞. Propter fideicommiſſa legatis exæquata. *Schneidw. hic & ibid. Gothofr. in margine. Quæ adæquatio in quibus conſiſtat, ſupra Tit. de Legat. explicavimus.*

Quæ res ſingulatim per fideicommiſſum relinqui poſſunt?

℞. 1. Res propriæ, ſive ſint ipſius fideicommittentis, ſive heredis. 2. Etiam alienæ, ſed cum diſtinctione, & onere ſupra ſub titulo de legatis explicatis; ut ſcilicet neceſſe habeat rogatus, aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ipſam rem redimere & præſtare, aut æſtimationem ejus ſolvere. §. 1. *hic*. 3. Itidem non tantum corporales, ſed & incorporales, ut libertas ſervo, eique ſive proprio, ſive legatarii, ſive extranei, modò ſit cum hoc teſtamenti factio. §. 2. *eod. l. alieno, ff. de fideicom. libert.* & quidem ut vel heres, vel legatarius, vel fideicommiſſarius rogetur.

Alieno ſervo ita relicta libertate quid juris?

℞. Etiam alienus ſervus redimi, & manumitti debet. Si dominus ſervi eum vendere nolit, ipſe verò ex judicio teſtatoris aliquid percepit; ad id cogi poteſt. *l. ſi te C. de fid. lib.* Si non; cogi quidem non poteſt ut eum vendat; non extinguitur tamen ſtatim fideicommiſſaria libertas, ſed differtur, donec vel dominus voluntatem mutet, vel ſervum redimendi alia ſe offerat occaſio: §. 1. *&* 2. *hic*.

Quot modis contingit ſervis libertas ultima voluntate?

℞. Duobus, vel *directè*; quando ipſe Teſtator ſervum Teſtamento manumittit, hoc modo *Pamphilus ſervus meus heres eſto*. Et is ſervus fit libertus ipſius Teſtatoris, id eſt nullius, & Orcinus dicitur: vel *obliquè*, quando Teſtator mandat heredi ut ſervum dimittat; qui ita manumiſſus fit libertus heredis manumiſſoris, & eum pro patrono cogitur agnoſcere, libertatem autem ſervus non conſequitur, niſi & teſtamenti facti & mortis tempore fuerit Teſtatoris. §. 2. *hic*.

Quibus verbis fideicommiſſa relinqui ſolent?

℞. Olim quidem tantum per verba ſolennia precaria, *peto, rogo, fidei tuæ committo, &c.* Hodiè, poſtquam in neceſſitatem juris abiere, per qualiacunque: modò talia ſint, ex quibus conſtet voluntas Teſtatoris fideicommiſſo gravantis, imò etiam ſolo nutu; modò de animi judicio conſtet. *l. 21. ff. de leg. 1.*

TIT.

Tit. XXV.
De Codicillis.

H*Actenus de Teſtamento perfecto, imperfectum Teſtamentum, quid vocas, & quomodo definis?*

℟. Imperfectum Teſtamentum Codicillus dicitur, & definitur, ultima teſtati & inteſtati voluntas minus ſolennis, de eo quod quis poſt mortem de bonis ſuis fieri velit citra directam heredis inſtitutionem. *§. fin. hic. Vult. hic & Brederod. Analyſi eod.*

Quando cœperunt in uſu eſſe?

℟. Ex perſonâ Lentuli, Auguſti tempore; unde etiam eſſe fideicommiſſa diximus, tam univerſalia, quàm ſingularia: ob quæ fideicommiſſa Codicilli, potiſſimum ſunt inventi. *Text. princ. hic ibi Vult. & ſupra de fideicomm.*

Explica definitionem?

℟. Dico Codicillum eſſe *ultimam voluntatem*; quia ſpecies ultimæ voluntatis, & teſtamentum eſt, ut dictum; ſed imperfectum. Dico eſſe *voluntatem teſtati & inteſtati*; Quia non tantùm ab eo fieri poſſunt codicilli, qui teſtamentum perfectum fecit, ſed & ab eo qui non fecit. *Nempe Teſtamentum tale, quia de ſui natura heredis inſtitutionem directam continet & ſolennitates quidem ordinatas, κατ' ἐξοχὴν teſtamentum dicitur, & inteſtatus (nempe quoad heredem) mori qui ſine tali moritur teſtamento.* Dico *minus ſolennem*; Quia iſta ſolennia quæ deſiderat teſtamentum non deſiderant omnia codicilli. Dico *de eo quod quis de bonis ſuis fieri velit citra heredis inſtitutionem:* Quia, hereditas codicillis nec dari, nec adimi poteſt; *ſecundum ea quæ modò latius dicentur. §. 2. hic.*

Quomodo fieri poſſunt Codicilli ab inteſtato?

℞. Quando teſtator non condito ſolenni Teſtamento codicillos facit, iique ideò per ſe ita ſtant, nec ullo modò à teſtamento dependent, ſed fidei heredis legitimi committitur ut præſtet Codicillis contenta. *§. 1. hic Schneidw. eod.*

Quot modis fiunt teſtamenta Teſtato?

℞. Teſtato fieri dicuntur Teſtamenta cum fiunt ab eo qui teſtamentũ fecit. Fit autem hoc ita ut, vel ante codicillos faciat teſtamentum: *Quo caſu cum olim non valerent, niſi expreſſe ſequente teſtamento confirmarentur; hodie, etſi id non factum, ipſo jure confirmati cenſentur, niſi appareat Teſtatorem voluntatem ſuam mutaſſe. §. 1. hic, l. 3. §. fin. ff. eod.* Vel poſt Teſtamentum, prius conditum: *Quo caſu etiam olim niſi codicillorum faciendorum teſtator meminiſſet, non valebant. Hodiè pro codicillis præſumtio eſt nihilo minùs, & tacitè confirmati putantur. l. Sancimus, C. de teſt. fac. l. 3. & 2. ff. hic. Wolf. hic.* Vel in Teſtamento; Quando quis facit ſolenne teſtamentum, & in ſubſidium codicillos per inſertam clauſulam codicillarem; qua rogatur, ſi teſtamentum non valet jure teſtamenti, ut valeat jure codicillorum, vel alio meliori modò, *Schneidw. hic. De quâ clauſula infra hic.*

Quæ omnino Codicillis relinqui poſſunt?

℞. Legata, fideicommiſſa, ſive generalia, ſive particularia, non hereditas; directè quidem, ita ut nec dari, imo nec confirmari. *l. eod. Vult. hic.* nec (per exheredationem) quidem adimi; nec conditio inſtitutis heredibus, Codicillis adſcribi, nec iis directè ſubſtitui poſſit. *Per fideicommiſſum iis ideò hereditas poteſt relinqui, quia eo caſu non tam heres conſtituitur quis, quam ut hereditatem heredi reſtituat, rogatur. §. 2. hic. Vult. hic.*

Quid ſi hereditas directè Codicillis ſit data?

℞. Licet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Licet talis diſpoſitio ſit contra naturam codicillorum, ſuſtinetur tamen benignè, ac ſi obliquè facta eſſet, & cenſentur heredes legitimi rogati, ut hereditatem inſtituto reſtituant. *l. 3. ff. hic.*

Dixiſti in codicillis non requiri eas ſolennitates quæ requiruntur in teſtamento, an igitur nullæ in iis requiruntur?

℞. Imo verò & codicilli habent ſuam ſolennitatem, ſed non talem qualem deſiderant teſtaméta, & probationis cauſſa potius, quam ordinationis, *§. ult. hic.* (h. e. *potius probationis ergo, quam ob ſolennitatem præcisè requiſitam, l. fin. C. de fideicom.*) Puta 1. hic ſufficiunt quinque teſtes, *qui in omni ultima voluntate requiruntur.* 2. Ut ii adhibeantur uno eodemque tempore. 3. Idque ſcripto, ſive ſine ſcripto (*nec enim Scriptura hic præcisè requiritur, gl. ſupr. Rub. C. de codicill.*) fiant codicilli. 4. Si ſcripto fiant, ut ab iiſdem ſubſcribantur. Non præcisè ut ſigillent, nec ut ſint rogati requiritur, ſed poſſunt caſu intervenire, *l. fin. C. eod.* Et hic fœmina admittitur teſtis. *gl. in d. l. fin. Schneid. hic.*

Quæ igitur & hic requiruntur ut valeant codicilli.

℞. Duo ſimiliter ſupra Tit. de Teſtam. ordinandis dicta, nempe 1. ut qui codicillos fecit habeat codicillandi poteſtatem. *de quo cum ante ſub eod. tit. ſatis dictum, hic nihil repetimus.* 2. Ut Codicilli quidem ritè ſecundum leges ſint facti. Puta ut eæ ſaltem obſerventur ſolennitates qnæ hic ſufficiunt. *ſupra.*

Quæ eſt ergo differentia inter Teſtamenta & codicillos?

℞. Differunt I. *Ratione ſolennitatum*, quæ hic ſint minores. 1. Quatenus hic non requiritur, ut teſtes ſint rogati, ſed poſſunt fortuitò accedere, 2. Non requiruntur eorum ſigilla. 3. Nec præcisè

Scriptura. 4. Mulier hic poteſt eſſe teſtis. Quæ contraria ſunt omnia in Teſtamento ſolenni. II. *Ratione materiæ* Teſtamentum non conſiſtit citra heredis inſtitutionem: quæ codicillis directè fieri non poteſt, ut dictum. *Declarari tamen in Codicillis poteſt quem heredem in teſtamento Teſtator ſenſerit, & pro teſtamentario nihilominus habetur, l.77.ff. de hered. inſtit.* III. *Ratione numeri.* Non poteſt enim quis diſcedere cum pluribus ſollennibus Teſtamentis, *quod prius per poſterius rumpatur:* omnino poteſt cum pluribus codicillis, *ob non requiſitas tantas ſolennitates ordinationis. §. ult. hic Schneidw. hic.*

Quis ergo eſt effectus præcipuus codicillorum?

℞. Quod ſcripta in Codicillis præſtari debent; legata puta & fideicommiſſa, quæque eis relinqui poſſunt, & quidem vel ab herede ſcripto, *ſi cum Teſtamento:* vel ab herede legitimo, *ſi ſine eo facti ſunt. Schneidw. hic.*

Quibus modis infirmantur Codicilli?

℞. Iiſdem quibus teſtamentum: præſertim ſi cum teſtamento fuerint facti, (*utpote à quo omne robur capiunt.*) *De quibus modis ſupra.* Facti ſine teſtamento quidem ſimiliter iiſdem modis infirmantur, ſed unico caſu excepto; puta agnatione poſthumi; ut per quam Teſtamentum quidem, non tamen Codicilli tales infirmantur, (*licet infirmentur codicilli cum Teſtamento facti;*) Sed rogatus cenſetur talis poſthumus præſtare codicillis relicta. *l. ab inteſtato ff. eod. Schneidw. hic.*

Quis eſt effectus clauſulæ Codicillaris?

℞. Præcipuus eſt, quod ultima voluntas quæ defectu aliquo ſolennitatum jure teſtamenti non poteſt valere, recipiatur jure Codicillorum, & ita effectũ ſortiatur, ut heredes legitimi de reſtituenda hereditate heredi ſcripto, rogati videantur, & ſic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſic teſtamentum fideicommiſſi vim habeat. Modò codicilli ratione voluntatis *ipſius Teſtatoris* ſint perfecti, & ipſe Codicillator habeat teſtamenti factionem. Quia iſti defectus codicillis non ſupplentur. *Schneidw. hic.*

Quatenus cum pluribus Codicillis quis mori poteſt?

℟. Vt, licet diverſarum ſint rerum, priores per poſteriores non cenſeantur revocati, niſi quatenus iis expreſsè derogatur; cum in Teſtamentis etiam citra clauſulam derogatoriam, prius infirmetur per poſterius. *Ratio eſt; quia codicillis res ſingulæ, univerſa hereditas teſtamentis relinquitur, §. fin. hic Perez. hic.*

Quâ actione petitur fideicommiſſum codicillis relictum?

℟. Vel conditione ex lege, vel utili actione ex teſtamento. *Quia codicilli vim teſtamenti obtinent. gl. hic in verb. relinquitur. Schneidw. hic.*

LIBER III.

TIT. I.

De Hereditatibus quæ ab inteſtato deferuntur.

HActenus de hereditatibus Teſtamentariis, ſequuntur legitimæ: Dic quæ eſt legitima hereditas, & cur ſic dicta?

℟. Legitima hereditas, eſt quæ jure legitimo ab inteſtato defertur. *l. 1. ff. de ſuis & leg. here.* Vocatur legitima (etſi & teſtamentaria ſit talis) κατ' ἐξοχὴν; quia ex ſolâ eſt lege, cum teſtamentaria ſit etiam ex voluntate Teſtatoris.

Quis

Quis dicitur mori inteſtatus?

℞. Qui hereditatem relinquens aut omninò non fecit teſtamentum, aut non jure fecit, aut quod fecerat ruptum irritumve factum eſt, aut ſi ex eo nemo heres extitit. *princ. hic.*

An ſucceſſio ab inteſtato apud Romanos ſemper eodem jure proceſſit?

℞. Imò verò, ſi in ullo juris articulo, in hoc mirabiliter apud eos variatum. Vt tria inveniantur jura 1. jus XII. Tabularum. 2. prætorium. 3. Imperatoriæ conſtitutiones, etiam Novellæ.

Quæ fuit ratio ſucceſſionis ex lege XII. *Tabularum?*

℞. Lex iſta vocabat ad hereditates inteſtatorum maſculorum, citra diſtinctionem ſexus, ſuos heredes, (*h. e. eos qui fuerunt in poteſtate patrum defunctorum, & eis gradu fuerunt proximi mortis tempore, §. ſui ſup. de hered. qual. & diff.*) ſive primi gradus, ſive ulterioris iſtis deficientibus: ſed nepotes tantum ex filio; *quia ex filiâ nati non ſunt ſui*. Ad fœminarum inteſtatarum hereditatem advocabat agnatum proximum, excluſis ipſius fœminæ liberis. 2. Deficientibus ſuis (excluſis emancipatis ab utriuſque parentis hereditate) vocabat agnatos proximos præciſè, §. 1. *hic. Vlp. Fragm. Tit.* 27. *princ.*

Quæ fuit ratio ſucceſſionis ex jure prætorio?

℞. Quod ſi neque ſui, neque adgnati eſſent (cum nihil Lex XII. Tabularum conſtituiſſet) Prætor tertio loco non ad hæreditatem, ſed ad bonorum poſſeſſionem vocabat defuncti cognatos proximiores. T. 2. §. 7.

Quot ergo erant ordines ſucceſſionis apud veteres Romanos?

℞. Tres: 1. Suorum, 2. Adgnatorum ex lege XII. tabularum. 3. Cognatorum ex jure prætorio. Qui-

bus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

bus deficientibus fiſcus hæreditatem vindicabat, tanquam legitimo hærede vacantem, donec prætor, *per Edictum unde vir & uxor*, conjuges vocaret, *tt. D. & C. Vnde vir & uxor. Vult. hic. n.* 17.

Quis eſt ordo ſucceſſionis ex Conſtitutione Imperatoris Novella?

℟. Primus ordo eſt deſcendentium, 2. Adſcendentium, 3. Collateralium, 4. Viri & uxoris. 5. Fiſci *Nov.* 118.

Cur ordo deſcendentium eſt primus?

℟. Quia iſti ad bona parentum veniunt, quaſi ad propria ſua bona, & quorum etiam vivis adhuc parentibus quaſi domini fuere, *§. ſui inf. h. t.* & ad ea ſuorum parentum communi & naturæ voto vocantur. *l. 7. §. fin. ff. Si tab. nul. teſt. extabant*, adeò ut hæc ſucceſſio à jure naturali originem habeat, *l. ſi ff. de bon. eam.*

Quales deſcendentes eo ordine & quomodo vocantur?

℟. Deſcendentes hic vocantur liberi, tam naſcituri, quam nati, tam fæminæ, quam mares, tam emancipati, quam ſui, tam primi, quam ulteriorum graduum, tam ex filio quam filia, tam ex emancipato, quam ſuo nati. *Quod ſublata omnis ſit emancipationis & ſexus differentia per Imperatorem noſtrum.* Ea vero eſt ſuccedendi ratio in deſcendentibus, quod filii primi gradus in capita, ulterioris gradus (ſive ſoli ſint, ſive cum primi gradus liberis concurrant) in ſtirpes ſuccedant, *d. Novel. cap. 2. §. cum filius, & §. ult. hic.*

Quid eſt in ſtirpes & in capita ſuccedere?

℟. In capita fit ſucceſſio, quando tot partes fiunt hereditatis, quot ſunt capita ſuccedentium. In ſtirpes, quando non ipſorum capitum ſuccedentium, ſed ſtirpis, ſeu perſonæ in cujus locum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſucceditur, in dividenda hereditate habetur ratio; puta ſi defuncti ſit filius, & ex altero filio nepos unus, vel etiam plures, ad nepotem unum vel plures ita pertinet hereditas, ut filius ſolus mediam partem habeat, & nepotes, quotquot ſunt, alteram dimidiam; *Cum loco patris ſui ſuccedentes æquum ſit, ut eam partem accipiant, quam pater, ſi viveret, habiturus eſſet, Vlp. fragm. tit. 27. §. 1. §. cum filius, hic.*

An non poſt ſublatam à Iuſtiniano liberorum diſtinctionem in materia ſucceßionis, quæ erat jure veteri ratione patriæ poteſtatis & ſexus, etiam nunc remanſit aliqua?

℞. Omnino; ſed illa duntaxat quæ ſumitur non tam ex modo, quam jure filiationis, quatenus licet liberi omnes naturam habent commnnem tam legitimi, quam illegitimi, (*Rationem quâ ob delicta & pænam parentum ab liberi ſucceßione arcentur hic non oſtendimus*) ex legibus tamen quoad ſucceſſionem meliore jure ſunt legitimi, quam illegitimi, utpote ex quibus ſucceſſio, licet à natura ſit, etiam ipſa formam ſuam accipit.

Quæ ſpecies liberorum, ſive legitimorum, ſive illegitimorum, hic conſideranda?

℞. Liberi legitimi ſunt nati ex juſtis nuptiis, vel facti tales, idque ſive legitimatione, ſive adoptione. Illegitimi ſunt nati, ex alio quovis coitu, ſive aliquando tantum apud Romanos permiſſo, ſive omnino damnato. Illo, ut nati ex contubernio, vel coitu meretricio: hoc, ex inceſtu, adulterio, ſtupro. *Vult. hic num. 21.*

Quæ eſt ratio ſucceßionis legitimorum reſpectu?

℞. Optimo jure ſunt *nati ex juſtis nuptiis*. Equidem ſuccedunt parentibus non tantum in allodialibus, ſed & feudalibus, licet non eodem jure. *Vult. hic n. 22. Legitimati per ſubſequens*

(etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

(etiam poſt aliud intermedium. *Ant. Gab. de legit. concl.* 1.) matrimonium, ſive nati ſint ex eâdem, ſive ex aliâ matre, unà cum filiis naturalibus & legitimis ſuccedunt. *§. hi verò Auth. quib. mod. nat. eff. ſui.* (*Adeò ut ſi fiant patri ſui heredes, excludant ſubſtitutum. Graſſ. §. hic quæſt.* 19. *n.* 1.) etiam in feudis *Dynus de Succeſſ. n.* 5. *Legitimati per reſcriptum*, tantum ſuccedunt patri nullis extantibus liberis naturalibus & legitimis ſimul. *Auth. item ſine C. de nat. lib. Novel.* 89. *§. illud tamen.* Non in feudo, niſi id reſcripto contineatur. *D d. communiter. De legitimatis per oblationem curiæ*, quia is modus ab uſu receſſit, *Graſſ. eod. n.* 16. tacemus. *Legitimi* (ſeu *adoptivi*, ſic propriè dicti) durante adoptione uſque ad mortem adoptantis extranei, utriq; patri adoptanti, & naturali unà cum aliis liberis naturalibus ſuccedunt, & rationem ſuorum heredum habent; licet in adoptantis poteſtatem non transeant, *§. in teſtatorem & ibi gl. §. ſed ea omnia h.t. Brederod. Anal. hic.* Nullis exiſtentibus liberis naturalibus & legitimis patri (niſi ſint emancipati) adoptivo ſoli (excluſis defuncti parentibus) ſuccedunt, ſed non agnatis, aut cognatis. *l.*2. *§. libero, ff. ad S C. Tertyl. l. cum in adoptivis, §. ſed ne articulum, C. de adopt.* Adoptati ab adſcendente, h. e. avo paterno, vel materno, etiam emancipati (ſed non niſi patre naturali mortuo) ſuccedunt. *Nov.* 118. *cap. nullam.* Quid hic in arrogatis ſit ſingulare, infra *ſub tit. de Succeſſ. per arrogationem explicabitur.*

Quæ eſt ratio ſucceſſionis reſpectu illegitimorum?

℞. *Naturales tantum*, id eſt ex concubina nati, ſuccedunt (primi quidem gradus, non nepotes, *Vult. hic. n.* 26. *per l. fin. §. fin. C. de natur. liber.*) patri ſuo, ſine legitimis liberis mortuo, in duabus

unciis,

unciis, unà cum matre dividendis. In reliquis ſuccedunt proximi cognati, *§. ſi quis, Nov. quib. mod. nat. eff. leg.* Extantibus liberis legitimis, vel uxore legitima, non ſuccedunt, alendi tamen ſunt boni viri arbitrio. *Nov. 88. & 89.* Matri unà cum liberis legitimis ſuccedunt. *l. pen. ff. ad S C. Orficianum.* Inceſtuoſi, nefarii, adulterini, adeò non ſuccedunt, ut nec alimenta jure civili iis debeantur. *Nov. 74. & 89. Auth. ex complexu, C. de inceſt. nupt.* Quæ illis conceduntur Canonicâ æquitate. *D d. vulgo.* De natis ex contubernio dicetur *infra ſub tit. de ſerv. cogn.*

Quomodo ſuccedunt adſcendentes & quando?

℞. Adſcendentium (*quorum nomine non modò pater & mater, ſed avus, avia aliique ſuperiores, uſque ad tritavum intelliguntur*) ſucceſſioni locus eſt deficientibus deſcendentibus; (ut *avos non natura quidem, ſed turbato mortalitatis ordine miſeratio ad bona liberorum admittat. l. 7. §. fin. ff. ſi teſt. null. tab. extab.* Eſtque talis, ut ſervata gradus prærogativa hîc proximus parens excludat remotiorem, nec repræſentationi locus ſit, & in parentibus eadem penè ratio ſuccedendi quæ in liberis. *Auth. ex defuncto verſ. ſalva gradus prærogativa, C. ad SC. Tertyll.*

Explica eam rationem ſecundum diverſa parentum genera?

℞. *Parentes naturales & legitimi ſimul utriuſque ſexus* 1. Si ſoli nullis exiſtentibus defuncto fratribus, vel ſororibus ſuperſint, æqualiter ſuccedunt qui eodem ſunt gradu; non habitâ ratione ſexus; nec utrum per lineam paternam, an maternam aſcendant. Et quidem in ſtirpes, diviſâ æqualiter inter eos qui à patre, & eos qui à matre adſcendunt hereditate, nec habita ratione paterna ſint bona, an materna, *d. Nov. 118. & Auth. ex defunct.*

2. Exi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

2. Exiſtentibus fratribus, vel eorum liberis, fratres aut ſorores germani, unà cùm proximis adſcendentibus ſuccedunt, ſed fratres in capita, fratrum, vel ſororum liberi in ſtirpes, *d. Auth. defuncto & Nov.* 118. Nepotibus ulterioribus excluſis, *Auth. poſt fratres C. de leg. her. & ibi gloſ. Graſſ. §. ſucceſsio ab inteſt. qu.* 23. *n.* 4. Non fratres & ſorores, ſive conſanguinei, ſive uterini, hoc eſt, ab uno latere tantum conjuncti. *d. Auth. defuncto.* puta non à latere patris vel matris ſuperſtitis conjuncti. De à latere defuncti, ſeu mortuario conjunctis dubitant *Dd. Graſſ. d. §. q.* 24. *n.* 5. II. *Parentes legitimi tantum*, id eſt, *adoptivi*, ſuccedunt quidem liberis ſanguine junctis, putà ex filià nepotibus: extraneis liberis adoptatis non ſuccedunt, *§. ſed hodie, ſup. de Adopt. l. pen. C. eod.* De Succeſſione *patris arrogantis* infra dicetur. III. *Naturales tantum* ſuccedunt liberis ſuis naturalibus, quatenus ipſi liberi parentibus ſuccedunt. *Novel.* 89. *Quib. mod. nat. eff. ſui.* Adeoque pater, cum ſit incertus, nullo modo, *l. ſpurius, ff. unde cognati.* Mater, & ſi illuſtris ſit, & liberos naturales & legitimos habeat, omnino *§. fin. & ibi Auth. ad S C. Tertyll.* Quoad matrem tamen illuſtrem diſſentit *Accurſ. in d. §. fin. Breder. hic. Inceſtuoſis parentibus, & ex damnato coitu*, nulla datur ſucceſſio. *d. Auth. ex complexu.* Alendi tamen ſunt à liberis inceſtuoſis iu caſu neceſſitatis. *Auth. inceſtos, C. de inceſt. & in jus nupt.*

Quomodo ſuccedunt collaterales?

℞. Collaterales, h.e. à latere defuncto ſecundum diverſas parentum & liberorum ſpecies conjuncti. *Dyn. de ſucceſſ. n.* 6. (*quorum ſucceſsioni locus eſt deficientibus deſcendentibus & adſcendentibus, niſi quatenus cum adſcendentibus concurrunt,*) ſuccedunt hoc ordine. I. Succedunt defuncto *fratri vel*

ſorori

ſorori fratres & ſorores utrimque conjuncti, etiam per ſubſequens matrimonium legitimati, in bonis tam paternis, quam maternis, aliiſque; ſi ſoli ſunt, in capita, fratrum & ſororum filii ſi concurrant, in ſtirpes. *Nov.* 118. *cap.* 3. Si verò ſoli ſunt, & ipſi in ſtirpes ſuccedunt jure civili ſecundum Accurſium, contradicente Azone: Pro quo à Carolo V. Cæſare deciſum, ſuccedere in capita. *Graſ. d.§.qu.*3.*n.*4. Poſt utrimque conjunctos vocantur conjuncti ab uno latere, eorumq; liberi, *Auth. poſt fratres C. de leg. her.* Ita ut in bonis paternis conſanguinei ſoli, in maternis ſoli uterini ſuccedant. *Novell.* 84. *c.* 11. §. 1. *& ibi gl.*

II. *Fratres legitimi tantum, ſeu adoptivi*, non ſuccedunt ſibi invicem, ſi extranei ſunt. (*Quia extranei adoptio quoad ſucceſsionem hodie nihil operatur, l. pen. C. de adopt.*) omninò ſi ab adſcendente ſint adoptati, *ſec. ante dicta. Naturales & ſpurii*, unà cum fratribus uterinis ſolis, non cum aliis ſuccedunt. *Ex damnato coitu nati*, ſibi invicem non ſuccedunt, *ſec. ante dicta.*

III. Fratribus omnibus deficientibus, & eorum liberis, reliqui cognati ulterioris gradus, ex ſolâ gradus prærogativa vocantur in capita. *Dd. in d. Auth. poſt fratres & §. fin. de ſubſt. hic.*

Quando & quomodo conjuges ſibi invicem ſuccedunt?

℞. Quando defunctus moritur ſine deſcendentibus, adſcendentibus, collateralibus uſque ad decimum gradum incluſivè, *per §. ult. de ſucceſſ. cognat.* vel potius uſque in infinitum (*cum Nov.* 118. *qua abrogatis omnibus anterioribus legibus de inteſtatorum hereditatibus profeſſus ſe eadem velle omnes caſus complecti, nullum Imperator huic ſucceſsioni terminum ſtatuat:*) Si quidem nec pactis dotalibus, nec locorum ſtatutis exiſtentibus

aliter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

aliter ex diverſo proviſum: Niſi vel in alterius necem ſint machinati, vel tempore mortis fuerint ſeparati. *Quibus caſibus, ſive occidens, ſive cauſſam ſeparationi præbens non ſuccedit. Graſſ.d.§. q.* 38. 2. Sed verò etiam liberis defuncti exiſtentibus tribus, (ſi matrimonium ſit ſine dote) ſiquidem maritus dives, uxor inops fuerit in quartam ipſa; ſi plures ſint, in partes viriles unà cum liberis ſuccedit. *Auth. præterea C. unde vir. & Nov.* 53. *c.* 6. *&* 117. *c.*15. *Graſſ. eod. q.* 29. *n.* 3.

Quando & quomodo ſuccedit fiſcus?

℞. Fiſco præferuntur ſocius liberalitatis Cæſaris, *C. ſi liber. nuper ſoc. ſine her. deciſ. lib.*10. & collegia licita. *l.* 1. *& t. t. C. de hered. decur.* & quidem in caſibus. *C. de hered. decur.* expreſſis. Succedit autem fiſcus planè ita deficiente legitimo ſucceſſore, ut ejus non ſit ſpes; non quidem ut heres, ſed tanquam in bona vacantia, (*ita ob iſtum defectum nominata. l.*1. *C. de bon. vacant; cum jacens dicatur hereditas, nondum quidem adita, ſed de quâ ſpes eſt futurum, ut adeatur.*) Modò ea bona intra quadriennium agnoſcat, *l. per C. eod. Quod aliàs bonorum poſſeſſor præſcriptione adverſus fiſcum ſit tutus. l.* 1. *§.* 2. *ff. de jure fiſci, Schneidw. hic.*

An non etiam fiſcus aliquando ſuccedit extra ordinem, etiam exiſtentibus legitimis heredibus?

℞. Omninò, ſed id fit ex accidenti, & ita quidem ut etiam propiores excludat; puta. 1. Quando defunctus relinquit conjunctos ſanguine ad ſucceſſionem inidoneos, ut ex damnato coitu natos, *ſec. ante dicta.* 2. Aut propter crimen læſæ majeſtatis, perduellionis, hereſeos, hereditatis incapaces. *l. quiſquis ad l. Iul. Majeſt. §. interdum hic, & ibi gl. l.* 1. *ff. de jure fiſci.* 3. Aut qui non vindicavit necem defuncti, *d. l.* 1. *l.* 1. *C. quib.*

ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ut indig. Vel qui teſtamentum defuncti tanqua[m] falſum, vel nullum accuſat. *l. 8. §. meminiſſe. ff. inoff. teſt. tt. quib. ut indig. Schneidw. hic.*

Poſt explicatos ordines ſuccedendi ex jure communi, dic quatenus hoc jus commune locum habeat?

℞. Quatenus ab eo non eſt receſſum ſive ſtatutis, ſive moribus. Quod quidem apud varias Nationes vario factum eſt modo.

DE IVRE HOLLANDICO CIRCA SVCCESSIONEM.

QVatenus ab eo receſſum moribus & ſtatutis Hollandiæ noſtræ?

℞. *Circa ſucceſſionem duplex olim jus fuit conſuetudinarium in Hollandia, unum Aſingicum, vel Aeſ-domicum dictum, alterum Scabinicum, ſeu Scabinale, & inter ſe diverſum, & in Hollandiæ partibus diverſum obtinens; utrumque poſteâ geminâ Conſtitutione ab Illuſtr. Hollandiæ Ordinibus interpolatum; quarum una 1580. ejuſdemque declaratio 1594. altera 1599. emanavit.* Cl. Grot. introd. ad jus Holland. lib. 2. cap. 28.

Quibus Theſibus conſtat jus Scabinicum, vel Scabinale?

℞. *Iſto jure habebatur ratio lineæ unde bona eſſent profecta, (ut eò redirent,) non graduum, quo ſuperſtites defunctum contingerent, proximitas. Repræſentatio eodem jure locum habebat in infinitum.* Grot. eod.

Secundum quæ axiomata primus ordo ſucceſſionis erat liberorum in ſtirpes; ut gradu remotiore nepotes, ſive pares, ſive diſpares ſuccederent in ſtirpes. Cl. Neoſt. de pact. dotal. obſ. 2. in Notis.

Secun-

Secundus, utriuſque parentis (ſi quidem ambo eſſent ſuperſtites) excluſis defuncti fratribus & ſororibus. Sed non tam quod gradu defuncto proximi eſſent, quam quod ab iis bona profecta cenſerentur. Neoſt. eod.

Alter parens ſi modò ſupereſſet, excludebatur à ſucceßione in bona liberorum, quæ deferebatur defuncti à latere unde bona profecta eſſent cognatis, Neoſt. eod.

Vtroque parente mortuo, ſuccedebant defuncto fratres & ſorores, ita ut germani gemina diviſione conſanguineis & uterinis partem auferrent. Puta quod duplici vinculo & patris & matris defuncto eſſent conjuncti. Neoſt. eod.

Poſt fratres, ſorores, eorumque deſcendentes defuncto ſuccedebant avus & avia, ſi ſimul, ſive paterni, ſive materni in vivis eſſent. Neoſt. eod.

Alter tantum ſi ſupereſſet, isque, vel paternus, vel maternus, is excludebatur à ſucceßione, delatâ eâ defuncti heredibus, hoc eſt, cognatis, puta patruis, avunculis, cæteriſque in ſtirpes. Neoſt. eod.

Quibus Theſibus conſtat jus Aſingicum, ſeu Aeſdomicum?

℞. *Hoc jure non attendebatur linea à quâ bonâ eſſent profectâ, ſed gradus modò, quo defunctum ſuperſtites attingerent, proximitas, omni ſemota repræſentatione.* Neoſt. eod.

Ita quidem ut inferioris lineæ primus, ſecundus ſuperioris, tertius transverſalis in ſucceßione ordo eſſet. Neoſt. eod.

Vnde fiebat ut primò parentibus ſuccederent liberi gradu proximi, remotioribus excluſis. Neoſtad. eod.

2. *Poſt liberos, parentes, ſeu adſcendentes pro gradus cujuſque prærogativa.* Neoſt. eod.

3. *Fratres & Sorores, uterini, conſanguinei*

tantum eſſent, an germani, nihil intererat. Neoſt. eod.

4. *Poſt fratres ſuccedebant fratrum filii una cum patruis & avunculis in capita*. Eod.

5. *Et ſic deinde transverſales proximi, graduum tantum, ſecundum ante dicta, habitâ computatione*. Cl. Aſſeſſor Neoſt. eod. Puta, non lineæ unde bona eſſent profecta ſecundum ante explicata axiomata. Cl. Grotius eod.

Cum utrumque iſtud jus conſuetudinarium dixeris recentiore gemina conſtitutione, ab Illuſtr. Hollandiæ Ordinibus eſſe interpolatum, expone capita prioris conſtitutionis quæ anno 1580. emanavit, ſecundum eidem anno 1594. adjunctam declarationem?

℞. *Poſt clauſulam qua cum juri ſcripto communi, tum moribus & obſervantiis (ut loquuntur) prioribus omnino abrogatum*. Pol. Ord. art. 19. *circa ſucceſſionem ab inteſtato in bona qualiacunque patrimonialia Ordines dicti ita conſtituere; Ut primò liberi, cæterique deſcendentes ſuccederent parentibus in infinitum, & quidem in ſtirpes jure repræſentationis*. Art. 20. eod.

Deficientibus deſcendentibus parentes, ſuccederent liberis, ſiquidem ambo eſſent ſuperſtites. Artic. 21. eod.

Altero parente, vel utroque deficiente fratres & ſorores, ſive ab utroque, ſive ab uno latere, (ſed ab eo unde bona ſunt profecta) conjuncti, eorumque liberi & nepotes, ita tantum quatenus ſunt defuncto, non ſuperſtiti, conjuncti, excluſo parente ſuperſtite, cæteriſque ab ejus latere conjunctis. Art. 22. & 23. Decl. verb. *En dat de ſelve:* item, *En dat niet alleen.*

Vnde fit ut diviſâ in duas partes hereditate defuncti, utrimque conjuncti, h. e. germani fratres,

vel ſorores, cum ab uno latere tantum conjunctis ita concurrant, ut ſiquidem ii ſint tantum, vel conſanguinei, vel uterini; germani unum ſemiſſem capiant ſoli, alterum cum conſanguineis, vel uterinis fratribus & ſororibus dividant. Si verò ſunt conſanguinei & uterini ſimul, unum ſemiſſem cum conſanguineis; alterum cum uterinis dividant. Art. 22. 23. Decl. princ.

Deficientibus fratribus & ſororibus germanis, eorumque liberis & nepotibus, ſi ſimul ſuperſint conſanguinei & uterini, vel illorum, horumve liberi, aut nepotes, itidem diviſâ in duas partes hereditate, in unam partem ſuccedunt conſanguinei, ſeu à patre, in alteram uterini, ſeu à matre defuncto conjuncti, in capita quidem fratres & ſorores, eorum verò liberi & nepotes in ſtirpes. Artic. 23. & 27.

Sin verò fratres & ſorores, ſive conſanguinei, ſive uterini, eorumque liberi & nepotes ſoli ſuperſint, in diviſæ, ut dictum, hereditatis ſemiſſem unum ſuccedunt tales fratres ſorores, eorumque liberi & nepotes in ſtirpes, in alterum ab altero latere cognati proximi, ſive conſanguinei, ſive uterini in capita, ita quidem ut non attendatur an plures ſint cognati, vel adgnati. Artic. 27. eod.

Deficientibus fratribus, ſororibus, eorumque liberis & nepotibus, vel ulterioribus deſcendentibus ſuccedunt avus & avia; ſiquidem uterque ſit ſuperſtes. Art. 24. 26. eod.

Altero tantum ſuperſtite, diviſæ in duas partes hereditatis ſemiſſem unum capit avus, vel avia ſuperſtes, alterum defuncti avi, vel aviæ cognati proximi. Artic. 25. 26. eod. Decl. verb. *Dat niet alleen.*

Et ſuccedunt quidem liberi in bona parentum

ſecun-

ſecundum hanc conſtitutionem ita, ut facta prius collatione eorum, quæ ſive in dotẽ, ſive in donationem propter nuptias, ſive promovendæ ipſorum negotiationi, aut ex ſimilibus cauſis acceperunt, ſive bonorum ipſorum, ſive pretii ex tempore donationis æſtimandi, ſive ipſius æſtimationis (ſi quidem æſtimato bona ſint data) habitâ ratione, inter ipſos & ſuperſtitem patrem, vel matrem æqualiter dividantur. Quod non in primis tantum, ſed & ſecundis nuptiis locum habet. Art. 29. eod.

Obtinent verò præcedentia ſecundum dictam conſtitutionem, quatenus à defuncto per Teſtamenta, pacta dotalia, vel per bonorum adſignationes apud Conſilium Orphanis præfectorum à ſuperſtitibus factas, aliaſve diſpoſitiones, aut contractus aliter non eſt proviſum. d. art. 29.

Quæ eſt ratio ſucceſſionis ſecundum poſteriorem conſtitutionem quæ anno 1599. emanavit?

℞. *Convenit cum priore, quod primus ordo ſucceſſionis ſit deſcendentium, ita ut parentibus aliiſque adſcendentibus in infinitum ſuccedant in ſtirpes.* d. Conſt. art. 1.

Item quod ſecundus ordo ſit parentum, ita ut deficientibus deſcendentibus ſi uterque parens ſit ſuperſtes in bona defunctorum liberorum ſuccedant univerſaliter. Art. 2. eod.

Alter modo parens ſi ſuperſit, is cum defuncti fratribus & ſororibus germanis, item ſive conſanguineis, ſive uterinis tantum (puta iis qui defuncto à latere mortuario ſunt cognati) *eorundemque liberis & nepotibus concurrit, ita quidem ut unum ſemiſſem hereditatis capiat ſolus ſuperſtes parens, alterum fratres eorundemque liberi & nepotes inter ſe dividant.* Art. 2. & 3. eod.

Deficientibus fratribus & ſororibus, ſive germanis,

nis, ſive conſanguineis & uterinis, ſuccedit ſolus parens ſuperſtes excluſis omnibus transverſalibus cognatis, etiam fratrum & ſororum, ſive germanorum, ſive conſanguineorum & uterinorum liberis & nepotibus. d. Art. 3.

Convenit etiam hac conſtitutio cum priore in hoc quod utroque parente deficiente, ſuccedunt fratres & ſorores, ſive germani, ſive conſanguinei, & uterini in capita, eorundemque liberi & nepotes in ſtirpes, facta hereditatis diviſione ſecundum rationem in priore conſtitutione expoſitam. Ibid. Art. 22. 23. hac Art. 4.

Item quod deficientibus fratribus & ſororibus germanis, eorundemq; liberis & nepotibus, ſi ſolùm concurrant, ſive uterini, ſive conſanguinei, diviſâ in duas partes hereditate unum ſemiſſem capiant conſanguinei, alterum uterini in capita, eorundemque liberi & nepotes in ſtirpes. Art. 5 hic.

Exiſtentibus tantum, ſive uterinis, ſive conſanguineis, eorundemque liberis & nepotibus, ii ſecundum hanc conſtitutionem modò ſuccedunt defuncto univerſaliter, ſiquidem adſcendentium nullus ab altero latere defuncto conjunctus ſuperſit: Vtpote quo caſu deficiente fratres tales & ſorores in unum ſuccedant ſemiſſem, in alterum talis adſcendens, vel adſcendentes in capita. Art. 6. eod.

Deficientibus fratribus & ſororibus eorum liberi, vel nepotes ſi quidem pares ſunt gradu, in capita ſuccedunt, in ſtirpes, ſi gradu diſpares ſint. Artic. 11. eod.

Deficientibus non modò fratribus & ſororibus qualibuſcunq;, ſed & eorum liberis & nepotibus, vocantur ad ſucceſſionem adſcendentes proximi (licet ab uno latere avus & avia ſimul, ab altero alter tantum eorum ſuperſit) *in capita; itidemq; vlteriores defuncto gradu pari conjuncti,* Art. 7. eod.

Adſcendentes ſi deficiant, ſuccedunt univerſaliter à fratrum & ſororum nepotibus deſcendentes proximi, ad quintum uſque & ulteriores gradus, in capita excluſis ulterioribus transverſalibus cognatis, nec habitâ ratione an à germanis, conſanguineis, vel uterinis fratribus, aut ſororibus deſcendant. Art. 8. eod.

Præcedentibus perſonis omnibus deficientibus ſuccedũt univerſaliter defuncti patrui, avunculi, amitæ, materteræ, in capita, eorundemque liberi primi gradus in ſtirpes; ſimiliter citra geminæ & ſimplicis conjunctionis diſcrimen. Art. 9. eod.

Iſtis (hoc eſt patruis, avunculis, amitis & materteris) deficientibus, ſimiliter citra dictum diſcrimen, ſuccedunt cognati proximi, atque ita una cum conſobrinis, patrui, avunculi amitæ, materteræ magnæ in capita. Art. 10. eod.

Secundum hanc conſtitutionem repræſentatio in lineæ tranſverſæ gradibus ſupra expoſitis locum non habet inter gradu pares, Art. 11. *Niſi eo caſu quando defunctus non relinquens cognatos conſobrinis proximiores, una cum conſobrinis, ſobrinis propiora, hoc eſt, conſobrinorum liberos relinquit. Vtpote quo caſu conſobrini quidem in capita, eorum verò liberi in ſtirpes ſuccedunt, ſed ſalvo quoad duplicem & ſimplicem conjunctionem in hereditatis diviſione ante notato diſcrimine,* Art. 12. eod.

Cujus quidem diſcriminis ita hac conſtitutione habetur ratio, ut tamen non attendatur unde & à quo latere bona ſint profecta, item patrimonialia ſeu hereditaria ſint, an acquiſita, nec ne. Caſibus, de quibus eadem conſtitutione nihil definitum, reſervatis diſpoſitioni juris communis. Circa feuda jus conſuetudinarium in Hollandia ante obſervatum Ordines confirmarunt, Art. 13. 14.

An

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

An in omnibus Hollandiæ partibus utraque obtinet conſtitutio?

℞. *Minimè, ſed cum prior ante, ut eſſet univerſalis, facta eſſet*, Pol. Ord. Art. 19. *deinde per poſteriorem eidem derogatum tantum quoad urbes & territoria eadem expreſſa; Nempe Harlemum, Leydam, Amſterodamum, Alcmariam, Hornam, Enchuſam, Edamum, Woerdam, Nardam, Monichedamum, Medenblicum, Mudam, Purmerendam, item alias Civitates, dominia, Inſulas, pagos, vicinias ad Rijnlandiæ, & Woerdanum Territorium, pertinentes & tam ad orientem quam boream, cum in Hollandia, tum Friſia occidentali ſitos: exceptis Wadinxveno, Boſcopio, Revico, Slupico, Blommendalio, Middelburgo, pagis ibidem circa Gaudam, cum ad orientem, tum ad Occidentem ſitis, unà cum appendentiis eorum. Vtpote in quibus ut & in cæteris Hollandiæ hic non enumeratis vrbibus, pagis, locis, prior obſervatur conſtitutio.* Tex.d. Conſtitutionis princ. Prior Auſtralis, poſterior Borealis Hollandiæ juris nomine vulgo, deſignatur.

TIT. II.

De Legitima Adgnatorum ſucceſſione.

POſt demonſtratum ordinem ſuccedendi legitimum ſecundũ jus vetus juxtà ac novum Romanum, tum ſecundum conſuetudinarium & ſtatutarium patriæ noſtræ, cum nihil reſtet niſi ut breviter explicentur ea quæ Imperator tractat Titulo; ſequentibus;

Dic quid explicat Imperator hoc titulo?

℞. Iſtam theſin qua ante dictum ex lege XII. Tabl. eum fuiſſe ordinem ſuccedendi, ut 1. Hereditas deferretur ſuis. 2. Deficientibus ſuis (ita

quidem ut non modò non extarent, ſed nec ſperarentur exiſtere:) item iis quos vocabat Prætor (puta emancipatis) & iis quos vocabant conſtitutiones (id eſt nepotes ex filiabus) tunc ea l. XII tab. ad adgnatum proximum pertinuiſſe hereditatem.

Cum etiam ſui heredes ſint adgnati, qui hic vocantur tales?

℞. Intelliguntur ſpeciatim adgnati transverſales, qui & ipſi vel ſunt adgnati conſanguinei, puta fratres & ſorores, & ii quidem tantum (idq; vel propriè qui ex eodem ſanguine ſunt nati, vel impropriè adoptivi, §. *non tamen hic.* Item poſthumi *pr. hic.*) vel adgnati tantũ, ut ulteriores. *Princ.* §. 1.

Quid circa talium adgnatorum ſucceßionem docet Imperator?

℞. Docet 1. Poſt ſuos ad ſucceſſionem non modò vocatos fuiſſe adgnatos naturales & legitimos ſimul, ſed & adoptivos. §. 2. *hic.* 2. Et quidem ex lege XII. tab. proximos excluſis remotioribus; omnibus verò ejuſdem gradus admiſſis, modò maximùm decimo gradu (*quem longißimum hic vocat Imper. Vult. Inſt. hic.*) diſtarent à defuncto, §. 5. *hic.* 3. Proximos judicatos qui defuncto ab inteſtato morienti proximi eſſent mortis tempore: teſtamentum ſi feciſſet, qui tum erant proximi cum cœperit certum eſſe nullum heredem exiturum, §. 6. *hic.* 4. Ex lege XII. Tabl. adgnatos omnes, tam mares, quam fœminas, ad ſucceſſionem vocatos, poſtea verò (hoc eſt, lege Voconia, *l.* 1. §. *poſt ſuos & l.* 2. *ff. de ſuis & leg.*) inter maſculos quidem etiam longiſſimo gradu ultro citroque captam hereditatem, ſed inter fœminas minimè, niſi conſanguinitatis jure, adeóque niſi, etiam conſanguineæ, hoc eſt ſorores eſſent, non ulterius. 5. Ex edictis Prætoris lineâ cognationis introductâ cognatos ad bonorum poſſeſ-

poſſeſſionem vocatos, unde cognati appellatam. 6. Sua conſtitutione ſecundum veſtigia legis XII. Tabl. omnes legitimas perſonas per virilem ſexum deſcendentes, ſive mares eſſent, ſive fæminæ, ad ſucceſſionem ſecundum gradus prærogativam vocatos. 7. Licet cognati non eſſent, ad ſucceſſionem tamen jure adgnatorum vocatos germanæ, vel uterinæ ſororis filium vel filiam, §. 4. *hic. Quibus addit Vulteius, vult ex Auth. ceſſante C. de legit. her. ſororem uterinam.*

An non etiam hodie quoad adgnatorum ſucceſſionem ad jus vetus aliquando relabimur?

℞. Imo verò tribus modis? 1. *Pactis*; puta, quando filia ita elocatur, ut accepta dote renunciet paternæ hereditati, & inter nobiles frequentiſſimis, & licet pacta de futura hereditate jure civili non valeant, ſi juramento confirmentur, ſubſiſtentibus, *c. quamvis ext. de pact. in 6.* 2. *Statutis*, ut extantibus filiis vel adgnatis fæminæ, excludantur quamvis filiæ ſint. Qualia valere Dd. communiter volunt, *Schn. ad* §. 3. *hic.* 3. In feudis adgnatos excluſis cognatis ſuccedere, conſtat §. *his deficientibus de feud. cont. Schneid. eod.*

Quid præterea hic docet Imperator?

℞. Duo 1. (*quod* ὕστερον πρότερον *dictum intellige.*) Licet pater ad emancipati filii ſucceſſionem jure veteri non vocaretur, niſi contracta fiducia (i. ſalvo jure ſuccedendi) eum emancipaſſet, ex diverſo ſua conſtitutione, omnimodo ad eam vocari. 2. Licet ex interpretatione legis XII Tab. gradus ſequens non admitteretur, deficiente proximo antecedente, (alitèr quam in tutelâ) Prætorem, motum æquitate naturali, ex ſuo edicto (quod ſucceſſorium vocant) hereditatem proximo non acquirente, ulteriorem gradum vocaſſe, (*ita puta, ut ulterior iſte gradus inter cognatos vo-*

 caretur.

caretur. ſec. Vult. Inſt. hic. ſe verò id ipſum Edictum ſua conſtitutione confirmaſſe. §. 7. hic.

Quod modis locum habet hoc edictum?

℞. Duobus, 1. de capite, hoc eſt, ordine ſuccedendi uno in caput, hoc eſt, in alium ſuccedendi ordinem, ita ut uno ordine deficiente, alter ordo ſuccedat. 2. De gradu in gradum, ut in eodem ordine unâ perſona, puta proximâ, deficiente, ſuccedat altera remotior, *Schneidw. eod. n. 5. 6. 7.*

An verò in omni capite ad aliud, vel omni gradu ad alium, locum habet hoc Edictum?

℞. In omni quidem capite ad aliud poteſt locum habere, *Princ. hic.* etiam de capite ſuorum heredum ad caput adgnatorum; Sed jure quidem civili: non aliter, niſi ſui non extent. (*propter immiſcendi neceſſitatem*) Ex jure Prætorio, (*propter abſtinendi beneficium,*) etiam exiſtentibus ſuis, ſi quidem ii repudient hereditatem. De gradu in gradum in omni ordine ſimiliter locum habere poteſt: (etiam in ſuis heredibus, *ſed non niſi ob idem abſtinendi beneficium, in adgnatis verò non modò ob admiſſos jure Prætorio cognatos, ſed & ob adgnatos remotiores ex conſtitutione Iuſtiniani admiſſos, §. 7. hic.*) Excepto capite viri & uxoris, *quia in hoc capite gradus eſſe non poſſunt. Schneid. hic. n. 17. & ſeqq. ſec. Inſt. ibid. alleg.*

An habet locum hoc ſucceſſorium Edictum in ſucceſſione ex Teſtamento?

℞. Non in ſucceſſione ſecundum voluntatem defuncti, niſi quatenus Teſtator ſua diſpoſitione alium heredem ſubſtituit, in caſum deficientis inſtituti. Omnino contra eam, ſi exheredatus filius de inofficioſo agere non velit, *Quod eo caſu nepos admittatur, l. 31. ff. de inoff. teſt. §. 7. hic ibi Schneidw.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

TIT. III.

De SC. Tertylliano.

QVid docetur hoc titulo?

℞. SC. Tertylliano matrem lege XII Tabl. à ſucceſſione liberorum excluſam, ita ad eam eſſe admiſſam, ut ei trium liberorum jus daretur, §. 2. *hic.* Ab Imperatore verò ei proſpectum, non modò, ut non attento liberorum numero ſimpliciter liberis ſuis ſuccederet, §. 4. *eod.* (*eá lege ut filio impuberi poſt patris obitum tutores peteret*) ſed & ut ipſa tutrix eſſe poſſet; modò SC. Velleiano, & ſecundis nuptiis renuntiet, §. 6. *eod. tt. C. Quando mater & avia.*

TIT. IV.

De SC. Orphitiano.

QVæ eſt ſumma hujus Tituli?

℞. Vt ex SC. Tertylliano mater admiſſa eſt ad ſucceſſionem liberorum, ita ex Orphitiano liberos, etiam vulgo quæſitos (ſed primi gradus) admiſſos fuiſſe ad ſucceſſionem matris defunctæ, *Princ. hic.* remotioris gradus admiſſos Principũ conſtitutionibus, §. 1. *hic.* Hæreditates autem ex SC. Tertylliano, & Orphitiano, delatas capitis deminutione non perimi, §. 2. *hic.* Omiſſa ex pluribus heredibus legitimis hereditate, iſtorum portionem reliquis eam adeuntibus accreſcere, & ad heredes tranſmitti, §. *ult. hic.*

TIT. V.

De Succeſſione Cognatorum.

QVid hoc titulo docetur quoad ſucceßionem cognatorum?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℟. Eos ex lege XII. Tabl. planè fuiſſe excluſos per fiſcum; ex Prætoria æquitate admiſſos quidem (ſed ad bonorum poſſeſſionem,) tertio ordine, ſed ita ut adgnati iis præf... ntur: nec eo tantum ordine per fęminas conjunctos, ſed & adgnatos emancipatos (*tanquam naturâ cognatos, per emancipationem non ſublata naturali cognatione:*) Itidemque liberos in adoptionem datos ad patris naturalis; & vulgo etiam quæſitos, ad matris & aviæ, non patris ſucceſſionem admiſſos eſſe. *Princ.* §. 1. 2. 3. 4. *hic.* Et admiſſos quidem à Prætore proximitatis nomine, hoc eſt, ex edicto unde cognati, qui uſque ad ſextum gradum cognationis eſſent, cum adgnationis jure vocarentur, etſi decimo gradu eſſent, §. *ult. hic. Iure verò noviſſimo ſublata adgnationis & cognationis differentia cognati cum adgnatis pari ordine ita ſuccedunt, ut etiam adgnatos remotiores excludant. Ad quotum uſque gradum Tit. primo dictum. Schneidw. hic.*

TIT. VI.
De Gradibus cognationum.

CVm ob factam in explicatione tum hereditatum, tum Nuptiarum & Tutelarum cognationis, ejuſdemque linearum & graduum mentionem, iſtorum conſtitutionem expediat plenius explicare, atque hic quidem graduum cognationis numerationem doceat Imperator, explica primo quid ſit cognatio.

℟. Cognatio eſt vinculum juris, ſeu neceſſitudo inter eos intercedens qui de communi ſtipite manant, *Perez. hic.* Cognati quippe dicuntur quaſi unà, vel ex uno nati, *l.* 1. §. 1. *ff. unde cognati l.* 4. §. 1. *ff. de gradibus.* unde & συγγενεῖς Græcis, *l. ult.* §. 1. *ff. de Gradib.*

Quo-

Quotuplex conſtituitur cognatio?

℞. Iam antè dictum conſtitui, duplicem. 1. Naturalem. 2. Civilem. Vtraque ſecundum cognationis cauſſam, ſubdividitur in naturalem, & civilem ſimul; vel inter naturalem, aut civilem tantum. Naturalis nomen cognationis retinet, eſtq; tantum ratione ſanguinis, adeoque per fæminas, etiam ex illicito coitu; qualis quatenus ſanguinis & fæminarum ratione tantum conſideratur, naturalis tantum dicitur, §. 1. 2. 3. 4. *ſupra de ſucceſ. cogn. l. ult. §. 4. ff. de grad.* Civilis eſt vel ex juſtis nuptiis; per quas cum ſanguinis ratione concurrente legitimo vinculo, inde naturalis & civilis ſimul eſt, vel per adoptionem, citra naturam, & ad ejus modò imitationem; eaq; eſt quam merè civilem vocavimus. Vtraque adgnatio in ſpecie dicta, licet ad quam natura concurrit cum lege, etiam ut verè, ita propriè ſit cognatio, altera nõ niſi impropriè cognatio dicatur, §. 1. & 2. *ſup. legit. adgnat. ſucceſſ. item. lib.* 1. *Tit.* XVI. *ſupr.*

Quomodo numeratur omnino cognatio?

℞. Cognationis & adgnationis quidem naturalis eadem quoad graduum numerationem eſt ratio, §. 1. 8. *hic.* Vt autem numerari gradus utriuſq; poſſint, lineis diſtinguuntur ſeu limitibus; lineæ gradibus. *Vult. Iuriſp. cap.* 8. *n.* 47.

Quid hic eſt linea, ſeu limes?

℞. Series perſonarum ad unum ſtipitem relatarum. *Analect. Marp. ad §.* 1. *Inſt. de Nupt.*

Quid lineæ gradus?

℞. Gradus (*ad ſimilitudinem ſcalarum dictus*) *l.* 10. *ff. hic.* eſt tranſitus de proximo cognato in proximum cognatum, quo quæ perſona ſtipiti ſit proxima cognoſcatur, *Weſ. part. hic n.* 1.

Linea ſecundum quàm gradus conſiderantur quotuplex?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Duplex; una *recta*, (quæ & limes directus dicitur, *l. 9. ff. de gradibus*, eſtque inter parentes & liberos. Altera *Tranſverſa*, quæ eſt inter fratres & ſorores, cęteroſque cognatos, *Prin. hic.*)

Linea utraque quotuplex?

℞. Recta; una ſuperior, quæ eſt parentum, ſeu adſcendentium. Altera inferior, quæ eſt liberorum; ſeu deſcendentium, *Princ. eod.* Tranſverſa, vel æqualis, quando cognati æqualiter diſtant à ſtipite, *e. g. frater & ſoror, duo conſobrini, ſobrini.* Vel inæqualis quando ab eo diſtant inæqualiter, ex. gr. *Patruus, amita, & fratrum, ſororumque filii & filiæ, &c.*

Liberorum nomine qui omnino veniunt?

℞. Filius, filia, nepos, neptis, pronepos, proneptis, abnepos, abneptis, atnepos, atneptis, trinepos, trineptis. *l. 10. ff. hic. Qui infra hos ſunt communi nomine poſteri, poſteriores, minores vocantur. l. 10. ff. hic. Vult. Inſt. de Nuptiis.*

Qui veniunt nomine parentum?

℞. Pater, mater, avus, avia, proavus, proavia, abavus, abavia, atavus, atavia, tritavus, tritavia, *Qui ſupra hos ſunt majores, (ita tamen ut omnes parentum nomen retineant) dicuntur communi nomine, d. l. 10.*

Tranſverſa linea unde dicta?

℞. Quia quando de cognatione aliquorum eſt quæſtio, ut intelligatur quæ inter eos eſt cognationis ratio, primò omnium in linea rectâ quærendus eſt ſtipes proximus, utriq; communis, & ab hoc communi ſtipite eundum in tranſverſum & quaſi ad latus, (*unde & collateralis dicitur.*) *Quæ tamen cognationis ratio magis cognoſcitur ex linearum gradibus.*

Quo modo computantur gradus?

℞. Iſtius computationis alia eſt ratio ſecundum

cundum jus civile, alia ſecundum jus Canonicum (ut ſupra *de Nuptiis dictum*) ita ut jus civile gradus conſiderans præcipuè propter ſucceſſiones quæ deferuntur de perſonâ, in perſonam, gradus numeret ſecundum ſingulas perſonas: Canonicũ conſiderans potius gradus nuptiarum, duorum conſenſu conſtantium, eâ de cauſſa duas etiam perſonas in iis numerandis conjunga. *Weſ. par. hic. n. 2.*

Quæ ergò eſt regula computandorum graduum ſecundum jus civile?

℞. Vnica in utroque lineæ genere, & quidem hæc: *Tot eſſe gradus cognationis, quot ſunt generationes.* Secundùm quam eodem jure ita computantur gradus, ut collaterales tot gradibus à ſe invicem diſtare dicantur, quot inter eos interceſſerunt generationes, vel quot inter eos ſunt intermediæ perſonæ, computatis illis de quorum generatione quæritur, unâ, puta communi ſtipite, demtâ. *Vult. Inſt. eod.*

Quomodo eodem jure ſecundum hanc regulam numerantur gradus in omni lineâ?

℞. Ita ut in lineâ recta inferiore: *Primo gradu,* ſint filius, filia. *Secundo*, nepos, neptis. *Tertio*, pronepos, proneptis. *Quarto*, abnepos, abneptis. *Quinto*, atnepos, atneptis. *Sexto*, trinepos, trineptis; & ſic deinceps, ſecundum præcedentes regulas, poſteri cæteri ſequuntur ordine quatenus generatione ſunt proximi. In lineâ ſuperiore recta, *Primo* gradu ſunt, Pater, mater: *Secundo*, avus, avia: *Tertio*, proavus, proavia: *Quarto*, abavus, abavia: *Quinto*, atavus, atavia: *Sexto*, tritavus, tritavia. & ſic deinceps cæteri majores eodem generationis ordine. *In lineâ Transverſâ*, deficiente, ſecundum jam dicta, primo gradu. *Secundo gradu ſunt*; frater, ſoror: *tertio*, fratris,

ſororiſ-

ſororiſque, filius, filia; item patruus, amita, avunculus, matertera. *Quarto*, fratris, ſororiſque nepos, neptis: item patruus magnus, amita magna; avunculus magnus, matertera magna; adhuc conſobrinus & conſobrina. *Quinto*, fratris, ſororiſque pronepos, proneptis: item propatruus, proamita; proavunculus & promatertera; adhuc propius ſobrini, propius ſobrina. *Sexto*, fratris, ſororiſque abnepos, abneptis; item abpatruus, abamita; abavunculus, abmatertera; item propatrui, proamitæ; proavunculi, promatertertæ filius, filiæ: item conſobrini, conſobrinæ nepos, neptis; item ſobrini, ſobrinæ. Et ſic rurſus deinceps eodem quo in lineâ rectâ dictum eſt ordine, ſed ſecundum lineæ, hujus transverſæ, vel æqualitatem, vel inæqualitatem. Priorum verò graduum omnium nomenclaturam cum *tt. hoc* habes, tum *d. l.* 10. §. 12. 13. 14. *ff. eod.* Et ibidem etiam gradum ſeptimum in utraque linea per denominationes explicatum.

Quæ ſunt regulæ computandorum graduum ex jure Canonico?

℞. Computatio graduum Canonica tribus regulis continetur. Prima eſt in linea recta, conveniens cum jure civili; *Quot generationes numerantur, tot numerantur gradus, demto ſtipite. Puta quia inter adſcendentes & deſcendentes in lineâ rectâ nuptiæ in infinitum ſunt prohibitæ.* In lineâ transversâ duæ ſunt regulæ à jure civili recedentes, una in lineâ æquali, (*hoc eſt quando de quorum cognatione quæritur directè in diverſis lineis ſibi invicem ſunt oppoſiti,*) hæc, *Quoto gradu unuſquiſq; eorum diſtat à ſtipite, eodem diſtant inter ſe.* Ex. gr. patrueles, & conſobrini diſtant gradu ſecundo à communi ſtipite, ergò eodem gradu diſtant inter ſe. *Qui tamen jure Civili diſtant quarto gradu.*

Altera

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Altera in lineâ inæquali, (*hoc eſt, cum ii de quorum cognatione quæritur non directè, ſed oblique ſibi invicem opponuntur,*) hæc puta, *Quoto gradu remotior diſtat à ſtipite, eodem diſtant inter ſe.* ex.g. ſic fratris filius à patruo diſtat gradu ſecundo, quia eodem diſtat ab avo, communi ſtipite; qui tamen jure civili diſtant gradu tertio.

An non alia hic diverſitas?

℞. Omnino & quidem jam notata, 1. Quod jure Canonico in lineâ transversâ etiam eſt locus primo gradui; cum in eâ non ſit locus jure civili, adeò ut hoc jure frater & ſoror, aut duo fratres à ſe invicem diſtent primo gradu. 2. Cum jure civili ſingulæ perſonæ generatæ gradum adjiciant, tam in lineâ transverſà, quàm directa, idemque hoc jure in directa tantum: in transversâ duæ perſonæ ſimul junctæ hic uno gradu duntaxat cenſentur. 3. Cum jure civili ad gradum inveniendum, in lineâ collaterali etiam ſtipitem conſiderent, atque ad eum primo adſcendant, & deinde deſcendant: hoc jure ex diverſo non attenditur ſtipes, ſed quaſi per ſaltum de ſcala una in aliam fit tranſitus.

Quæ eſt ergò numeratio graduum ſecundum jus Canonicum?

℞. Hoc jure in lineâ rectâ, quoad computationis rationem in numerandis gradibus, non eſt à juris civilis computatione differentia, ſive quoad adſcendentes, ſive quoad deſcendentes. In lineâ transversâ Primo gradu, ſecundum regulam jam notatam, in æquali lineâ ſunt duo fratres, vel frater & ſoror, ſecundo duo patrueles, amitini vel conſobrini (licet omnes iſto gradu juncti communi appellatione conſobrini dicantur, *l.* 10. § 9. *ff. hic.* Propatrueles, ſeu propiores ſobrino, ſobrinæve gradu tertio, & ſic deinceps. Secundum regulam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

regulam in lineâ inæquali, primum rurſus gradum facientibus fratribus & ſororibus, patris frater, ſive patruus diſtat à fratris ſui filio ſecundo gradu, patrui nepos tertio, & ſic deinceps.

Hactenus ratio computandi gradus cognationum; cur adfinitatum non ſit mentio in Rubrica?

℞. Quia affinium non ſunt gradus jure civili, *l.* 4. §. 5. *hic. Ratio eſt quia gradus, ut dictum, eo jure hereditatum conſiderantur cauſſa, quæ ad affines non devolvuntur.* Cum verò (ut ſub tit. de Nuptiis dictum) jure Canonico (*quo non minus inter affines, quàm conſanguineos nuptiarum prohibitarum conſideratur ratio,*) eodem modo computentur, quo gradus conſanguinitatis, *c. pen. & fin. ext. eod. Weſ. par. eod.* iſtiuſmodi computationis nunc explanatâ rationem etiam in eâdem attendet Lector.

TIT. VII.

De Servili Cognatione.

Q*Væ eſt ſumma hujus Tituli?*

℞. Cum cognatio (tanquam ratione ſanguinis conſiderata) mere naturalis ſit, & quatenus merè eſt naturalis inter ſervos, ſeu potius in ſtatu ſervili, & contubernio conceptos & natos locum habeat; docet Imperator, 1. Talem cognationem antiquo jure nullam fuiſſe computatam. 2. Se verò ſuâ conſtitutione, (*in Codice hodierno non extante*) humaniter conceſſiſſe; ut, non quidem durante ſtatu ſervili, ſed poſtquam ad libertatem ſervi perveniſſent, ipſorum manumiſſorum liberi parentibus, iidemque liberis, & ipſi invicem ſibi, (ſed cum certâ limitatione) ſuccederent: *cum jure vetere eo defuncto ad patronum integrum ipſorum ſpectaret patrimonium. Princ. hic.*

In fine Tituli, (quaſi per recapitulationem,) jura

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

jura ſucceſſionis cognatorum in genere duabus regulis attingit. Quarum 1. non ſemper gradus, ſed ſæpè magis ordinis in ſucceſſione haberi rationem. 2. Primum ordinem præferri ſecundo, ſecundum tertio, &c. Non habita ratione propinquitatis graduum in ordine remotiore. §. 1. *hic.* Vbi exempla.

TIT. VIII.

De Succeſſione Libertorum.

QVomodo & quatenus de ſucceßione libertorum agit Imperator?

℞. Poſt abſolutam ſucceſſionem quâ ingenuis ſucceditur, ſive ex adgnationis, ſive ex cognationis jure, explicat Imperator rationem ſucceſſionis quâ ſucceditur libertis ex jure patronatus.

Quid docet ſummatim circa iſtam ſucceßionem?

℞. Duo docet, 1. Quod ita circa eam ſit variatum jure, tum ratione cauſſæ teſtati, tum ratione cauſſæ inteſtati, ut 1. ex lege XII Tabl. liberti inteſtati hereditas primò pertineret ad ſuos heredes; nullo ſuo relicto, ad patronum: in teſtamento autem liberè patronum præterire poſſet. *Princ. hic.* 2. Iure Prætorio deinde cautum, ut ſi teſtatus mori vellet libertus, cogeretur dimidiam partem bonorum patrono relinquere: inteſtatus ſi moreretur, (niſi naturales relinqueret liberos) eadem ad patronum, non minus etiam relicto filio adoptivo pertineret, §. 1. *hic.* 3. Ex lege Papiâ, ſi centenarius, hoc eſt, 100. millia ſeſtertiûm habens in bonis, & relictis minus quam tribus liberis, ſive teſtatus, ſive inteſtatus libertus moreretur, virilis portio patrono debebatur, tribus liberis relictis planè repellebatur, §. 2. *eod.* 4. Ex conſtitutione,

ipſius

ipſius Imperatoris, ſi libertus minor centenario, hoc eſt, minus centum aureis in bonis habens teſtatus moreretur, patronus planè excludebatur: ſin teſtatus, & nullis quidem relictis liberis; in ſolidum ſuccedebat. Sin major centenario, ſive teſtatus, ſive inteſtatus relictis liberis cujuſcunque ſexus & gradus moreretur, nihil patrono debebatur: iis verò quos haberet, teſtamento facto exheredatis, licet aliis heredibus inſtitutis, patronus præteritus ad tertiam (non dimidiam, ut antea) bonorum partem per bonorum poſſeſſionem contra tabulas ita admittebatur, ut minus conſecutus ad ſupplementum agere poſſet. §. 3. *eod. Weſ. par. de jur. patron.* 2. Docet Imperator in fine obiter, cum olim obtinente diſtinctione inter libertinos, ut alii eſſent cives Romani, alii non eſſent, primorum tantum eſſent ſucceſſiones; hodie confuſa libertinorum conditione ita, ut omnes ſint cives Romani, eas indiſtinctè inter qualeſcunque libertinos obtinere. §. *ult. hic. Schneidæ. Pacius Analyſi hic.*

An verò ſolus Patronus liberto ab inteſtato ſuccedebat?

℞. Equidem poſt ejus mortem ad ſucceſſionem vocabantur liberi, ſive eſſent in patroni poteſtate, ſive emancipati. *l.* 7. §. *parvi autem ff. de oper. libertat.* & quidem proximiores tantum, excluſis remotioribus. 2. liberis deficientibus, patroni adgnati & cognati; ſalva gradus prærogativa, & utrique quidem, ſive liberi, ſive cognati, uſq; ad quintum gradum. §. 5. *verſ. multis hic. Pac. in notis, eod. ex Cujac.*

Quo ordine ergò ſucceditur liberto inteſtato mortuo?

℞. 1. Vocantur liberi ipſius liberti. 2. Fratres ejus & parentes. 3. Patronus, 4. Liberi ipſius patroni

patroni uſque ad quintum gradum. 5. Ex tranſverſo patrono conjuncti ad eundem uſq; gradum. *Pac. Analyſi hic.*

An verò jus patrono, ex jure manumißionis beneficio conceſſum conſtat ſola ſucceßione jam expoſita?

℞. Minimè, ſed 1. ut liberis parentum, ſic liberto patroni perſona ſemper honeſta & ſancta eſſe debet, *l. antep. ff. de obſ. par & patr. præſt.* 2. Inde obſequia utriſque debentur, *l. generaliter ff. de in jus voc.* 3. Si contra faxint, arbitrariè puniuntur, *l. 3. & 4. C. de patr. pot. l. 1. ff. de obſ. par & patr. l. unde ingrat. lib. præſt.* 4. Vt filius emancipatus in poteſtatem, ſic libertus in ſervitutem revocatur ob ingratitudinem, *l. 4. ff. eod.* 5. Patronus à liberto, & parentes à liberis ſine venia in jus vocari non poſſunt, *l. 2. C. l. 3. cum ſeq. ff. de in jus vocat.* 6. Nec famoſa actio aut exceptio datur in patronum, *l. 2. 5. 6. 7. ff. de obſerv. par. & patr. præſt. Schneidw. hic & Weſ. par. ff. de obſeq. &c.* 7. Libertus patronum pro modo facultatum alere cogitur, *l. 5. §. 18. ff. de agnoſc. liberis.* 8. Deniq; præter obſequia, liberti patronis operas debent, non liberi parentibus, *l. penul. d. ff. de obſerv. &c. Quod ſpeciem Weſ. par. eod. ſervitutis habentia ingenuis imponi nequeant. Weſemb. par. ff. de oper. libert.*

Quales operas debent liberti patronis & quamdiu?

℞. Operas non debet libertus patrono niſi vel juramento, vel ſtipulatione promiſſas, (ut ſolet fieri) tempore manumiſſionis, *l. 7. ff. de oper. liber. l. ult. de lib. cauſſa.* Et quidem donec vel ſolvantur voluntate patroni, *l. libert. ff. de oper. lib. l. libert. C. eod.* Vel libertus duos filios habeat, vel unum per quinquennium habuerit in

poteſtate.

poteſtate. *l. 37. ff. eod.* vel infirmitate & ſenio præſtare ea non poſſit. *l. 15. 17. 24. 35. ff. h. t.*

An hoc jus patronatus hodieque obtinet?

℞. Minime, ſed (cum ſervitute) exulat è Rep. Chriſtianâ. Referri tamen 1. eò poteſt jus ſucceſſionis, hodieque obtinens, adſcriptitiorum (*qui abuſive* eygene luyden: *& in jure glebæ adſcripti, in Gallia manus mortua, vocantur,*) reſpectu; Vtpote de quibus in Suevia, VVeſtphalia, & alibi conſuetudine obtinet, ut ad eorum ſucceſſionem nemo perveniat niſi certa re, vel pecunia domino fundi data; ut & ſi extra illud territorium transferre domicilium velint, etiam iiſdem plerunque teſtandi facultate ad certam ſummam reſtrictâ. *Franc. Huſan. de uſu hodierno juris ſervorum d. Analect: hoc tit. in fine.* 2. Sed verò etiam aliud eſt jus patronatus Eccleſiaſticum, non ex jure civili, ſed ex jure Canonico explicandum, (*Quod eſt jus præſentandi inſtituendum ad beneficium Eccleſiaſticum ſimplex & vacans, eo competens quod quis Eccleſiam conſtruxit, fundavit, dotavit, vel ipſe, vel is à quo cauſam habet. Abb. Hoſt. extr. de jur. patr.*) *Schneidw. eod.*

TIT. IX.

De Aſſignatione Libertorum.

QVæ eſt ſumma hujus Tituli?

℞. Imperator 1. proponit à Regula proximo titulo tradita (quæ eſt: *Bona Libertorum ad liberos omnes patroni in poteſtate exiſtentes ejuſdem gradus æqualiter pertinere,*) hanc exceptionem: Niſi pater uni ex liberis ſuis libertũ, vel libertam adſignet (*hoc eſt, propriè, ac peculiariter attribuat*) ut is ſolus & patronus ſit, & in bona liberti jus habeat, excluſis cæteris, niſi is cui adſignatus ſit

ſine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſine liberis deceſſerit, *Princ.* 2. Docet adſignari ab eo, qui plures liberos habet, eorum cuilibet poſſe, ſive primi, ſive ulterioris gradus, ſine ſexus diſcrimine; modò is ſit in adſignantis poteſtate: Eâ per emancipationem ſolutâ, ſimul evaneſcere adſignationem, §. 1. 2. (*Quod jure Novellarum ſublatum putant,*) *Analect. Marp. hic.* 3. Poſſe adſignationem fieri ſive teſtamento, ſive ſine eo, etiam quibuſcunque verbis.

TIT. X.

De Bonorum Poſſeſſionibus.

HActenus primus modus acquirendi dominii per univerſitatem, nempe hereditas, ſequitur ſecundus bonorum poſſeßio, §. ult. ſup. tit. 9. dic quid ſit Bonorum poſſeßio?

℞. Bonorum poſſeſſio, unâ voce, ſicut Iuriſdictio, dicta (*licet inverſo ordine leges aliquando poſſeßionem, bonorum nominent*) *ut l. 1. ff. de off. ejus cui mand. juriſd.* eſt jus (*prætorium*) perſequendi retinendive Patrimonii, ſeu rei quæ cujuſcunque eum moreretur fuit, *l. 3. §. 2. ff. de bon. poſſeſ.*

Cur dicis bonorum poſſeßionem eſſe jus?

℞. Vt à poſſeſſione nude ſic dictâ diſtinguatur, quæ eſt rei detentio, ſeu detentatio, *l. 1. pr. & §. 3. l. 23. ff. de acq. poſſ.* & licet cum jure conjuncta eſſe poſſit, tamen in acquirendo plus facti habet, quam juris, *l. 1. ff. de acq. & Gayl. 2. obſ. 129. n. 3. & 152. n. 9.* cum hæc bonorum poſſeſſio merum juris nomen ſit, *l. 119. De V.S.* utpote ſucceſſionis univerſalis ſpecies. *Schneidw. hic. n. 2.* ſicut & hereditas.

Quomodo bonorum poſſeßionem non minus quam hereditatem dicis eſſe ſpeciem ſucceßionis univerſalis?

℞. Quia

℞. Quia ut hereditas eſt ſucceſſionis univerſalis ſpecies ex jure civili, ſic bonorum poſſeſſio eſt ſucceſſio univerſalis ex jure prætorio.

Quatenus ergo conveniunt hereditas & bonorum poſſeßio?

℞. Conveniunt (*ſaltem ferè*) effectu, Quippe bonorũ poſſeſſio, æquè ac hereditas, omnia commoda ac incommoda hereditaria in ſe habet, *d. l.* 1. *ff. h. t.* & in omni cauſsâ bonorum poſſeſſor loco & vice heredis eſt, *l.* 117. *ff. de R. I. & l.* 2. *ff. h. t.* ut omnia bona defuncti non minus nanciſcatur, quam ſi jure civili heres eſſet, *l.* 208. *De V. S.*

Quæ in effectu differentia?

℞. Volunt quidem aliqui jus dominii quod nanciſcitur bonorum poſſeſſor, non tam eſſe proprietatis, quam poſſeſſionis: *Vult. Inſtit. hic. n.* 8. (*quod duæ iſtæ partes dominii jure civili quidem conjunctæ eſſe poßint, à Prætore verò tantum poßit eſſe dominium poſſeßionis, per quod omnia commoda & incommoda bonorum poſſeſſor conſequatur*) tamen verum dominium, non ſolam poſſeſſionem, ſecundum communiorem ſententiam bonorum poſſeſſor conſequitur, *Schneidw. hic & ibi Gothofr.*

Quomodo differt hereditas à bonorum poſſeßione?

℞. 1. *Origine.* Hereditas enim eſt ſucceſſio univerſalis ex jure civili, *lege puta, SC. Conſtitutionibus Principum, &c.* Bonorum poſſeſſio ex juriſdictione Prætoris introducta. *Princ. hic.* 2. *Formâ.* Per hereditatem directè & ipſo jure ſucceditur; per bonorum poſſeſſionem tantum tribuitur jus perſequendi, retinendique patrimonii quod defunctus tempore mortis habuit. *Analect. Marp. hic.* Quorum illud fit actionibus prætoriis & poſſeſſo-

poſſeſſoriis, hoc exceptionibus, *Anal. eod. Treut. eod. th. 1. lit. c.*

Quæ ex utraque hac cum convenientia, tum differentia eſt obſervatio?

℞. 1. In genere bonorum poſſeſſionem non male hereditatem dici, quatenus puta in genere ſucceſſionis conveniunt, (*planè ſicut arrogatio, ſpecies cum ſit adoptionis, etiam adoptio dicitur, l. 138. ff. de V. S.*) in ſpeciè tamen ut orgine, & forma, ita & appellatione ab eâ diſtingui, *Vult. Inſt. eod. n. 10.* 2. Hereditatem, (*quod per eam ipſo jure ſuccedituг*) ab herede ſolo citra judicis authoritatem adiri poſſe, *l. 6. C. de jur. delib.* Bonorum poſſeſſionem (*cum tantum tribuat jus perſequendi & retinendi patrimonii*) agnoſcere volentem judici voluntatem ſuam (*licet non, ut olim, diſerte eam petere*) hodieque exponere debere, *l. 3. § ſi cauſſa ff. hic l. fin. C. qui admit. ad bon. poſſ.*

Quæ cauſſa fuit Prætori bonorum poſſeßioni introducendæ?

℞. 1. *Iuris civilis emendatio*, idque per ſupplementum tum in cauſſa inteſtati (*quomodo introducta bonorum poſſeßio unde liberi, & unde cognati*) tum in cauſſa teſtati (*in bonorum poſſeßione contra tabulas*) 2. *Ejuſdem juris confirmatio*; idque admittendo ad bonorum poſſeſſionem, vocatos jure civili ad ſucceſſionem teſtati, *in bonorum poſſeßione ſecundum tabulas, data heredibus inſtitutis*, item inteſtati, *in bonorum poſſeßione unde liberi, unde legitimi. Schneidw. eod. n. 5.*

Quotuplex eſt bonorum poſſeßio?

℞. Bonorum poſſeſſio variè dividitur, 1. Ratione ſucceſſionis ſecundum quam datur 2. Ratione modi quo edicto eſt ſtabilita. 3. Secundum rationem quæ à Prætore conceditur 4. Ratione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ne emolumenti, quod is qui eam accepit conſequitur.

Explica ſingulas diviſiones?

℞. *Ratione ſucceſſionis ſecundum quam datur,* alia eſt bonorum poſſeſſio ex teſtamento, alia ab inteſtato. *Ratione modi quo edicto eſt ſtabilita,* alia ordinaria, quæ aliqua parte edicti fundatur, *Dd. in §. 2. verſ. aliam verò hic*: alia extraordinaria, ad ſimilitudinem modò prioris, vel extra ſucceſſoriæ diſpoſitionis ordinem contingens. *Anal. Marp. ad §. 1. hic. Ratione modi quo à Prætore conceditur*, alia edictalis, decretalis alia, diviſione variè à Doctoribus explicatâ: Nobis quidem, ut edictalis dicatur in abſtracto conſiderata, quatenus edicto Prætoris defertur; (*unde de plano etiam, citra cauſſæ cognitionem, dari poteſt, l. 1. §. 1. ff. ſi tab. nul. ext.*) donec certæ perſonæ non decernatur, generis nomen retinens. Decretalis verò, quam adverſus petentem edictalem bonorum poſſeſſionem objectis difficultatibus, Prætor cum cauſſæ cognitione, adhibito decreto (unde ejus nomen) decernebat, *Menoch. de adipiſc. poſſ. rem. 1. n. 17. 18. Vnde edictalis ordinaria eſt, extraordinaria decretalis. Calv. lexico verb. Bon. poſſeſſio diviſ. 3. Ratione emolumenti quod accipiens bonorum poſſeſſionem conſequitur*, alia eſt quæ datur cum re, quando eam accipiens cum effectu bona retinet; alia ſine re, cum alius jure civili evincere hereditatem poſſit, veluti ſuus heres, *Vlp. Fragm. Tit. 28. Giphan. Comment. ad Inſt. hic.*

Quas bonorum poſſeſſiones recenſet Imperator ex jure veteri?

℞. Duas ex teſtamento, quarũ, 1. contra tabulas. 2. Secundũ tabulas Octo ab inteſtato, 1. unde liberi, 2. unde legitimi, 3. Vnde decem perſonæ, 4. Vnde cognati 5. Tanquam ea familiâ. 6. unde patroni,

patro-

patronæve,&c. 7. unde vir & uxor, 8. unde cognati manumiſſoris. §. 1. *hic.*

Quot ex jure novo?

℞. Ex iſtis decem bonorũ poſſeſſionibus docet Imperator à ſe ſublatam quæ vocatur, 1. Vnde decem perſonę, 2. tanquã ex familia, 3. unde patroni patronæve, &c. 4. Vnde cognati manumiſſoris, admiſſis cæteris. & tanquam jure novo recenſet, 1. Ex teſtamento bonorum poſſeſſionem contra tabulas, 2. ſecundum tabulas. Ab inteſtato, 3. unde liberi, 4. unde legitimi, 5. unde cognati, 6. unde vir & uxor. Et eæ quidem ordinariæ, §. 2. Quibus acceſſit tanquam, 7. extraordinaria, ut ex legibus. §. 3.

Explica quatuor bonorum poſſeſſiones juris veteris à Iuſtiniano ſublatas, & da rationem cur ſublatæ ſunt?

℞. Per primam *unde decem perſonæ.* Licet jure ciuili emancipato is ſuccederet qui eum manumiſerat, quaſi patronus: Prætor ſi extraneus eum manumiſſet (h. e. pater fiduciarius, cui pater naturalis filium ſuum vendiderat,) præferebat ei extraneo, ſeu patri fiduciario defuncti patrem, vel matrem, vel cæteros ab Imperatore in textu nominatos. Quæ ſublata eſt ratione ipſa emancipandi per imaginarias venditiones ſublata: omnibuſque parentibus manumiſſoribus conceſſo, privilegio ab Imperatore. *Pac. Anal. hic.* Per ſecundam, *tanquam ex familiâ,* vocabantur ad ſucceſſionem qui erant de familia (puta transverſales adgnati *Cautiuncula hic.*) Patroni. Per tertiam, unde Patroni, &c. vocabantur patroni patronæque & ii qui non ex transverſo, ut præcedentes, ſed adſcendendo & deſcendendo, eos cõtingerent, puta liberi, & parentes. Sublata utraque per Imperatoris conſtitutionem de juris patronatus directione,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

rectione, de quâ §. 3. *ſupr. de ſucceſſ. libert.* Per quartam, *unde cognati manumiſſoris*, vocabantur cognati patroni: & ipſa ſublata propter cauſſam recenſitam. *Text.* §. 3. *& ex eodem Cantiuncula.*

Explica bonorum poſſeßiones quæ ſecundum jus novum remanſere, & primò duas ex cauſſa teſtati?

℞. *Bonorum poſſeßio contra tabulas*, (h. e. teſtamentum) datur liberis naturalibus & legitimis, ſine juſta cauſſa exhereditatis, vel à matre præteritis, vel ab avo materno; iiſque ſive natis, ſive poſthumis, ſive in poteſtate, ſive emancipatis, ſive etiam arrogatis. 1. Legitimis tantum & quidem contra quodvis teſtamentum, modò ritè ſit factũ, (excepto matris teſtamento, §. *ult. ſup. de exher. lib. & ibi Mynſ. & Vigl.* & militis, puta in hoſtili agro decedentis; quorum teſtamentum quocunque modò factum valet, *l. unde bon. poſſ. contr. teſt. mill.*) Intentanda ante aditionem hereditatis, *l.4. ff. hic.* & ſic aditionem impediens, *l. fin. C. hic. Treut. hic. th.* 3. *Secundum Tabulas* bonorum poſſeſſio, (priori contraria, ideoque cum ea non concurreus,) *l. fin. C. de bon. poſſ. contr. tab.* 1. datur heredibus ſcriptis ſecundum tenorem teſtamenti, & iis deficientibus, ſubſtitutis, juris civilis confirmandi gratiâ. Quæ ipſa pro aditione ita eſt, ut qui eam petiit, eo quod jure prætorio heres eſt, adiiſſe hereditatem cenſeatur, *Baccovius ad Treut. hic th.* 4. *lit. e.*

Explica bonorum poſſeßiones quæ ſecundum jus novum remanſere ab inteſtato?

℞. Succeſſionis ab inteſtato ordinem eum ſecutus Prætor qui in l. XII Tab. extat, fecit per bonorum poſſeſſionem unde liberi, primum ordinem liberorum, ſive ſuorum, ſive emancipatorum, ſive poſthumorum, ſive (ſed durante adop-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

tione) adoptivorum. *Perez. hic.* 2. His deficientibus per bonorum ſucceſſionem unde legitimi, adgnatorum, h. e. à patre conjunctorum, per bonorum poſſeſſionem unde cognati, vocavit deinde cognatos, h. e. à matre conjunctos, (quamvis jure civili non agnitos,) ita ut ordine ſucceſſivo proximi admitterentur, *Weſ. par. unde cognati num.* 4. *Vbi etiam explicat quid hodie obtineat*. Per bonorum poſſeſſionem unde vir & uxor poſt adgnatos & cognatos ad decimum uſque gradum, excluſo fiſco ad eandem vocavit virum & uxorem, qui quæve mortis tempore in juſto matrimonio fuerit, *l.* 1. *un. h. t. Weſ. par. eod. Quibus omnibus quatenus prolixius jure communi conſulatur Auth. præterea C. l. unde vir & uxor Auth. ut lit. c. matr. & aliæ; Item municipalibus ſtatutis paßim videre eſt. Weſ. par. eod. num.* 1.

Quæ eſt extraordinaria bonorum poſſeßio?

℞. Eam unicam recenſet Imperator, *ex legibus* dictam; quæ datur iis quibus ex novis legibus aut à Senatu, aut à Principe ſpecialiter bonorum poſſeſſionem delatam Prætor compererit, *Quæ ſi ex teſtamento delata, cum bonorum poſſeſſione ſecundum tabulas, ab inteſtato delata, cum bonorum poſſeßione unde liberi, &c. concurrat, is cui defertur optionem à Prætore habet utrâ volet uti; ordinariane, an hac extraordinaria propoſita. Cautiuncula hic ad §. ſeptima.*

An non & aliæ extraordinariæ huic accenſentur?

℞. Omnino 1. Carboniana, à Carbone Prætore dicta; quæ datur filio impuberi cui quæſtio ſtatus movetur, an inter liberos ſit, cauſa ſummatim cognita, ita ut ei, dilato ſtatus judicio, in tempus pubertatis poſſeſſio detur, cum cautione de bonis re-

ſtituendis, ſi filius non ſit, *Tit. de Carb. Edict.* *&* *l.* 1. *&* 3. *C. eod.* Ideo extraordinaria dicta, quod tam ex teſtamento, quam ab inteſtato competit, & poſſeſſionem, ut dixi, tantum, non proprietatem (niſi in probatione non eſſe filium cui quæſtionem movent, adgnatis deficientibus) tribuat, *Schneidw. hic.* 2. *Ventris nomine*; qua mulier, & moriente marito, & tempore quo petit ſe immitti in poſſeſſionem, verè prægnans, favore partus, mittitur in poſſeſſionem bonorum mariti defuncti, ut de bonis ejus alatur; curatore bonis dato, qui alimenta & ad partum neceſſaria præſtet, pro mariti dignitate, donec vel enixa ſit, vel conſtet non eſſe prægnantem, *tit. hic. Schneidw. eod.* 3. *Litis adgnoſcendæ cauſſa*, ſeu *præparatoria querelæ de inofficioſo teſtamento*, quæ datur filio emancipato exheredato, vel præterito ad conſequendam facultatem intentandi querelam inofficioſi teſtamenti (ad quam aliàs ex lege XII. tabularum non admittitur:) & ita quidem ut illam tantum licentiam, non etiam ſive proprietatem, ſive poſſeſſionem tribuat, *Schneidw. eod.*

Qui & quomodo agnoſcere bonorum poſſeſſionem poſſunt?

℞. Bonorum poſſeſſionem non ſolum agnoſcere, ſeu acquirere quis per ſemetipſum poteſt, ſed etiam per alium *l.* 3. *acquirere l. pen. l. fi. de bon. poſſ.* Impubes per tutorem, *l. ſervus §. impubes l. infantis l. bonorum C. qui adm. ad bon. poſſ.* (qui tamen eum nomine pupilli repudiare non poteſt, *l.* 8. *hic.*) municipiorum nomine ſyndicus, *l.* 3. §. 3. *ubi. gloſſ. hic.* pater infantis, *l.* 7. *hic. l. unde bon. poſſ. fun.* procurator, etiam non habens ſpeciale mandatum, *de l.* 3. *hic.* Poteſtque eam adgnoſcere filiusfamil. etiam ignorante patre,

l. 1.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

l. 1. C. qui admitt. & invito, *l. ult. C. de bon. qua lib.* mulier, ſervus, *l. 7. hic.*

Intra quod tempus adgnoſcenda bonorum poſſeſſio?

℞. Intra tempus legitimum propter creditores ne circumducerentur longiore morâ, definitum, *l. 1. §. 12. De ſucceſſ. edict.* nec ignoranti currens. *l. 9. h. t. l. 5. C. qui admitt. (Quo elapſo proximo in ordine jus accreſcendi, ita tamen ut & ei ſua tempora currant §. 4. & 5. hic, tribuitur)* Eſtque ad id liberis & parentibus tam naturalibus, quam adoptivis anni: adgnatis, cognatis, viro & uxori, centum dierum ſpatium; utile, non continuum, *§. 4. & 6. hic.* à die ſcientiæ currere incipiens, *l. 2. & l. quamdiu C. qui adm. ad bon. poſſ. Cum ad hereditatis petitionem de jure civili competant 30 anni; qui & ignoranti currunt. l. 1. licet C. de jur. delib.*

Quomodo peti & adgnoſci debet?

℞. Olim neceſſe erat ut per libellum peteretur certa verborum ſolennitate, à judice pro tribunali ſedente ſecundum jus Imperat. Sufficit ut coram eo adgnoſcentis voluntas quibuſcunque verbis declaretur, nec decretum judicis quidem (niſi in Carboniana, & quę ventris nomine datur) requiritur, actis tamen adgnitio ut de ea conſtet, inſerenda, *Schneid. l. fin C. qui ordin. hic.*

Quis eſt effectus adgnitæ bonorum poſſeſſionis?

℞. Effectus jam conſtat ex antedictis, quando, quomodo bonorum poſſeſſio cum hereditate effectu conveniat, explicatum.

An verò hodieque bonorum poſſeſſio neceſſariò petenda, vel ſaltem utiliter petitur?

℞. Curioſe hæc diſputant Dd. Communior ſententia eſt, ſi jus Iuſtinianæum ſpectetur; licet poſt ſublatam emancipationis & patriæ pote-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſtatis, item adgnationis & cognationis differentiam cauſſa introducendæ bonorum poſſeſſionis ceſſante, etiam ipſa, tanquam effectum ceſſet, maximè quidem poſt præſcriptum ſucceſſionis ordinem, *Nov.* 118. tamen eam quidem non neceſſariam, competere tamen uti volentibus; ut rectè *Klingius hic*. Qui ſpeciatim caſus quibus utilis, imò ferè neceſſaria eſſe poſſit exprimit & ex eodem, *Schneidw. hic.* (*quos adire lector poteſt*) & juxta eos Oldendorpia, claſ. 5. art. 6. Qui anxiam iſtam de neceſſitate bonorum poſſeſſionis diſputationem ineptam exinde judicat, quod olim iis etiam, qui jure civili admittebantur bonorum poſſeſſionem Prætor decreverit. §. *Noviſſime enim hic.* Mores ævi noſtri ſi ſpectemus, nulla bonorum poſſeſſionis, ſed tantum hereditatis, & aditionis ex jure civili (quod in jure municipali ſive conſtitutionibus Imperii Regum ac Principum ſecundum quæ ratio ſucceſſionis maximè, ſive ſtatutis civitatum, & nominatim quidem in Batavia, procedit) ſolet fieri mentio; ut rectè notat *Giphanius hic.*

TIT. XI.

De Acquiſitione per Arrogationem.

QVis eſt tertius modus acquirendi dominii per univerſitatem?

℞. Eum proponit Imperator hoc titulo, eſtque qui fit per arrogationem, i. per adoptionem ejus qui eſt ſui juris, per quam pater legitimus, ut in perſonam, ita & in bona arrogati jus tale acquirit, ut donec vivit, arrogatus eorum tantum habeat uſumfructum: poſt mortem arrogati ſine deſcendentibus, ſi quidem is ſit emancipatus & patre naturali vivo vel matre decedat, excluſus à

patre

patre naturali, vel matre, imo verò etiam utroque parente naturali mortuo, (ſi quidem arrogatus impubes deceſſerit) nihil acquirat parens adoptivus, ſed bona adrogati heredibus ab inteſtato reſtituat. Sin pubes arrogatus deceſſerit, extantibus germanis fratribus & ſororibus unà cum iis in capita, deſcendentibus, adſcendentibus, & fratribus ac ſororibus germanis deficientibus, ſolus in arrogati bona univerſaliter ſuccedat, *tit. hic. & ibi Brederod.*

Tit. XII.

De eo cui Libertatis cauſſa bona addicuntur.

Quis eſt quartus modus ſuccedendi per univerſitatem ab Imperatore propoſitus?

℞. Addictio bonorum; qui eſt modus acquirendi dominii, conſtitutione Divi Marci introductus, quo autoritate judicis cui ea de re notio cõpetit, dominium bonorum defuncti qui ſolvendo non erat, transfertur in eum, qui cavet ſe debita defuncti exoluturum.

Cur dicuntur addici bona libertatis cauſſa?

℞. Quia favore libertatum à defuncto relictarum potiſſimum introductus eſt hic modus, & per conſequens etiam, ne defuncti bona cum dedecore ipſius nomine, ſed iſtius nomine cui addicta ſunt, tanquam ſucceſſoris anomali ſeu extraordinarii venderentur, *ſec. gl. in §. fin. ſuper verbo ſucceſſor. Vult. Inſt. ad pr. hic.*

Quæ requiruntur ſecundum dictam conſtitutionem, ut huic modo ſit locus?

℞. 1. Vt ſive in teſtamento, ſive ab inteſtato relicta ſit alicui, vel pluribus libertas, ſive directa, ſive fideicommiſſaria, 2. ut herede, ſive teſta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

mentario, ſive legitimo hereditatem adire, aut bonorum poſſeſſionem agnoſcere nolente, nullus exiſtat ſucceſſor, 3. Vt à judice competente, vel ab eis quibus libertas relicta, vel ab alio, ſive legatario, ſive fideicommiſſario, ſive alio extraneo, ſub cautione de ſolido quod cuique debetur ſolvendo, addictio petatur, eaque cautio idonea præſtetur. *Text. hic.*

Quis effectus addictionis reſpectu eorum quibus relicta libertas?

℞. 1. Vt libertas iis ſit ſalva, non minus, quam ſi hereditas adita eſſet, vel omnino quatenus relicta, vel ſi non alia conditione quis nollet bona ſibi addici, quam ut qui directè libertatem acceperunt ipſius liberti eſſent, ſi quidem ii conſentiant quorum de ſtatu agitur, ut ipſius liberti fiant. 2. Vt ſi minor inſtitutus abſtineat ab hereditate, ejuſque bona addicta ſint; quamvis is poſtea reſtitutus hereditatem accipiat, libertates datæ tamen non avocentur. *Text. hic.*

TIT. XIII.

De Succeſſionibus ſublatis quæ fiebant per bonorum venditionem; & ex S C. Claudiano.

QVos modos ſuccedendi per univerſitatem præterea hoc titulo proponit Imperator?

℞. Duos; unum ex Senatus-Conſulto Claudiano, alterum qui erat per bonorum venditionem, uterq; ab Imperatore ſublatus, planè ut & præcedentis per addictionem, ob ſervitutem à Chriſtianis exulantem, nullus eſt uſus.

Quæ erat ſucceſſio per bonorum venditionem?

℞. Talis quâ debitori in ſolutione ceſſanti, & poſt

poſt propoſitam adverſus ipſum actionem fraudationis cauſſa latitanti, in omnibus, tanquam mortuo, ita ſuccedebat creditor, ut bona ejus diſtrahere ſolenniter poſſet. *Text. & Kling. hic. Cui rei noviſſimo jure hic modus eſt adhibitus, ut creditores pro quantitate modo debiti ſui, ſummariè declarati, in poſſeſſionem bonorum defuncti mittantur. Novell. 52. & Auth. & qui jurat. C. de bonis authoritate judicis poßidendis.*

Quæ erat ſucceßio ex SC. Claudiano?

℞. Qua mulier libera ſervo contra domini denuntiationem ſe jungens, eidem domino cum omnibus fortunis addicebatur, & cum libertate ſubſtantiam amiſſam acquirebat. *Text. Sublata & ipſa propter nimiam aſperitatem, permiſſâ domino in ſervum ſuum animadverſione, & à libera muliere avulſione.* Si proprio ſervo ſe mulier junxerat, decapitabatur, ſervus comburebatur. *l. un. C. de mulier quæ ſe prop. ſerv. junx. Canonico jure inter ſervum & liberam, & contra, matrimonium eſſe poteſt, ext. de conjug. ſerv. Schneidw. hic.*

TIT. XIV.

De Obligationibus,

Titulus hic quomodo connectitur cum præcedentibus?

℞. Duobus ſolet connecti modis. 1. Quaſi Imperator, poſt abſolutum tum perſonarum, tum rerum tractatum, ad actiones tranſeat, & iſti tractatui obligationes præmittat, tanquam actionum, perſonalium maximè, materiam. Deinde quod cum Imperator. *lib. 2. t. 2.* inter res incorporales numeret hereditates, obligationeſque; poſt explicatas hereditates, nunc ad obligationes tranſeat. *Schneidw. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quid eſt obligatio?

℞. Definitur ab Imperatore juris vinculum, quo neceſſitate aſtringimur alicujus rei ſolvendæ, ſecundum noſtræ civitatis jura. *t. princ.*

Quæ hic obligatio, & ſecundum quid definitur?

℞. Secundum gloſſam definitur obligatio efficax, ſive naturalis & civilis ſimul, quæ, ex partium conſenſu orta, & legibus civilibus approbata, exigendi habet effectum; Et quidem ſecundum effectum, qui eſt aſtringere homines ad ſolvendum, faciendum, & dandum id quod debent. *Schneidw. eod. n.9.*

Quotuplex eſt obligatio?

℞. Rectè dividitur in naturalem & civilem.

Quæ eſt obligatio naturalis?

℞. Naturalis obligatio dicitur, qua quis ex mera æquitate naturali; vel diſpoſitione juris gentium obligatur, & à jure civili non eſt informata. *l.95. §. naturalis ff. de ſolut.*

Quotuplex eſt obligatio naturalis?

℞. Rurſus duplex; aut quæ provenit ex naturali jure primævo, & ſolo naturæ inſtinctu, quem bruta cum hominibus habent communem; qualis eſt educatio ſobolis; &, (ut aliqui volunt) obligatio antidoralis: *ut puta quod naturæ inſtinctu omnes creaturæ ad benefaciendum benefactori moveantur.* Aut ex ſecundario ſolis hominibus proprio, id eſt, ratione naturali. *Kling. Schneidw. hic.*

Quæ dicitur propriè obligatio naturalis?

℞. Quæ eſt ex jure naturali ſecundario, ſolis hominibus proprio. Quia, ut dictum ſupra, etiam inſtinctus nobis cum brutis communes, ut jus ſint, ratio facit. *Schneidw. eod.*

Quot habet hæc obligatio naturalis principia?

℞. Duo: 1. Naturalem æquitatem in genere.

quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quotieſcunq; ſcilicet naturalis æquitas per ſe ſuadet aliquem obligari, licet expreſſè non ſic conſenſerit. *Qualis eſt obligatio ad obedientiam erga majores & magiſtratus, ne quis locupletetur cum aliorum jactura, delinquentis obligatio ad pœnam. Schneidw. eod.* 2. Æquitatem naturalem in ſpecie; puta ex conſenſu, quando ſola æquitas naturalis, citra legem ſcriptam, obligationem fidei ſervandæ ſuadet. *Schneidw. eod.*

Quæ eſt obligatio civilis & quotuplex?

℞. Duplex: Vel civilis & naturalis ſimul; vel civilis tantum.

Quæ dicitur obligatio civilis?

℞. Civilis obligatio dicitur à lege civili, à qua ortum habet, ſive id fiat inventione tantum; ut non habeat fundamentum in naturali æquitate, ſed in ſolâ legis civilis diſpoſitione: vel approbatione; puta, quando contractus jure gentium introductus per jus civile approbatur & informatur.

Quotuplex eſt civilis obligatio?

℞. Duplex: vel civilis tantùm; puta quæ propter ſolam legis authoritatem obligat, licet non adſit æquitas naturalis: vel mixta, quando ad legis authoritatem naturalis æquitas accedit. *Schn. eodem.*

Qui ſunt effectus obligationis naturalis tantum?

℞. 1. Quod parit exceptionem, non actionem. 2. Quod naturaliter tantum debitum, ſi ſolutum fuerit, repeti non poteſt. 3. Quod ei intervenire poſſit fidejuſſor, & pro eo pignus conſtitui. 4. Compenſatio in ea locum habeat. 5. Quod novari & in conſtitutum deduci ita poſſit, ut debitum peti & exigi poſſit. *Schneidw. eod.*

Quis effectus eſt obligationis civilis tantum?

℞. 1. Producit actionem, ſive ab initio fuerit

ſola; ſive conjuncta cum naturali; ſed ſublata naturali, actionem quidem, non exactionem producit. *Quia per exceptionem non numeratæ pecuniæ elidi actio poteſt.* 2. Pignus quidem & fidejuſſor ei accedere poſſunt; in conſtitutum verò deduci non poteſt, nec ejus prætextu compenſatio objici. 3. Debitum iſto modo quocunque errore ſolutum repeti poteſt. *Schneidw. eod.*

Quis effectus obligationis mixtæ, ſeu naturalis & civilis ſimul?

℞. Vt non ſolum pariat actionem, ſed etiam officium exigendi habeat, juxta definitionem traditam. *princ. hic. l. 42. §. ea obligatio ff. de procur. Schneidw. eod.*

Civilis tantum obligatio quomodo aliter dividitur?

℞. In civilem, ſeu legitimam (quæ jure civili eſt introducta, vel approbata,) & prætoriam, id eſt, jure honorario, ſeu prætorio introductam. §. 1. *h.*

Quæ eſt tertia obligationum diviſio?

℞. Quæ à materia ſumitur: puta quod obligatio ex contractu eſt, vel quaſi; ex maleficio, vel quaſi. §. 2.

De quo obligationum genere primo agit Imperator?

℞. De obligationibus ex contractu. *Text.*

Quid eſt contractus?

℞. Eſt conventio duorum pluriumve in idem placitum cauſſam habens, (id eſt civile negotium dandi, vel faciendi) per quam producit obligationem & actionem. *Perez. hic.*

Quid eſt conventio?

℞. Duorum pluriumve, qui natura, vel legibus convenire poſſunt, in unum placitum conſenſus, alicujus dandi, vel faciendi cauſſa. *l. 1. §. conv. ff. de Pact.*

Quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quotupliciter conſenſus conſideratur in conventione?

℞. Dupliciter, 1. Quatenus verus eſt, qui revera intervenit, facto hominis in id deſtinato, ut per illud conſentire dicatur; ſive id fiat expreſſè verbis, vel re declaretur; ſive tacitè, cum quis non diſſentiendo conſentit in actu qui geritur; & prohiberi ab ipſo, ſi diſſentiret, potuiſſet. 2. Quatenus fictus eſt, nimirum à lege; propter factum aliquod, etſi de conſenſu non conſtet, partes ob naturam & rationem negotii quod inter ipſas eſt, conſenſiſſe fingente. *Vult. juriſprud. cap. 27. n. 19. &c.*

Cur dicis in definitione conventio cum cauſſa?

℞. Vt à nudo pacto contractus diſtinguatur; quod eſt conventio ſine cauſſa; Quæ ideò non parit civilem obligationem. *Vult. inſt. hic n. 22.*

Quæ ſolent in contractibus conſiderari?

℞. Tria: 1. *Subſtantialia*; qualia dicuntur ea ſine quibus contractus conſiſtere non poteſt; ut in emtione, venditione, res, pretium, conſenſus; & in omni quidem contractu non conſenſus modo, ſed & bona fides, libera voluntas, certa ſcientia. 2. *Naturalia contractuum*; qualia ſunt ea, quæ, etſi non exprimantur, tacitè ſecundum naturam contractui inſunt, licet, ſalva natura contractus, pacto vel planè tolli, vel mutari poſſint; ut in contractu emtionis, evictio. 3. *Accidentalia*, quæ vel ſunt ſolennia quædam ad validitatem contractus, præter ſubſtantialia & naturalia, requiſita; ut decretum judicis in rebus minorum alienandis: vel planè talia, ut præter naturam, contractui accedant pacto contrahentium: veluti ut depoſitarius culpam præſtet: *Perez. hic. Cujuſmodi pacta dicuntur contractui legem dare, quod ſemper prius quid inter contrahentes actum*

ſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſit videatur , quam quid contractus natura ferat.

Cum bona fides & libera voluntas ſint de omnium contractuum naturâ, quid juris ſi in contractu, vel dolus, vel metus inſit?

℞. Quoad dolum diſtinguendum, an contractus ſit bonæ fidei, an ſtricti juris; item an dolus dederit cauſſam contractui, an inciderit in contractum: Si dolus dedit cauſſam contractui bonæ fidei, is ipſo jure eſt nullus: Si contractui ſtricti juris, valet quidem is de rigore juris, ſed actione vel exceptione doli infirmatur. Si dolus inciderit in contractum ſtricti juris, idem dicendum; minime ſi id fiat in contractu bonæ fidei; quia & iſte contractus tunc valet ipſo jure, (*cum liber fuerit conſenſus contrahentis*;) Propter incidentem tamen dolum agitur actione ex eodem contractu ad purgandum dolum, in tantum, quanto minoris res valuerit: *Perez. hic.* Contractus metu initus non eſt quidem ipſo jure nullus, ſed tamen, dummodo is juſtus fuerit, actione quod metus cauſa reſcinditur. *l. 1. ff. l. 4. 5. 9. C. Quod vi metuſve cauſſa.*

Quotuplices ſunt contractus?

℞. Variè dividuntur, 1. Vel ſunt *proprii*, vel *improprii*: Illi, qui ſunt ultro citroque obligatorii; ut contractus, emtionis-venditionis, & alii; Hi, cum unus tantum contrahentium obligatur, ut mutui, ubi recipiens pecuniam tantum ad reſtituendum; & donationis, ubi donans ad tradendum tantum obligatur. 2. Dividuntur contractus in *nominatos & innominatos*: *Nominati* autem dicuntur qui proprium nomen habent à lege iis attributum, ut locatio, conductio, ſocietas, mandatum, &c. *Innominati*, qui tale nomen non habent, ſed generali, & vago modo nomine utuntur. *Schneidw. hic.*

Quot

Quot ſunt ſpecies innominatorum contractuum?

℟. Reducuntur ferè ad quatuor. 1. Do ut des. 2. Do ut facias. 3. Facio ut des. 4. Facio ut facias; quibus adjungitur permutatio. Quod nomen licet ſpeciale videatur, tamen quia in genere comprehendit omnem contractum per quem res cum re permutatur; ideo nihilominus permutationis contractus innominatus dicitur. *Schneid. hic.*

Feciſti mentionem contractuum ſtricti juris & bonæ fidei, dic quo ſenſu ſic contractus dividantur, cum ad omnium contractuum ſubſtantiam bonam fidem requiri dixeris?

℟. Contractus bonæ fidei dicuntur non quatenus bona fides dolo opponitur, ſed quatenus ſignificat id quod bonum & æquum eſt, quod in illis bona fides ita exuberat, ut alter alteri obligetur, non præciſè ad id quod in contractum eſt deductum; ſed ad id, quod (licet de eo non convenerit,) ex æquo & bono prçſtare oportet, e.g. uſuræ à die eo moræ. Contractus ſtricti juris dicuntur, in quibus omnia ſtrictè accipiuntur, nec præſtare oportet, niſi id de quo nominatim convenerit. *Schneidw. eod.*

Quæ eſt diviſio contractuum ab Imperatore propoſita?

℟. Imperator contractuum quatuor facit ſpecies ſecundum modos quibus perficiuntur: puta, aut re contrahitur, ut *mutuum*, *commodatum*, *depoſitum*, *pignus*; aut verbis, ut *ſtipulatio*, *ſeu verborum obligatio*; aut literis, & *literarum obligatio dicitur*; Aut conſenſu, ut *emtio venditio*, *locatio conductio*, *ſocietas*, *mandatum*. *Text. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

TIT. XV.

Quibus modis re contrahitur Obligatio.

CVr Imperator, cum omnes contractus conſenſu conſtent, dicit alios re, verbis, literis, alios conſenſu contrahi?

℞. Quia in aliis contractibus, præter conſenſum partium, vel res, vel verba, vel Scriptura, ut conſtent, præciſè actualiter intervenire debet: in aliis vero non ita, ſed modò partes conſentiant in id quod agitur, perficiuntur. *Schneidw. hic.*

Qui nam ſunt contractus re conſtantes?

℞. In genere definiri poſſunt contractus quibus, re tradita & accepta, obligamur ad ejuſdem reſtitutionem; aut, ſi id fieri nequeat, ad æſtimationem & intereſſe. *Vult. juriſprud. lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 16.

Quot ſunt contractus re conſtantes?

℞. Enumerantur ab Imperatore quinque: Mutuum, Indebiti ſolutio, Commodatum, Depoſitius, Pignus. Qui quidem vel in re ipſa ſpectantur, ejuſque uſu, ut mutuum & commodatum; Vel circa rem, & quidem vel in ejus cuſtodia, ut depoſitum, vel ſecuritate, ut pignus. *Text. princ. Vult. eod.*

DE MVTVO.

Quid eſt mutuum?

℞. Mutuum (ſic dictum quia ita datur, ut ex meo tuum fiat, *princ. hic.* Iuridica, non Grammatica derivatione) eſt contractus juris gentium re conſtans, ſtricti juris; quo quantitas alicui ea lege datur, ut eadem nobis in genere, non in ſpecie reddatur. *Treut. diſp. hic theſi* 1. *Perez. hic.*

Quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quæ requiruntur ad contractus hujus ſubſtantiam?

℞. Quatuor, 1. Animus contrahentium talis, ut non idem corpus quod traditur in ſpecie, ſeu (ut Dialectici loquuntur,) in individuo, ſed in genere reddatur. 2. Vt etiam id, quod redditur, ſit ejuſdem generis. 3. Vt mutuum contrahatur in quantitate. Quo nomine venit res quę uſu conſumitur, quęve pondere, numero & menſura conſtat, ut oleum, vinum & pecunia numerata. Quæ, quia una ſpecies vice alterius fungi poteſt, fungibiles dicuntur, 4. Vt res ita tradatur accipienti, ut dominium ejuſdem in eum transferatur. *Schneid. hic. Perez. eod.*

Quid ſi fiat, ut eadem res in ſpecie reddatur?

℞. Si id fit ex propoſito quod ita conventum, conventio cadit in aliam ſpeciem contractus, *puta commodati*; Sin ex accidenti; puta quod pecunia mutuata mutuans fortè non indigeat, non deſinit eſſe mutuum; ut nec ſi ex cauſſa neceſſitatis res ejuſdem generis non reddantur; puta, pro pecunia frumentum. *Schneid. hic. n. 13.*

An quatuor iſtis concurrentibus ſemper eſt mutuum?

℞. Omnino, ſi hoc agatur. Poteſt tamẽ eſſe etiam alius contractus, ſi aliud agatur. Non minus quam poteſt eſſe depoſitum, licet terminos depoſiti contrahentes egrediantur. *l. 24. 25. §. 1. ff. depon. Schneidw. eod. n. 16.*

Quænam, præter ſupra dicta ſubſtantialia ad mutuum requiruntur?

℞. Gloſſa requirit quatuor. 1. Vt res quæ data eſt ad numerum, ad hoc ſit inventa ut numeretur; *Licet communiter ſentiant Dd. ſufficere ſi res in ſuo genere functionem recipiant, id eſt, bonitate & qualitate ſint conformes.* 2. Vt rem functionem

de

de conſuetudine habere, probetur. 3. Vt res de ſui natura adoptetur ad numerum, pondus & menſuram. 4. Vt etiam ipſorum contrahentium actus accommodetur rei aptitudini; puta ut pecunia detur ad numerum. *Schneid. eod. n. 17. & ſeq. Dd. in l. 2. §. mutui dato ff. de reb. cred.*

Quotuplex eſt mutuum?

℞. Duplex naturale & civile (*ut quidem communiter ſtatuunt, alioqui propriè unicum tantum eſt mutuum,*) *Schneidw. hic. n. 22. Naturale* ac verè mutuum eſt cum ipſe creditor re ipſa mutuum numeravit. *Civile* mutuum eſt quod fictione tale eſt. *Kling. Brederod. hic.*

Quomodo ſubdividitur naturale mutuum?

℞. *In merè naturale,* quando abſque ulla ſtipulatione, & ſic nulla obligatione aut jure cogente, pecunia reipſa numeratur, & dominium ejus in mutuatarium transfertur. *Schneidw. eod. n. 22. Kling. eod.* Vel *in naturale cui civile cooperatur,* id eſt, per fictionem accedentem; puta quando pecunia quidem revera numerata eſt, ſed fingitur alium eumeraſſe quam qui revera numeravit; puta dominum numeraſſe cum ſervus numeraverit. *Schneidw. & ibi in margine Gothofred. Kling. eod.*

An non & Civile mutuum ſubdividitur?

℞. Omnino dividitur ſimiliter in *mere civile,* puta quando aliquis chirographo confitetur ſe pecuniam accepiſſe, quam non accepit. Et *civile cui natura cooperatur*; puta quando obligationem de mutuanda pecunia realis numeratio ſequitur. *Schneidw. eod. Kling. eod.*

An non aliquando, cum initio non eſt contractum mutuum, ex poſt facto confirmatur?

℞. Omnino, & quidem, 1. per conſumtionem pecuniæ alienæ mutuatæ, *l. 13. ff. ſi cert. pet.*

2. per

2. per Vſucapionem. *l.15.§. ſed ſi in omni. ff.eod.* 3. conditionis eventu. *l.8. ff. ſi cert.pet.* 4. Supervenientia dominii in mutuantem ex cauſſa de præterito. Vltimo ſecuta ratihabitione. *Schneid. eod. n. 27.*

Qui poſſunt mutuare?

℞. Qui conſentire poſſunt; modò rerum, quæ mutuo dantur, dominium habeant & adminiſtrationem. *l. 2. §. penult. hic ibi gl. & Dd.*

An adminiſtratores civitatum mutuare poſſunt, aut mutuo accipere, & quid juris ſi mutuo accipiant, vel dent?

℞. Poſſunt quidem utrumque, quatenus mandatum habent: ſi verò mutuò accipiant, eatenus Civitates obligant, quatenus in Reip. utilitatem verſam eſſe pecuniam creditor probat; *l.27.ff.hic.* Secus ipſi qui contraxerunt ſoli tenentur. *Treut. hic. th.5. Niſi ſpecialiter id illis conceſſum fuerit. l.13. C. de inſtit. act.*

Qui poſſunt mutuo accipere?

℞. Patresfam. puberes & mentis compotes; Filiumfam. ſi mutuo accipiat, pecuniam quidem numeratam, Sc. Macedonianum perpetua exceptione tuetur. *l.7. §. 3. ad Maced.* Pupillum mutuo abſque tutore accipientem tum demum contractus obligat, ſi locupletior factus eſt: *Treut. th.9. hic. Nempe ex vi conſtitutionis D. Pii. Treut. eod.*

An non aliquando ceſſat Senat. Conſult. Macedonianum?

℞. Omnino, & his quidem potiſſimum caſibus. 1. Si filiusfamilias prò patrefamilias publice habeatur & in eo errore, ipſi probando, creditor fuerit, *l.3.§.pen.ad SC.Maced. & ibi Coſtal.* 2. Si pro Patrefam. filiusfam. ſe geſſerit, & id creditori ipſius conditionem ignoranti, perſuaſerit. *l. pen. D. eod. l.1. C. eod.* 3. Si volente patre pecuniam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

mutuo acceperit, *l. ſi permittente l. Macedonian. C. eod.* vel mutuationem pater ratam habeat. *l. fin. C. eod.* 4. Si filiusfam. ſit miles; *ut qui ad quantitatem peculii caſtrenſis tenetur. l. 1. in fin. ff. eod.* 5. Si pecunia in eam rem accepta quæ oneribus patris incumbit, *l. item ſi §. ſed et ſi filiusfam. ff. eod.* 6. Si filiusfam. factus paterfam. debitum, vel ejus partem agnoverit, puta ſi expromiſerit novatione, vel partem ejus ſolverit, *d. l. item ſi §. fin. l. 2. C. eod.* 7. Si non nummis principaliter, ſed emtione, & quidem ſine fraude, mutuum contraxit, & de pretio ac uſuris ſtipulatione interpoſita in creditum iverit. *d. l. 3. §. penult. l. filiusfam. C. eod. Vult. juriſpr. lib. 1. cap. 31. num. 20. & ſeqq.*

Quæ ex hoc contractu naſcitur actio?

℞. Certi condictio, *princ. hic.* item mutui actio, & ſi certum petatur, &, ſi quidem pecunia ſit credita ſub uſuris, Calendarii actio dicta, *Treut. hic th. 9.* qua conventus creditum & totum quidem, *l. 41. §. 1. de Vſur.* in eodem genere, bonitate & qualitate (licet hoc nominatim cautum non ſit) reddere compellitur, *l. 2. §. 1. hic. De quo infra latius ſub tit. de Actionibus.*

An nummos mutuo acceptos eadem forma, vel materiâ debitor reddere cogitur?

℞. Minimè. Ob æſtimationem potius nummorum, quam corpora credita, *arg. l. 49. §. 1. ff. de ſolut. Treut. eod. th. 12. Quæ quomodo mutata nummorum, ſive intrinſeca, ſive extrinſeca bonitate ad rectam ſolutionem (puta an ex tempore contractus, vel ſolutionis,) inducenda, infra explicabitur.*

Cum in hoc contractu res non ſpecie, ſed genere reddatur, quomodo, ut ne plus vel minus reddatur, ad æqualitatem ſit revocatio?

℞. Vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Vel per numerum, ut in pecunia, vel per pondus, ut in cibis, pane, &c. vel per menſuram, in vino, oleo, liquoribus, &c. puta pro rei in mutuum deductæ ratione. *Et eſt quidem hac cauſſa cur ſolas res fungibiles in mutuum venire dixerimus. Vult. Inſt. hic. n. 11. princ.*

Quid ſi res debita amplius non reperiatur, aut à debitore præſtari non poſſit?

℞. Æſtimatio ejus rectè ſolvitur, ſecundum definitionem præcedentem, *Nov. 4. c. 3.* in cujus inducendæ ratione (pro 1. natura judiciorum bonæ fidei, ſive ſtricti juris, item obligationum in diem conceptarum. 2. rei judicatæ) ſive litis conteſtatæ, ſive ejus temporis quo dies venit, habenda ratio. *Treut. eod. th. 13.*

Quid ſi res mutuo accepta amiſſa forte ſit?

℞. Id non liberat debitorem, licet caſu ſit amiſſa, *l. 11. C. hic.* Niſi ſive mora reſtituendi, ſive culpa caſum præcedens, debitori queat imputari, *l. 12. §. 3. depoſ. l. 4. §. 4. Commod.* vel aliud actum ſit. *Treut. eod. th. 14.*

INDEBITI SOLVTIO.

Quomodo indebitum refertur inter contractus re conſtantes, cum potius ſit diſtractus?

℞. Quia indebitum, quaſi mutuo datum, atq; ita indebiti ſolutio quaſi mutui datio cenſetur, & inde repeti poteſt: (promutuum Cujacio dictum) diſtractus verò non eſt, niſi ex parte ſolventis. Vnde & inter diſtractus à Iuſtiniano infra refertur.

Quid ergo vocat Imperator hic indebitum?

℞. Indebitum dicit pro indebiti ſolutione, h. e. quando quis per errorem id ſolvit quod non debet, *§. 1. hic.*

Quæ ex indebiti ſolutione naſcitur obligatio?

℞. Ea quod indebitè ſolutum accipiens,

per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

per interventum rei ipſi ſolutæ, obligatur ad illud, quod ſic indebitè ſolutum eſt, reſtituendum. *Schneidw. hic.*

An hoc procedit indiſtinctè in omni indebito?

℞. Non.

Quotuplex ergo eſt indebitum?

℞. Quadruplex, 1. quando, quod civiliter indebitum, naturaliter eſt debitum; *puta, ſi quis id ſolvat quod debet ex ſola obligatione naturali, ex. gr. ex nudo pacto, vel teſtamento minus ſolenni.* 2. Indebitum naturaliter, & debitum civiliter, id eſt, *debitum per chirographum ſpe futuræ numerationis datum, pecunia non numerata, id eſt, ex contractu literarum.* 3. Indebitum naturaliter & civiliter ſimul, i. e. *quod neque civili, neque naturali obligatione debetur.* 4. Indebitum ope exceptionis, ſive temporalis, ſive perpetuæ, ſive dubiæ, ſive ad rigorem juris conſervandum introductæ, *ut eſt exceptio Epiſtolæ D. Adriani in materia fidejuſſoris. Schneidw. hic. n. 2.*

In quo genere indebiti hic contractus locum habet, & quatenus locum habet repetitio?

℞. 1. In debito naturaliter & civiliter indebito, ſed ſi errore facti, non ſi errore juris indebitum eſt ſolutũ, ex. gr. *ſi heres integra legata ideò ſolvit, quod ſufficientem adeò putavit eſſe hereditatem, ut nihilominus Falcidiam poſſet retinere; non ſi ſe eam retinere poſſe ſimpliciter ignoravit.* 2. In civiliter debito, & naturaliter indebito, indiſtinctè ſive facti, ſive juris error interceſſerit. 3. In utroque modo indebito ſimiliter. 4. In indebito ope exceptionis, non datur repetitio, ſi ea eſt temporalis. Vt nec in perpetua, ſiquidem ea eſt odioſa, *ut in exceptione SC. Macedoniani. Puta ſi Filiusfam. mutuo acceptam pecuniam ſolvit, non repetit, licet ſolutionem per iſtius S. C. exceptionem declinare potuiſſet.*

potuiſſet. Omnino, ſi eſt favorabilis, *ut in exceptione SC. Velleiani*, & quidem quocunque errore ſit ſolutum, ex. gr. *mulier fidejubens, ſi ſolverit id debitum pro quo fidejußit, repetitionem habet, quomodocunque erraverit.* In dubiâ exceptione, puta in debito ſub conditione, omnino, ſi quidem ante eventum conditionis; minimè ſi ea extante ſit ſolutum, *l. 16. ff. de cond. indeb.* In exceptione ad rigorem juris introductâ, (*puta ſi ex pluribus fidejuſſoribus unus per errorem ſolus totum debitum ſolverit*) locus non eſt repetitioni, *Kling. Schneid. hic.*

Per quam actionem datur repetitio?

℞. Per condictitiam, *Text. hic.* condictionem indebiti vocamus; *de quâ infra.*

Quæ requiruntur ut competat?

℞. Vt ſolutio actualiter intervenerit, & quidem per errorem, eumque non tantum ſolventis, ſed & recipientis. *Quia qui ſciens indebitum accipit, furtum committit, l. 18. ff. de cond. fuit. qui ſciens indebitum ſolvit, donare videtur. l. 53. ff. de R. I.*

Quod eſt ejuſdem fundamentum?

℞. Naturalis æquitas, ne quis cum alterius jactura locupletetur. *Nempe hic quiquid non ex æquo & bono debetur indebitum cenſetur. Treut. hic. th. 9. tit. D.*

Cum hujus contractus ſit fundamentum ne quis locupletetur cum alterius jactura, dic quid juris ſi quidem quis indebitum ſolverit pupillo ſine tutoris authoritate?

℞. Si quidem pupillus factus inde eſt locupletior, omnino tenebitur indebiti condictione, ſecus minimè; puta non magis quam mutui datione; ex qua ſine tutoris authoritate non obligatur, §. 1. *hic. l. 7. ff. de ſolut. l. 5. ff. de auct. tut. Perez. hic.*

DE

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

DE COMMODATO.

Quis eſt contractus tertius re conſtans, & quomodo definitur?

℞. Contractus commodati, quo res aliqua gratis conceditur certi uſus gratia; non ut alia ejuſdem generis, ſed eadem ſpecies (*ſeu idem individuum*) nobis reſtituatur; *ſic dictus quod res ad commodum utentis datur. Schneidw. hic.*

Explica definitionem?

℞. *Gratuitum* dicimus hunc contractum; quia, mercede tali caſu intercedente locatio eſt; *Vſus gratia* dicimus; ad differentiam pignoris & depoſiti: quæ ſecuritatis gratia ſunt, aut cuſtodiæ. *Certum uſum* dicimus; ad mutui differentiam, in quo non eadem ſpecies, ſed idem genus redditur. *Schneid. Kling. hic. Concedi rem* dicimus; quia hic nec eſt dominii tranſlatio, nec poſſeſſionis, quæ commodans retinet. *l. rei commodatio ff. hic. Kling. hic.*

In quo differt ergo hic contractus à mutuo?

℞. 1. Quod hic accipiens non fit dominus rei commodatæ, ſed commodans proprietatem retinet. 2. In mutuo res eadem genere modo, hic eadem ſpecie redditur. 3. In mutuum veniunt quantitates, ſeu res fungibiles tantum: in commodatum, corpora vel ſpecies, etiam aliæ.

Qui poſſunt commodare & quibus?

℞. Omnes, ſive liberi ſint, ſive ſervi, etiam filiusfam. nec modò bonæfid. poſſeſſor, ſed & prædo, *l. ſi ſervus & ſeq. ff. hic.* item qui uſumfructum, habitationem, vel aliam ſervitutem habet, uxor rem viri, *Mozz. hic.* Et quidem unicuiq;, etiam impuberi, item libero homini bona fide ſervienti, uni pluribuſve, non furioſo. *Quia in eum*

non

non datur actio commodati, ſed tantum ad exhibendum. l. 1. in fin. l. 2. ff. hic.

In quibus rebus poteſt commodatum contrahi?

℞. In rebus moventibus, mobilibus, ſive corporalibus, ſive incorporalibus, puta habitatione, non in iis quæ uſu conſumuntur, *l. 1. §. inter commodatum, l. 3. §. fin. ff. commodati.* Niſi ad pompam, vel oſtentationem tales res dentur. *d. l. 3. §. fin.*

Quæ veniunt in illo contractu præſtanda, ſive ex natura contractus, ſive ex accidenti?

℞. 1. Dolus. 2. Omnis culpa. *Quia regulariter hic contractus accipientis gratia contrahitur, ſecundum legem contractus D. R. I.* Niſi aut utriuſque contrahentis gratia, aut ſolius commodantis initus ſit. Quod priori caſu non præſtatur culpa leviſſima; Poſteriori culpa modo lata: Neutiquam verò præſtatur hic caſus fortuitus, (*puta incendii, ruinæ, naufragii, latronum, hoſtiumve incurſus,*) niſi quem culpa, aut mora præceſſit, *l. 5. §. t. h.* aut id pacto conventum. *l. 1. C. h. t.* aut res æſtimato data fuerit, & de æſtimatione reddenda conventum ſit. *l. 5. §. 3. Text. hic. Schneid. eod.*

Quotuplex actio oritur ex hoc contractu?

℞. Duplex; *Directa*, quæ datur commodanti adverſus commodatarium ejuſque heredem, ſive rei commodatæ dominus ſit, ſive non; etiam prædoni, ut finito uſu, aut tempore præſcripto elapſo, res commodata reddatur; re deteriorata, id quod intereſt; peremta, æſtimatio præſtetur. 2. *Contraria*, quæ datur commodatario adverſus commodantem, ſi re commodata eum planè non patiatur uti, vel uſum ejus intempeſtive auferat, vel damna ex vitioſa re, ſcienter commodata, paſſus ſit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

DE PRECARIO.

Feciſti ſtatim mentionem precarii , & ab eo commodatum diſtinxiſti , dic quid vocas precarium?

℞. Precarium dicitur genus liberalitatis , (*contractus etiam vocatur, l. 23. de R. I. accedens ad contractum innominatum do ut facias , ut rem ad libitum meum reſtituas. Treut. de commodato, th.4. litt.* b.) quo quid precibus petentis utendum conceditur tamdiu quoad is qui conceſſit patitur. *l. 1. pr. l. 2. in fin. ff. de prec.*

An ergo donatio eſt?

℞. Minimè: Quia in eâ transfertur dominium, & traditione ſemel perfecta, nec ipſa revocare, nec res repeti poteſt. *Tot. tit. C. de revoc. don.* Precarium non dominium, ſed uſum transfert, & datur ut repeti res poſſit. Vnde magis affine eſt commodato. *Weſ. par. Tit. De precario.*

Quatenus precarium ſimile eſt commodato?

℞. 1. Quatenus ad contractus, eo quo dictum modo, etiam refertur, *l. 23. De R. I.* 2. Inter eaſdem perſonas etiam abſentes contrahitur, *l. 9. hic.* 3. In rebus etiam iiſdem (*licet precarium magis ad res immobiles , commodatum magis ad mobiles Hotomannus pertinere putet , in comment. ad tit. commod. Treut. eod.*) 4. Obligationem habet ad reſtituendum , *l. 2. C. hic.* 5. Quatenus finitur morte ejus cui conceſſum eſt, *l. 12. hic. Treut. eod.*

Quomodo differt à commodato?

℞. 1. *Quoad formam,* commodatum juris civilis regulis informatur , precarium in terminis juris gentium ſubſiſtit, *l. 1. §. 2. hic.* 2. *Finem;* in precario, neque uſus rei, neque tempus eſt definitum, ut in commodato. *Weſ. par. eod.* 3. *Præſtationem;*

ſtationem; In commodato dolus, culpa ac cuſtodia venit, in precario tantum dolus & lata culpa. *Weſemb. par. de precario. n.4.* 4. Addo, quod ex contractu commodati actio datur commodati qualem diximus, ex precario ne quidem præſcriptis verbis actio datur; ſi rem ad vivum reſecemus; ex æquo tamen & bono ei actio accommodatur; ac tacito potius, quam expreſſo negotio: & alias ſi ex jure quod in re habet, precarium dans agere velit, tum rei vindicatio datur, *l.9.24. D.R.V.* tum interdictum, *l.2 14.tot.tit.hic.Treut. de commod. th. 5. lit.* h. i.

DE

DEPOSITO, & SEQVESTRATIONE.

Quis eſt quartus contractus re conſtans, & quomodo definitur?

℞. Depoſitum, (quod & commendatum dicitur) & eſt contractus realis de re certa gratis cuſtodienda, ſub fide eandem in ſpecie reſtituendi, quandocunque deponenti libuerit. *§. penult. h. t. Vult. juriſp. lib. 1. cap. 33.*

Explica definitionem?

℞. *Contractus* dicitur gratuitus, quia & hic, ſi merces intervenerit, locatio potius eſt. *l. 1. ff. depoſiti. De re cuſtodienda*; ad differentiam aliorum contractuum re conſtantium formalem deſignandam: *Quia reliqui fiunt, vel ut res planè fiat accipientis*, ut mutuum & indebitum; *vel uſus gratia*, ut commodatum; *vel ſecuritatis*, ut pignus; *cum hic ſimplex ſit tantum cuſtodia. l. 17. ff. eod. l. 110. De V. S. Eandem rem reddendam*, cum dico, integram reddendam deſigno, non deterioratam, *l. 1. §. quæ depoſit. ff. eod. Cum reddendam ad libitũ deponentis* dico, à commodato hunc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

contractum diſtinguo; quatenus ille, cum regulariter fiat commodatarii cauſſa, certum habet tempus reddendi præfinitum; Hic verò, cum deponentis hoc ſit negotium & utilitas, ex ejus voluntate tempus pendet. *Perez. hic.*

An ut deponens rem ſuam quovis tempore repetere, ſic depoſitarius ſuo officio liberari poteſt?

℞. Omnino: Quia ad rem cuſtodiendam, non ad ſervandam tenetur.

Quotuplex eſt depoſitum?

℞. Dividitur in depoſitum *Vulgare*, ſeu *in ſpecie dictum*, quo res non litigioſa ab uno, vel pluribus deponitur, *Vult. juriſpr. eod. n.2. Treut. eod. th.4.* Et *ſequeſtrationem*, quæ eſt depoſitio rei litigioſę, ſeu controverſę, apud ſequeſtrum à pluribus in ſolidum facta, *Vult. eod. Treut. eod. th. 8.* Eâ puta lege, ut, lite quidem pendente cuſtodiatur, finita verò reſtituatur victori. *l. 5. §. 1. & 2. l. 7. & penult. h. t.*

Quomodo ſubdividitur?

℞. In voluntarium & neceſſarium. Equidem licet depoſitum in ſpecie dictum plerumq; ſit voluntarium, ſeu conſilii deliberati, interdum tamen eſt neceſſitatis urgentis, puta tribus illis caſibus, incendii, ruinæ, naufragii, *l. 1. §. 1. 2. 3. ff. hic. Vult. eod. n. 2.* Et ſequeſtratio non tantum fit juriſdictionis, ſeu magiſtratus autoritate, parte ſive utraque, ſive alterutra invita; quæ judicialis dicitur, *l. un. C. de proh. pec. ſequeſtr.* ſed & partium conſenſu; quæ conventionalis dicitur, *l. 89. ff. de ſolut. Vult. eod.*

An licita eſt ſequeſtratio?

℞. Voluntaria regulariter, *d. l. unica. l. 5. & 6. h. t.* Neceſſaria non niſi ex juſtis & urgentibus cauſſis. *Vult. eod. n. 8.*

Quatenus indulgetur, & quibus caſibus?

℞. In

℞. 1. In cauſſa denegatæ cautionis, *l. 7. ff. qui ſatisd. cog.* 2. Metus armorum, *l. 13. ff. de Vſufr.* 3. Vel dilapidationis rei litigioſæ, debitore de fuga ſuſpecto. 4. Denique quotieſcunque ex periculo in mora ejus eſt neceſſitas. *Ferrar. in form. ſequeſtri ſeu ſaximent. Vult. eod. nu. 11.* Indulgetur verò ita, ut eâ durante parti agenti ſumtus ad litem & alimenta egenti præſtentur. *Quia per judiciale ſequeſtrum poſſeßio & dominium non adimitur.*

Quæ ejus rei eſt ratio?

℞. Quia voluntarie rem ſuam deponens ejus nec dominium, nec poſſeſſionem tranſtuliſſe videtur, *d. l. 17.* Licet in voluntaria ſequeſtratione ea transferri poſſit. Id tamen non fit, niſi id partes velint, *arg. d. l. 17. ff. hic.* Vnde id multo minus merito fieri cenſetur in judiciali, quæ fit parte invita.

Quæ ergò in ea juris ratio circa poſſeßionem?

℞. Tanquam dubia relinquitur in ſuſpenſo, donec vel partes inter ſe de lite amicè convenerint, vel judicis ſententia quis poſſeſſor ſit, & eſſe debeat declaretur. *Vult. eod. n. 7.*

Qui poſſunt deponere?

℞. Omnes, ſive patresfam. ſint, ſive filiifam. *l. 19. h. t.* ſive liberi, ſive ſervi, *l. 1. §. 27. 30. 31. l. 11. h. t.* etiam prædones & fures, *d. l. 1. §. 39.* (*quibus tamen dominus verus ſuperveniens præfertur, l. 31. h. t. Gay. l. 1. obſ. 70. VVeſ. par. hic n. 7.*) & quidem ſive unus, ſive plures, (*quo caſu ſinguli pro parte tantum agunt, niſi aliter convenerit. d. l. 1. §. 44. ff. eod. l. licet eod.*) Non verò deportatus, eo quidem effectu ut actionem habeat; *quia amiſit ea quæ ſunt juris civilis*; Fiſco tamen id quod depoſitum eſt, reſtituendum. *d. l. 31. princ. hic.*

Quæ res poſſunt deponi?

℞. Omnes quæ ſub factum cuſtodiamque ca-

dunt, *d. l.* 31. *h. t.* tam propriæ, quam alienæ, *d. l.* 3. §. 39. *d. l.* 31. *h. t.* (quæ apud dominum fruſtra deponuntur; quatenus ex eo is non obligatur alteri rem ſuam reſtituere, *l.* 15. *ff. h. t. d. l.* 31. *eod.*) Sed mobiles tantum in depoſito in ſpecie ſic dicto, *Weſ. par. nu.* 4.

Ad quid tenetur depoſitarius?

℞. Ex natura quidem contractus ad rem eandem in ſpecie ſeu individuo reddendam, *ſec. definitionem datam.* Licet aliquando fiat ut in genere reſtituatur, ut in quantitate non obſignato depoſita, *arg. l.* 29. *pr. hic.* (*quia eo caſu actum videtur ut tantundem modò reddatur*,) vel ſi convenerit, ut depoſita pecunia depoſitarius utatur, & uſuras ſolvat, *Weſ. hic n.* 15. *ex l.* 24. *l. ſeq.* §. 1. *hic.* Quibus caſibus licet termini depoſiti excedantur, tamen lex contractus ſervanda. *Weſ. eod.* Ex accidente verò de ſolo dolo: & (ut ſubaudiunt Dd.) de lata culpa, non de levi; minus de leviſſima, aut de caſu fortuito. *Text. hic.* Quia ſoliùs deponentis gratia fit hic contractus. *l.* 20. *l.* 32. *hic.*

An nullo caſu culpam leviſſimam, vel caſum præſtat depoſitarius?

℞. Caſibus pluribus. 1. Si de eo expreſſe ſit conventum. 2. Si fuit in mora reſtituendi. 3. Si culpa caſum præceſſit. 4 Si obtulit ſe depoſito. 5. Si pro cuſtodia quid accepit. *l.* 1. §. 6. *hic. Perez. hic.*

An & uſuræ debentur depoſitario ex mora?

℞. Omnino debentur ex mora in reſtituendo facta, ut in omnibus bonæ fidei judiciis, *l.* 24. *& ſeq. h. l.* 2. *C. eod.* Attamen qui eas accipit, depoſiti privilegiis renunciaſſe cenſetur. *l.* 7. §. 1. *hic. Trent. eod. th.* 7.

Quæ ſunt privilegia depoſiti?

℞. 1. Quod in eo non admittitur compenſatio, *l. ult.*

l. ult. C. de compenſ. 2. Inſtrumentum depoſiti habet paratam executionem. *l. 14. §. 1. C. de non pec.* 3. Quod depoſitario condemnato non datur quadrimeſtre ſpatium ad ſolvendum. *Wurmſ. pract. obſ. tit. 23. obſ. 1.* 4. Quod deponens, in repetitione rei depoſitæ extantis, præfertur omnibus depoſitarii creditoribus anterioribus, etiam mulieri. *Vaud. 1. var. ff. qu. 21. in fin. Idq; quia rei depoſitæ non modo proprietatem; ſed & poſſeſſionem retinuit. Treut. eod. theſ. 7.*

Ad quid tenetur ſequeſter?

℞. 1. Ad rem ſibi commiſſam diligenter cuſtodiendam, 2. Etiam diſtrahendam, ſiquidem id uſus ferat. *Puta in rebus quæ ſervando ſervari nequeunt, & quarum diuturnior cuſtodia bono patrifam. diſpliceret.* 3. Et finita ſequeſtratione bona fide reddendam. *Facit. l. 1. §. 2. hic.* 4. Denique quod pacto, vel judicis ſententia continebitur implendum. *d. l. 5 §. 2. Treut. eod.*

Cum ſequeſtrum dixeris ſpeciem eſſe depoſiti, quod cum depoſito in ſpecie ſic dicto in genere modo conveniat, expone in quibus ab eo ſit diverſum?

Reſp. 1. Quod cum in genere res omnes quæ ſubfactum cuſtodiæ cadunt deponantur, ſequeſtrum in ſpecie ſit rei litigioſæ. *d. l. 5. §. 1. l. 6. hic.* 2. Vnus poteſt rem non controverſam deponere: non niſi plures, puta litigantes, rem litigioſam. 3. Apud ſequeſtrum unuſquiſque, cum rem totam ſuam putet, in ſolidum videtur deponere: qui rem communem deponunt pro parte tantum, qua norunt ſe eſſe modò dominos. *l. 17. h. t. l. 1. §. 2. eod.* 4. Rei depoſitæ poſſeſſio non tranſit in depoſitarium, ſequeſter autem (non quidem in judiciali, ſed voluntaria ſequeſtratione) ut dictum, poſſidet, niſi aliter actum ſit. *Weſemb. part. hic num. 7. per l. 39. de acq. poſſ.* 5. Depoſitum eſt rerum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

mobilium, ſequeſtratio etiam aliarum. *Vult. juriſpr. eod. n.* 13.

Quomodo tollitur ſequeſtrum?

℞. Solo judicis decreto; niſi ſufficienter ſatisdetur. Nec enim juratoria cautio ſufficit: licet in perſona fide digna aliter communiter arbitrentur. *Treut. hic theſi* 12.

Quæ actiones oriuntur ex hoc depoſiti contractu?

℞. Duæ, 1. Actio depoſiti *directa*, quæ datur deponenti; etiam furi & latroni. *l.* 1. §. *ſi præd. h. &c.* ac utiliter etiamſi ut ei depoſita res reddatur conventum. *Weſ. hic n.* 7. adverſus depoſitarium; heredi & in heredem; non tamen adverſus tertium poſſeſſorem, niſi ceſſis actionibus, *l.* 16. *h. t. quia cum eo non eſt contractum. Weſem. par. hic n.* 9. ad repetendam rem depoſitam, vel ejus æſtimationem, ſi peremta ſit, aut deteriorata: *Quatenus nimirum dolus, vel lata culpa depoſitarii arguitur.* De quibus tantum eum teneri diximus, & regulariter quidem in ſimplum, *l.* 1. §. *ait Prætor. hic.* niſi incendii, ruinæ, naufragii, vel tumultus cauſſa res ſit depoſita, vel depoſitarius mendacii ſit convictus; ut pote quibus caſibus is condemnatur in duplum. *l.* 1. §. *&* 2. *l.* 18. *ff. eod.* 2. *Contraria*, quæ datur depoſitario, & ejus heredibus, contra deponentem & ejus heredes, ad repetendos ſumtus in rem depoſitam impenſos. Et aliquando etiam ad intereſſe. Puta ſi ſervum furem quis ſciens deponat, *Schneid. hic. De quibus etiam actionibus infra plura.*

DE PIGNORE.

Quis eſt ultimus contractus re conſtans, & quomodo definitur?

℞. Pignus, (*non, ut aliàs, pro re oppignorata, ſed* pro

pro conventione accepta voce) eſt contractus realis, quo creditori jus in re alterius conſtituitur, propter crediti reſtituendi fidem & ſecuritatem, eo perſoluto ſolvendum, §. 4. *hic. Treut. hic theſ.* 1. *Eodem ſenſu hypotheca dictum*, *l.* 5. §. *penult. hic. quoad uſum nominis, adeóque hypothecariam actionem, (quia ſive pignus ſit, ſive hypotheca, ſemper in rem agitur contra quemvis poſſeſſorem,) non quoad modum conſtituendi. Quia pignus, quaſi à pugno, dicimus quod ad creditorem tranſit, l.* 11. §. *propr. ff. de pignor. l.* 238. *ff. de V. S.*

Quæ eſt natura hujus obligationis realis?

Reſp. Quod accedat principali alicui obligationi, ejus firmandæ cauſſa? *l.* 43. *ff. de ſolut.* &c

Quali omnino accedit obligationi?

℞. Cuivis, & cujuſvis generis, *l.* 5. *ff. de pignor. nec pro ſorte tantum, ſed & pro uſuris. l.* 11. §. *ſi in ſortem, ff. pignor. act.* præſenti, præteritæ, futuræ *l. eod. ff. eod.*

Quotuplex eſt pignus?

Reſp. Dividitur, vel *ratione cauſſæ efficientis, in expreſſum*, hominis expreſſa voluntate conſtitutum, ſive unius, ſive duorum: *voluntarium dictum:* Et *tacitum*, ex diſpoſitione legis & præſúmta modò voluntate hominis conſtitutum, *t. t. quib. cauſ. tac. pign. contr.* Vel *ratione materiæ*, in generale & ſpeciale.

Quot modis conſtituitur unius voluntate?

Reſp. Duobus, 1. Teſtátoris teſtamento rem aliquam creditori pignori eſſe jubentis juſſu. *l.* 26. *ff. de pign. act.* 2. Magiſtratus autoritate.

Quotuplex eſt pignus authoritate Magiſtratus conſtitutum?

Reſp. Pignus hoc (*neceſſarium dictum quod domino etiam invito conſtituatur*, *Vult. ad* §. *item Serviana Inſt. de act. n.* 11. *eſt. & cauſſa modo*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

formali , ac ſubjecto diſtinctum , Vult. eodem n.29.) eſt duplex : I. *Prætorium*, decreto Magiſtratus conciliatum extra ſtrepitum judicii per miſſionem creditoris in poſſeſſionem rerum creditoris vel unius , vel omnium , *Vult. juriſpr. C. 33.n.27. Sive ob non factam ſolutionem, aut alioqui ob contumaciam debitoris, ut & quando vicinus de damno infecto, aut heres de legato in diem, aut ſub conditione præſtando cavere detrectant. Schneidw. lib. 3. tit. 6. §. item Serviana, num.6.* II. *Iudiciale*, præcedente definitiva ſententia in cauſſa judiciali conſtitutum per judicem qui eam tulit, *t.t. C. ſi in cauſſa judicati. Puta quod rei judicatæ executor ex bonis condemnati juſſu Magiſtratus capit. Treut. hic th.3.*

Quod eſt pignus duorum voluntate conſtitutum?

Reſp. Conventionale ex partium conſenſu non conſtitutum modò, ſed & traditum (quod propriiſſime pignus dictum diximus) ſive modo conſtitutum, ſed non traditum (hypotheca dictum) *Vult. Iuriſpr. cap. 34 n. 30.*

Pignus tacitum , quomodo ſecundum ea quæ dixiſti definis?

Reſp. Quod quidem apertè expreſſum non eſt *(ſeu expreſſa partium conventione conſtitutum)* tacita tamen pactione pignori ineſſe nihilominus creditur, *ex l.3.C. quib. mod. pig. tac. contr. Vult. eod. n. 8. in margine.*

A quo conſtituitur hoc pignus?

Reſp. A lege, ſive ſtatuto, ob ſingularem favorem ſeu privilegium, & quidem vel perſonam creditorum , vel ipſam crediti cauſam ſpectans. Ita quidem ut ſine ullo hominis facto , occaſione tamen facto aliquo hominis ei data inducatur. *t.t. in quibus cauſis pign. vel hyp. tac. contr. D. & C. Vnde legitimum & legale dicitur.* *Vnde*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Vnde dicitur tacitum?

℞. Inde quod homo faciens id cujus occaſione pignus à lege conſtituitur, in pignus ipſum conſentire præſumatur. *Vult. eod. n.* 8.

In quibus definitum eſt lege tacitum pignus reſpectu ipſorum creditorum?

℞. 1. Sic fiſcus habet, hypothecam tacitam in bonis debitorum ex cauſſa tributorum, & ſuorum contractuum *l.* 1. *&* 2. *C. in quibus cauſſis pignus & hyp. tacit. contr.* 2. Vxor in bonis mariti pro reſtitutione dotis. *l. un.* §. 1. *C. de rei uxor. act.* 3. Pupillus & minorennis in bonis tutorum & curatorum pro adminiſtrationis officio, *l. fin. ff. in quib. cauſſ. l.* 6. *C. eod.* 4. Item pupillus in bonis mariti ſecundi cui mater tutrix nupſit non petito alio tutore, nec reſtitutâ tutelâ; ut & in bonis ipſius matris, *l. pen. C. hic Novell.* 22. *c.* 40. *&* 94. *c.* 2. Item in re ex pupillaribus pecuniis emtâ. *l.* 3. *pr. ff. de rebus eorum qui ſub tut. Vult. eod.* 5. Civitates in bonis adminiſtratorum. *arg. l. fin. l. quo ord. conv. Neg. de pign. pars* 2. *memb.* 4. *n.* 119. 6. Eccleſiæ ob eandem in bonis prælati. *Neguz. eod. n.* 120. *& ſeq.* 7. Filius ratione bonorum adventitiorum in bonis patris. *l.* 8. §. 4. *C. de ſec. nupt. l.* 6. §. 2. *l. fin. C. de bon. quæ lib.* 8. Milites in re emtâ ex ipſorum pecunia, *Vult. eod. n.* 23.

In quibus definitum eſt tacitum pignus ex cauſſa debendi?

℞. 1. Legatario in bonis teſtatoris pro legato conſequendo. *l.* 1. *C. in quib. cauſſ.* 2. In illatis & invectis in prædium pro penſione & damno rei locatæ conductæ: in urbanum quidem indiſtinctè; in ruſticum, ſi ſciente quidem domino illata, *Treu. eod. th.* 4. Vel ſi ita conventum nominatim. *Vult. eod. n.* 13. 3. In fructibus fundi, vel rei oppignoratæ à debitore, vel ejus herede perceptis nondum

conſumtis. *l.15. pen. ff. eod. Quod conſumti condicantur. l.16.§.4. hic.* 4. In mutuo ad refectionem ædium, (non navis, aut alterius rei,) *Don.d.c.* 4. *Treut. ex eo. ibid.* mutuanti in iiſdem ædibus, ad quas creditum. *l.1.ff. eod.* 5. In eo qui aliquem ab hoſtibus redemit in redemto, uſque ad pretii ſolutionem, *l.2.ff.C. de capt. & poſtlim. l.21. ff. eod.* 6. In militiâ emtâ, ad ejus emtionem mutuata pecuniâ, *l. fin.C. de pign. Novell.* 53. *cap.* 5. *Vult. eod. n.*24. 7. Venditori contra emtorem ex emto agentem ad rem tradendam, nec integrum pretium offerentem, *l.23. §. 8. ff. de act. empt. l.22.ff.de rei vind.* Non re tradita, aut fide de pretio habita. *Treut. eod. lit. o. Poteſt tamen, donec pretium integrum ſolvatur, expreſſa conventione pignus contrahi. Treut. eod.*

Cum ratione materiæ ſeu rei pignori obligatæ dixeris pignus eſſe vel generale, vel ſpeciale, dic quid vocas pignus generale, & quid in illud venit?

℞. *Generale* pignus eſt cum omnia bona debitoris indiſtinctè pignori obligantur, ſive præſentia tantum, ſive indiſtinctè. Quo caſu ad futura etiam trahitur, *l. fin. C. quæ res pign. obligat. poſ. Bart. in l. 1. hic.* ad actiones & nomina, *l. 4. C. eod. ſiquidem ſimpliciter bona ſint nominata, non ſi mobilia & immobilia in ſpecie ſint expreſſa. Quod neutra appellatione jura contineantur, arg. l. 15. §. 2. de re judic. niſi aliter contrahentes ſenſiſſe appareat.* Item merces venales, *l.34. pr. hic.* bona emphyteutica, *l.31. & ibi Goth. hic. Niſi oppignorentur pro quantitate, vel æquante; vel excedente pretium ipſorum; nec luitionis ſpes ſit. Quod tunc alienata intelligantur, Neguz. part.2. memb.2. num.* 28. Minimè verò res quas quis veriſimiliter in ſpecie obligaturus non eſſet, *l.3. & 3. ſeq. hic.* Non ſub pœna prohibita alienari; ut feudum. *c. 1. pr. de*

prohib.

prohib. feud. alien. Non bona fideicommiſſo ſive puro, ſive conditionali onerata, *l. fin. §. 2. Com. de leg.* Nec bona ejus qui pignorantis eſt heres. *l. 29. pr. hic.* Non dotalia, *arg. l. un. §. 15. C. de rei vxor. act.* Nec jus patronatus, *c. cum Bartholus, de re judic.*

Quod eſt pignus ſpeciale & quid in illud venit?

℞. Quod præciſe in rebus certis, aut parte tantum bonorum conſtituitur, *l. 1. princ. hic.* Hoc ultra ſpecificata non extenditur, niſi quoad rerum iſtarum, vel bonorum acceſſoria. *Vt quod per alluvionem fundo obligato accrevit, l. 16. pr. hic. & ibi Gothofr.* Item, *proprietati accedens uſusfructus. l. 18. §. 1. eod. partus ancillarum, l. 26. §. fin. l. 29. §. 1. hic. Ac proinde & dotis, vel alterius cauſſæ privilegiatæ uſuræ & acceſſiones, Farnenſ. de pign. præt. 2. memb. 4. n. 47. & ſeqq. Treut. eod. th. 2. lit. f.*

Qui poſſunt oppignorare?

℞. Ii in quorũ bonis res oppignoranda tempore conventionis eſt, *l. 6. C. ſi res al. pign.* & alienandi ejus habent poteſtatem, *l. ult. C. d. 1.* Vt verus dominus, *l. 6. C. quæ res pign. oblig.* vel quaſi, ut Emphyteuta; *modò canonem ſolvat, l. 21. h. t.* Superficiarius, *modò domino ſolvat ſolarium. l. 13. §. 3. hic.* Bonæ fidei poſſeſſor, cui Publiciana competit, *l. 31. §. hic.* Et quidem unus dominorum rem communem, *l. un. C. ſi res com. pign. ſed pro parte tantum ipſius, l. 7. C. com. utr. jud. Vt & paſſim, C. de rer. com. alien.* Item qui dominorum loco habentur, ut tutores & curatores rem pupillorum, vel minorum, &c. *l. 27. ff. de adminiſt. tit. Sed debito modo, id eſt nec ſine juſta cauſſa, nec ſine judicis decreto, l. 1. ff. de reb. eor. qui ſub tut. & cur. Non pupillus ſine tutoris autoritate.*

l. 1.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

l.1.ff. quæ res pignor. dar. poſſ. II. Procurator rem ſuam, pro domino, *l.5.§.1. hic. Non rem domini citra ejus voluntatem, l.1.C.ſi res al. pign.* III. Mulier pro ſe rem ſuam, *l. 13. & 16. ff. ad SC.Velleian. Si pro alio ipſa, vel alius pro ea id fecerit, utrique ſuccurritur, l. 2. C. quæ res pignor. oblig. l.11.C. de diſtr. pign. Mulieri; quia pro alio intercedens SC. Velleiano liberatur.* IV. Pater res peculiares filii, *l.36.§.1.ff. hic. Quod peculii dominium & poſſeſſio penes patrem non ſit. l.93.ff. de R.I. Non filius ipſe, ob eandem rationem. Nec pater res adventitii peculii. Quia licet patris in iis eſt uſusfructus; proprietas tamen eſt filii, l. ult.C. de bon. quæ lib.*

Quæ res oppignorari poſſunt?

℞. Qualeſcunque *l. 35. 2. hic.* 1. Quæ revera in oppignorantis ſunt dominio. 2. Vel in quaſi dominio; ut prædia vectigalia, ſuperficiaria, & quæ à non domino bonâ fide acquiruntur. *Secundum ante dicta.* Etiam nomina creditorum, *l.13. in fin. l.20. hic.* Vſusfructus, *l.9.addita, l.11.§.2. hic. Sed utraque tuitione Prætoris, l.11.§.Vſufruct. hic. Niſi ſpecialiter ſint prohibitæ.*

Quæ prohibentur oppignorari?

℞. Prohibentur quædam oppignorari *naturâ*; ut res Sacræ, ſanctæ, & religioſæ, iiſq; annexæ, ut jus patronatus, *c. Cum Bartoldus de ſent. & re jud. Mozz. hic n. 14. l.3. C. quæ res pign. Quia non ſunt in commercio* Vniverſitatis. Sed quidem à ſingulis, *quia non ſunt ſingulorum, l.1.§.De R.D.* Liber homo, *quia nullius in bonis eſt. l. 19. ff. de acq. dom.* Res alienæ purè, & in domini quidem præjudicium. *th.1. per totum C. ſi res al. pign. dat. Quia is qui in re nullum jus habet, nec alteri jus conſtituere poteſt, l. nemo ff. de R.I.* niſi ipſius domini conſenſu, vel ratihabitatione, *l. aliena res, pr.*

ff.de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ff. de pign. act. Item niſi debitor jus aliquod in rem habeat; *Quia tum obligatio quoad id jus valet, l. grege, §. 1. & ſeq. ff. hic.* Valet & facta obligatio ſub conditione, ſi ſua erit, *l. 1. §. quod dicitur ff. hic.* Servitutes prædiales, ſive urbanæ. *Vt nec etiam tuitione Pratoris conſiſtant, arg. l. ſi is qui l. 11. §. ult. ff. hic.* ſive ruſticæ. *Qua tamen tuitione Pratoris conſiſtunt. Nempe quia ſervitutes ruſtica pradio vicini non cohærent, ſed potius ſunt in pradio vicini, & ſunt in pradio noſtro cui debentur, & per continuam poſſeßionem ſervari non poſſunt, l. 14. ff. de ſervit. Vrbana vero non ſunt in pradiis urbanis, ſed his cohærent, puta urbani pradii ſuperficiei, per quam poſſeßio retinetur, l. 20. ff. de ſervit. Lege,* 1. Prædia, vaſa, & veſtes Eccleſiæ, *tanquam ad religionem neceſſaria, l. ſancimus, 21. C. de S S. Eccleſ. niſi ob redemtionem captivorum, d. l. 21.* Res feudales, *c. 1. de prob feud. al. Gayl. 1. obſ. 17. Weſ. par. Qua res pign. num. 2.* 2. Fundus dotalis, *t. t. ff. de fundo dotali.* 3. Res litigioſa, *l. 1. §. ult. ff. qua res pign. Quia ob dubium litis eventum non omnino noſtra videntur.* 4. Res Minorum; *Ob prohibitam earundem alienationem (cujus ſpecies eſt oppignoratio) ſine decreto judicis, l. 1. C. de prad. ali. reb. min.* 5. Res fideicommiſſo obnoxiæ, *l. fin. §. 2. C. com. de leg.* 6. Præmia ſperata victoriæ, *l. 5. C. qua res pign.* 7. Inſtrumenta ad agriculturam pertinentia, *l, 8. cum l. ſeq. C. qua res pign. Ne tributorum illatio in mora fiat.*

Quomodo conſtituitur pignus?

℞. Conſtituitur pignus quibuſcunque verbis, etiam ſine ſcriptura, *l. 4. ff. de pign.* & ſubſcribendo contractui in quo res ſua obligatur. *l. fidejuſſor §. 1. ff. de pign. & ibi gl. Bartol. Mozz. col. 3. n. 7.* Etiam per pactum inter creditorem & debi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

debitorem initum, ut liceat creditori alienare rem aliquam pro ſuo credito. *Text. & ibi not. Bart. in l.3.§. fin. ff. qui pot. in pign. Mozz. eod. nu.9.* Et quidem vel purè, vel adjecta conditione & die. *l.6.ff. quib. mod. pign. & hypothec. ſol.* aliiſq; pactionibus. *Et ratum quidem habendum quomodocunque conſtituatur, niſi conſtitutio juri adverſetur. l.55. de leg.1. Nov.22. c.33.*

Da exempla pactionum quæ adjici pignoris conſtitutioni ſolent?

℞. Sunt ea varia; conſideranda quatenus ſunt prohibita, vel permiſſa. Permiſſa dico; quia tanquam accidentia, non attingentes ipſam contractus ſubſtantiam, (*de talibus enim loquimur.*) adeſſe, vel abeſſe poſſunt citra ſubjecti (*h. e. ipſius contractus*) corruptionem. *Mozz. de pign. §. accidentalia n.1.*

Da ergo exempla pactorum prohibitorum?

℞. Tale eſt. 1. Pactum legis commiſſoriæ, (*puta quando convenit ut res pœnæ nomine ob non impletam contractus legem retineatur, tanquam quæ in commiſſum ceciderit,*) *l.1.ff. de leg. commiſſ. l.1. in fin. C. de pact. pign.* adeò improbatum, ut nec indirectè appoſitum valeat, *Iaſ. in. l.122. princ. De V.O. n.25.27.* Neque ex poſt facto. *Mud. tract. de pign. cap. de pacto l. commiſſ. n.20. Licet Dd. vulgo diſſentiant. Treut. hic th.6.* nec quidem juratum, *Panorm. in c. ſignificant hic. Idque quod tanquam fiduciæ adverſum in hoc contractu iniquum cenſeatur; ne debitor præter ſpem quod ſuum eſt amittere, vel inique vendere cogatur Treut. eod. tit. d. In contractu emtionis & venditionis admiſſum, l.1. & per tot. ff. de leg. commiſſ. l. legis commiſſoriæ. C. de pact. inter empt. & vend. Rationem infra dabimus.* 2. Pactum ut ne liceat luere pignus per 30. annos; *Quia prohibitio perpetua cenſetur, l. fin. ibi gl. C. de pact.*

pact. pign. Mozz. eod. n. 24. 3. Pactum ne liceat debitori vendere pignus, *l. ſi creditor* §. *ult. ff. de diſtract. pign. Quomodo etiam adjecta pactione ne creditor vendat pignus, vendi nihilominus poßit, ſtatim dicetur, l.* 4. *ff. de pign. act. Mozz. eod. num.* 25.

An pactum legis commiſſoriæ hic ſimpliciter eſt prohibitum?

℞. Omnino 1. ſiquidem ſit conceptum per verba directa dominii tranſlationem importantia. (*Exemp. gr. niſi ſolvatur infra tale tempus debitum, res oppignorata ſit in ſolutum tradita creditori, vel ſit creditoris, vel ſit ei vendita, vel jus ei faciendi quod vult, & ſimilia,*) Vnde nihil operatur. Nõ ſi per verba obliqua, eam non importãtia. *e.g. cum debitor ſi non ſolverit in termino ipſe promittit dare in ſolutum. Text. ibi gl. in l. verſ. pertinet C. de pact. int. empt. & vend.* Vnde & operatur ut poſt elapſum ſolvendi terminum creditor quidem retinere pignus poſſit, ſed ſalvo debitori ante venditionem vel dationem in ſolutum jure debitum offerendi & ſolvendi, & tuendi pignus, *Mozz. eod. n.* 5. *per l.* 3. *C. de pign.* 2. Non valet quidem tale pactum principio, ſed omnino poſt ex intervallo adjectum, ſaltem ad retentionem & exceptionem, *l. quamvis & ibi Bart. & in l. Titius ff. de pign. act. Mozz. eod. n.* 12. *Quia ab egente debitore initio extortum videtur.* 3. Valet adjecta clauſula, ut pignus ſit venditum & in ſolutum datum pro juſto pretio, *ob ceſſantem damni ſuſpicionem*, æſtimatione judici commiſſa, *Mozz. eod. n.* 13. 4. Non valet quidem ſi quidem initum ſit inter creditorem ipſum & debitorem: factum à debitore cum fidejuſſore, vel alio extraneo à creditore, omnino *l. fin. pr. & ibi Bart. & Salic. ff. de contr. empt. Quia ibi agitur de præjudicio tertii.*

5. Va-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

5. Valet favore dotis. Quando quidem agitur de dote danda marito. (*licet diſſentiant Dd. act. Moz. eod. n. 16.*) minimè verò appoſitum in favorem mulieris creditricis pro reſtitutione ſuæ dotis, *l. quamvis ff. de ſol. Mozz. eod. n. 6.*

An cum pacto ἀντιχρήσεως conſtitui pignus poteſt: puta ut creditor rei oppignoratæ fructus lucretur uſurarum loco, aut aliquid pro uſu pecuniæ accipiat?

℞. Licet creditor de jure fructus rei oppignoratæ non lucretur, ſed in ſortem imputet; conſtitui tamen iſta lege pignus poteſt: & quidem licet ſuperet legitimum uſurarum modum; Sed non niſi modò fructuum proventus ſit incertus. *Quod modò propter iſtam incertitudinem hoc pactum admittatur, & citra eum exceſſus tanquam injuſtus non admittendus cenſeatur, vid. l. 14. 17. C. de Vſur. & per l. 17. Balduin. Gayl. 2. obſ. 3.*

Quis eſt effectus pignoris ritè conſtituti?

℞. 1. Vt creditor pignus conſecutus ei incumbere, 2. non conſecutus id perſequi, 3. Si ei incumbat, ſolutione principalis debiti non ſecuta diſtrahere poſſit. 4. Eadem ſecuta debitori reſtituere teneatur.

Quomodo pignori incumbit creditor?

℞. Ita ut teneat quidem rem pignori traditam, ſed non poſſideat, *l. pen. §. credit. ff. qui ſatisd. cog. Quia non animo domini, ſed ipſi debitori tenet, l. 13. ff. de uſuc. & uſur.* (*Vnde nec eo uti poteſt; quia pignus ad ſecuritatem, non ad uſum datur, §. ult. hic.*) ne quidem miſſus in poſſeſſionem juſſu Magiſtratus ex primo decreto; in perſonali quidem actione, *l. 1. §. 1. verſ. deniq. ff. de acq. poſſ. Quia cuſtodiam tantum adipiſcitur, l. 3. §. quod autem ff. de acq. poſſ. Quod in perſonam potius jus habet, eam verò poßidere nequeat, in rem ejus verò*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

modò in ſubſidium mittatur, *Obrecht. diſput. hic theſ.* 355. Omnino in actione reali, *Quia in hac ſe jus in re habere creditor dicit, & contumax debitor à poſſeſſione depellitur, l.* 15. §. *ſi ante ff. de damn. infect.* Vel in actione perſonali immiſſus ex ſecundo decreto, *Quia & tum demum debitor contumax repellitur.*

Quomodo perſequitur pignus?

℞. Actione quidem *Serviana directa*, qua res in prædium ruſticum à Colono illatas, & quidem pro mercede vel deterioratione rei expreſſe obligatas, creditor contra quemvis poſſeſſorem vindicat, §. *item Serviana inf. de act. Treut. hic.* Vel *quaſi Serviana*, qua vindicat res inquilini tacite, vel alterius debitoris quomodocunque obligatas, §. *eod.* Vt ita pignoris ſibi conſtituti poſſeſſionem ipſe conſequatur, *Weſ. par. de diſtract. pign. n.* 1. *De quibus actionibus infra pluribus.*

Quatenus & quando pignoris diſtrahendi creditori poteſtas eſt?

℞. Poſt quam ipſe poſſeſſionem pignoris fuerit conſecutus, & moram commiſerit debitor in ſolutione: ſive omnino ceſſet, *l.* 4. *ff. l.* 9. *C. de diſtr. pign. l. ceſſante eod.* ſive modò partem debiti, vel ſolvat, vel offerat, *l. quamdiu, ibique Gothofr. in notis. Quod idem eſt ac ſi non ſolviſſet, ut infra dicetur ſub tit. Quib. mod. obl. ſolv.* Sive pactum de diſtrahendo ſit adhibitum. (*quod olim ſolenne fuit, l.* 3. *C. de diſtr. pign.*) ex eodem pacto tanquam ex voluntate debitoris: poſt ſolenné tamen commonefactionem, ſive eo non adjecto, *Quod eo jure utamur, ut non appoſitum pro convento habeatur, Weſ. par. eod. n.* 2. authore judice & bona fide ſecundum modum in jure conſtitutum, & à nobis ſupra, *ſub d. tit. Quib. alien. lic. vel non licet* expoſitum.

Quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quid ſi res pluribus ſit oppignorata, quid circa pignoris perſecutionem vel distractionem juris?

℞. Diſceptari eo caſu ſolet uter alteri ſit præferendus, & quidem regula hic eſt, quod (*temporis habita ratione, non contractus principalis, ſed pignoris conſtituti, l. 8. l. 10. ff. qui pot. in pignor. l. 2. l. licet C. eod.*) qui prior tempore, potior ſit jure; etiam is qui in prioris locum ſucceſſit, ſive offerendo, ſive ſolvendo debitum, *l. 1. C. qui pot. in pign. l. fin. C. de his qui in prior loc.* Eodem tempore re pluribus obligata omnes concurrunt, (*ſive in ſolidum, ſive pro parte, prout inter contrahentes convenit: ſi nihil convenit pro quantitate debiti, l. 16. §. 8. ff. de pign. l. 7. Qui pot. in pign.*) Ita tamen ut poſſidentis cauſſa prævaleat. *Quia ſibi vigilavit, l. 10. ff. de pign.*

An hoc in omni pignoris genere locum habet?

℞. Ita quidem, ut nihil interſit pignus ſit conventionale, prætorium, (*licet de eo quidam dubitent Cujac. lib. 5. cap. 30.*) an judiciale: res generaliter, an ſpecialiter obligata, (*Ita tamen ut non debeat qui generale pignus habet, ſi aliunde ei ſolvi poßit, ſecundo creditori pignus ſpeciale auferre. l. 2. C. de pign. l. 23. §. 1. ff. qui pot. in pign.*) an tacitè, *l. unic. C. rem alien.*

An verò præcedens regula prælationis ſecundum temporis prioritatem aliquando non fallit?

℞. Fallit ob privilegium conceſſum aliquibus; idque tum ratione perſonarum, tum ratione cauſſæ contractus.

In quibus fallit ex privilegio ratione cauſſæ contractus?

℞. In eo qui pecuniam mutuavit, & quidem expreſſe, in refectionem, vel conſervationẽ alicujus ædificii (*non qui in ipſam ædificationem mutuavit; quia reficiens ſalvã fecit pignoris cauſſam,*) modo

ædes

ædes revera ſint reparatæ, & ad reparationẽ pecunia, & neceſſario quidem, fuerit impenſa, ac nominatim ea res pignori obligata, *l. lic. C. & l. Interdum cum ſeq. ff. Qui pot. in pign.* 2. In mutuante pro aliqua re emendata, *puta novo ædificio, navi,* vel de novo facienda, eâ lege ut res talis emta vel facienda ei pignori ſit obligata, *d. l. licet* 3. Qui in funera & exequias pecuniam impendit, *l. pen. ff. de relig. & ſumpt. ſum. Religionis & publicæ utilitatis cauſſa, ne inſepulta relinquantur cadavera; Adeò ut tales nec à dote, l. 19. ff. eod. nec ab expreſſo anteriore pignore vincantur, l. 14. ff. eod.* 4. In ſumptibus medicis & pharmacopolis præſtandis in mortui valetudinem, vel in teſtamenti inſinuationem, inventarii confectionem, vel alias hereditatis cauſſas impenſis, *l. 4. C. de pet. hered. l. 3. C. de relig. & ſumpt. fun.* 5. Qui ſeruum captum redemit, *l. 12. §. 12. de cap. & poſt.*

In quibus fallit eadem regula ex privilegio ratione perſonæ?

℞. 1. In pupillo ratione rei ipſius nummis comparatæ, *l. penult. C. de ſer. pign. dat. l. 7. qui pot.* item in bonis tutorum, *l. ult. de tut. rat. diſtr.* 2. In muliere quoad perſecutionem dotis numeratæ, non confeſſatæ, *l. 12. C. qui pot. in pign.* nec quoad paraphernalia & donationem propter nuptias, *d. l. 1. §. 1. verſ. ſi tamen. An verò expreſſam anteriorem hypothecam habentibus præferatur, variant Dd.* 3. In fiſco; in debitis non in pœnis, *l. 28. ibi Bart. de jure fiſci, l. 11. C. de pæn. fiſc.* An & hic circa expreſſam hypothecam? *diſſ. Dd. Weſ. par. ff. qui pot. in pign. Obrecht. diſp. de pign. theſ. 437. & ſeq.* Plures caſus quibus prior regula fallit, enumerat *gloſſ. in l. privilegia ff. de privileg. cred. in verb. ex cauſſa. Dyn. in cap. Qui prior de*

R. I.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

R. I. in 6. Neguz. de pignor. & hypothec. part. 5. memb. 2. per tot. Vide Gayl. 2. obſ. 25. n. 5.

Quomodo ſolvitur pignus?

℞. 1. Debiti ſolutione, ſive vera & naturali; *l 9. §. 3. de pign. act. l. pen. C. eod.* ſed integra, *l. 6. C. de diſtr. pign.* ſive ficta, puta principalis debiti remiſſione, *l. 1. §. 1. quib. mod. pign. ſolv.* aut ſi paciſcatur ne petat, *l. 5. §. 2. ff. quib. mod. pign. vel hypot. ſolv.* aut obligationem novet, *l. 18. ff. de Novat. &c.* 2. Oblatione, conſignatione & depoſitione debiti, *l. 1. C. qui pot. in pign. l. fin. de pign. act.* 3. Voluntate debitoris expreſſa. *puta per pactum ut ab hypotheca recedatur, l. 5. ff. quib. mod.* Vel tacita, *ſi creditor venditioni pignoris conſentit, l. 4. §. 1. eod. Puta omni alienationi atque etiam novæ obligationi. VVeſ. par. eod. n. 2. (quod non cenſetur feciſſe etſi id vendi ſciat. Niſi cum agitur de libertate, l. 1. C. de remiſ. pign. aut de re fiſci, l. 8. C. eod. Si tamen ſalvam voluerit pignoris eſſe cauſſam, aut ex pretio venditionis ſibi ſatisfieri, non ſecuta ſolutione, jus ſuum retinet, l. ſecut. §. illud ff. hic.* 4. Rei pignoratæ, ſive corporalis, ſive incorporalis, interitu totali, non partiali, *l. 16. §. 2. hic.* 5. Tempore, *ſi quidem ad certum tempus modo eſt conſtitutum, d. l. 6. pr.* 6. Mutatione debitoris, *l. 1. §. fin. eod.* 7. Sententia, vel jurejurando: Puta ſi judicatum ſit, vel juratum pignus non eſſe obligatum, *l. 5. §. fin. l. 13. ff. eod. Weſ. par. eod. per totum, Treut. eod. th. 9. per totum.*

Pignore ſoluto quid juris?

℞. Oritur ex iſta ſolutione actio pignoratitia duplex; una *directa*, qua agit debitor adverſus creditorem ſine legitima cauſſa pignus retinentem, ut ſibi rem oppignoratam reſtituat, unà cum fructibus, *§. fin. hic l. 9 l. 22. de pign. act. l. ult. C. eod.* & damnum datum in re oppignorata reſarciat,

l. 14.

l. 14.25. *eod.* Altera *contraria*, qua creditor agit adverſus debitorem ad id quod ipſi pignoris cauſſa abeſt, *l.* 16. §. 1. *eod. Treut. theſi ult. eod.*

Quæ omnino veniunt in hoc contractu præſtanda ex accidenti?

℞. Dolus, lata, leviſque culpa. *Quia utriuſque & creditoris & debitoris hic cauſſa; hujus ut ei pecunia credatur, hujus ut in tuto ſit creditum, Text. hic.* Non leviſſima; *Quia illa ei imputatur cujus ſolius gratia contractum.* Non caſus fortuitus, modò ne præceſſerit creditoris culpa. *Quia placuit & eum ſecurum eſſe.*

TIT. XVI.

De Verborum Obligationibus.

Q*Væ eſt ſecunda ſpecies contractuum?*

℞. Eorum qui verbis contrahuntur & verborum obligatio dicuntur, quia ad eorum ſubſtãtiam certa verborum ſolennitas, interrogatione ſtipulatoris, & reſponſione promiſſoris conſtans, requiritur. Alias ſtipulationes dicti. *Text. pr. hic.*

Quæ eſt contractus ſtipulationis origo?

℞. Contractus hujus origo ex I. Civili eſt: introductus ut promiſſio temere facta à conſulto concepta jure diſtingueretur. Ita quidem, ut, cum ex nudo pacto, in quo conſenſus plerumque leviter interponitur, actio jure civili non detur, ſed tantum exceptio, (*quod iniquum videretur homines leviter verbis illaqueari,*) daretur ex ſtipulatione meditatâ. *Schneid. hic n.8.*

Quid eſt contractus ſtipulationis, ſeu verborum obligatio?

℞. Stipulatio (*à ſtipulo, quod veteribus firmum ſignificabat, pr. hic.*) eſt verborum conceptio, quibus is qui interrogatur, ſe id quod interrogatus

eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

eſt congrua & in continenti ſubſequente reſponſione daturum aut facturum promittit, eaque reſponſione ad idem dandum vel faciendum obligatur. *pr. hic l. 7. ff. eod.*

Quæ omnino requiruntur ad ſtipulationem?

Reſp. Plura, 1. Vt fiat verbis expreſſis, & quidem ex utraque parte contrahentium interveniencibus; olim neceſſario verbis ſolennibus & ad id ordinatis; hodie vero quibuſcunq; idoneis, licet lingua diverſa prolatis, §. 1. *hic.* 2. Ita ut precedat interrogatio, ſequatur reſponſio ſeu promiſſio, & quidem talis quæ interrogationi conveniat, *d. l. 7. §. ſtipulatio.* 3. Vt reſponſio interrogationem in continenti, aut poſt modicum intervallum ſequatur, *l. 1. §. 1. h. t.* 4. Vt (*quod ſequitur*) fiat inter præſentes, ſermonis & auditus capaces, & quidem ita, ut ſive per ſe, ſive per interpretem, ſonum verborum audientes, invicem ſe intelligant & exaudiant, *l. 1. §. fin.* 5. Vt contineat aliquid dandum, vel faciendum. *d. §. ſtipul. hic. Schneidw. hic. n. 16.*

Quotuplex eſt ſtipulatio?

℞. Diviſiones ſtipulationis ſunt variæ. *Prima* ſecundum rem in ſtipulationem deductam: Sic aut eſt certa, aut incerta; *Quatenus vel res certa, vel incerta in ſtipulationem deducitur, h. e. quatenus vel apparet, quid, quale, quantum ſit quod ſtipulamur; ut vini amphoræ* 100, *Stichus, Pamphilus, Vel quando id non apparet, ut homo, vinum.* 2. Alia eſt dividua, quæ eſt rei dividuæ, ſeu quæ pro parte ſolvi poteſt, *ut decem:* Vel individua, quæ eſt rei individuæ, ſeu quæ ita ſolvi non poteſt; *ut Servitus:* Vel mixta, quæ eſt rei partis quidem dationem naturâ recipientis; ſed, niſi tota detur, ſtipulationi non ſatisfiat, *ut hominis.* 3. Vel dandi, vel faciendi; prout vel res danda,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

vel factum in ſtipulationem deducitur. *pr. & §. ult. h. t. Pac. Epitome hic theſi* 28. *Altera*, ſecundum modum quo ſtipulatio concipitur.

Quotuplex eſt ſtipulatio ſecundum modum ſtipulandi?

℞. Triplex: aut pura, quæ fit purè, citra diei, vel conditionis adjectionem; *ut decem mihi dare ſpondes. In diem*, quando adjecto die aliquid ſtipulamur; ut, *Kalendis Ianuariis decem dabis? Dabo. Conditionalis*, quando conditio ſtipulationi adjicitur, ut: *ſi navis ex Aſia venerit decem dabis? Dabo. Pac. eod.*

Quis eſt effectus ſingularum harum ſtipulationum?

℞. Quod *purè* promiſſum ſtatim peti poteſt, ut confeſtim eodem die agi poſſit, §. 2. *hic. l.* 14. *De R. I.* & quidem ſine ullo laxamento, *l.* 118. §. 2. *hic.* niſi vel rei, vel facti natura temperamentum aliquod concedat, *l.* 41. §. 1. *hic ibi Donell. n.* 49. Miſerationis tamen gratia modicum tempus arbitrio judicis concedendum volunt, *per. l.* 105. *de ſolut. Schneidw. ad* §. 2. *n.* 6. *In diem* promiſſum ſtatim quidem debetur; ſed, priuſquam dies venerit, peti non poteſt, & ne eo quidem ipſo die quo ſtipulatum eſt: ſed eo modo præterito; *Quod in favorem debitoris adjectus videatur*, §. 2. *hic.* Niſi expreſſe aliter actum ſit inter partes; aut dies adjectus tantum præſentis oſtendendæ obligationis, non differendæ ſolutionis cauſſa, *Schneidw. eod. n.* 9. Quod *ſub conditione* ſtipulatum eſt (ſeu *in diem incertum*; qui conditioni comparatur) peti non poteſt ſive à ſtipulatore, ſive ab heredibus, niſi demum extante conditione. §. 4. *hic.*

Quid ſi in diem & ſub conditione ſimul ſtipulatum ſit?

℞. Collata die & conditione in perſonam promiſſoris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

miſſoris, dies eſt expectandus antequam ex ſtipulatu agatur. *l.8. hic. 1.* Vtraque collata in perſonam extranei, agi poteſt conditione exiſtente. *l.10. h.1. Treut. hic theſi 7. lit. g.*

Quid ſi ſtipuler 10. aureos, quoad vivam dare ſpondes, pura, an in diem ſtipulatio eſt?

℞. Pura. Quia tempus non differendæ, ſed multiplicandæ obligationis cauſſa adjectum cenſetur, *l.118.§.1. h.t.* Vnde obligatio, cum ſit juris; (ut omnia quæ juris ſunt) ſui natura perpetua eſſe cenſetur, ut eam extinguere non poſſit tempus. Contra quem juris rigorem, heres ſtipulatoris pacti exceptione ex æquitate ſummovetur: *Quod qui ad vitam ſtipulatur, ne heres peteret, ſtipulatus videatur. § 4. hic. Perez. hic.*

Quæ eſt differentia inter ſtipulationem & legatum annuum?

℞. Quod ſtipulatio in annos ſingulos ſit perpetua, *l.16. ff. h.t.* legatum annuum morte legatarii finiatur; idque *quia in ſtipulatione, ut debitori diviſis penſionibus, conſuleretur, non ut ſtipulatori præciſè proſpiceretur (quod contrahentes non ſibi tantum, ſed & heredibus, etſi id non expreſſerint, proſpexiſſe videntur, l. veteres C. de contr. & com. ſtip. Gayl. 2. obſ.2.n.10.) tempus adjectum cenſetur; legatum verò alimentorum cauſſa relictum, & ut legatario conſuleretur, ac ad ejus vitam tantum relictum putatur. Ideoque quod tacitam videatur habere conditionem, ſi vivat legatarius (ut ante dictum) primo anno pro conditionali habetur. l.4. & 8. ff. de legat.an. Perez. hic.*

An non & locus adjici ſtipulationi poteſt, & quo jure?

℞. Fieri id omnino ſolet, ut *Carthagini dare ſpondes*; & tum quidem licet forma & exceptione verborum purè ſtipulatio facta videatur, pura

tamen

tamen non eſt, ſed reipſa tempus habet adjectum; atque in effectu in diem ſtipulatio eſt, ut ab eo qui Carthagini ſe daturum promiſit, antequam eò vel venerit, vel venire potuerit, exigi non poſſit, §. 5. *hic.*

Quid & quotuplex eſt conditio?

℞. Conditio eſt quando aliquid confertur in caſum dubium, ſeu contingentem, & ſic in futurum eventum: Eſtque vel poſſibilis, vel impoſſibilis, vel etiam (ut volunt) neceſſaria. Vt ante *t. de her. Inſt.* explicatum.

Quomodo ergo in ſtipulationibus conditiones exprimuntur?

℞. Secundum quidem naturam conditionis, in futurum. Si quę in præteritum, vel prę ſens tempus referuntur, (cum propriè conditiones non ſint,) aut ſtatim infirmant obligationem; aut omnino non differunt; ut puta: *ſi Titius conſul fuerit; Vel ſi Mævius vivit, dare ſpondes? Nam quod ſi iſta ita non ſint, ſtatim inutilis eſt ſtipulatio. Si ita ſunt, cum per naturam certa ſint, obligationem non morantur, licet fortè apud nos incerta ſint*, §. 6. *hic. Schneidw. eod.*

Quot modis in futurum exprimi conditio poteſt?

℞. Duobus; Vel affirmativè; puta *promitto tibi decem ſi hoc anno Romam Cæſar venerit.* Vel negativè, *promitto tibi decem ſi eò non venerit.*

Quis eſt effectus utriuſque talis conditionalis ſtipulationis?

℞. Effectus prioris ſtipulationis eſt quem ante dixi; ut antequam exiſtat conditio, neque obligatio ſit, neque actio; & quidem modò conditio ſit dubia, non neceſſaria, id eſt, talis quæ certam & infallibilem cauſſam habet, qua certò extituta ſit; *Quod ſecundum ante dicta, talis ſtipula-*

tio pro pura habeatur, §. *6. hic*. Nec impoſſibilis, *quia talis vitiat ſtipulationem, aliter quam in teſtamentis. Itidem ſecundum ante dicta.*

Quis eſt effectus ſtipulationis negativè conceptæ?

℞. Si quidem concepta eſt ſub conditione poteſtativa; puta *promittis mihi decem ſi Capitolium non aſcendero*, is effectus eſt, ut non impleatur, niſi poſt mortem; ac proinde talis ſit ac ſi ſtipulatus eſſem: *cum moriar mihi decem promittis?* Quod ſi certum tempus adjectum eſt, eo tranſacto purificatur, *l.48. l.115. §.1. ff.h.t. Perez. hic.*

An vero non eſt inutilis talis ſtipulatio, ſub conditione poteſtativa ſimpliciter concepta?

℞. Minimè; quia, cum per mortem purificetur, tranſit in heredem, qui ex ea obligatione agere poteſt. Minimè vero fit utilis per cautionem Mutianam; utpote quæ, ex communi Dd. ſententia, in ultimis quidem voluntatibus; non in contractibus locum habet. *Vnde fit ut præſtita licet cautione, ſtipulator ſtatim petere non poßit, l.7.18.73.77. ff. de cond. & dem. & l.99. de V.O.*

Quæ deducuntur in ſtipulationem?

℞. Non tantum res deducuntur in ſtipulationem; ſed etiam facta: Vnde etiam ſtipulationes aliæ ſunt *dandi*, aliæ *faciendi*: Et *dandi* quidem, in quibus hoc agitur, ut res aliqua promiſſori detur, ſive corporalis, ſive incorporalis; ſive ſpecies, ſive genera: *Faciendi* vero, in quibus facta verſantur; ſive negative, ut aliquid à nobis non fiat; ſive affirmativè à nobis comprehenſa, ut quid faciamus, §. 7. *hic. & ibi. Schneidw.*

An hæc duo ſtipulationum genera ejuſdem ſunt naturæ?

℞. Imò verò inter ea magna eſt differentia. 1. Quòd dandi ſtipulationes ferè ſint dividuæ, faciendi

ciendi individuæ. *Giſan. ad l. 2. §. 4. ff. h. t.* 2. Inde fit ut in ſtipulationibus dandi heredes agant & conveniantur pro portionibus hereditariis; in ſtipulationibus faciendi in ſolidum plerumque tenentur. *d. l. 2. 3. & 4. & l. §. 5. ult. ff. eod.* 3. Factum ſibi & uni ex heredibus rectè quis ſtipulatur; non vero rem: *Quia facta ſunt perſonalia, non vero jura. l. 137. §. ult. ff. eod. & ibi Giſan.* 4. In ſtipulationibus dandi venit res ipſa & vera ejus æſtimatio; In ſtipulationibus faciendi intereſſe: *Quod quia eſt incertum, utpote in facto conſiſtens, & difficilis probationis; conſultum pœnam (quæ in locum ejus quod intereſt ſuccedat) in iſtiuſmodi ſtipulationibus ſubjicere. §. ult. hic. Perez. eod.*

Stipulationes quæ in faciendo, vel non faciendo conſiſtunt an præcisè obligant?

℞. Quæ in faciendo conſiſtunt, ita obligant ut ſi factum præſtari poteſt, præciſe ad id agi poſſit, *l. 72. pr. & ibi Dd. l. 75. in fin. ff. h. t. Pari ratione ut in ſtipulationibus dandi cogi promiſſor poteſt ad dandum rem promiſſam, nec per oblationem ejus quod intereſt invito creditore debitor promittens liberatur, utpote quo caſu ei invito aliud pro alio ſolvi non poßit.* In ſtipulationibus non faciendi, pœnâ non additâ præſtatur id quod intereſt. *Perez. hic.*

Quales res & facta in ſtipulationem deduci poſſunt?

℞. In ſtipulationem deduci poſſunt, quæ dari fierive poſſunt, (*ut res quæ in commercio non ſunt eximantur,*) ſive omnino tales ſint; ſive ex parte ſtipulatoris tantum. *Si ex parte promiſſoris tantum tales ſunt, valet ſtipulatio, ut ſaltem id quod ſtipulatoris intereſt præſtetur. l. 38. §. 5. & l. 39. §. 7. h. Treut. hic th. 3. lit. a.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quot res in ſtipulationem deduci poſſunt?

℞. Vna, pluresve. Plures vero res ſi conjunctim in ſtipulationem deducantur, omnes peti poſſunt: Si disjunctim, penes promiſſorem electio eſt, niſi eam ſtipulator conſtituerit. *l.* 75. §. 8. *l.* 106. *hic Cujac. in l.* 27. §. 7. *de pact. Treut. eod.*

TIT. XVII.

De Duobus reis Stipulandi & promittendi.

QVot perſonæ ſtipulari & promittere poſſunt?

℞. Stipulari & promittere unus pluresve poſſunt, qui rei ſtipulandi, vel promittendi dicuntur; prout in hunc contractum veniunt. *Princ. hic.*

Quis dicitur reus ſtipulandi vel promittendi?

℞. Stipulandi quidem reus is dicitur qui interrogat, & ſibi aliquid dari, fierive ſtipulatur. Reus promittendi, qui reſpondet, & aliquid dare vel facere alteri promittit. *Text. eod.*

Quomodo conſtituuntur duo pluresve rei ſtipulandi?

℞. Ita, ſi pluribus interrogantibus aliquid ſibi dari vel fieri, poſt omnium interrogationem de eadem re, eodemve facto ſeparatim factam promiſſor conjuncta oratione reſpondeat; *Spondeo,* ſive *utrique veſtrûm dare ſpondeo:* Si prius uni, deinde alteri interroganti reſpondeat, alia atque alia erit obligatio, nec creduntur duo rei ſtipulandi eſſe. *Text. eod. l. duos reos ff. eod.*

Quomodo conſtituuntur plures rei promittendi?

℞. Quando duo pluresve ſtipulanti eandem rem vel factum promittunt; ſive reſpondent conjunctim omnes; ut *Mævi* 10. *aureos dare*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſpondes, & Sei eoſdem 10. *aureos dare ſpondes?* Si Titius ſtipuletur, & omnes reſpondeant ſimul *ſpondemus*; Vel ſinguli ſeparatim *ſpondeo. Text. eod. l. 4. h. t. Perez. hic.*

Quæ ergo requiruntur ut plures rei debendi vel ſtipulandi dicantur?

℞. 1. Vt in ſtipulationem deducatur eadem res vel quantitas, *l. 2. l. 15. ff. eod.* 2. Vt ſtipulatio & promiſſio fiat à pluribus ex eadem cauſſa, puta mutui, &c. 3. Vt quilibet promittat in ſolidum. 4. Vt quilibet eorum principaliter, non alter acceſſorie ſit obligatus. *Schneidw. hic. n. 4. & ſeq.*

An rei ſtipulandi & promittendi duo pluresve ut conſtituantur, id expreſſim ſemper dicendum in inſtrumento contractus?

℞. Imò verò conſtituuntur etiam, quando id actum eſſe apparet ex naturâ & conceptione verborum; puta 1. Per clauſulam obligandi in ſolidum in inſtrumento expreſſam, *l. 1. reos. ff. hic.* 2. Per dictionem alternativam, vel disjunctivam, quæ cuilibet actum in ſolidum tribuit, *ut ſi teſtator Cajum & Titium heredes inſtituens, dicat: Cajus aut Titius* 10. *dent Sempronio, uterque in ſolidum obligatur: l. 8. §. 1. ff. de legat. 2.* 3. Per dictionem diſtributivam, quæ cuique in ſolidum actum attribuit; *Vt, ſi Cajus & Titius cuilibet, vel uterq; eorum mihi eadem* 10. *promittat. l. 44. prin. ff. de leg. 2.* 4. Per copulativam, modo iidem ſint actus ſtipulandi, & una oratio promittentium, & res eadem pluries fuerit repetita & promiſſa, *d. l. reos ff. eod. Schneid. hic. n. 10.*

Quis eſt effectus plurium reorum ſtipulandi & promittendi?

℞. Effectus ſtipulationis *reſpectu reorum ſtipulandi eſt,* quod ſi plures ſint, ut ſingulis in ſolidum debeatur; & ex iis quilibet id quod in ſtipu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

lationem deductū eſt petere & exigere; & quidem à quolibet ex reis promittendi, poſſit: eorum verò uno ſolvente perimatur obligatio, ut correus ſtipulandi nihil petere poſſit, & adverſus eum is cui ſolutum eſt promiſſorem ſe defenſurum cavere teneatur. *Reſpectu reorum promittendi*, ſi plures ſint, quod ſinguli in ſolidum teneantur; Ideoque ſinguli in ſolidum ad electionem creditoris conveniri & excuti poſſint. §. 1. *hic ibi. Schneidw.*

An nihil hic Iure novo mutatum?

℞. Iure veteri ad diſcernendum an aliqui duo rei eſſent, inſpiciebatur quid actum eſſet, ut ex mente contrahentium an duo eſſent rei judicaretur. Hodie, eo non conſiderato, non judicantur duo rei eſſe, niſi expreſſè dictum ſit ſingulos in ſolidum ſe obligare. 2. Quod licet id dictum ſit, tamen conventus in ſolidum, diviſionis beneficio, poſtulare poſſit ut creditor actionem dividat, & pro parte virili ipſum tantum conveniat; modò reliquì correi ſint ſolvendo, & præſentes, & beneficio iſti non ſit renunciatum. *Auth. hoc ita C. de duob. reis.*

An duobus reis promittendi exiſtentibus ſolutio unius alteri prodeſt?

℞. Omnino (ut jam dictum) *l.* 2. *&* 3. *ff. h.* Et quidem aliter quam in delictis à pluribus commiſſis, in quibus pœna unius non liberat alterum. *l.* 11. §. *ſed ſi plures. ff. ad l. Aquil.*

An ex duobus reis promittendi ſinguli pariter ſemper obligantur?

℞. Non: ſed eorum alius purè, alius in diem, vel ſub conditione obligari poteſt; nec impedimento eſt dies vel conditio, quo minus qui purè obligatus eſt, poſſit nomine eorum qui aliter obligati ſunt, conveniri; §. *ult. hic. Quia eorum obliga-*

tiones

tiones pro diei, aut conditionis eventu ad paritatem deduci, id eſt, purificari poſſunt. Perez. *hic.*

Tit. XVIII.

De Stipulatione Servorum.

Quæ eſt ſumma hujus tituli?

℞. Quod non tantum liberi homines, ſed & ſervus ſtipulari poſſit: Non quidem ex ſuâ perſonâ (cum juris civilis quo hic contractus introductus, communionem non habeat,) ſed ex perſona domini, & ejus quidem non tantum viventis, ſed & defuncti, ut pote cujus perſonam, ſaltem in acquiſitione eorum quæ ſunt juris, (non quæ factum perſonæ deſiderant) repræſentet, ut ipſi domini ſtipulari judicentur. *Princ. hic. Perez. hic.*

An refert quomodo in ſtipulationibus ſervorum verba ſint concepta?

℞. Minimè quidem re in ſtipulationem deducta, adeò ut eo caſu ſive ſibi, ſive domino, ſive impersonaliter ſervus ſtipuletur, domino acquirat. *Planè ut liberi exiſtentes in poteſtate acquirunt patri, §. 1. hic.* Omnino ſi factum in ſtipulationem deductum, ab ipſo ſervo quidem expediendum. Puta ſi ſibi jure agere licere ſervus ſtipuletur, ipſe tantùm prohiberi, non dominus, debet, *§. 2. hic.* commodum tamen facti domino acquiritur. *gl. hic. Quia cum factum ſit perſonale, ad dominum non tranſit. Goth. in not. ad Schneidw. hic.* Si factum expediendum à promiſſore ſtipulatur; (*puta ut promiſſor domum ædificet*) domino acquirit, *gl. & Dd. in l. 1. §. 1. ff. de V. O.*

Cui ſtipulando acquirit ſervus communis?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Vtrique dominorum pro dominii portione, niſi juſſu unius, vel alicui nominatim ſtipulatus ſit, vel res alterius domini ſit. *Tunc enim uni ſoli in ſolidum acquiritur, §. 3. hic.*

TIT. XIX.

De Diviſione Stipulationum.

PRopoſuiſti plures diviſiones ſtipulationum, an non ſunt præterea aliæ?

℞. Omnino pro diverſitate juris quo ſtipulationes introductæ ſunt; aliæ ſunt judiciales, aliæ prętoriæ, aliæ conventionales, aliæ communes, id eſt, tam prætoriæ quam conventionales. *princip. hic.*

Quæ ſunt ſtipulationes judiciales?

℞. Quæ mero officio judicis viventis, ubicunque ei æquum viſum fuerit, exercētur, & à jure civili, non prætorio ſunt inventæ. *Vt eſt cautio de dolo, de ſervo qui in fuga eſt perſequendo, pretiove reſtituendo. §. 1. hic, ibi Schneidw.*

Quæ ſunt prætoriæ?

℞. Quæ ſunt à jure prætorio, non civili, id eſt, quę per prætoré mortuum in edictis ſuis inventę, per judicem vivũ exercentur. Ita ut à mero prętoris officio extra judicium re necdum in judicium deducta interponantur. Ex. grat. cautio damni infecti, ſeu nondum facti, quod futurum veremur. *Puta cum vicinus cavet de præſtando damno quod ab ædibus ruinoſis metuimus. t. tit. de damn. infect.* 2. Vel legatorum, id eſt, *quæ exigitur ab herede dubiæ fidei de legatis præſtandis, t. t. ff. ut legat. nom. cav.* 3. Item ædilitiæ ſtipulationes. *Puta quia ædilitium jus Prætorii pars eſt. §. 2. hic.* ut de ſanitate pecoris præſtanda, &c. *l. 1. ff. de Aedilit. edict. §. 2. eod. ibi Schneidw.*

Quæ

Quæ ſunt conventionales ſtipulationes?

℞. Quæ ex conventione utriuſq; partis contrahentis concipiuntur citra juſſum, aut judicis, aut prætoris; *Quarum totidem ſunt genera quot ferè rerum contrahendarum; quod nullum ferè negotium geri poßit, cui ſtipulatio non ſoleat confirmandi gratia adhiberi. §. 3. hic. Perez. hic.*

Quæ ſunt communes?

℞. Quæ ſive jubente prætore extra judicium, ſive officio judicis in judicio interponuntur; *Vt cautio rem pupilli ſalvam fore, quæ à tutore; & de rato, quæ ab omnibus præſtatur; qui alieno nomine agunt.* Dici tamen etiam communes poſſunt quę partim prætorię, partim conventionales ſunt, *qualis ipſa eſt ſtipulatio rati. §. 3. hic. Schneidw. eod. n. 7.*

Quid prodeſt ſcire ſintne ſtipulationes prætoria, an judiciales?

℞. 1. Quod judiciales non præciſe requirant fidejuſſores & pignora; ſed ſimplici cautione per promiſſionem regulariter expediri poſſint: in prætoriis vero fidejuſſores regulariter requirantur, *l. 7. ff. de prætor. ſtip. & ibi Iaſon C. de V. S.* 2. Prætoriæ ſtipulationes pænales anno finiuntur; judiciales ſunt perpetuæ. *infr. de perpet. & temp. act. Schneidw. hic.*

TIT. XX.

De Inutilibus ſtipulationibus.

D*Iximus ſupra qui ſtipulari poßint, quæ res in ſtipulationem deduci, & quomodo ſtipulatio concipiatur; dic nunc quot modis vitietur ſtipulatio & inutilis fiat?*

℞. Vitiatur ſtipulatio & inutilis fit; Ratione I. Materiæ; II. Formæ; III. Finis; IV. Cauſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſæ efficientis; V. Accidentis. *Pacius Epitome hic.*

Quomodo ratione materiæ?

℞. Ratione *materiæ* in ſtipulationem deductæ vitiatur ſtipulatio, cum res promiſſa eſt, vel *natura* planè impoſſibilis; *ut nec ſit, nec eſſe poſſit in rerum natura*, ut *Hippocentaurus*, §. 1. *hic. l.* 97. *ff. de V.O.* Vel quæ fuit quidem, ſed deſiit eſſe tẽpore ſtipulationis, ut *Stichus mortuus*, §. *eod. & ibi gl.* Niſi id factum ſit ex culpa promiſſoris, *d. gl. & Ang. hic.* Vel jure præſtari non poteſt; puta, quoad res quæ non ſunt in commercio; ut *res ſacræ, ſanctæ, religioſæ, publicæ, liber homo*, etiam in eventum quando ſervus factus fuerit, res propriæ, vel alienæ in eum caſum, quo propriæ ſint futuræ, *l.* 1. *Nemo* 82. *pr. ff. de V.O.* §. *item nemo hic. Quia quod noſtrum eſt amplius noſtrum fieri non poteſt.* Cum *facta* in ſtipulationem deducuntur, vitiatur ſtipulatio ſi ſunt turpia, vel jure prohibita, *l.* 26. *l.* 125. *De V.O.* Si factum vel datio aliena; idque tum reſpectu promiſſoris in tertium extraneum directè effectũ promiſſionis conferentis; *Puta cum quis alium daturum facturumve promittit; Quia factum alienum non eſt in poteſtate promiſſoris*, §. 1. 2. 3. 4. *& ibi Schneidw.* Tum reſpectu ſtipulatoris jus agendi & obligandi in tertium conferentis; *Quia alteri ſtipulari, & ſtipulando acquirere non licet, ſed ſibi tantum proprium intereſſe.* §. 18. *hic.*

Promiſſio facti alieni an nunquam valet?

℞. Omninò certis caſibus, 1. ſi promiſſio fiat ſub pœna, §. 18. *hic. Sed ne tum quidem eſt obligatio facti, ſed potius pœnæ ratione*, §. 18. *hic.* 2. Si promittatur factum heredis ipſius promittentis, *l.* 38. *ff. eod. Quia proprium factum promitti cenſetur; Quod heres & defunctus una eademque perſona*

perſona cenſeantur. 3. Quando quis promittit ſe facturum & curaturum ut alius tertius faciat, vel det; *ut in ſtipulatione judicio ſiſti.* §. 3. *hic. l.* 8. *ff. eod. Quo caſu in id quod intereſt obligatur; quod factum proprium promiſiſſe cenſeatur. Liberatur tamen ſi fecerit quantum potuit, niſi ſit adjecta pœna. Schneid. hic.* 4. Quando ad factum alienum, in ſtipulationem deductum, ipſe promiſſor tenebatur. *l.* 14. §. *ſed & ſi quis, ff. de conſtit. pec. Quia intelligitur promittere ſe curaturum, ut alius faciat, vel det.*

An non etiam certis caſibus valet ſtipulatio reſpectu ſtipulatoris jus obligandi & agendi in tertium conferentis?

℞. Omnino, 1. quando ſtipulator ſubjectus eſt juri ejus cui ſtipulatur; puta filius patri, ſervus domino, §. 13. & 18. *hic. Niſi ſubjectio tantum ſit ratione reverentiæ; qualis eſt inter Vaſallum & dominum, libertum, & patronum. Schneidw. hic.* 2. Si promiſſio juramento eſt firmata. *c. Cum contingit: ext. de jurejur.* 3. Aut fiat locis piis, aut pauperibus. *Schneidw. eod.* 4. Niſi interſit ſtipulantis, §. *ſed ſi ſtip. hic.* 5. Si procurator domino ſtipuletur, *l. procuratori, ff. eod.* Vel de conſuetudine aliud introductum ſit. *per l.* 32. *ff. de legib. Schneidw. hic.*

An non itaque tertius extraneus ſtipulationi adjici poteſt?

℞. Omnino, ſed modò ſolutionis ergo, h. e. ut cum effectu liberationis tuto ſolvere ei poſſit promiſſor, non ut extranea obligatio acquiratur, ſed ipſi ſtipulatori, §. 4. *hic. Qui proinde id quod ſolutum eſt actione mandati, vel negotiorum geſtorum repetit, gl. hic Schneidw.*

Quid ſi quis ſibi & extraneo copulativè ſtipuletur, cui acquiritur?

℞. Pro

℞. Pro parte tantum valet ſtipulatio. Ita ut extraneo nihil acquiratur, ſed ſtipulanti pro parte dimidia ejus quod promiſſum eſt, §. *Quod ſiquis hic. Ut nec utile per inutile vitietur, nec jus accreſcendi (ut nec in aliis contractibus) locum habeat. Schneidw. hic.* Niſi ſtipulatio ſit facta copulative ei qui noſtro juri ſubjectus eſt, puta patri & filio, domino & ſervo; *Quia patri & domino tantum etiam ſic ſtipulatum cenſetur.* §. *ei verò hic.*

Quid ſi disjunctive quis ſibi, aut alteri ſtipuletur?

℞. Valet ſtipulatio; *Quia cum unicuique in ſolidum ſtipulatum cenſeatur, in ſolidum ſtipulatori obligatio acquiritur. Supra de duob. reis. Schneidw. hic.*

Quomodo vitiatur ſtipulatio reſpectu formæ?

℞. Si proxime tit. 16. ſupra tradita ad ſtipulationum formam requiſita non ſunt obſervata: & in ſpecie, 1. Si concepta inter abſentes, puta per epiſtolam, aut nuntium (*quæ tamen coram iterari poteſt. Sed & creditur Scripturæ dicenti partes præſentes fuiſſe, donec contrarium probetur,* §. 11. & §. 16. *hic.*) 2. Item ſi quis ad ea quæ interrogatus eſt, non convenienter reſpondet, §. 5. *hic.* Veluti ſi interrogatus de decem, reſpondeat de quinque: vel purè ſtipulanti ſub conditione promittat, vel in diem, & contra. *Modò quidem iſtam diverſitatem diſerte exprimat: Non ſi ad interrogationes ſimpliciter reſpondeat Promitto. Tunc enim idem quod in ſtipulationem deductum ſpoſpondiſſe videtur,* §. 5. *hic.*

An iſta diverſitas interrogationis & reſponſionis æqualiter vitiat ſtipulationem?

℞. Non: Omnino enim vitiat, 1. ſi diverſitas eſt circa ſpeciem, ut ſi quis ſtipulanti bovem, promittat equum, §. *ſi de alia* 22. *hic.* 2. Si eſt circa

modum

modum obligandi, *ut in exemplis in præcedente reſponſione.* Sin circa quantitatem; vitiatur modò in eo in quo promiſſio interrogationi non convenit; *ex. gr. ſtipulanti quinque ſi quis decem promittat, valet ſtipulatio quoad quinque, non ultra, niſi diverſitas ilico placuerit. Si ſtipulanti decem quinq; promittis, valet ſimiliter quoad quinque. l. 1. §. ſi quis ſimiliter, 3. ff. eod. Schneidw. hic.*

Quomodo vitiatur ſtipulatio reſpectu finis?

R℞. Id jam ex parte dictum eſt; puta ſi quis alteri extraneo, id eſt, in ejuſdem utilitatem ſtipuletur, citra ullum ſuum intereſſe: Ita ut non ſolā quidem ſolutionem, ſed ipſam in eum conferat obligationem. §. 4. 18. 19. *hic.*

Quomodo vitiatur ratione cauſſæ efficientis?

R℞. Quando ſtipulando contrahunt, qui vel omnino, vel ita saltē contrahere non poſſunt. Puta 1. Si contrahentium alter in alterius eſt poteſtate. §. 6. *hic.* 2. Si alteruter ſive per vitium animi omnino non poteſt contrahere, *ut infans, furioſus, mente captus;* ſive per vitium corporis (ut mutus ſurdus) in ſpecie non poteſt ſtipulari; ſive per defectū juris, ut prodigus, pupillus ſine tutore authore, impubes in poteſtate patris, §. 6. 7. 8. 9. *l. 6. De V. O.*

Quomodo vitiatur ſtipulatio ex accidenti?

R℞. 1. Si impoſſibilis conditio ſtipulationi adjiciatur. §. 10. Omnino quidem ſi ſit affirmativè concepta de jure & facto impoſſibilis, §. 10. *hic. Quod negativè concepta, impoſſibili conditione, pro pura habeatur ſtipulatio. Schneidw. ibid.* 2. Sic reſpectu temporis in ſtipulatione adjecti olim quidem non valebat ſtipulatio, poſt mortem ſtipulatoris vel promiſſoris concepta, *Puta pridie quam moriar dare ſpondes. Quia impoßibilis videbatur conditio & alteri facta ſtipulatio.* Hodie valet; *Quia & ab heredibus & contra heredes incipiunt*

obli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

obligationes: Vnde & ſimiliter ſtipulatio; *Cum moriar dare ſpondes?* & apud veteres valuit, & hodie magis valet. §. 14. & 15. *hic.*

Stipulatione poſt mortem concepta quis à quo exigit promiſſum?

℞. Heres ſtipulatoris exigit ab herede promiſſoris; ſi quidem utrinque poſt mortem ſtipulatio facta eſt. *d.*§. 15. Vnde & poſt mortem alterius rectè concipitur ſtipulatio: quod nec hic quidem libertas contrahentium (*ex quorum conſenſu valent ſtipulationes*) ſit reſtringenda. *l.un.C.ut act. tab. hered. Perez. hic.*

An non & præpoſteratione vitiatur ſtipulatio? Puta ſi quis ita ſtipuletur: ſi navis ex Aſia venerit, hodie dare ſpondes? id eſt, ita ut obligatio concipiatur ante eventum conditionis?

℞. Olim quidem tanquam contra naturam conditionis (*quæ rem in eventum futurum ſuſpendit*) concepta vitiabatur: Valet hodie; *Quod hodie in contractibus non tam verborum ſubtilitas, quam mens contrahentium inſpiciatur; Quæ eſt, ut tum præſtetur promiſſum cum verificatur conditio.* §. 13. *hic. ibi. Schneidw.*

Verbum PROMISIT *in inſtrumento conceptum an arguit ſolennitatem debitam in ſtipulatione interceßiſſe?*

℞. Omnino, & quidem ſive ſcriptura ſit publica, ſive privata, §. 16. *hic & l.* 1. *de contr. ſtip.* Secus eſt ſi teſtes idem deponant. *Quia tantum debent deponere de facto ſub ſenſum corporeum cadente, ex quo reſultat ſtipulatio; ſcil. quod audiverint interrogationem & reſponſionem, &c. Schneid. hic. l.* 20. §. *ult. ff. de teſtam.*

Dic etiam ad quid obligetur, ſi promiſſor rebus pluribus in ſtipulationem deductis ad omnes ſimul ſimpliciter reſpondeat, promitto?

℞. Ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Ad omnes tenetur; Si quas excipit, ad eas ſolummodò tenetur. *Quia tot ſunt ſtipulationes quot in eam deducta ſunt ſpecies*, §. 17. *hic ibi Schneidvv.*

Quis eſt effectus ſtipulationis conditionalis, ſi ante eventum conditionis moriatur ſtipulator?

℞. Cum ſtipulationes conditionales hodiè ad heredes transmittantur, heredes ſtipulatoris adverſus promiſſorem ejuſve heredes agere ex ea poſſunt eveniente conditione §. 24. *hic. Quod conditio exiſtens hic ad tempus contractus retrotrahatur, ac tunc habeatur perinde ac ſi purè contractum eſſet.*

Quid juris ſi quis hoc anno vel menſe dari ſtipulatus ſit?

℞. Cum tempus ſecundum ante dicta in favorem debitoris adjectum cenſeatur : hoc caſu non niſi omnibus partibus anni, vel menſis præteritis peti poteſt quod in ſtipulationem eſt deductum. *ſecundum ante dicta.*

Quotuplex oritur actio ex verborum obligatione?

℞. Duplex; condictio certi, ſi certa; Actio ex ſtipulatu, ſi incerta eſt ſtipulatio. Vtraque juris civilis, in heredes tranſitoria. *De quibus infra latius.*

TIT. XXI.

De Fidejuſſoribus.

CVr materia fidejuſſorum præcedenti ſubjungitur?

℞. Quia ut verborum obligatio, tanquam principalis, ſtipulationis ſucceſſu conſtat, ita & fidejuſſoria tanquam acceſſoria, ſine ſtipulatione non perficitur. *Perez. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quot modis accipitur fidejuſſor?

℞. Latè & ſtrictè: Latè pro omni eo qui alterius obligationem ſuſcipit, & fide ſua eſſe jubet; *Vnde fidejuſſores dicti, l. 7. §. 8. de dol. mal. Val. Franc. hi. hic c. 1. n. 3. Weſ. par. hic. n. 4.*

Quot modis ita latè dictus accipitur fidejuſſor?

℞. 1. Pro *mandatore*, hoc eſt, *eo cujus mandato contrahitur*, id eſt, *qui mandat alicui credi, aut cum eo contrahi, atque ita fide ſua eſſe jubet.* 2. Pro *conſtitutore*, qui per nudum pactum conſtituit ſe ſoluturum quod debet alius. 3. Pro *ſponſore*, qui ſpontè pro alio intercedit. 4. Pro *expromiſſore*, qui principaliter ſe obligat pro eo, qui non poterat efficaciter obligari. *gloſſ. ſing. in Auth. de fidejuſſor. §. 1. verb. fidejuſſoris Hyp. de Marſil. ad Rubr. de fidejuſſ. Gayl. 2. obſerv. 28. num. 1.*

Quis eſt fidejuſſor in ſpecie, & propriè dictus?

℞. Is qui pro alio principali debitore ſuo nomine ſtipulanti promittit, & ſalva manente principali obligatione, eam fide ſua eſſe lubet, id eſt, *pro ea ipſe ſe obligat, d. l. 8. hic. l. 12. C. eod. Treut. th. 1. hic. Vnde & adpromiſſor dicitur.*

Quomodo ergo hic contractus definitur?

℞. Fidejuſſio eſt contractus verbis conſtans, alienæ obligationi firmandæ ita accedens; ut fidejubens, ſalva principali obligatione, pro principali debitore fidem ſuam apud principalem creditorem ita interponat, ut, ſi contigerit iſtum fide & bonis deficere, ipſe ſit ſoluturus; *§. 1. hic. Perez. hic.*

Qui poſſunt fidejubere?

℞. Omnes qui ſtipulari poſſunt, niſi ſpecialiter prohibeantur; ut fæminæ, authoritate SC. Vellejani. *t. t. ff. & C. ad SC. Vell.* milites, *l. milites §. fin. C. loc.* Servi extra rem peculiarem, *l. 19. & 20. hi.*

Qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Qualibus omnino obligationibus fidejuſſio accedere poteſt?

R. Omni omnino obligationi, 1. qualitercunq; contractæ, (ſed ſecundum leges efficaci) ſive re, ſive verbis, ſive conſenſu: 2. Cujuſcunque juris, ſive naturalis ſit, ſive civilis, ſive naturalis & civilis ſimul, §. 1. *hic.* ſive criminalis, §. 1. *hic. l.* 1. *ff. eod.* At hactenus tantum ut ſe ad pœnam pecuniariam, non corporalem fidejuſſor obliget, *Quod Dd. vulgo per l.* 13. *ff. ad l. Aquil. Apud alios dubio non caret. Arum diſp. hic & alii.* 2. Et quidem ſive ſit ipſa principalis, ſive acceſſoria; ut & fidejuſſor fidejuſſoris detur, qui indemnitatis, *Belgis* Waerborch dicitur.

Quomodo accedit fidejuſſoria obligatio principali?

R. Ita ut vel præcedat principalis obligatio; Vel ſequatur, & præcedat fidejuſſio, §. 3. *hic.* Modo certò tamē ſit ſecutura principalis. Quia citra eam non conſtat fidejuſſio, §. 3. *hic. l.* 57. *h. t. Quod quis pro ſe ipſo fidejubere non poſſit: Vnde fidejuſſio præcedens trahitur ad tempus principalis obligationis.*

Quæ ergo requiruntur ad formam fidejuſſionis?

R. Plura, 1. ut fidejuſſor ſe obliget ſuo nomine, & quidem pro debito alieno; *ex ante dictis.* 2. Vt id faciat citra novationem, id eſt, ita ut ſuo interventu priorem obligationē non tollat; ſed debitor principalis nihilominus maneat obligatus. *Secundum ante dicta.* 3. Vt fiat ſolennitate ſtipulationis, *l.* 2. *C. hic. Quæ adeò hic jure neceſſaria; ut, licet alias jure Canonico ex nudo pacto oriatur actio, tamen fidejuſſio pacto nudo præſtita, eodem jure non valeat.* Hodie tamen ejus neceſſitas ſublata. *Treut. hic theſi* 4. *& per rata.* 4. Vt ad idem ſe obliget fide-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

fidejuſſor, quod eſt in principali obligatione: *l.* 1. §. 7. 8. *hic.* Ita ut plus non debeat fidejuſſor, ſive quantitatis, ſive rei, *l.* 16. §. 1. *hic.* ſive loci, *l.* 49. §. 2. *hic.* ſive temporis, *d. l.* 49. §. 2. ratione plus intelligatur, §. 5. *hic. Ne plus ſit in acceſſorio quam in principali.* §. *eod.*

An fidejuſſor non poteſt efficacius obligari quam principalis debitor?

℞. Omnino. Nempe poteſt obligari fidejuſſor ſub juramento, *Vult. juriſpr. lib.* 1. *cap.* 39. Sub inſtrumento habente paratam executionem. *Weſ. par. hic.* principali tantum ſimpliciter obligato.

An & in minorem partem & leviorem conditionem obligari poteſt?

Reſp. Omnino ut fidejuſſor debitore in 100. obligato tantum obligetur in quinque. 2. Principalis purè, fidejuſſor ſub conditione. 3. Vt Fidejuſſor in tempus brevius quam principalis. § 5. *eod. Si forte tamen fidejuſſor in duriorem cauſſam accipiatur, ex benigniori ſententia placet eum teneri ad id quod debet principalis, nec perimi obligationem fidejuſſoriam. D d. communiter.*

Qualis debet dari fidejuſſor?

Reſp. Idoneus; exceptis neceſſariis perſonis, à quibus qualiſcunque accipi debet: *l. edicto ff. in jus vocatio.*

Quomodo æſtimatur idoneitas?

Reſp. 1. Ex *perſona fidejubente*, ſi talis ſit, ut ſtipulationem efficaciter de jure contrahere poſſit; Vnde *fœmina, propter SC. Velleianum.* milites, *l. milites, C. locati, &c.* & *minores, l.* 3. *hic.* propter reſtitutionis in integrum periculū, non ſunt idonei fidejuſſores. 2. Ex *facultatibus*, ſi rem in fidejuſſionem deductam ſolvere poſſit. 3. Si copiam faciat ſui conveniendi, *Quales qui non ſunt, tacitè recuſantur. l.* 13. *ff. hic.* Qui tamen eos recipit,

cipit, probaſſe videtur; ut tutiori cautioni locus non ſuperſit. *Treut. hic theſi 2. lit. f.*

Quis eſt effectus fidejuſſionis?

Reſp. Quod fidejuſſor ad id quod tempore fidejuſſionis in obligatione principali fuit, ſive ſors, ſive uſura, peręque teneatur ac principalis debitor; *l.4. in fin. ff. hic.* Nec ipſe tantum, ſed & heredes ipſius, §. 2. *hic.* etiam ejus non facta mentione, *l.13. C. de contr. ſtipul.* Non verò ad id quod ex mora & delicto debitoris accedit, *l. centum ff. de eo quod certo loco, l. 22. de act. Niſi in omnem cauſſam fidejuſſerit, l. 56. ff. locat.*

Quatenus tenentur heredes?

Reſp. Si plures ſunt, pro partibus hereditariis; ſi unus, in ſolidum. *l. 49. §. 1. ff. hic.*

Quatenus obligantur fidejuſſores?

Reſp. 1. Si plures ſunt, in ſolidum non minus obligantur, & conveniri poſſunt, §. 4. *hic. l. 3. 16. 23. C. hic.* 2. Etiam ante principalem debitorem, *l. 2. 3. 5. C. hic.* Vtrumque ſecundum jus vetus.

An jus vetus ratione fidejuſſionis adhuc hodie obtinet?

Reſp. Non; ſed conceſſa ſunt in jure fidejuſſoribus quædam beneficia ex æquitate.

Quæ ſunt illa?

Reſp. 1. Reſpectu *rei principalis, beneficium ordinis*, quod & *excuſſionis*, & de *fidejuſſoribus* dicitur: quo creditor prius reum principalem cogitur excutere. *Auth. præſente C. h. t. Nov. 4. §. ſi quis igitur.* 2. Reſpectu *confidejuſſorum*, beneficium diviſionis à D. Adriano conceſſum: Nempe, cum plures confidejuſſores ſunt, ut, licet ſinguli ipſo jure teneantur in ſolidum, conveniri tamen non poſſint, niſi pro parte virili, §. 4. *hic.* 3. Reſpectu *creditoris*, & *confidejuſſorum ſimul*, conceſſum eſt fidejuſſori beneficium cedendarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

rum actionum, quo is ſolidum debitum ſolvere creditori non tenetur niſi petenti ipſi ab eo ceſſis actionibus, *l.* 11. *C. hic. Vt iſtius ceſſionis beneficio modo quod ſupra ſuam partem ſolvit à confidejuſſoribus petere poßit. Bart. in l.* 7. *hic. Treut. th.* 6. *hic. lit.* a. Quâ ceſſione negata ultra partem virilem non tenetur, *l.* 2. *C. hic. Marſ. eod. n.* 27.

Quatenus juvatur beneficiis excußionis fidejuſſor & diviſionis?

℞. Ope exceptionis: & quidem ante concluſionem in cauſſa propoſitæ (*ex benigniore ſententia.*) Qua omiſſa judicium contra fidejuſſorem procedit ſecundum jus vetus; tum quoad ordinem executionis, tum quoad condemnationem ſingulorum fidejuſſorum in ſolidum. *Gayl.* 2. *obſ.* 27. *n.* 1. 2. 3. 4. 5.

Beneficia iſta an competunt ſolis fidejuſſoribus?

℞. Immo vero aliis acceſſoribus, ut mandatariis, & conſtitutæ pecuniæ reis. *Nov.* 4. *c.* 1. *l.* 14. §. 1. *ff. hic. & l. ult. C. de conſt. pec.*

Beneficium ordinis an nunquam ceſſat?

℞. Omnino, 1. quando reus principalis eſt abſens, *Nov.* 4. *c.* 1. vel notoriè inops & non ſolvendo; ita ut facile, & quidem cum effectu, conveniri non poſſit; vel etiam ſi ſit potens, ut creditor ab eo creditum exigere non auſit. *Comm. opin.* 2. Si naturaliter tantum ſit obligatus. *l.* 25. *ff. h. t.* 3. Si huic beneficio fidejuſſor renunciaverit: *l. penult. ff. de pact.* 4. Si negaverit ſimpliciter ſe fidejuſſiſſe. *Schneidw. hic.* 5. Si excuſſionem contra reum principalem ipſe impediverit. *c. qui fruſtra ext. de uſur.* 6. Si bona rei principalis ſint apud fidejuſſorem, *Mynſ.* 2. *obſerv.* 15. 7. Pater non fruitur beneficio excuſſionis adverſus filium pro quo fidejuſſit, &c. *l.* 3. §. *ſed vtrum. ff. de minor.*

Gayl.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Gayl. 2. obſ. 27. per totum. Hering. tract. de fidejuſſ. part. 1. cap. 27.

Beneficium diviſionis an nunquam ceſſat?

℞. Omnino ſimiliter 1. Si unus fidejuſſorum tantum fuerit pręſens, & ſolvendo. *§. 4. & l. 26. h. t.* 2. Si ei beneficio ſit renunciatum, *l. ult. ff. de pact.* 3. Si fidejuſſor negaverit ſe fidejuſſiſſe. 4. Si unus plurium confidejuſſorum, (ſive ratione pupillaris ætatis, ſive ſexus muliebris, aut ſimili) inefficaciter ſit obligatus. *l. 48. ff. h. t.* 5. Inter principalem fidejuſſorem & hujus fidejuſſorem, *l. ſi plures §. fin. hic.* Denique in obligationibus faciendi. *l. ſi ſtipul. non divid. de V. O. Tacius Epitome hic theſi 20.*

Actionibus ceßis & facta ſolutione quod jus competit fidejuſſori adverſus principalem debitorem?

℞. Vt ab eo non tantum principale debitum, ſed omne damnum, expenſas, actione mandati, vel negotiorum geſtorum repetere poſſit, *§. 6. hic. l. 20. 33. 35. mandati.* contra pignorum poſſeſſores hypothecaria utili. *l. 2. 11. 14. C. hic.*

An hoc ſemper verum?

℞. Omnino, niſi pro invito fidejuſſit. *l. 6. §. ſi paſſus l. 40. ff. mand.* Vel donandi animo, *d. l. 6.* Vel ſciens aut per ignorantiam juris, exceptionem omiſit, qua contra creditorem uti potuit. *l. 29. ff. & l. 20. C. mand.*

Quando ceßio actionum petenda eſt?

℞. Ante ſolutionem: quod etiam rectè conventus fidejuſſor, niſi iſta ceſſione impetrata, ſolvere non cogatur; &, ſolutione facta, tanquam per eam obligatione principali ſublatâ, fruſtra hæc exceptio objiciatur, *Weſ. par. hic.* niſi aut creditor ſponte cedere velit, *l. 36. hic.* aut ea lege, ut actiones cederentur, à fidejuſſore ſit ſolutum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

An non & ante factam ſolutionem ad liberationem fidejuſſor agere poteſt?

℟. 1. Immo; ſi fidejuſſor fuerit condemnatus. *l. ſi pro ea C. mand.* 2. Si reus bona ſua dilapidet, ut ad inopiam vergat, *d.l.ſi pro eá.* 3. Si fidejuſſor ab initio pactus ſit, ut ſibi liceat ante ſolutionem convenire debitorem, *l. eod.* 4. Si reus in facienda ſolutione diu ceſſaverit, *l. Lucius*, 48.§.1.*D. eod.* Maximè ſi in promtu pecuniam fidejuſſor non habeat, & moleſtus ſit creditor. *c.3.ext. hic. & d.l. Lucius, Pac.eod. th.* 25.

Quibus modis tollitur fidejuſsio?

℟. Iiſdem modis quibus ſtipulatio, vel contractus principalis. Puta 1. ſolutione ejus quod debetur, *l.*33.*hic.* 2. Novatione, *l. novatione C.hic &c.de quib.infra latius.* 3. Prorogatione termini à creditore ſuo debitori facta contra leges conventionis ad certum tempus obligationé reſtringentis. *Treut. theſi ult. hic.* 4. Confuſione actionis inter debitorem & creditorem, *l.*93. §. *ult.de ſolut.* 5. Præſcriptione. *l.2.C. conſt. pec.* 6. Sententia definitiva. *Weſ.par. hic.* 7. Præſentatione rei principalis in judicio ſemel factâ; niſi totius judicii fidejuſſor ſit acceptus. *Weſemb. par. eod.* aliiſque modis.

TIT. XXII.

De Literarum Obligationibus.

QVæ eſt tertia ſpecies obligationum?

℟. Literarum obligatio.

Quomodo contrahitur?

℟. Quando quis debitor ſpe futuræ numerationis, ex promiſſo creditoris concepta, dat alicui chirographũ, quo confitetur ſe pecuniam certam accepiſſe mutuo, quam tamé non accepit: *Schn. h.*

Quo

Quo jure introducta?

℞. Iure Civili, *licet alii plerique contractus juris gentium ſint. gloſſ. in §. jus autem gentium verb. pæne Supra de I. N. G. & C.*

Quomodo hic eſt obligatio, & quod ejus fundamentum, cum revera non ſit pecunia numerata?

℞. Licet nulla quidem hic videatur eſſe, obligatio; cum ob defectum conſenſus, *quia ſcribens chirographum tantum videtur voluiſſe ſe obligare, quatenus pecunia numeraretur*; tum quod naturalis æquitas non permittit, ut obligeris ad reſtituendum quod non accepiſti; Contra eam tamen jus voluit ex iſta confeſſione naſci obligationem, ne dubia ſit ſcripturarum fides *Argum. ejus quod alibi de uſucapionibus, Pac. Epitome hic. theſi* 28.

Cur literarum dicitur obligatio?

℞. Quia ad eam Scriptura adeò requiritur, ut ejus efficacia omnis ex ſcriptura pendeat.

Quæ actio oritur ex hoc contractu?

℞. Oritur condictio ex lege, *text. hic.* vel actio ex ſtipulatu, ſi quidem ſtipulatio interceſſit.

Quæ eſt efficacia hujus obligationis?

Reſp. Ante biennium non eſt ita efficax, quin reo competat exceptio non numeratæ pecuniæ, per quam actor repellatur, niſi revera numeratam debitori probet, *l. 3. C. de non num. pec. Ex æquo puta & bono contra rigorem juris introducta.* Nec poſt biennium; ſi quidem reus ſuam probet exceptionem, *d. l. 3. C. eod. Dd. communiter.*

Quando ergo proponi debet exceptio iſta, & quo effectu proponitur?

℞. Olim debuit proponi intra quinquennium; hodie, ex Iuſtiniani conſtitutione, intra biennium, idque continuum, *Text. hic.* ad præcedentem quidem effectum, ut liberetur reus con-

feſſus

feſſus ac (*contra naturam aliarum obligationum,*) onus probandi in actorem derivet. Quo poſt biennium eam ſi proponat, ſe gravat. *Per ſtatim dicta.*

Contra qualem omnino ſcripturam competit hæc exceptio?

Reſp. Contra omnem quæ de jure & conſuetudine fidem facit, ſive publica ſit à Notario concepta (*licet alias publico inſtrumento credatur donec contrarium probetur,*) *l.* 18. *C. de probat.* quatenus hoc caſu confeſſionem tantum probat, non numerationem, *Schneidw. hic.* Sive privata manu debitoris confecta, licet ſigillo ſignata, *Schneidw. hic ex Fabro eod. n.* 10.

In quo contractu omnino locum habet?

℞. Tantum in contractu mutui, *gl. fin. hac,* non alio, puta depoſiti, emti; &c. utpote in quibus confeſſio præjudicat confitenti, *l. generaliter C. de non num. pec. Schneid. eod.*

Quibus caſibus ceſſat hæc exceptio?

Reſp. 1. Si debitor partem ſortis, vel uſurarum ſolvendo cautionis fidem agnoverit, *l.* 4. 11. *C. de non num. pec.* 2. Si ſubſtitutus ſucceſſit in locum ejus qui erat obligatus. 3. Si tranſactionis cauſſa certam ſummam caverit. 4. Si quis caverit argentariis certam quantitatem. *Novell.* 136. 5. In inſtrumento depoſitionis certarum rerum. 6. In apochis publicis. 7. In apochis ſolutę dotis, *in contractibus,* §. 1. *de non num. Perez. & Pacius Enchir. hic.*

An non & creditori ſolutam ſibi pecuniam à debitore quæ ſoluta non ſit apochâ confeſſo eadem exceptio non factæ ſolutionis datur?

Reſp. Omnino; ſed modo infra viginti dies præciſè. Ut iis elapſis non audiatur, licet onus probandi in ſe recipiat. *Dd. vulgo in l.* 14. §. 2. *C. eod.*

Quoties-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quotuplex oritur actio ex hac obligatione?

℞. Duplex: vel condictio ex lege, *Text. hic. gl. in verb. condictio*; vel actio ex ſtipulatu, ſi ſtipulatio interceſſit. *Dd. in d.l. generaliter, Schneid. hic.*

TIT. XXIII.

De Obligationibus ex Conſenſu.

Quæ eſt quarta ſpecies contractuum?

℞. Eorum qui ex conſenſu dicuntur: Ita, etſi nullus contractus conſenſu vacet, ſpeciatim dicti; quod neque ſcriptura, neque Verborum ſolennitas, nec res ad eorum ſubſtantiam præciſè requirantur: ſed ſecundum ſui naturam ſolo conſenſu perficiantur; ideoque inter abſentem per epiſtolam, aut amicum fieri poſſint. *Text. hic. 2. l. 48. ff. de Oblig. Perez. hic.*

Cur dicis ſecundum ſui naturam?

℞. Quia in his ex accidenti; puta ex pacto (*quo contractus formantur, præſertim qui conſenſu perficiuntur, l. 1. §. ſi convenit, ff. depoſ. l. 7. §. adeò ff. de pactis.*) fieri poteſt, ut ſolus conſenſus non ſufficiat; ſed aliquid, puta ſcriptura, ad eorum perfectionem requiratur; *ut in emtione venditione, ſi eam contrahentes nolint eſſe perfectam, niſi in ſcripturam redigatur. Quia nec eo caſu aliter, niſi inſtrumenta emtionis, vel propria contrahentium manu, vel per alium, ſcripta ab ipſis verò ſubſcripta ſint, vel ſi per tabellionem, niſi & completiones acceperint, perfecta cenſetur. §. in iis autem tit. prox. ſequent. Schneidw. eod.*

Cujuſmodi ſunt hi contractus?

℞. 1. Omnes ſunt bonæ fidei, hoc eſt, tales in quibus non tantum ea quæ à contrahentibus dicta ſunt, vel literis expreſſa, debentur, ſed & alia quæ naturalis æquitas ſuadet alterum alteri præ-

ſtare. *Text. hic.* Cum in ſtricti juris contractibus (*qualis eſt verborum obligatio*) modò præcisè præſtentur quæ ſunt expreſſa; ut infra latius dicetur. *Text. hic.* 2. Hi contractus ſunt ultro citroque obligatorii, cum ex ſuperioribus quidam ex una tantum parte obligationem pariant; ut *mutuum, ſtipulatio, literarum obligatio.*

TIT. XXIV.

De Emtione & Venditione.

QVot ſpecies contractuum conſenſu conſtantium proponit Imperator?

℞. Quatuor: Emtionem-venditionem, Locationem-conductionem, Societatem, Mandatum.

Emtio venditio quot modis accipitur?

℞. Ad legem XII Tabl. relata omnem contractum comprehendit, per quem dominium transfertur, *l. ſtatuliberi,* §. 1. *ff. de ſtatuliber. Puta quia omnis tranſlatio & mutatio familiæ per emtionem, id eſt, per æs & libram, ſed ferè tantum imaginariè, celebrabatur, Treut. Diſput. hic theſi* 1. *lit.* b. *ex Vlp. Frag. tit.* 19. Speciatim accipitur pro certa contractus ſpecie quæ à permutatione quidem originem ſumſit, ab ea tamen differt, & diſtinctum contractum facit, §. 2. *hic.*

Quomodo definitur emtio venditio in ſpecie dicta?

℞. Contractus bonæ fidei ſolo conſenſu initus, de re aliqua emtori tradenda; idque pro certo pretio venditori in nummis ab eo dando. *pr. hic. l.* 3. *de Oblig. & Action.*

Qualis ergo oritur ex hoc contractu obligatio?

℞. Reciproca; vna qua emtor venditori ad perſolvendum pretium: Altera qua venditor emtori ad rem ei tradendam obligatur.

An

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

An ergo hic geminus eſt contractus?

℞. Minimè, ſed unus tantum. Vnde & emtiovẽditio conjunctim quaſi una vox, ut ſupra bonorum poſſeſſio, & in ſeq. Titulo locatioconductio ſcribitur, licet diviſim non minus enuncietur. *Quatenus contractus duorum voluntatibus conſtat. Text. hic. Quod & in bonorum poſſeßione obſervavimus.*

Dixiſti hunc contractum à permutatione habere originem; diverſum tamen eſſe, dic qua in re differant?

℞. 1. Quod in permutatione res pro re detur, ſeu pecunia pro pecunia; hic pro pecunia, ſeu pretio res. 2. Quod permutatio non perficiatur, niſi re ſecuta; emtio venditio ſimul atque in rem ſeu pretium fuerit conſenſum; etſi numeratum non fuerit pretium, vel traditio facta. *l.2. ff. de permut. Text. pr. hic. Plures recenſet Schneid. eod.*

Quæ ergo ſunt hujus contractus ſubſtantialia?

℞. Tria: 1. Vtriuſque contrahentium conſenſus. 2. Res, ſeu merx quæ venditur. 3. Pretium. *gl. in l. pacta, vel ex pretio De. contr. emt.* Non vero arrha, vel Scriptura; *utpote ſine quibus contractus hic conſiſtere poteſt. Schneidw. hic. §. Pretium.*

Qualis hic eſſe conſenſus dicitur?

℞. Spectatur in duobus. 1. Reſpectu ſubſtantiæ contractus. 2. Reſpectu modi conſenſum adhibendi. *Vult. Iuriſp. lib. 1. cap. 35. n. 44.*

Qualis debet eſſe conſenſus ſecundum ſubſtantiam hujus contractus?

℞. 1. Debet eſſe non de contrahendo, ſed in ipſum contractum emtionis venditionis; *Quia promißio de contractu emtionis ineundo & celebrando, non facit contractum emtionis. Vultej. eodem.* 2. Non in pretio tantum, vel re, ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

in utroque. *l. in venditionibus, 9. ff. de contr. emtion.*

Qualis ergo diſſenſus hic vitiat contractum rei reſpectu?

℞. 1. Non qui in ſolo eſt nomine, quando puta rem, in quam eſt conſenſum, unus aliter appellat quam alter, *ex.gr. ſi eundem fundum in quem conſenſum eſt, unus Sempronianum, alter Sejanum appellat.* 2. Nec omnis qui in re eſt; ſed ſi ſit in ipſo corpore, *Puta ſi venditor Cornelianum, emtor Sempronianum fundum intellexit, d. l. in venditionibus.* vel in ſubſtantia, ſeu materiâ rei, *exemp.gr. ſi æs pro auro venditum. d. l. in venditio.* Puta 1. ſi in eâ omnimodo erretur: (*ſecus non; puta ſi inauratum pro ſolido auro vendatur, l. 14. ff. eod.*) Adeoque ſi in materia toto genere diverſa erretur. (*ſecus ſi ſpecies modò una altera ſit melior; puta ſi quis Rhenenſe aurum emens putet ſe Hungaricum emiſſe, l. 11. §. quamvis, ff. eod.*)

Qualis diſſenſus vitiat reſpectu pretii?

℞. Id cum in quantitate & valore magis quam in re conſiſtat, ſimpliciter habendum, ſi venditor minus putavit quam emtor, emtionem ſubſiſtere in minori ſumma; ſi majus, impediri contractum. *Vult. eod.*

Qualis ſecundum modum conſenſum adhibendi?

Reſp. 1. Debet is eſſe directus in negotium præſens, non in futurum, *ut ſtatim dixi: Alias enim vel pactum erit de non contrahendo; vel alius contractus quam emtionis. Vult. eod. n. 57.* 2. Ab utraque parte liber; *Quia dolo ſi quis inducatur ut emat vel vendat, emtio nulla eſt. l. 1. C. de reſc. vend.* 3. Non ſimulatus, puta ut ſpecie emtionis donatio tegatur. *l. 20. ff. locati.* 4. Mutuus; Puta de re & pretio, *l. 25. §. 1. ff. eod.* 5. Denique perſpicuus

ſpicuus & clarus; *Obſcurus ſi ſit, valet quidem contractus; ſed interpretatio fit contra eum qui potuit apertius dicere, & cujus ita non eſſe locutum intereſt. l. 37. ff. de Pact. Vult. eod.*

An nemo ergo cogi poteſt ut rem ſuam vendat?

℞. Imo certis caſibus à Dd. allatis; exem. gr. vel in teſtamento à teſtatore, *l. 66. ff. de leg.* 1. Vel ratione communionis, à ſocio; *l. 13. §. idem ff. de act. empt.* Vel ob ſævitiam dominorum in ſervos ex lege; Vel ſi Reſpublica aut civitas aliqua prematur inopia annonæ; *Tum enim cogi poſſunt cives ut eam vendant. l. 1. §. cura carnis ff. de præfect. vrb. Mynſ. 5. obſ. 27.* Multiſque aliis caſibus, *Quos vide apud Socinum Regula.* 530. Vendenda verò res juſto pretio. *l. fin. ff. de annon. Vult. eod.*

Quæ res omnino poſſunt emi vendi?

℞. Omnes ſive corporales, ſive incorporales; puta *actio, hereditas*: extantes; futuræ, *modò futuræ ſperentur*: Propriæ; alienæ: iis exceptis quæ jure prohibentur diſtrahi.

Quomodo poſſunt vendi res alienæ, cum oppignorari non poßint?

Reſp. 1. Quia ex natura hujus contractus venditor de evictione tenetur, *l. 16. pr. hic.* & ſi rem tradere non poteſt, præſtando emtori intereſſe liberatur, *ſec. ea quæ ſequuntur.* Ipſe verò dominus rem ſuam evincere officio judicis poteſt. *Treut. hic. theſ.* 2. Quod ſuper evictione etiam ſtipulatio ſive ſimplæ, ſive duplæ, *puta qua vel ſimplum pretium, vel ejus duplum ſe reſtituturum promittit, l. 16. l. 17. l. 18. hic. Ita ut de eâ emtori caveatur,* inter contrahentes intercedit. *Weſ. par. num.* 2. Adeoque ſive ex emto, ſive ex ſtipulatu evictionis actio competat, & quidem re ſive totâ, ſive ex parte evicta. *l. 43. hic. Treut. hic. th. 6. Niſi emtor litem contra ſe motam autori ſuo, aut*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

heredi, l. 8. & 21. C. hic. non nuntiaverit, aut rem alteri obligatam ſciens emerit, l. 27. C. hic. Vtpote quod eo caſu nec pretium repetere poßit. Facit d. l. 27. C. hic. Sed & de his infra.

Quæ res ergo non poſſunt emi vendi?

Reſp. *Iure naturali*, non poſſunt emi vendi. 1. Quæ nec ſunt, nec fore ſperantur, *l. 44. l. 57. ff. de contr. emt.* 2. Res divinæ, ſacræ, ſanctæ, religioſæ. Tamen inter ignorantes earum qualitatem, ſaltem emtore eam ignorante, inita eatenus valet, ut venditor emtori ad intereſſe teneatur, *§. 5. hic.* 3. Liber homo; adeoque res quævis, quæ non poteſt eſſe in commercio, *d. l. ſi in emtione.* *Iure civili*, non poſſunt vendi. 1. Res publicæ, univerſitatis; *l. fin. C. de vend. reb. civit.* Niſi cum certis ſolennitatibus, *de quib. Bart. Bald. & Canon.* 2. Res furtivæ, vel vi poſſeſſæ. *§. 2. inf. de uſuc. l. ſi in emtione 34. ff. de contr. emt.* 3. Dotales; & donationes propter nuptias, *Infr. quib. al. licet, vel non licet.* 4. Emphyteuticæ non requiſito domino, *l. fin. C. de jur. emph.* 5. Litigioſæ; niſi alienatio eſſet neceſſaria, *l. fin. Auth. ſi heres C. de litig.* 6. Subjectæ reſtitutioni, *l. fin. §. ſed quia Com. de legat. Niſi favore dotis aut donationis propter nuptias; item alimentorum, Auth. res quas C. eod. Et piæ cauſſæ, arg. l. 25. §. fin. ff. eod. vel neceßitatis. Auth. contra rogatus C. ad Trebell. Sed non niſi legitime à judice. Bart. in l. fin. §. etſi præfatam, C. de jure delib.* 7. Cupreſſi in luco Daphnenſi, *tot. tit. 11. C. 17. 20.* Vltimo, Venena mala, &c. *l. 35. §. veneni mali ff. de contr. emt.* Ex principum conſtitutionibus in ſpecie. 1. Vendere non licet purpuram, & ſericam hominibus privatis: arma barbaris. 2. Vinum, oleum, aliudve liquamen uſus cauſſa paratum: 3. Annonam popularem & militarem. 4. Eunuchos ſive ſpadones. Liberos

beros proprios (quod aliàs ex lege XII Tab. fieri poterat) niſi egeſtate cogente, & victus cauſſa. *t.t.C. quæ res vend. non poſ.*

Quatenus valet venditio rei alienæ?

℞. Eo caſu, ſi contrahentes, vel emtor ſaltem neſciverit rem alienam eſſe; aut ſcientes, ſaltem bona fide contractum ineant; idque ſive omnino, ſive ex parte res ſit aliena, *l.1. & ſeq. C. de reb. al. non alien.* Sed rem alienam vendens obligatur, ut vel ipſam rem præſtet, ſi poteſt; vel ſi non poteſt, eâ evictâ, ad intereſſe teneatur. *Vult.eod.n.29.*

An ut venditio, ſic emtio rei ſuæ valet?

℞. Minimè: in tantum, ut, etſi juſſu emtoris, ignorãtis rem ſuam, alteri tradideris, non tranſeat in eum dominium, *l.1.§.1. & l.19.ff. de contr. emtion.*

Quale debet eſſe pretium?

℞. 1. Debet eſſe certum, *§.1. hic.* (quod quamdiu definitum non eſt, non naſcitur obligatio,) ſive in conventione quantitas abſolutè exprimatur à partibus utrimque, ſive relatè ad aliquid ex quo certum eſſe poſſit; puta, *Tantum dabo quanti Titius emit. l.7.§.hujuſmodi & 1.ff.de cont. emtion.* 2. Debet conſiſtere in pecunia numerata, certæ & taxatæ quantitatis, *§.2. hic. Vtpote quod in hoc emtio venditio à permutatione diſtinguatur: Vel alias contractus ſit innominatus,* DO VT DES.

Quid ſi pretium in arbitrium tertii conferatur?

℞. Vt pretio in arbitrium unius contrahentiũ, ſive emtoris, ſive venditoris collato, puta; *Vendo tibi fundum quanti æſtimavero; vel æſtimaveris,* nulla erit obligatio, & inutilis contractus. (*Quod rei ſolvendæ ſic non erit neceſſitas, l.35.§.1.l.13. C. de contr. emt.*) Sic in arbitrium tertii collatum

valet, modo is æſtimaverit: ſecus ſi noluerit, vel non potuerit æſtimare, §. 1. *hic.*

Quando igitur cenſetur perfectus contractus?

Reſp. Statim ac de pretio, ejuſque quantitate, reque tradenda inter partes convenit; etſi pretium nondum ſit numeratum, nec traditio rei interceſſerit, nec arrharum nomine quicquã ſolutum ſit, *Pr. hic.* Aut in ſcripturam contractus non ſit redactus, *ibid. Niſi expreſſè convenerit, ut ſine ſcriptura non conſiſtat:* Quo caſu tum demum perfecta cenſetur venditio, poſtquam in ſcripturam redacta eſt: *ibid. & ſec. ante dicta.*

Quatenus dicis perfectum ſic eſſe contractum, cum in eo & rei traditio, & pretii ſolutio requirantur?

℞. 1. Quoad *obligationem* perfectus quidem hoc caſu dicitur contractus, & quoad *actionem;* ita ut parte invita recedi ab eo non poſſit. 2. Reſpectu *periculi & commodi rei venditæ*, quod utrumque, poſt iſtum conſenſum, regulariter ad emtorem tranſit, §. 3. *hic. l. 8. ff. de peric. & com. rei vend.* 3. Reſpectu ejus *quod poſt iſtum conſenſum utrimque neceſſitas oritur, & rei tradendæ, venditoris; & pretii ſolvendi emtoris reſpectu.* Quæ omnia quando ita convenit tum demũ certa ſunt, poſtquam inſtrumenta emtionis ab ipſis contrahẽtibus vel ſcripta ſunt, vel ſubſcripta. *pr. h. & ſup.*

An pænitentiæ locus eſt ſemper ſi iſtorum, quæ ante dicta ſunt, aliquid deeſt?

℞. Omnino; niſi arrharum nomine aliquid fuerit datum: *Quo ſubſecuto quocunque modo celebratus fuerit contractus, emtor contractum adimplere recuſans, perdit quod dedit: Venditor duplum ejus quod accepit reſtituere cogitur, licet ſuper arrhis nihil ſit expreſſum. Princ. hic.*

Quis primus adimplere contractum debet?

Reſp. Is

Reſp. Is qui prior agit ex contractu; idque ſecundum regulam generalem, *§. 6.* Quod qui ex contractu aliquo agere velit ultro citroque obligatorio, & ad eum implendum partem alteram cogere, ipſe prius eam impleviſſe; vel ſaltem, ut impleat paratum ſe præſtare debet. Puta emtor ad traditionem agere volens, debet offerre pretium; Venditor ad pretii ſolutionem agere volens, rei offerre traditionem, *l. Iulianus §. offerre, l. qui pendentem, 25. ff. hoc tit. W eſ. par. eod. 7.*

An verò ad rei traditionem & pretii ſolutionem præciſe hic contrahentes tenentur?

R̸. Imo venditor præciſe rem tradere debet, nec præſtando intereſſe liberatur, modò facultatem rei tradendæ habeat, *l. 11. §. 2. l. 30. de act. emt. Vend.* Secus, ex benigniori ſententia præſtando intereſſe liberatur. Pretium ita emtor venditoris facere debet, ut in eum dominium transferat. *d. l. 11. §. 2.* Niſi ejus fidem venditor ſit ſecutus; *Ut in emtione, in qua ſolutio in diem collata eſt; puta cum tempus indulgetur. l. 16 ff. ibid.* Non ſoluto pretio, nec fide de eo habita, res emtæ adeò non fiunt accipientis; ut, emtore bonis cedente, venditor eas vindicare poſſit, ac cæteris creditoribus præferatur. *l. 19. & 53. ff. eod. Gayl. 2. obſerv. 15. num. 4.*

An res vendita ſemper eſt periculo emtoris?

Reſp. Nequaquam, ſed certis caſibus manet periculo venditoris. Puta, 1. ſi res vendita ſub conditione, pendente conditione perierit; ſecus ſi deterior tantum facta ſit; quod ad emtorem tantum ſpectat. 2. Si res in genere vendita; aut talis, quæ in numero, pondere & menſura conſtet, *Quod ejuſdem rei tum demum perfecta cenſeatur venditio, cum ea admenſa, appenſa, aut numerata fuerit; quaſi ſub iſta conditione facta.* 3. Si dolo vel

culpa venditoris res perierit, *Niſi emtor aut ſolus, aut poſterior moram commiſerit; Vtpote quo caſu venditor dolum tantum præſtat; quod ſi ſolus aut poſterior venditor moram fecerit, res ipſi perit. l. 33. §. in his ff. de act. emt. l. 17. de peric. & com. rei vend.* 4. Si venditor cuſtodiam & periculum rei venditæ in ſe ſuſceperit. 5. In venditione alternativa, *ut, Sticho aut Pamphilo vendito*; ſi pariter uterque perierit, ad emtorem quidem ſpectat periculum: ſi alteruter tantum, prioris interitus ad venditorem, poſterioris ad emtorem ſpectat. *l. 34. §. ſi emtio. ff. de contr. emt.*

Quot modis contrahi emtio poteſt?

Reſp. Aut pure, aut ſub conditione; aut in diem, ex die, ad diem.

Explica quid juris circa hos modos?

℞. Valent quidem tales contractus ſed ſub conditione initi, ſic tantum ſi conditio, non ſi res vel pretium in emtoris conferatur arbitrium. In diem, ad diem, vel ex die cum contrahitur emtio, (*quibus modis quomodo contrahatur ex ante dictis patet,*) niſi dies adjunctam habeat conditionem, ita cenſetur contracta obligatio, ut non ipſa; ſed rei tantum traditio ſuſpenſa videatur. *§. 2. ſup. de verb. obl. Perez. hic.*

Ad conditionales venditiones quænam ſingulariter referri poſſunt?

℞. Venditiones eæ quibus res ad deguſtandum vel ad menſuram venduntur; puta ut emtio non ſit rata vini, antequam vel deguſtatum, vel admenſum ſit: Vel utrumque factum.

Quid juris circa ſingulas iſtas venditionis ſpecies, quoad rei venditæ periculum?

℞. Si ad deguſtationem ſolam venditum, vel menſuram; periculum vini ad emtorem tantum ſpectat poſtquam deguſtatum, vel admenſum ſit:

ultima

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ultima conditione, id eſt, utraque conditione ſi venditur, periculum qualitatis uſque ad deguſtationem ad venditorem; poſt eam demum ad emtorem: periculum ſubſtantiæ ſeu rei interitus, donec vinum admetiatur, quamvis deguſtatum, ad venditorem pertinet. *l.34.§. alia & l.35.§.pen. de contr.emt.l.15. de peric.& com. rei. V. Weſ.par.de per. & com. rei vend. per totum.* Si vinum ſimpliciter, ſeu per averſionem vendatur, omne periculum ſtatim ad emtorem tranſit, *l.4. §. fin. l. ſi vina ff. hic. t. Weſ. par. eod. Tac. epitome hic theſ. 19.*

Quid vocas per averſionem vendere?

℞. Cum res ut eſt venditur. Vnde ſtatim perficitur emtio, cum emtor nec deliberandi tempus nec probandi poſtulaverit, *Calv. lexic.*

An huic contractui, non ſolent aliquando pacta adjici?

℞. Omnino; & ſunt quidem eorum frequentiſſima, addictio in diem, lex commiſſoria, & pactum de retrovendendo.

Quot modis fit addictio in diem?

℞. Vel purè, ſed ita ut oblata meliori conditione, liceat ab emtione recedere: vel ſub conditione, ut perficiatur emtio, niſi melior conditio offeratur, *tot.tit. de in diem addict. Weſem. eod.*

Quid eſt hic lex commiſſoria?

℞. Conventio quâ cavet venditor, ut, niſi pretium intra certum diem ſolvat emtor, res ſit inemta, *t. t. de leg. commiſſ.*

Quid eſt pactum de retrovendendo?

℞. Quando res ita diſtrahitur, ut, oblato quandocunque vel intra certa tempora pretio, res reſtituatur, *l.2.C. de pact.int.emt. Quod pactum etiam ad heredes tranſit, & extraneo cedi poteſt. per not. Gayl. 2. obſ. 2. n.4. 5.*

Qua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quæ actiones naſcuntur ex hoc contractu?

℞. 1. Actio *emti*, quæ datur emtori contra venditorem ad rem venditam tradendam, ſeu vacuam ejuſdem poſſeſſionem præſtandam, & poſt moram ad hoc quod intereſt, ita ut etiam petantur rei venditæ fructus & acceſſiones. Altera *ex vendito*, competens venditori ad conſequendum id quod emtor ex contractu à ſua parte præſtare debet; puta ad pretii præſtationem. *tit. de act. emt. vend. Treut. hic th. 11. De iſtis, ut & de omnibus actionibus infra.*

An contractus hic ſemel perfectus ita à partibus utrimque conſummari debet, ut reſcindi non poſſit?

℞. Imo verò reſcinditur (etiam ex intervallo) re integra *id eſt, re nondum tradita aut pretio numerato*) mutuo conſenſu: non una parte invita, *l. Nihil tam 35. ff. de R. I. Weſem. par. ff. de reſc. vend. 1. & ſeq. quamvis emtori per fidejuſſorem de re tradenda; Venditori de ſolvendo pretio per arrham, aut alia ratione cautum ſit.* Re non integra non reſcinditur venditio, niſi cætera quæ eam ſunt ſecuta, id eſt, traditio, numeratio, & cautio ſimul reſcindantur. *Weſ. par. eod. n. per l. 2. ff. de reſc. vend. l. ſi ab emtione, ibi Dd. ff. de pactis. Vult. juriſp. eod. n. 79.* 2. Si venditor in rei immobilis vel mobilis pretioſæ venditione ſupra dimidium juſti pretii ab emtore deceptus ſit. *l. 2. l. ſi voluntate C. de R. vend. §. ſi quis in fraudem Inſt. de act. Weſemb. eod. n. 5. Optio tamen datur emtori, vel rei redhibendæ, vel ſupplendi pretii, d. l. 2. Vult. eod.* 3. Si propter tributa publica ſub haſtâ bonis debitoris per ambitionem & gratiam in ejus fraudem venditis, penſionem offerat; Item ſi quis fundum debentem cenſum fiſco vel Reip. ea lege emat aut vendat, ne onus illud emtorem

ſequa-

ſequatur: *Quo caſu & res & pretium in ærarium reducitur, & utriuſque contrahentis damnum.* 4. Si pater filium diſtraxerit, unicuiq; licet eum in libertatem aſſerere, etiam ipſi patri & filio diſtracto; ſed mancipio vicario, & pretio oblato, &c. *Cujac. part. de patrib. qui fil. ſuos diſtraxer. Vult. eod. n.79. & ſeq.*

Dixiſti ex deceptione ultra dimidium juſti pretii reſcindi venditionem, an ergo non licet contrahentibus ſe invicem circumvenire?

℞. Omnino quidem quoad pretium (ſed citra doli propoſitum) infra dimidium, *l.16. §.4.ff. de minor.* Idque ex uſu juris gentium, *l.22. §. fin. §. adeò hic eod.* & ratione rerum variè æſtimatarum. Non verò quoad res emtas venditas, cognitis earundem vitiis ante celatis. *Treut. hic th.4. lit.* d.

De Redhibitione & Quanti minoris.

Quid ergo juris circa rerum emtarum vitium?

℞. Quod ob earundem traditarum vitium (*corporis, non animi, niſi corpus domino reddat inutile, l.17. §. 12. hic.*) ex Ædilitio edicto (*licet de ſervis & jumentis tantum loquatur, tamen non modò de omni pecude, l.3.§. 4. ſed etiam de re quavis mobili & immobili obtinens, l. 1. pr. l. 49. hic l.4. C. de Ædil. Ed.*) redhibitio fiat, (*ſed non in debitis fiſcalibus, l.1.§. 3. hic.*) vel quanti minoris ſupplementum.

Quid eſt redhibitio?

℞. Redhibitio (*quaſi redhabitio dicta, l. 21.h.t.*) eſt venditionis reſolutio, qua omnia in integrum reſtituuntur, perinde ac ſi neque venditio, neque emtio interceſſiſſet, *Puta re ab emtore venditori; à venditore emtori pretio cum uſuris & intereſſe omnibuſque acceſſionibus & emolumentis reſtitutis,*

tis, damnoque culpa dato reparato, l.60.h.t.Weſemb. par. hic n.7. Ad quam quæ datur actio redhibitoria dicitur.

Qualia vitia in ſpecie dant locum redhibitioni?

℟. 1. Talia quæ ſi emtor ſciviſſet, rem non emiſſet, *l.48.§.4. hic. Cujus ignorantia hic omnino deſideratur. Cum ceſſet actio ſi vel monitus vitium ſciverit, vel id apparuerit. arg. l.11.ff. hic.*

Quid ſi venditor ipſe vitium ignoraverit?

℟. Non prodeſt ei ignorantia: Scientia ex diverſo ad intereſſe obligat. *l.1.C. hic. Ignoraverit verò, an ſciverit vitium, Iudex ex vitii qualitate & circumſtantiis arbitrabitur. Scotanus eod.*

Quo tempore debet res eſſe vitioſa ut ſit locus redhibitioni?

℟. Venditionis. Ante quam licet præceſſerit, ſublatum, *l.1.§.pen.ff. hic.* vel poſt ſecutum, nocet emtori, *l.3.C. hic. Præſens fuerit, an ſecutum ſit, judicis eſt arbitrium. Scotanus hic.*

Quando quanti minoris ſupplementum habet locum?

℟. Cum tale eſt vitium quod emtor, ſi ſciviſſet, rem non emturus fuiſſet, niſi minori pretio.

Quod eſt illud ſupplementum?

Reſp. Quando non quidem reſcinditur contractus, ſed emtori reſtituitur de pretio quanti minoris res valuit cum emeretur à venditore idem vitium ignorante, *Cujac. par. hic. Weſ. eod. n.5. Ad quod data actio, quanti minoris, & æſtimatoria dicitur.*

Quid differunt hæ duæ actiones?

Reſp. 1. Quod redhibitoria datur ſolùm in vitiis uſum rei impedientibus: Quanti minoris etiam in aliis, *Weſ. par. hic.* 2. Prior ſolvit planè contractum; altera pretium modò reducit ad æqualitatem.

tatem. 3. Prior ob rei vitium intra ſex menſes, ob ornamenta jumentorum intra 60 dies, altera intra annum à die ſcientiæ, *l.* 55. *hic.* inſtituenda, *l.* 19. *§. fin. l.* 38. *ff. hic. Treut. eod. th.* 3.

Eſtne in electione emtoris utra agere velit?

℞. Omnino. *arg. l.* 48. *§.* 2. *hic. At verò licet actum fuerit æſtimatoria, cum res adeò eſt nullius pretii, ut non expediat domino eam habere, officio Iudicis continebitur ut redditâ re pretium reſtituatur, l.* 43. *§.* 6. *hic. l.* 25. *§.* 1. *ff. de Except. rei jud. Scotanus eod.*

De Evictione.

Cum alienam rem vendi quidem poſſe dixeris, ſed ea evicta venditorem ad intereſſe emtori teneri, dic quid ſit evictio?

Reſp. Rei noſtræ quam adverſarius legitimo titulo acquiſiverat per judicem facta recuperatio. *l.* 24. *l.* 56. *& ſeq. hic.*

Vnde & quatenus de eâ præſtanda tenetur venditor?

Reſp. Tenetur ſive tota res, ſive pars (*& quidem ſpecie vendicationis, non aliâ actione*) evincatur, *l.* 38. *§. ſi quis facto, ff. de V. O. Weſ. par. hic. n.* 9. vel ex ipſa contractus naturâ; & quidem ad pretii reſtitutionem, & id quod intereſt, *l.* 60. *l.* 70. *ff. hic.* Vel per ſtipulationem; (*per quam, ſine ſatisdatione tamen caveri ſolet*) eamque vel ſimplæ, quando conventum inter partes, ut re evicta ſimplum pretium præſtetur (*quo caſu & ad pretium, & ad intereſſe ſimiliter agi poteſt, dd. legibus.*) Vel duplæ, quando venditor duplum pretii re evicta promiſit, *l.* 17. 18. *§.* 3. *hic.* Quo caſu tenetur modò in id quod per ſtipulationem promiſſum, *Weſem. par. eod. n.* 8. *& ſec. ante dicta.*

Quo-

Quomodo committuntur hæ ſtipulationes?

℞. 1. Cum res evincenti judicio reſtituta. 2. Emtor æſtimationem præſtare coactus. 3. Poſſeſſor, ab emtore conventus, abſolutus eſt, *l.* 16. §. 1. *l.* 31. *l.* 34. §. 1. *hic. Weſ. par. eod.*

An in ſolo contractu emtionis locum habet evictio?

℞. Imò verò & in permutatione, *l.* 29. *C. hic. arg. l.* 1. *C. de rer. per.* datione in ſolutum, omnique alio contractu ex quo per titulum oneroſum quid acquiritur, *Scotan. eod. Non in donatione, ſive à conventione, ſive à traditione inceperit, l.* 2. *& ib. Duarenus C. hic. Treut. eod. th.* 5. *lit.* d.

Quæ nomine evictionis competunt actiones?

Reſp. Secundum ante dicta, 1. Ex emto tanquam ex naturâ contractus, qua pretium quo res æſtimata tempore emtionis, & quanti emtoris intereſt rem non eſſe evictam, petitur, *Weſ. eod.* 2. Ex ſtipulatione, ſive ſimplæ, quâ (*quia & ipſa hic eſt naturalis*) idem petitur quod ex emto: ſive duplę, quâ ſolum petitur quod in ſtipulationem eſt promiſſum. *Weſ. par. eod. n.* 9.

An non aliquando ceſſant hæ actiones?

Reſp. Omnino, 1. Si emtor litem contra ſe motam autori ſuo, aut heredi, *l.* 8. 21. *C. hic.* ante condemnationem (*modò cauſſa venditionis non ſit notoriè injuſta*) nunciare neglexerit, *Treut. eod.* 2. Si ſciens rem alienam alteri obligatam emerit. *l.* 27. *C. hic.* 3. Si juſtis defenſionibus & appellationibus non ſit uſus, *l.* 29. §. 1. *ff. hic.* 4. Si ſponte cum agente tranſegit, *l.* 56. §. 11. *l.* 63. *hic.* 5. Si per injuriam res ei auferatur, *l.* 51. *ff. hic.* 6. Vel ex facto, culpave emtoris, *l.* 27. *l.* 55. *l.* 66. *hic.* 7. Si præſcriptio à tempore venditionis cucurrit, *l.* 54. *eod.* 8. Si non contra formam conventionis, ſed aut ex ſui naturâ, vel facto autorum ipſius

emtoris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

emtoris res evincatur. *Cravetta conſ. 24. n. 1. Weſ. eod. n. 10. & ſeq. ante dicta.*

De Iure retractus.

DIxiſti quomodo res vendita evinci poſſit à domino: an verò re propria venditoris vendita, tertius ſibi eam ita redhibere aliquando non poteſt, ut ipſi emtori in re emtâ præferatur?

Reſp. Omnino; & dicitur quidem id jus προτιμήσεως, id eſt prælationis, item jus retractus, & congrui.

Quæ iſtius juris origo?

Reſp. Probatum id prius Romanis quoad proximos & conſortes, *l. 6. C. Theodoſ. de contr. emt.* & abrogatum conſtitutione Imp. Valent. Theod. & Arcadii, *l. 14. C. de contr. emt.* Deinde rurſus in feudis conſtitutione Friderici, & variarum nationum legibus aut conſuetudinibus obtinet. *Gothofr. ad d. legem. Syntagm. Tholoſ. lib. 26. cap. 1.* (*Quomodo in Batavia noſtra obtineat vide Clar. Grot. introd. Polit. Holland. lib. 3 cap. 16.*) & partim etiam ex conventione. Vnde in municipale & conventionale non male dividitur, *Vigel. Meth. jur. controv. lib. 6. initio.*

Retractus municipalis quorum conſideratione conceditur?

Reſp. Vel conſanguinitatis (*qui gentilitius dicitur*) vel vicinitatis, vel conſortii, ſeu ſocietatis.

Quid eſt retractus gentilitius?

Reſp. Facultas redimendi rem immobilem venditam æquali pretio, ratione proximitatis, intra certum tempus, *Syntagm. eod. n. 4.*

Quæ res poſſunt retrahi?

Reſp. Immobiles tantum. *Syntagm. eod. cap. 2. n. 1.* (*non mobiles, nec moventes.*) & iis accenſitii

annui

annui reditus, cenſus, penſiones perpetuæ; ut & vectigalia, portoria, uſusfructus venditus. *eod.numer.* 3.4. Et quidem in genere retractus gentilitii tales res tantum quæ ſunt de genere & familia, & è bonis majorum. *Syntagm. eod. n. 6.* Non noviter emtæ à venditore, *eod.*

An omnes res immobiles gentilitiæ, & quidem quocunque caſu retrahi poſſunt?

Reſp. Minimè. Nec enim poſſunt retrahi. 1. Limitaneæ regni, proximiore cui Princeps minus fidit eas retrahere volente *l. quicunque. Si de fundis limit. C. lib.* 11. 2. aut regi venditæ, *Papon. lib.* 11. *tit.* 7. *art.* 15. *Syntag. eod. n.* 8. 3. Aut ob crimen ad fiſcum delatæ. (*quia hic nulla eſt venditio*) Omnino delatæ per contractum (*quia in contractibus privatorum loco eſt*) *l.* 1. *C. de jure fiſci lib.* 10. 4. Nec venditæ ab Eccleſiâ (*quia proximos non habet.*) Omnino Eccleſiæ venditæ, *Syntagm. eod. n.* 12. 5. Nec decimæ Eccleſiaſticæ, *Synt. eod. n.* 13. 6. Nec heredibus venditæ (*quia jus familiæ non videtur mutatum, eod. n.* 14.) 7. Non una ex pluribus rebus ſimul venditis, vel pars ex toto. *eod. n.* 15. 8. Non res venditæ pro augendis ſcholis, & eccleſiis, (*quia utilitati publicæ privata cedit. eod. n.* 16.) 9. Non feuda vendita. *Ne vaſſalli cogantur habere dominum quem nolunt. eod. num.* 17.

An verò refert quo contractu, aut titulo alio res ſint alienatæ?

Reſp. Omnino. 1. Quia res venditæ valido contractu tantum retrahi poſſunt. *Syntag. eod. cap.* 3. *n.* 1. Non donatæ, *eod. cap.* 7. 2. Aut relictæ titulo inſtitutionis generalis, aut ſpecialis. *eod. num.* 3. 3. Aut datæ transactione, *eod. cap.* 8. 4. Non rerum diviſione (*quia diviſio nullum jus novum tribuit, ſed ante quæſitum modo diſtinguit.*) 5. Non

mutuatæ,

ıutuatæ, commodatæ, locatæ, *eod. cap.* 11. *n.* 1. Omnino datæ in ſolutum, (*quia cenſentur alie-ari cum onere. eod. n.* 3.) Non permutatæ, *cap.* 2. *num.* 1. Niſi in fraudem fiat permutatio. *od. n.* 2.

Qui poſſunt retrahere?

℟. Proximus. Non remotior, *niſi intra tempus etractus proximo ſilente, eod. cap.* 17. *n.* 18. & uidem conſiderata proximitate venditionis tempore. 2. Si plures ſint, eodem gradu, omnes quidem ſi velint, *n.* 6. (*Nec enim ab emtore cogi poſſunt ut retrahant, n.* 8.) Sed non tanquam proximus ipſe venditor; ex novo etiam jure. *eod. cap.* 14. *num.* 1. Aut ex ejus perſona ipſius heres, tanquam heres. Omnino verò ut proximior, *eod. cap.* 15. Sed & proximi heres, ſuus quidem, extraneus non; niſi defunctus vel cœperit, vel dixerit ſe velle retrahere, *eod. n.* 2. Cedere verò jus retractus extraneo proximus non poteſt. *eod. cap.* 18.

An omnes proximi retrahere poſſunt?

℟. Minimè, 1. Nec enim retrahunt niſi & naturali & civili vinculo ſint conjuncti venditori; non adoptati, vel affines, nec ſpurii bona patris, *eod. cap.* 17. 2. Nec ii quidem niſi res redhibendas emere poſſint: *Vnde non retrahunt qui munera & officia quæ rebus retrahendis hærent præſtare non poſſunt, eod. cap.* 16. *Vt fœmina in feudo non fœmineo, cap.* 1. *de nat. ſuc. feud. nu.* 12. *Perſonæ Eccleſiaſticæ in feudis temporalibus, quatenus ea habere non poſſunt. eod. n.* 3. 3. Non qui jure civili pro mortuis habentur; *ut deportati.* 4. Nec, ſi quidem in primâ traditione appoſitum ne quis extra rectam lineam retrahat, à latere proximiores, *eod. n.* 7.

Quorum locorum conſuetudinibus regitur retractus gentilitius?

℟. Eo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Eorum quibus res venditæ ſunt ſitæ, non quibus venditores vel retrahentes habitant. *Tholoſ. eod. cap. 19.*

Quis eſt modus conſtituendi, vel proſequendi retractus?

℞. Proximus retrahere volens debet 1. Extra judicium emtorem interpellare ut ſecundum conſuetudinem loci huic juri ſatisfaciat; & in recuſantem inſtituere actionem in rem ſcriptam. *Tholoſ. eod. n. 2.* 2. Pretium æquale, & quodcunq; pretii nomine additum, cum legitimis impenſis in rem & inſtrumenti venditionis confectionem factis reſtituere, *eod n. 2. 3. 4.* 3. Idque ſtatim: *ut de pretio & cæteris emtor fidem habere non teneatur. eod. n. 5. (Puta quia cogit ad venditionem,)* Et quidem integrum, *nu. 22.* 4. Vel ſaltem offerre realiter in pecuniâ numeratâ, idque in domo emtoris. 5. Eo abſente Iudicem qui de oblatione ſtatuat adire, & conteſtatione factâ pecuniam deponere, vel apud ædem ſacram, vel alio loco publico, vel apud Iudicem, *eod. n 2. 3. 4. 5. 6.*

Quod tempus ad retrahendum conceſſum proximis?

℞. Annus & dies, ut refert jus Pontificium. Sed & longius, vel brevius ſecundum locorum conſuetudines, à die ſcientię, etiam in minoribus currens. (*Quia conſuetudines ſunt ſtricti juris, & minores quoque obligant, l. ſine herede, §. Lucius ff. de admin. tut.*) Quo elapſo non datur regreſſus. *eodem.*

Quis finis retractus gentilitii, & quæ hujus juris ratio?

℞. Finis & ratio præcipua hujus juris eſt bonorum in familiâ conſervatio. *eod. cap. 25. n. 5.*

Quatenus & unde competit retractus ratione vicinitatis?

Reſp. Ex

Reſp. Ex conſtitutione Friderici, poſt Theodoſium, & ſpeciali locorum conſuetudine. Sed quidem ſi nullum prædium inter vicinum & venditum prædium ſit medium, *Vigel. h. qu. 5. Reg. 19.* Licet prædii venditi partem ſibi venditor reſervaverit, *Capyt. deciſ. 38. Vigel. eod.* Minimè ſi vel aliud prędium eſt intermedium, vel vicinus ratione prædii ruſtici urbanum velit retrahere. *Afflict. deciſ. 223. Vigel. eod.*

Quatenus & unde competit ratione ſocietatis?
Reſp. Socio competit ex iiſdem conſtitutionibus, etiam omnium bonorum ſocio, intra annum à ſolutâ ſocietate, in parte alteri ſocio durante ſocietate per retractum acquiſitâ, oblato pro rata pretio, *Vigel. eod. reg. 21.*

Quis eſt retractus conventionalis, & unde?
℞. Qui eſt ex partium conventione, & quidem ex pacto de retrovendendo; quo inter venditorem & emtorem convenit ut vel intra certum tempus, vel ſine temporis definitione quandocunque, venditor poſſit rem venditam oblato pretio retrahere. *Vigel. de retract. conv. qu. 2.*

Aliquando tamen citra pactum ex ſtatuto obtinet, ut bonis debitorum venditis, vel neceſſitate in ſolutum datis, liceat ea intra certum tempus redimere: De ſponte in ſolutum datis dubitatur, Vigel. eod. quaſt. 2.

An non hoc jus etiam interpoſito tali pacto aliquando ceſſat?
℞. Omnino: 1. Si minor emens hoc pactum venditori fecerit, vel tutor & curator ejus. 2. Vel prælatus in præjudicium Eccleſiæ. 3. Vel procurator, aut alius adminiſtrator in præjudicium domini. 4. Vel filiusfam. ſine conſenſu patris. 5. Si non in ipſo contractu, ſed modò in pręfatione ejus eſt facta mentio. 6. Vel modò ex intervallo con-

tractui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

tractui ſit additum. 7. Vel contractus principali non conſiſtit. 8. Vel pacto adjectum tempus intr quod redimere non liceat. 9. Si poſtea pacto re tro vendendi ſit renunciatum à venditore. 10. S modus pacto adjectus deficiat. 11. Si agens no ſervarit conditionem pacto de retrovendendo ad ditam. 12. Si res vendita emtori citra ejus cauſ ſam eſt evicta. 13. Si non totam rem emtam, ve omnes, ſed vel aliquas tantum, vel partem modo velit retrahere, *Vigel. eod. juxta Tiraquellum, ex ejuſdem ampliore tractatu compilato breviario, eod.*

An non debet hic actor retractus ante expoſita implere ſolemnia?

℞. Adeò, quidem ut ſi ceſſet, & ipſe ceſſet retractus, *Vigel. eod. Except. 24. Qui ſolemnia infra ipſe exponit, quæſt. 120. per totum.*

An hæc actio ex pacto naſcens extraneo cedi poteſt?

℞. Omnino. Niſi venditoris perſonæ in pacto de retrovendendo ſit adjecta clauſula taxativa. *Vigel. eod. reg. 3.*

An non & hic reſpectu modi conſtituendi & proſequendi retractus quædam conſideranda?

℞. Omnino. Nempe, 1. Si venditor ejuſque cognatus concurrant, utroque retrahere volente, venditorem præferri, *Vigel. eod. quæſt. 5. reg. 6.* 2. Hic actionem inſtituendam apud Iudicem domicilii ipſius rei conventi, non loci rei ſitæ, niſi tertius poſſeſſor conveniatur, *eod. qu. 7.* 3. Et hic agi ad reſtitutionem ipſius rei cum fructibus & acceſſionibus, nec emtorem intereſſe præſtando liberari, *eod. qu. 8. reg. 2. & ſeqq.* 4. Reſtituendam qualis eſt tempore retractus citra dolum emtoris, non qualis fuit tempore contractus. 5. Competere hanc actionem modò intra tempus pacto adjectum, *qu. 9. reg. 2. 3.* 6. Quod ſi adjectum, ut

poſt

poſt aliquod tempus ſit retrahendi poteſtas, nec
nte licere, *d. qu. 9. reg. 1. Poſt definitum tem-
us fruſtra agi, jam dictum. eod. reg. 3.* Equidem
ic leges contractus omnino ſervandæ; quæ ſi non
ecedunt, quoad ſolennia ac modum retrahendi,
nte expoſita ſervanda.

TIT. XXV.

De Locatione Conductione.

CVr locationis conductionis tractatio præcedentem contractum ſequitur?

℞. 1. Quia eidem proximus eſt, & iiſdem regulis ferè conſtat. Puta quod uterque eſt contractus bonæ fidei, ultro citroque obligatorius. 2. Vterque perficitur conſenſu. 3. Vt in emtione venditione conſenſus eſt in rem & pretium, ſic hic in rem & mercedem. 4. Quod ut ibi pretium, ſic hic merces in arbitrium tertii conferri poteſt. 5. Et in pecunia, ut pretium, ſic merces conſiſtit. *Princ. & §. 2. hic.* Differunt tamen, quod in emtione res tantum, hic non res tantum, ſed & facta veniant, *Schneidw. hic Vult. Iuriſpr. cap. 36. n. 9.*

An hic contractus à priori in pluribus differt?

℞. Imo verò differt in pluribus. 1. Quod in contractu emtionis proprietas alienatur; *l. pen. §. ult. ff. de contr. empt.* in locatione uſus tantum venit. *§. 2. hic.* 2. Quod, cùm pretium tantum conſiſtat in pecunia numerata, merces etiam conſiſtit in omni re fungibili. *l. 21. C. h. t.* 3. Venditor re egens vendita à traditione non excuſatur; *per ante dicta.* Omnino verò excuſatur locator à re locata tradenda, ſi ipſe egeat. *l. 3. C. h. t.* 4. Poſt contractum emtionis perfectum periculum caſus fortuiti ad emtorem ſpectat; non rei conductæ ad conductores. *l. 15. §. vii §. item cum quid ff. h. t. Pac. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quid ergo eſt locatio conductio?

℟. Locatio-conductio (una voce ſic dicta) eſt contractus juris gentium, & bonæ fidei; quo uſus vel fructus rei alicujus; vel opera factumque hominis pro certa mercede conſtituitur. *l.* 1. *ff. h. t. Treut. hic theſ.* 1. Vnde locator dicitur, qui quid fruendum vel faciendum dat; conductor qui quid accipit.

Quæ res locari poſſunt?

℟. Omnes in commercio poſitæ, *arg. l.* 34. §. 1. *ff. de contr. emt.* etiam alienæ, *l.* 7. 9. §. *fin. l.* 15. §. 8. *hic.* conductoris etiam propriæ, ante donatæ, *ut in caſu, l.* 77. *ff. de R. I.* aut venditæ; *l.* 21. *hic.* item communes, *C. ſi res com. pign.* (*ſed de partium conſenſu,*) etiam feudum, (*& quidem non tantum ad modicum, ſed & ad longum tempus, Vult. tr. de feud. c.* 2. Res verò talis eſſe debet quæ utendo non conſumatur; *Quod ad uſum, non ad abuſum hic contractus ſit comparatus. Vult. eod. num. hic.*

Quales operæ locari poſſunt?

℟. Honeſtæ & licitæ, *l.* 30. §. 2. Et quidem tales quæ in re alterius ſunt poſitæ, & ex quibus emolumenti aliquid exiſtit; hominis corpore, ſive toto, ſive parte aliqua præſtandæ. *Treut. eod. theſ.* 2. *lit.* g.

Quid hic circa rem neceſſarium?

℟. Res ut locetur, ſatis eſt eam deſignari. Vt quam primum tradatur non eſt neceſſe, modò circa eam de uſu conveniat. *Vult. Iuriſp. eod. n.* 8.

Merces quomodo hic definitur?

℟. Merces & hic debet eſſe certa, & ab initio conſtitui; Quod ſi de ea ante non definita, poſtea conveniat, non locatio eſt; ſed in aliud genus contractus tranſit. puta innominatum do, ut facias. *Schneidw. n.* 5.

A qui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

A quibus definitur merces?

℞. Vel ab ipſis contrahentibus; vel alieno arbitrio, §. 1. *hic*. Vnde etiam in tertium collato arbitrio, ſententia ejus, (modo certum definiat,) valet. *l. 25. hic l. ult. C. de cont. emt. Minus æquum ſi arbitratus fuerit, in arbitrium viri boni fit reductio. Treut. th. 3.*

In qua re conſtat merces?

℞. Non tantum (*ut jam dictum*) in pecunia numerata (*ut quidam volunt*) *l. 19. §. 3. hic.* Sed & in qualibet re fungibili, *l. 19. §. 3. hic. l. 2. C. eod.*

Quando pendi merces debet?

℞. Eo tempore quo, ut ſolveretur, conventum inter partes. De eo ſi nihil actum, conſuetudo loci ſervatur; aliàs in fine anni ſolvitur, *l. 34. ff. de R. I. l. 54. §. 1. hic. Treut. eod.*

Quot modis fit locatio conductio?

℞. 1. Tempus recipit, & ad tempus fit, *l. 24. §. fin. l. 66. hic l. 10. C. eod. Quo non expreſſo in prædio ruſtico, ad annum, quo fructus percipi poſſint, facta cenſetur:* In urbanis donec alter contrahentium renunciet contractui. *l. 13. §. fin. & l. ſeq. h.* 2. Conditionem: puta cum fit ſub certis legibus, & conditionibus expreſſis. *l. 20. ff. l. 10. C. hic. Treut. eod. th. 4.*

An non & tacite locatio contrahitur?

℞. Omnino quidem locatio ſimplex, *Treut. eod. lit.* d. *Puta cum conductor in re locata ſine domini contradictione poſt prioris locationis tempus conſiſtit, de novo conduxiſſe judicatur. d. l. 13.* Non Emphyteuſis, *Quæ ex domini taciturnitate non intelligitur renovata. Iaſon. in l. 1. n. 66. C. de jur. emph Treut. eod.*

Ad quod tempus locatio extendi poteſt?

℞. Tempus hoc dicitur vel incertum, quoad is qui locavit velit, *l. 4. ff. hic.* Vel certum & ab ini-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

tio definitum certo annorum numero. *Vult. eod. n.*18. Idque vel breve, id eſt, minus decennio, à quo proprie eſt locatio conductio, *Vult. eod. In qua de novo ineunda ipſum initio exprimi debet, licet (ut dictum) tacite ſi renovetur ſufficiat. l.item quæritur §. fin. h. t.* Vel longum, id eſt, ultra decennium, *Sub quo facta locatio, ſeu conductio peculiare nomen ſortitur, & Emphyteuſis dicitur. §. 3. hic.*

An ante definitum tempus alteruter contrahentium à contractu recedere poteſt?

℞. Non quidem regulariter: *Quia contractus, cum primum ſint voluntatis, poſtea ſunt neceſſitatis.* Expelli tamen à locatore intempeſtivè conductor poteſt, ſi juſta ſubſit cauſa; puta ſi reparatione domus locata egeat; aut conductor penſionem non ſolvat; aut re conducta male utatur. *N.*120. *c.*8. *l.*54. §. 1. *h. l.* 3. *h. eod.* Et contra còn-ductor ex juſta cauſſa timoris, puta damni infecti, *l.*28. *hic.* Vel incendii, *l.* 49. §. 1. *ad l. Aquil.* Vel impetus hoſtilis, *l.* 13. §. 7. *hic.* Vel peſtis, *Gayl.* 2. *obſ.* 23. *n.*9. renunciare conductioni quocunque tempore poteſt. *Treut. eod. th.*5.

Quæ oriuntur actiones ex contractu hoc locationis conductionis?

℞. 1. *Locati*; quæ datur locatori ut finita locatione ei reſtituatur res locata, *l.*25. *C. hic.* omneque damnum, dolo culpave lata, vel levi (*non leviſſima, l.*2. §. 2. *ff. commodati, l.*28. *C. h. l. & ibi gl. nec caſu fortuito, multo minus inſolito, l.*9. *hic. niſi utrunque conductor expreſſe in ſe receperit, l.*9. §. 2. *l.* 13. §. 2. *l.* 22. *C. de neg. geſt.*) illatum, reparetur, *Treut. theſ.* 6. *hic.* Imprimis ut mercedem eamque integram locatori finita locatione ſolvat conductor. *Pr. hic.* & poſt moram uſuras præſtet. 2. *Conducti*; quæ datur conductori quâ petit libe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

rum rei conductę uſum ad tempus conventum: eo verò non præſtito ut intereſſe locator ſolvat, vel ut merces ante ſoluta reddatur, *l. 11. §. 6. hic.* 3. Damni ob rei locatæ vitium paſſi, modo ſciri vitium potuerit & debuerit, *l. 9. §. 1.* ut & ſi deſierit re conducta uti poſſe præſtationem. 4. Si ex re conductâ ob vim tempeſtatis, aliamque cœli injuriam, hoſtium incurſum, aut alium caſum fortuitum fructus percipere non potuit, pro rata vel in totum merces remittatur, *d. l. 15. §. 2. & 3. l. 25. §. 6. hic. Niſi vel fertilitas præcedens ſequentis; vel ſubſequens præcedentis anni ſuppleat ſterilitatem. d. l. 15. Gayl. 2. obſ. 21. & 23. latè.* Deniq; impẽſas ſive neceſſarias, ſive utiles in rem locatam factas, *d. l. 15. 19. 61. hic. Treut. eod. th. 7.*

Quomodo finitur hic contractus?

℞. 1. Tempore præfinito in contractu; non ante, niſi caſibus ſupra expreſſis. 2. Si res locata vendatur; nec enim ſucceſſor particularis ſtare locationi, *l. 25. §. 1. l. 23. h.* aut colonus partiarius re alienata perſeverare in locatione tenetur. 3. Beneficium legis ſecundæ, *C. de reſc. vend.* in hoc contractu locum habet, tam locatoris, quam conductoris reſpectu. *arg. §. 1. hic. l. 2. ff. l. 21. C. eod. Weſ. hic Treut. eod.*

De Emphyteuſi.

Dixiſti locationem ad longius tempus factam, Emphyteuſin dici, Quid eſt Emphyteuſis?

℞. Emphyteuſis (*ab* ἐμφυτεύω, *inſero, dicta,*) eſt contractus I. Civilis, *l. §. 3. verſ. hic.* quo, ſcriptura interveniente, quæcunque res immobilis utenda fruenda conceditur, ſub lege meliorationis in fundo, & annuæ penſionis domino præſtandæ, *§. 3. verſ. ſed talis hic. Treut. eod. th. 9.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quotuplex eſt Emphyteuſis?

℞. Eſt vel Eccleſiaſtica, quæ à perſona Eccleſiaſtica, in rebus Eccleſiaſticis, vel ſecularis, quæ à perſona ſeculari in rebus profanis, ſive publicis, ſive privatis conſtituitur. *Obrecht. diſp. de jur. emph. th.* 10. *& ſeqq.*

Cur dicis hunc contractum eſſe Iuris Civilis, cum locatio conductio Iuris ſit gentium?

℞. Quod, cum hic contractus ob affinitatem quam habet partim cum contractu locationis & conductionis; partim cum emtione & venditione, apud veteres eſſet dubius, Imperator Zeno ſua lege, *l.* 1. *C. de jur. Emphyt.* propriam ei formam & definitum nomen dedit, atque ita ex ea proprium contractum fecit. §. 3. *hic. Obrecht. th.* 32. *Conanus, Coraſius, Hottomannus volunt eſſe juris gentium. Obrecht. eod. th.* 31.

Quid differt locatio conductio ab Emphyteuſi?

℞. 1. Quod Emphyteuſis Emphyteutæ quaſi dominium rei in Emphyteuſin deductæ præſtet; *l.* 1. *ibi gl. ff. ſi ager vect.* non locatio rei conductæ conductori, *l.* 39. *ff. eod. Vult. com. Inſt. hic. n.* 8. 2. Vnde hic rei conductæ nec ſervitutem, nec aliud jus imponere poteſt, quod poteſt Emphyteuta omnino rei Emphyteuticæ. *Vult. eod.* 3. Conductor mercedem ſolvit in compenſationẽ uſus rei conductæ. *ſec. dicta*, Emphyteuta penſionem non reſpectu fructuum acquiſitorum, ſed in recognitionem acquiſiti quaſi dominii, *l.* 2. *&* 3. *C. hic.*

Quæ eſt differentia inter emtionem venditionem & emphyteuſin?

℞. In emtionem venditionem (*ut & in locationem conductionem*) veniunt non tantum res immobiles, ſed etiam mobiles; in emphyteuſin, immobiles tantum. 2. In emtione rei venditæ ve-

rum

rum ac plenũ, vel ut loquuntur; directum & utile dominium; ad minimum ejus uſucapiendi conditio in emtorem transfertur, *not. in §. 40. & 41. ſup. de rer. diviſ.* In emphyteuſi, (ſi propriè loquamur,) non tam ipſa res, quam rei uſus, adeoq; tantum quaſi dominium, quod utile dicitur, non plenum & verum in Emphyteutam transfertur, *gl. hic in verb. auferre.* 2. In emtione venditione pretium conſiſtit in re numerata: in contractu hoc in alia quavis re fungibili, *gl. hic. Vult. eod.*

An non ſunt alii vicini contractus à quibus hic emphyteuticus differt?

℞. Sunt huic vicini cõtractus ſuperficiarius; libellarius; precarię; & maxime cẽſualis. *Obr. th. 220. h.*

Quid eſt ſuperficiarius contractus?

℞. Quo quis conducit ſolum ut in eo ædificet, & pro recognitione dominii, nomine ſoli illius quotannis ſolarium pendat. *l. 1. ff. de ſup. Vult. eod.*

Quid differt ab Emphyteuſi?

℞. 1. Quod ſuperficiarius jus tantum habet in ſuperficie; Emphyteuta in prædio univerſo, etiam in fundo. 2. Superficiarius acquirit jus reſpectu ſuperficiei in ſolo alieno ſuis ſumtibus poſitę: Emphyteuta verò jus Emphyteuſeos acquirit reſpectu meliorationum quæ jam fecit, vel facturus eſt. *Vult. eod. n. 9.*

Quid eſt contractus libellarius?

℞. Per quem jure venditionis transfertur in alium ſcripturâ interveniente, certa pecuniæ ſumma, pretii nomine ab initio data; & præterea quotannis certa mercede conſtituta; ita ut contractus ille certis temporibus prout convenerit, renovetur, *Vult. eod. n. 10.*

Quid differt ab emphyteuſi?

℞. Quod hic contractus, (ut dictum) ſtatis temporibus renovetur non mutato poſſeſſore, & qui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

dem data certa pecunia; quæ in Emphyteuſi non fiunt. 2. Contractus libellarius non habet, ut Emphyteuſis, jus meliorationis. 3. Semper fit in perpetuum; Emphyteuticus etiam ad tempus. 4. Libellarius contractus in venditione fundi non requirit conſenſum domini, quem requirit Emphyteuſis. *Cujac. apud Vult. eod. n. 11.*

Quis eſt contractus precariæ?

℟. Quando œconomus rem Eccleſiæ alicui dat utendam fruendam donec vixerit, vel alioqui ad definitum tempus; ſive gratis, ſive conſtituta mercede certa, ut is cui res iſta datur, viciſſim aliam rem ejuſdem pretii donet Eccleſiæ, uſufructu quoad vixerit ad tempus certum ſibi retento, ut eo finito proprietas ad Eccleſiam tranſeat. *Vult. eod. Obr. eod. th. 250.*

Quomodo differt ab Emphyteuſi?

℟. Quod hic nulla, ut in Emphyteuſi, fiat mentio meliorationis; nec dominium, ſed tantum uſufructus in accipientem transeat; nec ſemper in precaria penſio præſtetur annua; ſed ſæpè ſit gratuita, nec ſemper perpetua, ſed plerumque anno quinto renovetur. *Cujac. de feud. l. 1. t. 5. Vult. eod. num. 11.*

Quis eſt contractus cenſualis?

℟. Cum quis jus ſuum quod in re habet pro certa pecunia, & cenſu aliquo certo præterea conſtituto, alienat prorſus in alium. *Vult. eod n. 12.*

Quid differt ab Emphyteuſi?

℟. Quod in hoc uſufructus tantum & dominium poſſeſſionis transfertur; in cenſuali etiam proprietas, ut penes concedentem nihil juris maneat prę-ter annuam penſionem: *Vnde etiam in dubio contractus potius cenſetur cenſititius, quam Emphyteuticus. Vult. eod. n. 12.*

In quibus rebus conſtituitur Emphyteuſis?

℟. Vt

℞. Vt diximus, in rebus immobilibus tantum; puta agris, ſeu prędiis, iiſque ſive Eccleſiaſticis, ſive ſæcularibus, urbanis, ſeu ruſticis: *Vtpote quibus, non vero mobilibus finis hujus juris, qui eſt melioratio prædiorum, competit, l. 1. ff. ſi ager vect. l. 1. C. de jur. emph. Obrecht. eod. th. 46.*

Quot modis conſtituitur?

℞. 1. Conſtituitur Emphyteuſis vel ultima voluntate, vel pactione inter vivos. *Obrecht. th. 55. Treut. de loc. cond. th. 11.*

Quæ requiruntur ad eam conſtituendam?

℞. 1. Vt ager ſeu prædium in emphyteuſin revera tradatur. *l. 12. fin. C. de fundis patrimonialibus lib.* 11. 2. Vt lex meliorationis & annuæ penſionis ſolvendæ Emphyteutæ à domino imponatur. *l. 1. C. de jur. Emphyt.* 3. Vt fiat ſcriptura interveniente. *d. l.* 1. 4. Idque vel ſimpliciter ſolius Emphyteutę, non ejus liberorum, vel heredum facta mentione. *Obrecht. th.* 87. Vel in perpetuum, vel ad tempus; & quidem rurſus generaliter ſine ulla ullius temporis ſpeciali expreſſione; aut cum ſpeciali certi, ſive temporis, ſive generationis expreſſione. *Obrecht. eod. theſ.* 94. *& ſeqq.* 5. Vt dominus proprietatem rei ſibi retineat, utilitate ad Emphyteutam pertinente. *Obrecht. eod. th.* 118. *&* 128.

Quis eſt effectus hujus contractus?

℞. Effectus conſideratur, vel reſpectu emphyteutæ, vel reſpectu domini, *Obrecht. eod. th.* 144.

Qui ſunt effectus reſpectu emphyteutæ?

℞. Tres 1. Vt rem Emphyteuticam non quidem jure proprietatis, ſed ei proximo habeat, *l. 1. ff. ſi ager vect. Obrecht. eod. th.* 150. *& ſeq.* 2. Itemque jus ea utendi & fruendi *d. l. 1. Non juris uſusfructus ratione, qui perſonalis eſt; ſed Emphyteutici, quod plerumque eſt perpetuum;* Vnde fit ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

fundi fructus libere vendere poſſit. 3. Vt ad meliorationes teneatur, *l.2.3.C.hic.* 4. Vt jus etiam ipſum alienare poſſit, *l.3. C. de jur. Emphyt.* Vel quatenus convenit; Vel, ſi de eo non eſt conventum, tantum in perſonas idoneas, id eſt, qui canonem ſolvere poſſint, *d.l.3.* Idque certis conditionibus, ut prærogativam concedat domino, prius requiſito, ut vel ipſe, ſi velit, emat, vel requiſitus à venditore emphyteuta in poſſeſſionem emtorem novum emphyteutam inducat, & in alienationem conſentiat, *d.l.3. Quo tacente? ad requiſitionem Emphyteuta duos menſes exſpectare debet. Quibus elapſis is jus ſuum invito domino transferre poteſt, & dominus novum Emphyteutam recipere cogitur. d.l.3. Obrech. th.163. & ſeq.*

An Emphyteuta nullo modo rem Emphyteuticam citra domini conſenſum alienare poteſt?

℞. Imò verò conſenſus iſtius neceſſitas in ſola venditione locum habet (*quia ibi pretium intervenit, & ut, ſi dominus velit, rem emphyteuticã venditam eodem quo vendita eſt pretio emere poßit*) non in permutatione, donatione, vel legato: item nec in oppignoratione, locatione, &c. *Dd. Communiter. Clarus §. Emphyteuſis qu. 15.18.22. Obr. th. 184. & ſeq.*

Quid ſi ſola ἐμπονήματα, hoc eſt, meliorationes emphyteuta vendat?

℞. In iſtis vendendis & transferendis idem obſervare debet quod in venditione & tranſlatione juris emphyteutici, *d.l.3. princ. verſ. ſui autem & §. ult. C. de jur. Emphyt.*

Qui ſunt effectus hujus contractus reſpectu domini rei Emphyteuticæ?

℞. 1. Quod, retenta rei Emphyteuticæ proprietate & poſſeſſione civili, manet dominus, ut loquuntur, directus. 2. Quod in dominii iſtius recognitio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

cognitionem quotannis penſionem recipit, *d. l. 2. §. adeo hic. Etſi nullos emphyteuta ex re fructus percipiat, vel pars ejus pereat. Secus ſi tota perit, Quo caſu non ſolvit penſionem emphyteuta.* 3. Quod ſine ipſius conſenſu, quatenus dictum, alienari res emphyteutica non poſſit. 4. Quod licet vel alienatione conceſſa, vel poſt domino denunciatam venditionem duorum menſium morã is ſuſcipere novum emphyteutam cogatur, *d. l. 3.* Ius tamen emphyteuticum in eum non transferatur, niſi in poſſeſſionem agri vectigalis inducatur; ut autem emphyteuta novus ſuſcipiatur & in poſſeſſionem inducatur, venditor à domino petere debeat. *d. l. 3.* 5. Quod in quacunque alienatione rei emphyteuticæ propter novam inveſtituram, à domino ſolvendum eſt laudemium; hoc eſt, quinquageſima pars æſtimationis fundi emphyteutici, (*non tamen ſi intra duos menſes voluntatem ſuam non aperiat*) *d. l. 3. Clar. §. Emphyteuſis q. 23.* 6. Quod Emphyteuta jure ſuo excidente fundum ad ſe revocare poſſit. *Obrecht. th. 213.*

Dixiſti jus emphyteuticum fere eſſe perpetuum, an hoc ſemper eodem modo verum eſt?

℞. Non ſemper, ſed variat hoc jus pro modo conſtitutæ emphyteuſeos.

Explica hanc juris variationem?

℞. Simpliciter conſtituta emphyteuſis ſæcularis quidem non ad adſcendentes tantum, ſed & ad extraneos heredes tranſit: Eccleſiaſtica ad deſcendentes tantum. 2. Generaliter, ut diximus, conſtitutæ tempus eſt decennium. 3. Ad certum tempus conſtituta, vel ad certam generationem, durat tantum uſque ad, ſive tempus, ſive generationem, determinatam. 4. In perpetuum, ſi pro ſe & filiis conceſſa, durat donec deſcendentes exſtent; non ultra. Si pro ſe & heredibus quibuſcunque,

durat donec extranei exſtent: Si ſimpliciter pro ſe & heredibus, tam ſæcularis, quam Eccleſiaſtica Emphyteuſis (debitis ſemper in hac ſolennitatibus obſervatis) etiam ad extraneos tranſit. *Clarus §. Emphyteuſis qu. 28. per totum. Obrecht. eod. theſ. 94. & multis ſeq. Treut. eod. th. 9.*

Quomodo Emphyteuta ſolvere debet canonem?

℞. Quotannis; & quidem integrum; loco & die conventis; nullo die expreſſo, anni ultimo: citra ullum onus, & ita quidem ut ſingulis annis ſingulas ſolvat penſiones, nec plurium annorum canonem invito domino ſolvere poſſit. Interpellationem etiam dominii exſpectare non poteſt; ſed ſponte ſolvere debet. *§. adeò hic. l. 1. C. de jur. emphyt. Clar. eod. q. 12. Obrecht. eod. th. 130. & ſeq. item 335. & ſeq.* Denique apochas à domino ſolutæ penſionis accipere, & præteritorum annorum, ut de ea ſemper conſtet, domino exhibere cogitur. *d. l. 2.*

Quid ſi Emphyteuta ceſſet in ſolutione canonis?

℞. Si ceſſaverit per triennium, in Emphyteuſi ſæculari; ſive per biennium in Eccleſiaſtica, jure ſuo excidit & expelli poteſt. quamvis non ſit interpellatus à domino, *Obrecht. th. 335.* & modo ceſſet in partis ſolutione, *Obrecht. eod. th. 340. l. 2. C. hic.* Idem juris eſt apochis fiſcalibus non redditis, *d. l. 2. Obrecht. th. 334.*

Annon & aliis rationibus amittitur emphyteuſis ab emphyteuta?

℞. 1. Si rem emphyteuticam deteriorem fecit. *de quo in Eccleſiaſtica emphyteuſi text. expreſſ. Nov. 20. c. 8. de ſæculari Dd. communiter ſtatuunt. Clar. eod. qu. 16. ob rationis identitatem.* Et quidem dolo vel culpa, ipſaque deterioratio ſit in rei proprietate, & quidem magna. *Obrecht. eodem th. 296.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

th.296. & ſeq. 2. Conceſſa modo pro ipſo & liberis ejus, ſi ſine liberis moriatur, ſive naturaliter, ſive civiliter; puta per ingreſſũ monaſterii, *Secus ſi conceſſa ut ad extraneos heredes tranſiret. Quia monaſterium heredis loco eſt. Obrecht. eod. th.* 308. *& ſeq.* 3. Si poſt acquiſitam emphyteuſin intra legitimum tempus inveſtituram non petit, *l.* 3. *C. eod. Obrecht. eod. th.* 318. *Quod duorum eſt menſium d. l.* 3. *Annum & menſem concedunt Dd. communiter. Obrecht. eod. th.* 321. 4. Aut domino petenti inveſtituræ inſtrumentum non oſtendit. *Obrecht. eod. th.* 331. 5. Si emphytẽuticam rem prohibito modo ſine conſenſu alienat, *l. fin. C. eod.* Aut pactis conventis ſtare detrectat. *§. cæterum, §. ſi verò Auth. de alienat. & Emphyt. Weſ. par. ſi ager vectigalis.* 6. Si dolo jus domino evertere conatur, *Weſ. eod. Sola inficiatione non amitti verius eſt. Weſ. eod.*

Quomodo præterea finitur?

℞. 1. Finito jure domini, puta dominio ei ad tempus conceſſo. *Quia finito jure cedentis, & accipientis jus evaneſcit. Obr. eod. th.* 287. 2. Finita generatione, ſeu ſobole Emphyteutę, ut & tempore ad quod data, *Weſ. par. eod.* 3. Libertatem emphyteuta præſcribente. *Weſ. eod. Quod non aliter fit quam ſi domino mutet cauſſam poſſeſſionis, & rem emphyteuticam pro ſuo per triginta annos poſſideat. Weſ. eod. Quia ſecus alieno nomine poſſidet; licet canonem tanto tempore non ſolvendo, ab eo libertatem præſcribere poſſit. Weſem. eodem.* 4. Rei emphyteuticæ, ſed totali, interitu. *Nec enim ſine re id jus eſſe poteſt.* Quod quamvis pars interierit, canon tamen debeatur, *l.* 1. *ib. Dd. C. hic. Obrecht. theſi* 374. *Vnde domo in emphyteuſin data debetur, ſi area, tanquam ejus pars potiſſima, ſupereſt. Obr. eod. th.* 391. *per l.* 38. *§. qui arena ff. de ſolut.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

An ſemper ob non ſolutum canonem ſolvitur Emphyteuſis?

℞. Imò verò fallit, 1. Si aliter convenerit. 2. Vel in loco contractus alia obſervetur conſuetudo: 3. Si alius tanquam procurator ſolvit; *Obrech. eod. theſ.* 378. *& ſeq.* 4. Vel tertius nomine domini; *quod ut jus in rem conſervetur ſolutam penſionem eſſe ſufficiat.* 5. Si nemo adfuit cui ſolvi poſſit. *Obr. th.* 386. 6. Si res Emphyteutica adeò perierit, ut nihil iſtius ſuperſit. *ſec. ante dicta.* 7. Si ſit penſio oblata, & domino eam accipere recuſante, conſignata, & teſtato depoſita. *l.* 1. *C. hic. Obr. eod. th.* 394. 8. In Eccleſiæ Emphyteuſi poſt moræ, celeri ſatisfactione, accedentem purgationem. *Quod in ſæculari Emphyteuſi de rigore juris ſecus; licet admitti purgationem æquius ſit, Treut. hic. th.* 12. *lit.* d.

An vero dominus Emphyteutam poſt commiſſum jus Emphyteuſeos propria authoritate poteſt expellere?

℞. Videri id quidem poſſet, quod iſto caſu in re emphyteuta nullum jus amplius habeat; authoritas judicis competentis tamen imploranda, ut de commiſſo conſtet. *Obr. eod. th.* 407.

Hactenus de locatione conductione, cum in genere, tum olim ejus ſpecie Emphyteuſi, quæ nunc contractus diſtinctus: dic annon ſunt aliæ locationis conductionis ſpecies de quibus ſpeciatim agi expediat?

℞. Omnino, & quidem maximè rem navalem concernentes, cognitu, maximè Batavis noſtris, propter commercia, neceſſariæ; puta quæ intercedunt inter Magiſtrum navis & nautas, inter eundem & conductores, & aliquando inter ipſum & exercitores; quarum jus partim legibus, partim conſuetudine eſt peculiare. De quibus *Cl. Grot.*

intr.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Intr. ad jus Holl. ſingulari agit capite, & nos, Deo volente, agemus ſpeciatim.

TIT. XXVI.

De Societate.

QVis eſt contractus tertius conſenſu conſtans, & quomodo definitur?

℟. Societas: quæ definitur contractus juris Gentium conſenſu conſtans, in quo bona fide duo pluresve de rebus honeſtis ſocietatem ineunt, eo animo, ut res atque operæ, earumque lucra & damna inter ipſos communicentur, §. 1. *hic. t. Perez. hic.*

Cur hic ex Societate contractum facis, cum & aliarum rerum ſit communio citra contractum?

℟. 1. Quod communio proprie ſit rerum, perſonarum ſocietas. 2. Communio facti potius, ſocietas juris; *Quod communionem fortuna conciliat: Veluti ſi duobus hereditas aliqua obvenerit, vel una eademque res fuerit legata, alterius voluntate: Hic contrahentium voluntas intercedit, l. 31. & ſeq. h. t. d. 1. & 2. de rer. com. Perez. hic. Vult. jurisþr. cap. 37.*

In quibus conſiſtit ſocietas, & quando contracta cenſetur?

℟. 1. In bonis rebuſque ſociorum omnium, vel unius, vel aliquorum; & in operis, aut ab uno, aut aliquibus circa bona, aut res præſtandis. 2. In lucro damnoque poſt bona communicata, operaſque præſtitas inter ipſos communicandis; *De quibus ſimulatq; convenerit, contracta ſocietas cenſetur. Vult. jurisþr. eod. n. 7. & ſeq.*

Qui poſſunt contrahere ſocietatem?

℟. Omnes qui poſſunt ſe obligare. *Moz. §. hic de ſocietate. (& quidem quatenus ſe obligare poſſunt,)*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſunt,) nec contrahere ſocietatem ſpeciatim prohibeantur. *Hector Felic. de Societate cap.3.n.9. Et poſſunt quidem contrahere ſocietatem, vel per ſe, vel per procuratorem, l. ſocietatem coire. ff. pro ſocio. Hector Felic. eod.*

Quæ poſſunt deduci in ſocietatem?

℞. Res & operæ honeſtæ, *l.5. h.t.* quæ quidem ſunt in commercio, *l.63. §. fin. h. t.* non turpes, *l.53. & 57. h.t. Vnde nec delicto parta, vel ob pœnam amiſſa, præſtitaque inter ſocios communicantur, l.52.§. ibid. l.53. & fin. h. t.*

Quotuplex eſt ſocietas?

℞. Vel univerſalis, ſeu bonorũ omnium. Quando puta vel contrahitur adjecto ſigno univerſali, *Schneidw. hic.* Vel contrahitur indefinitè, nec ſigno univerſali, nec re vel negotiatione certò expreſſis, *Schneid. eod.* Vel ſpecialis ſeu particularis; puta, vel unius tantum rei, ut equi; vel certæ negotiationis unius, vel plurium, *puta frumenti, vini, olei. Perez. hic. Vult. eod. n.13.*

Quæ circa ſocietatis haſce ſpecies conſideranda?

℞. Vniverſalis, ſeu generalis ita eſt univerſorum bonorum, ut res quæ contrahentium ſunt etiam communicentur ſine traditione. *l. 3. & 7. h.t.* Simpliciter indefinitè contracta earum rerum tantum intelligitur eſſe quæ ex quæſtu negotiationis & operæ veniunt, non aliunde quęſitarum, *l 9. ff. eod. Per. hic.* puta ex hereditate, vel fortuna, *l.4. ff. eod. Schn. & Per. h.* In ſpeciali ſocietate, quæ ex illa re vel negotiatione proveniunt communicanda veniunt; non ſimiliter, ſive ex induſtriâ, ſive fortunâ aliunde quæſita, *l.52. §. fin. ff. eod. Schneidw. hic. n.7.* Poteſt & in hanc unus bona tantum, alter operas tantum conferre.

Quot modis contrahitur ſocietas?

℞. 1. Vel expreſſè, quando duo pluresve deliberato

rato & conſulto ſocietatem ineunt: Vel *tacitè*, citra expreſſum conſenſum; *Vt ſi duo fratres majores 25. annis negotiati fuerint, & quid in communionē poſuerint, videtur tacitè inter eos ſocietas eſſe contracta, in his negotiis in quibus eſt communio.* 2. Poteſt contrahi vel ad certum tempus, vel ad mortem alicujus ex ſociis: *l. 1. h.t. In æternum enim ſocietas nullo modo contrahitur, l. 70. ff. hic.* nec ad heredes tranſit; *niſi ſocietas ſit Vectigalium; aut pactum adjectum, ut heres in ſocietate ſuccederet.* 3. Vel pure, vel ſub conditione. *d.l. 1. l. 3. hic.* 4. Vel expreſſis partibus lucri & damni ex ſocietate participandis; Vel omnino non, vel ab una tantum parte expreſſis. *§. 1. hic Weſ. par. eod. Pac. epitome hic th. 3.*

An ſocietas generalis tacite contrahi poteſt?

℞. Simpliciter contractam ſocietatem cum dixerimus, tantum ad quæſtum communicandum recidere, *l. 78. h.* tacitè cōſtitui generalis non poteſt. *l. 3. §. 2. l. th. 1. Treut. hic th. 8. lit. f.*

An heredes ſocii ad ſocietatem cogi poſſunt?

℞. Minimè, *l. 59. & 70. h. 10.* etſi teſtator juſſerit, vel juramento confirmatus ſit contractus, *Goth. ad l. 52. hic. Gayl. 2. obſ. 204.*

Quæ regulæ circa formam contrahendæ ſocietatis obſervandæ?

℞. 1. Qualeſcunque pactiones de partibus lucri & damni præſtandas eſſe in ſocietate: Etſi conventum ut unus duas partes lucri & damni percipiat, alter tertiam, *§. 2. h.* Item etſi conventum ut unus partem lucri cupiat, & de damno nihil, alter totum damnum ſentiat, *eod. h.* Præterquam ſi convenerit ut alter ſociorum lucrum tantum percipiat; alter damnum, non lucrum, *l. 29. §. final. ff. hic.* 2. Si nihil convenit de partibus lucri aut damni, æquales præſtandas, *§. 1. hic.* & quidem,

Geome-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Geometrica proportione, ſecundum eam quantitatem quæ in ſocietatem eſt collata. *Pac.notis eod. §.hic.* 3. Si ex una tantum parte vel lucri, vel damni partes ſint expreſſæ, quod in uno expreſſum, in altero tacitè repetitum cenſetur; *§.3. eod.* ut & ſic eandem portionem damni & lucri ſocii ferant. 4. Collata in arbitrium, vel tertii, vel ſocii partium definitione, ad arbitrium boni viri conſtituendæ ſunt, ut æquales ſint; niſi alter plus, vel minus in ſocietatem contulerit, *ſecundum §.1. 23. hic.*

Quid ergo intelligitur hic per lucrum & damnum?

℞. Lucrum intelligitur quod ſuper eſt omni damno deducto, omni damno & expenſis deductis, damnum quod ſupereſt omni lucro deducto; *Quod utrinſq; ad concurrentem quantitatem fiat compenſatio. §.2.hic.*

Quis eſt effectus ſocietatis?

℞. 1. Quod ſocius ſocio ex æquo & bono præſtare debet ea omnia quæ in hunc contractum veniunt: Hoc eſt, 1. In medium conferat quæ ex ſocietate penes ſe habet. 2. Lucrum vel æquis partibus, vel iis, de quibus convenit, communicet. *l.53.§.damna. h.t.* 3. Damnum quod ſua culpa, id eſt, non lata tantum, ſed & levi, non item leviſſima, dedit reſarciat. *l. 51. l.72. h. t.* 4. Rationes ſuæ adminiſtrationis, ſi quidem res ſocietatis adminiſtraverit, ſocio quandocunque exhibeat; & reliquum ſolvat. *argum. l.9. princ. C. de edend. hic.*

Quæ actio datur ex hoc contractu?

℞. Pro ſocio; utrimq; directa, cuivis in quemvis è ſociis data; non contraria, quia ſociorum par utrimque eſt conditio. *De qua infra plura.*

Quo-

Quomodo finitur ſocietas?

℞. Variis modis, & 1. *Ex perſona ſociorum*, morte alicujus è ſociis, ſive civili, id eſt, maxima & media capitis deminutione, *l. 1. §. 1. l. 63. §. ult. ff. hic.* non minima, *l. 58 § ſi filius, l. 6. §. ſocietas ff. eod. §. 5. hic.* ſive naturali. *§. ſolvitur hic d. l. 14. §. 1.* etſi plures ſuperſint, niſi aliter convenerit. *§. 5. hic.* 2. *Ex rebus in ſocietatem deductis*, ſi vel non exiſtant amplius, vel commercio eximantur. *Ut quia fortè Deo ſint dedicatæ. d. l. 63. §. ult. ff. eod.* Vel finitum ſit negotium ob quod ſocietas eſt contracta, *§. l. 6. hic.* Vel ſocii bona, & quidem univerſa publicentur (*quod, ſi partim tantum publicentur, partim etiam maneat ſocietas in reliquis bonis,*) *§. 7. hic. d. l. 65. 3. §. ult. & §. 8.* Vel ſocius bonis cedat, *§. 8. hic.* Niſi in ſocietatem reliqui conſentiant, & ſic novam ineant ſocietatem, *§. 8. eod.* 3. *Ex voluntate contrahentium*, mutuo conſenſu, *§. 4. hic.* 2. Ab uno ſociorum renunciatur, ſive expreſſè; ſive tacitè, *l. 63. §. ult. l. ſeq. ff. eod.* id eſt, *cum ſocii ſeparatim agere cœperint*; idque citra fraudem. *Quod qui callide lucri captandi gratia renunciaverit, communicare id lucrum cogatur: ſecus ſi lucretur quod non captaverit. d. §. 4. & ſeqq.*

TIT. XXVII.

De Mandato.

C*Ontractus ultimus conſenſu conſtans quis eſt & quomodo definitur?*

℞. Mandatum, (*quaſi manu datum, cum quid alteri gerendum committitur quod quis ipſe erat facturus*) definitur contractus Iuris gentium conſenſu conſtans, quo dominus (*qui mandans, vel mandator dicitur.*) *Vult. juriſp. cap. 39.* negotium

bona

bona fide gerendum ſine mercede committit ſuſcipienti procuratori, ſive mandatario, *Pac. Epitome hic.*

Quomodo dividitur mandatum?

℞. Variis modis. 1. *Reſpectu cauſæ efficientis* in voluntarium, quod ſponte ſuſcipitur, (*de quo hic agitur;*) & neceſſarium, quod ſuſcipitur imperio magiſtratus, *l. 167 §. juſſum ff. de R. I.* 2. A forma; in gratuitum (*quod propriè rurſus mandatum eſt,*) & mercenarium; cum renumerandi gratia, vel honor, vel ſalarium extra ordinē intercedit, *l. 6 & 7. ff. h. t. De mercede expreſſe ſi initio convenit, locatio eſt, non mandatum.* Item in expreſſum, & tacitum; *Bred. ex Wolf.* Hoc vel per patientiam. *Puta quando me præſente patior mea negotia geri, mandare videor, l. ſi rem. §. ſi paſſus ff. eod.* vel ratihabitionem; *mandato enim comparatur.* 3. *Reſpectu materiæ, ſeu rerum mandatarum,* in generale, cum univerſitas negotiorum mandatur, *l. 58. cum ſeq. depr. l. 63. §. 6. hic.* ſive cum libera totorum bonorum adminiſtratione, *d. l. 58.* ſive ſine ea libertate: *per d. l. 63. de proc.* Et ſpeciale, ſeu certæ alicujus rei, aut plurium in ſpecie expreſſarum. *gl. in l. 4. de procur.* 4. *Ratione modi quo contrahitur,* in purum, conditionale, & in diem, *§. pen. hic & l. 1. §. pen ff. eod. Ratione finis,* in tale quod alterutrius contrahentium tantum, & alterutrius eorum & extranei, *l. 2. §. 3. & 4. hic.* & tale quod utriuſque contrahentis gratia initur, *d. l. 1. §. 4. Vult. eod. c. 39.*

Quot ergo modis ratione finis contrahitur mandatum?

℞. Septem modis. 1. Mandantis tantum cauſa; *ut ſi mando ut mihi fundum emas.* 2. Mandatarii tantum cauſa, *ut ſi alicui mando, ut ſibi fundum emat.* (*quod conſilium potius eſt quam mandatum,*

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

& ideo quidem non obligatorium, niſi ſit fraudulentum,) l.47.ſed.C.1. 3. Extranei tantum gratia, *ut ſi tibi mando ut Titii negotia geras.* 4. Mandantis & mandatarii gratia, *ut ſi mandem tibi ut procuratori meo pecuniam ſub uſuris credas.* 5. Mandantis & extranei cauſſa; *ſi mandem tibi ut geras negotia mihi cum Titio communia.* 6. Mãdatarii & extranei cauſſa, *ſi mandem tibi ut ſub uſuris pecuniam Titio credas* 7. Mandantis, mandatarii, & extranei cauſſa; *ut ſi tutor mandet contutori ut ſervum neceſſarium emat pupillo. l.8.§.ſi tut.ff.h.t. Princ. & §.6.ſeq.hic.*

Qui poſſunt mandare?

℞. Iidem qui contrahere poſſunt, & mandatum ſuſcipere, *Mozz. C. de perſ. inter quas mand. n.1.* etiam ut filiusfam. *l.12.§.6.l.pen.hic.* Mulier, modo non mandetur virile negotium, *Facit l.7.§.1.de inſt.act.l.60.§.6.hic. non ſervus, ne quidem ſi bona fide ſerviat. l.19.§.2.de neg.geſt.*

Quæ res poſſunt mandari?

℞. Res & facta *l.12.§.4.hic* futura, honeſta, licita; *l.6.§.3.hic.* non turpia, vel injuſta; *Quod talium mandata adeò non ſint obligatoria, ut ne quidem juramento firmentur, c.1.non eſt obligatorium de reg.jur.n.6. & mandatarius rei turpis mandatum implens ob id eadem pœna cum mandatore teneatur: Clarus lib.5.§.fin.q.89.* Nec actus legitimi; id eſt, *per ſolennes legis actiones coram judice, cui id ſpecialiter lege indultum, expediendi; arg.l.2.& 3.de off.proc.* Vt aditio hereditatis, *l.90.de acq.her.* Emancipatio, *§.11.hic.de her.ab inteſt.* Adoptio, *l.24.& ſeq.de adopt.* acceptilatio, *l.13.§.pen.de accept.* tutoris datio, *l.6.§.1.de tut.§.1.hic.de Attil.tut. Quod ſua cauſſa expediri per alium non poßint.*

Quæ eſt proprietas mandati formalis?

℞. Quod

℞. Quod gratuito ſuſcipiatur, & nuda voluntate; nullaque in eâ merces intercedat, ut in locatione conductione, *Brederod. hic. §. fin. Text. hic. Poteſt tamen intervenire in eo honorarium ex accidenti, voluntate mandatoris; quod merces non ſit, nec operæ compenſatio, l.6. hic. l.38. §.1. loc. Quia tantum eſt ex accidenti, accipi promiſſum quidem poteſt, non exigi. l.7. hic. Vult. juriſprud. cap. 38. num. 7.*

Quis eſt effectus mandati?

℞. 1. Quod contrahentes ſe invicem poſt ſuſceptum mandatum ex iſto contractu ſtatim ita obligent; ut mandatarius rem mandatam, ſecundũ formam præſcriptam & qualitatis circumſtantias ita exqui teneatur, ut non excedat fines mandati; *§.8. hic. l.5. §.1. ff. h.t. Quod id faciens aliud agere videatur, nec mandans negotium ratihabere teneâtur.* 2. *Poteſt tamen per æqui pollens implere id quod mandatum eſt; & media ad id idonea pro uſu negotii eligere: Quia ut nihil intereſt mandantis quomodo mandatum impleatur, ita in hoc bonæ fidei contractu ſimul mandata videntur, ſine quibus mandatum perduci ad exitum non poteſt.*

Quot modis ſolvitur mandatum?

℞. 1. Re adhuc integra, voluntate contraria, *§. rectè hic.* id eſt, revocatione mandatoris, modò id faciat antequam mandatarius cœperit mandatum exequi, vel non revocari ipſius interſit. *§.9. hic.* 2. Morte alterutrius naturali, *l.27. pr. & §. 3. ff. hic.* vel civili, *Dd. in l.17. de procur.* etiam re integra; *§. item ſunt hic. Niſi alicui mandatum ſit aliquid poſt mortem mandantis demum expediendum, l.12. §. fin. l.15. ff. h.t.* (*Quo caſu actio mandati heredi mandatoris competit;*) *Vel mandatarius rem mandatam, mortem mandatoris ignorans, fuerit executus. l.34. §.3. & l.51. ff. de*

de ſolut. 3. Renunciatione mandatarii eaque tempeſtivâ, & tali, ut non interſit mandatoris mandato renunciari. §.12. *Per. hic.*

Quæ oritur actio eſt hoc contractu?

℟. Duplex; actio mandati directa & contraria, & quidem utraque civilis.

Quæ eſt directa?

℟. Directa datur ei qui mandavit, ejuſque heredi adverſus mandatarium ad implendum mandati contractum; aut ad id quod intereſt mandantis ſi non impleatur; Item ad præſtandum dolum & omnem culpam, etiam leviſſimam, *Treut. th.*17.*hic.* ſi quidem res mandata exactiſſimam diligentiam requirit. *l.6.§.1.l.8.§.6.l.10. ff. & l.16. C.l.20.C.h.t.*

Quæ contraria?

℟. Quæ datur mandatario adverſus mandantem, ejuſque heredem; tum ut, ipſius nomine, ex mandato geſta ratihabeat; Tum ut præſtet id quod mandatario ex cauſſa impleti mandati abeſt; puta neceſſario & utiliter impendit, *l.*10.§.9.*l.*12.§.9. *Coit. in l.*4. *hic. Etiamſi feliciter non ſucceßit, l.* 4. *C. eod. aut dominus minori ſumtu conſecuturus fuiſſet, l.* 15. 20.26. §. 6. *hic. Treut. d. theſ.*7. In quod etiam caſus fortuitus, quam culpa mandantis præceſſit, venit. *Perez. hic. Vult. juriſpr.* 2. *cap.* 9.

Tit. XXVIII.

De Obligationibus quæ ex quaſi Contractu naſcuntur.

H*Actenus obligationes ex contractu,* (puta vero & proprio, eoque nominato) *dic quales deince s explicat Imperator?*

℟. Eas

℟. Eas quæ ſunt ex quaſi, ſeu improprio contractu.

An ergo præterit obligationes ex contractu vero innominato?

℟. Omnino. Non tamen inconſultum etiam iſtarum inſerere explicationem; maximè cum earundem ſupra ſit facta mentio. *tit.* 14. *eod.*

De Contractibus innominatis.

Qui dicuntur innominati contractus?

℟. Contractus innominati ſunt contractus veri, qui nullum quidem definitum de jure civili nomen, negotium tamen civile habent, ſed cujus forma generalis ſit, nec certis limitibus definita, ut ad contractum nominatum referri poſſit. *l.* 3. *ff. de præſc. verb. l.* 3. *de æſtimatoria, Vult. Iuriſprud. cap.* 41.

Quid vocas negotium civile?

℟. Si quid detur, aut fiat, quod ſi conventioni non in ſit, cõtractus non eſt, ſed pactum duntaxat. *l.* 7. *ff. de pactis Vult. eod.*

Quotuplices ſunt hi contractus innominati?

℟. Sunt vel ſpecialiores; in quibus negotium tale eſt quod ad nominatum aliquem contractum referri poſſit, ſed tam ambiguum & multiplex, ut ignores ad quam ſpeciem referas, *l.* 1. *De præſc. verb. Vult. eod.* Vel generaliores, in quibus quidem apparet, quale ſit negotium, tale tamen ut ad ordinem contractuum referri nequeat. *l.* 5. *ff. de præſc. verb. Weſ. eod.*

Qui ſunt iſti contractus ſpecialiores innominati?

℟. Æſtimatiorius & permutatio; quam eodem referri jam diximus, *Weſ. par. de æſtimatoria. Item de permutatione.*

Quis

Quis eſt contractus æſtimatorius?

℞. Eſt contractus quo agitur ut rem vendam, & æſtimationem quam indicaſti ſolvam, aut ſi vendere eam nequeam, ipſam rem reſtituam? *l.* 1. *pr. hic. Vult. eod.*

Rem ſi vendere contrahens, aut reſtituere nequit, eam retinere poteſt æſtimatione præſtita. Vult. eod.

Cur dicitur contractus innominatus, cum eum nomine deſignes?

℞. Quia ob æſtimationem dubitatum fuit inter veteres, an emtio-venditio; ob operas, an locatio-conductio; & mercede non interveniente, an mandatum eſſet, *d. l.* 1. *tit. Treut. de præſcr. verb. th.*2. *lit.*a. Nec dicitur æſtimatorius, niſi à re æſtimato ad vendendum data. *d. l.* 1.

Res æſtimato data ut aut eadem redderetur, aut pretium, cujus periculo perit ante venditionem?

℞. Definito certo pretio ſuſcipientis eſt periculum; non ſi abſolutè modò juſtum ſignificatum. Nullo definito pretio (*quod propter incertam æſtimationem non potuit perfici venditio,*) ejus eſt periculum qui rogavit. Neuter ſi rogavit, ſuſcipiens tantùm de dolo & culpa tenetur, *l.* 17. §. 1. *ff. de præſcr. verb. Weſ. par. eod.*

Quid ſi res pluris fuerit vendita, quam æſtimata?

℞. Lex conventionis ſervanda; ſi nihil convenit, illud plus reſtituendum? *l.* 10. *princ. ff. de præſcr. verb.*

Quæ actio oritur ex hoc contractu?

℞. Præſcriptis verbis; æſtimatoria ſimiliter vago nomine dicta, eaque civilis, directa, *l.* 1. *ff. hic. l.* 17. *De præſcr. verb.*

Quid eſt permutatio?

℞. Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Contractus innominatus, re & conſenſu conſtans, quo certa ſpecies cum certa ſpecie rei ejuſdem generis commutatur, *l. 1. ff. de rerum permutat.*

Cur dicis eum eſſe contractum innominatum?

℞. Quia permutationis nomen, licet ſatis commodum, ex jure tamen non eſt, ſed ex uſu modò; & quidem generis & commune, ut commercii. *Res enim rebus permutare, omnibus conventionibus, etiam nominatis commune. Weſem. par. hic.*

Quæ inter permutationem, & emtionem venditionem eſt comparatio?

℞. Conveniunt, 1. quod etiam in emtione pro pretio res detur. 2. Vtrobique id agatur ut dominium transferatur, aut paretur uſucapiendi conditio, 3. Debeatur evictio, *l. 1. C. de rer. permut. Weſ. par. hic.* 4. Præſtetur animantium ſanitas, *l. 2. h. t.* 5. Sit ob vitia redhibitio. *d. l. 2. Old. 4. Claſ. act. 38.* Differunt, 1. quod in emtione-venditione contrahentes emtor & venditor, pretium, & merx diſtincta ſint (*quod in ea res & pretium requiratur:*) in permutatione (*quia in eâ ab utraq; parte res tantum eſt*) quis emtor & venditor, quid pretium & merx ſit diſcerni nequit, *l. 1. §. pen. ff. de contr. emt. l. 1. pr. h. t.* 2. Emtio venditio perficitur ſolo conſenſu; permutatio (*quod ex re tradita initium obligationi præbeat, l. 1. hic.*) non niſi rei interventu. 3. Vendi res aliena, non permutari poteſt, *l. 1. hic. Quod pugna non caret. Treut. diſp. de præſc. verb. &c. th. 3. lit.* d. 4. Venditor modò tenetur rem emtori tradere, permutator ipſum ejus dominum facere. *l. 3. de permut.*

Quid ſi ab unâ parte quidem res, ab alterâ verò res cum pecuniâ interveniat?

℞. Si partes vel venditionem, vel permutationem nominarunt, is contractus eſt quem nominarunt,

narunt, *l.6.§.1. de act. emt. l. 19. de contr. emt. l.1.C. hic.* 2. Nomine contractus à partibus non expreſſo, ſi pecunia valorem rei excedit, venditio: ſi rei datæ valor pecuniam, permutatio eſt. *l. 27.§.fin. hic.* In pari valore rei & pecuniæ placet innominatum eſſe contractum. *Old. Claſſ.4. Act. 38.n.2. Treut. theſ.5. de præſc. verb. lit.a.*

Quomodo perficitur hic contractus?

℞. Aut mutuâ rerum traditione; (puta partes ejus dici poſſunt rerum ſpecies, 2. Conſenſus, 3. Traditio,) aut interdum ſtipulatione, *l.3.C.eod. Weſ. par. hic.*

Quis ejus effectus?

℞. Idem fere qui emtionis, venditionis, ſecundum modò explicata in convenientiæ utriuſque contractus demonſtratione. *Quæ conſideranda.*

Quæ ex hoc contractu oritur actio?

℞. Actio bonæ fidei præſcriptis verbis, *l.4.l.fin. C. hic.* ei competens qui rem ſuam permutando alicui dedit, ut aliam ſpeciem uſui ſuo inſervientem acciperet, adverſus accipientem, qui non ſicut debet ſuam tradidit, aut alioqui contractus legem non implevit, *Oldend. eod.* Exemplo actionis emti; ad hoc ut præſtetur aut quod conventum, aut intereſſe, *l. 4. l. ultim. C. eod.* Adjectâ ſtipulatione ex eâ agi poteſt. *l.3.4.7. C. eod.*

Qui ſunt contractus innominati generaliores?

℞. Solent ad quatuor ſupra recenſitas referri. Do ut des, do ut facias, Facio ut des, facio ut facias, *Weſ. par. de præſcr. verb. n.3.*

Quis eſt contractus innominatus do ut des?

℞. Non ille generaliter quo datur pecunia ut res accipiatur, (*quia ſic emtio venditio eſt, niſi alia ſit mens contrahentium,*) ſed quo res datur, ut res accipiatur, *l.5.§.1. hic. Vnde cum emtio venditio*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

non ſit, civilis innominata obligatio naſcitur. Weſ. par. de præſcr. verb. n. 3.

Contractum do ut des cur diverſum facis à permutatione?

℞. Sunt quidem qui putant permutationem uſu juris nihil à contractu do ut des differre; *per l. ult. C. de rer. permut.* ex communiore tamen Dd. ſententia placet permutationẽ eſſe cum ſpecies certa cum certâ ſpecie commutatur. *Weſ. par. de rer. permut:* ſi verò rem incertam pro incertâ (*puta genus pro genere,*) aut certam pro incerta, aut incertam pro certa do, diverſum à permutatione contractum innominatum eſſe. *Sichardus ad rubr. C. h. t. n. 4.*

Quis eſt contractus innominatus do ut facias?

℞. Quando vel res, quæ ſit mercedis loco, datur ut aliquid faciam, vel pecuniâ datâ tale factum eſt quod locari non ſolet: puta quia uſum fruitionis non recipit. *Quia neutro caſu locatio eſt, & ſit civilis obligatio innominata. Weſemb. par. eod. num. 4.*

Quis eſt contractus innominatus facio ut des?

℞. Non quo mercedem do ut facias, vel facio ut mercedem des (*ſic enim eſt locatio, l. item & ſi de pretio, 22. §. cum inſulam, l. 51. § locato, l. 27. in fin. ad l. Aquil.*) Sed cum facio aliquid, ut quid des quod non ſit merces. *In quo quidem nulla videtur ſubeſſe civilis obligatio quæ formam civilis contractus habeat, cum hoc negotium, neq; emtioni, nec locationi, nec alii cuiquam civili contractui ſit ſimile, & ex facto non perinde mihi obligaris, atque ex datione; quod fieri poßit ut ex eo nihil ad me perveniat. Weſ. par. eod. n. 6. Vnde de actione quæ inde detur variant Doctores.*

Quis eſt contractus innominatus facio ut facias?

℞. Eſt

℞. Eſt cum mutua facta contrahuntur. Vt ſi convenit ut ego à tuo creditore Carthagine, tu à meo Romæ exigas. *Weſ. par. eod. n. 6. Quæ ſpecies contractus licet interdum mandato, interdum commodato affinis ſit; nunquam contrahitur tamen in eâ negotium quod proprio nomine appellatur. Quod mutua facta in alias ſpecies non videantur cadere poſſe. Et in ſpecie quidem cum hic mutuum ſit negotium, commodatum non eſt; nec mandatum cum non ſit gratuitum, l. ſi tibi rem, §. 1. h. t. l. ſi cum unam eod.*

Quæ eſt ratio obligationis in his contractibus innominatis?

℞. 1. Generaliter obſervandum, ſi neutra pars contrahentium pręſtiterit id de quo conventum, locum eſſe pœnitentiæ, & licere à pacto recedere. Si altera pars præſtiterit promiſſum, altera parte ceſſante; 2. in contractu quidem do ut des, & do ut facias in ſpecie, licet parti quæ ſolvit promiſſum, aut repetere quod dedit, *l. 3. ff. de cond. cauſ. dat cauſ. non ſecut.* aut ad intereſſe agere; quanti ſua interfuiſſe probat, ut in tempore præſtaretur de quo conventum, *l. naturalis, §. & ſi quidem ff. de præſer. verb.* 3. In reliquis duabus ſpeciebus, hæc obligationis ratio eſt, ut qui ſpe promiſſi aliquem inducit, ut faciat quod ab eo expetit & uſus obſequio ceſſat præſtare promiſſum, obligatione teneri, *d. l. naturalis, §. quod ſi faciam. Quod cum factum repeti non poſſit, adverſus eum, tanquam inſidioſè alterius operam deludentem, actio detur.* Dolus ſi abſit, peti poteſt ut promiſſum detur cum intereſſe, *l. ſolent de præſcriptione verbor.* ſicut in contractu, in quo promiſſum eſt factum, *d. l. naturalis, §. penult. & ultim. ff. eodem. Lagus Method. jur. civil. partic. 3. cap. 26.*

Quæ ergo datur actio ex his contractibus innominatis generalioribus?

℞. Ex omnibus quidem actio præſcriptis verbis oritur: diſſentiunt tamen in eo Doctores quod ex articulo facio ut des actionem de dolo tantum putent competere. *Treut. hic theſi 6. & 10. Quatenus autem vel una, vel etiam altera competere poſſit, ex reſponſione proxima colligere eſt.*

De quaſi Contractibus, ſeu Impropriis.

Quid eſt quaſi, ſeu improprius contractus?

℞. Quaſi contractus, ſeu improprius eſt, qui non conciliatur expreſſo contrahentium conſenſu, vel conventione, ſed per factum, ſeu negotium aliquod non turpe interveniens, ſecundum cujus naturam lex, ex utraq; parte conſenſum interveniſſe fingens, vult alterum alteri obligatum. *Vult. juriſpr. cap. 42.*

Quæ ergo eſt inter veros, & quaſi contractus differentia?

℞. Quod in veris contractibus expreſſè ex partium conventione & certa ſcientia contrahitur; in quaſi contractu præſumtivè, & fictione juris, etiam inter ignorantes. 2. Atque ita in vero contractu præter jus factum hominis; in quaſi contractibus jus ſolum contractum facit. 3. In veris contractibus factum hominis ordinatum eſt, ut ſit contractus & obligatio; in quaſi contractibus, in factum hominis obligatio tantum incidit. *Vult. eod. & Comment. in Inſt. hic n. 5.*

Quot recenſentur hoc titulo ſpecies quaſi contractuum?

℞. Quinque (*non quidem quaſi non ſint alii, quia huc etiam litis conteſtatio, & alii plurimi referri poſſunt; ſed quia in commerciis ſunt frequentiores.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

quentiores. Perez. hic.) 1. Negotiorum geſtio. 2. Tutelæ adminiſtratio. 3. Rerum communio. 4. Hereditatis aditio. 5. Indebiti ſolutio. *Text. hic.*

Negotiorum geſtio.

Quid eſt negotiorum geſtio?

℞. Eſt quaſi contractus, quo quis negotium abſentis atque ignorantis, ſine mandato, ſponte ſuſcipit. Quod qui facit negotiorum geſtor, hoc eſt, voluntarius procurator dicitur. *Treut. diſput. hic theſi* 1.

Cur dicis hunc abſentis & ignorantis negotia gerere?

℞. Vt hic quaſi contractus à mandato & locatione conductione diſtinguatur. Ignorantiam autem hic requirimus; quia, ut in illis contractus duorum conſtat voluntate, ſic hic ſi dominus ſcit negotium ſuum geri, & cum poſſit non impedit, tacendo conſenſiſſe, atque ita mandaſſe intelligitur. §. 1. *hic. Perez. eod.* 2. Abſentiam requirimus; non præciſe; *quia ſufficit ignorantia:* ſed quia abſentes ſua negotia geri plerumq; ignorant. *Perez. eod.*

An non & intereſt ad conſtituendam obligationem, ut negotiorum geſtor ſciverit, vel ignoraverit cujus negotium gerit?

℞. Minimè, modò alterius negotium gerat; ejuſque contemplatione; *Quia negotium ipſum, non etiam cujus ſit, hic ſpectatur.*

Quid ergo differt procurator à negotiorum geſtore?

℞. 1. Quod procurator mandato domini; negotiorum geſtor ſine eo ſponte negotia alterius gerit. 2. Procurator de perſona ejus cujus negotia gerit, & quem illud gerendo ſibi obligat, ſem-

per eſt certus; non negotiorum geſtor. *l. 5. ff. de neg. geſt.* 3. Ille mandati, hic negotiorum geſtorum actione id, ad quod eum cujus negotia gerit obligatum ſibi habet, perſequitur.

Quæ eſt cauſa hujus quaſi contractus; cum culpa videatur eſſe immiſcere ſe rei alienæ ad ſe non pertinenti?

Reſp. Culpa eſt immiſcere ſe rei alienæ, cujus non intereſt, abſente domino, curam haberi: minimè ſi in eo intereſſe abſentis verſetur, ex cauſa vel neceſſaria, vel utili, ut propriis negotiis præſit impediti. Inde verò, ne officium præſtanti ſit damnoſum, ex æquitate actio naſcitur.

Quis eſt effectus hujus quaſi contractus?

℞. Quod qui aliena negotia adminiſtravit ex fide, reddita ſuæ adminiſtrationis ratione, omnia repetat in eandem adminiſtrationem impenſa.

Quotuplex igitur naſcitur actio ex hoc quaſi contractu?

℞. Duplex; *Directa*, quæ datur negotiorum geſtori adverſus dominum rei geſtæ, *& ſi inutiliter negotium geſtum fuerit, modò id ex fide factum ſit; vel dominus geſtum probaverit*; ad id præſtandum quod quoquo nomine geſtori abeſt, vel abfuturum eſt de eo quod utiliter de ſuo impendit. *Contraria*, quæ datur ei cujus negotium geſtum eſt ad petendam rationem adminiſtrationis à negotiorum geſtore, & reſtitutionem eorum, quæ inde quoquo modo fuerit conſecutus, unà cum uſuris; & pręſtandum damnum quod ex negotio, non ut oportuit geſto, dominus paſſus eſt.

Quæ ratione damni ex accidenti veniunt præſtanda in hoc quaſi contractu?

℞. Regulariter dolus, culpa lata, levis; leviſſima, tum demum ſi alius deligentior quam hic

geſtor,

geſtor, negotium erat adminiſtraturus: Non caſus fortuitus; niſi 1. tale negotium ſuſceperit geſtor, quod dominus facere non erat ſolitus; 2. Vel culpa caſum; 3. Vel reſtitutionem mora præceſſerit; 4. Vel lucri cauſſa geſſerit; 5. Vel pacto in ſe caſum fortuitum ſuſceperit.

An negotiorum geſtor tenetur ob ea quæ in totum prætermiſit?

R℞. Non 1. niſi negotiorum geſtoris intuitu, ea gerere omiſit alius; 2. vel talia ſint, quæ à ſemetipſo gerere debuit.

Tutela Adminiſtratio.

Quis eſt ſecundus quaſi contractus, & cur ſic dictus?

R℞. *Tutelæ adminiſtratio*; Quaſi contractus dicta, quia inter pupillum & tutorem nullum negotium contrahitur expreſſè; *cum ignoranti & invito pupillo tutor dari poßit; contractus autem inter volentes & conſentientes contrahatur.* Obligatio tamen hic mutua eſt inter tutorem & pupillum, ex tutelæ officio publica authoritate impoſito.

Quæ obligatio oritur ex illa adminiſtratione?

R℞. Tutor quidem 1. ad reddendam pupillo adminiſtrationis ſuæ rationem, 2. ad ei ſolvendum quæ ex pupillaribus rebus apud eum reſident; 3. ad præſtanda damna, quæ ex officio tutelæ non ut oportet geſto, pupillo ſunt illata, obligatur; & viciſſim pupillus ad id præſtandum, quod tutori abeſt ex tutela utiliter geſta, tenetur. Vnde actio tutelæ directa pupillo contra tutorem, & contraria tutori contra pupillum datur, prout ſupra cum de tutela ageremus, *lib.* 1. latius dictum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Rerum Communio.

Quis eſt tertius quaſi contractus?

℞. Rerum communio ea quæ eſt, extra caſum expreſſe initæ ſocietatis, inter eos qui ex accidēti, præter propoſitum & conventionem expreſſam, rem communem, vel unam, vel plures habent.

Quotuplex eſt?

℞. Duplex, vel particularis, ut rerum ſingularium, vel univerſalis, ut hereditatis. *Pacius Analyſi hic.*

Cur utraq; dicitur quaſi contractus?

℞. Quia cum utraque, quod in eâ non ſit expreſſa de communione conventio, non ſit verus contractus; tamen quia rem citra propoſitum communem, ſive ex titulo inſtitutionis, ſive præter eum ex alio, ex pluribus quiſque habere ſibi vult, & ſpeciatim in univerſali communione, quia ſimul heredes eſſe volunt (*ex adita enim hic quaſi contractus eſt hereditate, W eſ. eod.*) eo ipſo in communionem conſenſiſſe videntur; ideoque non minusquam ſi expreſſe in eum conſenſiſſent, ſibi mutuo obligantur, *Vult. eod. n. 18. 19.*

Quo ergo reſpectu dicuntur quaſi contractus?

℞. Reſpectu modi quo initur contractus, non ratione effectus. Quod non minùs ex quaſi contractu, ſeu improprio, quàm ex vero & proprio contrahentes ſibi invicem obligantur. *Vult. eod.*

Quot modis extra caſum expreſſe initæ ſocietatis, & heredis inſtitutionem res aliqua communis fieri poteſt?

℞. Pluribus. Potiſſimi ſunt ex legato & donato. §. 3. *hic.* Vnde hic quaſi contractus eſt inter plures legatarios & donatarios.

Ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Ad quid obligantur ſibi mutuo rem ita habentes communem?

℞. 1. Ad rerum communium, quando ab ea petitur recedi, diviſionem, *l. 1. tot. Nemo enim invitus in communione manere cogitur l.fin.C.hic.* 2. Ad præſtationes rerum in rem communem communi nomine impenſarum, *Etiamſi res non petatur dividi, idque vel quod non placeat à communione recedere, vel quia res deſierit eſſe communis, vel extincta ſit. Weſemb. part. hic.num.4.* 3. Ad fructuum ex communi perceptorum collationem. 4. Item eorum quæ dolo, vel culpa in re communi admiſſa ſunt reparationem. *l.4.§.ſunt, l.8.§. venit, l. 20. ff. com. divid. Oldend. claſ. 4. act. 22. n. VII.*

Quæ hic obſervanda in diviſione petita facienda?

℞. Eadem omnino quæ in familiæ erciſcundæ judicio (*utpote cui hoc judicium communi dividundo plane ſimile. Weſ. par. eod. n.5. Vult. eod. n.19.*) De quibus mox latius.

Quid ergo hic faciet judex?

℞. Explicat ea Imperator infra *lib. 4. tit.* de officio judicis, ubi & nos iſta explicabimus. *Vide Weſ. par. n.5. eod.*

Familiæ erciſcundæ.

Qui obligantur quaſi contractu ex communione rei quæ eſt à titulo inſtitutionis?

℞. Coheredes ſibi invicem, §.4. *hic. l.36.ff eod.* & quidem quocunque jure, ſive jure civili heredes ſint, ſive modò bonorum poſſeſſores & fideicommiſſarii, *Weſ. par. hic. n.4.*

Ad quæ omnino?

℞. 1. Similiter ad familiam erciſcundam, hoc

eſt, hereditatis, ſeu rerum hereditariarum diviſionem, §.4. *hic.* 2. Ad fructuum ab uno herede perceptorum, (quod in eo perſonale eſt) collationem, *l.49. ff. §. fructus, ff. eod.* eorundemque ſimiliter, ne quid indiviſum relinquatur, diviſionem, *Oldend. Claſ. 5. act.8. n.* VII. Speciatim in diviſione inter liberos, ad eorum collationē quæ unus illorum à parentibus accepit, *l.11.& 25. C. hic. De quibus infra.* 3. Ad reparationem eorum quæ dolo, vel culpa ex hereditate amiſſa, vel in eâ deteriora facta ſunt, *l. bona quæcunque l. incerti C. fam. erciſc. Oldend. eod.* 4. Ad reſtitutionem ex hereditate ab herede ſublatorum, *l. 3. C. eod.* 5. Ad ſumptuum in hereditatem bonâ fide factorum reſtitutionem, *l. fin. C. eod. l. heredes, §. ſi unus, ff. eod.* In ſumma commodorum & incommodorum hereditariorum communionem, *l.10. in fin. ff. eod.*

Quatenus ad diviſionem hereditatis obligantur coheredes?

℞. 1. Si teſtator familiam diviſit (*quod poteſt inter heredes extraneos teſtamento, vel Codicillis, pater inter liberos quocunque modo, l. 21. C. h.t. etiam extra teſtamentum tam pro toto, quam pro parte, etiam inæquali. l.32. l.39. §. Pater 5. ff. tot. modò liberis ſalva ſit legitima, l. 8. C. de inoff.*) ſervare eam diviſionem debent, *l.10. l. 16. d.l. 21. in fin. C. hic. Gayl.2. obſ. 116.* 2. Teſtatore non dividente, ipſi coheredes familiam ſuo arbitrio erciſcere poſſunt, *l. arbitrio 57. ff. h.t.* & vel uno modò coheredum petente, conſenſu ſponte interpoſito, debent, *l. fin. C. com. divid.* Quæ ipſa ſine enormi læſione, quæ vel medietatem juſtæ portionis ſupereſt, non retractatur, *Weſ. par. hic. num.8.* 3. Neutrum ſi factum, aditus judex, partitionem quæ privato conſenſu non potuit iniri,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

iniri, judiciali authoritate explicabit, eique cedent coheredes. *Weſ.par.hic. n.3.*

Quomodo diviſio commodè ſive à coheredibus, ſive à judice expedietur?

℞. Si de rebus hereditariis nihil relinquatur indiviſum, *l.20. ff. h.t.* & ad æqualitatem pro portionibus hereditariis omnia reducantur. *Quod ſi res commodam diviſionem non admittat, quomodo ex officio diviſionem expedire rectè poßit, ut & cætera ad hanc rem ſpectantia infra latius ſub tit. de officio judicis lib. 4. videbimus.*

An verò pro arbitrio dividere familiam, ſeu hereditatem judex poteſt?

℞. Sane quidam totam hanc rem ejus arbitrio committunt, *per §.4. cum ſeq. infra de off. judic. l.3. & 4. Com. divid. quæ Legiſtarum communis eſt ſententia.* Alii (*quæ Canoniſtarum eſt ſententia, c.1. ext. de paroch. Covar. quæſt. pract. c.40. n.3.*) à majore fratre faciendæ conceſſa, minori optione fieri diviſionem volunt. Rectè verò id totum, ubi de conſuetudine aliud non obtinet, judicis officio relinquitur. *Treut. eod. th.10.*

Quæ veniunt in diviſionem hereditatis?

℞. Omnes res hereditariæ, tam ſoli, quam mobiles, ſive in hereditate, ſive ex ejus occaſione, ut uſucapione, acquiſitæ, *l.8.9.10.11.12. hic. t.* etiam alienæ à defuncto bonâ fide poſſeſſæ, *d.l. 10. eod.* aut pignori habitæ, *l.29.h.t.* Denique omnia omnino commoda & incommoda hereditaria, *l.12. & 22. ff. eod.* etiam fructus præteriti temporis, *l. pen. h.t.* item culpa coheredis, vel dolo amiſſa, vel deteriora facta. *l.26.§. ſed & ſi dolo ff. h.t.* Non nomina, *l.4. h.t. tanquam ex l.XII. Tabl. ſine ullo judicio inter heredes pro portione hereditaria diviſa. Weſem. par. eod. n.5.* Nec perniciosa, ut mala medicamenta, venena, libri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

libri improbatæ lectionis, &c. *Weſemb. eod.* Nec quæ ſpeciali, hoc eſt, alio quam inſtitutionis titulo à cohærede poſſidentur, *l. heredes, §. quod pro emtore, ff. h. t.*

Aditio Hereditatis.

An verò ex adita hereditate coheredes ſolùm ſibi mutuo tenentur?

℞. Imò verò qui hereditatem adit, eo ipſo omnibus ſe obligat, & quaſi cum illis contrahit quibus ex illa hereditate aliquid debetur; *Quod juris fictione in id conſenſiſſe videatur. Vult. eod. n. 21.*

Quibus ergo præterea ex iſta aditione tenentur heredes?

℞. Legatariis non modo, ſed & creditoribus hereditariis. His quidem eo modo quo defunctum habuerunt obligatum, cum quo una eademque perſona cenſentur: legatariis verò ex quaſi contractu. *§. 5. hic.*

Quomodo poſt aditam hereditatem tenetur heres legatariis ex quaſi contractu?

℞. Quod licet cum iis neq; defunctus contraxerit, qui ipſis nõ modò non fuit obligatus, ſed pura liberalitate providit, adeò ut ex ipſius ſolâ proviſione jus ipſorum pendeat; neque heres expreſſe cum iis ad exſolvenda legata contraxerit: eo ipſo tamen quod hereditatem adit, cum legatariis contrahere videatur, & obligatio, quæ demum ſub morte defuncti ſuborta, fuit aditione confirmari. *§. heres hic l. 49. ff. de O. & A. Perez. hic.*

Quem verò præterea effectum iſta habeat aditio, ſupra expoſitum cum de eâ ageremus ſpecialius.

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Indebiti ſolutio.

Quis eſt ultimus quaſi, ſeu improprius contractus?

℞. Indebiti ſolutio, ſupra inter contractus re conſtantes ab Imperatore relata (*quod indebitum non aliter cenſeatur ſolutum niſi realis interceſſerit numeratio.*) Quæ inter quaſi contractus ratione initii, (*ex quo contractus æſtimandi,*) recenſetur, quod is cui indebitum ſolutum, cenſeatur ſe obligare ad id quod indebitè accipit reſtituendum.

In quo genere indebiti, & quatenus habet locum hic quaſi contractus?

℞. Explicatum id ſupra cum de contractibus re conſtantibus ageremus, *ubi vide.*

An non ſunt cauſſæ ex quibus indebitum per errorem ſolutum repeti non poteſt?

℞. Omnino, 1. In iis quibus ex inficiatione debiti lis creſcit. Quo caſu mendacii convictus duplum ſolvere tenetur, *ut ex l. Aquiliâ.* 2. Si agatur de legato, vel fideicommiſſo pietatis intuitu relicto, quod heres monitus intra annum non ſolvit, vel inficiatus eſt. 3. De tumultus, incendii, ruinæ, naufragii cauſſa depoſito. *In quibus omnibus caſibus indebitum ſolvens ideò non repetit, quia non per errorem videtur, ſed ſciens ſolviſſe, & tranſigere modò voluiſſe ad evitandam dupli pœnam. Schneidw. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

TIT. XXIX.

Per quas Perſonas nobis acquiritur Obligatio.

P*Er quas perſonas nobis acquiritur obligatio?*
℞. Similis eſt illi quo *lib. 2. tit. 9.* quæſitum per quas perſonas nobis acquiratur dominium. Vnde ita habe, ut dominium, ſic & obligationem non ſolum per noſipſos, ſed & per alios, eoſque poteſtati noſtrę ſubjectos (puta ſervos, liberos noſtros) nobis acquiri. Et per ſervos quidem ſive pleno dominio noſtros, ſive in quibus uſum fructum tantum habemus: & rurſus vel nobis tantum competentes, vel cum aliis communes. Item tales, qui vel verè ſervi ſunt, & noſtri quidem, vel liberi homines, aut ſervi alieni, quos bona fide poſſidemus. Et quidem acquiritur obligatio per ſingulos iiſdem modis, & eatenus quatenus dominium acquiritur. Qui ſupra expoſiti hic pro repetitis habentur, *Text. hic. Schneidw. hic.*

TIT. XXX.

Quibus modis tollitur Obligatio.

H*Actenus quibus modis conſtituantur, dic quibus ſolvuntur obligationes?*
℞. Solvitur obligatio duobus modis, vel ipſo jure, vel ope Exceptionis.

Quatenus tolluntur utroque modo?
Reſp. Ipſo jure tolluntur, ut nulla ex iis detur actio. Ope exceptionis, ita ut ſuperſit quidem actio, ſed quę propoſita exceptione evaneſcit. *Pac. Analyſ. hic. Treut. diſp. hic. theſ. 1. lit. a.*

Qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Qui ſunt modi diſſolvendæ obligationis ipſo jure?

℞. 1. Solutio. 2. Acceptilatio. 3. Novatio. 4. Conſenſus contrarius, 5. Confuſio, 6. Compenſatio, 7. Transactio, 8. Rei interitus, 9. Oblatio, 10. Conſignatio, 11. Depoſitio rei debitæ. *Treut. hic theſi* 1.

Solutio quot modis accipitur?

Reſp. Duobus; vel pro verâ, vel pro quaſi ſolutione.

De Solutione.

Quæ eſt vera, quæ quaſi ſolutio?

℞. Vera ſolutio eſt totius debiti idonea ſatisfactio, creditori per debitorem ipſum, vel ejus nomine juſto tempore & loco facta, naturali & reali præſtatione. Idque ſive res, ſive pecunia, ſive factum debeatur. *Treut. eod. theſ.* 2.

Quis rectè ſolvit debitum?

℞. 1. Quivis habens rerum ſuarum adminiſtrationem. *Vult. Iuriſpr. eod. cap.* 53. (*Etiamſi ſolvens ſit in reatu, l.* 42. *ff. de ſolut. niſi majeſtatis; l.* 20. *ff. de accuſ. perduellionis, l.* 31. *ff. de donat. aut repetundarum. d. l.* 20. *poſtuletur.*) Non qui adminiſtrationem earum non habent, citra autoritatem eorum quorum conſilio reguntur, *l.* 14. *in fin. ff. eod.* Ita quidem ut nummos accipientis faciant, *l.* 9. §. 2. *ff. de auth. tut. Quia ſi forte ſolverint, vindicari poſſunt, l.* 39. *ff. de neg. geſt. Naſcitur tamen iis liberatio pecunia à creditore conſumta, d. l.* 9. §. 2. *eod.* 2. Vel debitor ipſe, vel pro eo alius. *Text. princ. hic.* Idque vel cum, vel ſine mandato, *l.* 49. 56. 64. 66. *ff. de ſol.* debitore vel ſciente, vel ignorante, vel etiam invito, *Text. pr. hic. Ita quidem ut liberetur debitor. Text. eod. At pro invito ſolventi negatur repetitio ſoluti. l.* 53. *ff. mand.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

mand. l. fin. C. de neg. geſt. Minime ſolventi pro ignorante, ſi quidem utiliter ſolvit; ut cui datur ad repetitionem actio negotiorum geſtorum, *l.* 43 *ff. de neg. geſt.* 3. Etiam qui in poteſtate ſunt, ſive patria, ſive dominicâ, modò peculium habeant, ejuſque adminiſtrationem, *l.* 84. *ff. de ſolut.* 4. Actor ſervus mutuis dandis exigendiſque pecuniis præpoſitus dominicis creditoribus, *l.* 94. §. 1. *ff. eod.* 5. Procuratores ſolvendi ſpeciale mandatum habentes, vel quibus totorum bonorum conceſſa adminiſtratio. 6. Tutor pupilli debitum. 7. Tutelam negociave debitorum creditorumve agentes ſibi ipſis. 8. Hereditatem reſtituere rogati creditoribus hereditariis ante eam reſtitutam. *l.* 104. *ff. eod. Vult. eod. n.* 17. & 18.

Cui rectè ſolvitur?

℞. 1. Creditori unicuique; modò ſanæ ſit mentis, & juſtæ ætatis, *Vult. eod.* Non furioſo, prodigo, minori, niſi autoritate tutorum aut curatorum; ita quidem ut naſcatur liberatio. *Niſi ſolutionis gratia ſint adjecti, l.* 11. *ff. eod. Et ne ea quidem accedente (ob beneficium reſtitutionis in integrum minoribus conceſſum, l. ait. Prætor. ff. de minor.) niſi decreto judicis interveniente, aut penſiones annuæ, obventiones & uſuræ ſolvendæ, l. ſancimus (de admin. tut.)* Pecuniam tamen ſolutam licet adhuc petere poſſit, eam tamen ſalvam habens, vel locupletior factus, ſi petat, exceptione doli repellitur, §. *pen. l.* 18. *Quib. mod. alien. licet* 2. Etiam criminis Reo. *l.* 41. *ff. eod. ſed non ejus conſcientia profugo, l.* 20. *C. de req. reis. nec perduellionis reo, l. fin. C. ad l.* 4. *Iul. Maj.* 3. Tutoribus ſeu Curatoribus creditores tempore adminiſtrandæ tutelæ vel curæ. *l.* 46. §. *tutela ff. de adminiſt. tut.* qualibuſcunque, *l.* 52. §. 1. *l.* 45. *ff. eod.* & quidé eorum uni, pluribus vel omnibus, *d. l.* 14.

§. *ſi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

§. *ſi autem. Niſi aliter à teſtatore ipſis tutoribus, vel magiſtratui cautum, l. 48. ff. de adm. t. Non poſt eam. Vult. eod. n. 31. Nec pro tutore ſe gerenti, niſi pecuniâ in rem pupilli verſâ. l. 38. l. 96. ff. eod. Vult. eod. n. 35. Nec matri filii negotia ſecundũ voluntatem patris gerenti; & quidem ex hereditatis, non ex ejus conratctu profecta obligatione, l. 88. ff. eod. l. 31. §. pen. ff. de neg. geſt.* 4. Filiisf. & ſervis qui mutuis dandis exigendiſque pecuniis ſunt præpoſiti, *l. 18. ff. eod.* Vel liberam peculii adminiſtsationem habent. *l. 20. & ſeq. ff. de jurejur.* Vel quod ab iis ex peculio creditum depoſitumve eſt. *l. 19. ff. eod.* vel ex domini ei, ſolvatur voluntate pecunia à domino credita, *l. nihil intereſt C. eod.* 5. Ex duobus reis credendi alterutri; modò utiliter ambo ſint ſtipulati, *l. 3. ff. de duobus reis.* (*non inutiliter ſtipulanti, l. 128. ff. de V. O.*) Item modò alteri petenti promiſſor ſe ſoluturum non cõſtituerit, *l. 2. ff. de duob. reis.* (*Quo caſu alteri ſolvens promiſſor à priore non liberatur, l. 10. ff. de conſt. pecun.*) 6. Creditoris procuratori cum ſpeciali mandato, *l. 12. ff. eod.* Vel cui omnium negotiorum adminiſtratio commiſſa, *l. 34. §. Titium. ff. eod.* (*donec quidem domini voluntas durat*, niſi forte ab ignorante liberationem ſolutio facta, (*quo caſu ex æquitate proficit ſolutio.*) *l. vero §. 1. l. 51. ff. eod. §. recte infra de mand.*) Vel cui in rem ſuam mandatæ actiones, (*quo caſu nulla delegatione interpoſita, vel denuntiatione à procuratore ne mandanti ſolverent debitoribus facta, vel niſi aliquid creditor acceperit, vel ex eo litem conteſtatus ſit, l. 3. C. de Nov. etiam domino rectè ſolvitur: ita tamen ut utroq; petente procurator præferatur. l. 55. ff. de procur.* Non falſo procuratori, nec ei qui ſine mandato ſe alienis negotiis offert, quamvis ei ſolvatur bonâ fide, *l. 58. ff. eod. l. initio C. eod.* 7. Omnino,

nino ſolutionis cauſſâ in contractu adjecto, idque cujuſcunque ſit ætatis & conditionis; etiam ignorante creditore, & invito, adeò ut licet parte debiti creditori ſoluta pars ei rectè ſolvatur. (*modò quidem in eodem ſtatu maneat l. 38. ff. eodem. & debitor ſe ſoli ſtipulatori ſoluturum poſtea conſtituerit: Vult. eod. n. 50.*) Non tamen ejus ſucceſſoribus, *l. 55. de V. O. l. ſi ſtipulatus fin. ff. de ſol.* 8. Creditori Creditoris, etiam ſine ejus mandato, (*ſed ita ut liberatio fiat per exceptionem, l. ſi opera ff. de doli except. l. 3. §. ff. de neg. geſt.*) Modò creditor, ſolutionem de eâ certior factus protinus ratam habuerit, *l. 13. ff. eod.* 9. Heredi creditoris. Qui ſi plures ſint, pro parte hereditaria cuique, (*Majore eorum parte interpellante tutius Magiſtratus juſſu interveniente ſolvitur, l. 11. §. 1. ff. eod.*) etiam fiduciario ante factam reſtitutionem, *l. 104. ff. eod. Subſtituto, dum deliberat inſtitutus, per errorem facta ſolutio liberat ad eum devoluta hereditate, l. 96. ff. eod.* 10. Aliis quibuſcunque creditor ſolvere juſſerit. *l. 23. ff. eod.* etiam juſſu tutoris, non pupilli, *l. 96. ff. eod.* (*cujus juſſu alteri ſolvens doli tamen exceptione liberatur pupillo locupletiore facto, l. 66. ff. eod.*) Et quidem quamvis poſt mortem ſuam creditor ſolvere juſſerit; *Quia tale mandatum morte non finitur, l. 6. §. fin. l. ſeq. ff. mandat. l. fin. de ſolut. Cujac. l. obſ. 38. Vult. hic.*

Quid ſolvi poteſt?

℞. 1. Idem quod debetur, *princ. hic.* etiam invito creditore, non item aliud pro alio, *l. 15. §. mutui, ff. de reb. cred. l. 16. C. de ſolut.* Adeo ut nec pretium ſpeciei promiſſæ obtrudi ei poſſit. *Niſi aliud favore certarum cauſſarum permiſſum,* aut res debita ſolvi nequeat, *l. 8. de cond. fin. Treu. de mod. ſolv. obligat. theſ. 2. litt. c. Unde & nec*

pecu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

pecuniam, nec poſſeßionem, ſuarum vendendarum commoditatem ſi habeat debitor, ut eas æſtimatione à Magiſtratu facta in ſolutum accipiat creditor, compelli poteſt. Nov. 4. §. fin. & 120. Auth. hoc niſi C. de ſolut. Quantitate debita numeratio ejuſdem requiritur ea, ut in accipiendo creditor non ſentiat damnum, & nummi ſint ſolventis proprii, *l. 94. ff. eod. & probi. l. 33. in fin. ff. eod.* II. Totum debitum, *Quia & particularis ſolutio invito creditore regulariter non permittitur. §. item hic.* Et quidem licet res debita ſit dividua, 1. niſi ab initio pactum intervenerit de parte ſolvenda, 2. aut debeatur ex diverſis cauſſis, & totum offeratur quod ex unâ cauſâ debetur. *l. ult. D. quib. mod. pign. & hypoth. ſol.* 3. niſi annui tributi ſolutio dividatur in tres ſolutiones, *l. 4. C. de don. fund. patrim.* 4. niſi debitor partem tantum ſe debere fateatur, & reſidui obligatio ſit dubia. *l. 8. Si pars, ff. de her. pet. l. 3. ff. fam. excif. (Partẽ tamen ſolvens pro parte liberatur.)* III. Res pro re volente quidem creditore, *l ſi inſolutum. ff. de O. & A.* modò cum debito ſit ejuſdem æſtimationis, & in ſolidum fiat accipientis, *l. ſi non ſortem §. centum ff. eod. Quantitatem tamen debiti offerre poteſt qui rem promiſit, l. Quamvis ff. eod. Et ex rebus quidem fungibilibus quælibet ex eodem genere ſolvi poteſt, modo ejuſdem bonitatis cum accepta reddatur, l. 3. ff. de reb. cred.* IV. Species debita omnino præſtanda, *Vult. eod.* V. Genere debito quælibet ſpecies ſolvi poteſt, *l. ubi autem ff. eod.* VI. In obligatione alternativâ electio penes debitorem eſt utrum ſolvat, *l. 95. ff. eodem.* ut & in legatis disjunctivis penes legatarium, *l. 84. §. Stichum. ff. de leg. 1. Niſi in ſtipulationibus aliter ſit conventum.* VII. Facto promiſſo interuſurii, non alterius facti præſtatione liberatur pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

promiſſor, *l. qui res §. mihi Roma, ff. eodem.*

Quomodo debet fieri ſolutio?

℞. 1. Eo modo quo debetur, ideoque loco convento, non alio, ſtipulatore invito, *l. 3. & 9. ff. de eo quod certo loco,* niſi & quod ratione loci interſit ejus ſimul offerat, *l. 1. l. 15. qui ff. quod certo loco.* 2. Item tempore, & die conventis, non poſt eam, *l. 85. ff. eod.* Omnino ante, *l. 70. ff. eod. niſi creditoris gratia diem adjectum eſſe, vel nominatim expreſſum, vel evidentibus argumentis appareat. Briſſon. lib. 1. de ſolut. Vult. eod. n. 24.* 3. Etiam pendente adhuc conditione, *Ita ut ea exiſtente, ſi quidem volens accipiat creditor, liberatus cenſeatur, deficiente repetat, l. 16. ff. eod.* 4. Nec loco, nec die obligationi adjectis, ſtatim ſolvendum, niſi promiſſio ex re ipſa tacitam dilationem capiat, *l. interdum. ff. eod.* Quod tamen cum aliquo temporis laxamento ex æquo & bono accipiendum, *Vult. eod. n. 27.*

Quatenus per ſolutionem ſolvitur obligatio?

℞. Adeò 1. ut etiam pignora, fidejuſſores, adpromiſſores, interceſſores, mandatores, & ejuſdem obligationis ſocii liberentur, *l. 43. ff. eodem.* 2. Similiter fidejuſſorum ſolutio reo proſit. *Adverſus creditorem quidem; non tamen ut ipſo jure à debito omnino liberetur. Quod ſuæ obligationis cauſſa ſuique potius nomine, quam liberandi debitoris cauſſa mandator ſolviſſe videatur, l. 28. ff. mand.* 3. Eo qui quod alius debet novandi animo promiſit ſolvente, uterque liberatur, *l. 8. §. fin. ff. de novat.* 3. Quod ex pluribus cauſis debitor, nec ex omnibus ſolvens, dicere poteſt quo ſe potius debito velit exonerare, *l. 1. l. 101. l 5. §. 1. ff. eodem. Quod ſi id non dixerit, electio quidem ad creditorem convertitur, cui debito acceptum ferat: ita tamen ut id conſtituat ſolutum in quod ipſe ſi*

debe-

deberet, eſſet ſoluturus. l. 1. C. eod. atque ita in duriorem ſemper cauſſam ſibi accepto ferre debent. In quam utroque ceſſante ſemper imputabitur, l. 3. & 5. ff. eod. Vult. eod.

De Acceptilatione.

Quis eſt ſecundus modus diſſolvendæ obligationis?

℞. Acceptilatio, quæ eſt quaſi ſolutio, & definitur imaginaria ſolutio, §. 1. *hic.* vel ſtipulatio, qua creditor animo diſſolvendæ obligationis debitori interroganti reſpondet ſe creditum accepiſſe quod non accepit. *d.* §. 1. *Vult. eod. n.* 1. *& in margine.*

Quomodo fieri debet?

℞. Purè. Non ſub conditione, *l.* 4. *hic. l.* 77. *De R. I. expreſſa quidem, l.* 5. *de cond. cauſ. damn. C. quod ſub tacita fieri poßit. l.* 12. 21. *hic.* Nec in diem *l.* 5. *hic.* (*Quod quia vera ſolutio ſtatim liberat, pr. hic. ficta idem operari debeat, Weſ. par. h. n.* 6.) Licet in diem & ſub conditione debitum tolli acceptilatione poſſit, *d. l.* 12. 21. *Trent. de mod. toll. Obli. theſ* 4. *litt.* f. g.

Quotuplex eſt acceptilatio?

℞. Duplex, Simplex & Aquiliana, à Gallo Aquilio ſic dicta.

Quæ eſt ſimplex acceptilatio?

℞. Quæ verborum obligatio ſimpliciter tollitur, *d* §. 1. *hic. Nempe cum acceptilatio ſit ſtipulatio, non poteſt ea ex ipſius quidem natura, niſi verborum obligatio tolli. d.* §. 1. *hic.*

Quæ eſt Aquiliana?

℞. Ea per quam contra ipſius acceptilationis naturam omnis generis obligationes, (*etiam re contractæ,*) in ſtipulationem prius deductæ, inde per acceptilationem tolluntur. *d.* §. 1. *h. Vult. eod. n.* 5.

An

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

An ergò in Aquilianâ acceptilatione non una eſt ſtipulatio?

℞. Imò verò duplex, 1. Vna qua contractus deducitur in ſtipulationem, ita ut res non ex priore contractu, ſed ex ſtipulatione nova debeantur. 2. Altera qua ita deductus acceptilatione ſequenti tollitur. *Vult. eod. Puta ſic, ſi quod mihi ex cauſâ mutui, &c. debes, dare ſpondes, creditore interrogante debitor reſpondeat, ſpondeo; & ſic quod ex natura mutui debetur, debeatur ex ſtipulatione. Et porro creditori interroganti quod tibi debeo acceptum fers? reſpondeat acceptum fero.*

Quomodo procedit acceptilatio?

℞. Licet ſolutio oportune facta à quocunque creditore, etiam invito liberet; non procedit tamen acceptilatio, niſi creditore volente, & debitore quandoque invito: ſed tum non aliter, niſi ut is qui accepto eſt interrogatus per novationem debitum in ſe prius transferat, ac ſi ipſe ab initio debuiſſet, atque ita tranſlatum accepto roget. *Vult. eod. n. 8.*

Qui poſſunt acceptum ferre?

℞. 1. Quibus ex negotio ſecum, vel cum eo cui ſucceſſerunt, geſto debetur; modo ſui juris ſint, *Vult. eod.* non pupilli & minores, niſi tutorum & curatorum autoritate, *l. 1. C. eod.* Nec hi quidem, niſi acceptilationem fieri pupilli interſit, *Vult. eod. n. 9.* 2. Et nomine quidem proprio; *quia acceptilatio actus eſt legitimus qui nomine alieno exerceri nequit, l. 77. ff. de R. I.* Non per procuratorem, *l. 3. ff. eod. Unde nec acceptum ferre ſolutionis cauſſa adjecto licet, l. 10. ff. de ſolut.*

Cui poteſt accepto ferri?

℞. 1. Debitori, ejuſque heredi, & ex his quidem uni, *l. 17. ff. eod.* Nec alii quam qui debet, vel qui debitori jure poteſtatis acquirit, *l. 1. an inutilis,*

utilis, §. *accepto liberare*, *ff. eodem*. Non patri quod filiusfam. debet, ſed ipſi modo roganti, *d. l. an inutilis*, §. *filiusfam.* Non tutori, curatorive quod minores debent utiliter, niſi accedente novatione, *d. l. an inutilis*. Omnino ipſi pupilli ſine autoritate tutoris, *l 2. ff. eod.* 2. Vni ex pluribus ejuſdem obligationis ſociis, ita, ut & cæteris proficiat. *l. 22. §. 1. ff. eodem. niſi in eorum perſona juris ſit impedimentum*, *l. 5. §. 1. ff. de donat. inter V. & V.* 3. Fidejuſſori, ita ut reo jam ante efficaciter obligato liberatio competat, *d. l. 16. ff. eod.*

Quid debet acceptum ferri?

℞. 1. Id ipſum quod debetur, ſive ex conventione, ſive ex delicto pecuniarium, ſed privatum ſit debitum, *l. 21. §. & eum qui ff. eod. Non mulcta quæ publica eſt, nec pœna corporalis.* 2. Nec integra tantum obligatio, ſed & pars ſtipulationis, *l. 9. ff. eod. Niſi quod in ſtipulationem eſt deductum, diviſionem ſui natura non recipiat, d. l. 19.* 3. Plures etiam res accepto ferri poſſunt, & uno ex pluribus, vel certis, vel incertis contractibus, vel quibuſdam, exceptis cæteris, *l. 18. d. l. ex pluribus ff. eodem.*

Quomodo perficitur acceptilatio?

℞. Verbis, (*quia fit ſtipulatione,*) quacunque lingua prolatis, §. 1. *hic.* dummodo ſenſus congruat, & uterque, ſive per ſe, ſive per interpretem idioma intelligat, *d. l. 19. ff. eod.*

Quis eſt effectus acceptilationis?

℞. Quod perinde ac ſolutione ita diſſolvatur obligatio; ut nulla omnino maneat, aut nova aliqua ſubſequatur, *Vult. eod. cap. 56.*

De

De Novatione.

Quis eſt tertius modus diſſolvendæ obligationis & quatenus?

℞. Novatio, quâ,ut & delegatione, ita tollitur obligatio, ut eam ſublatam excipiat alia, *l. 1. ff. eodem.*

Quid ergo eſt novatio?

℞. Eſt modus diſſolvendæ obligationis quo per ſtipulationem prius debitum in aliam obligationem, mutatione perſonæ, vel rei debitæ transfunditur: id eſt, ita ex præcedenti obligatione nova conſtituitur, ut prior perimatur.

Quotuplex eſt?

℞. Duplex; Vna in ſpecie ſic dicta; Altera quæ delegatio dicitur.

Quæ eſt novatio in ſpecie dicta?

℞. Eſt debiti,ſeu obligationis in novam ſtipulationem tranſlatio talis, quâ prior obligatio perimitur abſque novæ perſonæ interventu, *l. 1. ff. de Novat.*

Quotuplex eſt hæc novatio?

℞. Duplex vulgo conſtituitur, 1. Voluntaria, quæ fit voluntate contrahentium, & quidem habilium, id eſt novare volentium. *Weſ. part. hic. num.*4. 2. Neceſſaria, quæ fit per litis conteſtationem, ſic dicta quod in invitum reddantur judicia. *l.*38.*§.*1.*ff. de V. O. Weſ.eod. Repudiata à magni nominis Iur.Conſ. diſtinctione,ut legibus incognita, licet vulgo recepta. Nova tamen judicati actione priorem novari,non negatur,l.*3.*§. ideo De Vſur. rei jud. Vult.eod. n.*29.32.33.

Quomodo fieri debet novatio ut conſtet?

℞. Olim,præterquàm in certis caſibus,quocunque modo fiebat, *§. 3. hic. l. 1. C. & l.*51.*ff. eod.*

Hodie

Hodie expreſſe fieri debet; id eſt, ita ut contrahentes profiteantur ſe velle à priori obligatione recedere. Adeò quidem ut aliter facta ne quidem ope exceptionis tollat obligationem, *d.§. 3. hic l. fin. C. eod.*

Qui poſſunt novare?

℞. Ipſi tantum creditores, qui rerum ſuarum habent adminiſtrationem, aut alii ipſorum juſſu, *l.3. l.20. ff. eod.* Non pupilli, prodigi, minores abſq; tutorum & curatorum autoritate, niſi conditionem ſuam fecerint meliorem, *l.9. ff. eod. l. 15. ff. de ſolut.* 2. Tutores & Curatores obligationes pupillares, *l.12. ff. de admin. tut.* ſi quidem id illis expediat, *d.l.20. hic.* 3. Totorum bonorum procurator, *d. l. 20.* 4. Aliquando is cui rectè ſolvitur, *l.16. ff. eod.* licet non ſemper, *l.25. ff. eodem.*

Quæ obligationes poſſunt novari?

℞. Omnes qualeſcunque ſint & quocunq; modo contractæ, *l.1. ff. eod.* omniaque debita, *l.2. eod.* etiam una ſtipulatione plures, *l. fin. ff. eod.* item quæ in diem eſt antequam dies veniat, *l.5. ff. eod.* Non conditionalis antequam extet conditio; nec futuræ antequam ipſa conſtiterit obligatio. *Vult. eod. Caj. 56 n.23.*

Quomodo fit novatio?

℞. Forma novationis conſiſtit in verbis extra quidem judicium: fit enim ſtipulatione. (*In judicio volunt & litis conteſtatione eam fieri. ſec. ante dicta.*) Fit tamen per ratihabitionem; quippe ſi quis abſente me à debitore meo ſit ſtipulatus novãdi animo; novabitur ſtipulatio, ſi ratum habuero, *l.22. ff. eod.* Fit rurſus aut purè, aut in diem, aut ſub conditione, ita tamen ut non ante conditionis eventum perfecta eſſe intelligatur, *l.14. l.31. ff. hic. Weſ. eod. par. n.6.*

S *Quis*

Quis eſt effectus novationis?

R. Quod priore obligatione, unà cum acceſſoriis, fidejuſſione puta & pignoribus, peremta, *l.18. ff. hic.* ex ſecunda is qui novavit teneatur.

De Delegatione.

Quotuplex eſt delegatio?

R. Vel eſt perſonæ, vel actionis.

Quid eſt delegatio perſonæ?

R. Delegatio (*altera ſpecies novationis generatim acceptæ, ſeu quartus modus ſolvendæ obligationis,*) eſt mandatum quo creditor jubet debitorem quod ipſi debet alteri promittere, *Treut. diſp. hic. th.6. Delegare enim eſt vice ſuâ alium reum creditori, vel cui is juſſerit dare, l.11. hic.*

Qui poßint delegare?

R. Creditores iidem qui novare, *l. 15. ff. de ſolut. hic.*

Qui delegari, & quibus?

R. 1. Debitores, *l. delegare 11. ff. de notat.* & quidem volentes, non inviti, *l.1.§.6.C.eod.* (*quod is qui delegatur ſtipulanti debeat promittere, ideoq; utriuſque conſenſu negotium perfici, d. l. 1. C. eod.* 2. Nec hi tantum qui principaliter ſunt obligati, ſed & expromiſſores, & qui pro aliis fidem ſuam adſtrinxerunt, *l.26. §. abeſſe, ff. mand.*

Quomodo fit delegatio?

R. Vel per ſtipulationem, vel per litis conteſtationem, *l. delegare 1. §. fit ff. hic.*

Quomodo per litis conteſtationem?

R. Quatenus in eum cui abſque delegatione mandatæ ſunt adverſus debitorem actiones, ſi litem cum debitore ſit conteſtatus, in eum à priori creditore debiti cauſſa tranſlata perfectaque delegatio intelligitur, *Vult. eod. n.43.*

Quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quomodo & quatenus dicitur fieri per ſtipulationem, cum vel nutu debitorem ſuum delegare quis poßit? l. 17. ff. hic.

℞. Duplex actus conſiderandus in delegatione. Vnus inter delegantem & delegatum: In eo nudus conſenſus ſine verbis ſufficit; *Quia reſpectu ipſorum mandatum eſt; qui contractus conſenſu conſtituitur. Vnde & hic voce, vel ſcripto, vel nutu fieri, l. 17. ff. de novat. l. imò & per ratihabitionem ſuppleri poteſt. Mant. de tac. & amb. contr. l. 17. tit. 8. n. 10.* Alter inter delegatum & eum cui fit delegatio; qui exigit ſtipulationem. *Quia & hic is qui delegatur non modo conſentire, ſed & ſtipulanti verbis promittere debet, l. 1. C. eod. Weſemb. par. eod. Vnde hic actus per ratihabitionem ſuppleri non poteſt. Man. tit. eod.*

Quid differt delegatio à novatione?

℞. Non multum, præterquam quod in delegatione ſemper inſit novatio, *l. 2. C. eod. VVeſ. par. eod. n. 8. (etiam jure, ut putatur, noviſsimo, niſi aliud ſit actum:)* non ex diverſo novationi ſemper delegatio. *Quia inter eaſdem perſonas novatio rectè conſtituitur, VVeſ. eod. n. 8.*

An ergo ex interventu novæ perſonæ præſumitur novatio?

℞. Olim quidem ipſo jure interpoſita conventionali ſtipulatione; in prætoriis ſtipulationibus, ope exceptionis, *l. pen. ibi Bart. in ſumm. de prætor. ſtipul.* Nempe ſi quidem ex conjectura novandi animus colligi poſſet. Hodie non niſi quando evidenter conſtat contrahentes novandi animum habuiſſe, & expreſſum fuerit à priori obligatione recedi, *l. ult. C. eod. & ibi Gothofr. Mant. eod. tit. 6. num. 1.*

An verò per delegationem debitoris tacitè poteſt novatio intelligi?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℟. Frequentiore calculo receptum per delegationem debitoris tacitè fieri novationem, & priorem perimi obligationem, 1. *Quod l.ult. C.de novat. de novatione tantum, non de delegatione faciat mentionem, novatio autem & delegatio ut diverſa accipiantur.* 2. *Quia delegato in locum delegantis ſuccedente, ſi non peremta cenſeretur prior obligatio, duo re debendi & in ſolidum obligati diverſo tempore conſtituerentur.* 3. *Facta delegatione confeſtim debitum delegantis ſolutum cenſetur. Mantic. eod.tit. 7. per totum.*

Quæ in delegatione ſunt neceſſaria ut novatio poßit intelligi?

℟. Non tantum ut debitor delegantis delegetur, ſed & ut delegetur tanquam debitor (*licet & juſſu delegantis alius expromiſſor, ut dictum, promittere poßit, d. l.delegare,*) 2. Vt promittat delegantis mandato præcedente (*quia alioquin ſimplex novatio eſt.*) 3. Vt accedat ſtipulatio; jure quidem civili, *ſecundum modo dicta. Mantic. eod. n. 2. 3. 4. 5. 6. 7.*

Quid eſt delegatio actionis?

℟. Quæ alias dicitur actionis ceſſio. *l. 11. C. de donat. l. 1. C. de contr. judic. tut.*

Quid differt delegatio actionis à delegatione perſonæ?

℟. 1. Ceditur, ſeu delegatur actio etiam ei qui non eſt creditor, puta donationis cauſsâ. *l. cum de bonis, 11. C. de donat.* debitor autem propriè à creditore ſuo alteri creditori delegatur. *d. l. delegare, 11. C. hic.* 2. Ceſſio ſeu delegatio actionis etiam ignorante vel invito eo adverſus quem actiones mandantur contrahi ſolet, *l. 1. C. eod.* delegatio debitoris non item, *l. 1. 2. 3. 6. C. eod. Secundum ante dicta.* 3. Qui cedit actionem, eam non planè amittit, (*ut ſalva ea nihilominus maneat*

apud

apud cedentem, ut modò res ſit integra ea experiri, ac debitorem ad ſolutionem compellere poßit, l.3.C. de novat.) qui delegat debitorem, actionem planè amittit; quod delegatus à priore creditore liberetur, *d.l.3. Sandius de Ceſ. action. cap.1 .n. 9.10.*

Quis ergo eſt effectus utriuſque delegationis?

℞. Delegationis quidem ipſius debitoris (*de quâ hic agimus*) effectus eſt, quod eâ ritè factâ jure novatione prior contractus evaneſcat, *l.2.& 3. C.de novat.* & delegans debito liberetur, *l.3. eod.* Delegatâ ſeu ceſſa actione tranſlata quidem intelliguntur jura cedentis in eum cui ceſſa eſt actio: *Vt juris interpretatione cedentem, ſeu primum creditorem repræſentet, l. 2. C. de donat. & cedentis jure in exercenda actione, fide de ceßione facta uti poßit, Sand. eod. cap.9.n.7:* Non ita tamẽ ut cedens actionem debito liberetur. *Quod directæ in ceßionarium actiones penes eum maneant, & exigere à debitore ſuo debitam quantitatem & eo modo creditoris exactionem contra eum exhibere non vetetur, d. l.3. C. eod.* Niſi vel lis cum ceſſionario ſit conteſtata, vel ceſſionario partem debitor ſolverit, vel ne ſolveret cedenti, ceſſionarius debitori denuntiaverit, *l.3. C. de novat.*

De Mutuo Conſenſu.

Quis eſt quartus modus diſſolvendæ obligationis ipſo jure?

℞. Contrarius conſenſus, & quidem mutuus (*quia unius voluntate diſcedere à contractu non licet*) & talium quidem obligationum quæ ſolo contrahuntur conſenſu, ſive emptionis venditionis, locationis conductionis, & aliorum proprius. (*Quia unum quodque diſſolvitur eâ ratione quâ colligatum eſt.*)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quatenus diſſolvitur in talibus contractibus obligatio?

℟. Re integrâ: puta donec ab unâ parte contractus non eſt impletus, *ex. grat. donec in contractu emtionis venditionis ab una parte non eſt ſolutum pretium, vel ab alterâ parte res tradita. Quod impleto per traditionem contractu, vel rem traditam reddi vel pretium reſtitui ſit neceſſe, l. 1. C. Quando liceat ab emt. reced. l. 35. ff. de R.I.*

Cur dicis iſtum modum diſſolvendæ obligationis eſſe proprium obligationum ſolo conſenſu conſtantium?

℟. Quia in cæteris obligationibus non ſufficit ſolus diſſenſus partium, niſi accedat actus priori ſimilis, vel æquipollens: *Puta ut obligatione in Aquilianam ſtipulationem deductâ per acceptilationem accedat liberatio. Schneidw. hic.*

De Confuſione.

Quis eſt quintus modus diſſolvendæ obligationis?

℟. Confuſio. Puta 1. Si creditor fiat heres principalis debitoris, vel contra debitor heres creditoris, ſive ex aſſe (quo caſu, *quia nemo ſibi ipſi debere poteſt*, omnino) ſive pro parte, (*quo caſu pro eâ parte tollitur obligatio.* Modò is retineat hereditatem. (*Secus ſi eam vendat, l. 6. ff. de her. vend. vel ipſa per querelam inofficioſi evincatur, l. 21. 5. ſi ff. de inoff. teſt.*) aut confecto inventario adeat hereditatem, *ex conſtit. Iuſtiniani, l. fin. l. de jur. delib.* 2. Rogatus hereditatem reſtituere ſi ante eam reſtitutam debitori heres extiterit ſemel confuſa obligatio hereditate ex Trebelliano reſtituta non redintegratur, *l. 58. ff. ad Trebell.* 3. Cum utriuſque creditoris & debitoris bona ad fiſcum perve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

pervenerunt confuſa obligatio intelligitur, *l. 71. ff. de fidejuſſ.* Et tollitur quidem ſic principalis obligatio unà cum acceſſoriis, puta fidejuſſoriis, *d. l. 71. ff. de fidejuſſ. Secus ſi inter creditores & acceſſores facta confuſio: ut quo caſu ſola acceſſoria obligatio tollatur manente principali, l. 93. in fin. ff. de ſolut.* 4. E duobus reis ſi alter creditori heres exiſtat, perſona tantum ejus eximitur altero manente obligato, vel in ſolidum, ſi nulla ei cum correo fuit ſocietas, vel ſi ſocii fuerint, in partem. *Vult. eod. cap. 57. n. 18.*

De Compenſatione.

Quis eſt ſextus modus diſſolvendæ obligationis ipſo jure?

℞. Compenſatio, & definitur debiti & crediti inter ſe contributio conſentiente, vel invito actore in judicio, vel extra illud facta, *l. 1. ubi no. ff. de compenſ. Vnde & compenſatio in voluntariam & neceſſariam dividi poteſt.*

Vnde oritur compenſatio?

℞. 1. Ex naturali æquitate; quod noſtra interſit potius non ſolvere, quam ſolutum repetere, *l. 3. h. t.* 2. Ex jure civili, ad dirimendas lites, ne fiat per plura, quod poteſt fieri per pauciora, *Weſ. par. hic.*

Qui utuntur compenſatione?

℞. 1. Qui actorem viciſſim ſibi habet obligatum. *l. 30. ff. de cond. indeb.* 2. Etiam fidejuſſor à creditore conventus, in eo quod vel ſibi, vel reo debetur, *l. 5. ff. de compenſat.* 3. Abſentis defenſor, in eo quod invicem ei ab actore debetur. *l. 21. ff. eod. Alioqui nec alius quam cui debetur compenſacione uti, nec quod alii quam ei qui convenitur debet compenſare creditor cogitur, l. 16. ff. eod.*

4. Filius quod patri debetur, ſi is de rato caveat. *l.9.§.1.ff. eod.* 5. Procurator in rem ſuam datus, poſt litis conteſtationem, *l.18.ff.hic.* 6. A tutore conventus pupilli nomine, id quod pupillus, non quod tutor ipſi debet. *Vult. eod.*

Ex quibus cauſſis locus eſt compenſationi?

℞. I. Si agatur ex contractu; ſive natura tantum, ſive civiliter ſimul debeatur, *l.fin.C.hic.* Idque tam in privatorum, quam civitatum; *l. 3. C. eod.* etiam fiſci cauſſis. *d. l. fin. (Si quidem is qui adverſus fiſcum compenſatione utitur, intra duos menſes ſibi debitum doceat, l.46.§. qui compenſationem, ff.de jure fiſci.)* Modo 1. debitum ſit firmum, hoc eſt, ita jure ſubſiſtat ut elidi exceptione non poſſit, 2. liquidum utrimque, *d.l.fin.* vel ſine latiore indagine liquidari poſſit, *Dd.* 3. Purum, *non conditione ſuſpenſum*, vel in diem delatum, *l.7. h.t.* II. Sive agatur ex maleficio; modo agatur civiliter, *l.10. pr.hic.*

In quibus ergo judiciis locum habet compenſatio?

℞. In omnibus judiciis; privatis, non publicis, (*utpote in quibus publica vindicta ad coërcenda maleficia ſpectatur, Weſ. par. hic.*) Sive perſonali, ſive reali actione agatur, *d. l. fin. Puta cum res ſuo genere fungibiles utrimque debentur. Weſemb. eod.* Nec in bonæfid. tantum judiciis, ut olim; ſed etiam in ſtrictis, excepto depoſiti. *l.fin.C. hic. l.pen. C. depoſiti.*

Quæ res ergo compenſantur?

℞. Quæ ſolvi poſſunt, *l.4. ubi no.C. de compenſ.* Ideo in voluntaria quidem compenſatione res quæcunque, ſive quantitate conſiſtant, ſive non: *Quod volenti qualibet res pro alia ſolvi poßit, l.17. C. de ſolut.* Et ſic quantitas cum ſpecie, & contra. *l.145 ff. ubi no. de R. I. Obrecht. hic. §. de objecto*

Com-

Compenſat. In neceſſaria tantum quantitates, hoc eſt, res fungibiles, *l.* 15. §. 11. *hic.* quæ numero, pondere, & menſura conſtant. *Obr.eod.theſ.*101. *Nempe per ſolum numerum, pondus, menſuram in rebus æqualitas introducitur, Obrecht. eodem.* Adeoque genus (ſeu res ſub eodem genere contentæ) cum genere, h. e. rebus ejuſdem generis. *Obrecht. eod. th.* 103. Sed 1. ſi quidem ſint ejuſdem qualitatis & bonitatis, *Obrecht.eod.theſ.*105. 2. Item fungibiles, hoc eſt, quarum permutatio fieri poſſit. Non ſpecies cum ſpecie, quando idem genus non debetur. *Weſemb.par.hic.n.*1. (*Quia aliud pro alio invito creditori ſolvi non poteſt.* 2. Non pecunia cum ſpecie, nec ſpecies cum pecunia. *l. ſi convenerit prin. ff. de pign. act. Quia perinde eſſet, ac ſi rem ſuam invitus aut vendere, aut emere quis cogeretur. Quod juri adverſatur, l.* 15. *C. de contr. emt.*

Quæ ergo requiruntur ut locum habeat compenſatio?

℞. 1. In voluntariâ quidem ut debitum ſit mutuum. 2. Mutui debiti fiat contributio. 3. Sive in, ſive extra judicium. 4. Idque conſenſu mutuo. In neceſſaria verò, 1. ſimiliter mutuum debitum. 2. Et æquale quidem, *Obrecht. eod. th.* 181. 3. Ejuſdem debiti contributio. 4. & quidem ut fiat in judicio, 5. Idque legitimè, hoc eſt, iis modis quibus jure fieri debet. *Obrecht. eod. th.ſeq.*

Quibus modis jurè debet fieri?

℞. 1. *Ipſo jure*; Si abſque ulla exceptionis conteſtatione officio judicis debitum cum debito compenſatur, *l.* 38. *l. ult. ff. de petit. hered.* Ita ut non ſit neceſſe exceptionem compenſationis in principio actionis inſtitutæ, ſeu lite conteſtanda objicere; & tamen eâ initio non objectâ judex cui de mutuo debito conſtat, vel modo ante rem

judicatam proponatur, (*quod ut judici de eâ conſtet omnino neceſſarium*) adhuc ejus rationem habeat. *Obrecht. eod. th.* 193. *& ſeqq. Weſ. par. eod. n.* 8. 2. Per exceptionem, ſi reus de intentione actoris dubius initio litis compenſationem proponit; hoc modo, *Nego me tibi debere, & ſi forte debeo, tamen ex illa cauſſa, &c. mihi tantundem debes.* Quo caſu Reus de eo quod actor petiit convictus, redire ad exceptionem compenſationis & eam probare poteſt. *ſec. Tind. de compenſ. art.* 7. *n.* 76. *Obrecht. eod. theſ.* 246.

Quis eſt effectus compenſationis?

℞. Admiſſæ quidem à judice, quod ſit loco ſolutionis. *l.* 4. *l.* 10. *l.* 21. *ff. hic. l.* 4. *C. eod.* Et inde 1. id quod compenſari poteſt, ſi ſolutum ſit, tanquam indebitum condici poſſit *d. l.* 10. §. 1. 2. Quod ſicut ſolutione veræ pecuniæ debitæ, *l.* 9. §. *omnis ff. depign. act.* ita & ſolutione per compenſationem facta, pignus actione pignoratitiâ repetatur. *l.* 12. *C. de compenſ.* 3. Vſuræ ejus quantitatis cujus petitionem compenſationis ratio excludit, peti non poſſint, *l.* 7. *C. de ſolut.* Non admiſſę quidem ex eo quod cauſſa non eſſet liquida, ut ſalva maneat compenſare volenti ſua petitio, (*Quod rei judicatæ exceptio objici non poſſit: l.* 7. §. 1. *ff. hic.*) ex eo quod falſam ejus cauſſam eſſe judex viderit, non admiſſa, ut ſublata omnis ſit actio, & agenti exceptio rei judicatæ recte opponatur, *d. l.* 7. §. 1.

De Tranſactionibus.

Quis eſt ſeptimus modus diſſolvandæ obligationis?

℞. Tranſactio; quæ eſt rei dubiæ, vel litis incertæ, neque finitæ aliquo, dato, retento vel promiſſo

promiſſo conventa deciſio *l.* 1. *ff. h. t. l.* 28. *C. eod. Obrecht. diſt. hic. theſ.* 10.

Quot modis ſit?

℞. I. Vel nudo pacto. (*cui quandoque pœnam, l.* 15. *l.* 37. 40. *& ſeq. C. hic. Weſ. par. hic. quandoque juramentum adjici l.* 41. *C. hic Weſ. eod. cautionis eſt.*) Vel acceptilatione; eaque vel ſimplici, (ſi id de quo lis eſt ex ſtipulatione, vel aliâ re debeatur, *l.* 19. *ff. de acceptil.*) vel Aquiliana, ſi debeatur ex emto vendito, locato. conducto, &c. & id mediante ſtipulatione novetur, acceptiletur, ſic deinceps de eo tranſigatur *l.* 2. 4. 5. *l.* 9. §. 2. *l.* 3. *ſeq. l.* 17. *C. hic. Treut. hic theſ.* 2. *lit.* 4. II. Vel generaliter, vel ſpecialiter fieri poteſt, id eſt verbis generalibus vel ſpecialibus; & quidem purè, aut ſub conditione, aut ſub modo. In, vel extra judicium, *l.* 28. *C. h. t.* ſcriptura, vel ſinè ſcripto, *d. l.* 28. *l.* 5. *eodem.* diu, noctu, *l.* 20. *C. eod.* etiam die feſto, *l. fin. C. de feriis.*

Qui poſſunt tranſigere?

℞. Omnes qui poſſunt paciſci, *Paul.* 1. *ſent.* 1. §. 1. 2. Etiam alieno nomine, qui ſpeciale habet mandatum, *c. qui agendum de procur. in.* 6. 3. Procurator omnium bonorum, mandatum habens cum liberâ *Dd. vulgo.* Non ad compromittendum conſtitutus, *l.* 10. *C. de procur.* 4. Omnino conſtitutus in rem ſuam *l.* 17. §. *fin. l.* 15. *de procur.* 5. Syndicus nomine civitatis, ut & adminiſtratores civitatum, *Sed non ut rem liquidam ambitioſe remittant. Weſ. n.* 4. *hic.* 6. Tutores, procuratores fiſci, & ſimiles quibus interdicta partim commiſſorum bonorum alienatio, *gl. & Dd. in l.* 12. *C. eod. Sed non contra prohibitionem legis tranſigendo donare, vel alienare, l.* 13. *de præd. num. unde & tutorum & curatorum ut valeat*

tranſa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

tranſactio, decretum judicis requiritur. Gayl. 2. obſ. 72. n. 1. 7. Pater circa bona filii emancipati vel filii fam. adventitia, ſed non niſi cum filii conſenſu, *l.* 10. *ubi Cujac. hic. Treut. hic. theſ.* 3. ſimiliter de dote filiæ petenda, non niſi ea conſentiente *l.* 2. §. 1. *ll. ſeqq. ſolut. matr. Filia tamen furioſa utilitatis cauſſa habetur pro conſentiente d. l.* 2. §. *fin.*

Super quibus rebus tranſigi poteſt?

℞. Super quavis re dubia, tali quæ ſit in commercio, *utpote extra quod nulla eſt alienatio l.* 39. *cum ll. ſeqq. ff. de leg.* 1. privata & familiari. *l.* 27. §. *pacta, ff. de pactis, l.* 1. *h. t.* etiam poſt concluſionem in cauſſa, *Ob dubium litis eventum, Treut. hic. th.* 4. *lit.* b. Non ſuper re judicata, vel jurejurando deciſâ, *l.* 7. *princ. l.* 11. *hic. Modò nullo remedio dubia fieri queat*, *l.* 23. §. 1. *de cond. indeb.* Non ſuper relictis teſtamento, niſi ejus verbis inſpectis, *ad l.* 19. *C. hic. Treut. eod. l. c.* Non de futuris alimentis, quamvis ultima voluntate relictis, abſque Prætoris cognitione, *l.* 8. *C. hic. Niſi alimentorum cauſſa fiat melior. Facit, d. l.* 8. *verſ. quid ergo,* §. *penult.* 2. Etiam crimine capitali, (puta ſanguinis & mortis pœnâ ingerente,) *Quia ignoſcendum ſanguinem ſuum redimere volenti, l.* 1. *de bon. eor. qui ante ſentent.* Excepto adulterio, *ut de quo lex Iulia nominatim vetat paciſci, l.* 10. *C. ad l. Iul. Maj.* Non reliquis eam pœnam non inferentibus (*propter rationem ceſſantem*) citra falſi accuſationem; hoc eſt, ſine falſi accuſatione, *Puta quatenus actor, cum pecuniam accipit, cum eo qui ob denuntiandum teſtimonium, vel judicium, l.* 1. §. 1. *ad l. Corn. de falſ. Reus accuſatorem corrumpens, cum eo qui corrumpit judicium comparandus videtur, d. l.* 1. §. 1. *l.* 21. *ff. d. tit. Quorum uterque accuſatione*

falſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

falſi tenetur dd. legg. Obrecht. eod. theſ. 102. Treut. eod. th. 5. lit. f.

Quomodo dixiſti tranſactionem eſſe modum ſolvendæ obligationis ipſo jure?

℞. Modum quidem diſſolvendæ obligationis transactionem dixi, quia ejus effectus eſt, litem planè ita finire, ut reſuſcitari nequeat, *l. 16. C. eod.* (*Inſtar judicati, l. 20. C. eod. aut jurisjurandi, l. 2. ubi Bart. l. admonendi, ff. de jurejurand.*) ne quidem reſcripto Principis, *l. 16. C. eod.* nec prætextu ſpecierum & inſtrumentorum poſt repertorum, *d. l. 29.* Ipſo jure ſolvi per eam dixi obligationem; Quia licet in pacti terminis conſiſtens, cum juris gentium ſit, non tollat actionem, quæ juris eſt civilis, jure conventionis, ſed ope exceptionis: *l. 28. C. h. t.* (Quæ hodie eſt litis finitæ, *c. 1. de litis conteſt. in 6.*) Tamen, ſi addita ſit Aquiliana ſtipulatio, ipſo jure obligationem, eoque & unà actionem tollat. *§. 2. hic. l. 32. C. hic.* Exceptio verò & actio ſimul locum habent, ſi juramentum, vel clauſula rato manente pacto interponatur, *l. 41. C. h. l. pen. ff. eod. Obrecht. eod. th. 149.*

Explica plenius effectus transactionis?

℞. Ad effectus transactionis explicandos, præterea pertinet obſervatio, 1. quod ſit ſtricti juris, & in ea nihil omnino ſervatur ultra ea qua ſuo ambitu complectitur, idque tum quoad perſonas, (ut cum una facta regulariter quidē ad alios non porrigatur, *l. unus, l. 10. pacta verſ. ante omnia, ff. de pactis. Caſus exceptos vide apud Mantic. de tac. & amb. contr. lib. 26. tit. 4. num. 14. Obrecht. diſp. eod. theſ. 179. & ſeqq.*) Tum quoad res, ut transactio interpoſita tantum intelligatur de iis rebus de quibus placuit tranſigere, nec in unâ re facta ad aliam extendatur, *l. qui cum tutoribus, §. 1. ff. hic. de Mantic. eod. tit. 6. Obrech. eod. th. 215.*

2. Quod

2. Quod cum tranſactione, quæ in nudi pacti terminis conſiſtit, reus non liberetur obligatione, ſi conventa non præſtantur; actor agere poſſit ex prima actione, tanquam non ſublata. Quâ aut conſequetur quod in primam actionem eſt deductum, aut id quod tranſactione conventum, *Weſ. par. hic. n. 7*: Reo exceptionem tranſactionis proponente ea explicatione doli eliditur ab actore, *l. 19. C. hic. Weſemb. eod.* 3. Liberato reo jure ab obligatione, & ſic à prima actione, aliæ actori dantur actiones. Puta ſi quidem liberatus eſt acceptilatione, bona fide puta initæ tranſactioni ſi non ſtatur, actio pręſcriptis verbis, *l. 6. l. 17. l. 33. C. eod.* ſi aliter quā acceptilatione ſit liberatus, ſi quidem ſtipulatio intervenit, actio ex ſtipulatu, *d. l. 6.* ſi ea non intervenit, præſcriptis verbis. Dolo ut tranſigeret adducto, actio de dolo tribuitur, *d. l. ſub prætextu C. hic.* 4. Non jure, ſed actoris remiſſione ſublata actione, ita ut quid acciperet, ſimiliter actione præſcriptis verbis, puta, *do ut des* agere poteſt, *l. 33. C. h. Prior actio an eo caſu competat ambigunt Dd. Obrecht. theſ. 165. eodem.* 5. Stipulatio pœnalis ſi addita tranſactioni, eâ commiſſâ pœnam quidem petere, ſed non ſimul commodo tranſactionis frui poteſt, *Niſi ſub clauſula rato manente pacto facta ſit promiſſio, d. l. 17. 4. hic. Treut. eod. theſ. 6. litt. f.* 6. Quod tranſactio non facile reſcindatur, *l. 10. 16. 19. 39. C. hic.*

Dicis non facile reſcindi tranſactionem, dic ergo ex quibus cauſſis reſcindi poſſit.

℞. 1. Quando mutuo conſenſu ab eâ receditur, *l. ſi diverſ. C. hic.* (*Adeo quidem ut ex actibus contrariis ita ei tacite renuntiatum intelligatur, l. ſi filius ff. de minor Mant. eod. tit.* 8. *n.* 1. Non unius partis pœnitentia, *l. 39. C. hic.* 2. Quando dolus interceſſit, *d. l. ſub prætextu, l. ſive apud acta, C. hic.*

hic. Mantic. eod. n. 4. Adeò ut dolo inductus ad tranſigendum, agere de dolo ad reſcindendum poſſit, Mantic. eod. n. 8. non is qui Reum ad tranſigendum dolo induxit, l. 30. C. hic. nec ſi quis ſciens dolum transegit, l. 10. C. de Veſc. vend. l. nemo videtur, ff. de R. I. Extranei, ſeu tertii dolo ſi quis ad tranſigendum circumventus; manet quidem transactio (utpote extra quam dolus intervenit,) contra tertium tamen actio de dolo datur, arg. l. 7. ff. de dol. mal. 3. Quando ex falſis inſtrumentis facta transactio, ita ut de pluribus cauſſis vel capitulis ſit transactum, ſolùm cauſſa retractetur ex falſo inſtrumento deciſa. *l. 20. ff. de minor. C. ne utiliter geſtum per inutile vitietur. l. 34. ff. de donat.* Si ex una cauſſâ; tota. *Quia tum transactio nullam diviſionem recipit. Et reſcinditur, quidem, ex capite doli, ſi ſciens, l. 9. §. qui per fallaciam, ff. hic: Sive ignorans falſa inſtrumenta adverſarius profert, ex erroris capite, c. 2. prop. 32. & 33. Obrecht. eod. th. 262. & ſeqq.* 4. Quando metu ab alio illato & tali quidem qui in conſtantem virum cadat, *l. 1. ff. l. 9. C. de his quæ metus cauſſ.*

An & ob enormem læſionem transactio reſcinditur?

℞. Variant Dd. Decîdunt non reſcindi in modica læſione quæ dimidium juſti pretii in modico excedit; Omnino in enormiſſima læſione, h. e. in magnó exceſſu ultra dimidium juſtæ æſtimationis futuræ litis, *c. quamvis de pact. n. 6. Gayl. 2. obſerv. 7. n. 25.*

Interitu Rei.

Quis eſt octavus modus diſſolvendæ obligationis?

℞. Interitus ſpeciei debitæ, *l. 33. l. 105. ff. de V. O.*

l. 98.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

l.98.§. vel ff. de ſolut. Niſi 1. vel mora debitoris, (*caſu quidem tali ſi res non æque apud creditorem periiſſet.*) obligatio, vel novatione non purgata, *l.8.ff. de cond.fact. l.17.ff. eod.* præceſſerit, 2. vel facto debitoris, in quo ſit culpa, res perierit, *l.4.§. quid ſi homo. ff. quod metus cauſſa. Pacius Epitome diſp. hic theſ.* 41. Interiiſſe verò videtur quæ deſiit eſſe in commercio; puta ſacra, religioſa facta, *l.82.§. ſacram. ff. de V.O. l.98. ff. de ſolut.*

Quid ſi disjuncta ſit obligatio?

℞. Altera rerum promiſſarum extincta, ſuperſtes manet in obligatione, *l.3. ff. quod certo loco. l.34.§. fin. ff. de contr. emt. Modo debitore rem quæ periit offerente, creditor eam accipere ante non recuſaverit, l. 105. ff. de V.O.*

Oblatio Obſignatio.

Quis eſt novus modus ſolvendæ obligationis?

℞. Oblatio & obſignatio pecuniæ, vel rei debitæ iis facta quibus utiliter ſolvitur, *Vult.hic.n.8.*

Quatenus tollitur per eam obligatio?

℞. Ita ut debitor planè liberetur, & periculum rei ad creditorem ſpectet, *l.9. C. de ſolut. l.9. C. de Vſur. Schneidw. hic. n.10.*

Qualis hic debet eſſe oblatio?

℞. Non verbalis tantum (*puta quando quis non habens pecuniam, vel rem paratam, verbis modò ſe paratum ſolvere profitetur,*) Sed realis; *quâ res & pecunia realiter præſens offertur. Schneidw. eod. num.* 11.

Quis eſt effectus proprius oblationis realis?

℞. 1. Extra judicium facta præſentibus Notario & teſtibus purgat moram ante judicium quidem, non poſt illud commiſſam, *Dd. in l.84. ff.*

de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

de. V. O. 2. Siſtit curſum uſurarum non inchoatarum, *Dd. in l.* 19. *acceptam* 19. *C. de uſur. Quia conſtituit in morâ ipſum creditorem pecuniam oblatam recipere recuſantem. l.* 17. *ff. de per. & com. rei vend.* In judicio habet, I. omnes effectus quos habet extra judicium, ſive poſt, ſive ante litem conteſtatam coram ordinario judice facta. II. Oritur ex ea actio pignoratitia ad repetendum pignus à creditore, *l. 9. §. fin. ff. de pign. act. Schneidw. eod.*

Quomodo dixiſti oblationis hujus effectum eſſe plenam liberationem?

℟. Siquidem ad eam (*puta rei mobilis*) accedat obſignatio, puta ut conſignetur in præſentia teſtium, & autoritate judicis in publicum locum deponatur, *l. 9. C. de ſolut. de l.* 19. *C. de uſuris. Schneidw. eod.*

Quæ requiruntur ut talis oblatio pariat hos effectus?

℟. 1. Vt fiat congruo loco & tempore, *d. l. 9.* 2. purè citra extrinſecam conditionem, *Balt. in d. l.* 19. *C. de uſur.* 3. pro toto debito, *l. 41. §. Lucius ff. de uſur.* 4. Vt res depoſita maneat penes depoſitarium, nec deponens eam recipiat, *Dd. in d. l. acceptant.* 19. *C. de uſur. Schneidw. eod.*

Modi Diſſolvendi Obligationem, ope exceptionis.

Quando ſolvitur obligatio ope exceptionis?

℟. Tum cum actio quidem conceditur, ſed quæ non niſi per exceptionem in judicio oppoſitam eliditur.

Ipſo ergo jure ſolvatur obligatio tollaturque actio, an ope exceptionis quid differt?

℟. Nihil quidem quo ad effectum juris, *l. nihil*

intereſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

intereſt 12. *ff. de Reg. juri.* Ipſo tamen jure liberari tutius eſt. Quod ſic non manente actione non opus ſit exceptionem proponere, *l.* 16. *ff. de minor. Obrecht. diſp. de tranſact. theſ.* 142. durante verò actione non ſufficiat aliquid factum eſſe ex quo reus liberari poſſit, ſed ex iſto facto exceptio proponenda neceſſario; adeò quidem, ut reus cauſſa cadat eâ omiſſâ, & judicium valeat, *l.* 6. §. *ſi quis ff. de inoff. teſt. Obrecht. eod. ſec. ante dicta.*

Quot modis ſolvitur obligatio ope exceptionis?
℞. Multis, (*prout & multa ſunt facta ex quibus reus liberari poßit.*) Sunt verò vel communes obligationibus quæ ſunt ex contractibus & delictis, vel utrique obligationum generi ſpeciales, *Vult. eod. cap.* 60.

Obligationum ex contractibus diſſolvendarum exceptiones quæ ſunt præcipuæ?
℞. *Communes etiam delictis*, quatuor recenſet Vult. *eod.* 1. *Pacti de non petendo*, quod non ſit legitimũ, ſeu lege confirmatum. (*utpote cujus major vis.* 1. *l.* 6. *ff. de pact.*) ſed nudum cum eo qui ſit ſui juris, & rerum ſuarum habeat adminiſtrationem utiliter initum, *l.* 95. §. 4. *ff. de ſolut. l.* 2. §. 2. *ff. de pact.* Quod ſi in rem ſit, omnibus quorum intereſt obligationem eſſe ſolutam competit. *l.* 21. §. *fin. ff. eod.* ut 1. fidejuſſori factum cum debitore, (*niſi aliud actum, vel is in rem ſuam donandive animo fidejuſſerit, l.* 32. *ff. eod. Non initum cum fidejuſſore, reo, vel confidejuſſoribus, l. fidejuſſoris, ff. eod.* 2. Cum uno ex duobus reis initum, vel ſociis argentariis, eorũ alteri, *l.* 25. *ff. eod.* 3. Cum defuncto initum, ejus ſucceſſoribus, ſive in rem ſingularem iſtam, ſive in univerſum ejus jus, *l.* 17. §. 1. *ff. eod.* Si perſonale eſt, ad aliam perſonam non pertinet, ne ad heredem quidem.

1. Niſi

1. Niſi aliud actum. 2. Niſi is qui ſit in poteſtate noſtra paciſcatur nobis, *l. 59. ff. eod.* puta filius, ſervus, *d.l.17. §. fin.* (*Non ſi ſervus paciſcatur ne à ſe petatur; quod inutile eſt pactum, data tamen domino doli exceptione,*) *l. & hered. 1. §. 1. ff. eodem. Aut filius ita paciſcatur; quo caſu poſt mortem ejus nemini, aliàs patri prodeſt ſi de peculio, in rem verſo, vel quaſi defenſor filii conveniatur.* 3. Niſi quos bona fide poſſidemus nobis paciſcantur, *l. 19. ff. eod.* 4. Tutores & Curatores pupillis, minoribus, furioſis, prodigis. 5. Procurator domino. 6. Reus principalis ne à principali reo petatur. Non verò extenditur tale pactum ad aliam rem quam in qua factum, *l. 27. §. ante omnia, ff. de pact.* 2. *Rei judicatæ*, oppoſita à reo convento actione à quo ſententia judicis (à qua non appellatum) ſive jure, ſive injuria eſt abſolutus, *t. t. de except. rei judic. quia ſententia ipſa inter partes jus fecit.* Tum demum utilis, ſi ex eâdem cauſſâ, de re eadem, ab eodem qui ante egit, vel ab eo cauſſam habente agatur, *eod.* 3. *Præſcriptionis*, cum Actor tempora actioni præſcripta elabi eſt paſſus. *Quo ipſo jure in Camera hodie tolli actionem docet, Mynſing. 3. obſ. 38. Treut. hic. theſ. 7.* 4. *Liberationis teſtamento legatæ, t. t. ff. de liberat. legata. Propriam contractuum*, recenſet Vultejus unam *exceptionem jurisjurandi*, quo deferente creditore juravit ſe non debere, *§. æque ſi res infr. de act.* (Cui addi poteſt ceſſionis bonorum exceptio. *Treut. eod. hic.*) Et in delictis quidem mortem naturalem, *Vt qua delictum extinguitur, niſi ex eo aliquid ad heredem pervenerit, aut lis cum defuncto ſit conteſtata.* Cui & pœna addi poteſt, pro qualitate delicti irrogata. *Treut. eod. n. d.*

Explica verò etiam obiter an per redditionem pignoris, vel chirographi liberetur debitor?

℞. Non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Non quidem per pignoris, (*ut ante dictum cum de pignoribus ageremus,*) Omnino per chirographi ab ipſo creditore factam, *gl. ad d. l.* 3. & probatam quidem redditionem; *Ob præſumtum ex iſtâ redditione pactum de non petendo inter creditorem & debitorem initum, l.* 2. *ff. eod.*

Quid ſi debitor habens penes ſe debiti inſtrumentum inde ſolùm ſolutionem prætendat?

℞. In domeſtica perſona qui illud facile auferre potuit, minime, in extraneo facilius præſumitur liberatio, *l. chirographum,* 24. *ff. de ſolut. de quo Bart. & Dd. &c. in l.* 2. *hic.* Quæ ſecura tum erit, ſi ſolventi creditori, & inſtrumentum debiti, & plenæ liberationis, ſeu quietationis tradat, *Bart. poſt text. in l. hujuſmodi,* 84. §. 7. *ff. de leg.* 1. *Schn. hic in fine.*

LIBER IV.

TIT. I.

De Obligationibus, quæ ex delicto naſcuntur.

HActenus obligationes ex contractu, vel quaſi; nunc de altera earum materiâ agendum, hoc eſt, de iis quæ ſunt ex maleficiis, vel quaſi.

De delictis in genere.

Quid eſt maleficium?

℞. Definitur offenſio contra jus illata. *Vult.* 1. *Iuriſpr. cap.* 45. *n.* 1. *Seu plenius,* Factum illicitum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

citum quo ex nocendi animo, cum ſcientia in faciendo, offenſio alicui contra jus infertur. *Vult. eod. & n.* 10.

Explica definitionem?

℞. Dico *factum*; quia (*ex notatione nominis*) in facto conſiſtit omne maleficium *Illicitum*, quia conſiſtit in tali facto quod ſit contra jus, *ex eadem notatione. Ex nocendi animo*; quia, ut verè ſit maleficium, dolus & animi propoſitum requiritur *l.* 53. *ff. de Furt. l.* 37. *De Vſuc. l.* 33. *ff. de Injur. l.* 14. *ff. ad l. Cornel. de Sicar. Adeò ut prout offendendi animus fuerit, maleficium, vel levius cenſeatur, vel gravius. Cum ſcientia in faciendo*; Non tantum quod qui intellectu carent non committant maleficium, *ut bruta, l.* 1. *ff. Si quadrupes, &c. infantes l.* 12. *ff. ad l. Corn. de Sicar. & qui iis comparantur*: Sed & quia, etſi intellectum habeant, tamen ſi ignorantes quid faciant quo offenſio fiat, regulariter non cenſentur maleficium committere: *l.* 1. *ff. de ll. l.* 2. *in fin. ff. determ. moto. Quo offenſio infertur*; Quia ex offenſione maleficium cenſetur. *Contra jus*; Quia offenſio non eſt promiſcuè delictum, ſed ea quæ contra jus infertur: *l.* 13. §. 1. *ff. de iniur. E. g. Magiſtratus offendens officium rectè exequendo non delinquit. Vult. eod. n.* 12.

Quomodo diſtinguuntur maleficia?

℞. Variè. 1. *Ex cauſſa internâ; in vera ſeu propria*, quæ dolo committuntur ex animi propoſito. *Et impropria ſeu quaſi maleficia*; quæ ſunt commiſſa ſine dolo, aliqua tamen culpa; imperitia puta, aut negligentia. *Inf. tit.* 5. *hic prin.* 2. Vtraque delicta ſunt. I. Vel *nominata*, certum in jure nomen habentia, Vel *innominata*, quæ certum tale nomen non habent. *Vult. eod. num.* 24.

num. 24. 3. Rurſus vel *perfecta*, quando voluntas ſe exerit facto, & quidem perfecto: vel *imperfecta*, quando voluntas facto quidem aliquo ſe exerit, ſed imperfecto, ſeu non conſummato. *Qui conatus dicitur, inter cogitationem delinquendi & delictum ipſum quaſi medius. Si voluntas ita ſtat intra ſeipſam, ut ad nullum deducatur effectum, cogitatio magis eſt delinquendi quam delictum. Vult. eod. n.* 24. II. *Ex objecto offenſo; vel ex modo agendi, ſeu utroque; (variant. n. Dd. Vult. comm. in Inſtit. hic n.* 4. *& ſeqq. Iuriſpr. eod)* in *publica*, quæ ad læſionem Reip. vel communis utilitatis directè tendunt, & publicè legibus vindicantur, & crimina proprie dicuntur: & *privata*, quibus privatorum aliquis læditur, quæque privata actione is perſequitur ad quem ea res pertinet. *Perez. hic, delicta ſpecialiter ſeu maleficia dicta. Vult. eod. licet interdum promiſcua iſtorum ſit appellatio, Confer. §. placuit. h. t. l.* 1. *§. ult. ff. de pœnis l.* 4. *C. ſi ſerv. export. vend. l. in C. de emend. prop. Pacius Epit. diſſ. hic theſ.* 1.

Quatenus procedit diſtinctio maleficiorum in privata & publica?

℞. De Iure Civili, non de Canonico, quo omnia delicta ſunt publica. *per. gl. in c. infames, in verbo fures.* 4. *quæſt.* 1. *Hoſtienſ. in c. ſtatuimus. n.* 19. *de malef. Adeò ut titulum de privatis delictis non eſſe in uſu dixerit Mylius praxi criminali: Vult. eod.* & adeò delictorum materiam ſtatutis & conſuetudinibus locorum mutatam, ut privata à publicis diſtingui vix poſſint dicat Clarus. *lib.* 5. *ſent. §.* 1. *in pr. n.* 6. Itaque hic ſecundum ſtatuta & conſuetudines locorum ubi commiſſa ſunt delicta, quæ privata ſint, quæ publica, declarandum. *Vult. Inſt. eod. n.* 9. *Clar. eod.*

Quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quotuplex ex delictu oritur judicium?

℞. Duplex. 1. *Civile*, quando intentatur actio ad commodum partis ex delicto læſæ 2. *Criminale*, quando agitur ad delicti vindictam; id eſt ad pœnam ſive corporalem, ſive pecuniariam, & quidem non læſæ parti, ſed fiſco applicandam. *Perez. hic.*

An utroque ex quovis delicto agi poteſt?

℞. Omnino, *Weſ. par. ff. de priv. delict. n. 6.* Adeò ut per unam altera non conſumatur (*niſi quando utraque actio in vindictam eſt intenta*) & utraque uno libello poſſit comprehendi; *Sed modo ſubalternatim, ut primò criminaliter, ſecundariò civiliter agatur: Weſ. eod. ex Marant. part. 4. diſt. 1. n. 7. 8. 9.*

De quibus delictis agitur hoc titulo?

℞. De privatis. *Rubr. hic.* de publicis tit. ultimo. *Rubr. eod.*

Quot ſunt delictorum privatorum genera?

℞. Varia; ex quibus hic ab Imperatore (*exempli potius, quam diviſionis loco*) recenſita quatuor, tanquam præcipua & maximè frequentia 1. Furtum. 2. Rapina. 3. Damnum. 4. Injuria. *Text. pr. hic.*

De Furto.

Quid eſt furtum?

℞. Furtum (*dictum vel à furvo. 1. nigro, quod clam, obſcurè & plerumque nocte fiat, vel à fraude, vel à ferendo id eſt auferendo, vel à græco* φὼρ ἀπὸ τοῦ φέρειν, *§. 2. hic*) hic eſt contrectatio fraudulosa rei alienæ corporalis, & quidem mobilis, privatæ, lucri faciendi gratia, vel ipſius rei, vel uſus ejus poſſeſſioniſve, invito domino facta. *§. 1. hic.*

Ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Explica definitionem?

℞. Dicitur furtum *contrectatio*; quia facto (*ut omnia delicta*) committitur. *Sub contrectatione autem amotio & ablatio rei ejuſdem, abuſus, rerum furtivarum receptio, auxilium in furandi actu intelligitur.* §. 6. *hic. l.* 3. §. 18. *De acq. poſſ. l.* 10. §. 19. *l.* 55. *hic. l.* 14. *C. de recept. Treutl. hic. theſ.* 1. *l.f. Rei alienæ*; Quia regulariter rei propriæ non fit furtum; *niſi alius in eam jus habeat. Corporalis*; quia res incorporales contrectari non poſſunt. *Mobilis*; Quia immobilium (*quod ipſæ non contrectantur, ut & ob alias rationes*) furtum non committi placuit, §. 2. *ſupra. de uſucap. Privatæ*; ut à furto publico diſtinguatur, puta peculatus crimine, cum quis defraudat ærarium publicum. 2. ſacrilegio, cum quis aufert ſacrum. 3. ſepulchri violatione. 4. Plagio. *Infra tit. de publ. judic. Bred. hic. Rei vel uſus*, Quia non tantum furtum committitur, ſi res ipſa, ſed etiam ſi jus quod in rem habet alius, (*puta creditor in pignore; vel is qui eam utendam accepit*) pervertitur. §. 6. *hic. Animo lucri faciendi.* Quia furtum ſine animo fraudandi non committitur. *Dico invito domino*; quia volenti non fit injuria, *Ne quidem ſi quis invito ſe facere putet, quod volenti facit.* §. 7. 8. *hic.*

Quotuplex eſt furtum?

℞. Furtorum duo ſunt genera: unum eſt *manifeſtum*; quando fur deprehenditur in flagranti delicto; *i. e. cum re furtiva:* Idque vel in loco ubi furtum commiſit: Vel ſaltem antequam eò perveniat, quo rem furtivam perferre deſtinaverat, ſive vel apprehendatur, vel conſpectus modò acclametur, licet abjecta re furtiva aufugiat. §. 3. *hic.* Alterum eſt *nec manifeſtum*; quando furtum demùm deprehenditur, poſtquam rem furti-

furtivam pertulit ad locum deſtinatum, *§. 6. eod. l. 1. 3. 4. 6. 7. 8. ff. eod.*

An non alia eſt furti diviſio?

℞. Vtrumque hoc furti genus ex adjunctis & ſubjectis variè ſubdividi poteſt; Et olim quidem plures ſpecies furti ita conſtitutæ; I. *Furti concepti:* Quod dicebatur cum apud aliquem res furtiva teſtibus præſentibus quæſita & inventa eſſet, II. *Oblati*; cum res furtiva ab aliquo alteri eſſet oblata, & apud eum concepta; modò ea mente ut apud eum conciperetur data eſſet. III. *Prohibiti*; quando quis rem furtivam, teſtibus præſentibus, quærere volentem prohibuiſſet. IV. *Non exhibiti*; quando quis rem furtivam apud ſe quæſitam & inventam non exhibuiſſet, *§. 4. hic.* Quæ quidem diviſio non tam furti genera facit, quam ſpecies actionum furto cohærentium; *Quas ſublatas eſſe Imperator ait, ob rationem, quod inveſtigatio rei furtivæ ea quæ fiebat cum ſolenni obſervatione per lancem & licium* (*Agel. lib. 11. cap. 18. Feſt. in verb. lance.*) in deſuetudinem abiit, & hodie *regulariter puta (niſi in ſervo furtivo) invito domino in domo aliena ubi res furtiva receptatur, non admittatur. §. 4. hic. Puta niſi accedente magiſtratus authoritate ex certis indiciis. Schneidw. ad d. §. 4. Licet hic Dd. ſit diſſenſus. Treutl. eod. th. 2.*

Quot ſecundum accidentia hodie ſunt ſpecies furti?

℞. Dividitur 1. In *diurnum* & *nocturnum:* Quorum hoc illo eſt atrocius, & gravius punitur; Prout ex lege XII. Tabl. furem nocturnum occidere licuit; non diurnum, niſi telo ſe defenderet. *l. 4. ff. ad l. ff. quæ.* 2. In *domeſticum & non domeſticum.* Illud quod patrifam. ab uno ex familia fit, hoc quod ab extraneo; *Weſ. par. hic.*

n. 6. Sic diſtinguitur furtum in id quod in tumultu, balneo; vel circa arbores, furtim eas cædendo; vel in grege abigendo committitur, ab aliis furtorum ſpeciebus; ob pœnam, pro diverſitate, vel rerum ipſarum furtivarum, vel circumſtantiarum, vel leviorem vel aſperiorem legibus conſtitutam. *Treutl. eod. lit. 5.*

Quæ eſt pœna furti?

℞. Pœna furti manifeſti de Iure civili eſt quadruplum (*præter perſecutionem rei furtivæ;*) non manifeſti duplum. §. 5. *hic. Quæ pœna etiam extenditur contra illum, cujus ope & conſilio furtum factum eſt, l. 36. §. 1. hic. l. 52. §. 19. eod. Imò & contra furis receptatorem, l. 14. C. hic. Treut. th. 3. lit.* d.

Quæ hodie eſt pœna furti?

℞. Hodie cum agitur criminaliter, pœna furti vel unius ſeditioſi, vel plurium quinque ſolidos excedentium, (*Ex recepta, per conſuetudinem, Caroli V. conſtitutione. Art. 157. in Conſt. publicor. jud.*) eſt ſuſpendii. *A quâ tamen excuſat, eduliis furto ablatis, famis neceſſitas. §. 13. hic. Clar. §. furtum. n. 25.*

Dixiſti de furti definitione & ſpeciebus, explica nunc modos quibus furtum fit.

℞. Variis modis fit furtum: Puta non ſolum cum quis, animo intercipiendi, rem alienam invito domino amovet; ſed generaliter cum quis rem alienam invito domino contrectat; Ita quidem ut eam doloſè de loco in locum moveat: vel poſſeſſione ejus abutitur; puta cum creditor pignore; vel depoſitarius re depoſita utitur; vel commodatarius re commodata aliter utitur quã convenit, ſive ad aliam rem, ſive diutius aut longius id faciat. *text. §. 6. 7. hic.*

An ſemper iſtis modis furtum committitur?

℞. Non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Non aliter, quam ſi intelligant ſe iſta facere invito domino; vel ſi credant ipſum id non permiſſurum ſi iſtum uſum vel abuſum intellexiſſet: ſi permiſſurum credant, vel iſta ſe jam volente domino facere, extra crimen ſunt, §. 7. *hic. Quia furtum ſine furandi affectu non committitur. d. §. 7. & voluntas maleficia diſtinguit, l. qui 53. ff. hic.*

Quid ſi quis putet ſe invito domino rem contrectare cum id eo volente fiat?

℞. Vt furtum non committitur ſine furandi animo; ſic nec fit, niſi revera fraus domino & injuria fiat; *Quæ non fit volenti. §. 8. hic.*

Ergo nullo caſu volente domino furtum committi poteſt?

℞. Omnino, hoc caſu; puta ſi quis dominus ſervum ſollicitatum ab alio ut res quaſdam ipſi furtivè auferret, ut ſollicitatorem deprehenderet, eaſdem auferre permiſit, *d. §. 8. Quo caſu, licet hic ſit permiſſio & voluntas domini in furtum conſentientis, tamen ſollicitator ac ſuaſor furti, non tantum furti ipſius, ſed & ſervi corrupti actione tenetur, d. §. 8. hic. Perez. hic.*

An etiam liberi hominis furtum committi poteſt; puta filiorum, aliorumve hominum?

℞. Si liberi noſtri ſint in poteſtate, quia ſunt quaſi in dominio noſtro, furtum eorum fit: & contra furem patri actio competit; non matri, *quia non habet liberos in poteſtate*; multoque minus fratri, *tanquam remotiori.* Si homines liberi ſint ſui juris, non furtum, ſed plagium proprie fieri dicitur; cujus actionem etiam mater habet, licet furti actionem eam non habere (*ob notatam rationem,*) jam diximus, *l. 37. ff. hic. Per. eod.*

An & quatenus rei ſuæ furtum quis facere poteſt?

℞. Quatenus jus in rem ſuam alteri conſtitutum pervertit. Puta debitor rem ſuam pignori datam creditori ſubtrahendo. §. 10. *hic. Quo caſu jus ſolum poſſeſſionis, quoniam creditoris intereſt rem non fuiſſe ſubverſam, duplicatur, l. 15. ff. eodem.*

An aliquando non tenetur furti qui furtum ipſe non commiſit?

℞. Omnino. nempe jam dictum & eum teneri cujus ope & conſilio factum: In quorum numero eſt qui nummos excuſſit, ut alius eos raperet; vel ſcalas commodavit ad furtum committendum, eo ſecuto. *Furti tamen actio non datur, niſi dolo & data opera, furti faciendi cauſſa, iſta facta ſint: ſi hic imprudentia ſit, vel etiam laſcivia, actio in factum.* §. 11. *hic. Perez. eodem.*

Quid ſi quis opem; non tamen conſulto, aut abſque ope conſilium præſtitit?

℞. Si opem tulit ei quem ſcivit furem eſſe, omnino; ſi ei quem talem eſſe ignoravit, minime tenetur. *l. 36. §. 2. l. 52. §. 19. ff. h. t.* Si conſilium ſolum dederit, non tenetur; niſi ex eo conſilio ſecuto furto. *d. §. 11. verſ. certe.*

Quis dicitur conſilium dare, vel opem ferre?

℞. Dediſſe conſilium videtur, qui furtum perſuadet, & ad illud faciendum inſtruxit. *l. 50. §. 3. ff. hic.* Opem ferre videtur qui adjutorium præſtat. *d. l. 50. §. 3.*

An opem præſtans in illis caſibus, in quibus puniendus eſt, pari cum fure pœna punitur?

℞. Imò ſecundum varietatem auxilii & pravam opem præſtantis intentionem, diverſa eſt pœna. Si opem tulit ad committendum delictum, ita ut cauſſam delicto dederit, pari; non dans cauſſam delicto, mitiore pœna punitur.

Dynus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Dynus per. l. is qui opem ff. hic. Vt & is qui poſt commiſſum delictum ad evadendum opem tulit, ſi ſpe facta auxilii ad evadendum, delicto cauſſam dederit. *Schneidw. ad §. interdum. hic. n. 8. 9. ſec. Dynum.*

Quid ſi filiusfam. patri, aut ſervus domino quid ſurripiant, an furtum faciunt?

℞. Omnino; ſed ita quidem ut res quidem cadat in cauſſam furtivam, atque ita vitioſa ſit ut uſucapi non poſſit: non tamen ut actio furti patri vel domino adverſus furem detur: *Quia inter patrem & filiumfam. aut inter dominum aut ſervum nulla actio datur. l. 16. & 36. §. 1. ff. hic.* Idem jus in uxore eſt furtum faciente de rebus mariti: *Quod lex talem actionem in perſonas adeò conjunctas dare erubuit.*

An nulla ergò hic datur actio?

℞. Omnino, ſed rerum amotarum. Nec hæc quidem conſtante, verum per divortium ſoluto matrimonio: Poſt quod (*tanquam ceſſante privilegio*) ſi res conjugis contrectet, actio furti omnino datur. *Schneidw. ad §. 12. hic. Perez. eodem.*

Quæ datur actio ex furto, & quibus?

℞. Actio furti. Quæ datur cuilibet, cujus intereſt rem ſalvam eſſe. 1. domino, ſed non aliter quam ſi ejus interſit rem non perire. §. 13. *hic.* 2. Etiam non domino, Puta creditori cui res pignori fuit obligata, etiamſi idoneum debitorem habeat, vel ipſe debitor eam rem ſurripuerit. §. 14. & 15. *Quia expedit ei magis pignori, quam perſonæ incumbere. eod.* 3. Fulloni, qui polienda curandave veſtimenta. 4. Sarcinatori cui veſtimenta ſarcienda certâ mercede tradita, eaque furto forte amiſſa, *Modò ſint ſolvendo, hoc eſt rei æſtimationem domino ſolvere poſſint.* (alias

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

domino *(quod ipſius intereſt rem eſſe ſalvam)* actione competente.) 5. Bonæfidei emtori, & quidem ſive ſit ſolvendo, ſive non, re quidem tradita, *d.* §. 15. *ibi Schneidw.* Quia ejus intereſt rem non ſurripi, ut eam poſſit uſucapere & ex eâ fructus percipere, *Pac. Analyſ. eod.* Ante traditionem venditori competit. *l. eum qui ff. eod. Pac. in notis hic. Schneidw. eod.*

An eadem hic ratio commodatarii eodem caſu?

℞. Olim quidem fuit eadem. Hodie ex Imperatoris conſtitutione, electionem habet dominus utrum commodatarium civiliter, an furem actione furti, malit convenire; quarum, una electa, ad alteram non habet regreſſum; niſi rem ſurreptam eſſe vel ignoraverit, vel dubitaverit. Si quidem variat, liberatur omnino commodatarius, licet ſequiorem exitum actio in furem habeat. §. 16. *hic.*

Quid hic juris in re depoſita?

℞. Non depoſitario, *quia ſurreptam eſſe ejus nihil intereſt*, ſed domino, ſeu deponenti actio competit, §. 17. *hic.*

An impubes rem alienam amovendo furtum facit?

℞. Ita demum ſi proximus ſit pubertati, & ob id intelligat ſe delinquere, §. 17. *hic. Quia furtum ex animo furandi æſtimatur. eod.* In pœna tamen infligenda commiſeratione dignus, ut mitius puniatur. *l.* 108. *ff. de R.* 1. *l.* 37. §. 1. *ff. de minor.*

An ex hoc delicto ſola furti actio eſt?

℞. Imò verò cum actio furti ad pœnæ tantum perſecutionem pertineat, dantur odio furum ad rei perſecutionem plures. 1. *ad exhibendum*, *l.* 17. §. 1. *ff. de cond. furt.* 2. *Rei vindicatio*, & quidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

quidem adverſus quemlibet rei furtivæ poſſeſſorem, licet ipſe non ſit fur. 3. *Condictio*; quæ furtiva dicitur, adverſus furem ejuſque heredem, licet non poſſideat. §. *ult. hic.* Etiam in plus quam ad eos pervenit, *Schneidw. & Perez. hic.*

TIT. II.

De vi bonorum raptorum.

Q*Vod eſt ſecundum privatum delictum, & quomodo definitur?*

℞. Rapina; Quæ eſt contrectatio violenta & fraudulosa rei alienę mobilis invito domino; *quod immobilis res invadi potius, quam rapi dicatur.*

Quot ſunt violentiæ genera?

℞. Doctoribus plerunque quinque genera ponuntur. 1. *Compulſiva*, cum quis per vim, aut alioqui illato metu compellitur ad aliquid faciendum, *Ex qua actio quod metus cauſſa.* 2. *Inquietativa*, quando aliquis poſſeſſorem rei alicujus non ſinit quieta poſſeſſione frui; *Quò ſpectat interdictum; quod vi aut clam.* 3. *Turbativa*, cum duo de poſſeſſione ejuſdem rei contendentes ſe invicem turbant; *Quæ ſi mobilis eſt, locus eſt interdicto utrubi; ſi immobilis, interdicto uti poſſidetis.* 4. *Expulſiva*, quæ propriè cadit in rebus immobilibus; quando ex earum poſſeſſione quis expellitur, *Cui competit interdictum Vnde vi.* 6. *Ablativa*, quando res mobilis alicui per vim aufertur. *Schneidw. hic.*

Quid differt hoc delictum à furto?

℞. Quod rapina atrocius ſit delictum quam furtum; quia palam fit, & per vim: furtum clam & ſine vi; magiſque in rapina apparet invito domino factum delictum, quam in furto; *Vnde hujus delicti reus fur improbus dicitur*, quod in eo non

non doli modo, ſed & violentiæ interventus requiratur. *pr. hic.l.2.§.2.3. & 8.ff. hic. Dolo autem facit non tantũ is qui rapit, ſed qui eo conſilio homines armatos colligit, vel ab alio coactus utitur. d. l. 2. §. 2. 3. Perez. hic.*

Quæ eſt actio ex hoc delicto?

℟. Præter actionem furti (*qua etiam raptor tenetur*) propria competit actio à Prætore introducta, & vi bonorum raptorum dicta: Quæ intra annum eſt quadrupli, poſt annum ſimpli; *Ita tamen ut pœna tripli tantum ſit, & quadruplo inſit rei perſecutio; princ. hic. Chriſtianus tamen vim Iudæo inferens, bonis ejus raptis, quocunque tempore in duplum tantum tenetur. l. 6. C. de pagan.* Tenetur etiam actione furti manifeſti in quadruplum ab aliquo deprehenſus, ſecus furti nec manifeſti, in duplum. *l. 7. §. 1. ff. hic.*

Cui ergò, & adverſus quem datur hæc actio?

℟. Omnibus quorum intereſt rem ſalvam eſſe, & ex iiſdem cauſſis ex quibus datur furti actio pro re clam ſurrepta. Puta domino, bonæf. poſſeſſori, uſufructuario, commodatario, depoſitario, *ſi res ejus eſt periculo*, creditori, *pignoris reſpectu. §. fin. hic.* Adverſus dolo malo vel rapientem, vel rapinæ dolo cauſſam dantem. *Text. hic. in fine.*

Ad quid datur?

℟. Iam diximus dari intra annum in quadruplum, poſt annum in ſimplum. Puta vel (*ſi quidem agat dominus vel bonæf. poſſeſſor*) ipſius rei: vel (*agente eo in cujus bonis non eſt, ut commodatario, creditore, conductore, &c.*) quanti intereſt rem, vel uſum non eſſe ablatum; quod eſt ſimplum, hic quadruplandum. Ex. gr. licet rapti ſint mihi ſcyphi argentei valentes centum aureos,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

reos, ſi mihi modò fuere oppignorati, pro viginti, agendo hac actione, quadruplabo tantum viginti aureos; quia eatenus tantum mihi intereſt, ut conſequar octoginta aureos, non quadringentos. *Perez. hic. ex Schneidw.*

Quid ſi errore rem alienam tanquam ſuam rapuerit, vel ſuam ſciens?

℞. Si dominus rem ſuam rapuerit ab alio poſſeſſam, ejus dominio excidit: ſi alienam; præter rem ipſam, etiam æſtimationem vim paſſo præſtare tenetur. §. 2. *hic. Idque ex conſtitutionibus Principum. l. 7. C. unde vi. Quæ etiam in invaſionibus rerum immobilium locum habent. Schneidw. §. ita tamen. n. 5. hic.*

Dixiſti in hoc delicto pœnam tantum eſſe tripli, & tamen eſſe furto atrocius; Qui fit ergò quod hic levior ſit pœna?

℞. Ita quidem videtur; aliter tamen res ſe habet. Quia pluribus actionibus raptor tenetur; cum fur nec manifeſtus pœna tantum dupli; raptor, etiam non deprehenſus, tripli ſemper tenetur: fur manifeſtus modo quadrupli; raptor etiam ex interdicto Vnde vi tenetur; Item de violentia ex lege Iulia de vi publica accuſari poteſt. §. *quadruplum. hic. l.* 10. §. 3. 4. *ff. de furt. l.* 4. *C. unde vi. l.* 6. *&* 7. *C. ad l. Iul. de vi, &c.*

TIT. III.

De Lege Aquiliæ.

QVod eſt tertium delictum privatum?

℞. Damnum injuria datum, id eſt factum, ſine ullo jure, damnum alicui inferens; Idque vel dolo, vel culpa. *Brederod. Analyſ. hic.*

Qua lege coërcetur?

 ℞. Lege

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Lege Aquilia, ab authore Aquilio Tribuno dicta. (Quippe plebiſcitum eſt.) Lex tamen meritò dicta, quod primo Horatia, deinde Hortenſia lege conſtitutum ut plebiſcitorum & legis eadem eſſet authoritas. §. 4. *ſupra de I. N. G. & C.*

Quot ſunt ipſius legis capita?

℞. Olim fuere tria: Hodie, quod ſecundum in deſuetudinem abiit, duo tantum ſunt in uſu. §. 12. *hic.*

Quod eſt primum caput?

℞. Quo cautum eſt, ut ſi quis alienum hominem, puta ſervum (*quia liberi corporis nulla eſt æſtimatio, ejuſque cædes ad legem Corneliam de ſicariis pertinet*) & alienum quidem; alienamve quadrupedem quæ pecudum numero ſit, *id eſt gregatim paſcatur*; ut ſunt oves, equi, boves, capræ, muli, aſini, &c. injuria occiderit, in tantum domino damnetur, quanti plurimi ea res eo anno, retrorſum computando, fuit. *pr. hic. &* §. 1.

Quid verò hic in æſtimationem omnino venit?

℞. Ex verbis quidem legis res perempta; Ex interpretatione verò, præter rem etiam id quod intereſt ſervum vel pecudem non peremptum fuiſſe. §. 10. *hic.*

An verò hoc caput non etiam ad alias beſtias extenditur?

℞. Minimè ad feras extenditur, *quæ ſub imperio hominis non paſcuntur*: Vtpote quod, ſi illæ damnum dederint, nulla actio competat. *l.* 1. §. 10. *hic. Quomodo etiam neque de canibus hoc primum caput accipi poteſt.* §. 1. *hic.*

Cum damnum injuria datum dicas, qualem injuriam intelligis?

℞. Injuria hic non pro contumelia accipitur,

ſed

ſed pro eo quod contra jus fit, *l. 1. §. 1. ff. hic. §. 2. hic. pr. tit ſeq.* & quidem pro tali facto, quo dolo aut culpa, *puta vi temerariâ, vel imprudentia*, alteri damnum infertur, li cet culpa leviſſima; vel etiam ab eo qui nocere noluit.

Quid ergò differt hac actio ab actione injuriarum?

℞. Quod in hanc actionem non tam contumeliæ, quam damni illati; in injuriarum actionem magis contumeliæ, quam damni illati ratio veniat; *Vtraque concurrente actione, utriuſque & damni & contumeliæ ratio habetur. Perez. hic.*

Quale damnum primo capite coërcetur?

℞. Hominis, vel quadrupedis occiſio dolo culpave, etiam leviſſima, occiſoris & damnum dantis, facta, & in committendo quidem potiſſimum verſans. *§. 2. & 3. hic. Quod in omittendo verſantem utili potius, quam directa actione reum teneri velint. Perez. hic.*

Cum dicas ſpecialiter dolo culpave factam, an hic non venit homicidium neceſſitate, vel caſu commiſſum?

℞. Imò verò neutrum hic venit: Non primum, puta ſi quis latronem inſidiatorem (*ſi aliter periculum effugere non poſſit*) occiderit; *Quia, quod quiſque ob tutelam corporis ſui facit, jure feciſſe exiſtimatur. l. 3. De I. & I.* Non alterum; (*ſi modò culpa caſum non praceſſerit; aut in eo non inveniatur*) *Cum pœna omnis culpam præſupponat. §. 2. 3. hic. Perez. hic.*

Declara hanc distinctionem in homicidio caſuali exemplis?

℞. Id facit Imperator. 1. In jaculis ludente exercitii cauſſa, ita; ut ſi quis miles in eo campo, ubi ſolitum eſt exercitari, hominem occiderit, mi-

nimè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

nimè quidem: ſin verò in alio ad exercitium non deſtinato loco hominem occiderit, omnino teneatur. Item ſi alius non miles id admiſerit, culpæ reus ſit. §. 4. *hic.* 2. In putatore, ita: ut ſi is ex arbore dejecto ramo tranſeuntem ſervum tuum prope viam publicam, vel vicinalem, occiderit, nec proclamaverit, (ut caſus evitari poſſit) reus ſit; Extra culpam ſit, ſi quidem proclamaverit, nec ille curavit præcavere. Putator ſimiliter extra culpam ſit, ſi ſeorſim à via cædebat; vel in fundo medio. §. 5. *hic.* 3. In medico qui ſervum, ſi ſecuerit, curationem ejus dereliquerit, & ob id ſervus fuerit mortuus. §. 6. *hic.* Item ſi vel male eum ſecuerit, vel perperam medicamentum ei dederit. §. 7. *hic.* *Quia imperitia culpæ annumeratur, quod quis artis ejus quam profitetur peritus eſſe debeat.* §. *eod.* 4. In mulione, qui per imperitiam, vel per infirmitatem, (*cujus conſcius eſſe debebat*) impetum mularum ſuſtinere, non potuit, ſi inde ſervus fuerit oppreſſus; Et hoc quidem ſi quis alius firmior eas regere potuerit. §. 8. *hic.* 5. Denique in eo qui equum quo vehebatur regere non potuit; ſi, occiſo ſervo, damnum dederit. §. *eod.* *Quibus exemplis plura alia accenſeri poſſent.*

Poteſtne actio legis Aquiliæ cum actione legis Corneliæ concurrere?

℞. Poteſt; ſi ſervus dolo malo occiſus fuerit: Vt liberum ſit domino ſervi, vel hac actione, ad id quod privatim abeſt (*id eſt damni reparationem, ſeu ſervi occiſi pretium:*) vel publica accuſatione ad vindictam publicam, & pœnam occiſoris agere: §. 11. *hic.* *l.* 23. §. 9. *ff.* *l.* 3. *C. eod.*

Licet ſecundum caput legis Aquiliæ in uſu eſſe deſierit, §. 12. *hic*; *an exponere tamen potes ejuſdem ſummam?*

℞. Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Conjectura id faciendum eſt, quam Cujacius, *Par. Cod. hic.* hanc facit; quod ſumma capitis fuerit de damno nobis, re noſtra intactâ & illæsâ, dato; reique noſtræ utilitate interceptâ, aliter quam corporis læſione. *quem ſequitur Gothofred. in not. ad l. 27. §. 4. ff. hic.*

Quod eſt tertium caput?

℞. Tertio capite cætera damna coërcentur, & ita quidem, ut huc referatur omne damnum, præter ſervum & quadrupedem occiſum, nobis illatum; non tantum in animalibus noſtris & hominibus, ſed etiam in rebus quibuſcunque inanimatis; *Puta ſi quis rem aliquam inanimatam ruperit, fregerit, colliſerit, effuderit, ut vinum & oleum, &c. id omne hac parte legis coërcetur. §. 13. hic.*

An non & ratione condemnationis hæc pars legis Aquiliæ à primo capite differt?

℞. Omnino; Quod in hoc capite non quanti eo anno; ſed quanti in diebus triginta proximis res plurimi fuerit, obligetur is qui damnum dedit. §. 14. *hic.*

Cur hic minor eſt pœna?

℞. Quia hic delictum eſt minus. Puta magis delinquit qui occîdit, quam qui lædit modò; & magis æſtimanda clades hominis vel pecudis cujus uſus eſt major, quam feræ beſtiæ. *Perez. hic.*

Sed quomodo æſtimatio in utroque capite facienda?

℞. 1. Ita ut non ad affectionem ſingularem agentis, ſed ad commune judicium redigatur. 2. Vt in eam veniant non modò damnum ex læſo corpore paſſum; ſed etiam impenſæ ratione læſionis contingentes; item operarum ceſſantium & impeditarum, ſive præſentium, ſive futurarum,

rum, *l. 7. §. 4. & ibi gl. ff. hic. Weſ. par. n. 7. hic.*

Quæ omninò actiones ex damno injuriâ dato competere poſſunt?

℞. Id trimembri diſtinctione explicandum. Vel enim corpore corpus læditur; *puta cum ſervus occiditur, vel vulneratur manu alicujus & corpore*; & ſic datur actio legis Aquiliæ directa, ſeu ex ipſis legis verbis: Vel læditur corpus alio modo; puta data modo damni occaſione; *Vt cum fame pecus necatur, vel ſervus.* Et datur utilis actio ex mente legis Aquiliæ: Vel datur damnum ſine læſione corporis, & ita quidem ut nec corpore damnum detur, ſed alio modo alicui contingat; *puta per fugam ſervi alieni, quem quis compeditum miſericordia ductus ſolvit*; Et datur actio in factum prætoria; *Cum nec directa, nec utilis, ſeu in factum, civilis hac lege detur. §. 16. hic. Perez. eod.* Quarum quidem actionum diverſitas olim magnæ erat conſiderationis, propter diverſas actionum formulas, & libellos; quibus ſublatis hodie qua quis experiatur non multum intereſt.

TIT. IV.

De Injuriis.

QVod eſt quartum delictum privatum?

℞. Injuria.

Quot modis accipitur vox injuriæ, & quomodo hic ſpeciatim?

℞. Accipitur variè. 1. Pro omni eo quod non fit jure, *quaſi non juria dicta, l. 1. pr. ff. eodem.* 2. Speciatim damno culpa dato, *de quo tit. præc.* quod Græcis, ἔγκλημα, ἀδίκημα *Pac. Notis hic.* 3. Pro contumelia, quæ Græcis ὕβρις.

4. Pro

4. Pro iniquitate & injuſtitia; quæ Græcis, ἀνομία, vel ἀδικία. *Text. pr. hic.*

Quomodo hic accipitur?

℞. Pro contumelia. Damnum puta, injuria datum lege Aquilia coercetur. *ſupra tit. præced. & Text. hic.*

Quomodo ergo definis hoc quartum delictum?

℞. Injuria eſt delictum dolo malo in alterius contumeliam admiſſum. *Nempe in hoc delicto animus injuriandi imprimis requiritur. Treutl. de priv. delict. theſ. 5. lit.* b.

Injuria quot modis committitur?

℞. Vel *re*, cum manus infertur, *Treutl. ib.* vel *verbis*. Et hæc quidem, vel *viva voce*; ut per convitium, vel *ſcriptis*; ut per famoſum libellum. Vnde illa realis, hæc verbalis dicitur. §. 1. *hic. Perez. ibid.*

Qui omnino ſcripto committunt injuriam?

℞. 1. Qui libellum famoſum componit. 2. qui eum ſcripſit. 3. qui eum pandit. 4. qui eum evendum vel vendendum curavit. *d.* §. 10. ſive id ſuo, ſive alieno nomine fecerit, *d.* §. 2. Item ſive nomen diffamati expreſſerit, ſive non: *licet, pro caſus hujus duplicis diverſitate, agi diverſimodè poßit. Schneidw. hic.*

Quotuplex eſt Injuria realis?

℞. Duplex. 1. cum in corpus manus infertur vel *noſtrum*, cum quis verberatur, pulſatur, *l.* 1. §. 1. *l.* 9. *hic.* vel *alienum*, cum verberantur alicujus liberi, familia, §. 2. *hic.* (in quibus injuriis etiam ex conatu eſt utilis injuriarum actio, *l.* 15. §. 3. *hic. Perez. hic. n.* 7. *Treutl. tit. d.*) vel extra corpus, cum citra corporis contumelioſam tractationem facto quis diſpicitur, *d. l.* 1. §. 1. *l.* 15. §. 3. & 1. *hic.* Pertinet raro ad realem injuriam cum quis innocentem capi facit, puta pro debitis,

DD.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

DD. in l. pen. C. qui bon. ced. poſſ.

Quot modis committitur injuria verbalis citra ſcripturæ interventum?

℟. Duobus: vel ita quando quis in alium profert verba contumelioſa in genere delictum inferentia; vel quando in ſpecie delictum aliquod objicitur, *puta tu fur, latro, &c.* Quæ injuriæ delictum habent, ſi quidem indubiè objiciatur delictum. In dubio autem, ſi explicari ita verba poſſint ut delictum non contineant, mitius explicanda ſunt, ut delictum non objectum cenſeatur. *Schneidw. hic. n. 11. ex Bartolo.*

Quotuplex eſt injuria ipſius contumeliæ ratione?

℟. Duplex; levis vel atrox, *§. 3. hic.* Illa cum vel ex levi cauſa quis leviter modò ſive re, ſive verbis læditur. Hæc, cum quis læditur cauſſæ gravioris prætextu, verbiſque aut facto contumelioſioribus. In utroque injuriarum genere etiam partis læſæ & lædentis, & loci ubi fit læſio habita ratione. *Perez. hic.*

Quot itaque modis injuria levis & atrox æſtimatur?

℟. Injuria utraque æſtimatur, vel ex *facto*, cum quis armis ita, ut ei vulnus inferatur læditur; & quidem ſecundum locum vulneris vel plus vel minus; puta ſi os percuſſum ſit, vel locus alius corporis tectus. 2. Ex *inſtrumento*; puta ſi vel gladio, vel fuſte vulnus illatum. 3. Vel ex *perſona*, ſi magiſtratus, pater, patronus injuriam ab ipſis obnoxiis, vel nobilis ab ignobili patiantur, aut contra. 4. Vel *ex loco*; ut ſi quis in foro publico injuriam ſit paſſus, vel in privato: puta atrocior injuria æſtimatur dignioribus ab indignioribus, publice, & in loco corporis patente, quàm dignioribus privatim, & in loco occulto illata. *§. 9. ibi Schneidw.*

Per

Per quas perſonas injuriam patimur?

℞. Vel per noſmet ipſos, ac directè nobis injuria infertur; vel per alios, ac non ſolum ille cui infertur injuriam patitur, ſed etiam alii per conſequentiam; puta, ſi quidem injuriam faciens ſcit tales perſonas ei cui injuriam infert affectas eſſe, *Schneidw. ad §. 2. hic. n. 6.* Sic injuriam patimur per uxores, ſponſum, liberos, ſervos; quod ſciens iſtorum qualitatem injuriam marito, ſponſo, patri, domino ſimiliter inferre voluiſſe cenſeatur, *Schneidw. ibid.*

Quatenus verò maritus, ſponſus, pater, dominus ex facta injuria uxori, ſponſæ, liberis, ſervis agere poteſt?

℞. Maritus agit de injuria uxori illata, quatenus tanquam uxoris caput, defendere uxorem tenetur; & affectione maritali ipſum non minus, quam uxorem injuria tangit, §. 2. *hic. Non uxor ex injuria illata marito; quia uxores à viris, non viros ab uxoribus defendi æquum eſt, niſi marito illata injuria ipſam etiam tangat ſpecialiter, §. 2. hic. & l. 2. ff. eod.* Sponſus pro injuria illata ſponſæ; quatenus pro uxore in hoc caſu ſponſa habetur, ut & in aliis; & id quidem ratione affectus mutui inter ſponſum & ſponſam. Pater pro injuria filio illata; quia cum filio una eademque perſona habetur. *Quod ratione affectus, hic etiam ad omnes extenditur, qui affinitatis ratione, reſpectum parentum & liberorum habent; ut ſocer & nurus; cujus vir, qui in ejus poteſtate eſt, injuriarum agere poteſt.* Dominus pro injuria ſervo illata, quia revera jure civili injuria non fit ipſi ſervo (*quia eo pro nullo habetur*) ſed domino ipſi; *puta ſi injuria ſit atrox, & in contumeliam domini directa, idque ſi modo convitium datum, vel pugno ſervus percuſſus,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

nulla inde actio eſt, ex ea ipſa ratione quod ſervus pro nullo & mortuo habeatur; Servus vero ſi communis ſit, ex injuria ſervo illata actio competit quidem utrique domino; ſed pro dignitate ſingulorum, non pro ea parte qua quiſque dominus eſt, æſtimata. Si uſufructuarius, ſoli proprietario actio competit. Si libero homini, qui bona fide ſervit injuria facta, non ei cui ſervit actio datur, ſed ſuo nomine ipſe exequitur, *Niſi & in ejus cui ſervit, contumeliam injuria tendat*, §. 2. 3. 4. 5. 6. *hic, ibi Schneidw. Perez. eodem.*

Quid ſi veritatem quis dicat convitio?

℞. Si animo contumeliæ inferendæ aliquod objicitur crimen, veritas ut iſtum animum non tollit, ſic nec injuriarum actionem: ſi ſine convitio, ſed juris ſui conſervandi aut vindicandæ reipublicæ cauſa, deficiente contumeliæ inferendæ intentione, *tanquam cauſa*, deficit etiam injuriarum actio, *tanquam effectus. l. 5. C. h. t. l. 18. ff. eod. Perez. hic.*

Injuria cum proteſtatione honoris, puta ſi quis dicat, tu mentiris ſalvo honore: *vel per retorſionem illata*, puta ſi quis dicat, tu ipſe mentiris, *an excuſat?*

℞. Neutiquam in caſu priori, quia cum in eo ſit manifeſtus injuriandi animus, actui contraria proteſtatio, nihil operatur; Poſteriori caſu, ſi retorſio fiat incontinenti, excuſatio quidem admittitur. (1. *Quod tum pura cenſeatur defenſio, & vis vi propulſata; quod omnia jura permittunt. l. 3. ff. d. I. & I. 2. Item quod paria delicta mutua compenſatione tollantur*) Non ſi ex intervallo; *quod tum nova injuria ex vindicta illata cenſeatur. Gayl. 2. obſ.* 100. & 101.

Quæ eſt injuriæ pœna?

℞. Cir-

℞. Circa eam valde variatum eſt jure; puta, 1. Ex lege XII. Tabl. olim ob membrum ruptum pœna erat talio, id eſt ſupplicii ſimilitudo. 2. Prætores pœnâ iſtam minus dignam æſtimantes, actione talionis ſublata, æſtimationem injuriarum introduxerunt; qua Iudex ex æquo & bono ſecundum gradum dignitatemque, vel etiam honeſtatem perſonæ læſæ, injuriam æſtimabat. 3. Ex lege etiam Cornelia de injuriis criminalis actio injuriarum introducta, ei competens, qui pulſatus verberatuſve; vel cujus domus ſive propria, ſive conducta, ſive qua hoſpitio receptus fuit, vi introita eſſet. §. 7. 8. *hic.* 4. Hodie de injuria duobus modis agitur mixto jure, vel *civiliter*, vel *criminaliter*. *Civiliter*, cum actor injuriam ad animum revocatam jurejurando æſtimat, & ſibi pœnam ſalvo judicis moderatione, applicari petit, *d.* §. 7. *hic. & l.* 37. *ff. eod. Criminaliter*, cum pœna petitur, vel corpori injuriantis infligenda; vel multa pecuniaria fiſco applicanda, §. 10. *hic.* Quarum una electa, altera, *(quod ad eundem finem tendat)* perimitur, *l.* 7. §. *ult. hic. Perez. hic.*

Quæ eſt differentia inter utramque hanc actionem?

℞. Quod actio injuriarum civilis per procuratorem poteſt expediri, non criminalis, *Niſi perſona illuſtris agat, vel conveniatur*, §. 10. *hic. l. ult. C. hic.*

An non etiam aliter de injuriis agi poteſt?

℞. Imo etiam ad recantationem ejus quod injurioſè dictum eſt. Quæ actio, *cum criminalis non ſit*, cum civili conjungi poteſt; niſi ex ſtatuto cum recantatione pœna carceris, vel relegationis infligatur. *Vult. Iuriſprud. cap.* 19. *Treutl. hic. theſ.* 7.

An

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

An injuriarum tantum tenetur is qui ip[ſe] injuriam intulit?

℞. Imo verò etiam qui procuravit eam, puta qui aliquem conduxit ut famoſum libellum affigeret; vel ſatyram in alicujus contumeliam caneret, modò doloſe id effecerit, §. *non ſolum. hic. Quia per alium qui facit, id ipſe feciſſe intelligitur.*

Quibus modis tollitur injuriarum actio?

℞. 1. Morte ſive actoris, ſive rei: *Quia famoſa actiones & ad vindictam tendentes, in heredes non tranſeunt, niſi lis cum defuncto ſit conteſtata, l. 13. pr. l. 8. a. 14. ff. hic.* 2. Diſſimulatione, *puta ſi quis injuriam paſſus eam ſtatim ad animum non revocaverit, §. ult. hic.* 3. Remiſſione expreſſa, *l. 11. §. 1. hic.* 4. Lapſu temporis; puta anni continui, *pr. inf. de per. temp. actel.* 5. *C. hic. Vtpote quod per ſilentium tanti temporis tacitè remiſſa cenſeatur.*

TIT. V.

De Obligationibus quæ ex quaſi Delicto naſcuntur.

Q*Vid dicitur improprium, vel quaſi delictum?*

℞. Quod non eſt dolo ſeu intentione agentis, aliqua tamen ejuſdem qui tenetur, vel alterius culpa commiſſum, *Vult. Iuriſpr. lib. 1. cap. 51. Dicitur autem quaſi delictum, quia iſto caſu propter dolum ceſſantem delicto proprio locus non eſt.*

Recenſe caſus quaſi delictorum ab Imperatore propoſitorum?

℞. 1. Imperator recenſet quaſi delictum Iudicis litem ſuam facientis, 2. Ejus cujus ex cœnaculo quid dejectum aut effuſum eſt. 3. Ejus qui

ea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ea parte qua vulgò iter fieri ſolet quid poſitum vel ſuſpenſum habuerit, quod poteſt ſi ceciderit alicui nocere. *Text. hic.*

Quatenus tenetur judex ex quaſi delicto ?

℞. Malè judicando, & per imperitiam quidem. *princ. hic.* Idque ita ut parti læſæ teneatur in quantum æquum judici videatur; ejus errore & imperitia conſideratis. *Pac. epitome. hic. theſ. 46. Quia imperitia, ut dictum, culpæ ſpecies eſt; hic ſpeciatim, quatenus judex officium acceptando peritum ſe aſſeruiſſe videtur. Unde ex imperitia quid male judicans litem ſuam facere, & ejuſdem periculum in ſe transferre intelligitur. Princ. hic.*

Cur dicis ex imperitia judicans?

℞. Quia judex dolo vel largitionibus inductus male judicans, ex vero maleficio tenetur, & quidem præter extraordinariam coërcitionem & infamiam in veram litis æſtimationem & expenſas, ſi paterfamilias ſit; ſi filiusfamilias, in tantam quantitatem quanta fuit in periculo litigantis cum ſententiam diceret, *l. ult. ff. de var. & ext. cogn. l. ult. C. de pœna jud. male. jud.* & noviſſimè ſi pecuniam vel promiſſionem à litigatore acceperit in cauſa quidem quondam pecuniaria, præter amiſſionem dignitatis in triplum. In cauſa criminali, bonis publicatis mittitur in exilium, *Nov. 124. C. 2. Pac. eod.*

Quod eſt Exemplum ſecundum quaſi delicti?

℞. Cùm ex domo vel cænaculo, in quo tanquam dominus vel conductor quiſquis habitat, etiam gratis, dejectum effuſumque aliquid eſt præter inhabitantis culpam, in eum locum quo vulgò iter fit, per eos quos ſecum habet in cænaculo, per quod damnum datum, ſive ſervos, ſive liberos. §. 1. *hic.*

Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quod eſt tertium exemplum?

℞. Cum ex ea parte qua vulgo iter fieri ſolet quid poſitum vel ſuſpenſum quis habet, quod poteſt, ſi ceciderit, alicui nocere, §. *eod.* Quæ duo ideò quaſi delicta, dicuntur quod (*licet hic nullum ſit maleficium*) cum publicè interſit ſine metu & periculo in locis publicis iter facere, quaſi ex delicto obligati intelligantur. *Treutl. hic.*

Quæ ex his quaſi delictis naſcitur obligatio?

℞. Si aliquid dejectum, vel effuſum, quod liberum hominem occiderit, in eum pœna 50. aureorum eſt conſtituta. Si modò ei nocuit & vivat, quantum ob eam rem judici æquum videbitur, actio datur, *d.* §. 1. *hic.* Nos deformitatis, ſed mercedis Medicis præſtitæ, & impendiorum in curatione factorum, Item operarum ob illud factum amiſſarum, vel amittendarum habita ratione, puta quod inutilis factus ſit. De ſuſpenſo vel poſito quod, ſi decidat, nocere poſſit, actio in factum 10. aureorum datur. §. *eod.*

Quid ſi ex filii ſeorſum habitantis cœnaculo quid dejectum effuſumve fuerit, vel in eo quid poſitum vel ſuſpenſum, cujus caſus periculoſus eſt?

℞. Ex his cauſis non patrem, ſed ſe ipſum filiusfam. obligat. §. 2. *hic. l. filiusfam. ff. de Iudic.* Idem in filiofam. imperite judicante obſervatur, *quia hic nulla patris culpa ſubeſt.*

Cur non datur in patrem actio de peculio?

℞. Ea non datur ex delicto filii vel quaſi, ſed ex contractu, *l.* 1. §. *filiusfam. ff. eod. Schneidw. hic. vide infra tit. proximo.*

An vero lata ſententia contra filium non habentem peculium pater cogi non poteſt ut ei adſolvat legitimam?

℞. Non,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℟. Non, quia non debetur ea filio niſi patre mortuo, nec ullum in eam filius eo vivo jus habet. *gl. fin. & DD. in Auth. ſi qua C. de SS. Eccl.*

Quid ſi vero pater pro condemnatione filii quid ſolvit, an imputari ei in legitimam poteſt?

℟. Omnino, ſi id fecit neceſſariò, *puta virtute ſtatuti*, non ſi ex liberalitate. *DD. communiter*, ut nec ſi quid cauſa pietatis pro eo ſolvit, *puta pro redemptione ejus ab hoſtibus, l.17. C. de poſtlim. reverſ. Schneidw. hic.*

Quæ exempla quaſi delictorum præterea ab Imperatore recenſentur?

Reſp. Exercitoris navis, item cauponæ & ſtabularii, cum quid ex navi, caupona, aut ſtabulo furto ab aliis aufertur; puta malis hominibus quorum opera utuntur: *Quia ne talium opera uterentur providere debuerunt, §. ult. hic.*

Quatenus hi tenentur?

Reſp. Actione in factum in duplum tenentur ad reſtitutionem ejus, quod viator, vel vector de rebus ſuis in navi vel caupona, vel is qui jumentum ſtabulavit, in ſtabulo amiſit. Quæ actio, *quia pœnalis eſt*, heredi quidem datur, *tanquam rei perſecutoria*, non tamen adverſus heredem, *tanquam ex delicto deſcendens*, *§. ult. hic.*

TIT. VI.

De Actionibus.

Hactenus duo priora juris objecta, ſequitur tertium, Actiones.

Dic quid hic per actiones proprie intelligatur?

Reſp. Actionis vox πολύσημος eſt. 1. Generaliſſimè accipitur, pro quovis hominis actu, *l. 21. §. fin. ff. Qui teſt. fac. poſſ.* Quo ſignificatu

catu teſtationes, & ipſi contractus, & conventiones, item delicta, &c. ſunt (*facti puta*) actiones, ſive ex naturali, ſive ex artificioſo hominum motu proficiſcentes; ſed in ſe citra juris effectum conſideratæ. 2. Secundum juris effectum ſpecialius, pro actionibus juris ſive civilibus, hoc eſt à jure civili informatis, & eatenus quidem conſideratis, iiſque vel privatis, hoc eſt qui privatim expediuntur, *ut eſt teſtamenti factio*; vel publicis quæ fiunt authoritate publica, & vel voluntaria quidem juriſdictione, *ut ſunt adoptiones*; vel contentioſa. 3. Reſtricta ad forum appellatione pro contentioſis actionibus, non voluntariis, rei ſaltem reſpectu. 4. Adhuc ſpecialius, pro actionibus civilibus, data criminalibus accuſationum, inquiſitionum, denunciationum appellatione. In qua ipſa ſpecialis verbi actionis ſignificatione, ipſum rurſus eſt, vel generale, vel ſpeciale, quatenus vel in rem, vel in perſonam actio eſt. De quibus actionibus civilibus in judicio agitatis, & quidem ſive in rem, ſive in perſonam conceptis hic agitur.

Quomodo Imperator definit actionem?

℞. Actio nihil aliud eſt quam jus perſequendi in judicio quod ſibi debetur. *Princ. hic.*

Quotuplex eſt actio?

Reſp. Variæ ab Imperatore proponuntur diviſiones. 1. Ex *materia*, aliæ ſunt in rem, aliæ in perſonam. 2. Ex *cauſa efficiente*, aliæ ſunt civiles, aliæ prætoriæ. 3. Ex *cauſa finali*, aliæ ſunt rei perſecutoriæ, aliæ pœnales, aliæ mixtæ. 4. Ex *quantitate rei in actionem deductæ*, aliæ in ſimplum (ut omnes rei perſecutoriæ] aliæ in duplum, triplum, quadruplum. 5. Ex *qualitate*, aliæ ſunt bonæ fidei, aliæ ſtricti juris, aliæ arbitrariæ. 6. Ab *incertæ quantitatis petitione*, aliæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

certi quibus res certas, aliæ incerti quibus res incertas petimus. Vltimò aliæ actiones ſolidi perſecutoriæ, aliæ quibus limitatè petimus quantum quis facere poteſt. *Perez. hic. Pac. eod.*

An non his adjungi poſſunt aliæ diviſiones?

Reſp. Imò verò plura ſunt alia actionum genera: Puta 1. à *tempore*, aliæ dicuntur perpetuæ, aliæ temporales, *de quibus infra.* 2. aliæ in heredes tranſitoriæ, aliæ non tranſitoriæ, *ibid. Perez.* Aliæ directæ, quæ dantur ex verbis legis; aliæ utiles quæ ex ejus interpretatione dantur, & in factum vocantur: Et ſic rurſus alia directa, qua quis ex ſua perſona; alia obliqua, qua quis per alium tenetur. de quo genere actionum Tit. 2. 3. Rurſus alia ſeu principalis, alia præparatoria, quæ ſternit viam actioni principali. 4. Alia ſimplex, in qua alius actor, alius reus; Alia duplex ſeu mixta, in qua uterque eſt actor & reus ſimul. 5. Præterea alia generalis, quę multas cauſas complectitur, alia ſpecialis, quæ unam tantum, *Pac. epitome hic & paſſim Text. hic & aliis titulis ibidem à Pacio allegatis.*

Quæ eſt prima diviſio hic ab Imperatore propoſita?

Reſp. Vt diximus, à cauſa materiali ſumpta; Quod aliæ actiones ſint in rem, ſeu reales, quæ vindicationes; aliæ in perſonam, ſeu perſonales, quæ condictiones dicuntur, *Text. hic.*

De Actionibus realibus.

Actiones reales, ſeu rei vindicationes quomodo ſubdividuntur?

℞. Aut ſunt petitoriæ, cum agimus de ipſa re ejuſque dominio, & rei vindicationes propriè, ſeu reales actiones dicuntur: Aut poſſeſſoriæ cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

de rei poſſeſſione agitur, & interdicta ſpeciatim dicuntur. *Vult. Iuriſpr. lib. 2. cap. 21. n. 1.* Aut de re corporali agimus, & proprie ac in ſpecie rei vindicationes dicuntur, *§. 1. hic.* Aut de re incorporali, quæ & ipſæ vindicationes rei, ſed abuſive appellantur; propriè verò actiones confeſſoriæ & negatoriæ nomen ſortiuntur. *§. 2. hic.*

Quotuplex eſt rei vindicatio?

Reſp. Duplex. 1. vel *civilis*, quæ in ſpecie rei vindicatio dicitur, vel *prætoria*, de quibus, §. 34. id eſt actio Publiciana, vel quaſi. *Vult. eod. & cap. 23. princ.* 2. Rurſus rei vindicatio eſt vel ſpecialis, quando res áliqua ſpecialis vindicatur: vel univerſalis, cum univerſitas, ſeu res univerſales vindicantur, & res ſpeciales tantum per conſequentiam; quæ dicitur hereditatis petitio. *Vult. eodem. cap. 22. princ.* Hic vero agit Imperator ſpeciatim de rei vindicatione ſtricte accepta, eáq; ſpeciali.

De rei Vindicatione.

Quæ eſt iſta rei vindicatio?

Reſp. Rei vindicatio eſt actio realis, quæ datur domino directo, vel utili contra detinentem, poſſeſſorem vel quaſi, ad rem aliquam corporalem vindicandam. qua petitur ab Actore declaratio ſe dominum iſtius rei eſſe, ejuſdemque reſtitutio unà cum fructibus pendentibus & extantibus. *§. 1. hic & l. 25. ff. de oblig. & act. Brederod. eod.*

Quotuplex eſt rei vindicatio ſpecialis?

℞. Duplex. 1. *Directa*, quæ datur ſoli & vero domino, qui jure gentium vel civili dominium ſibi acquiſivit, & tempore oblati libelli non modo, ſed & litis conteſtatæ dominus eſt, aut poſt eam

domi-

dominium acquiſivit, *l. 23. pr. hic. l. 23. C. eod. etiam Treutl. hic theſ. 2.* Vxori de re dotali adverſus extraneum, conſtante matrimonio, *l. 3. & fin. C. hic.* 2. *Vtilis* quæ datur Emphiteutæ. *l. 1. §. 1. Si ag. vect. pet.* Vaſallo *c. un. §. rei à de inveſt. de re al. fact.* Superficiario. *l. 33. §. 1. & ſeq. hic.* & ſimilibus, utile, ut vocant, dominium modò habentibus. Item vero domino adverſus eum qui dolo vel culpa lata deſiit poſſidere, *l. 69. ff. hic.* vel judicialiter confeſſus quidem eſt ſe poſſidere, etſi non poſſideat, neque dolo poſſidere deſiit, modo id actor ignoret, *l. 7. 25. 2. 6. 27. hic Treutl. eod. theſi. 6.*

Quæ ergo ſunt ſubſtantialia requiſita hujus actionis?

Reſp. Duo. Vnum ex parte Agentis, dominium rei quam vindicat: Alterum ex parte Rei, ejuſdem poſſeſſio. *Perez. hic.* Vnde & utrumque hoc requiſitum ab Actore in libello ponendum & probandum copulativè, *l. 2. de Prob. l. 2. C. l. 9. hic. Treutl.*

Contra quem hæc actio datur?

Reſp. Directa datur adverſus eum qui rem noſtram poſſidet, *§. 1. hic. l. 9. ff. hic. Pacius epimi diſp. hic. theſ. 6.* ſive naturaliter, ſive civiliter, *Schneid. eod.* Sive ſuo, ſive alieno nomine, *d. §. 1.* vel ſolum eam detinet & reſtituendi habet facultatem *Pac. eod.* puta commodatarium, depoſitarium, colonum, & ſimiles, *d. l. 9. ff. hic.* Vtilis adverſus eum, qui eam quaſi poſſidet, ſeu (quod hic eſt) qui pro poſſeſſore habetur; puta eum qui dolo deſiit poſſidere. 2. vel licet non poſſideret, tamen, quaſi poſſideret, liti ſe offert, *l. 27. §. ſed & is l. 52. l. 63. l. 25. & ſeq. ff. eod. Schneidw. & Pac. eod.*

Quomodo probatur dominium?

℞. Expeditiſſima via petenda ex modis acquirẽdi dominii ſive Iure Gentium, ſive Civili, ſupra (*lib. 2. & lib. 3.*) bona parte expoſitis. *Vult. ad.* §. 1. *n.* 2.

Oſtende modum?

℞. 1. Quando conſtat ante Actoris apprehenſionem rem nullius fuiſſe, is dominium ſuum probabit per eam ipſam apprehenſionem. *Quia quod nullius in bonis eſt occupanti cedit.* §. 12. *ſupra. de Rer. div.* 2. Quando conſtat fuiſſe quidem ante alicujus, ſed & aliquandiu nullius; ſimiliter, per apprehenſionem, & ſolam quidem, probabit dominium; modò prior dominus habuerit eam pro derelicto. *ſupra eod.* §. 47. Vel ſi, poſt Iudicis proclamationem, ut is qui dominium alicujus rei adſerere velit, compareat, nemine comparente eam apprehenderit. *Quod & res talis pro derelicto habeatur. Iaſon. hic. n.* 72. 3. Tributariâ re quæ biennio vacavit (*quod ipſa etiam tum pro derelicto habeatur*) apprehenſâ, præter apprehenſionem biennalis poſſeſſio apprehendentis requiritur. *l. qui agros.* 8. *C. de omn. agr. deſer. lib.* 11. 4. Quando non conſtat aliquando nullius rem fuiſſe, probatur dominium (*ſecundum jus civile*) per probatam rei immobilis decennalem inter præſentes, vicennalem inter abſentes, mobilis per triennalem poſſeſſionem cum titulo, & bona fide, *ſupra tit. de uſucap.* per immemorialem ſine titulo, *Iaſ. poſt. Fabr. hic. n.* 72. *& ex eo Mynſ. eod. n.* 9. 5. Quibus modis accedit probatio allegati tituli ad transferendum dominium habilis, puta donationis, emtionis; modò concurrant. 1. rei ipſa traditio (*ejuſque acceptatio*) 2. dominium tradentis. *Iaſon & Mynſ. eod.* 3. & eorum quæ ex ſingulorum contractuum natura debentur (*e. g. in emtione*

tione venditione vel pretii numerati, vel fidei de pretio habitæ) probatio. *Et ſic in aliis Mynſ. eod. Per ipſius traditionis allegationem probato dominio, exigimus & eorum probationem quæ ut per eam transferatur dominium ſupr. tit. de Rer. diviſ. requiſivimus. Succeſſionis allegato titulo, per aditam hereditatem non probatur dominium, niſi & ipſe defunctus fuerit dominus, Quia nemo plus juris in alium poteſt transferre quam ipſe habet. Mynſ. eod. Dominii verò etiam directi & utilis diſtinctionem in præcedd. probandi modis obſervet lector apud Iaſonem & Mynſing. dictis locis.*

An non ſunt alii modi probandi dominium?

℞. Omnino, e. g. 1. Teſtes & inſtrumenta. 2. Indicia. *l. indicia. 19. C. hic.* 3. Publica fama, quando agitur de longiſſimo tempore, *Bald. & Paul. ind. l. indicia.* aliique modi plures, *ut Schneidw. remiſſive hic. n. 71. 72. & Maſcard. plenè in ſuis concluſion.*

Quomodo probatur poſſeſſio?

℞. Multis modis. 1. Per ſolam (*rei quidem immobilis*) detentationem. *l. 1. ff. de acq. poſſ. Maſcard. concl. 1185. n. 1.* 2. Per penſionis, ſeu canonis ſolutionem, *adverſus ſolventem. Maſc. concl. 1186. n. 1.* 3. Locatoris poſſeſſio per locationem, Non ſolam quidem, ſed accedente ſolutæ mercedis perceptione. *Maſc. eod. concl. 1187. n. 3. Quod ejus perceptio ſit perceptio fructuum. Maſc. eod. n. 6. per text. ibid. allegg.* 4. Sine fructuum perceptione ex cultura agrorum; ſi quidem eos ſeminari, arari, & coli me curaſſe probem, *gl. in l. 3. verb. finiatur. C. fin. regund. Non ſi eos me ipſum araſſe & coluiſſe probem, niſi ſimul fructuum probetur perceptio. ibid. n. 6.* 5. Ex fructuum perceptione; *ſed modo me jure proprio eos accepiſſe, nec rem ab alio poſſideri pro-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

bem. Maſcard. concl. 1189 . *n.* 7. 11. 6. Ex clavium receptarum apud rem ab alio non poſſeſſam facta traditione. *l. clavibus, verb. ſi claves ff. de contr. emt. Maſc. concl.* 298. *Quod poſſeſſarum ab aliis traditio custodiæ cauſſa facta modo videatur. Maſc. eod.* 7. Ex traditione inſtrumentorum rei venditæ, *ſed concurrentibus iis, de quibus Maſc. concl.* 1191. *remiſſive. n.* 4. 8. Per confeſſionem ejus qui ſe alterius nomine poſſidere fatetur, *ſed modò inter ipſas partes inter quas ea emanavit, Maſc. concl.* 1192. 9. Per cuſtodiam ad rem ipſam (*ſive mobilem, ſive immobilem*) adpoſitam. *l.* 3. §. *Nerva. l. ſi rem mobilem. l. pen. ff. de acq. poſſ. Maſc. concl.* 1193. Aliiſque modis, *de quibus idem Maſcard. concluſ. ſeqq. Vide & Schneidw. hic. n.* 96.

Quæ veniunt in hanc actionem?

℞. Res omnes corporales, *d.* §. 1. *hic.* quæ ſunt in commercio. *l.* 23. §. 1. *hic.* immobiles, mobiles, moventes. *l.* 1. §. 1. *hic.* ſingulæ, ſeu univerſitatis facti, ut grex. *d. l.* 23. §. 5. §. 23. *verſ. ſed nec. ſup. de rer. diviſ.* §. 18. *ſup. de legat.* Non tamen tignum alienis ædibus junctum. *Confer. l.* 23. §. 6. *hic. l.* 1. *pr. de tign. junct.* §. 26. *ſupra. de rer. deviſ.* non peculium, *l.* 56. *hic.* nec ager militibus adſignatus; *l.* 15. §. 2. *hic. Vtpote de quibus prodita peculiares actiones.* At bene præſcriptæ & uſucaptæ. *arg. l. vn. C. de uſuc. transfer. l.* 1. §. 1. *de Publ. Treutl. eod. th.* 8. Nec res univerſitatis juris, ut hereditas. *d. l.* 1. *pr. Pac. epitom. hic. th.* 7.

Vbi inſtituenda eſt hac actio, & apud quem?

℞. 1. In eo loco ubi res controverſa ſita eſt, *l.* 1. 2. 3. *C. ubi in rem act. exerc. deb. & ibi Weſ. Puta quia in actione reali, non tam perſona, quam res controverſa, adeóque perſona non propter*

pter ſe, ſed propter rem ſpectatur. Obrecht. diſp. eod. cap. 4. th. 102. 2. In loco domicilii, id eſt ubi poſſeſſor domicilium habet, (*quia actio in rem non adverſus rem, ſed rei poſſeſſionem inſtituitur*) *l. actionum.* 25. *ff. de O. & A. Obrecht. eod. th.* 103. Idque ſi res ſit immobilis. *Dd. communiter. Obrecht. eod. th.* 108. *Si mobilis ſit diſſentiunt. ibid.* Affirmat Azo, *cujus ſententia à Canoniſtis in c. ult. Ext. de for. compet. & totius Germaniæ conſuetudine recepta. Obrecht. eod. th.* 115. Item ſive ſuo, ſive alieno nomine poſſeſſor conveniatur. *l.* 2. *C. ubi in rem act. Obrecht. eod. theſ.* 149. *Quia actio in rem datur contra poſſeſſorem, ſive ſuo, ſive alieno nomine poßideat, l.* 9. *ff. hic. Licet de poſſeſſore rei mobilis diſſentiant Dd. Obrecht. eod. theſ.* 173. *& ſeqq.*

Quæ hic ut cautè agat conſideranda Actori?

℞. Rem quam petit certis circumſtantiis ita deſignabit, ut qualis, quantaque ſit appareat, *l.* 6. *hic. Treutl. th.* 9. *hic. Oldend. act. hic.* Interrogabit Reum ante an is rem quam vult vendicare poſſideat, vel dolo deſierit poſſidere, *l. qui petitorio v. ff. hic.* Vt ſi fateatur Reus ſe poſſidere, obtineat probato dominio: Sin verò negat dolo ſe deſiiſſe poſſidere, poſſeſſionem probet & ne rem alienaret ſe denuntiaſſe, (*utpote quibus probatum ſit eum dolo eam deſiiſſe poßidere.*) *Bart. in d. l. qui petitorio.* 36. Si negat Reus ipſam poſſeſſionem, quatenus negat mittatur Actor in poſſeſſionem rei, tanquam vacantem, etiam nondum probato dominio. *l. fin. ff. hic. Kling. hic. n.* 5.

Quid petit Actor?

℞. 1. Vt ipſe judicis ſententia declaretur dominus. 2. poſſeſſio quæ eſt apud Reum conventum ſibi Actori reſtituatur. *Vult. eod. n.* 23. idque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

cum pertinentiis ſuis, item fructibus & reditibus inde perceptis & percipiendis, ſi extant; ſi non extant, eorum æſtimatio. *Oldend. hic. §. practica. n. 12. Ferrar. form. act. real.*

Quomodo ergò proponitur?

℞. Actor dicit ſe ante annos aliquot fundum Tuſculanum tot jugerum, in tali loco, talibus vicinis, emiſſe, eoque ſibi tradito, dominium ejus ab eo tempore habuiſſe, Titium verò ejuſdem fundi poſſeſſionem de facto ſibi arrogare, eumque iniquè poſſidere; & quamvis interpellatum, Actori poſſeſſionem cedere recuſare: Petere igitur fundi petiti dominum ſe declarari, & Titium Reum ad ejuſdem reſtitutionem damnari, & damnatum ad reſtitutionem realem unà cum fructibus omnique cauſſa compelli.

De Actione Confeſſoria.

Quid ſi res incorporalis petatur, an non etiam datur pro ea rei vendicatio?

℞. Omnino quidem duplex pro eâ datur actio, peculiare nomen utraque ſortita, puta confeſſoria & negatoria; directa quidem cum ſervitus ſpeciatim, utilis cum alia jura vindicantur. *Vult. cod. n. 34.*

Cui datur Actio Confeſſoria?

℞. Datur directè domino ſervitutis, ſive ejus perſonæ debeatur ſervitus, puta uſusfructus, *l. 5. pr. ff. ſi uſusfr. pet.* (*quia propter uſumfructuarium primum fuit introducta, ut uſumfructum peteret. Oldend. claſſ. hic. n.* 111.) ſive ejus prædio urbano, vel ruſtico, *l. 1. & l. 2. §. 1. ff. ſi ſerv. vind.* Vtilis tamen etiam eſt quaſi domino, ut emphyteutæ, *l. 16. ff. de ſervit.* Vaſallo, ſuperficiario, creditori jus in re habenti. *d. l. 16.*

l. in

l. in provinciali. §. ſi ego. ff. de oper. nov. nunt. l. 1. §. ult. ff. de ſuperficieb. Oldend. hic. eodem. etiam ei cui modo perſonale jus in re conceſſum, e. g. cui digitus, ſeu digitaria fiſtula aquæ conceſſa. *Oldend. eod.* Item prædium ſuperius habenti adverſus prædii inferioris dominum recuſantem pati ſervitutem, quam prædio ſuo natura dictat. *Quippe natura ager inferior ſervit ſuperiori, etiam lege agro non dicta. l. 1. §. ult. ff. de ag. pluv. arc. Old. eod. Si prædium cui ſervitus debetur plurium eſt, unicuique in ſolidum: in æſtimatione tamen conſiderata perſona actoris, l. loci corpus. §. ſi fundus. ff. ſi ſerv. vind. Old. eodem.*

Adverſus quem datur & ad quid?

R. Adverſus dominum, vel poſſeſſorem rei ſervientis, vel eum qui dolo deſiit poſſidere, vel qui liti ſe obtulit, & quemcunque alium ſervitutis uſum impedientem. *l. 1. §. 1. l. ult. ff. ſi uſusfr. pet. l. 6. §. hæc. a. l. 10. §. 1. ſi ſerv. vend.* vel ut ſervitutis inſtrumenta (*puta ne rivus per quem ex fundo alicujus aquam ducere jus mihi eſt*) reficiantur non patientem. *d. l. loci corpus §. ſi fundus ff. eod. Si prædium ſerviens plurium eſt, adverſus unumquemque dominorum in ſolidum. d. l. loci corpus §. ſi fundus. Ob indiviſibilem uſum ſervitutis, l. via itineris. ff. de ſervit. Old. eod.* Et quidem ut liber uſus ſervitutis, ſive nobis (*ut in perſonalibus*) ſive prædio noſtro (*ut in realibus*) debitæ concedatur, *Vult. eod. n. 37. Ita ut certo modo reficiendi in conſtituta ſervitute comprehenſo, & iſte in actionem deduci poſſit. l. & ſi forte. §. etiam de ſervitute & §. modus a. ff. ſi ſerv. vend. & fructuum nomine peti id quod ſervitutem non fuiſſe impeditam Actoris intereſt. d. l. ſi forte §. ult. d. l. loci corpus. ff. eod. Old. eod.*

Quæ ſunt requiſita hujus Actionis?

℞. *Quoad ſervitutem perſonalem.* 1. Vt Actor ſit dominus petitæ ſervitutis, & quidem juſto modo conſtitutæ. 2. Vt à Reo uſus ſervitutis impediatur. *Quoad realem.* I. Vt prædium Rei ſervitutem debeat prædio Actoris, II. Vt Reus vel omnino, vel non ut oportet ſervitute uti Actorem impediat. *Vult. eod. n.* 37.

Quomodo proponitur actio confeſſoria?

℞. Actor dicit ſe in fundo vicini jus ſervitutis (*puta ſtillicidii*) juſto titulo acquiſiviſſe, ejuſque poſſeſſionem, vel quaſi habuiſſe (*nempe etiam conſtitutæ ſervitutis quaſi poſſeſſio requiritur. Oldend. eod. practica. n.* 111.) vicinum verò, cujus fundus ſervitutem debet, ejuſdem uſum objecto obſtaculo variè impedire. Itaque petere ſe Iudicis ſententia declarari id Reo non licuiſſe, ideóque ipſum condemnari, ut, poſt præſtationem ejus quod intereſt, impeditum ſervitutis uſum, ſublato eodem obſtaculo quæſito jure Actorem uti permittat, deque eádem permiſſione in poſterum idoneè pro ſe & heredibus caveat. *Old. eod. nempe claſſ.* 4. *act.* 3.

Quæ probanda Actori in actione confeſſoria?

℞. Requiſita; puta Servitutis dominium, & impeditum ejus â Reo uſum, idque ſive ipſi, ſive prædio debeatur ſervitus. *Schneidw. eod. n.* 17.

De Actione negatoria.

Quæ eſt actio negatoria?

℞. Eſt actio realis, civilis, qua quis vendicat, ſeu aſſerit, libertatem fundi ſui, negans Reo ſervitutem aliquam in eo deberi. §. 2. *hic. d. l.* 2. *ff. ſi ſerv. vind. Weſ. par. eod. n.* 1. *etiam negativa* (*ſed uno loco*) *dicta. Vult. eod. n.* 38.

Cui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Cui datur actio hac, & adverſus quem?

℞. Rei alicujus in quâ adverſarius jus vel ſervitutem prætendit directo, hoc eſt pleno jure, domino; Vtiliter etiam quaſi domino, emphyteutæ, vaſallo, ſuperficiario, creditori, aliiſque jus in re habentibus. *d. l.* 2. *ſi ſerv. vind. Oldend. hic. claſſ.* 4. *act.* 5. *n.* 5. Adverſus tentantem aliquid in re alienâ, aut etiam in propriâ quod alienæ noceat. §. *contra quoque hic. d. l.* 2. *ff. ſi ſerv. vind.* Item ſervitute non uti oportet utentem. *l.* 9. *l.* 14. *ff. eod. Vult. hic. n.* 40.

Ad quid datur?

℞. Ad vindicandam rei noſtræ libertatem, idque vel ſimpliciter & omni modo, vel reſpectu adverſarii cum quo agitur, ipſiuſque prædii, *l.* 4. §. *competit. ff. ſi ſerv. vind. e. g. ut ſi forte ei vel prædio ejus ſervitus debeatur, non utatur ea aliter quam illius ſit. d. l.* 9. *&* 19. *ff. eod.* Veniunt & fructus, ut in confeſſoriâ, puta quanti intereſt Actoris adverſarium non uti re ſua. *l.* 4. *ff. eod. Old. eod. n.* VII.

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. Duo ſimiliter. 1. Vt Actor ſit dominus rei cujus libertatem aſſerit, vel ſaltem in eâ jus aliquod habeat. 2. Vt Reus in eâdem vel ſervitutem ſe habere prætendat, ejuſque obtentu liberum ejuſdem uſum impediat. *Vult. eod.* Vel ſi quam habeat, eâ non ut oportet utatur. *ſec. ante dicta.*

Quomodo proponitur actio negatoria?

℞. Actor dicit ſe habere & poſſidere pro ſuo fundum quendam in tali loco, & liberum quidem â tali ſervitute, Reum verò eam ut obtrudat iniquè hiſce diebus tentaſſe, & non obſtante Actoris admonitione in cœpto gravamine perſeverare. Petere itaque ſe judicis ſententia declarari,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

id Reo non licuiſſe, nec licere, ſed fundum liberum eſſe, & proinde Reum condemnari ut à tali gravamine abſtineat, deq; eo in poſterum pro ſe & heredibus idoneè caveat. Si non in mero tentamine gravamen conſiſtit, ſed quid factum vel ablatum à Reo contra libertatem, petit Actor ut id reponatur, vel redintegretur, vel tollatur. *Old. eod. praxi. n. 111. & ſeqq.* Idque cum redintegratione illatorum damnorum. *Oldend. eod. n.* VI.

Quæ ergo probanda in negatoriâ actione?

℞. Licet in omnibus actionibus regulariter Actori incumbat onus probandi, tamen in hac actione diverſum ſervatur: ſed ita quidem ut an ſit dominus prædii, (*quia in eo non eſt magna vis Oldend. eod. n.* 1.) item an ſit illud liberum à tali onere (*cum ob præſumtionem juris, quod res quaſlibet liberas eſſe præſumit, tum quod eam aſſerendo revera tantum ſervitutem neget*) Actor minimè quidem, ſed modò gravamen prætenſum probare teneatur; Reus verò, ſi obtinere velit, prætenſam ſervitutem, *Vtpote quæ non præſumitur. Oldend. eod. Kling. hic. n.* 5.

An ergo confeſſoria & negatoria actio tales non ſemper ſunt figura verborum?

℞. Minimè; quia confeſſoria aliquando negativè, negatoria affirmativè proponitur; Puta ſi quis dicat ſibi jus eſſe altius tollendi jure naturali, figura verborum confeſſoria, reipſa negatoria eſt actio: ſiquidem agat in vicinum ipſum ædificare prohibentem. Ex diverſo, ſi quis dicat ſibi competere jus altius non tollendi jure ſervitutis, & agat in vicinum altius ædes tollere jubentem; verbis negatoria, reipſa confeſſoria eſt actio. *Propriè tamen actiones confeſſoriæ & negatoriæ ſunt quæ utroque modo tales ſunt. ſec. Vult. eod. num.* 42.

Divi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Diviſio Actionum in civiles & prætorias.

Dixiſti actiones alias eſſe civiles, alias prætorias, propone utrarumque definitionem?

℞. *Civiles*, actiones dicuntur, quæ oriuntur ex civilibus cauſſis; id eſt obligationibus, vel dominiis, vel juribus, jure civili ad producendam actionem comprobatis. *Prætoriæ* dicuntur à Prætore ex ſuâ Iuriſdictione comprobatæ. §. 3. *hic. Perez. eodem.*

Quotuplices proponuntur prætoriæ?

℞. Sunt illæ rurſus vel in rem, ut Publiciana, Reſciſſoria, Pauliana, Serviana & Quaſi: vel in perſonam, ut de conſtituta pecunia, peculio, actio in factum ex jurejurando; Denique pœnales, & præjudiciales.

Actio Publiciana.

Quæ eſt actio publiciana?

℞. A Publicio prætore, ejuſdem authore, ſic, alias utilis rei vendicatio dicta, eſt actio prætoria quæ datur amiſſa poſſeſſione ei qui à non domino rem traditam, ex juſta cauſſà dominii acquirendi, bona fide accepit, & necdum uſucepit. §. 4. *hic. l.* 1. *ff. de public. Vult. eod. cap.* 23. *lit. a. Data à Prætore, quod deficiente, ob nondum acquiſitum dominium, directâ rei vindicatione, ne inutilis eſſet continuata poſſeſſio, ex æquo & bono ſuccurrendum Actori judicaverit. Weſ. par. eod. n.* 2.

Cui ergo datur hæc actio?

℞. 1. Vt in definitione dictum, ei qui bona fide juſto titulo (*oneroſo, an lucrativo, nihil intereſt*)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

tereſt) acceptæ rei poſſeſſionem ante dominium per completam uſucapionem acquiſitum amiſit. *§. eod. hic. Nempe quod etſi jure civili dominus non ſit, â Prætore (ſed tantum aliorum hominum, non veri domini reſpectu) pro domino habeatur, Vult. eod.* Adeoque talibus qui ſunt in jure uſucapiendi & conditione (*non aliis*) *l. ſed & ſi res. l. ſive autem. l. ſi ego. ff. eod.* Niſi in ſervitutibus diſcontinuis, & aliis exercitium hominum exigentibus, (*ut quæ licet uſucapionem non admittant, Publiciana vendicantur. d. l. ſi ego. §. 1.*) & prædiis vectigalibus (*quæ per uſucapionem quidem non auferri Reip. per Publicianam peti tamen poſſunt. l. cum ſponſus. §. in vectigal. ff. eod. Old. claſſ. 3. act. 3. n. IV.* 2. Miſſo in poſſeſſionem ex ſecundo decreto ob non præſtitam cautionem damni infecti. *l. damni infecti. §. non ſolum. ff. de damm. infect.* 3. Ei qui emit â procuratore bonæf. poſſeſſoris, etiam contra ejus revocationem. *l. Papinianus. ff. eod.*

Adverſus quem datur?

℞. Adverſus quemcunque poſſeſſorem, vel detentatorem rei, ſed titulum non habentem (*quia poſſeſſoris titulum habentis conditio, quod ipſe à non domino bona fide emerit, melior habetur quam petentis. l. ſive autem §. ſi duobus. ff. eod.*) Etiam eum qui quaſi poſſidet; is eſt hic qui dolo deſiit poſſidere. *Oldend. hic. n.* IV. Non adverſus verum dominum; regulariter quidem, (*utpote quod hæc actio non ut vero domino res auferatur inventa, ſed ut qui rem bona fide accepit eam potius habeat quam extraneus. Vult. eod.*) exeptis certis caſibus, *notatis poſt Accurſium & Cuiac. 1. obſ. 10. ab Oldend. eod.*

Ad quid datur?

℞. Ad rei, (*ſed modò quæ uſucapi poteſt*) cum omni

omni cauſſa perſecutionem, ut rei vindicatio, cui ſimilis eſt. *Old. eod. n.* VI.

An ab ea in nullo diſtat?

℞. Imò in duobus. 1. Quod porrigitur ad res incorporales, *l. ſi ego. l. 1. ff. hic.* quæ in rei vindicatione non petuntur, niſi acceſſoriè, *hoc eſt quia rebus corporalibus adhærent, puta caſtrum cum acceſſoriis & juribus l. vindicatio. ff. de R.V.* 2. Rei vindicatio exercetur adverſus omnes poſſeſſores, ſive cum, ſive ſine titulo, modò reſtituendi habeant facultatem, *l. officium in fin. ff. de R. V.* Publiciana minime adverſus juſto titulo etiam pro herede (*quod is optimus ſit titulus*) *Oldend. eod. licet varient Dd.* poſſidentem, *ſec. ante dicta. Quorum reſpectu differentiam utriuſque actionis ſecundum originem prætereo.*

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. 1. Rei ex juſta cauſſa, hoc eſt ad dominium transferendum habili, Actori traditæ poſſeſſio. *l. 19. ff. eod.* 2. Et quidem traditæ â non domino, id eſt jus tradendi non habente. *l. 1. pr. ff. eod.* 3. Item bona fide acceptæ. *l. 7. §. ait Prætor. ff. eod.* 4. Denique cœptæ uſucapi, & ſi vel momento poſſeſſa ſit. *l. 12. in fin. ff. eod. Vult. eod. n. 4.*

Quomodo proponitur?

℞. Actor dicit domum quam Titius poſſidet ſibi ab eo quem credidit dominum eſſe ex juſta cauſſa traditam, & aliquamdiu poſſeſſam, ita ut in præſcribendi fuerit conditione, ſe abſente à Reo apprehenſam & occupatam; Reum verò, quamvis interpellatum, reſtitutionem ejuſdem cujus facultatem habet recuſare. Petere itaque ſe ſententia Iudicis declarari iſtius domus quaſi dominum; Titium Reum autem ad ejuſdem domus cum fructibus & omni cauſſa reſtitutionem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

tutionem condemnari & legitime compelli. *Old. & Kling. eod.*

Actio Reſciſſoria.

Quæ eſt actio reſciſſoria?

℞. Hæc, (*quæ & quaſi Publiciana dicitur, ſuperiori è diametro contraria*) eſt actio in rem prætoria; quæ reſciſſa uſucapione (quam factam eſſe negatur) inter abſētes, datur priſtino rei domino: ad recuperandam rem ſuam à poſſeſſore uſucaptam; quaſi nunquam uſucapta eſſet. §. 5. *hic. Perez. hic.*

Cur dicis priori eſſe contrariam?

℞. Quia Publiciana uſucapionem necdum completam adjuvat: Hæc completam reſcindit, & eum qui revera uſucepit, fingit non uſucepiſſe.

Oſtende ergò differentias utriuſque?

℞. 1. Publiciana erat de poſſeſſione amiſſa; hæc de amiſſo dominio. 2. Publiciana agit bonæ fidei poſſeſſor, non tamen dominus; Hac rei amiſſæ dominus. 3. In illa actor agit pro uſucapionis ſuæ confirmatione; In hac actor agit pro factæ ab adverſario uſucapionis reſciſſione. 4. In illa actor rem uſucaptam affirmat; In hac negat. *Vult. ibid.*

Cui competit & adverſus quem?

℞. Datur tribus. 1. Præſenti contra abſentem in civitate ejus rem (*puta bona fide emtam & traditam*) uſucapientem, *d.* §. 5. *hic. modò præſens non habuerit quem abſente uſucapiente potuerit convenire, l.* 21. §. *fin. ff. ex quib. cauſ. &c. vel abſens non ſit brevi reverſurus. Kling. hic.* 2. Abſenti cujus res ita eſt uſucapta, contra præſentem eam uſucapientem. *gl. in d.* §. 5. *ſup. verb.*

in

in civitate. 3. Abſenti contra abſentem, puta cum uterque abeſt, & uſucapiens, & cujus res uſucapta eſt, poſt utriuſque reditum. *d. gl. & l. fin. ff. ex quib. cauſſ. maſ. &c. Nec tantum læſo, ſed & eis quorum intereſt. l. 27. ff. de minor. Item non tantum adverſus eum qui ex uſucapione immediatè lucrum ſentit, ſed & adverſus eum ad quem res pervenit. l. cum miles ff. ex quib. cauſſ. &c.*

An in omni genere abſentiæ æqualiter?

℞. Quando præſens agit contra abſentem omnino; Duobus reliquis caſibus, *puta quando abſens contra præſentem, vel abſentem agit*, in abſentia tantum neceſſaria & probabili, non in voluntaria ſive cum, ſive ſine contumacià, *niſi abſens ſibi jus competere ignoraverit. Iaſon. hic. n. 58.*

Quomodo definiuntur hæc abſentiarum genera?

℞. *Neceſſaria*; eaque favorabilis, dicitur cum quis abeſt Reip. (*ſive militiæ, ſive legationis non affectatæ, l. 4. l. 36. ff. ex quib. cauſſ. maj. &c.*) cauſſa: non favorabilis, quæ eſt ex cauſſa relegationis. 2. Ob valetudinis impedimentum. *l. quæſitum ff. de re judic.* 3. cum ab hoſtibus captus. *l. ab hoſtibus ff. eod.* aut à prædonibus & potentioribus vi, ſervitute, aut vinculis detinetur, *l. ſuccurritur. ff. eod. Probabilis* quando eſt cauſſa ſtudiorum, ob privilegia talibus conceſſa. *Voluntaria*, & quidem vel ſine contumacia, quæ cauſſam habet modò commodum, puta negotiationis, &c. vel cum contumacia, cum quis â judice citatus abeſt. *Schneidw. hic.*

Ad quid datur hæc actio?

℞. Non tantum ad rem amiſſam ſive mobilem, ſive immobilem, puta quæ uſucapi potuit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

reſciſſa uſucapione recuperandam, ſed & ad lucrum interim perceptum *l.* 27. *ff. d. t.* atque ita ad pleniſſimam (*citra damnum alterius & pœnam*) indemnitatem. *l.* 18. *ff. eod. Perez. eod.*

Quomodo procedit hæc actio?

℞. Primò uſucapio, licet completa (*quæ actionis hujus eſt obſtaculum*) reſcinditur judicis officio, *per impetratam ab eo reſtitutionem in integrum* (*à quo effectu hæc actio reſtitutoria dicitur*) Deinde poſt uſucapionem reſciſſam, agitur ad rei ipſius quæ uſucapta erat reſtitutionem. *Atque eatenus eſt reſtitutoria. Kling. eod. Vult. eod.* Adeò ut præcedente officio judicis reſciſſione, jure actionis ſequatur reſtitutio.

Intra quod tempus petenda reſtitutio in integrum, ita ut uſucapio per id remedium reſcindens petatur?

℞. Intra quadriennium continuum. *Kling. hic. Schneidw. hic. n.* 74.

Intra quod tempus intentanda reſciſſoria actio?

℞. Intra annum utilem poſt impetratam reſtitutionem, currentem à die imploratæ reſtitutionis. §. *eod. hic. Dd. commun. Schneidw.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

Reſp. 1. Rem ab adverſario eſſe uſucaptam. 2. uſucapionem officio judicis reſciſſam. 3. Actorem eſſe rei dominum. 4. Reum rem poſſidere. *Vult. eod.*

An hæc actio ſemper eſt realis?

Reſp. Omnino quidem, ſi Actori ante completam uſucapionem actio realis, id eſt rei vindicatio competebat: quæ ſub nomine actionis reſciſſoriæ poſt reſciſſam uſucapionem intentetur: non ſi competebat perſonalis; ut quæ reſciſſà uſucapione iterum competat. *Kling. eod.*

Quo-

Quomodo proponitur?

Reſp. Variant hic Dd. Aliquorum ſententia eſt, duos requiri hic libellos, quorum in primo officio judicis reſcindente petatur reſtitutio in integrum & uſucapionis reſciſſio; Iſtis verò impetratis altero ipſius rei reſtitutio. Conjunctim utrumq; proponi poſſe tenente *Iaſ. in* §. 5. *hic.* Quod quomodo fieri poſſit, facile ex ſeparatis libellis colligi poteſt: *Kling. hic.* Itaq; *in officio reſcindente*, dicit Actor cum *Reipub. cauſſâ* abeſſet nullo domi relicto ad negotia ſua expedienda, venditā rem ſuam à Titio & traditam Sempronio, & ab eo uſu captam, non potuiſſe à ſe ob juſtum impedimentum interrumpere uſucapionem. Petere itaque, cum jura abſentibus, vel aliàs juſta cauſſa impeditis ſubveniant, in integrum reſtitui, & reſcindi uſucapionem, & ad agendum pro dicta re, ac ſi nunquam eſſet uſucapta admitti.

Impetrata reſtitutione, & reſciſſa uſucapione, actio reſciſſoria hoc modo poponitur; Dicit Actor in reali actione rem ſuam quidem cum abeſſet *Reip. cauſſa*, & dominium ejus vindicare impediretur emtam & uſucaptam â Reo, ſed uſucapionem iſtam officio judicis reſciſſam, & ſic obſtaculum quo agere ad ejus reſtitutionem non poterat remotum eſſe: Petere itaq; ſe ejuſdem dominum vel quaſi declarari, eamque ſibi quaſi nunquam eſſet uſucapta, reſtitui. In perſonali, præmiſſa cauſâ obligationis, ad dandum vel faciendum formatur petitio. *Kling. eod.*

Actiones revocatoriæ.

Actiones dictæ revocatoriæ quotuplices ſunt?

Reſp. Duplices; aliæ, *propriè ſic dictæ*, quibus (*ut in reſciſſoriis uſucapio. Kling. de act. revoc. hic.*)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

hic) traditio rei in fraudem alicujus alienatæ, quaſi facta non eſſet, principaliter revocatur. Aliæ *avocatoriæ*, quibus res nobis tacitè vel expreſſè obligatæ à quocunq; poſſeſſore avocantur. *Kling. eod. hic.*

Quas revocatorias recenſet Imperator?

℞. Paulianam. (*quæ aliquibus locis in factum actio, item reſciſſoria, item reſtitutoria dicta. Vult. eod. n.* 12.) Cui affinis Faviana, quaſi Faviana, & Calviſiana.

Quid eſt actio Pauliana?

℞. Eſt in rem prætoria, quâ creditores res in fraudem ſuam alienatas reſciſſa traditione repetunt, quaſi nunquam traditæ fuiſſent. §. *6. hic. Vult. eod. lit. 6.*

Cui datur?

℞. Creditoribus & eorum ſucceſſoribus, item curatori bonorum eorum quorum in fraudem aliquid geſtum, vel alienatum eſt quocunque contractu, vel acceptilatione, vel pacto. *l.* 1. §. *ait ergo. l. 2. l. 3. ff. quæ in fraud. cred.*

Adverſus quos?

℞. 1. Adverſus eos qui, ſcientes debitorem non eſſe ſolvendo, aliquid cum eo gerunt, vel paciſcuntur, ut habere deſinat id quod habet; tanquam adverſus fraudis participem, *l. 1. l. 2. ff. d. t. Non contra ignarum fraudis, niſi quatenus locupletior eſt. l. qui autem ff. eod. non contra tertium bonæfidei poſſeſſorem. l. 9. ff. hic.* 2. Adverſus ipſos debitores in fraudem creditorum bona ſua alienantes. *l. ult. ff. eod.* 3. In heredes datur quatenus ad eos pervenit. *l. ait prætor. ff. hic. Weſ. eod. n.* 10.

Ad quid?

℞. Vt omnia in fraudem geſta & alienata reſtituantur in priſtinum ſtatum in quo fuere ante alie-

alienationem. *l. ult. §. ſi à ſocero. ff. hic.*

Quid ergò venit omnino in hanc actionem?

℞. 1. Reſtitutio dominiorum rerum corporalium: 2. reſtauratio actionum & jurium. 3. fructuum perceptorum & qui percipi potuerunt perſecutio. *d. l. ait prætor. §. per hanc. §. partium quoque. l. hac in factum. ff. eod.* 4. Habet & pœnæ aliquod, puta carceris, intentata adverſus ipſum fraudatorem, ſi quidem res ita alienavit, ut recuperari non poſſint. *Oldend. eod. per l. ult. §. ult. ff. hic. Nec recipit Reus ſi quid fraudatori ſolvit, ſive totum, ſive ejus partem, niſi extet in bonis fraudatoris. l. 7. l. ſeq. ff. eod.*

Quid ſi res non reſtituatur?

℞. Tanti condemnabitur, quanti Actor in litem juraverit. *Oldend. eod.*

Quando & quamdiu competit hæc actio?

℞. Competit ſtatim ex die alienationis fraudulentæ. *l. quod autem §. fin. l. ait prætor. 10. pr. §. annus. 18. ff. hic.* intra annum utilem. Poſtea non niſi de eo quod ad fraudulentum debitorem, vel ad contrahentem cum eo pervenerit, aut ad alterius heredes. *d. l. ait præte. §. hæc actio. 24. Old. eod.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

℞. Quatuor. 1. ut Reus alienans ſit creditori ex quacunque cauſſa obligatus. 2. ut res alienata in bonis debitoris fuerit. 3. ut alienata ſit in fraudem. 4. ut creditor impetraverit poſſeſſionem bonorum debitoris non alienatorum, nec poſſit illi ex iſtis ſatisfieri. *d. §. 6.*

An in ipſa alienatione non ſunt quædam conſideranda?

℞. Duo. 1. Vt actus alienationis (*& quidem verè, non imaginariè*) idque fraudationis cauſſà ſit celebratus, ſive tacitè, *ut in uſucapione*, ſive

expreſſè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

expreſſè titulo ad transferrendum rei dominium, vel ad jus aliquod in re acquirendi habili. 2. Vt actum alienationis ſequatur traditio. *Nec enim alienatum, licet venditum, quid cenſetur, niſi ſecuta traditione. Vult. hic. n. 16. & ſeq.*

Quæ hic proponi & probari debent?

℟. Omnia iſta requiſita; Vtpote quibus demum probatis factæ alienationis reſciſſio, & omnium in priſtinum ſtatum reſtitutio ita fit, ut judex pronuntiet rem traditam non eſſe, ideoque in bonis debitoris manſiſſe. *Vult. eod.*

Quæ eſt actio Faviana?

℟. Eſt actio quæ datur patrono in revocandis bonis liberti inter vivos, vel ultimâ voluntate fraudulenter alienatis, ut minus tertia parte patronus habeat. *l. 1. §. 1. ff. ſi quid in fraud. patroni. §. ſed conſtitutio noſtra. ſup. de ſucceſſ. libert. Brederod. hic.*

Cui, adverſus quem datur & ad quid?

℟. Patrono (qui ſi plures fuerint, omnes unam partem habent) *l. ſi patronus. §. ſi plus. l. quocunque. ff. eod.* ejuſque heredibus & ſucceſſoribus; Adverſus rerum à liberto in fraudem alienatarum poſſeſſores, ſive fraudis conſcii fuerint, ſive non (*Quia hic non perſonæ, ſed rei fraus magis attenditur,*) *l. 1. §. dolum. §. ſi libertus ff. eodem.* Item adverſus eorum ſucceſſores. *Oldend. eod.* Datur ut res ablata (unà cum fructibus non tam ante, quam poſt litem conteſtatam perceptis. *l. 15. ult. ff. eod.*) ſi dividi non poteſt, *ut ſervitus*, in ſolidum reſtituatur, *d. l. 1. §. quamvis antea ff. eod.*

Quamdiu datur?

℟. In perpetuum; *Quia rei habet perſecutionem. l. ſi patronus ff. eod.*

Quid differt à Paulianâ?

℟. 1.

Reſp. 1. In Pauliana creditor convenit quemlibet è poſſeſſoribus in ſolidum quatenus ad eum pervenit; hæc, ſi in plures res ſuas libertus alienavit, pro rato in eos datur. *l. 1. §. ſi pluribus. ff. hic.* 2. In illâ creditor revocans res ſuas non reſtituit pretium, hic omnino illud reſtituit patronus. *Puta quia creditor agit de damno vitando, patronus de lucro captando.* Datur tamen emtori electio utrum malit rem, an pretium reſtituere. *d. l. 1. §. ſi quis in fraudem. ff. hic. Kling. hic.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

Reſp. Ea ipſa quæ actionis Paulianæ. *Nempe fraus alienantis in alienatione quidem inter vivos, in ea quæ eſt per ultimam voluntatem á neutra parte dolus requiritur. l. 1. §. dolum. §. ſi alienatio. ff. hic.* 2. miſſio in bonorum liberti poſſeſſionem. 3. Vt iis excuſſis patronus non potuerit partem tertiam ſuam conſequi, *Kling eodem.*

An non ceſſat aliquando hæc actio?

Reſp. Omnino ex his cauſſis. 1. ſi poſt excuſſionem patronus poteſt tertiam partem ſuam conſequi. *ſec. ante dicta.* 2. aut ſi non poteſt eam habere inde, quod libertus bona quædam amicis ob bene merita alienavit. *l. vivus. ff. eod.*

Quæ eſt actio quaſi Faviana?

℞. Quæ filio arrogato datur ad id quod à patre adoptivo in fraudem ejus alienatum eſt. *l. fin. ff. eod.* puta ita ut poſt emancipationem vel exheredationem quarta (ei jure iſtis caſibus debita, *§. cum impubes. ſup. de adopt.*) extare non poſſit, uſque ad iſtam quartam revocandum, *d. l. fin.*

Quæ eſt Calviſiana?

Reſp. Ea (*& ipſa perpetua*) indifferenter competit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

petit tam creditoribus, quam patronis ad revocandas alienationes in fraudem eorum factas. *l. in Faviana. ff. ſi quid infraud. patr.* Ideoque ad formam iſtarum actionum ita exigenda, ut cum à creditoribus exercetur, ſit ſimilis Paulianæ, cum à patronis Favianæ. *Oldend. de act. Calviſiana.*

Quomodo proponi debent hæ actiones Faviana, quaſi Faviana, & Calviſiana?

Reſp. Cum harum differentiæ â Pauliana modo ſint ſecundum circumſtantias, iis mutatis & probatis, eodem modo proponi debent quo Pauliana, eodemque probari.

Actiones Avocatoriæ.

Quæ eſt actio Servianía?

Reſp. Actio Serviana (ſic à Servio Prætore autore, aliquando etiam pignoratitia, dicta) eſt actio prætoria realis, quæ datur locatori ad res, in prædium conductum ut perpetuo illic eſſent illatas vel invectas, ſcienter alienatas â conductore, revocandas; tanquam ipſi pro penſione & rei locatæ deterioratione tacitè obligatas, donec ei ſatisfiat. §. 7. *hic. Schneidw. eod.*

Cui datur hæc actio & adverſus quem & ad quid?

Reſp. Datur domino fundi, ſeu locatori, eorumque heredibus; adverſus colonum, ſive inquilinum, ad perſequenda ea, quæ â colono invecta & illata ſunt; & quidem jure pignoris, tanquam ei pro mercede aut deterioratione obligata ut dictum, §. *eod. l. 5. C. locati. Perez. hic.*

Quæ ſunt requiſita hujus actiones?

Reſp. Tria. 1. Ut actor dominus rem colono vel inquilino locaverit. 2. res alienata ſit locatori pignori obligata, & ejuſmodi quæ obligari

potuerit.

potuerit. 3. Vt ſit in bonis coloni vel inquilini. *Vult. hic. eod.*

An hic nulla eſt diverſitas inter prædium urbanum & ruſticum?

℞. Omnino; (ut ante dictum cum de pignoribus ageremus) puta quod invecta in prædium ruſticum non obligentur niſi per expreſſam conventionem. Illata in prædium urbanum citra ullam conventionem tacitè: *Idque ob rationem ibi expreſſam. Old. hic. n. v.*

An non hæc actio adverſus extraneos poſſeſſores competit?

℞. Omnino; ſed poſtquam bona conductoris & fidejuſſoris fuerint excuſſa. *l. certi juris. l. nemo. C. de locat. cond. Bred. hic.*

Quæ eſt actio quaſi Serviana?

℞. Actio quaſi Serviana (*quæ & hypothecaria dicitur, & ad exemplum Servianæ eſt introducta*) eſt actio in rem prætoria; quæ datur creditori, contra rem, ipſi vel tacitè vel expreſſè obligatam, poſſidentem; Ad ejuſdem rei poſſeſſionem conſequendam: Eamque, niſi à debitore fuerit redempta, vel retinendam, vel alienandam. *Verſ. quaſi Serviana, §. eod. hic. Perez. hic. In eo à priori differens, quod cum prior ſit ſpecialis locatoribus, hæc generalis, qualibuſcunque creditoribus competens.*

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. Tria. 1. ut Actor ſit creditor, & jus pignoris habeat in rem quam proſequitur. 2. ut pignus revera fuerit conſtitutum; & ita ut eo tempore quo id conſtituebatur, fuerit in bonis debitoris. *Vult. eod.*

Cui datur hæc actio, adverſus quem & ad quid?

℞. Datur. 1. ſpecialiter cuilibet creditori cui

(bona debitoris ſunt expreſſè obligata. *l. ſi debitor. l. ſi fundus. §. ſi duo pariter. ff. de pignor. & hypothec.* ejuſque heredibus, & quidem omnibus in ſolidum. *l. 1. C. ſi unus ex pluribus appell. l. ſolutum. §. ſi creditori. ff. de pignor. act.* 2. legatario, cui res legata eſt oppignorata. 3. ceſſionario vel pignoris emtori. 4. ſecundo creditori cui à priore nomen debitoris ſui obligatum vel pignori datum. *prius tamen principali debitore excuſſo. Auth. hoc ſi debitor. C. de pignor. & hypoth.* Adverſus debitorem principalem cujus res pignori obligata eſt. *d. Auth. hoc ſi debitor.* ejuſque heredes, vel tertium ejuſdem poſſeſſorem. *l. pignoris C. de pignorib. & hypoth.* vel eum qui dolo deſiit poſſidere. *l. fundus. §. in vindicatione. ff. de pignor.* Ad rei oppignoratæ perſecutionem, *l. rem alienam. ff. de pignor. act.*

Quæ itaque Actor in hac actione debet proponere & probare?

℞. Proponere debet ſingula requiſita: Quo facto petet rei oppignoratæ donec ſibi ſatisfiat, averſæ poſſeſſionis reſtitutionem; vel ipſam nondum averſam poſſeſſionem. Probabit deinde, *ſi quidem agat adverſus principalem debitorem;* cum pignoris obligationem à debitore factam, tum ipſam debitoris rei oppignoratæ poſſeſſionem; Et quidem eam rem tempore factæ obligationis fuiſſe in bonis debitoris: *Si agat contra tertium poſſeſſorem, cauſſam à debitore principali habentem*, ſpeciatim debitoris in bonis tempore obligationis, rem obligatam fuiſſe adeò probare debet, ut quamvis hypothecam habeat, probata debitoris poſſeſſio non ſufficiat; Quod ſi poſſeſſor tertius à principale debitore cauſam non habeat, Actor tantum probare tenetur debitorem fuiſſe dominum, vel ſaltem quaſi dominum rei oppignoratæ. *Kling. hic.*

Actio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Actiones prætoriæ perſonales.

Quæ ſunt actiones prætoriæ rei quidem perſecutoriæ?

℞. Proponuntur ab Imperatore tres. 1. de conſtituta pecunia. 2. de peculio. 3. actio in factum ex jurejurando, §. 8. *hic. Qui plures eſſe fatetur ad finem hujus* §.

De Conſtituta pecunia.

Quid hic vocas conſtitutum?

℞. Eſt conventio, quâ quis citra ſtipulationem ſoluturum ſe, quod vel ipſe vel alius debet, reſpondèt, *Cujac. D. & C. de conſt. pec. Vult. Inſt. hic. n.* 1.

Quid conſtituere?

℞. Convenire & conveniendo ſe obligare ad id quod jam debitum eſt. *Oldend. claſ.* 4. *art.* 8. *prin.*

An ergo conſtituere idem eſt quod fidejubere?

℞. Imò verò latius patet. 1. Conſtituit quis etiam pro ſe ipſo, §. 8. *hic.* fidejubet tantum pro alio, *ſupra de fidejuſſ. pr.* 2. Aliud pro debito conſtituere permiſſum, *l.* 1. §. *an poteſt. ff. de conſt. pecu.* minime in fidejuſſione, *l. ſi ita. ff. de fidejuſſ.* 3. Conſtitutum fit nudo pacto nullâ interpoſitâ ſtipulatione. §. *hic. eod.* non fidejuſſio, *ſec. ante dicta.*

Quæ poſſunt conſtitui?

℞. Res omnes quæ in ſtipulationem veniunt. *l.* 1. §. 6. *l.* 21. 23. *ff. hic.* Etſi Edictum de pecunia tantum loquatur, cum eâ appellatione omnes res ſignificentur quæ ſunt in commercio. *l.* 2. *C. de conſt. pecun. l.* 5. *prin. de ver. ſig.*

Qui poſſunt conſtituere?

℞. Omnes qui poſſunt, ſive proſe, ſive pro alio obligari, *d. §. 9. l. 1. C. hic. l. 5. §. 2. ff. eodem.* Ita ut qui pro alio conſtituit ordinis utatur beneficio. *Gail. 2. obſ. 28. pr.* & ſi conſtitutum ſolvit, à principali debitore ſolutum repetat vel mandati, *l. 10. §. 11. ff. mand.* vel negotiorum geſtorum actione, *l. 20. §. 1. eod.*

Quomodo conſtituitur?

℞. Quibuſcunque verbis citra ſtipulationem, ut ſatisfaciam tibi, & ſimilibus. *Auth. ſi quando. C. eod.* etiam ex intervallo per nuncium & epiſtolam, *l. eum qui. 5. §. Iulianus. l. 14. §. fin. cum. l. ſeq. ff. eod.* 2. Certo loco & tempore. *Weſ. eod.* etiam alio, *quod quovis loco conſtitutum idoneè petatur. l. 16. §. 1. ff. hic. Solvi tamen ex conſtituto tantum ei debet cui conſtitutum, niſi adjectus ſit, l. 7. §. 1. l. ſeq. hic. Treut. theſ. 10. & 11.*

Cur ex nudo pacto hic datur actio, cum alias ex eo tantum jure civili detur exceptio?

℞. Non tam ob geminationem pacti, (*cujus tamen in jure magna vis*) quam quod deliberatè id quod ante debebatur ſe ſoluturum conſtituat, & ideò non tam novum debitum contrahat, quam contractum agnoſcat, atque ita orta ex conſtituto obligatio priori accedat, *Perez. hic.*

Quid eſt actio de conſtitutâ pecuniâ, alias conſtitutoria dicta?

℞. Eſt actio prætoria perſonalis rei perſecutoria, quæ datur adverſus eum qui conſtituit ſe ſoluturum, quod prius ipſe vel alius ex quacunque causâ etiam ex nudo pacto & naturali tantum obligatione debebat. *§. 9. hic. l. 2. C. de conſt. pec. Perez. hic. Eam receptitiæ ſimilem viſam ait*

Imp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Imp. quod licet utrimque manifeſta eſſet non una differentia, utrimque tamen quis, quod ipſe vel alius deberet, conſtituebat vel recipiebat. Differentias vide apud Vult. ad Inſt. hic. n. 4. Iuriſpr. lib. 2. cap. 15. n. 30. Schneidw. hic. Hodie ſublatâ receptitiâ locus eſt actioni huic.

Cui datur hæc actio?

℞. 1. Creditori. 2. hæredibus ejus cui conſtitutum eſt factum, *l. 2. pr. verſ. ſed & hæred. C. eod.* 3. Procuratori loco domini, *l. 5. §. 6. ff. eod.* 4. Pupillo. 5. municipibus, furioſo, prodigo, ex conſtituto facto tutori vel curatori. 6. illi cui reſtituta eſt hæreditas, *l. 22. ff. eod.* 7. domino ex conſtituto quod ſervo factum, *d. l. 5. ff. eod.*

Adverſus quem?

Reſp. Adverſus. 1. ipſum conſtituentem, *ſive pro ſe, ſive pro alio ſe ſoluturum conſtituat. text. hic.* ejuſque hæredes. *l. 1. C. eod.* 2. contra filiumfam. conſtituentem, *ita ut pater ejus de peculio teneatur, d. l. 1. §. 3. ff. eod.* 3. Contra fæminas, pro ſe, non pro alio conſtituentes, propter, SC. Vellejanum, quo pro aliis intercedendo non obligantur efficaciter, *t. t. ad SC. vell.*

Ad quid competit?

Reſp. Vt reus conventus det vel faciat quod conſtituit, ſi quidem certum fuerit; ſi incertum, ut tanti condemnetur quanti juratum fuerit. *l. qui injuria. num. 29. ff. de conſt. pec.* Item ut pignus det conſtituens, vel fidejuſſores vel inſtrumentum, *l. qui autem. §. 1. ff. eod. nec enim debitum tantum, ſed & ejus acceſſoria inconſtitutum deduci poſſunt. d. l. qui autem §. 1. ff. eod. Old. hic. nu.* IV.

Quæ ſunt requiſita hujus Actionis?

Reſp. Tria. 1. ut res conſtituta ſit debita; ſive naturaliter tantum; ſive ſimul etiam civiliter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

2. ut conſtitutum ſit factum citra ſtipulationem. 3. ut quod conſtitutum eſt nondum ſit ſolutum. *Vult. Iuriſpr. lib. 2. cap. 15. n. 36.*

Quomodo proponitur?

℞. Actor dicit, cum ipſe & Titius in eadem eſſent negotiatione, Titium pecuniæ indigum rogaſſe ut mutuo ſibi ab actore darentur; dediſſe ſe, atque eos ita Titium accepiſſe; ut Kal. Maijs ſe eos redditurum promitteret: Quod cum præſtare non poſſet, Seium eoſdem aureos ſe ſoluturum promiſiſſe ſive conſtituiſſe; quo conſtituto cum Actori efficaciter ſit obligatus, petere ſe ad dictos aureos ſolvendum Reum condemnari. *Kling. act. de conſtituta pec. hic.*

Actio de Peculio.

Quid vocas peculium?

℞. Peculium (*quaſi puſilla pecunia, ſeu puſillum patrimonium*) eſt quod domini ſervis, vel patres ſuis liberis, ſeparatim à rationibus ſuis deducto eo quod ipſis debetur, habere permittunt. *Treutl. vol. 1. diſp. 24. th. 10.* Adeò ut ſit eorum qui ſunt alieni juris, cum patrimonium propriè dicatur eorum qui ſunt ſui juris. *l. paterf. 182. in fin. ff. de V. S.*

Quotuplex eſt ſervo vel filiofam. peculium?

℞. Servo unum tantum, *puta profectitium.* Nempe quod ſervi frugalitate de demenſo comparcentes ſuo parabant, vel ſibi donari officio ſuo meruerant, permiſſuque domini ſeparatim à rationibus dominicis habebant. *l. 4. l. 40. ff. de peculio.* Filio quadruplex. 1. Itidem *profectitium* hoc eſt de bonis paternis profectum, quod concedi ſolebat à patre filiofam. ut ejus induſtriam in bonorum adminiſtratione & negotiatione exer-

exerceret. 2. *Adventitium* quod ei aliunde, puta à matre, avo vel ex cognatorum teſtamentis obvenit. 3. *Caſtrenſe*, quod vel in militia acquirit, vel ex militari pecunia comparavit. 4. *Quaſi caſtrenſe*, quod ex publico officio, vel profeſſione bonarum literarum, vel ex patrociniis cauſſarum acquirit in poteſtate adhuc. *Old. act. claſ* 4. *act.* 7. Quæ duo poſteriora peculii genera filius non tam ex permiſſu patris habet quam legis, ut & hodie adventitium. *Vult. comm. Inſt. hic. n.* 5.

De quo peculio datur hæc actio?

℞. Olim reſpectu filii, etiam de adventitio (*ſed pagano tantum, non caſtrenſi vel quaſi vivo filio, quia ipſe filius de eo quaſi paterfam. in ſolidum poteſt conveniri. l.* 4. *ff. de caſtr. pecul. l.* 2. *ff. ad. SC. Maced.*) hodie de profectitio tantum (*quia in eo pater habet tantum uſumfructum*) niſi ejus adminiſtrationem filiofam. permiſiſſet, *l. cum oportet.* §. 2. *ff. de bon. quæ lib. Poteſt tamen pater tanquam ejus peculii legitimus adminiſtrator conveniri. Schneidw. hic. n.* 14.

Quid eſt actio de peculio?

℞. Eſt actio in perſonam prætoria, qua pater vel dominus tenetur ex contractu ſeu negotio geſto à filiofam. vel ſervo merce peculiari ipſis ignorantibus, vel ſcientibus, vel extra illam ipſis ſcientibus in quantum peculii vires pati poſſunt. *Vult. eod. n.* 14.

Ad quid datur hæc actio?

℞. Ad tradendam rem quæ eſt in peculio pro ſolutione debiti à ſervo vel filio contracti, ſed quatenus ſe peculii quantitas extendit, deducto eo quod patri vel domino competit. *l.* 9. §. 1. *& ff. eod. Schneidw. hic. n.* 36.

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. Duo. 1. Negotium aliquod cum filiofam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

vel ſervo geſtum eſſe non tamen ejuſmodi quo ſervi ſe dominis auferunt. *l. cum ſervus. ff. mandati.* 2. Actorem dirigere actionem ſuam in peculium & quidem in profectitium vel dominicum. *Vult. Inſt. eod. n.* 16.

Quomodo proponitur hæc actio?

℟. Actor dicit Sempronium reum habere Titium filium vel Lucium ſervum in poteſtate, Eo Titium filiumfam. vel Lucium ſervum ſciente, & patiente patre vel domino habere peculium ſeparatum à rebus paternis, vel dominicis. Titium vel Lucium emiſſe à ſe merces pro centum florenis, Eas vero Reum, quamvis multoties interpellatum, ſolvere recuſaſſe. Petere itaque ſe eundem reum Iudicis ſententiâ condemnari, & compelli ut de peculio ſervi vel filii iſtos centum florenos ſolvat una cum damno & expenſis. *Oldend. eod.*

Cur dicis in definitione dari hanc actionem ex contractu filiifam. vel ſervi?

℟. Quia in delictis differentia eſt inter patrem & dominum; puta ſi ſervus deliquit vel noxam reſarcire dominus poteſt, vel ſervum noxæ dedere. *tit. de noxalib. act.* quod in filio, hodie quidem, non habet locum: *Vt infra dicetur.*

Cur hæc actio introducta eſt à prætore?

℟. Quod, cum de jure civili quiſque tantum ex proprio contractu, atque ita, nec filii pro patre, aut pater pro filio; multo minus dominus pro ſervo teneatur, *t. t. C. ne fil. pro patre.* tamen cum pater & dominus ex contractu filii vel ſervi lucrum ſentiant, peculium concedendo permiſiſſe negotiationem videantur, Prætor æquum judicavit ut onus obligationis & actionis ſuſtinerent. *Perez. hic.*

Actio

Actio ex Iurejurando.

Quæ eſt actio ex jurejurando?

℞. Actio ex jurejurando (*in factum dicta non tam quod in factum ſit concepta, quam quod de facto, hoc eſt an juratum ſit non an jure ſit juratum in eâ quæratur. Vult. Inſt. hic.*) eſt actio prætoria perſonalis ei competens qui accommodante Prætore & petente adverſario juravit aliquid ſibi deberi, vel rem aliquam ſuam eſſe. §. 11. *hic. Vult. Iuriſpr. eod. n.* 40. *A Prætore introducta non dabatur actio ex juramento nudo citra cauſſam præcedentem.*

Cui datur?

℞. Datur ei qui juravit (*ut in definitione dictum*) deferente adverſario ejuſque heredibus, *l. ait Prætor ejus rei ff. de jurejur.* Principali ex procuratoris vel defenſoris juramento. *l. nam poſteaquam.* §. 6. *ff. eod.* Patri vel domino ex juramento filiifam. vel ſervi. *l. ſervus l. multo magis.* 24. *ff. eod.* Fidejuſſori ex juramento rei. *l. in duobus.* 28. §. *quod reus.* 1. *ff. eod.*

Adverſus quem datur?

℞. 1. Adverſus juramentum deferentem ejuſque ſucceſſores ſive ſingulares ſive univerſales, reſpecta tamen qualitate cauſſarum ex quibus juratum. *d. l. nam poſteaquam. l.* 3. §. *quacunque act. ff. eod.* ſive in reali ſive in perſonali actione. *d. l. jusjurandum.* 34. §. *ait Prætor. ff. eod.* (*habet enim locum in utroque actionum genere licet ipſa ſit perſonalis*) 2. Adverſus ſocium deferentis licet ipſe non detulerit. *d. l. in duobus in princ.* 3. Ex juramento ſervo, vel filiofam. delato contra patrem vel dominum quatenus in peculio. *l. quidam. ff. eod. Breder. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Ad quid datur?

℞. Ad id in quod juratum eſt obtinendum ab Actore, hoc eſt in actione reali ad rei cum omni cauſſa reſtitutionem. In actione perſonali ad contractus, eorumque quæ contractum ſequuntur obſervationes. *Bred. eod.*

Quid hic quæritur?

℞. Tantum an juratum ſit, non an id quod petitur debeatur. *Text. hic.*

An in quovis juramento præſtito locum habet hæc actio?

Reſp. Imò verò. 1. in juramento parti à parte delato ſeu relato. 2. & quidem in judicio delato vel relato. *Vult. Iuriſpr. hic. n.* 10.

Quæ ergò ſunt requiſita hujus actionis?

Reſp. Tria. 1. Vt juramentum in jure vel judicio delatum, vel relatum ſit. 2. revera juratum, vel (quod idem) jurare parato remiſſum. *l. 6. ff. eod.* 3. res ex obligatione vel jure dominii aliove debita non ſoluta. *§. eod. hic. Vult. eod.*

Quomodo proponitur?

Reſp. Actor dicit ſe ante hac Reum in jus vocaſſe propter ſummam ducentorum florenorum ſibi ex contractu tali debitam, Reum negato debito ſibi actori juramentum detuliſſe, ſe id in modo præſtitiſſe, Reum verò debiti petiti ſolutionem hactenus differre, licet interpellatum. Itaque petere ſe ut ad dictæ ſummæ ſolutionem condemnetur ac compellatur. *Schneidw. hic. Quia verò ex diverſis cauſſis juratur, ſecundum cauſæ varietatem narrabit Actor qualiter juraverit, & petet cum ita juraverit, realiter agendo, rem ſibi reſtitui, agendo perſonaliter, rem ſibi dari.*

Quæ in hac actione principaliter probanda?

Reſp. 1. Iuramentum à Reo Actori delatum.

2. Ab

2. Ab ipſo præſtitum eſſe. 3. Et quidem in continenti vel juratum eſſe vel ſaltem acceptatum eſſe. *Schneidw. eod. n.* 113.

De Iuramento.

Hæc actio cum juramento nitatur dic quid eſt juramentum?

℞. Eſt affirmatio religioſa, *Cic.* 3. *off.* Vel invocatio Dei quâ petimus ut teſtis ſit noſtræ aſſeverationis, & puniat fallentes. *Weſ. par. hic. n.* 2.

Quot ejus ſunt ſpecies?

℞. Duæ, una de cauſſa non controverſa, altera de cauſſa controverſa interponi ſolita. *Trentl. diſp. de jurejur. th.* 1. *lit.* 6.

Quæ juramenta ſolent adhiberi in cauſis controverſis, & quare?

℞. Adhibentur, 1. aut ſolum religionis injiciendę cauſâ, ut juramentum calumniæ & juramentum malitiæ ei affine. 2. teſtimonii. 3. purgationis. 4. Aut cauſſæ decidendæ, ut I. voluntarium, II. neceſſarium, III. judiciale, IV. juramentum in litem.

Quod vocas juramentum calumniæ, ſeu propter calumniam?

℞. Quo affirmamus nos non calumniæ, id eſt alterius vexandi cauſâ, ſed bonâ fide aliquid facere. *Pac. epit. diſp.* 24. §. *de juram. propt. calum. th.* 5.

Quotuplex eſt?

℞. 1. Vel judiciale, quod præſtatur in actibus judicialibus, *de quo C. tit. de jurejur. propt. calum. dand.* Vel extrajudiciale, quod præſtatur in actibus extrajudicialibus. *Weſ. par. eod. n.* 5. *in variis cauſis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quotuplex eſt Iudiciale?

℞. *Generale* quo in exordio facta litis conteſtatione juratur nihil in tota cauſſà calumniæ cauſſa factitatum iri. *Nov. 49. §. pen. de his qui ingred. & appell. Speciale aliis & ipſum dictum cum ſpecialiter præſtetur debita conteſtatione. Cujac. ad Nov. 39. in fin. Pac. eod. tb. 7. c. 1. & pen. extr. de jur. cal. Quod hodie ſufficit. Weſ. eodem.* Et Speciale quod olim in ſingulis judicii partibus exigebatur. *l. 1. C. eod.* hodie exigente adverſario uſque ad concluſionem in cauſsâ, & poſt eam ex mero judicis officio præſtari ſolet. *d. l. 1. ubi Bal. n. 8. C. eod. Maran. de juram. calum. n. 3. part. 6. de jur. ſpec. Roſb. prax. civili. hic. n. 4.*

Qui jurant de calumnia?

℞. 1. Perſonæ principales tam Actor, quam Reus, eorumque heredes. *Auth. principales. C. eod.* niſi ob juſtam cauſſam (puta ætatis vel furoris aut aliam, excuſentur. 2. qui pro aliis intercedunt, ut advocati, *§. 2. C. eod.* tutores, curatores, *d. l. 2. §. quod obſervari. C. eod.* 3. item procuratores ad id ſpeciale mandatum habentes. *c. 3. §. pen. & ult. ext. eod. Procurator tamen ex officio datus ad hoc juramentum præſtandum cogendus non eſt, niſi forte quoad proceſſum. Gayl. d. obſ. 88. n. 3. & 9. Parentibus autem & patronis omnino remittendum l. licet. ff. de obſ. parent. & patron. præſt. l. ſi patronus 16. ff. de jure, jur. Cujac. lib. 9. obſ. 37. Rosbach. praxi hic. n. 6. Nec clericus invitus in ullâ cauſſa jurare tenetur. c. 1. ubi Cujac. extr. de jur. cal. Ilico Vmmius, diſp. de litis cont. theſ. 8. n. 34.*

In quibus cauſsis ita juratur?

Reſp. In omnibus cauſſis civilibus in quibus incumbit neceſſitas probationis ſi exigatur. *l. 1. 2. C. eod.*

C. eod. (*quod omnes præſtant qui ſuo, vel alieno nomine in judicio comparent. Obrecht. tract. de jur. calum. c.* 4. *exceptis paucis*) etiam compromiſſariis, ordinariis, delegatis, *l.* 12. *pr. & §. patroni C. de judic. l.* 2. *§. ſed quia verſ. licet. ex compromiſſo. C. eod. Weſ. par. eod. n.* 7. (*An in criminalibus & ſpiritualibus vide Weſ. eod. Gayl. d. obſ.* 88.) Item tam in ſecundâ quam primâ inſtantiâ. *c.* 1. *in pr. eod. in* 6. *Weſ. eod. n.* 7.

Quæ ſunt hujus juramenti capita?

℞. 1. Quod jurans credat ſe juſtè, non malitioſè agere. 2. veritatem ſuper omnibus reſponſurum. 3. non uſurum falsâ probatione. 4. non corrupturum judicem, nec tabellionem. 5. non petiturum calumnioſam dilationem. *Specul. de jur. cal. §. nunc dicamus. Weſ. par. eod.*

Quando & quomodo juratur?

℞. Statim in exordio. *l.* 1. *C. eod.* vel ſaltem poſt litem conteſtatam, *l.* 2. *§.* 1. *C. eod.* intra terminum à judice ſtatutum. *d. l.* 2. *§. hoc etiam. Poteſt tamen in qualibet parte judicii præſtari hoc juramentum, d. l.* 2. *§.* 1. Et quidem olim tactis SS. Scripturis, hodiè apud acta publicè (*ſed extra verecundiam ſexus*) præſente adverſario, (*ſiquidem id perſonæ dignitas vel ſexus, puta mulieris honeſtæ vitæ ferat. Weſ. eod. n.* 8.) aut ejus procuratore, aut ſaltem citato in præſentia judicis, aut ſi eo venire nequeunt, coram officiis ad hoc à judice delegatis, vel apud judicem provinciæ, aut defenſorem ubi degunt. Interdum & in domo litigatoris coram miſſis ad hoc ex officio, commiſſariis. *Weſ. par. eod. n.* 8.

Quis eſt effectus exacti hujus juramenti?

℞. Non præſtitum vitiat proceſſum, *Gayl.* 1. *obſ.* 84. *pr. Marant. eod. n.* 2. (*non tamen in Camera. Gayl. eod. n.* 2.) Quia ita de ſubſtantia ju-

dicii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

dicii eſſe putatur. *Rosb. eod. per. alleg. Bart.* 2. Actor recuſans hoc præſtare cauſsâ cadit, Reus pro confeſſo habetur. *Puta accedente Iudicis ſententia declaratoria, d. l. 2. §. quod ſi actor. Gayl. lib. 1. obſ. 86. n. 5. d. Auth. principales. C. Weſ. eod. n.* 11. In criminalibus inde exſurgit judicium ad torturam. *Aretin. in tract. de maleſ. verb. juramentum. Rosb. eod. n. 16*, Præſtitum arcet à calumniis, præſumtis quidem non tamen expreſſis jurantes. *Marant. eod. n. 12. Weſ. eod.* Si peieratum, pœnæ jurantem manent. *De quib. Weſ. eod. n. 11.*

Quod eſt juramentum malitiæ, & quæ pœna recuſantis ita jurare?

℞. Quod locum habet, quando aliquid malitioſè propoſitum putatur, vel præſumitur. Et præſtatur quidem tam ante, quam poſt litem conteſtatam in quacunque parte judicii ex officio judicis delatum. Pœna non jurantis de malitia eſt quod habeatur pro confeſſo ratione ejus articuli ſuper quo pars hoc juramentum exigit. *Gayl. 1. obſ. 186.*

Quod eſt juramentum teſtimonii?

℞. Quod teſtibus injungitur priuſquam ad dicendum teſtimonium admittantur. *l. 9. C. de teſtib.* Quod teſti injurato in præjudicium alterius, præſertim in criminalibus non credatur. *d. l. jurejurandi. 9. C. de teſt. c. quoties c. licet c. nuper. eodem.*

Quomodo procedit hoc teſtimonium?

Reſp. Obſervanda hæc ſunt. 1. Teſtes omnes jurare debent, licet honore aliquo fulgeant. *l. jurisjurandi, C. de teſtib.* 2. De conſenſu partium juramentum teſtium expreſſè remitti poteſt in civilibus. *c. cum tuis Ext. de teſt.* non in criminalibus, & aliâ arduâ cauſſa. *Iac. Ægid. tract. de*

teſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

teſt. n. 11. 3. Remiſſum à judice nihilominus deferri poteſt, niſi ante ejus autoritatem ſit remiſſum. *Gayl.* 1. *obſ.* 101. *n.* 5. 4. Debet præcedere teſtium depoſitionem. *d. l. jurisjurandi.* non ſubſequi: niſi forte dicto vel depoſitioni ſtatim connectatur. *l. juriſgentium.* §. *quin imò ubi gl. & Dd. ff. de pact.* quod in Camera obtinet. *Gayl. d. obſ.* 101. *n.* 9. 5. Teſtis citatus ad jurandum & teſtandum non ultro procedere debet. *Lanfr. pract. tit. de teſt. depoſ. n.* 9. 6. Pars adverſa, ut juramento teſtium interſit, citari debet. *Lanfr. eod. n.* 4. 7. Congruo loco & tempore, (*nempe non die feriatâ*) jurare, poſtea tamen die feriata examinari, non recipi poſſunt, *Specul. tit. de fer.* §. 2. *puta quia eſt actus judicialis teſtium receptio, c. quoniam Ext. de probat.* 8. In modo & ſolennitate juramenti ordinationes & conſuetudines judiciorum obſervari poſſunt. *Rosb. hic. per totum.*

Quid jurat teſtis?

℞. 1. Se veritatem ejus rei ſuper qua in teſtem vocatur quatenus ei liqueat dicturum. 2. nullam falſitatem commiſſurum vel immixturum. 3. pro utraque parte & tam ad interrogatoria, quam ad articulos productos quam noverit dicturum. 4. non prece vel pretio, timore, odio, commodi proprii cauſſa quid intermiſſurum ad veritatis ſpectans teſtimonium. *Rosb. eod. per cc. allegg. n.* 15.

Quod eſt juramentum purgationis?

℞. Quod pro quarundam cauſſarum conditione præſtat reus alioqui ab actore non convictus, qui purgandi ſui cauſſa jurat rem ſe ita habere ut dicit. *Nov.* 72. *c.* 3. *&* 124. *c.* 2. *Auth. novo jure C. de pœn. jud. mal. jud.*

In quibus cauſſis defertur?

℞. In

℞. In cauſſis arduis & criminalibus, quando aliquis de crimine eſt diffamatus (*& quæ iis comparantur matrimonialibus*) etiam civilibus quando contra reum ſunt aliqua indicia vel ſemiplena probatio, quibus caſibus jurat tale delictum non commiſiſſe, nec ad tale debitum teneri. *Marant. eod. n.28. ubi etiam de tali juramento loqui ? l. admonendi, 32. ff. de jurejur. & t. t. ext. de purgat. caut. dicit.* Non in actione injuriarum ſtricto jure quidem, omnino ex æquitate. *Gayl. 2. obſ. 16.*

An ſemper hoc juramento quis ſe purgare poteſt ?

℞. Omnino, ſiquidem nec periurus ſit, nec infamis, nec poſſit convinci ſeu non ſit compertus in flagranti crimine. *Reyger. Theſaur. verb. injuria. n. 17.*

Iuramentum litis decidendæ cauſſa adhiberi ſolitum quotuplex eſt ?

℞. Duplex. 1. aut interponiur ob ſolam litis deciſionem, eſtque vel voluntarium vel judiciale vel neceſſarium. 2. aut ſimul etiam ad coërcendum debitorem, & dicitur juramentum in litem.

Quomodo definiuntur tria prioris generis juramenta ?

℞. Variant hic Interpretes à communi (*quam & nos ſequimur*) noſtrorum ſcholâ. *Weſ. par. hic. n. 7.* Communiter verò dicitur Voluntarium in ſpecie dictum quod extra judicium à parte parti ex conventione defertur & ſponte ſuſcipitur, *l. 17. princ. l. 28. §. 10. hic.* Iudiciale dicitur quod in judicio ex conventione pars parti defert judice approbante. *l. 12. §. 1. C. de reb. cred. l. 25. & 26. §. fin. ff. de jurejur. Inde Iudiciale dictum licet & ipſum ſit voluntarium.*

Neceſſa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Neceſſarium eſt, quod Iudex ob defectum probationis cauſsâ cognitâ, cum neutra pars ipſi ſatisfaciat, defert ad veritatem explorandam, ut ad ſententiam poſſit procedere. *l. 31. ff. eod. l. 3. C. eod. Rosb. prax. cap. 67. n. 1.*

Qui poſſunt deferre juramentum?

℞. Non modò qui rerum ſuarum ſed & qui litis ſunt domini; puta 1. Procurator univerſorum bonorum. 2. In rem ſuam datus. 3. Cui iusjurandi delatio mandata eſt (quod delatum ratum habendum. *l. 17. §. fin. l. ſeq. l. 34. ff. eod.* (*Non alicujus certi negotii, nec cui actio tantum non jurisjurandi delatio, vel receptio mandata, d. l. 17. §. fin. d. l. 18.*) 4. Tutor & curator (*ſed deſtituti aliis probationibus. Vmmius de jur. lit. deciſ. th. 2. n. 10.*) vel ipſi deferre, vel iis quod in poteſtate habent deferentibus, autoritatem ſuam accommodare poſſunt, *d. l. 17. §. 1. & 2. l. 35. pr. & §. 1. ff. eod.* 5. Servus & filiusfàm. in re peculiari, *modo liberam peculii habeant adminiſtrationem, l. 20. 21. 22. 23. ff. eod.* non in re patris & domini ſine ſpeciali mandato. *d. l. 20. & ſeqq. l. 7. C. eod.* Non infantes, vel pupilli. *l. 32. l. 26. pr. ff. eod.* non minores, *l. 4. C. eod.* furioſus & mente captus ſine tutore & curatore. *§. pupillus Inſt. de inutil. ſtipul. d. l. 17. §. 1. & 2. l. 3. C. de in integr. reſtit.*

Quibus deferri poteſt & in quibus cauſsis?

℞. Deferri poteſt omnibus cujuſcunque ætatis, ſexus, conditionis, qui convenire & conveniri poſſunt. *l. tutor. §. 1. 2. ff. eod. Ita ut ſervo vel pupillo delatum adverſus eum qui cum deferret eo contentus fuit, cuſtodiri debeat. l. ſed etſi ſervus cum l. ſeq. ff. eod.* Non tamen cogitur pupillus jurare. Nec alius de facto alieno. *Vt heredi non rectè deferatur. d. l. 34. §. pupilli.* Nec Actor plenè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

plenè probare volens. Defertur in omnibus cauſ-ſis & controverſiis ſive in rem ſive in perſonam ſive interdicto, ſive pœnali, ſive alia quavis actione agatur. *l.* 3. §. 1. *ff. eod.* etiam in popularibus actionibus modò bona fide & non per colluſionem ſit exactum, *l.* 3. §. 3. *eod.* non in criminalibus. *l. ſciant. C. de probat. Duar. cap.* 10. *ad tit. de jurejur. Rosb. hic. n.* 16.

Quis eſt effectus juramenti voluntarii?

℞. 1. Delatum quod liberè ſuſcipiatur. 2. ſemel ſuſceptum omnino, & quidem eâ conditione qua delatum, item intra tempus ad quod delatum, ſi pure delatum ſtatim præſtari debeat. *l.* 5. §. *ult. hic.* 3. neque perjurio poſtea detecto retractari. *l.* 31. *in fin. hic. l.* 1. *C. eod.* 4 omnino verò à deferente, (*ſed nondum ſuſceptum*) revocari poſſit. *l.* 5. *hic. l.* 11. *C. eod.* 5. ſuſceptum ſi revocetur, pro remiſſo, & ac ſi juratum eſſet habeatur. *Iaſon. hic. n.* 31. 6. præſtitum ab Actore actionem parit in factum, *de qua modo egimus.* A Reo præſtitum actionem quidem Actori, non aufert, exceptionem tamen Reo parit, *l.* 6. 9. *hic.* etiam ſucceſſoribus tam in rem. *l.* 8. *hic.* quam in perſonam. *l.* 7. *hic.* Vt & fidejuſſoribus rei competentem, *l.* 28. §. 2. *eod. Treutl. diſp. eod. th.* 8.

Quis eſt effectus juramenti judicialis?

℞. Delati hic proprium quod ſine juſtâ cauſâ recuſari non poſſit. *l.* 34. §. 6. *&* 7. *l.* 18. *l.* 9. *hic.* ſed etſi nihil ſit probatum *Weſ. par. hic. n.* 9. & eo quidem rurſus modo quo delatum coram judice coram quo cauſſa ventilatur, ſeu in ejus præſentia, præſtari debet. *d. l.* 3. §. *ult. ff. hic.* Niſi remiſſum vel revocatum ſit. *l.* 5. §. *ult. l.* 6. *hic. l.* 11. *C. eod.* vel cui delatum id referre malit, aut ad ſolutionem compelli. *d. l.* 33. §. 6. *l.* 38.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

eod. Ita tamen ut utrum malit deliberandi ei detur ſpatium, d. l. 34. pr. & ibi Dd. & deferens requiſitus prius de calumnia juraverit. d. l. jurisjur. §. 4. l. 37. ff. hic. Præſtiti idem effectus cum juramento voluntario (*cum ex conventione quodammodo deſcendat*) ut puta eodem modo exceptio & actio Actori & Reo acquiratur. *Weſ. par. eod. n. 9. Dd. comiter. An ſententia poſt ejuſmodi juramentum requiratur Iure Civili variant Dd. moribus id omnino obſervatur. Weſ. eod. n. 9.* Appellare verò nec juramentum deferens, *l. 12. §. C. hic.* nec delatum referens, *Fachin. 1. contr. 23.* nec is cui refertur, ſi illo jurare volente referens victoriam reportet, *d. l. 12. §. 1.* Sed omnino is qui ſive delatum ſive relatum juramentum præſtare juſtè recuſans, quaſi contumaciter recuſaſſet, condemnatur. *d. l. 12. §. 2. Dd. com. Vmmius. eod. n. 66.*

Quæ ſunt cauſſæ legitimæ recuſationis?

℞. *Ex parte deferentis*, 1. ſi prius de calumnia nolit jurare. *l. 3. 4. §. 4. hic.* 2. ſi juramentum delatum ſemel revocaverit. *l. 11. & ibi Dd. C. hic. Ex parte ejus cui delatum.* I. ſi ut dictum, referre juramentum malit, II. ſi aliunde intentionem ſuam probare velit. *Iaſon. hic. n. 86.* III. ſi ignoret id de quo jurandum. *ſec. ante dicta* IV. ſi ex jurejurando aliquod damnum, ſive exiſtimationis, ſive rei familiaris incidere poterit. *Bart. in d. l. 38. hic. n. 4. Vmmius. eod. theſ. 8.*

An ſemper coram Iudice cauſſæ hoc juramentum præſtandum?

℞. Omnino regulariter, (*ut dictum*) Niſi juraturus ſit abſens, vel valetudinarius, *l. 14. & ubi Dd. hic.* Vel ſenex. *Accurſ. ibid.* Vel perſona egregia. *d. l. 15.* Vel denique mulier (*Quæ tamen moribus noſtris in judicio comparere tenetur; niſi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

niſi prægnans, & periculum ſit ut in itinere pariat. Pacian. 2. de probat. 4. n. 6. verſ. tertio) Obrecht. de juram. calum. c. 9. n. 23. Qui omnes ſi ipſius Iudicis juriſdictioni ſubjecti, vel coram ipſo vel coram ejus Commiſſario. *arg. Auth. judex. C. de Epiſc. & Cler. & Dd. com.* Alterius territorii ſi ſint, coram Iudice loci. *d. l. 4. §. 4. C. de jurejur.* implorato à judice cauſſæ ejus auxilio, juramentum præſtant. *Text. d. l. 15. ibi oportet. Vmmius. eod. theſ. 10.*

Quæ in delatione juramenti neceſſarii conſideranda?

℞. 1. Hoc deferri à ſolo Iudice. *d. l. admonendi. l. 12. §. fin. a.* 2. potiſſimum petente litigante *(an non petente, variant Dd.)* 3. idque cauſſa cognita. *Menoch. caſ. 464. n. 27* 4. Et quidem illi litiganti qui intentionem ſuam, ad minimum ſemiplenè, probavit, *(de quo probationis genere infra)* & quidem ita, ut ſemiplena probatio verè & neceſſariò concludat, nec aliqua præſumtione elevari poſſit. *Mynſ. 1. obſ. 68.* Idque in ſupplementum legitimæ probationis. *Dd. ind. l. admonendi (quod plenè probante Actore, condemnari, nihil probante, abſolvi Reus debeat, etſi ipſe nihil præstiterit. l. qui accuſare C. de edend. l. cum reus. C. de pæn.)* 5. Et quidem regulariter in cauſſis & controverſiis civilibus, tam bonæf. quam ſtricti juris. *l. in bonæf. C. de reb. cred. & jurejur. l. 3. §. quacunque actione & ibi Gl. & l. admonendi. ff. eod.*

An Iudex hoc juramentum omni ſemiplenè probanti & in omni cauſſa indiſtincte deferre poteſt?

℞. Minimè; *quod enim ad perſonas attinet.* 1, Tantum admittuntur honeſtæ & bonæ famæ & vitæ, non viles & infames; *ut quæ nec in aliena cauſſa*

cauſſa exceptione omni majores habeantur. Mynſ. 1. *obſ.* 68. 2. Qui veritatem ſciunt per ſenſum corporeum. *Mynſ. eod.* 3. In pari utriuſque Actoris & Rei conditione, paribuſque probationibus, Reo potius deferendum, *Menoch. de arb. caſ.* 190. *n.* 19. *Vtpote cujus cauſſa favorabilior. Quod ad cauſſam*; debet eſſe civilis *ut dictum* ſed parva, & modica, non magna, nec ardua, vel gravis, *Dd. comm.* ut ex. gr. matrimonialis, *ſi ad matrimonium diſſolvendum agatur. Mynſ. eod. n.* 4. non criminalis (*ſive ad pœnam corporis ſive pecuniariam agatur. l. ult. C. de probat. quæ generaliter loquitur*) *cui matrimonialis comparatur. Zaſ. vol.* 2. *conſ.* 3. *num.* 27. *Plures vide apud Bald. in l.* 3. *n.* 9. *C. hic. & Iaſon. in d. l. admonendi. n.* 103. *cum ſeqq. Vmmius eod. num.* 83. 84. 45.

Quando peti & deferri poteſt?

℞. Conſtat. 1. In primâ & ſecundâ inſtantiâ utrumque recte fieri. *Pet. Foller. ad Marant. part.* 6. *de juramento. n.* 20. 2. Vſque ad concluſionem in cauſâ ejus haberi rationem. *Gayl.* 1. *obſ.* 108. *n.* 1. *Dd. commun.* Poſt eam an peti & deferri poſſit, variant Dd. Et tum à litigantibus quidem non rectè peti (*quod concluſum in cauſſa & judicatum eſſe paria ſint*) communiter ſentiunt, nec à Iudice quidem deferri poſſe, *Tamen eum id ex officio poſſe concludit. Gayl. d. obſ. n.* 4.

Quomodo petendum & præſtandum?

℞. Sibi deferri litigantes petere debent. *Vmm. eod. th.* 18. *n.* 93. Præſtandum parte altera ad hoc citata, *Iaſ. ad d. l. admonendi. n.* 272. *quod nec ſine cognitione cauſſæ deferri poßit. Gayl. eod. n.* 8.

Quis effectus delati & præſtiti hujus juramenti?

℞. *Delati*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. *Delati* quidem, quod neceſſariò ſubeundum *l. 3. ibi oportet. hic.* 2. Alias tanquam confeſſus is qui jurare nolit condemnandus. *arg. l. 38. de jurejur. Vmmius eod. Præſtiti*, quod Actore jurante Reus condemnetur : jurante Reo is ipſe abſolvatur, & Actor condemnetur. *l. 74. ff. de judic.* 2. Actio & exceptio rei judicatæ competit. *t. t. ff. de re jud. & de except. rei jud.* Ob reperta tamen nova inſtrumenta (*quibus tantum, non teſtibus quis uti velit*) denuò agere licet. *d. l. admonendi* (*Ad quod an reſtitutio, in integrum neceſſaria, ſecundum communiorem ſententiam. Vmmius eod n. 99.*)

Quid eſt juramentum in litem?

℞. Eſt quo actor jurat quanti litem, id eſt rem de quâ litigatur, æſtimet. *t. t. ff. & C. de in lit. jur.*

Quotuplex eſt?

℞. Duplex. 1. *Affectionis*, (quod in ſpecie juramentum in litem vocatur. *Rosb. hic. n. 4.*) quo permittitur Actori rem æſtimare pro arbitrio, 2. *Veritatis*, quo juratur quanti res revera eſt ſeu quanti intereſt. *Treutl. eod. theſ. 11. lit.* b.

A quo, cui & contra quem, defertur juramentum affectionis?

℞. A Iudice ordinario, delegato. *Vmm. hic. th. 2. n. 4.* & ſolo quidem. *l. 4. §. deferre. ff. eod.* non à parte. Et illi modo, qui litis ſit dominus, & eam ſuo nomine ſit conteſtatus, *l. vulgo. hic.* Proinde non procuratori, *quia litem ſuo nomine non conteſtatur :* non pupillo, *Quia licet litis ſit dominus, conteſtari tamen litem non poteſt.* Omnino minori, *Quia ſuo nomine conſentiente ſaltem curatore judicium intendere & excipere poteſt.* Tutori, & curatori, *d. l. 4. & §. deferre.* Contra reum, *ſed Laicum, quod contra Clericum*

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

non præſtari ſive in foro Eccleſiaſtico, ſive civili, conveniatur, receptum. Vmmius eod. n. 11. qui ob dolum rem reſtituere vel exhibere non vult vel non poteſt, *l.* 1. 2. 3. 4. 5. *ff. hic. l.* 68. *ff. de rei vend.* Non contra ejus heredem, niſi & ipſe ſit in dolo. *l.* 2. *l.* 4. *C. eod.* vel lis cum defuncto conteſtata, *ut opinatur Cujac. par. C. d. t.* Culpa ſi modo ſit; in litem non juratur, ſed judex id quod intereſt æſtimat. *d. l.* 2. §. 1. *d. l.* 5. *hic. Rosb. eod. n.* 7.

In qualibus cauſſis locum habet hoc juramentum?

℞. In quibus ad rei reſtitutionem vel exhibitionem agitur. *d. l.* 2. *&* §. 2. *l.* 5. §. 2. *ff. ad exhib.* ſive in rem, *d. l.* 5. ſive in perſonam, §. 31. *hic.* ſive bonæ fidei, *l.* 1. §. 26. *ff. depoſ. l.* 48. *ff. locat,* ſive arbitraria ſit actio. *l.* 18. *ff. de dolo, d.* §. 31. Idque in rebus æſtimationem non habentibus. *l.* 1. *hic. & ibi Don. Treutl. hic. theſ.* 11. Non itidem in actionibus ſtricti juris. *l.* 5. *ff. ad exhib. l.* 5. §. *ult. cum l. ſeq. l.* 9. *ff. hic.*

In quantum actor poteſt jurare?

℞. Non eſt certa quantitas in jure expreſſa ad quam uſque in ſingulis cauſſis juret; unde quanti rem æſtimet jurare poteſt. *l.* 18. *pr. ff. de dolo. l.* 68. *ff. de R. V.* Vt tamen intra certam quantitatem juret judex ſtatuere. *d. l.* 18. *ff. de dolo. d. l.* 5. *ff. ad exhib.* Imò etiam præſtito juramento æſtimationem jurantis emendare poteſt, & minoris reum condemnare. *Dd. comm.*

Quis ergò eſt effectus hujus juramenti?

℞. Vt niſi ex juſta cauſſa recedat Iudex à juramento, tanti Reum condemnet quanti Actor in litem juraverit. *d. l.* 68. *de R. V.*

A quo & in quibus actionibus defertur juramentum veritatis, & ex qua cauſſa, & ad quid?

℞. Defer-

℞. Defertur etiam à judice. *d. l. 4. §. deferre & ibi Bart. l. tutor. 8. ff. de in lit. jur. §. 31. hic. (offerri tamen etiam à reo poteſt. d. l. 2. §. 1. l. tutor. ff. hic. Vmm. eod. th. 7.)* In omnibus etiam ſtricti juris, in quibus non ex arbitrio Actoris in litem juratur; Idque ſive dolo ſive culpa res in judicium deducta non extet, vel deteriorata ſit. *l. 5. §. ult. ff. eod. Quod in quantum deterior eſt, nec extare dicatur. Don. 26. com. 10. p. 300. n. 10. Vmm. diſp. hic. theſ. 8.* Ad hoc utrum juratus æſtimet quanti vere ſit, ſive amiſſa, ſive deteriorata. *Et quidem modo ipſa æſtimatio aliunde non conſtet. d. l. 5. §. ult.*

Quid venit hic in æſtimationem?

℞. Non tantum rei principalis, verum & ejus quod intereſt, puta ſi actoris interſit res ſuo die non eſſe præſtitas vel pignora ejus diſtracta, &c. *l. 3. ff. hic. l. 2. §. ult. ff. de eo quod cert. loc. Rosb. praxi. hic. n. 8.*

Quis affectus huius juramenti?

℞. Condemnatio Rei juxta Actoris juramentum, ut non abſolvere vel minoris Reum condemnare quam juratum poſſit, nec ſi ſecus faceret, periurii Actor arguatur. *text. Auth. poſt juſiurandum. C. de judic. Nov. 82. §. c. 10.* Sed ne id incurrat & præcedere hoc juramentum judicis taxationem volunt. *Rosbach. eod. n. 8.*

Actiones prætoriæ pœnales.

Quæ ſunt actiones prætoriæ pœnales, hoc eſt quæ pœnæ, non etiam rei perſequendæ cauſa competunt, ab Imperatore propoſitæ?

℞. Tres. 1. Albi corrupti, ſeu de albo corrupto, 2. Ex edicto de in jus vocando, 3. Ex edicto ne quis eum qui in jus vocatus eſt vi exemerit, *§. 12. hic.*

Quæ

Quæ eſt actio albi corrupti?

℞. Eſt actio popularis, quæ datur contra eum qui quid ex albo Prætoris quod juriſdictionis perpetuæ cauſa propoſitum erat, vel per ſe, vel per alium dolo malo corrupit vel ſuſtulit, idque ad pœnam 50 aureorum; *Textus hic. Schneidw. eod.*

Quod Imperator hic vocat album Prætoris?

℞. Album Prætoris erat murus, ſive paries dealbatus in eminenti loco, & quidem triplex. Vnum quo deſcripta erant nomina Decurionum & Magiſtratuum: Alterum in quo ponebantur edicta temporalia & ſpecialia; Tertium in quo proponebantur edicta generalia, publicam & generalem æquitatem continentia, *Schneidw. eod. n.* 14. Quale album hic propriè intelligitur: extendi tamen utiliter ad alios caſus poteſt. *Schneid. eodem.*

Quid ſi duo vel plures album corruperint?

℞. Singuli in ſolidum tenentur; nec præſtatio unius liberat alium, *Perez. hic. Niſi tamen doloſè alter per imperitiam album corrupit; quod (ut dictum eſt hic in definitione) dolus, non imperitia aut ruſticitas punitur. l. ſi quis id ff. de juriſd. om. jud.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

℞. 1. Vt album perpetuæ juriſdictionis cauſa propoſitum, id eſt in loco publico ut de plano legi poſſit, & quidem ab eo qui habet juriſdictionem affixum, ſit corruptum, 2. idque ab eo qui convenitur, vel ejus mandato, *l. 7. ff. de juriſd.* 3. ut corruptio facta ſit dolo malo, *d. l. 7.*

Cui, adverſus quem datur?

℞. Cum popularis ſit, datur cuilibet de populo & judicio agere non prohibito, *l. 4. ff. de popul. act.* & quidem, 1. adverſus dolo malo id quod edictionis perpetuæ cauſa propoſitum in albo,

corrumpentem. *ſec. dicta.* 2. vel tollentem, licet non corrumpat. *d. l. ſi quis id.* § *. ſervos,* 3. Item adverſus delentes imagines eorum qui perpetuæ infamiæ causâ in foro ſunt depicti, *dd. in d. l. ſi quis,* 4. contra ſurripientes acta in ſcriniis publicis depoſita, *Iaſon hic. n.* 12. 5. contra corrumpentis mandatores, *d. l. ſi quis.* ad pœnam mox exprimendam. Adverſus ſingulos in ſolidum, *ſecundum dicta, l. 8. ff. de juriſd. omni. jud.* non contra corrumpentis heredes. *Quod contra eos actiones populares non dentur, l. fin. ff. de pop. Action.*

Ad quid & quamdiu datur?

℟. Ad pœnam 50. ut plerique Interpretes legunt, ſeu ut Græci, 500. aureorum, *Weſ. hic. in verb. ex albo, & pacat. ff. de juriſd. n.* 13. hodie arbitraria eſt. *Vult. hic. n.* 15. applicandum Actori, ut communiter volunt, ſeu potius, ex naturâ actionis popularis, (qua non privatum ſed publicum intereſſe quis perſequitur) fiſco, *Vult. eod. n.* 16. eſtque annalis, *l. fin. ff. de poſ. actio Kling. hic.*

Quomodo proponitur?

℟. 1. Narratur corruptio albi, vel ſimilis, ad quam hæc actio extenditur, facti ſpecies. 2. & quidem ita, ut dolus allegetur (licet eum probare hic non ſit neceſſe, *Vult. eod. n.* 13. Deinde petitur pœna.

Quæ eſt ſecunda actio prætoria pœnalis?

℟. Quæ datur in 50. aureos adverſus eum qui contra edictum prætoris veniâ non impetratâ patrem vel patronum in jus vocavit, idque ob læſam reverentiam ejuſmodi perſonis debitam. *l. penult. 24. ff. de in jus vocando.*

Quæ omnino perſonæ prohibentur in ius vocari?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Multæ: quædam ratione impedimenti, *ut magiſtratus & perſonæ religioſæ:* Quædam ratione publicæ lætitiæ, aut mæroris, *ut qui uxorem duxit, aut in luctu eſt*; Quædam ratione reverentiæ, de quibus hoc Edictum intelligendum, *l. 2. & tt. ff. de in jus voc. Schneidw. hic. n. 32.*

Cui datur hæc actio, adverſus quem, & ad quid?

℞. Datur patrono contra libertum, *l. 4. §. prætor ff. eodem.* parentibus contra liberos, *d. l. 4. §. parentibus*, & quidem parentibus utriuſque ſexus, ſive naturalibus & legitimus ſimul, ſive naturalibus, ſive legitimis tantum, *Iaſon. hic. n. 52.* & quidem contra liberos utriuſque ſexus ipſos in jus vocantes, *l. ſed ſi hac, 10. §. liberos ff. eod.* ſive emancipatos, *l. fin. C. eod.* ſive in patris poteſtate exiſtentes: *niſi pro caſtrenſi peculio, vel quaſi l. lis nulla ff. de jud. 2.* Contra libertum, patronum, vel patronam eorum ejuſdemque liberos, vel parentes in jus vocantes, *d. l. 4.* Et quidem in infinitum, idque ſive doloſè, ſive per ignorantiam, aut ruſticitatem ipſos in jus vocaverint. (*Quia hujuſmodi perſonis debetur reverentia naturali jure, Cujus ignorantia neminem excuſat, l. 9. de jur. & fact. ignor.*) & quidem ad pœnam Edicto propoſitam, parti, non fiſco applicandam, *Iaſon. hic. n. 41.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

℞. 1. Vt perſona, cui reverentia debetur ſit in jus ab eo vocata, 2. Et ab eo quidem qui reverentiam debet, 3. Vel ſaltem ad ejus inſtantiam à judice citatus. *Schneidw. hic. nu. 51.* idque vel non petita, vel ſaltem non impetrata venia. *Iaſon. n. 17.*

An hæc pœna nunquam ceſſat?

℞. Imò verò. 1. Quando parentes non citati

ſunt, ſed volentes ſine veniâ paſſi ſunt ſe conveniri, 2. Quando vocantes in jus ante litis conteſtationem pœnituit citationis, 3. Quando vocatus in jus non comparuit, vel non invitus comparuit, *Schneidw. eod. n.* 65.

Quomodo proponitur?

℞. Narrandum parentem, vel quemvis alium qui loco parentis ſit, ad inſtantiam filii ſine veniâ impetratâ in jus vocatum, pœnaque diſtinctè petenda.

Quæ eſt tertia pœnalis actio Prætoria & quomodo definitur?

℞. Ea quæ datur adverſus eum qui citatum in jus vel per ſe, vel per alium dolo malo exemerit. *Vult. hic. per. l.* 3. §. *ult. ne quis eum*, vel impedierit quo minus vocatus ad judicem competentem iret. *l.* 5. *ff. ne quis eum. Perez. hic.*

Cui competit hæc actio, adverſus quem, & ad quid?

℞. Datur citanti aliquem legitimè ad judicem *l.* 4. *ff. eod.* & ejus hæredibus, *ſi eorum interſit, l.* 5. §. *fin. ff. eod.* 1. Contra quemcunque vi citatum eximentem, ſive per ſe ſive per alium: item ſive verbaliter ſive realiter id fecerit, *l.* 1. *ibi Iaſon. ff. eod.* Si plures exemerunt, contra ſingulos datur in ſolidum. *l. penult.* §. *hoc judict. ff. eod.* 2. Contra dominum cujus ſervus eo ſciente vi aliquem exemerit in ſolidum; ſi ignoraverit dominus factum, noxaliter, *l.* 1. §. 1. *ff. eod.* 3. Contra eos qui debitores alicujus occultant ne capiantur, aut ſolvant, utiliter, *Iaſon. hic. n.* 103. Datur autem ad id quanti res, quæ in controverſiam deducta eſt, valet, affectione in litem æſtimandâ, *l. ſi per alium* §. *in eum ff. eod. nec certa pœna à pretore hic definita, Vult. ad Inſt. eod. n.* 31.

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

Reſp.

Reſp. 1. Vt præcedat citatio judicis competentis ad forum competens, *l. 2. ff. eod.* 2. ut citatus violenter ſit exemtus, *l. 3. §. fin. ff. eod.* nec impedimentum ſit ex voluntate detenti & officioſa detinentis impeditione. *Iaſon. hic.* 3. ut citatus non comparuerit. *l. penult. §. docere ff. eod.* 4. ut dies actionis præterierit & res fluxu temporis ſit amiſſa, *l. eximendi, ff. eod. Schneidw. hic.*

Quomodo proponitur?

℞. 1. Narrantur requiſita, (*quæ omnino probanda*) 2. additur narratio ejus quod intereſt citantis citatum non comparuiſſe. 3. petitur totius intereſſe adjudicatio. *Oldend. claſſ. 1. act. 5.*

Actiones Præjudiciales.

Quæ dicuntur hic actiones præjudiciales, & cur?

℞. 1. Actiones præjudiciales, cum aliàs diverſa ratione dicantur, puta Contingentiæ, *quando cauſſæ ita ſe invicem contingunt, ut ſententia lata in unâ faciat præjudicium, & pariat exceptionem rei judicatæ in alia.* 2. Præeminentiæ, ſive ordinis; *quando in cauſſis etiam ſe invicem non contingentibus, graves controverſiæ cenſentur præjudiciales reſpectu minorum, ut iis ſuperſedeat Iudex donec majorem prius expediat.* (*ut criminalibus civiles, l. fin. C. de ord. jud. univerſalibus particulares, l. ult. C. de petit. hered. cedunt.*) Hic præjudiciales in ſpecie dicuntur actiones in quibus quæſtio ſtatus vertitur. *Schneidw. hic. ibi. Gothofr.*

Cur & hæ dicuntur præjudiciales?

℞. Cum præjudicium dicatur quod ante judicatum ſequentibus ſententiis, vel negotiis dijudicandis viam ſternit & limites præbet. *Cicer.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

pro Cluentio; actiones hæ præjudiciales dicuntur, quia viam ſternunt, ac formam præſcribunt cæteris controverſiis cum quibus concurrunt, aut concurrere poſſunt, & quibus propoſitis aliæ interim ſilent. *Oldend. claß. 3. act. 4. Quo ſenſu etiam exceptiones & replicationes præjudiciales dicuntur ejuſdem ſtatus ratione, prout vel principaliter agendo, vel incidenter excipiendo, aut replicando quæstio ſtatus vertitur. Oldend. eod. n. 1. & 2.*

Quæ recenſentur ab Imperatore actiones præjudiciales ſecundum ſtatum?

℟. Tres, à Prætore puta introductæ. 1. Per quam quæritur an quis liber ſit, an ſervus (*quam ferè legitimam cauſſam habere dicit textus hic*) 2. Vtrum ingenuus ſit, an libertus. 3. Vtrum filius ſit, an non (*quam de partu agnoſcendo textus.*) Quæ duæ poſteriores ex juriſdictione Prætoris ſubſtantiam capiunt; *cum ad priorem quidem Prætor multa adjecerit, revera tamen ex SC. ſit, l. cognitio. ff. de liber. cauſſa. Oldend. eod.*

An non ſunt plures?

℟. Cum ſtatus hominis vel ſit publicus, vel privatus, Et ille vel Eccleſiaſticus, ex Eccleſiaſtica; vel politicus, ex politica poteſtate deductus; & privatum quidem jus Imperator hic explicare inſtituerit: omnino judicamus nihil hic præjudicatum iis quæſtionibus quibus de jure perſonarum, ſive Eccleſiaſticarum, ſive Magiſtratuum, ſubditorum, civitatis, peregrinitatis, gentis nobilitate & obſcuritate quæritur: Et ratione quidem ſtatus ex poteſtate privata, tot eſſe poſſe actiones præjudiciales, quot modis de ſtatu alicujus conditioneve quæri poteſt. *Vult. Iuriſpr. lib. 2. cap. 5. per tot.* Conſiderandæ verò nobis hic modò ſunt actiones ab Imperatore propoſitæ.

Cum

Cum hæ actiones quæſtionem ſtatus, adeoque jus perſonarum concernant ex quo perſonales actiones ſunt, cur dicit Imperator eas in rem eſſe?

℞. Non eſſe, ſed videri eas eſſe in rem dicit, *text. hic.* In quo cum variè ſe torqueant Doctores, placet, videri in rem eſſe, *quia ſtatus petitur quaſi ſuus, & quidem adverſus quemcunque ratione poſſeſsionis contrariæ, & ſicut in actione reali petitur pronuntiari rem vel jus ſuum eſſe; ita hic petitur pronuntiari ſtatum illum ſuum eſſe: Vt ita ratione tertii videantur eſſe in rem.* Perſonales tamen non immeritò cenſentur; *quia juri perſonarum adhærent, & inde, hoc eſt ex poteſtate deſcendunt. Vult. ad Inſt. hic. n. 12. ubi de eâ re latius.*

Prima præjudicialis actio hic recenſita, liberalis cauſſa dicta, quæ eſt?

℞. Quando dominus agit contra ſervum, qui eſt in quaſi poſſeſſione libertatis, & contendit ſervum ſuum eſſe: Ex diverſo cum ſervus, qui eſt in quaſi poſſeſſione ſervitutis, agit contra dominum, & contendit ſe libertum eſſe. *tot. tit. ff. & C. de liber. cauſ.*

Cui & adverſus quem competunt hæ actiones?

℞. *Prima* competit domino adverſus ſervum pro libero homine ſe gerentum; & ex diverſo, ſervo adverſus dominum prætendentem ſervitutem, (*de quibus duabus ſpeciebus tractat tit. ff. & C. de liberali cauſſa*) *Quibus utiliter ſecundum ordinariam Germaniæ conſuetudinem competat, vid. Old. eod. n. 5. Extendi tamen utilis interpretatio ad alia quomodo poßit, latius differendi, pro hoc compendio, non eſt occaſio. Secunda* competit patronis qui libertatis beneficium ſervo ex juſtâ ſervitute contulerunt adverſus libertos, poſt iſtud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

beneficium, obſequiorum jus patronis denegantes, & ex diverſo libertis ingenuos ſe profitentes adverſus patronos ſe tales falſa opinione aſſerentes. *tit. ſi libert. ſe ingen. eſſe dic. Tertia* parentibus adverſus liberos debitum honorem non exhibentes, & liberis adverſus parentes partum matris, hoc eſt ſanguinem ſuum, & quibus ex ſe procreatis pietatem debent agnoſcere recuſantes, *l. pen. ff. eod.* Quæ actio ad totam cognationis controverſiam porrigitur, *ut ſi quis adſeratur frater, cognatus, vel negetur, adverſus fratrem vel cognatum. Oldend. eod. n.* 5.

Quid hic juris circa heredes?

℞. Prima & ſecunda actio datur heredibus dominorum & patronorum, *utpote ad quos ut proprietas ſervorum, ita jus patronatus tranſit. l. liberti. C. de libert. & eor. lib. l. ſi quis à liberis. §. ſilent. ff. de liber. agnoſc.* non tertia heredibus parentum; Quia patria poteſtas morte finitur. *ſupra quib. mod. pat. pot. ſolv.* In heredes verò nulla actio præjudicialis porrigitur. *per. rat. apud Oldend. eod. n.* 7. niſi incidenter & per conſequentiam, quatenus de ſtatu defuncti controvertitur. Contra heredes in jus & bona ipſius ſuccedentes, *ex. gr. quatenus filii petuntur in ſervitutem, quia pater ſervus fuerit, &c. Oldend. eod. quem vide.*

Quid perſequimur his actionibus?

℞. Ius ſubjectionis quod in alicujus perſona habemus, vel libertatem à ſubjectione quæ adverſus alium defenditur: *Et primâ* quidem actione ita, ut dominus petat declarari ſervum ſuum quem prætendit. Qui liberum ſe prætendit; ſe talem declarari, & jus ſervitutis in ipſum Reo non competere. *In ſecunda*, ut Actor patronus petat reum declarari ſuum libertum, ſibique jus patronatus

tronatus in eum competere, Libertus actor ex diverſo petat, ſe ingenuum declarari, & Reo jus patronatus in ipſum non competere. *In tertia*, ut judex pronuntiet actorem eſſe legitimum & verum parentem Rei conventi. *Quomodo verò hoc genere actionum alia utiliter perſequamur, liquet ex antedictis.*

Quomodo ergò proponendæ hæ actiones?

℞. In *Prima* ad aſſerendum ſervitutis jus ponit Actor, ſe in bello tali Reum conventum cepiſſe, Ipſum verò vocatum ad certum tempus, & locum, non veniſſe, nec captivitatis juri ſatisfeciſſe: Petere itaq; ſe Reum ſententiâ, Actoris captivum declarari, & ut jus captivitatis obſervet, condemnari, *Oldend. eod.* Ad aſſerendum jus libertatis ponit Actor, ſe talibus parentibus legitime progenitum, àc tali loco domicilium ſemper habuiſſe, nec ulli ſervitia præſtitiſſe; Reum verò contra jus ſuæ libertatis ſervitia exigere: Petere itaque ſe, liberum ſententia pronuntiari, eoque nomine Reum condemnari ac legitimè compelli, ne poſthac ad præſtandum obſequium Actorem cogat. In *ſecunda* actione facilis eſt narrationis & petitionis variatio, exemplo præcedentis formulæ. In *tertia*, ſi quidem Actor ſe filium Rei ſe patrem eſſe negantis, ſoluto quidem per divortium matrimonio, ſecundum jus Romanum dicit; ponit matrem ſuam intra dies continuos triginta, poſt divortium numerandos, ipſi marito, vel ejus patri, in cujus poteſtate erat Reus, ſe ex eo prægnantem eſſe, denuntiaſſe, nec ex adverſo à marito, vel ipſi mulieri, vel ejus parenti ipſam ex eo non eſſe gravidam quicquam denuntiatum, nec cuſtodes qui eam cuſtodirent miſſos: Petere itaque ſe, Reum judiciali ſententia compelli partum ſuum agnoſcere, &c. *Kling. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Alias ponit pater Actor, Reum contraxiſſe matrimonium cum matre ſua, ipſumque unà cum ea cohabitaſſe; conſtante matrimonio; vel eo ſoluto, ſe Actorem intra novem vel decem menſes ex ea natum, Item reputatum & nominatum pro filio, ac à Reo ipſo ut filium tractatum. (*quippe quibus probatis probetur filiatio. Schneid. Kling. h.*) Petere itaque ſe ſententia judicis condemnari ipſum pro filio Reum agnoſcat, eumque tanquam talem tractet. *Kling. hic.*

Quibus in caſibus ex identitate rationis hæ actiones præjudiciales locum habent, ut inter fratres & ſorores, item cognatos & conſanguineos, adde virum & uxorem mutari, libellus & formari ſecundum circumſtantias variè poteſt. Kling. eodem.

Tertia Actionum Diviſio.

Quæ eſt tertia principalis actionum diviſio?

℟. Qua à cauſa finali dividuntur in actiones rei perſecutorias, pœnæ perſecutorias, & mixtas. §. 16. *hic.*

Quæ ſunt actiones rei perſecutoriæ?

℟. Rei perſecutoriæ ſunt, quibus perſequimur rem quæ nobis abeſt, & adeſt Reo, Vt ſunt omnes actiones reales, quarum decem enumerantur à Gloſſa; Item actiones ferè omnes perſonales, ex contractu originem trahentes; puta quibus ſimplum perſequimur, id eſt rem ſolam, §. 17. *hic.*

Cur dicis actiones quibus ſimplum, id eſt rem ſolam perſequimur?

℟. Quia tales actiones quibus, licet ex contractu ortis, ex accidenti agitur in duplum, mixtæ ſunt; puta actio depoſiti quando ex cauſa tumul-

tus,

tus, incendii, ruinæ, naufragii, adverſus negantem in duplum rei depoſitæ agitur, *d. §. 17. hic. Quia id duplum pœnæ nomine venit.*

Quæ ſunt actiones pœnæ perſecutoriæ?

℞. Pœnæ perſecutoriæ actiones ſunt, quibus agitur non ad id quod Actori abeſt, vel Reo adeſt; ſed ſimpliciter ad pœnam: *Perez. hic.* Puta in actionibus ex maleficio orientibus, principaliter comparatis puniendi delinquentis, exemplique ſtatuendi cauſſa. *§. 18. hic.*

Quæ dicuntur actiones mixtæ?

℞. Quibus partim rem; id eſt, quod nobis abeſt: partim pœnam perſequimur. *§. 19. hic. Perez. eod.*

Quæ ponit Imperatur exempla actionum rei perſecutoriarum?

℞. Mutui, commodati, depoſiti, mandati, pro ſocio, ex emto, vendito, locato, conducto; Monens ſimul (*quod dixi*) quatenus ex depoſito in duplum agitur mixtam eſſe actionem. *§. 17. hic.*

Quotuplex actio eſt ex mutuo?

℞. Diximus de eo cum de mutuo ageremus, *pag.* 282. Hic, quibus, contra quem, & ad quid detur, videndum ſpecialius.

Dic ergò, quibus, adverſus quos datur actio ex mutuo?

℞. 1. Datur ei qui rem in mutuum cadentem ipſe mutuum dederit. *§. mutui autem, ſupra hic.* & quidem ei qui communem pecuniam credidit pro ſuâ parte. *l. nam et ſi fur. §. ult. ff. ſi cert. pet.* furioſo utiliter, ſi accipens eum à quo accepit compotem mentis eſſe crediderit. *l. ſi à furioſo. ff. eod.* 2. Abſenti, cujus nomine mutuum contrahitur, ſive ſcienti ſive ignoranti, ſive pecunia abſentis ſit, ſive numerantis. *l. certi condictio. §. ſi num-*

ſi nummos. ff. d. t. 3. Pluribus numerantibus datur ſingulis pro parte, *niſi aliter conventum. l. cum te. C. eod.* Adverſus 1. mutuo accipientem ſuo nomine, ſive in ſuam, ſive in alterius utilitatem verterit. *l. eum qui mutuum. C. eod.* 2. Adminiſtratorem civitatis, *ita ut civitas teneatur, ſiquidem pecuniæ in civitatis utilitatem ſint verſæ; alioqui adverſus ipſum, ut ipſe modo teneatur. l. civitas. ff. eod.* 3. Eum qui pecuniam creditam accepturus ſpopondit creditori: *Oldend. claſ. 4. act. 17. n.* IV. *& ibi.* 4. Non 1. adverſus filiumfam. *l. 4. §. is autem ff. ad SC. Maced.* 2. Iudicem & ejus officialem. *Quinimò cum corrumpendi gratiâ dari videatur, & creditor dans & judex accipiens puniuntur. l. principalibus. ff. l. ſi quis Iudici. C. ſi cert. pet.* Et datur quidem heredibus, & in heredes.

Ad quid, quando & quamdiu datur?

℞. 1. Vt Reus ſolvat tantundem, hoc eſt rem ejuſdem generis & qualitatis; *ut ſupra dictum l. 1. §. 2. hic.* 2. Debitore interpellato extra judicium, ſolutionem differente; ſi interim valor rei mutuatæ decreſcat, etiam ut condemnetur ad id quod intereſt Actoris debito tempore non fuiſſe ſolutum; factâ æſtimatione quanti plurimi fuerit à tempore moræ, quamvis nulla interpellatione facta (*ſi ſit veriſimile futurum ut pretium variet*) & quidem quanti plurimi fuerit toto judicii tempore, *l. Ædiles. §. ſciendum. ff. de Ædil. edict.* Competit autem ſtatim ex obligatione mutui pura: in mutui obligatione ſub conditione & in diem factâ, non ante diem & conditionem peti poteſt. *l. proinde ff. ſi cert. pet.* Eſt perpetua. *Oldend. claſ. 4. act. 17. n.* IV.

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. 1. Rem, & mutuò quidem, reverà datam: (*quæ*

(*quæ eſt natura omnium contractuum qui re fiunt, t. t. de oblig. g. re. hic.*) 2. Et quidem ab ejuſdem domino (*quod alienam pecuniam nomine ſuo mutuo dans non ex numeratione, ſed ex conſumtione modò & uſucapione condictionem habeat. l. 19. in fin. ff. de reb. cred.* 3. Vt Actor ipſe, vel cui actio ceſſa, vel qui agendi habet mandatum mutuum dederit. 4. Vt gratis mutuo ſit data. *Vult. Iuriſpr. lib. 2. cap. 8. n. 3.*

Quomodo proponitur?

℞. Actor dicit ſe Reo mutuo dediſſe centum auros Rhenenſes: Eidemque iſtos ex eadem cauſa accipienti numeraſſe: Reum tot & tales aureos ſe redditurum Actori promiſiſſe, vel ſimpliciter, vel tali loco & tempore (*circumſtantiæ enim contractus proponendæ*) Quibus ut eos ſolveret, ſe Reum interpellaſſe: Se verò quod non fuerint ſoluti, damnum viginti aureorum paſſum: Petere itaque Reum condemnari, ac legitimè compelli, ut centum aureos ejuſdem monetæ & valoris ſolvat, & nihilominus viginti aureos, nomine damnorum. *Oldend. eod. Practica.*

Ex contractu commodati dixiſti ſupra oriri duplicem actionem, directam, & contrariam; dic cui, adverſus quem, & ad quid datur directa?

℞. Dari commodanti rem ſuam vel alienam, etiam furi ſeu prædoni, adverſus commodatarium, ſupra jam diximus. Si plures commodatum acceperunt, in ſolidum adverſus eos dabatur olim, hodiè tantum ſi quidem ſe in ſolidum nominatim obligaverint. *Nov. de duob. reis. 99.* Quomodo ad id detur ut res commodata cum acceſſoriis reſtituatur uſu finito; deterioratâ eâ præſtetur id quod intereſt, & peremptâ æſtimatio, ſimiliter dictum. Addo, 1. Si conventum ut certo loco & tempore detur dari ut in

æſtiman-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

æſtimando damno non redditi, & ejus ratio habeatur. *l. ſi ut certo pr. ff. eod.* 2. Si commodata res ut pignori detur, nec luitur culpa commodatarii, ad id ut luatur. Si à commodatario abſit culpa repignorandi, puta quod pecuniam vel ſolverit vel ſolvere paratus ſit, pignus reddere recuſante creditore, ad id ut cedatur pignoratitia adverſus creditorem, ſumptu commodatarii exercenda. *d. l. ſi ut certo. §. idem Labeo. ff. eodem. Oldend. eod.*

Cui, adverſus quem, & ad quid datur contraria?

℞. Similiter dictum dari commodatario adverſus commodantem, (etſi non agat) & quibus caſibus detur expreſſum. Datur vero ad id 1. ut ſolvatur quod intereſt commodatarii rem commodatam ante expletum uſum non fuiſſe ablatam vel ſubtractam, aut non fuiſſe vitioſam, *puta cum id commodator non ignoraret. l. in rebus. §. item quieſcenti. l. rem mihi. ff. commod.* 2. Reſtituantur impenſæ majores neceſſariò in rem commodatam factæ. *d. l. in rebus. §. poſſunt,* 3. Si re commodatâ perditâ, aut ab ipſo commodatario ſurreptâ commodatarius pretium pro eâ dederit, & deinde eadem in poteſtatem commodantis venerit, rectè agitur ut aut rem, aut pretium reſtituat. *l. in commodato. §. fin. l. ſint certo. §. 1. ff. eod. l. rem mihi commodaſti pr. ff. eodem.*

Exercentur verò hæ actiones, vel poſt diem in contractu expreſſum, vel poſt uſum rei, l. in commodato. §. ſicut autem ff. eodem.

Quæ ſunt requiſita actionum ex commodato deſcendentium?

℞. Directæ requiſita tria ſunt. 1. Rem quæ petitur, aut cujus nomine ad intereſſe agitur, com-

modatam eſſe ab Actore, aut eo in cujus locum ſucceſſit, & quidem ad definitum uſum. 2. Eum finitum eſſe, aut certè commodatarium aliter quam convenit re commodatâ uſum eſſe. 3. Rem nondum redditam, aut redditam deteriorem idque culpâ commodatarii. Contrariæ duo, 1. Rem eſſe commodatam. 2. Actori aliquid abeſſe vel rei commodatæ occaſione vel commodantis culpa. *Vult. eod. n. 21. & ſeqq.*

Quomodo proponitur utraque?

℞. In utraque narrantur requiſita jam in ſingulis expoſita, idque ſecundum facti ſpeciem (vel abuſus, vel non redditæ, vel deterioratæ rei commodatæ) In directa quidem petitur vel ejus reſtitutio tantum, vel ſimul cum eâ quod intereſt, & damni reparatio, vel ſi reddi non poſſit, æſtimatio. *Oldend. claſ. 4. act. 15. Tractica ubi exemplum latius.* In contrariâ, petitur (ſecundum facti ſpeciem) damni perpeſſi reparatio, vel rei commodatæ intempeſtivè revocatæ ad uſum reſtitutio: aliquando æſtimatione rei commodatæ forte amiſſæ ſolutâ (*puta ſi quidem deinde in poteſtatem commendantis venerit*) ejuſdem pretii, vel rei ipſius commodatæ reſtitutio. *ſec. ante dicta. Schneidw. hic.*

Actiones ex depoſito ſupra expoſita dic plenius quibus dentur?

℞. Diximus ſupra in definitione hujus actionis directam dari deponenti, etiam furi & latroni; hic addimus, 1. ei omninò etiam dari qui rem nõ quidem ſuam, ſed alienam ſuo nomine cuſtodiendam dedit, *l. 1. pr. §. ſi te rogavero. ff. depoſ.* 2. furibus & prædonibus ita hanc actionem quidem dari (*quod ad eorum reſtitutionem cum domino teneantur, l. 15. ſi prædo 39. ff. eod. ſed ita ut ſi fur, & dominus in petitione concurrant,*

his

hic præferatur, *l.* 31. *circa med. ff. eod.* 2. dari domino ex depoſitione ſervi, ſive proprii, ſive bona fide ſervientis, *l.* 1. §. *non ſolum*, 27. *ff. eod.* 3. heredibus, bonorum poſſeſſoribus, *d. l.* 1. §. *hæc actio*, 29. *Qui ſi plures ſunt & dividi depoſitum commodè poteſt, cuilibet pro parte hereditariâ*, *d. l.* 1. §. *ſi pecunia* 36. Contraria datur, ut dictum, depoſitario.

Contra quem datur utraque?

℞. Et hoc ſupra explicatum; nempe directam 1. contra depoſitarium dari; hic addimus, dari contra eum, vel habentem, vel dolo malo deſinentem habere reſtituendi facultatem, *d. l.* 1. §. 21. 2. contra filium vel ſervum in ſolidum; contra patrem vel dominum peculio tenus, *d. l.* 1. §. *filiusf.* Quod filius mancipatus, & ſervus manumiſſus rem depoſitam ſi poſſideant, ipſi ſoli, non pater, nec dominus teneantur, *l.* 21. *ff. eod.* 3. heredem depoſitarii ex dolo proprio in duplum, ex dolo defuncti in ſimplum teneri, ſi plures ſunt, pro parte hereditaria, *l.* 7. §. 1. *ff. eod. Schneidw. hic.* Contraria quomodo detur contra deponentem, jam conſtat ex ante dictis.

Ad quid datur utraque?

℞. Et hoc ſupra explicatum, ita quidem ut quomodo non modò in ſimplum, ſed certis caſibus in duplum detur; *quo lectorem remittimus.*

Quæ ſunt requiſita utriuſque actionis ex depoſito deſcendentis?

℞. *Directa* hæc duo. 1. Rem quæ petitur eſſe depoſitam, vel ſimpliciter, quando agitur in ſimplum, vel, ſi in duplum agatur, tumultus, ruinæ, incendii, & naufragii cauſſâ, vel depoſitam negari, *ſec. ante dicta.* 2. Rei depoſitæ negari reſtitutionem à Reo, vel à Reo factam eſſe deteriorem. *Contraria totidem*, 1. Rem apud Actorem

à Reo

à Reo eſſe depoſitam, 2. Ob eam aliquid bonâ fide impenſum Actori abeſſe, *Vult. Iuriſpr. 2. cap. 8.*

Quomodo proponitur actio directa?

℟. Actor dicit ſe, cum ob res & negotia ſua foris expediendâ aliquandiu ſe abfuturum ſciret, periculi evitandi gratiâ duo vaſcula plena ſuppellectilis (*juxta tenorem inventarii ſuper eo confecti*) apud Titium amicum depoſuiſſe: Ipſum verò Reum iſtius vaſculi curam & cuſtodiam liberè & gratis ſuſcepiſſe: Se vero Actorem reverſum pro reſtitutione depoſiti vaſculi cum ſupellectile incluſâ Reum interpellaſſe, Eam verò à Reo ſine juſtâ cauſâ recuſatam: Petere itaque ſe Titium reum conventum ad reſtitutionem depoſiti vaſculi unà cum incluſâ ſupellectile condemnari & legitimè compelli: Aut, ſi eam præſtare non poſſit, in æſtimationem non modò detentionis, ſed & totius rei, *Ad quam etiam juramentum offerri poteſt ab Actore, Bred. hic.*

Quomodo proponitur contraria?

℟. Actor dicit ſe, ante aliquot menſes peregrè profecturum, duos equos quibus in itinere opus non habebat, Sejum apud ſe depoſuiſſe: Eorum ſe curam atq; cuſtodiam pro Sejo amicè ſuſcepiſſe & habuiſſe; Pro pabulo verò ad eorundem equorum curam & ſuſtentationem utiliter & neceſſario bonâ fide impendiſſe decem aureos: Illorum ſe Reo reverſo fruſtra petiiſſe reſtitutionem, Eam contra amici officium temere hactenus negatam: Petere itaque ſe cum iniquum ſit alicui officium eſſe damnoſum, Sejum ad prædictorum impendiorum decem aureos reſtituendos condemnari & legitime compelli, *Oldend. Claſſ. 4. act. 23. de utraque act. Bred. ex re ibid.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

An non ſunt quadam actionum depoſiti cognatæ actiones?

℞. Omnino, de recepto, & actio ſequeſtraria, *Vult. eod.*

Quæ eſt actio ex recepto?

℞. Eſt actio depoſiti Prætoria competens vectori vel peregrinanti adverſus nautam, cauponem, vel ſtabularium, in cujus navim, cauponam, vel ſtabulum, cum divertiſſet aliquid intulit, ſi ſit ibi deperditum, & non reddatur, *Vult. eod.*

Quæ requiruntur ut hæc actio detur?

℞. Sufficit res illatas: (*quod cum nauta, caupo, vel ſtabularius id patitur, eo ipſo exiſtimetur profiteri, navim, cauponam, ſtabulum ſuum ſatis eſſe tutum in quod res ejuſmodi inferantur, l. 3. §. 1. ff. naut. caup. ſtab.*) Nec neceſſe eſt curæ ipſorum commiſſas eſſe, *Vult. eod. n.* 30.

Quæ eſt actio ſequeſtraria?

℞. Actio depoſiti (*cujus ſpeciem ſequeſtrem diximus*) data eſt adverſus ſequeſtrem, *l. & apud quem ff. eod.* in hoc ut quæ res apud ipſum eſt ſequeſtrata ad voluntatem litigantium, vel ipſis invitis ei qui ſuperior inter ipſos fuerit reſtituatur. *Vult. eod. n.* 30.

Ad quam quæ requirantur, quomodo itidem proponenda cum ex iis quæ de ſequeſtratione ſupra, tum ex iis quæ de actione depoſiti modò dicta conſiderata ſequeſtri naturâ, facile eſt obſervare.

Actionem ex mandato geminam; directam unam, contrariam alteram ſimiliter dari ſupra dixiſti, dic plenius cui utraque detur?

℞. *Directa*, datur 1. Mandanti & ei cujus intereſt negotium rectè geri, (*quod, ſi nihil intereſt, actio mandati ceſſet, l. ſi procuratorem §. mandati*

dati actio. *ff. mandati.* 2. ſubſtituenti contra ſubſtitutorem ſuum, *d. l. ſi procuratorem.* 3. Fidejuſſori qui conventus à creditore pro debitore ex ignorantia ſimplici, nec admonitus de ſolutione, ſolvit, *l. fidejuſſor. ff. h. t.* Contraria datur 1. mandatario, *l. ſi non remuneranda. §. contrario ff. h. t.* 2. Procuratoribus ad ſumtus probabiles litis, *etſi cauſſa ſinè culpa ceciderint, l. 4. C. h. t.* 3. Fdejuſſoribus & mandatoribus ante judicium ſolventibus, *l. idemque. §. idem Labeo Lucius Titius ff. eod.*

Adverſus quem datur utraque?

℞. Directa quidem 1. adverſus negotia alterius ex mandato adminiſtrantem. 2. mandatarium excedentem, vel non implentem mandatum, vel id intempeſtive renunciantem. 3. Non prorſus quidem deferentem, ſed in expediendo mandantem damno afficientem. 4. Curatorem bonorum ex bonis venditis non ſatisfacientem creditoribus venditionem mandantibus, *l. ſi mandavero §. ſi curator. ff. eod. Contraria* datur adverſus mandantem, ut dictum ſupra, ejuſque heredem, addo, ſive expreſſè mandaverit, ſive tacitè, puta ſi præſens, non invitus paſſus eſt negotia ſua geri, *ex. gr. pro ſe fidejubere alium, vel alias non donandi animo intervenire, ſi remunerandi, §. ſi paſſus*, vel etiam pro ſe præſente ab aliquo geſtum ea tum habeat, *c. ratihabitionem de reg. jur. in 6. & ibi Dynus. Quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato ita comparatur, ut ex eâ non minus, quam ſi mandaſſet obligetur, ut ibidem. Dynus juxta capitulum.*

Ad quid datur utraque actio?

℞. *Directa* datur. 1. ad id quod intereſt mandantis mandatum non fuiſſe expletum. 2. vel non eo modo quo mandatum erat, *l. 8. §. man-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

dati actio. ff. l. ad comparandas. C. h. t. 3. ad id quod occaſione mandati ad mandatarium pervenit, ut id ipſe reſtituat, ſi poſſit, alioqui cedat actioni, quam habet ad rem conſequendam. *Quia non plus cogendus reſtituere quam bona fide ſit conſecutus. d. l. 8. §. dolo autem. ff. d. tit. Oldend. eod. n.* VII. *Vult. com. ad inſt. hic. n.* 87. 4. ſi pecuniam mandantis ſub uſuras credidit, & ad has reſtituendas. *l. idemque. §. 1. ff. eod. Old. eodem.*

Contraria datur mandatario. 1. ut pecuniam det mandans ad explendum mandatum, maximè ſi jam quædam ad executionem paravit, *d. l. ſi vero non remunerandi. C. l. ult. & l. ſeq ff. hic.* 2. ut ſumptus in exequendo mandato factos bona fide reſtituat, *etiamſi negotium conficere ſine culpâ ſuâ non potuerit. l. qui mutuam. §. ult. ff. l. etiam ſi contrariam. C. hic.* 3. item uſuras conſequendas ſub quibus oportuit mutuari pecuniam ad exequendum mandatum neceſſariam. *d. l. ſi non remunerandi. §. ſi mihi.* Denique ad omne id quod ex mandato abeſt; niſi abſit fortuito, *l. 12. §. contrario. l. 10 §. item. l. ab eo. l. 26. §. non omnia. l. 56. §. fin. ff. hic. Oldend. & Vult. eodem.*

Quæ ſunt requiſita actionum mandati?

Reſp. In Actione *directa* tria. 1. ut mandatum ſit datum ab Actore. 2. à Reo ſuſceptum. 3. Ipſe verò Reus id, vel omninò non, vel non ut oportet ſit executus, vel occaſione mandati ad Reum quid pervenerit, ad mandantem pertinens. In *contraria* totidem. 1. datum. 2. ad exequendum ſuſceptum eſſe mandatum, 3. ejus occaſione aliquid Actori abeſſe, *Vult. eod.*

Quomodo proponitur actio mandati directa?

℞. Actor dicit ſe nuper Reo ut ei domum tali

pecunia

pecunia emeret, mandaſſe (*variari debet narratio ſecundum ſpeciem mandati.*) 2. Reum talem domum emiſſe. 3. eique talem domum ex emtione traditam (*puta ſi tradita fuit*) 4. ipſumque ex eadem domo emta mercedem decem aureorum percepiſſe. 5. Se actorem verò, vel ad emendam domum pecuniam Reo numeraſſe, vel (*pro facti ſpecie*) pretium pro emta ex mandato domo ſolvendum obtuliſſe. 6. Reum verò emtam mandatu domum tradere, ſeu reſtituere nolle: Petere itaque ſe Reum condemnari ut domum emtam, ſimul cum mercede decem aureorum, ei reſtituat, & ut evictionis cautioni quam à venditore accepit cedat, itemque caveat talem fundum facto ſuo non eſſe oppigneratum, vel quovis modo deteriorem redditum, quam tempore traditionis fuerit. *Oldend. eod. & ex eo Brederod. Analyſi. eod.*

Quomodo proponitur actio mandati contraria?

℞. Actor dicit quod Reus nuper ei commiſit adminiſtrationem fundi Tuſculani; ſe verò eandem gratis ſuſcepiſſe; ad fundum verò ipſum benè excolendum quinquaginta aureos bonâ fide neceſſariò & utiliter impendiſſe: iſtorum verò quinquaginta aureorum Reum (quamvis admonitum) ſolutionem recuſaſſe: Petere itaque ſe Reum condemnari & legitimè ad eandem ſolutionem, unà cum uſuris & eò quod intereſt, compelli. *Oldend. eod. & ex eo Brederod. eod.*

Notandum verò eſt hic & in reliquis actionum generibus ritè ſecundum requiſita & circumſtantias facti ſpeciem narrandam, & inde ex actionum natura ſemper petitionem formandam; unde etiam nos brevitati, ut conſulamus, deinceps in genere id repetere contenti, quomodo

peti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

petitiones ſecundum actionum naturam & ſpeciem facti formandæ, modò monebimus.

Actio pro ſocio quæ dicitur, & quæ ejuſdem natura?

℞. Eam ex contractu ſocietatis natam, utrimque eſſe directam, non, ut ſuperiores, ex unâ parte directam, ex altera contrariam, (*puta quod res omnium æquo jure eſt communis ſociorum*) ſupra jam diximus. Natura verò ejus eſt quod ſit generalis, *l.* 38. *ff. to. t.* quia totius ſocietatis, quamdiu ea conſiſtit, rationes exigit; licet quandoque etiam detur in rem, ſive certam aliquam ſpeciem (*puta ut aliquid ſocietate communicetur quod unus è ſociis repetit.*)

Cui datur, adverſus quem, & ad quid?

℞. Datur ſociis invicem, quoties alterum alteri ex bono & æquo aliquid præſtare oportet; item quoties juſſu alicujus cum filio ejus, vel extraneo ſocietas coitur, & adverſus eum cujus perſona in contrahenda ſocietate ſpectata. *l. ult. ff. pro Soc. Vult. eod.* 1. Ad ſocietatem contractam complendam, *ſcil. ut fiat nominum ceſſio, & rerum in communi ſecundum ſocietatis conventionem collatio. l.* 3. *pr. ff. to. t.* 2. Ad præſtationes perſonales, *puta ad impenſas, fructus & cætera damna in ſocietate communicanda. l. pro ſocio arbiter. l. cum duob. §. damna ff. eod.* 3. Ad pacta ſervanda, *l. pen. C. eod.* 4. ad recognoſcendas ſingulis annis rationes, *ſec. Bald. Rubr. C. eod.* 5. ad uſuras, & id quod intereſt poſt moram, veram, vel fictam, *l. Socium pr. ff. eod.* 6. ad dirimendam ſocietatem, habendamque rationem damni & lucri, eaque inter ſocios dividenda, *l.* 63. *§. ſi cum cauſa ff. eod.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

℞. *Cum ſit ultrò citròque directa, & demum inſtitua-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſtituatur finita ſocietate, tria notamus. 1. ſocietatem fuiſſe contractam. 2. finitam eſſe. 3. quæ ex ſocietate ſunt communia, vel omnino non, vel non ut oportet eſſe communicata & diviſa. *Quia verò interdum ad implendam & perficiendam ſocietatem proponitur, puta ut fiat ceſſio nominum & collatio rerum in commune, ſecundum conventionem & præſtationes perſonales, puta ad impenſas, fructus, damna, &c. item pro ſocietate dirimenda*, 4. ſecundum iſtas circumſtantias, requiritur defectus impletarum conditionum, perſonalium præſtationum earumque quæ ad dirimendum contractum ſocietatis ſufficiunt, *Vult. juriſprud. eod. n.* 36.

Quomodo proponitur, & quæ petitio?

℞. Narrantur requiſita ad formandam petitionem pro circumſtantiarum diverſitate, & petitur vel finitæ ſocietatis declaratio, & ex eâ rationum redditio, & ſecundum eam, oblatâ damni præſtatione, lucri adjudicatio: vel nondum contractu impleto, impletionis & præſtandorum adjudicatio.

Dixiſti ſupra ex contractu emtionis venditionis duplicem dari actionem inter emtorem, & venditorem, & utramque quidem ab eo qui competit ſeu ab Auctore, nominatione diſtinxiſti, dic porrò qualis utraque, & an utraque ita ſemper diſtinguatur?

℞. Vtraque eſt directa, *tanquam utrumque contrahentium æque principaliter obligans ad initi contractus conſervationem:* At verò non tantum ex perſona & jure Actoris, una emti ſeu ex emto, altera venditi ſeu ex vendito, vel plenius & perfectius una emti venditi, ſeu ex emto vendito, altera venditi emti, ſeu ex venditoemto (*quod unus ſit contractus emtionis venditionis*) dicitur,

licet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

licet regulariter : Sed & aliquando viceverſa, quæ venditori datur actio non à venditore, ſed ab emtore, emti. *l. un. §. ſi itaque C. ſi ſervus extero ſe emi. mand. l. Iulianus. 13. §. ſi procuratorem. ff. de act. emt. vend.* & quæ datur emtori à venditore actio ex vendito, dicitur. *l. 26. l. 66. §. ſi ſecundus. ff. de Evict. l. ex conventione. C. de pactis.*

Cui, datur actio emti, ſeu ex emto, & adverſus quem?

℞. Datur 1. Emtori (*ſed quatenus requiſita docebunt*) *l. 1. ff. hic. tit. & quidem ſive præſens ſive abſens, ſive per nuncium, vel epiſtolam emerit. l. 1. in fin. ff. de contr. emt.* 2. Vtiliter domino cujus procurator emit rem ipſius nomine. *d. l. Iulianus. §. ſi procurator. l. cum per eos. C. ſi quis alteri vel ſibi, &c.* 3. Etiam patri, vel fratri à filiofam. (*ſed bona tantum caſtrenſia vel quaſi*) ementi. *l. ſi frater à fratre. ff. de cond. indeb. l. 2. ff. de contr. emt.* Adverſus eum qui rem ſuo nomine vendidit. *l. 11. ff. hic.* ejuſque ſucceſſores; *ſed univerſales, non ſingulares; ut cum quibus non contractum, Schneidw. hic. n. 5.* 4. Item adverſus procuratorem venditoris directò, adverſus dominum mandantem utiliter. *d. l. Iulianus. §. ſi procurator. ff. d. tit.*

Ad quid datur?

℞. 1. Et imprimis quidem, ad id ut rei vacuæ poſſeſſio tradatur emtori, *l. 2. ff. hic. l. ſi pater tuus. C. eod.* quâ emtori liceat rem habere, *d. l. 11. §. ſi ex emto. l. 37. ff. de eviction. & ita quidem ut ſi tradens ſit dominus, rei dominium, ſi non dominus, poſſeſſio & per eam uſucapiendi conditio in accipientem transferatur. Vult. com. ad Inſt. hic. n. 108.* 2. Vel ad intereſſe quod emtio non ſit completa. *l. ſi traditio. l. cum venditor. C. hic.* Vtrum

enim

enim ad rem, an ad intereſſe agere velit, in ipſius eſt arbitrio. 3. Ad rei venditæ partus, fructus & acceſſiones, & ad generaliter omne commodũ quod rei venditæ poſt perfectam venditionem acceſſit. *d. l. Iulianus. §. ſi fructibus, cum duob. ſeq.* 4. Ad intereſſe, quod res debito tempore non ſit tradita. (*Puta quia emtor omne periculum poſt perfectam emtionem ſustinet,*) 5. Vt caveatur de evictione. *l. emtor. C. hic. d. l. ex emto. §. ult.* 6. Ad intereſſe qualitatis rei celatæ, item evictionis. *l. 15. §. ſi venditor. l. ſi ſterilis. §. quamvis. ff. eod. l. non dubitatum. C. de evict. non violentæ dejectionis, quia non violentiam, ſed evictionem præstat venditor.* 7. Ad præſtanda jura realia & perſonalia, etſi de ea nihil convenit. *l. ſi aqua ductus. pr. ff. de contr. emt.* 8. Ad exhibenda inſtrumenta rei venditæ, & fines oſtendendos. *l. Titius heres. ff. de act. emt. vend.* 9. Ad arrharum diſſoluta mutuo conſenſu emtione repetitionem. *d. l. ex emto. §. is qui unum. ff. eod.* 10. Ad præſtandum periculum quatenus ei ſe venditor ſubjecit, *t. t. C. de peric. & com. rei vend.* Denique quicquid alterum ex bona fide præſtare æquum eſt, id hac actione rectè petitur. *Vult. eod. Breder. hic. vid. Oldend. latius. Claſs. 4. act. 1. Nempe hæc actio & alias tres ſub ſe complectitur. 1. Redhibitoriam & quanti minoris. 2. de evictione. 3. Præſcriptis verbis, qua venditor compellatur, ad implenda pacta contractui adjecta, Bred. ex Mynſ. hic. de quibus ut ſupra egimus, ita ne mole laboret hoc enchiridium, non agemus ſpeciatim.*

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. 1. Rem eſſe emtam. *d. l. ex emto.* 2. Pretium eſſe ſolutum integrum, vel ſaltem oblatum, modo debito, & conſignato depoſitum, vel alias fidem de pretio habitam. *text. cum not. Bart. & Paul.*

de Caſtro. in d. l. Iulianus. 3. Rem non eſſe traditam: aut ſi quidem ſit tradita, abeſſe aliquid emtori, dolo vel culpa venditoris, aut certe ex conventione. *Vult. Iuriſpr. lib. 2. cap. 9. n. 23.*

Quomodo proponitur?

℞. Actor dicit ſe à Titio Reo, idoneo rerum ſuarum adminiſtratore, emiſſe domum tali loco ſitam centum aureis; Reum in talem contractum conſenſiſſe, & vacuam talis domus poſſeſſionem ſe traditurum promiſiſſe: Se Actorem pretium prędictum ſolviſſe, vel Reo eo nomine ſatisfeciſſe, vel Reum de pretio fidem habuiſſe, vel realiter obtuliſſe, & cum accipere id recuſaret, apud talem depoſuiſſe, *puta pro facti ratione, &c.* Interpellatum verò ſemel iterumque Reum poſſeſſionem vacuam prædictæ domus non tradidiſſe, nec juri ſuo quod vendidit ceſſiſſe: Quinimò poſt ſolutionem pretii venditæ domus mercedem accepiſſe: Se verò Actorem, quod emta domus ei non fuit tradita, viginti aureorum damnum paſſum: Petere itaque ſe Titium reum condemnari, ac legitimè compelli, ut prædictam domum venditam ejuſque vacuam & liberam poſſeſſionem emtori tradat, penſionem 20. aureorum cum decem aureis damni nomine ſolvat. Quod ſi talem traditionem facere non poſſit, ad id quod rem non traditam intereſt æſtimato concludit, &c. *Oldend. & Bred. eod.*

Cui datur actio venditi, ſeu ex vendito, adverſus quem?

℞. Datur. 1. Venditori. *d. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. eod.* ejuſque heredibus. 2. Domino ex venditione ſui procuratoris. *d. l. Iulianus. §. ſi procurator*, utiliter. 3. Etiam pupillo abſque tutoris autoritate vendenti. (*quia licet ipſi vendens non*

non obligetur efficaciter, emtorem tamen obligat. d. l. Iulianus. §. ſi quis à pupillo.) Contra emtorem (*ejuſque heredes & ſucceſſores univerſales, non, ut ſupra in actione emti dictum, ſingulares)* pretium, vel ejus uſuras, *d. l. Iulianus. §. ex vendito. l. ſi & emtorem. ff. eod.* 2. vel ſumtus per venditorem ante traditionem in re vendita factos. *l. pendentes. §. penult. de uſufructu*, non ſolventem. 3. aut pacta venditione appoſita non implentem. *l. 2. C. de pact. int. vend. & emt.*

Ad quid datur?

℞. Ad conſequenda ea quæ ei ab emtore præſtari oportet, *d. l. Iulianus. §. ex vendito.* principaliter; ſeu, *ut in d. §. dicitur*, imprimis ad pretium. 2. Ad uſuras pretii non ſoluti poſt traditionem. *d. l. §. ex vendito.* 3. Reſtituendos ſumtus in re vendita ante traditionem à venditore factos. *d. §. ex vendito. §. præterea.* 4. Item id quod plus debito à venditore eſt præſtitum. *l. ſi tibi liberum. ff. de act. emt. vend.* 5. Item ea, ſive fructus, ſive alias res, quæ, excepta in contractu, emtor occupavit. *l. 2. C. de action. emt.* 6. Vt tollat res cum incommodo venditoris ultra tempus conſuetum, vel in contractu definitum, apud venditorem relictas, cum eo quanti intereſt venditoris aliò delatas non eſſe. *l. 1. §. licet. ff. de per. & com. rei vend. l. ſi is qui lapides. ff. de act. emt.* 7. Ad præſtanda pacta in contractu comprehenſa, ſive inter contrahendum, ſive poſt ex eodem contractu conventum ſit. *l. qui fundum. ff. de contr. emt. l. tenetur. §. 1. l. Iulianus. § ſi venditor. ff. de act. emt. l. pacta conventa. ff. de contr. emt. Old. Bred. eod.*

An rei jam traditæ vindicatio amplius non competit venditori, puta vel pretium emtore non ſolvente vel leges contractus alioqui non præſtante?

 Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℟. 1. Minime, *quod ejus dominium ſi quod habuit & omne jus ſuum in emtorem tranſtulit. l. incivile. C. de rei vind.* 2. Multò minus datur ei condictio ob cauſſam dati, vel condictio ſine cauſa. *Quoniam in illis actionibus receditur à contractu non impleto, in contractu verò nominato impleto alteri parti amplius pœnitere non licet. l. 1. C. de act. emt.* Sed ad actionem perſonalem ad præſtandum de quo convenit neceſſariò deveniendum. Sed & agi poteſt ad reſcindendam venditionem, & reſtituendum fundum cum fructibus perceptis & acceſſoriis ex fundo vendito ſub pacto legis commiſſoriæ. *l. ſi fundus. ff. de leg. commiß.* vel ad revendendum ex pacto de retrovendendo in contractu venditionis appoſito. *l. 2. C. de pact. int. emt. & vend. Oldend. Breder. eod.*

Decepto emtore ultra dimidium juſti pretii, agitur ut vel reſtituatur res, vel juſtum pretium ſolvatur. l. 2. C. de reſcind. vend. Oldend. eodem.

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℟. 1. Rem venditam eſſe. 2. Eamque traditam, vel ſaltem opportune oblatam. 3. Liberam, *l. 1. §. vendita. l. ſi tibi. ff. de action. emt.* non vitioſam. *l. 4. pr. l. 6. §. ſi vas. l. 11. §. redhibitionem. ff. eod.* ſed in eo ſtatu quo erat cum venderetur, *dd. ll.* 4. Pretium totum, vel ejus partem nondum eſſe ſolutam, aut contractus initi occaſione venditori aliquid abeſſe. 5. Quod ſi ad reſciſſionem agitur, cauſſam ſubeſſe ex qua ad eam agi poſſit. *Vult. juriſpr. eod.*

Quomodo proponitur?

℟. Cum actio ex vendito iiſdem modis conceditur venditori adverſus emtorem, quibus actio emti conceditur emtori adverſus venditorem, eademque inter eos ſit ratio, *Oldend. eod.* ita ha-

be;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

be ; requiſitis & hic ſecundum rationem contractus, ſecundum facti ſpeciem narratis, ſecundum ea peti, vel pretii, item uſurarum ex mora ſolutionem, ejus quod venditori abeſt, pactorum item conventorum præſtationem, vel aliquando, & expreſſa quidem cauſſa tali ex qua admittitur, contractus reſciſſionem. *Vult. eod. Practicam ſpecialiter apud. Oldend. eod. vide.*

Cum ex contractu locationis etiam geminam dari actionem dixeris, unam locati, conducti alteram; dic cui, adverſus quem datur actio locati?

℞. Locati actio datur. 1. Prædii, ſive urbani, ſive ruſtici, rei mobilis etiam, locatori. *l. ſi ædes. §. fin. l. qui operas. ff. locati. l. ſi quis conductionis. C. eod.* 2. Ei qui opus paciſcitur, conſtituta ſive in dies, ſive in univerſum mercede. *l. eâ lege. §. locavi opus. l. ſi merces. §. qui columnam. ff. eod.* 3. Ei qui quod faciendum conduxerat locavit alteri. *l. ſi cui. ff. eod.* Etiam uſufructuario locanti; quoad uſusfructus durat. *l. ſi quis domum. §. hic ſubjungit. ff. eod.* Si plures locaverint, olim quidem in ſolidum: quod hodie mutatum, ut & de pluribus conductoribus. *l. item quæritur. §. ſi duo. ff. eod. l. ſi diviſa. §. ſi C. eod. Nov. de duob. reis. c. 1. conſt. 99.* Adverſus 1. Eum qui rem, operam, vel opus faciendum conduxit. 2. Etiam emtorem qui rem à ſe emtam tantiſper donec ſolveret pretium conduxit. *l. ſicut emtio. l. ſeq. l. item. ſi pretio. pr. ff. eod.* 3. Fidejuſſorem in omnem cauſſam. *l. quæro. ff. eod. Oldend. claſſ. 4. act. 9.*

Ad quid datur?

℞. 1. Ad ſolvendam mercedem de qua convenit, & uſuras poſt moram. *l. 54. ff. hic.* 2. Ad damna culpa conductoris contracta. *l. 45. ff eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

l. præſes. C. eod. ſi quid factum contra legem conductionis. *l. 11. §. ult. ff. eod.* 3. Vt conductor faciat id quod ex lege conductionis in ſe recepit. *l. ſi merces. §. conduct. ff. eod.* 4. Ad id quod intereſt, ſi forte conductor ante tempus locationis finitum rem deſerat. *l. 24. §. ſi dominus. l. 55. §. ult. ff. eod.* 5. & ut poſſeſſionem rei conductæ poſt expletum conductionis tempus reſtituat. *l. videamus. §. qui vinum. ff. eod. l. ſi quis conductionis. C. eod.* 6. Nonnunquam ut ante tempus conſuetum, vel contractu definitum migret. *Quod quibus caſibus fiat, ſupra dictum. tit. de locat. cond. Oldend. hic. Vult. Com. Inſt. hic.*

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. 1. Rem fuiſſe locatam. 2. ejus uſum revera conceſſum conductori. 3. mercedem non fuiſſe ſolutam; idque vel omnino non, vel non ita ut oportet, aut certe aliam aliquam eſſe cauſſam ex qua repetendæ rei locatæ, vel reſiliendi à contractu locationis jus habeat. *Vult. juriſpr. eod. & Inſt. hic.*

Quomodo proponitur actio locati?

℞. Actor dicit ſe Sempronio Reo domum quandam ſuam tali loco ſitam, conſentienti in contractum, locaſſe: Et quidem decem aureis Rhenenſibus: Idque in annum: Reo ſe claves prædictæ domus tradidiſſe, & ut ea ad commodum ſuum uteretur ſe paſſum: Ejuſdemq; conventionis vi Reum ædes incoluiſſe, aliquot fornacibus & feneſtris perfractis (*vel in locatione operarum dicit ſe locaſſe Reo domum tali modo extruendam, (hoc eſt, narratio fit pro facti ſpecie) ſtructuram verò domus eſſe vitioſam, ac contra conventionem factam; varianda enim pro facti ſpecie narratio*) Pro ſolutione à mercedis & damni reparatione fruſtra ab Actore eſſe interpellatum: Petere itaque ſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſe Reum cōdemnari, ac juris viis ad mercedis plenam ſolutionem, & ejus quod Actoris intereſt non ſolutam, & damnorum illatorum reparationem compelli. (*Quæ petitio ſive in materia tacitæ reconductionis variari poteſt pro ejuſdem ratione*) Vel pro altera facti ſpecie nunc expreſſa, dicit Actor petere ſe ut vitium in ædificanda domo commiſſum Reus emendet, ac opus abſolutum probatumque ei præſtet. *Bred. Old. eod.*

Cui, & adverſus quem datur actio conducti?

℞. Conductori, ſi re, aut opera conducta frui ei non liceat. *l. ex conducto.* §. 1. *l. ſi quis domum ff. hic.* ejuſque heredi. 2. Etiam pupillo ad id quod intereſt ex colluſione tutoris. *d. l. ex conducto.* §. *fin.* Adverſus locatorem, vel ejus ſucceſſorem univerſalem, non ſingularem, ut emtorem. *l. emtorem. C. eod. Niſi vel in venditione interceſſerit pactum de non expellendo conductore. d. l. emtorem.* §. *niſi eâ lege. l.* 25. §. *qui fundum. ff. eod.* 2. *Vel conductor habeat bona locatoris pro conductione ſervanda obligata: cum res tranſeat cum ſuo onere. Schneidw. hic.* Quando verò ſucceſſor teneatur de locatione per prædeceſſorem facta, vide *Ferrar. in for. lib. ad facti præſtat. ſup. verb. ſolut. n.* 5. *&* 6. *Schneidw. ibid.*

Ad quid datur?

℞. 1. Vt conductor uti frui poſſit re conducta. *l. ex conducto.* 15. *ff. eod.* 2. ut locator ad id domum, vel aliam rem locatam reficiat. 3. ad expenſas à conductore in re conducta neceſſario & utiliter factas (*etiamſi non ſit de iis repetendis conventum*) repetendas, *l. domus horreorum. ff. eod.* 4. ad repetendam penſionem ante tempus ſolutam, ſi quidem re conducta non poteſt frui con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ductor. *d. l. ſi fundus. l. ſed addes. §. ſi quis in annum. ff. eod.* 5. ad remiſſionem mercedis propter ſterilitatem & caſum citra conductoris cauſſam contingentem. *d. l. ex conducto. §. ſi vis tempeſtatis. l. ſi merces. §. vis major. ff. eod.* 6. ad intereſſe damni accepti ex rei locatæ vitio. *d. l. ſed addes. §. ſi quis dolia. ff. eod. & ibi Dd.* non ex effractis & compilatis horreis, niſi eorum cuſtodia recepta. *d. l. domus horreorum.* 7. Vt præſtetur id quod ex lege conductionis convenit. *l. 16. C. eod.* 8. ad tollenda & auferenda utiliter rei conductæ inædificata & adjecta. *d. l. ſi addes. §. inquilinus. ff. eod. Schneidw. hic.*

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. 1. Rem vel operas conductas eſſe. 2. Actori uſum rei, vel operæ conductæ, vel omnino non, vel non uti conventum conceſſum, *l. ſi addes. §. totum. ff. hic. Vult. juriſprud. & Inſt. eod.* 3. Vel etiam locatorem exire conductorem, & res ſuas exportare finito locationis tempore non pati. *d. l. ſi addes. §. ſi inquilinus.* 4. Conductorem à locatore ante finitum tempus conductionis ſine juſtâ cauſſa expulſum, *d. l. ex conducto. ff. h. t. l. ædes. C. eod.*

Quomodo proponitur?

℞. Re conducta dicit Actor, ſe talem domum, vel fundum tali loco ſitum conduxiſſe, ita quidem ut inter ipſum & Reum de mercede & penſione convenerit: Reum, quamvis admonitum, domum vel fundum conductum uti ut eo poſſit prout conventum, non tradidiſſe: Ob traditionis autem defectum tale vel talia damna (*puta quod aliam domum ad aliquot dies conducere, vel merces ſuas inde deteriores factas minoris vendere, debuerit.*) paſſum. *Operibus conductis & in quod tempus, & quibus conditionibus conductæ*

ſint

ſint narrat: Petit ergo re conducta Reum condemnari ac legitimè compelli, ut domum conductam ad inhabitandum, vel fundum ut eo utatur more conſueto liberè tradat, damna ob moram in tradendo reparet, aut aliter pro facti ſpecie. In operis, ut Reus condemnetur ad eas ſecundum leges conductionis præſtandas. *Oldend. eod.*

Cum ſupra dixeris ſpeciem locationis, conductionis emphyteuſin fuiſſe, nunc proprium contractum eſſe, dic obiter quæ actio datur & ex iſto contractu?

℟. Quidam dari volunt actionem præſcriptis verbis. Alii, *(quia hic eſt nominatus & certus contractus, cum actio præſcriptis verbis detur tantum in contractibus innominatis, vel cum debium eſt, qua actione ſit experiundum)* malunt dari condictionem ex lege Zenonis, qua contractus hic nomen quidem accepit & formam, non tamen cautum quo actionis genere experiundum. *Quo caſu condictio ex lege datur. l. un. ff. de condict. ex lege.*

Cui datur hæc condictio in contractu emphyteuſeos, & adverſus quem?

℟. Datur Domino rei, *qui rem in emphyteuſin dedit*, ejuſque heredibus, adverſus Emphyteutam ejuſque heredes. Item & Emphyteutæ ejuſque heredibus adverſus dominum ejuſque heredem pactioni non ſtantem. Quinimò & utilis in rem actio datur adverſus quemcunque rei poſſeſſorem. *Vult. Inſt. eod. n. 119.*

Quid hic condicitur?

℟. I. Res ipſa in Emphyteuſin data, ex variis cauſſis, puta; 1. Si emphyteuta eam deteriorem reddat, non meliorem. 2. canonem legitimo tempore non ſolvat. 3. veniat contra pactiones; aliiſque ſupra expoſitis *(ob quas etiam aliquando ha-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

bet rei vindicationem. tit. ff. ſi ager vectig. 1. emphyt. pet.) II. Ad intereſſe agitur quod interfuit domini rem non fuiſſe deterioratam, vel dolo & culpa emphyteuticarii nihil ei abeſſe. *Vult. ad Inſt. eod. n.* 119.

Quæ hic utrimque requiſita?

℞. 1. Rem datam eſſe in emphyteuſin. 2. Adverſarium non ſtare pactionibus. *Vult. eod.*

Quæ actiones pœnæ merè perſecutoriæ ab Imperatore recenſentur?

℞. Furti. §. 18. *hic.* Reliquæ puta quæ præterea in delicto furti dantur rei ſunt perſecutoriæ, *ut ſupra. tit. 1. hic. quæſt. ult. prout & quibus dentur explicatum.*

Cui, adverſus quem datur actio furti, & ad quid?

℞. Iam ante dictum. 1. Ipſi domino; hic addo & ejus heredibus, dari. 2. Etiam non domino; modò ejus interſit rem furto non ablatam; ubi & exempla, *tit. 1. hoc. lib.* Datur verò 1. contra ipſum furem. *§. recte ſupra. eod.* 2. abutentem re cujus poſſeſſionem, vel uſum accepit. *ex. gr. commodatarium, depoſitarium. ſec. ibid. expoſita.* 3. præſtantem opem & conſilium ad committendum furtum. *§. interdum ſupra. eod.* 4. ſcienter ſuſcipientes & celantes res furtivas. *§. conceptum ſupra. eod.* 5. dominum ſurripientem rem in quam alius habet uſumfructum. *l. creditores. §. 1. ff. eod.* 6. creditorem pignore dato utentem, vel illud ſolutâ pecuniâ non reſtituentem. *l. in actione. §. fur. l. ſi quis uxori. §. eum creditorem. l. ſi pignore. ff. d. tit.* 7. procuratorem falſo res alienas citra domini voluntatem exigentem. *l. falſus procurator. C. de furt. & ſerv. corrupt. l. falſus. §. 1. ff. eod.* Non contra heredes, niſi de eo quod ad ipſos ſcientes & contrectantes pervenit,

pervenit, vel lis cum principali fuerit conteſtata. *§. non autem. §. pœnales. infr. de perp. & temp. act. ubi latius quomodo & quatenus actiones in heredes tranſeant, ſpeciatim agendum. Vnde factum quod hactenus aliquando quidem, non ſemper in actionum explicatione heredum fecerimus mentionem* Datur verò ad legitimæ pœnæ perſecutionem. *Circa quam quatenus variatum jure, ſupra eod. explicatum.*

Quæ ſunt requiſita hujus Actionis?

℞. Prout furtum eſt duplex, manifeſtum, & nec manifeſtum; ſic in utroque requiritur. 1. furtum eſſe commiſſum ab eo qui convenitur, vel ejus ope & conſilio factum eſſe; *Quod adverſus tertium poſſeſſorem hæc actio pœnalis non detur, ſed alia ad rem furtivam vindicandam. §. non autem, Infra de perp. & temp. act.* 2. Vt Actor vel ſit dominus rei furtivæ; vel ejus interſit rem furto ablatam non eſſe. *Secund. jam dicta.* Quibus probatis pœna ſequitur. *Vult. eod. & Schneidw. hic.*

Quomodo proponitur?

℞. Narratur 1. rem Actori furto ablatam. 2. eam ad Actorem dominii jure pertinere, vel ſaltem poſſeſſionis. 3. Qualitas furti, an occultum, ſeu nec manifeſtum ſit, an manifeſtum exprimitur; loci etiam & temporis, item anni & menſis non neglectis circumſtantiis. Petitur autem pœna, ſecundum delicti qualitatem, ſive dupli ſive quadrupli; vel alia pro ratione variati in hac actione juris, *De quo vide ſupra lib. hoc. Tit. 1.*

Quas actiones mixtas, hoc eſt, hic partim rei, partim pœnæ perſecutorias recenſet imperator?

℞. Tres. 1. Vi bonorum raptorum; 2. legis Aquiliæ, 3. & eam quæ datur contra eos qui relicta ſacroſanctis Eccleſiis, aliiſque locis venerabilibus, ſive legati, ſive fideicommiſſi nomine ſolvere differunt. Cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Cum quæ ſit actio vi bonorum raptorum, quibus, adverſus quem, & ad quid detur, ſupra ſit explicatum, Tit. 2. hic. dic quæ ſunt ejus requiſita?

℞. 1. Vt quis per vim rem rapuerit, & quidem non ſolum quoad factum, ſed & quoad animum. 2. Ideoque ut cum vi concurrerit dolus, nec ex errore negligentiave, mera ſit culpa. 3. Vt res mobilis ſit ablata; nec ſolum ſit expulſio, vel invaſio rei immobilis, *Schneidw. de act. mixtis. n.* 10.

Quomodo poponitur?

℞. Narratur commiſſam violentiam à Reo convento, & quidem circa rem mobilem, cum circumſtantiis loci, temporis, ut in actione furti: quo facto exprimitur rerum ablatarum valor, (*quod & in actione furti fieri debet*) petiturque inde ab Actore intra annum quidem reſtitutio in quadruplum, poſt annum in ſimplum, *Schn. eod. n.* 12.

Quatenus actio legis Aquiliæ, dicitur mixta, id eſt hic, rem ſimul & pœnam perſequi?

℞. 1. Quatenus Reus, ſi ſe damnum injuria dediſſe dolo inficietur & convincatur, in duplum, (*id eſt in rem, & damni dati æſtimationem*) condemnatur; *l.* 21. *l.* 23. *§. penult. l. contra negantem. C. h. t. licet eam inficiationem uſque ad litis conteſtationem revocare poßit. l.* 36. *§. neque ff. de noxal. act. & lite conteſtata minori ſuccurratur, d. §. neque,* 2. Quatenus ea caſu quo agitur in ſimplum, id eſt ad ſimplicis damni æſtimationem, ſeu quantum damni revera paſſus eſt Actor, ad id tamen agitur quanti res præcedenti tempore fuerit pluris, atque id quod ſupra ſimplicem damni æſtimationem eſt, pœna dicitur, *Vult. com. inſt. hic. n.* 15.

Cui,

Cui, & adverſus quem competit?

℞. 1. Hero, hoc eſt domino, 2. item fructuario, vel uſuario. 3. bonæfid. poſſeſſori cum titulo, & creditori, qui rem poſtea corruptam pignori accepit, *non tamen directè, ſed ita ut ei ſuccurratur per actionem in factum.* 4. Domino commodanti, non commodatario; *l. item Mela. §. legis Aquiliæ. ff. eod. tit.* 5. Libero homini nomine ſuo, (*ſed utilis tantum; quia non eſt membrorum ſuorum dominus, l. liber homo. ff. hic.*) ad ſumtus. 6. Marito, etiam conſtantibus nuptiis, de damnis rerum dotalium, *l. ſi Servus. §. ſi cum maritus. ff. d. t.* Adverſus eum 1. qui præcipuè damnum dedit directa; adverſus eum qui cauſam, vel occaſionem damni dedit utilis, vel in factum præterea, ſecundum ſpecierum diverſitatem, *l. qua actione. §. ſed & ſi quis ff. eod.* 2. Adverſus plures ſervum percutientes, vel aliam rem corrumpentes, in ſolidum; *Et ita quidem ut quod alius præſtitit alium non relevet (cum pœna ſit) ſed ſi appareat cujus ictu læſus perierit is, quaſi occiderit, teneatur, d. l. item Mela. §. ſed ſi ſervum.* 3. Adverſus magiſtratus municipales non ex lege, neque jure aliquem damno afficientes, *l. quemadmodum ſe magiſtratus. ff. eod.* 4. Adverſus delentem chirographum, vel teſtamentum, vel aliud inſtrumentum, *l. ſi quis teſtamentum. C. ad l. Corn. de falſis.* Injuriæ etiam cauſa, nec tantum ut damnum daret ſi publicavit id quod ſibi ſecreto commiſſum, & in factum, & injuriarum actione tenetur. *d. §. ſi quis teſtamentum. Quatenus hæc actio adverſus eum qui dolo malo ſervum occiderit cum actione legis Corneliæ poſſit cumulari, ſupra tit. eod. dictum.* Datur vero hæc actio, heredibus, ſed cum ſit pœnalis, non in heredes damnum dantes.

Ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Ad quid competit?

℞. Id ex ſuperioribus colligi poteſt. 1. Ad duplum quando agitur contra inficiantem, ſive ex legis Aquiliæ primo, ſive ex ſecundo capite. 2. Ad æſtimationem ſeu intereſſe damni dati, & quidem quanti pluris res fuerit infra annum, ſi ex primo; infra triginta dies proximos, ſi ex tertio capite agatur. 3. Ad intereſſe extrinſecum, puta ut conſideretur omnis utilitas quæ ex re perempta percipi poterat, §. 4. *ſupra eod. l. 22. inde Neratius. §. 1. ff. eod. Vt omnia commoda quæ intra annum pretioſiorem ſervum facere poſſent, ad æſtimationem accedant. Secundum ante dicta; ubi & quomodo æſtimatio facienda explicatum.*

Quæ ſunt requiſita actionis legis Aquiliæ?

℞. Diſtinguendum hic inter primum & tertium caput ejuſdem legis. In primo capite ut agi poſſit requiritur, 1. ut Reus non modò vulneraverit, ſed occiderit ſervum, vel quadrupedem. 2. Et quidem animal quod pecudum numero continetur. 3. factum id eſſe injuria, *id eſt non jure.* In tertio capite requiritur, 1. ut occiſum ſit animal vel vulneratum, quod pecudum numero non continetur; vel ſervus vulneratus, aut quadrupes pecudum numero contentum; vel damnum aliis rebus inanimatis datum. 2. Idque dolo, vel culpa quidem leviſſima. *Non caſu fortuito, vel vi majore. Breder. hic.*

Quomodo proponitur?

℞. Narratur ſecundum requiſita facti ſpecies; & ſecundum eandem ejuſdemq; circumſtantias, petitur damni injuria illati, juxta tenorem legis, reparatio.

Quæ hic eſt actio ex teſtamento pro iis quæ relicta ſunt locis venerabilibus?

℞. Eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Eſt actio quæ datur adverſus eum qui ex hereditate, quam ipſe adivit, Eccleſiæ vel alteri venerabili loco, ſeu miſeræ perſonæ ad pias cauſſas aliquid legatum eſſe negat; vel fatetur quidem, tamen ſine juſta cauſſa ſolutionem talis legati differt donec apud Iudicem conveniatur. §. *Item mixta hic.*

Cur mixta dicitur?

℞. Quia licet actio ex teſtamento regulariter rei perſecutoria eſt, & in ſimplum competit; his tamen duobus caſibus in duplum datur. §. *item mixta. hic.*

Contra quos datur, cui & ad quid?

℞. 1. Contra heredem ex teſtamento ſive directum, ſive fidei commiſſarium. 2. contra heredem ab inteſtato, (*puta ita relictis legatis*) 3. contra teſtamenti executores, omneſque legata piis locis relicta eſſe negantes, vel eorundem ſolutionem differentes. *Faber. hic. n. 4. Iaſon. n. 22. Bred. hic.* Et quidem datur hæc actio locis quibus relicta ſunt legata ad reſtitutionem rei legatæ, cum intereſſe & fructibus à die moræ, ſimulque dupli pœna; ita ut non intereſſe, ſed res ſolum legata duplicetur. *Schneidw. hic. n. 17. Bred. eodem.*

Quæ requiruntur ergo ut hæc actio competat?

℞. Vt legatum relictum ſit S. S. Eccleſiis, vel aliis locis venerabilibus; quæ referuntur, *l. fin. C. de SS. Eccl.* 2. Vt heres vel neget legatum relictum eſſe, vel ſi confitetur, ut differat (*& quidem fraudulenter ſine juſta cauſſa. gl. hic.*) ſolvere donec ad judicium vocetur. §. *item mixta. hic.* §. *ſed furti. eod. Schneidw. eod. Et datur quidem hæc actio ex negatione, licet primo extra judicium confeſſus legatum, deinde neget; non ſi in judicio ſit confeſſus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

confeſſus. Quia revocare talem confeßionem non poteſt. l. 1. cum ibi not. C. de confeſſ.

An non & excuſari á pœna dupli ita negans aliquando poteſt?

℞. Omnino. 1. Cum ex errore juſto, ſeu probabili ignorantia negat. *Dd. hic. quia hæc pœna eſt in mentientem, & ſic delinquentem, at non delinquit qui juſto errore negat. Schneidw. hic. n. 8.* 2. Quando revocat inficiationem, & deinde confitetur, & quidem ante litem conteſtatam. *gl. hic. Puta 1. quando Actor ex tali confeßione legatũ vult probare. 2. quando ex negatione, non ex ſolutionis procraſtinatione Reum vult condemnari. Schneid. eod. n. 10.*

Quomodo proponitur?

℞. Dicit Actor Mævium teſtamento Titium heredem nominaſſe, in quo tali Eccleſiæ pro conſervatione miniſterii 100. aureos legavit: Titium hereditatem adiiſſe, Legatum verò Eccleſiæ, quamvis ſæpius admonitum, non ſolviſſe, ſed fraudulenter negaſſe & ad huc negare, vel ſine juſta cauſſa ſolutionem differre: Petere itaque ſe Titium heredem condemnari ad ſolvendum duplum dicti legati, puta 100 aureos legatos, & totidem pro pœna ſive fraudulentæ negationis, ſive injuſtè dilatæ ſolutionis.

Actiones mixtæ rei perſecutoriæ.

Quas actiones mixtas rei perſecutorias recenſet Imperator?

℞. Tres. 1. Familiæ erciſcundæ. 2. communi dividundo. 3. finium regundorum. §. 20. *hic.*

Cur dicuntur mixtæ?

℞. Quod ſunt directæ tam in rem, & primo quidem ac per ſe, puta pro diviſione rei & vindicatio-

dicatione. *Weſ. par. C. fam. erciſc.* quam in perſonam. *Text. eod. idque ex conſequenti ratione perſonalium præſtationum, Weſ. par. eod. Treutl. diſp. de mixt. fin. regund. action. theſ.* 1. *Aliàs etiam mixtæ dicuntur, quod hic uterque litigantium actoris & rei partes poteſt ſuſtinere. Perez. hic. l.* 15. *ff. fin. reg. l.* 44. *fam. erciſc. l.* 37. *ff. de. O. & A.*

Quatenus hoc verum?

℞. Ratione 1. initii hoc eſt, antequam judicium ſit conſtitutum. 2. arbitrii & voluntatis partium. 3. Quoad merita horum judiciorum. Non ſi conſtitutum judicium ſpectetur: quia tam in his, quam in aliis diſtincti ſunt Reus & Actor. *Vult. Inſt. eod. n.* 10. *Nempe is actor eſt qui primus ad judicium provocavit, vel ſi ſimul provocarunt, cui id ſorte obvenerit. Vult. eod. n.* 4.

Familiæ erciſcundæ.

Quæ eſt actio familiæ erciſcundæ?

℞. Quæ ex leg. XII. Tab. orta, datur cohæredibus quocunque jure de erciſcunda familia, ſeu dividendis rebus hereditariis, & de eo quod alterum alteri præſtare oportet. *Vult. com. Inſt. hic. n.* 4.

Quibus, adverſus quos, & ad quid competit?

℞. Directa *(eſt enim duplex)* datur ei qui de jure civili, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato coheres eſt, poſſidenti, vel non poſſidenti hereditatem, dummodo eum eſſe coheredem Adverſarius confiteatur. *per. text. l.* 1. *ff. h. t.* 2. Vtilis 1. heredibus; de Iure Prætorio 2. bonorum poſſeſſoribus. 2. fideicommiſſariis quibus reſtituta eſt

ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ex SC. Trebelliano hereditas. *l. 24. §. familiæ. ff. eod.* 3. Arrogato ad conſequendam quartam ex bonis arrogatoris. *l. 2. §. ſi quarta. ff. eod.* Adverſus 1. poſſidentem, vel non poſſidentem res hereditarias; *puta ſi aditâ hereditate aliquid geſſerit ex. gr. reditus receperit, vel damnum rebus hereditariis dederit. l. 22. §. fin. cum. l. ſeq. ff. eod.* Sed eum coheredem. *l. 1. l. 25. ff. eod.* 2. Inter filios quorum uni facta eſt inofficioſa donatio, *puta pro conſequenda legitima. l. 2. C. de inoff. don.* 3. Eum cui coheres partem ſuam vendidit. *l. heredes. §. ſi teſtator. ff. eod.* Et quidem ad ea ipſa ad quæ cohæredes ex quaſi contractu obligari ſupra, *lib. 3. tit. 28. §. familiæ erciſcundæ* diximus. *Vnde iſta, ut & cætera ibidem explanata, Lectori huc repetenda, ne actum agamus, monemus.*

Quamdiu datur?

℟. Sic eſt perpetua ut poſſidenti nulla obſtet temporis præſcriptio. *l. ult. C. com. divid.* non poſſidenti opponi poſſit exceptio triginta annorum. *l. 1. §. 1. ff. de ann. except. Pac. Epit. diſp. 19. theſ. 11.*

Quæ ſunt requiſita actionis familiæ erciſcundæ?

℟. 1. Eum qui agit & Reum eſſe coheredes. 2. Hereditatem eſſe aditam. 3. Res quarum diviſio petitur eſſe hereditaria. 4. Ejuſmodi ut dividi poſſint. 5. Eas ante non fuiſſe diviſas, ſive jure, ut nomina, ſive à teſtatore, ſive à coheredibus. *Quod diviſione ſemel facta, de iis quæ forte extra eam manſere, non actione hac (quæ non niſi ſuadente cauſſa, ut ante dictum, repetitur) ſed communi dividundo ſit experiundum.* 5. Vt is adverſus quem agitur diviſionem detrectet, aut non niſi iniquam admittat. *Vult. comm. Inſt. hic.*

Quo-

Quomodo proponitur?

R. Narratio inſtituitur ſecundum requiſita facti circumſtantiis applicata, & ſecundum ea petitur rerum hereditariarum diviſio, iiſque diviſis ſingulis coheredibus diviſarum partium ſingularium adjudicatio: Item ſi quidem in alicujus perſona prægravare videatur, ut invicem alter alteri certa pecunia condemnetur, & nomine adjudicato alter alteri de evictione cavere compellatur. *Oldend. claſs. 5. act. 8. ex eo Breder.*

Communi dividundo.

Quæ eſt actio communi dividundo?

R. Eſt actio (*priori plane affinis*) mixta, quæ datur iis inter quos res aliqua ex cauſſa legati, vel donationis, vel alia quacunque, honeſta tamen, eſt communis, ut res vel dividatur, vel quod alterum alteri ex æquo & bono præſtare oportet, vel utrimque præſtetur. *Vult. com. Inſt. eod. n. 18. Differens ab actione familiæ erciſcundæ quod illa inter coheredes, & quidem pro univerſali, & ſemel quidem, hæc pro re ſingulari, ex quacunque cauſſa communi, pluries detur. Ab actione pro ſocio, quod illa expreſſam ſocietatem præſupponit, & ad rerum inde utrimque communium communicationem & diviſionem dirigatur: hæc res particulares concernat ex incidenti aliquibus communes. Sec. dicta ſupra lib. 3. tit. 28. §. rerum communio. Plures convenientias & differentias vide apud Plateam hic. Breder. eod.*

Cui, adverſus quem, & ad quid datur?

R. Directa quidem (*nam & hæc duplex eſt*) 1. Ei qui ex quacunque, ſed legitima cauſſa, rem quam velit dividi habet communem, ac rei communis ſit dominus, ſive ſocius ſit, ſive non, idque ſive

ſive ipſe rem communem, ſive reus poſſideat. *l.* 2. *ff. com. divid.* 2. Vtilis, quaſi dominis. Puta 1. ei qui Publicianam habet, hoc eſt rem bona fide & ex juſta cauſſa poſſideat. *l. communi dividundo. ff. eod.* 2. Qui uſumfructum, pignus, & ſimilia jura cum alio habet communia. *d l. communi.* §. *ſi duo.* 3. Re communi extincta, vel deſinente communione, non domino ratione perſonalium præſtationum rei non cohærentium. *l. item Labeo.* §. *pen. ff. famil. erciſc. l. ſi quis putans. pr. ff. l. in ſumma. ff. hic.* 4. Creditoribus pignorum ſalvo jure debitoris. *d. l. communi.* 5. Fundum vectigalem habenti; *non ut diviſio fiat, ſed ut uni res adjudicetur, nec confundatur vectigalium præſtatio. d. l. communi. Non prædoni, aut rem communem ex delicto poßidentem. d. l. communi.* §. *inter prædones.* Adverſus eoſdem quibus competit, hoc eſt conſortem rem communem habentem, ſed aut negantem diviſionem, aut injuſtè dividere volentem; ut & adverſus ſingularem ſucceſſorem, ſi quidem ſocius partem ſuam alienaverit. *l.* 1. *C. hic. Quod nec invitus quis in communione maneat. t. ff. C. hic. nec ut iniquam diviſionem admittat cogi poteſt. d. l.* 1. *C. eod.* Datur autem ad ea ipſa ad quæ rem ut dictum communem habentes obligari ſupra. *d. lib.* 3. *tit.* 28. *diximus. Oldend. claß. act. Schneidw. Breder. eod.*

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. Duo 1. Rem eſſe communem. *l.* 1. *ff. h. t.* 2. Adverſarium ejus diviſionem, aut præſtationem ejus quod oportet detrectare. *Vult. com. Inſt. hic. n.* 20.

Quomodo proponitur?

℞. Deductis ſecundum facti ſpeciem requiſitis, petitur ut res omnes communes, vel ex illis una altera-

alteravè dividatur; vel ex accidenti, ſi quid forte ex dilata diviſione, aut aliter ex rebus vel re communi, alia, dolo, vel culpa ſocii non caſu fortuito *l. 26. ff. eodem.* abſit, damni reparatio, & impenſarum in rem communem factarum reſtitutio. *l. 14. l. ult. ff. eod.*

Finium regundorum.

Quæ eſt actio finium regundorum?

℞. Actio hæc (*quæ & finalis quæſtio dicitur, l. 11. ff. h. t. item limitis actio. c. inter memoratos.* XVI. *q.* 3.) eſt actio mixta inter confines prædiorum, & quidem ruſticorum; data in hoc ut limites mutua, ſive fundorum diviſione, ſive adjudicatione & condemnatione regantur, hoc eſt diſtinguantur. *Vult. ad Inſt. eod. n.* 23.

Quibus competit hæc actio, adverſus quos & ad quid?

℞. Directa quidem dominis fundorum, ſeu prædiorum ruſticorum, *de quibus controverſia, l. 2. ff. eod.* Vtilis verò beneficiario, emphyteutæ, uſufructuario, creditori jure pignoris poſſidenti. *l. 4. ff. eod.* Adverſus eoſdem quibus id concedi dictum, puta quemlibet vicinum (*excepto ſocio*) prædia ruſtica confinia habentem, & terminos vicini occupantem, *d. l. 4. §. qui communem. §. finium regundorum. ff. eod. Bred. hic.* (*Duplex quippe eſt judicium, ut & duo priora.*) Et datur quidem ad confinium fundorum ipſorum diviſionem, ſive ut termini conſtituantur novi, ſive ut antiqui reparentur. *l. 4. §. 4. ff. eod. §. fin. Inſt. de offic. jud.* 2. Item ad diſtinctionem adherentium juriſdictionum, ſive ſpiritualium, ſive temporalium. *Schneidw. & Bred. ex eo. hic.* 3. Ad impenſarum & fructuum poſt litem conteſtatam

per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

perceptorum computationem. *l.* 4. §. 2. *hic.* Quia ante litem conteſtatam bona fide percepti ſunt conſumentis, ſi mala fide percepti, condici poſſunt. *d.* §. 2. *Treutl. hic. theſ.* 3. 4. Ejus quod intereſt præſtationem. *d. l.* 4. §. 1. *Schneidw. hic. n.* 7.

Quæ ſunt requiſita actionis finium regundorum?

℞. Duo. 1. Agentium agros eſſe confines. 2. De finibus eſſe contentionem, ſive vetuſtate, ſive avaritia, temeritate, vel vi fluminis turbatis. *Vult. eod. n.* 27.

Quomodo proponitur?

℞. Poſt ſecundum requiſita facti ſpeciem deductam, petitur veterum terminorum officio judicis reſtitutio, vel ſi non appareant, novorum dejectio, ut ex accidenti ejus quod intereſt, & fructuum poſt litem conteſtatam habenda ratio, *Vult. eod. poſt. Oldend. eod.*

Quarta Diviſio Actionum.

A quantitate in eas deducta.

Quomodo actiones ſecundum quantitatem in eas deductam dividuntur?

℞. Quod ſunt vel in ſimplum, vel in duplum, vel in triplum, vel in quadruplum, nulla ulterius extenſa actione. §. 21. *hic.*

Quæ actiones dantur in ſimplum?

℞. Omnes actiones reales, item perſonales ex obligatione conventionali, (*puta vero, vel quaſi contractu*) ortæ; Ex delictis ortæ partim in ſimplum, partim in duplum, &c. Ita tamen, ut quod ultra ſimplum eſt, pœna ſit. Quæ ipſa vel legalis eſſe poteſt, *quando legibus definita delictis*

eſt impoſita (quam, ſed privatis impoſitam, hic quatenus ea non excedunt quadruplum, cum excedere poßint arbitrariæ, item ex publicis delictis modò reſpicimus) vel conventionalis contractibus ex conventione partium eſt adjuncta, quam hic non reſpicimus, *Vult. com. Inſt. hic.*

Quæ in duplum?

℟. In duplum agimus actione furti nec manifeſti, damni injuriâ dati ex lege Aquilia, depoſiti ex cauſa incendii, tumultus, ruinæ, naufragii; item adverſus depoſitum inficiantem, ſervi corrupti, ſive dolo malo & calliditate, ſive conſilio & hortatu, Actione ex teſtamento venerabilibus locis relicto, *ſecundum ſupra dicta.* §. 23. *hic.*

Quibus actionibus agitur in triplum?

℟. Tales actiones hodie non eſſe in uſu, ideò quod viatores, non ut olim, cum in jus vocant & judicata exigunt, veluti executores litium, ſportularum nomine nihil exigere poſſunt: & Iuſtinianus peculiarem legem ob majores ſportulas introduxit, §. *tripli* ait Perez. *eodem videatur textus.*

Quæ ſunt actiones in quadruplum?

℟. Quatuor. 1. *actio furti manifeſti*, de quâ jam egimus, & quam in quadruplum dari diximus ſupra. 2. *Quod metus cauſa* ei data qui juſtum metum paſſus eſt ob quem fecit quid, vel dedit in proprium detrimentum, contra eum qui metum talem incutit; de quibus duabus agemus ſtatim. 3. *Actio de calumniatoribus*, in eum data qui vel ipſe calumnioſo judicio aliquem vexavit, vel ut vexaret pecuniam accepit, *l.* 12. §. 6. *ff. de calum.* 4. Condictio ex lege adverſus executores litium plus æquo contra conſtitutionis Imperatoriæ normam à litigante quicquam exigentium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

tium, ſive ab actore, ſive à Reo quid expreſſerint. *Pac. notis. hic.* Ita ut triplum fiſco detur, ſimplum ei qui damnum eſt paſſus. *Nov. 124. cap. 3. Pac. eod. quadrupli. Perez. eod.*

An inter actiones dupli & quadrupli nulla eſt differentia?

℞. Imo hæc inter eas eſt diverſitas, quod quædam hujuſmodi ſint per ſe; puta actio furti nec manifeſti; ut in qua dupli eſt pœna, quædam ex accidenti legis Aquiliæ, ut in qua dupli non eſt pœna, niſi inficiatus ſit damnum is qui dediſſe convincitur, ut & in aliis quæ inficiatione creſcunt. Inter actiones quadrupli nihil intereſt, niſi quod qui rem vi abſtulit, ex juſſu judicis Actori reſtituens à quadruplo abſolvatur, & in quadruplo res contineatur. §. 26. *hic.*

Dic obiter quot ſunt omnino actiones quæ inficiatione creſcant?

℞. Septem. 1. legis Aquiliæ, 2. ex teſtamento legatorum nomine per damnationem relictorum. 3. piorum legatorum. 4. depoſiti, ſed in quatuor caſibus ſupra notatis ſpecialiter. 5. condictio ex ſyngrapha, ſi debitor neget ſe ſcripſiſſe, vel opponat non numeratæ pecuniæ exceptionem, idque falſo factum probetur. 6. condictio ex contractu habito in argentariis ſine ſcriptura. 7. actio judicati.

Actio ſervi Corrupti.

Feciſti in hac quarta diviſione mentionem trium actionum, quas explicare expedit, ſervi corrupti, & quod metus cauſa, & de calumniatoribus, *Dic quæ eſt actio ſervi Corrupti ſeu de ſervo corrupto?*

℞. Eſt actio in factum prætoria quæ dabatur adver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

adverſus eum, qui ſervum alienum *(vel ancillam)* corrupiſſet, vel ei dolo malo perſuaſiſſet, ut, cum bonus eſſet, malus; cum malus eſſet, deterior fieret, *l.* 1. *&* 2. *ff. eod.* §. 23. *hic.* Comparata ad exemplum legis Aquiliæ; ita tamen ut cum actio ex lege Aquilia competat quoties corpus; hæc competat quoties mores ſervi corrumpuntur; *gl. hic. in verb. deterior, Vult. eodem. n.* 4.

An ejus ergo aliquis uſus?

℞. Nullus directè, utiliter tamen datur de corruptis quoquo modo poteſtati noſtræ ſubjectis. ex. gr. patri de filio & filiafam. corruptis. *l.* 14. §. 1. *ff. eod.* & magiſtratui de corruptis ſubditis. *Dd. ad hunc.* §. marito de corrupta uxore. *Zaſ. hic. n.* 5.

An ipſi corrupto detur, vide Vult. id hic negantem juri conſentaneum eſſe, licet ſit æquitati.

Adverſus quos ergo datur utiliter hæc actio?

℞. Directa dabatur in eum cujus conſilio & hortatu ſervus alienus vel fugiſſet, vel contumax adverſus dominum factus eſſet, vel luxurioſè vivere cœpiſſet, vel quolibet modo deterior factus eſſet, §. 23. *hic.* Unde utilis in eum datur, qui poteſtati noſtræ ſubjectos moribus deteriores facit. 2. vel modò improbè ad quid faciendum ſollicitavit, etiamſi nihil effecerit. *l. ſi quis, C. de furtis, &c.* modò id fecerit dolo. *l.* 3. *ff. & ſeq. ff. h. t.*

Ad quid dabatur olim, hodieque datur?

℞. Olim dabatur directa in duplum. *Text. eod.* hodie, cum tantum competat hæc actio utiliter, arbitrio judicis pœnam committendam Vultejus exiſtimat, *Quod pœna incerta in jure ſit in arbitrio judicis. l.* 1. §. 1. *ff. de effract. Vult. eod. n.* 10. *Com. Inſt. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

℞. 1. Vt aliquis ſit corruptus. 2. Reus eum dolo malo corruperit. 3. Actor jus in corruptum habeat.

Quomodo proponitur?

℞. Pro facti circumſtantia deducit Actor, accommodata ad forum noſtrum narratione ſecundum requiſita, in ſpecie corruptionem, (*& quidem dolo malo & callidâ perſuaſione factam*) ejus in quem jus, (*& ipſum deducendum*) habebat ipſe, & aut pœnam arbitrio judicis relinquet, aut æſtimatis corrupti operis; (*quod fieri poſſe concedit Vultejus,*) & quod Actoris ob eam corruptionem ex patrimonio ejus abeſt, aget in duplum, *Vult. eod. n.* 10. *Confer. Oldend. Claſ.* 7. *act.* 2. *Bred. hic.*

Actio quod metus cauſſa.

Quæ eſt actio quod metus cauſſa?

℞. Eſt actio prætoria in perſonam, in rem ſcripta, data per illatum metum talem qui in conſtantem virum cadit damnum paſſo, per quam rei per vim vel metum talem extortæ quadruplum intra annum, vel poſt annum ſimplum ab eo conſequitur qui rem extortam poſſidet. *Bred. hic.*

Cui, adverſus quem, & ad quid datur?

℞. Datur metum præſentem talem paſſo qualis in definitione eſt expreſſus, i. ſive in ſua, ſive in liberorum, vel conjunctorum ſuorum perſona, *l. metum autem præſentem.* §. *volenti. l. nec timorem. ff. eod.* Contra 1. metum ſive per ſe, ſive per alium inferentem; etſi res ad alium pertineat. 2. Contra rei per metum ablatæ poſſeſſorem vel detentatorem, ſive lucrativo, ſive onero-

roſo, ſive ſine titulo, *l. Item ſi cum exceptione §. Pædius quoque d. l. metum autem præſentem. ff. eod.* 3. Adverſus populum, curiam, collegium, vel corpus, ſi ex dolo adverſariorum aliquid ad eos pervenit. 4. Si plures metum intulerunt, adverſus ſingulos in ſolidum, *Oldend. Claſ. 6. act. 10. n. 1.* 5. Adverſus ejus qui metum intulerit heredes: In id quod ad eos pervenit, imò & heredes heredis; Licet nihil ad eos pervenit. *d. §. Pæd.* Quia ſufficit ſemel perveniſſe. *l. videamus. ff. eod. Vult. eod.* Et quidem 1. ut quicquid metum paſſo abeſt in integrum & priſtinum ſtatum reſtituatur. 2. venientibus etiam in reſtitutionem fructibus perceptis, & qui ab impedito per metum percipi potuiſſent, omnique commodo & emolumento, ſive res extiterit, ſive quocumque modo perierit; modò non fuiſſet peritura apud metum paſſum, ita ut vel rem ipſam, vel ejus æſtimationem petere poſſit. *l. 1. C. de his qui vi metuſve cauſ. geſt. ſunt. l. in re furtiva. ff. de Condict. furt.* Ita tamen ut interitu quidem rei, ſine dolo, & culpa ipſorum, liberentur bonæfidei poſſeſſores metus ignari: ad fructus tamen, ſed modò perceptos, teneantur. *Old. eod. n. 6. 7.*

Quæ ſunt requiſita hujus actiones?

℞. Duo. 1. Actori illatum eſſe metum qui in conſtantem virum cadat, ſive in propria perſona eum paſſus ſit, ſive in perſona liberorum, vel uxoris. 2. Actorem exinde ſenſiſſe damnum: Si quidem agitur adverſus alium quam qui metum intulerit, ipſum lucrum ſenſiſſe. *Vult. eod. n. 27.*

Quomodo proponitur?

℞. Deducta ſecundum requiſita & circumſtantias facti ſpecie, petitur rei reſtitutio, & præterea triplum ejus, vel ſi quid factum ejus æſtimatio ut fiat in quadruplum. Non fit autem ſemper con-

demnatio ſecundum petitionem Actoris; puta ſemper quidem in id quod abeſt, vel ejus æſtimationem; in pœnam, verò tum demum, ſi res arbitrio judicis non reſtituatur, §. *item actio infr. h. & ſec. modò dicta. vide Vult. & Old. eod.*

Actio in factum de Calumniatoribus.

Quæ eſt actio in factum de Calumniatoribus?

℞. Quæ datur in eum qui pecuniam accepit, *aut aliud commodum ſenſit*, ut alicui per calumniam negotium in judicio faceret, vel non faceret. *Pac. Epitome. diſp. 20. theſ. 6. Puta tales hoc loco calumniatores dicuntur. Adverſus quos quomodo etiam aliæ dentur actiones, vide Schneid. & Oldend. eod.*

Cui adverſus quos & ad quid hæc actio?

℞. 1. Ei qui pecuniam non turpiter dedit ne calumnioſum negotium ipſe pateretur, & tamen paſſus eſt, ſive ipſe, ſive alius ejus nomine dedetit, §. *quadrupli h.* 2. Ei qui innocentis miſertus pro eo, etiam neſciente, ne vexaretur, in judicio per adverſarium dedit *l. ſi quis ab alio. §. ſi autem. ff. eod.* 3. Ei in cujus læſionem ut calumniam pateretur data, *l. & generaliter. §. illud erit notandum ff. eod.* 1. Adverſus pecuniam dantem, ut alteri negotium calumnioſè fiat, vel non fiat. 2. Adverſus eum qui accepit pecuniam, vel aliud quodvis lucrum ut in judiciis aliquem moleſtaret injuſtè litibus, vel juſtam quocunque modo cauſam proderet, *l. 1. §. ff. eod. tit.* Non heredibus, *quia pœnalis eſt*, & quod ſufficere ipſis debet quod datam à defuncto pecuniam per condictionem ob turpem cauſſam repetere poſſit; neque in heredem, niſi in id quod ad eum pervenit, *Itidem quia pœnalis eſt. Vult. eod. n. 35.* Datur autem

intra annum in quadruplum ejus pecuniæ quam quis accepiſſe dicitur. (*qui computatur ab eo die quoquis calumniam ſibi ſtructam reſciverit,*) poſt annum in ſimplum, *l. annus. l. 1. ff. eod.* Incipit autem actio tam in dantem, quam in accipientem pecuniam ſtatim ab eo die quo data eſt pecunia, etſi nihil factum, *l. generaliter. pr. ff. eod. Oldend. eod.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

℞. 1. Vt pecunia, *vel alia res quæ in patrimonio eſſe poſſit, l. 1. 2. 3. ff. eod.* ſit data ut alteri temerè lis moveretur, ſi agatur adverſus eum qui pecuniam alteri dedit; Sin autem qui accepit conveniatur, & accepta ſit, ſive ut alteri calumnioſam actionem ne recipiens inſtitueret, ſive ne calumnioſum negotium faceret. 2. ut data ſit ob negotium calumnioſum judiciale, vel quod quis in judicio movere poterat, *gl. ſupra. ff. eod. Schneidw. hic.* Licet alii etiam pro calumnia extra judicium commiſſa, vel committenda dari hanc actionem putent, *Bred. hic. ex Iaſone hic. n. 85.*

Quomodo proponitur?

℞. Actor dicit cum Reo ſibi nihil unquam negotii fuiſſe, Reum verò 20. aureos accepiſſe, ut ſibi Actori litem moveret; ſciviſſe verò nihil ſe juris habuiſſe, ex quo Actori judicium dictare poſſit: Nihilominus tamen à Reo apud talem judicem Actorem ſeſquiannum vexatum: Petere itaque ſe, Iudicis ſententia pronuntiari, Reum dictam pecuniam calumnioſe, & contra juris prohibitionem accepiſſe, ipſumque condemnari, ut actori quadruplum ejus, id eſt 80 aureos perſolvat. *Oldend. eod. & ex eo Bred. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quinta Diviſio Actionum.
In bonæfidei & ſtricti juris.

Quæ eſt quinta actionum diviſio?

℞. Quod aliæ actiones, ſive reales, ſive perſonales ſint bonæfidei, aliæ ſtricti juris, §. 20. *hic.* Diſtinctione deſumta ab intrinſeca actionum qualitate, quæ tum ipſam actionem, tum executionem ejus reſpicit. *Perez. hic.*

Quæ dicuntur actiones bonæfidei?

℞. Bonæfidei actiones ſunt in quibus libera poteſtas à lege permittitur judici ex bono & æquo æſtimandi quid Actori reſtitui debeat, §. 30. *hic.* Stricti juris actiones ſunt in quibus judex præciſè adſtrictus eſt de re in judicium deducta pronunciare ſecundum naturam eidem actioni à legibus, vel partium conventione datam, *l. 99. ff. de Act. & Oblig. Perez. eod.*

Vnde hæc diviſio actionum; cum in omnibus contractibus bona fides ſit neceſſaria?

℞. Quomodo hoc non impediat, quod ipſi contractus alii ſtricti juris, alii bonæfidei dicantur, ſupra explicatum, *lib. 3. tit.* 14. Hic habe; cum contractuum ea ſit diverſitas, ut vel ex natura ipſorum, vel ex partium conventione præciſè ad id ſolum quod conventum eſt, vel etiam ad id quod ex æquo & bono præſtandum videtur partes obligent, non mirum eſſe ſi lex vel ſola, inde bonæfidei judicia & ſtricti juris facit, vel ſecundum eam conventio partium, inter ipſas ſpeciatim leges faciens.

Enumera actiones bonæfidei & ſtricti juris?

℞. Enumerantur ab Imperatore bonæfidei hæ: ex emtovendito; locatoconducto; negotiorum geſtorum; mandati, depoſiti; pro ſocio; Tutelæ;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Tutelæ; commodati; pignoraticia; familiæ erſciſcundæ; communi dividundo; præſcriptis verbis; quæ de æſtimato proponitur; & ex permutatione competens; hereditatis petitio; *idque ſecundum Iuſtiniani conſtitutionem*, §. 28. *hic.* Stricti autem juris actiones ſunt reliquæ omnes: (*puta quod exceptio firmet regulam in caſibus non exceptis*) ut actio ſtipulati; *quod conceptione verborum ſolenni adſtringatur*; & mutui; *quod lege ipſa ad certum petendum Actor adſtringatur, in iſto contractu ceſſante judicis arbitrio. Perez. hic.*

An & actio ex ſtipulatu pro dote exigenda eſt ſtricti juris?

℞. Regulariter quidem ſecundum ſtipulationis naturam: at verò cum ex conſtitutione Iuſtiniani in locum uxoriæ actionis (quæ bonæfidei fuit) ſucceſſerit, placuit & hanc bonæfidei eſſe, ſive interpoſita, ſive intermiſſa ſit ſtipulatio, *ut quæ favore mulieris ſemper interpoſita fingatur*, §. 29. *hic.*

Quæ ergo eſt inter actiones bonæfidei & ſtricti juris differentia?

℞. Quintuplex. 1. In bonæfidei judiciis, neglectâ verborum ſubtilitate, quibus contractus eſt conceptus, libera poteſtas eſt judici quantũ Actori debeat reſtitui ex æquo & bono æſtimandi: in ſtrictis tenorem verborum Actoris petentis præcisè ſequi debet. 2. In bonæfidei judiciis, ex officio judicis, ab initio fructus dantur, & poſt moram uſuræ, licet ex obligatione non veniant: in ſtrictis nec fructus veniunt, nec uſuræ currunt, niſi poſt litem conteſtatam. 3. In bonæfidei judiciis juratur in litem; non regulariter in ſtrictis. 4. In bonæfidei judiciis contractus cui dolus cauſam dedit ipſo jure nullus declaratur, non in

quem incidit dolus, in ſtrictis non minus contractus cui dolus cauſam dedit valere declaratur ipſo jure. 5. In bonæfidei judiciis olim compenſatio fiebat ipſo jure; in ſtrictis, ex præſcripto D. Marci, oppoſita doli mali exceptione, inducebatur. Qua hodie ſublata, per Iuſtiniani conſtitutionem differentia, in qualibet actione tam bonæfidei quam ſtricta, tam perſonali quam reali, compenſatio fit ipſo jure; in debito quidem liquido ante rem judicatam à parte propoſita & probata, *§. 30. hic. Perez. eod. De compenſatione verò vide latius ſupra. lib. 3. Tit. 30.*

De petitione hereditatis.

Recenſuiſti inter actiones bonæfid. petitionem hereditatis & negotiorum geſtorum, tutelæ, pignoratitiam (quamvis quod compendio agimus, præterire aliquas cogamur actiones,) *ob earum meritum nobis tractandas; dic qualis actio eſt hereditatis petitio?*

℟. Eſt actio univerſalis (*utpote qua rerum univerſitas, petitur non res ipſæ, niſi per conſequẽtiam, quatenus ſub univerſitate illa continentur*) 2. in rem, *unde petitionis nomen, quo propriè actiones in rem deſignantur.* 3. mixta; *quia habet præſtationes quaſdam perſonales quamvis alii ſimpliciter realem malint, Vult. Inſt. hic.* 4. bonæfidei, *Nempe talis ab Imperatore facta, cum ante ſtricti juris eſſet, vel ſaltem an eſſet dubitatum, Vult. eodem.*

Quomodo definitur?

℟. Eſt vindicatio hereditatis, *Vult. Iuriſpr. l. 2. cap. 22.* ſeu actio in rem, quâ is qui ſe heredem dicit utitur adverſus eum, qui jus pro poſſeſſore, vel herede habet, poſſidetve rem hereditariam, quamvis

quamvis minimam, *l. 9. & 10. ff. h. t. Hotom. hic. n. 2. ex Vult. eod.*

Quotuplex eſt?

℞. Triplex: alia civilis, ſeu directa; aliâ prætoria, ſive poſſeſſoria; alia mixta ex utraque. *Vult. Iuriſpr. lib. 2. cap. 22.*

Quæ eſt civilis?

℞. Qua is qui ſe heredem dicit utitur adverſus eum qui jus pro herede, vel poſſeſſore habet, *Vult. eod.*

Cui datur & adverſus quem?

℞. Sive in totam hereditatem, ſive in partem intendatur (*modo talis ſit pars quæ jura habeat hereditaria, Oldend. eod.*) datur heredi cuicunque, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato heres ſit, (*Nec enim minus quis eſt heres eſt ex minima parte quam ex maxima, vel etiam aſſe. Quia non ex rebus hereditariis, ſed jure ſuccedendi æſtimatur hereditas. Vult. eodem.*) modò hereditatem ab alio poſſeſſam ipſe agnoverit. 1. Etiam filio adverſus patrem, ſi agatur de materna ſucceſſione, *l. fin. hic. Weſemb. par. hic. n. 8.* 2. Sive per ſe, ſive per alium, heres ſit, *puta vel per eum quem habet in poteſtate, filiumfam. vel ſervum, vel extraneum cui ſucceſſit. Old. Claſ. 1. act. 1.* 3. heredi heredis. *Quia heres heredis primi teſtatoris etiam heres cenſetur, l. 1. & 3. ff. de pet. her.* 4. Etiam emtori hereditatis contra rerum hereditariarum poſſeſſores, non venditorem; *quia contra eum habet actionem perſonalem. Schneidw. hic.* Adverſus 1. omnes qui ex titulo invalido ſcienter res hereditarias poſſident, *l. 13. §. 1. hic.* non ſingulari, ſed vel pro poſſeſſore vel pro herede, *Vult. eod.* 2. Etiam eos qui dolo deſierunt poſſidere, *puta alienata hereditate ne ipſi convenirentur.* 3. Qui ut poſſeſſores hereditatis liti ſe

obtulerunt. 4. Debitorem hereditatis, *ſiquidem ſe heredem defuncti contendat.* 5. Contra poſſidentem pretia rerum hereditariarum, vel debita exacta à debitoribus hereditariis, *l.* 16. §. *ſed & is. ff. eod.* 6. Contra habentem actionem occaſione rerum hereditariarum, ut eam cedere domino teneatur. *Schneidw. hic.*

Quis dicitur pro herede vel poſſeſſore poßidere?

℞. Pro herede poſſidere dicitur is qui cum non ſit, heredem ſe eſſe bona fide putat, vel ſciens ſe heredem non eſſe, tamen ſe ut heredem, gerit. Pro poſſeſſore poſſidere dicitur, qui non contendens ſe heredem eſſe, nec ullum poſſeſſionis ſuæ titulum allegans nec allegare valens, res hereditarias poſſidet. *Vult. eod.*

Quid venit in hanc actionem?

℞. Res omnes hereditariæ quæ in dominio defuncti fuerunt, corporales, incorporales, (*ſervitutibus exceptis*) etiam à defunctæ poſſeſſæ modo, vel detentæ, commodatæ, pignoratæ, rerum venditarum pretia, pecuniæ à debitoribus exactæ, fructus, & acceſſiones rerum omnes perceptæ, percipiendæ, tam conſumtæ quam extantes: ſi quidem ſit malæ fidei poſſeſſor, *qui ſecundum ante dicta ne expenſas quidem deducit. Vult. eod.*

Quæ ſunt hujus actionis requiſita?

℞. A parte Actoris duo. 1. Vt ſit heres defuncti de cujus hereditate quæritur quocunque jure, ſive ex aſſe, ſive ex parte. 2. Vt ante inſtitutam actionem non habuerit rerum petitarum poſſeſſionem, *Quia poſt adeptā poſſeßionem amplius non ſunt hereditariæ, ſed proprium patrimonium poßidentis, Schneid. & Vult. hic.* A parte Rei ſimiliter duo. 1. Vt Reus hereditatem, vel partem ejus poſſideat, vel dolo poſſidere deſierit, vel ſe liti obtu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

obtulerit. 2. ut poſſideat pro herede, vel poſſeſſore, ſive alio titulo invalido, *Vult. eod.* 3. Ut res fuerint mortis tempore, ſive dominii, ſive poſſeſſionis vel detentionis ejus, de cujus hereditate quæritur, *Vult. eod. ex Schneidw. eod.*

Quomodo proponitur?

℞. Actor dicit Sempronium defunctum, cum eſſet ſui juris & haberet liberam bonorum ſuorum adminiſtrationem, ſcripſiſſe legitimum teſtamentum; In eodem autem teſtamento ſe Actorem vel in totum, vel in partem heredem ſcriptum eſſe, hereditatemque Sempronii adiiſſe, Reum verò eam, vel partem, vel aliquam rem poſſidere; Quamvis admonitum ejuſdem reſtitutionem recuſare: Itaque ſe petere ipſum declarari ſententia verum ac legitimum Sempronii heredem, & proinde Reum condemnari ut hereditatem prædictam, vel ejus partem unà cum fructibus & emolumentis reſtituat. *Old. eod.*

An verò ſemper hereditatem petens tenetur exprimere, ex teſtamento, an ab inteſtato ſit heres?

℞. Parte non opponente, minime; ad evitandas tamen dilatorias exceptiones, tutius eſt ut fiat. *Bart. in l. 3. hic.* Et ſi quidem ex teſtamento heredem ſe dicit, id probabit per oſtenſum teſtamentum non vitioſum, nec cancellatum: Cum ab inteſtato, exprimet & probabit ſe adgnatum defuncti eſſe proximum. *Treut. diſp. hic. theſ. 7.*

Quæ eſt prætoria hereditatis petitio?

℞. Qua bona hereditaria, in quorum poſſeſſionem quis eſt miſſus, ab eo qui illa pro herede vel pro poſſeſſore poſſidet, reſtitui petuntur. *Vult. eodem.*

Quæ in hac obſervanda?

℞. 1. Sicut heredis petitio civilis datur heredi: ita hanc dari bonorum poſſeſſori, qui vice here-

dis

dis eſt, *ſec. ante dicta*. 2. Eſſe vel ordinariam, quæ ex ipſo Prętoris datur edicto, ſecundum ordinem ab illo definitum, vel extraordinariam, quæ nulla certa edicti parte continetur, ſed ex novis legibus competit. *ſecund. ea quæ dicta ſunt ſupra ſub Tit. de bon. poſſeſſ.* 3. Eadem hic obſervanda quæ in civili hereditatis petitione; retenta ſaltem diſtinctione hereditatis & bonorum poſſeſſionis.

Quæ eſt mixta, ſcil. ex jure civili & prætorio, hereditatis petitio & quomodo definitur?

℞. Querela inofficioſi teſtamenti; de qua ſupra actum cum ſit titulo ſpeciali, obiter modò agemus.

Dic ergo quæ ſunt requiſita hujus querelæ, & quomodo proponitur?

℞. Requiſita juxta propoſitionem ſunt manifeſta: Dicit enim Actor ſe contra officium pietatis eſſe exheredatum, vel præteritum. 2. Inſtitutum verò heredem ex teſtamento hereditatem adiiſſe: Petere itaque ſe reſcindi tabulas, illiſque reſciſſis omnia ſimul reſcindi eo contenta, non modò inſtitutionem, ſed & legata, fideicommiſſa, aliaque (*jure quidem veteri*) vel ſolam inſtitutionem, *jure novo*.

Actio Negotiorum geſtorum.

Quid eſt actio negotiorum geſtorum?

℞. Quomodo ex geſtione negotiorum duplex naſcatur actio, ſupra explicatum, & utraque definita; adeò ut hic utriuſque requiſita, & quomodo proponantur, reſtet explicandum.

Quæ ſunt requiſita hujus actionis?

℞. 1. In directa quidem ut abſentis negotia ſint geſta. 2. Et ſponte quidem, ut directa detur, quod aliàs ſi vel neceſſitate, vel ejus ſuſpicione, geſta

ſint, utilis modò actio locum habeat, *l.* 2. §. *hic. actione. ff. hic.* 3. Vt negotium geſtum ad Actorem aliquo modo pertineat; hoc eſt aut geſtu ipſo, aut cura, aut ratihabitione. *Bred. hic.* In contraria verò, 1. Vt negotia abſentis ſint geſta per Actorem abſque mandato. 2. Non cadat in ſpeciale nomen contractus, vel quaſi. 3. Sit geſtum utiliter, vel inceptum reſpectu domini, licet effectum non habuerit, *Bred. hic.*

Quomodo proponitur utraque?

℞. In *directa* dicit Actor, ſe rebus ſuis ita exigentibus nuper aliquamdiu abſuiſſe: Interim Reum ſine ullo mandato negotia ſui Actoris adminiſtraſſe: Malè verò geſſiſſe, vel adminiſtrando centum aureis negotium deterius feciſſe: Petere itaque ſe, ipſum Reum condemnari ac legitime compelli, ut reddita ratione negotiorum geſtorum, reſtituat, quicquid apud ſe habet reliquum ad Actorem quoquo modo pertinens, & ideò centum aureos nomine damni ſolvat. In *contraria* dicit Actor; Se nuper Titii negotia geſſiſſe cum domus ejus ruinam minabatur: Se Actorem impendiſſe de ſuo ære in prędicta negotia aureos decem: Reum verò, quamvis multoties admonitum, dictos aureos ei ſolvere obſtinatè recuſare, aut obligatione Actorem liberare: Sumptus verò prædictos, ſe in diario ſuo deſcripſiſſe, cujus tenorem in cauſſæ progreſſu edet: Adhæc ſe pro pecunia in res Titii impenſa uſuras ſolviſſe; Petere itaque ſe Reum condemnari in dictæ pecuniæ, unà cum uſuris ſolutionem, vel ut obligatione ob res geſtas cum Reo contracta ipſe liberetur, ac ut ne officium ei non ſit damnoſum, Reus omnibus modis præſtet.

Actio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Actio Tutelæ.

Quæ eſt actio tutelæ ?

℞. Et ipſam eſſe duplicem; unam directam quæ datur pupillo contra tutorem, alteram contrariam quæ tutori datur contra pupillum, ſupra dictum, *Tit. de oblig. quæ ex quaſi contract.* cum utramque ſupra, Titulis de Tutelis à nobis tractatam putaremus; nunc ſciendum, pupillo adverſus tutores duplicem dari actionem, unam tutelæ, alteram de rationibus diſtrahendis vocatam.

Quæ eſt actio tutelæ directa?

℞. Eſt actio perſonalis quæ finita tutela pupillo datur ut actus ſui & adminiſtrationis reddat rationem tutor, *l. 1. pr. §. pro officio ff. de tutel. & rat. diſtr.*

Cur dicis hanc actionem dari finitâ tutelâ ?

℞. Quia abſurdum videri poſſit rationes adminiſtrationis ab eo deſiderari qui adhuc adminiſtrat, *l. niſi finitæ. l. ſi tutori. §. abſurdum. ff. de tut. & rat. diſtr. Hodie tutor ſingulis annis compelli poteſt ut rationes reddat, ſicut & quilibet adminiſtrator alius, Clem. 1. de relig. domib. c. 1. de cleric. ægrot. n. 6. Idque etiam ex conſtit. Caroli V.* in der Policey ordnung *in comitiis Auguſtanis.* 1548. *repetita à Rodolpho. II.* 1577. *Vult. Com. Inſt. hic.*

Cui, adverſus quem datur & ad quid ?

℞. Pupillo & ejus heredi adverſus tutorem qualemcunque, ejuſque ſucceſſores, *Weſ. par de tit. & rat. diſtr. Qui ſi plures & ſolvendo ſint., prout quidem tales ſunt, in partes viriles.* 2. Contra fidejuſſores defenſores, curatores bonorum & nominatores, *l. 4. ff. de fidejuſſ. & nominat. & her.*

tut. &

tut. & curat. l. 1. *C. eod. Bred. hic.* 1. Ad reddendas à tutore actus ſui & adminiſtrationis rationes. 2. reſtituendas res minoris quas adhuc penes ſe habet. 3. Ad ejus quod dolo vel culpa tutoris abeſt commodi, vel adeſt damni præſtationem. *Bred. eod. Weſ. par. hic.*

Quæ eſt actio de rationibus diſtrahendis ?

℞. Eſt actio (*ex lege duodecim tabul. deſcendens, tum data cum datur actio tutelæ*) competens pupillo adverſus tutorem de iis rebus quas ex bonis pupilli durante tutela abſtulit; *l.* 1. §. *pen. ff. eod. Weſ. par. eod.* Et datur quidem propter furti nec manifeſti ſpeciem, quam factum habet, in duplum. Nec tranſit, quia pænalis eſt, in heredes. *De diſtrahendis hic jam diſtractis, conturbatis & finitis dicta, Cujac. ad Paul. lib.* 2. *tit.* 30.

Quæ eſt actio tutelæ contraria ?

℞. Quæ datur tutori contra pupillum de his quæ ei per tutelam abſunt, quatenus ex officio ſumtus fecit, vel obligatus ſit, *Treut. theſ. 6. diſp. de reliquo jure tutelæ, &c.*

Cui, quando, adverſus quem, ad quid datur?

℞. Non ſolum tutori, ſed & utiliter protutori, (*hoc eſt ei qui cum non eſſet, tamen quaſi tutor negotia pupilli geßit.*) & curatori (*ut & prior directa utiliter datur minoribus*) Itidem finito tutoris officio, (*ſed eadem cautelá*) adverſus pupillum, vel adoleſcentem, ad ea conſequenda quæ propter tutelam abſunt, (*dummodo bonâ fide & ex officio facti ſint ſumtus, & ſuſceptæ obligationes*) licet contrarium habuerint exitum, *Weſ. par. de contr. tutelæ & utili actione.*

Quæ ſunt requiſita utriuſque actionis directæ & contrariæ ?

℞. *Directæ* tria. 1. Quod tutor pupilli bona adminiſtraverit. 2. Quod in adminiſtratione dolum

ſeu culpam in faciendo vel non faciendo commiſerit, *ſed pro ratione inſtituendæ actionis*. 3. Tempus adminiſtrandæ tutelæ ſit finitum, *pro ratione juris Romani. Bred. hic.* Contrariæ, requiſita ſunt. 1. adminiſtrata bona eſſe pupilli à tutore. 2. ex eâ adminiſtratione ob ſumtus ex officio factos, vel obligationem ſuſceptam quid tutori abeſſe.

Quomodo utraque proponitur?

℞. In directa actione dicit Actor pupillus, Titium fuiſſe tutorem ſuum, & tutorio nomine per decem annos negotia ſui Actoris geſſiſſe, Finitam nunc eſſe tutelam (*puta ſecundum jus Romanum*) Ideoque ſe autoritate ſui curatoris agere ut rationes ſuæ adminiſtrationis tutor Titius reddat, & de malè & non ex bona fide geſtis damnum reſarciat. Petere itaque ſe eum condemnari ut reddita ratione tutelæ geſtæ & omiſſæ reliqua præſtet, & omnia bona pro adminiſtratione tutelæ tacite ſibi obligata reſtituat, &c. *Bred. hic.* In contraria Actor dicit ſe tutelam Sempronii geſſiſſe, In ejus verò adminiſtratione ob (*cauſſas enarrandas*) plurimum (*quod & ipſum ponendum*) expendiſſe: Se verò tutelæ munere, quod pubertatis ætatem attigerit pupillus, liberatum; non peti à Sempronio ab Actore rationes: forte quod plus expenſum ſciat quam ei abſit: Petere itaque ſe Sempronium judicio compelli ad exaudiendas rationes & ſumtuum ex officio & bona fide factorum reſtitutionem. *Reliquas formulas ad tutelæ materiam pertinentes videat lector apud Oldend. Claſſ. 4. act. 31. & ſeq. uſque ad. 37.*

De pignoratitia actione.

Quid eſt actio pignoratitia?

℞. Ea

℞. Ea quomodo duplex ſit, una directa, altera contraria, jam ante, cum de pignore ageremus, explicatum & utraque definita.

Cui, adverſus quem, & ad quid datur utraq;?

℞. *Directa* datur debitori pignoris recipiendi cauſſa, vel ejus pretii, aut ejus quod intereſt, *l. 32. ff. de neg. geſt. l. pen. ff. de pign. act.* adverſus creditorem cum quo contractum eſt, aut ejus heredem (*non adverſus tertium poſſeſſorem, jure quidem civili. Vult. com. Inſt. hic.*) Contraria datur creditori adverſus debitorem ad id quod ei pignoris cauſſa probabiliter abeſt; puta ad neceſſarios ſumtus & impenſas in rem pignoratam factos, & in id quod intereſt; puta ſi forte debitor ſciens æs pro auro, vel rem alienam, aut alteri ante obligatam oppignoraverit, *l. 1. in fin. l. 16. §. contra. ff. h. t.* vel generaliter ſi in pignore male ſit verſatus, *l. 9. ff. h. t. Quando hæc actio detur ſupra expoſitum; puta exoluto debito; quod maxime verum in directa, in contraria aliquando ſecus, Vult. eod.*

Quomodo utraque proponitur?

℞. 1. In directa dicit Actor rem ſibi fuiſſe oppignoratam. 2. debitum pro quo fuit oppignorata eſſe ſolutum vel cauſſam debiti ſublatam, quoquo modo id voluerit creditor, licet non ſit ſolutum (*puta ſi forte fidejuſſoribus ſibi caveri voluit, &c.*) Reſtitutionem pignoris à creditore ſine cauſſa negari: Petere itaque ſe Reum condemnari, & compelli ut rem nexu pignoris liberatam, & quidem integram, nec deteriorem factam reſtituat, unà cum refuſione uſurarum, fructuum, perceptorum & percipiendorum, vel eo quod intereſt, &c. In contraria (*quam vel ultro inſtituere, vel intentata directa per reconventionem poteſt*) dicit Actor ſe Reo tot aureos mu-

tuo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

tuo dediſſe, ipſum verò eam ob rem ſibi Actori equum ſuum pignoris cauſſa obligaſſe: Iſtum verò ſe Actorem propriis expenſis aluiſſe & paviſſe. Reum autem debitum quidem exoluere, ſeque Actorem pignus reſtituere paratum eſſe: At ſumtus in alendo & paſcendo equo oppignorato refundere Reum recuſare: Petere itaque ſe ipſum condemnari ut pecuniam mutuo datam, unà cum ſumtibus impenſis reſtituat & exſolvat. *Bred. eod. vide Old. Claſ. 3. Act. 12. & 13.*

Actiones arbitrariæ.

Arbitrariæ actiones an tertiam actionum ſpeciem ratione qualitatis faciunt?

℞. Non; ſed ſui natura ſunt ſtricti juris, à quo actionum genere ab accidenti modò diſtinguuntur, conceſſo ex eo judici arbitrio, ex quo dependent, §. 31. *hic. Perez. eod.*

Quatenus ergo differunt à ſtricti juris judiciis?

℞. Quatenus cum in ſtrictis judiciis præciſè ſequamur id quod ſive lege, ſive conventione partium definitum eſt, hic præter naturam actionis propoſitæ (*puta propter contumaciam Rei creditori non ſolventis*) largius judici ſit arbitrium; Quod in ejuſmodi actionibus ferè incertum quid petatur, aut æſtimatio incerta, vel Actoris in litem jurejurando, vel arbitrio judicis commiſſa, *d. §. ſi Perez. eod.*

Cur igitur dicuntur arbitrariæ?

℞. Quia judex in illis actionibus antequam totam cauſam definiat, quomodo Actori ſatisfieri debeat prius arbitratur; eo effectu ut ſolvens intra tempora definita & pœnam evitet & rem ſolam præſtet; alias rigidè in id quod Actoris intereſt, & in quantum ab eo juratum Reus condemnatúr,

natur, *l.* 18. §. 1. *ff. de dolo l.* 68. *ff. de rei vind.* *heres. hic.*

Quid differunt actiones bonæ fidei & arbitrariæ?

Rℽ. 1. In bonæ fidei actionibus poteſtas libera quantum Actori reſtitui debeat ex bono & æquo æſtimandi judici ex causâ actionis competit: In arbitrariis id non inde, ſed à judicis arbitrio dependet: & ita quidem, ut non ſic quemadmodum in bonæ fidei judiciis poteſtas ſit libera: ſed à conditione hac: (NISI REVS IVSSVI IVDICIS IVSTE LOQVENTIS PARET,) dependeat. 2. Actiones omnes bonæ fidei ſunt in perſonam præter hæreditatis petitionem. Quædam arbitrariæ etiam in rem. 3. Bonæ fidei actiones ex contractibus innominatis deſcendunt; Arbitrariæ quædam quidem ex contractu, aliæ verò ex nuda conventione, vel ex quaſi delicto, item ex poſſeſſione, vel quaſi. *d.* §. 30. & 31. *hic. Perez. eod.*

Quæ Exempla arbitrariarum actionum recenſet Imperator?

Rℽ. Enumerat quidem aliquas, puta Publicianam, Servianam, & quaſi Servianam ſeu hypothecariam; omnes in rem; Præterea quod metus causâ, de dolo, de eo quod certo loco, & ad exhibendum actiones; omnes in perſonam. Plures tamen ſunt, ſive in rem, ſive in perſonam, ut rei vindicatio, confeſſoria, & negatoria, item Pauliana in rem: ſic & Faviana, ſeu Calviſiana, & redhibitoria, rerum amotarum, aliæque in perſonam. *d. ff.* §. 1.

Quomodo demonſtras actiones ab Imperatore recenſitas eſſe arbitrarias?

Rℽ. Quia in iſtis omnibus actionibus habet locum judicis ex æquo & bono ſecundum cujuſque

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

que rei de qua actum eſt naturam æſtimatio, quemadmodum Actori ſatisfieri oporteat. *ſec ante dicta.*

Oſtende hoc in ſingulis actionibus?

R. *Publiciana* eſt arbitraria; quia in hac judex rem jubens reſtitui, ſi reſtituatur, abſolvit Reum: ſin minus, ut in rei vindicatione, ſic & hic manu militari eam auferri jubet: ſi rem dolo deſiit poſſidere, eam quanti Actor in litem juraverit, & ipſe ordinaverit judex condemnat. *Menoch. & Coraſ. Serviana & quaſi,* ſeu *hypothecaria;* Quia hic ſi poſſeſſor Reus juſſus rem reſtituere pareat, ſoluta etiam Actori pecunia eum judex abſolvit; ſin minus, rem militari manu aufert; & dolo deſinens poſſidere ac judicis præceptum illudens, quanti in litem ab Actore juratum condemnatur, arbitrio judicis juramentum Actoris moderante. *l.* 16. *ff. jurej. l.* 4. §. *fin. ff. de in lit. jur. Quod metus cauſâ;* quia ſi rem ablatam arbitrio judicis non reſtituit, quam evitare poſſet, reſtituendo, quadrupli pœnam ſuſtinet, *l.* 14. §. 3. *ff. quod onet. Cauſſ. Actio de dolo;* quia & hic doloſus arbitrio judicis rem non reſtituens, & quanti res ea erit, ſeu quanti intereſt deceptum non eſſe, cum notâ infamiæ condemnatur. Quam pœnam, facta ante condemnationem reſtitutione evitat, *l.* 18. *ff. de dolo malo. De eo quod certo loco;* quia qui certo loco ſe ſoluturum conſtituit, alibi quidem conveniri poteſt, ſed judex arbitrabitur quanti intereſt Rei in loco conventionis potius, quam in eo ubi Actor experitur, ſolvere. *l.* 2. 3. §. *ff. de eo quod certo loco. Ad Exhibendum;* quia hæc datur ſi rem exhiberi Actoris interſit eo eventu, ut ſi id probaverit, Reus ad exhibendum condemnetur; Vel non obtemperans judicio quantum in litem juratum, *l.* 3.

§. 2.

§. 2. *ff. l.* 4. *C. ad exhibendum. In cæteris actionibus ab Imperatore non recenſitis cum ſimile ſit Iudicis arbitrium, ſimili etiam ratione conſiderandum; puta ita; quod Reus non parens judicio ex inobedientia gravius ſententia judicis condemnetur.*

Iis hiſce, & bonæ fidei actionibus qualem ſententiam feret judex?

℞. Curabit ut quantum fieri poteſt certam, id eſt, rei certæ pecuniæve (licet de incerta quantitate, verbi gratia, actum ſit) ſententiam ferat: *Incerta enim pronunciatio rei judicatæ vim obtinere non poteſt.* §. 32. *hic.*

Quomodo feret certam ſententiam?

℞. Si talem ferat ex quâ apparet quid, quale, & quantum ſit id in quod Reum condemnat. *arg. l. certum.* 6. *ff. ſi certum. pet.* ſive res aut quantitas certa verbis ſit expreſſa, ſive certitudo haberi poſſit per relationem ad aliud, puta ad acta, teſtamenta, codicillos, &c. *l. ait. prætor.* §. 1. *ff. de re jud. l.* 2. *C. de ſent. quæ ſine certa quan. prof. Vult. com. Inſt. ad* §. *curare. hic. Nempe ſententia libello & actis debet eſſe conformis, & ipſe libellus, quoad rem petitam, cauſam & actionem certus.*

Quid ſi libellus ipſe ſit incertus?

℞. Conſiderandum, an actio ſit univerſalis, hoc eſt quæ de ſui natura multa univerſaliter in ſe continet, *ut petitio hereditatis, actio familiæ erciſcundæ*, &c. an generalis, *hoc eſt, ad id quod non quidem jus univerſum, plura tamen capitula ſub ſe continet competens, ex. gr. negotiorum geſtorum, tutelæ, pro ſocio, &c.* An particularis, vel ſingularis, *hoc eſt, quæ ad res particulares datur.* 1. In duabus prioribus admittitur incertus libellus: In poſterioribus minime, niſi res talis debeatur al-

terna-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ternative, *utpote quo caſu electio generaliter ſpectat ad debitorem.* 2. vel genus, *puta equus*, & debitor nondum declaravit quam ſpeciem, *puta equum*, dare velit. 3. vel dubium ſit an res extet: *quo caſu vel rei, vel æſtimationis admittitur petitio.* 4. vel factum ab aliquo præſtandum petitur, *utpote quo caſu vel facti præſtatio, vel ſi non fiat, intereſſe recte petitur.* 5. vel intereſſe, ſive principaliter petatur, ſive acceſſoriè. 6. Fructus percepti & percipiendi, cum expenſis factis & faciendis, &c. *Vide Schneidw. hic. & nota.* 1. *ob incertum libellum non vitiari proceſſum niſi parte opponente.* 2. *ipſum verò Actorem pendente judicio declarare eum debere, Schneidw. eod.*

Cum ſententia debeat conformis eſſe libello, quid juris ſi Actor eo ſit complexus plus quam ſibi debetur?

℞. Olim cauſsâ cadebat, ſive in perſonam, ſive in rem ageret; nec facile reſtituebatur; niſi vel ætatis lubrico; vel tali errore lapſus eſſet, qui & jam in conſtantiſſimum caderet. Hodie aliud jus obtinet. §.33. *hic. Nicaſ. de Voerda hic.*

Quot modis plus petitur?

℞. Quatuor. 1. *Re*, quando major quantitas petitur quam obligatione continetur; puta 20. cum 10. modò debentur. 2. *Tempore*, quando purè petitur, id eſt confeſtim ſolvendum, quod modo in dies & ſub conditione debetur. 3. *Loco*, quando quid certo loco ſolvi aut dari debet, alio loco purè, mentione loci in ſtipulationem deducti omiſsâ, petitur. 4. *Cauſſâ*; quando quod in genere vel alternative modò debetur, petitur in ſpecie certâ: atque ita in debito generali & alternativo debitori competentem ſibi arrogat electionem creditor. §. 34. *hic. Perez.*

Dic quid hodie juris circa plus petitionem?

℞. Et

℞. Et conſtitutione Zenonis plus tempore petens inducias Reo debitas cogitur duplicare; & cum unum tantum deberet, duos menſes, cogitur exſpectare, refuſis inſuper Reo litis expenſis. Iuſtinianus ſua lege eum qui re, cauſſâ, loco plus petit, damnorum, quæ ſportularum nomine ex hac cauſsâ acciderint, in triplum jubet condemnare. §. 35. *hic. & tit. C. de plus petit. Perez. hic.*

Quid ſi Actor minus ſua intentione complexus fuerit quam ei debeatur?

℞. Talis ſine periculo, *id eſt ſine ullo incommodo*, agit, ut nec totum, nec partem debiti amittat: imò verò liberum ei eſt reliquum in eodem, vel alio judicio perſequi: non obſtante ei, de alia re agenti, rei judicatæ exceptione, §. 36. *hic. Perez. hic.*

Quid ſi aliud pro alio petatur ab Actore?

℞. Et hoc nihil ei periculi afferre placuit, ſed permittitur ex diverſo ut in eodem judicio errorem commiſſum corrigat. §. 37. *hic. Perez. hic.*

An ergo permiſſa eſt libelli emendatio & quouſque?

℞. Si ita emendatur libellus ut ejus mutetur ſubſtantia, & relicta priore altera eligatur actio, uſque ad litis conteſtationem ex communiore ſententia; aut, ſi probabilis Actoris ſit error, refuſis protelati proceſſus expenſis, & Reo poſt editam actionem novam dato deliberandi ſpatio, etiam poſt eam ex aliorum ſententia: Si abſque ſubſtantiæ mutatione eâdem manente ſententiâ obſcura modò declarentur, aliquid addatur vel declaretur, uſque ad ſententiam admittitur. *Rosb. praxi civili, Tit. 34. n. 25. & ſeq.*

An una tantum actio ſingulis libellis proponitur in eodem judicio?

℞. Imò verò permiſſa etiam in eodem libello actio-

actionum cumulatio; præſertim ſi res, cauſſa petendi, actioneſque diverſæ quidem ſint, ut ſimul ſubſiſtere & tractari poſſint, *Dd. in l. edita. C. de edend. Gayl.* 1. *obſ.* 63. Minime verò. 1. Si actiones ſint contrariæ, *Gayl.* 1. *obſ.* 62. *n.* 5. *Niſi vel alternativè proponantur Mynſ.centur.* 4. *obſ.* 11. *Gayl.* 1. *obſ.* 62. *n.* 9. *ubi in Camera id obſervari teſtatur.* 2. *vel ſub conditione, puta dico teſtamentum nullum, vel ſi ſit validum, eſſe inofficioſum.* 3. *vel Actor ex errore & juſta ignorantia contrarias actiones proponat.* 4. *vel unum tantum ex contrariis actionibus proſequatur, Quia libellum cenſetur reformaſſe. Rosb. eod.* 1. Si unâ actione intentatâ aliæ perimantur, vel unius electione altera tollatur. 2. Si ſententia in priore lata parit rei judicatæ exceptionem in altera. 4. vel ſolutio unius alterius parit liberationem; *ex. gr. miſta actio tollit rei perſecutoriam, ſi cum eâ concurrat, Quia Actor per miſtam actionem jam ante rem eſt conſecutus, l. qui ſervum in ſi ff. de O. & A. Rosb. eod.*

Sexta Actionum Diviſio.

Quæ eſt ſexta actionum diviſio?

℞. Qua ab effectu dividuntur in eas per quas ſolidum debitum perſequimur, & conſequimur, & eas per quas minus perſequimur quam nobis debetur. §. 36. *hic.* Poteſt verò hic etiam petitio fieri in ſolidum, licet executio non fiat in ſolidum, ſed in id quantum Reus facere poteſt.

Quæ exempla talium actionum ſic recenſet Imperator?

℞. Actionem 1. de *peculio* adverſus patrem vel dominum competentem. 2. de *dolo*, competentem peculiari, vel ejus heredibus ſoluto matri-

monio

monio ad ejus repetitionem. 3. Actionem *emancipato filio*, adverſus parentem, vel aliquem ex aſcendentibus competentem, Vel *liberto* adverſus patronum. 4. Quando *ſocius* cum ſocio agit judicio ſocietatis. 5. Item quando *donatarius*, agit ex cauſſa donationis. 6. Quando condemnatio eſt ex cauſâ oppoſitæ compenſationis & admiſſæ. Quando agitur cum eo qui bonis ceſſit. §. 36. *& ſeqq. hic.*

Oſtende has omnes actiones non eſſe in ſolidum?

℞. 1. Actio de *peculio*, adverſus patrem vel dominum competens non eſt in ſolidum; quia, licet ſolidum adverſus patrem vel dominum perſequi poſſimus, tamen pater vel dominus non tenetur niſi peculio tenus; ut condemnari non poſſunt, niſi quatenus in peculio eſt, ut ſi in eo minus ſit, ultra vires peculii non teneantur, *ſec. ante dicta. &* §. 36. *hic.* 2. Actio de *dote*, non eſt in ſolidum; quia licet maritus ſtricto jure teneatur ad ſolidam dotis reſtitutionem, tamen ex æquitate placuit maritum eatenus tantum condemnari debere, quatenus facere poteſt, id eſt quatenus facultates ejus patiuntur: ut eatenus tantum vel in ſolidum, vel in minus damnetur: Item quia propter retentionem dotis ob impenſas in eam factas marito conceſſam ipſo jure dos minuitur; quatenus in quantitate conſiſtit; Quatenus verò in ſpecie conſiſtit, eam maritus retinet donec impenſas factas recuperaverit. §. 37. *hic.* 3. Actio qua parens à filio emancipato convenitur non eſt in ſolidum; quia & hic tantum in quantum facere poteſt tenetur, & quidem non modò ex æquitate, ſed & neceſſitate, *quia excuſſos planè parentes filii alere cogerentur*: ſimiliter patronus liberto non ultra quã facere poteſt, tenetur; *quod & omnibus quibus honos debetur conceſſum*, §. 38. *h.* 4. Socio cum ſocio

agente judicio ſocietatis, ſive ſocii ſint univerſorum bonorum, ſive certæ negotiationis, idem jus eſt, ex fraternitate quę inter ipſos contracta cenſetur; *niſi quis ſe ſocium eſſe negaverit, aut ex cauſſa doli ſit obligatus.* §. eod. 5. *Donatori ex cauſſa donationis convento à donatario*, idem jus eſt, ne ad inopiam ſua liberalitate deducatur: *Poſſe autem facere intelligitur non niſi deducto omni ære alieno*, §. eod. 6. *Compenſatio* admiſſa huc quoque refertur, quatenus eo facto Reus non in ſolidum, ſed eatenus tantum quatenus ſumma petita excedit id quod ipſi Reo debetur, condemnatur, §. 39. 7. *Actio contra eum qui bonis ceßit* huc refertur, quatenus talis, licet ceſſione facta, non planè liberetur à creditoribus, ſed iis adhuc maneat obligatus; ita ut is ad pinguiorem fortunam rediens ſatisfacere teneatur: tamen in tantum modò damnandus ſit, quantum facere poteſt, *id eſt ita ne defraudetur alimentis quotidianis:* Idque humanitatis ratione, quæ non pati videtur in ſolidum damnari & excuti fortunis ſuis privatum, §. 40. *In omnibus Schneidw. & Perez. hic.*

De ceſſione bonorum.

Quot ceßionis bonorum ſunt ſpecies?

℞. Duæ: Vna, cum quis bona ſua habet pro derelicto: Altera (*de qua hic tantum agimus*) cum quis debitor bona ſua ſponte dimittit & creditoribus concedit.

Quale jus hæc ceßio eſt?

℞. Eſt juris potius beneficium, ſive remedium miſerabile debitori ad evitandos carceres conceſſum.

Quæ ergo hujus ceßionis eſt utilitas?

℞. 1. Quod bonis cedens, (ut dictum) carceres

res evitat; Vel ab iis liberatur, idque ſive ipſa ante, ſive poſt ſententiam fiat. 2. Quod, cum ceſſio non liberet cedentem à debito, ſi poſt factam ceſſionem ad pinguiorem redeat fortunam, non teneatur (*ut hic docet Imperator*) niſi in quantum facere poteſt; id eſt ne egeat deducto. *Text. hic. Schneidw. eod.*

Qui poſſunt bonis cedere?

℟. Omnes debitores, ſive patres: ſive filiifam. *l. 7. C. qui bon. eod. juſs. quia hi bona habere poſſunt quæ patri non quæruntur*, etiam fæminæ, *d. l. 7.* etſi nihil in bonis habeant, modò habere & poſſidere poſſint, *Syntagm. Tholoſ. lib. 22. cap. 9. n. 4. Puta qui bona neque habitu, neque potentia habent, hoc eſt nec poßident propria, nec poßidere poſſunt, bonis cedere non poſſunt, ex. gr. Eccleſiaſtici regulares, quibus bona ſeparatim habere inhibitum. Tholoſ. eod.*

An indiſtinctè verum, debitores cedere bonis poſſe?

℟. Imò verò ut quidam ut cedant bonis cogi non poſſunt, puta ii qui tantũ tenentur, in id quod facere poſſunt, ut milites, &c. ita alii etſi velint cedere bonis non poſſunt. Puta 1. qui bona ſua in fraudem creditorum alienarunt. 2. Qui ſpe futuræ ſucceſſionis contraxerunt. 3. qui foro cedunt, 4. prodigi. 5. Spoliatores. 6. deportati. 7. banniti. 8. dives qui ſolvendo eſt. 9. qui cum contrahit, ſcit ſe non eſſe ſolvendo. 10. debitor ad fiſci collectas, ſeu tributa obligatus. 11. ad factum præciſè obligatus, 12. obligatus ex delicto, vel quaſi. 13. Ii quibus lex municipalis hoc privilegium negat; ut in Gallia alienigenæ, in Belgio indigenæ, niſi impetrata à Principe veniâ. *Tholoſ. eod. cap. 9. & 10. per totum. Bruno de ceſſ. bon. per diverſas quæſtiones.*

Pro qualibus ergo debitis admittitur ceſsio bonorum?

℞. Pro debitis civilibus; non pro mulcta ex crimine debita, nec pro debito fiſcali, non pro oneribus & muneribus fiſcalibus, *Tholoſ. eod. cap. 9. per totum.*

Quomodo fit ceſsio bonorum?

℞. De jure civili abſque aliquâ ſolennitate, ſolâ voluntatis profeſſione, etiam per nuntium & epiſtolam, *l. in omni. & l. fin. C. qui bon. ced. poſſ.* Debet tamen cedens 1. debitum agnoſcere. *l. pen. & fin. C. eod.* 2. & omnia ſua bona uſque ad quadrantem indicare, *gl. in d. l. fin. Quia ſubtrahens quippiam neganti ſimilis eſt.* 3. item cavere de ſolvendo, ſi redeat ad pinguiorem fortunam, ſive per fidejuſſorem, ſi eum invenire poteſt, ſive jurato. *Bruno. eod. qu. 7. princ. n. 9.* 4. Debitores inſtare debent & petere debitum. *Quia beneficium hoc eſt neceſsitatis cauſſa conceſſum. Schn. hic. n. 15.* Pro diverſis tamen populorum ſtatutis & moribus aliæ atque aliæ ſunt ſolennitates, *Tholoſ. eod. cap. 11. Quæ in Batávia noſtra ſint vid. Inſtruct. Curiæ Holl. art. 227.*

Quis eſt effectus ceſsionis & quos tangit?

℞. Effectus eſt liberare debitorem à carcere, & ab aliis injuriis creditorum, non à debito, *l. 1. l. cum & filiifam. Qui bon. ced. poſſ. Puta non tollit ſubſtantiam obligationis, ſed effectum ejus durante inopiâ, impedit. Tholoſ. eod. cap. 13. n. 1.* Et quidem reſpectu creditorum tempore ceſſionis priorum, non eo poſteriorum, niſi de novo bonis debitores cedant, *Bruno eod. qu. princ. 10. n. 5.* Nec reſpectu fidejuſſorum, *§. 4. Inſr. de replic. hic.*

An qui ad ceſsionem bonorum admitti non debent non habent aliud medium quo juventur?

℞. Licet

℟. Licet creditores per quinquennalem dilationem oblatam debitoribus ceſſione bonorum uti volentibus obeſſe non poſſint, *Bruno. eod. qu. 21*: debitores tamen qui ad ceſſionem bonorum admitti non debent, quinquennali à creditoribus conceſsâ uti poſſunt, *Bruno. eod. qu. 26.* Sed qui quinquennalem obtinet, etiam virtute novi reſcripti ad ceſſionis beneficium non admittitur, *niſi in eo ſit appoſita clauſula non obſtante quinquennali ante impetrata. Bruno. eod. qu. 27.*

TIT. VII.

Quod cum eo qui in aliena poteſtate eſt negotium geſtum eſſe dicatur.

AN *omnes actiones competunt tantum ex eo quod quis contractu proprio, vel per ſe geſsit?*

℟. Imò verò quædam actiones oriuntur ex contractu alieno, quæ quidem juxta Pacium Epitome hic theſi. 9. non tam ſunt actionum veræ ſpecies, quam qualitates & adjectiones.

Cur ergo ſeparatim proponuntur?

℟. Quatenus cum in aliis actionibus tantum ſit ſimplex petitio in eum qui contraxit, hic duplex datur actio ex contractu contrahenti, 1. adverſus eum ipſum quo contraxit, modò cum eo jure agi poſſit, 2. adverſus eum cui contrahens eſt devinctus. Adjectiones verò dicuntur, tum quod adjiciantur condictionibus quæ inter ipſos contrahentes ſimpliciter dantur, tum quod in iis adjiciatur cauſſa ex quâ appareat cur in eum actio detur adverſus quem inſtituitur, *Vult. Iuriſpr. 2. cap. 14. n. 2. 3. 4.*

Quotuplex eſt illa cauſſa?

℟. Duplex; una communis ex contractibus eo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

rum qui ſunt ſui juris, vel alieni: Altera ex contractibus eorum duntaxat qui ſunt alieni juris, Et illa quidem eſt præpoſitio, hæc juſſus, tributum, peculium, de in rem verſo. *Vult. eod.*

Quæ talium actionum hic recenſentur ſpecies?

℞. 1. Quod juſſu. 2. Exercitoria. 3. Inſtitoria 4. Tributoria, 5. De peculio. 6. De in rem verſo.

Explica propius cauſſam harum actionum?

℞. Ea eſt. 1. quod ſint prætoriæ ex æquitate introductæ, ne quis in contractu ſuo fallatur. 2. Quod dentur omnibus qui ex quovis contractu agere poſſunt. 3. In patrem, dominum, etiam eum qui vice domini eſt, *ut in quemvis præponentem, licet neque pater, neque dominus ſit.* 4. Quod detur in ſolidum in id quod ex contractu debetur; licet aliquãdo eventus non reſpondeat, id eſt Actor non conſequatur ſolidum; ſed vel tantum quantum in peculio eſt, *ut in actione tributoria & de peculio*; aut quatenus in rem verſum probatur, *ut in actione de in rem verſo.* 5. Quod affines ſint hæ actiones & ſæpe concurrant; ideoque cum ex diverſis cauſſis fluant, unius electione altera non conſumatur. *Prudens tamen actor eſſe debet ne omiſſa actione qua facillime ſolidum conſequi poßit, eam inſtituat qua probandi onus ſuſcipiat, & ejus defectu ſolidum non conſequatur; puta in actione de in rem verſo & de peculio. §. cæterum hic. Schneidw. hic.*

Quæ eſt actio quod juſſu?

℞. Actio quod juſſu, (*ſic dicta ex initialibus verbis edicti quo concepta eſt*) eſt actio prætoria perſonalis quæ datur ei, qui cum filio aut ſervo contraxit, adverſus patrem dominumvè cujus juſſu contractus celebratus eſt, quatenus juſſum eſt, *Pac. Epitome hic. Quod fidem patris vel domini*

mini is qui contraxit ſecutus videatur, l. 1. pr. ff. §. 1. hic. l. 3. ff. eod. Iuſſui autem ratihabitio comparatur, Weſ. par. hic.

Quid ſi ſupra id quod juſſum eſt contractum ſit?

℟. Ejus nomine non actione quod juſſu, ſed actione de peculio, vel aliâ experiundum, *Vult. Iuriſpr. 7. eod. n. 19.*

Ex qua cauſſa datur actio quod juſſu, quibus & in quantum?

℟. 1. Ex omnibus quidem contractibus, etiam mutuo juſſu patris accepto; (*quod ex SC. Macedoniano non aliter mutuum accipiat filiusfam.*) 2. Ex delictis; ſi quidem id pater juſſerit vel dominus, aut non prohibuerit; quod ex eo ipſi videantur deliquiſſe, *Schneidw. hic. n. 8.* In ſolidum; ſed ita ut ſolidum ſit non quatenus ex contractu debetur, ſed quatenus juſſum eſt: *l. 3. ff. eod. Schneidw. eod. Vltra quod jubentem obligari iniquum videtur.*

Quomodo proponitur hæc actio?

℟. Allegatur & probatur cauſſa agendi, nempe juſſum eſſe; & quidem in eam rem de qua agitur: & ejus quod actum, ſeu quod contractum eſt petitur ſolutio. *l. 3. l. ult. ff. eod. Schneidw. eod.*

Quæ eſt actio exercitoria?

℟. Eſt actio quæ datur in exercitorem ex contractu magiſtri vel promagiſtri navis, ob id, ſeu ex ea cauſsâ ob quam navi præpoſitus eſt inito. *§. 2. hic. Treut. diſp. de commodato. theſi. 10.*

Quæ eſt actio inſtitoria?

℟. Eſt actio quæ datur ei qui cum inſtitore de negotiis ad ipſius negotiationem pertinentibus contraxit; Adverſus eum qui eum præpoſuit, ut conſequatur & tanti damnetur præponens; quod inſtitorem eo nomine facere oporteret, ſi cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

eo civiliter ageretur. *Treut. eod. theſi. 11. §. eod. hic.*

Quis hic dicitur inſtitor, præponens, exercitor, magiſter?

℞. *Inſtitor* dicitur qui negotiationi terreſtri præpoſitus eſt; *ſic dictus quod negotiis gerendis inſtet. Præponens*, dicitur dominus, vel alius quilibet qui eum negotio præpoſuit, *l. 3. & 18. ff. de inſt. act. Nec refert an inſtitor ſit mas vel femina, liber vel ſervus; proprius vel alienus. Vt nec refert quis vel quæ præpoſuerit. Exercitor* dicitur is ad quem quæſtus quotidianus & lucrum navis ſpectat, ſive dominus navis ſit ipſe, ſive conductor. *Magiſter* navis is dicitur qui ab exercitore navi eſt præpoſitus, totius navis curâ ei demandatâ, §. 15. *l. 1. in l. & §. f. ad l. Rod. Perez. hic.*

Actio exercitoria ex quibus cauſſis, contra quem, & ad quid datur?

℞. Datur ex omnibus contractibus ſecundum legem præpoſitionis, non cum nautis (*quanquam ex eorum delictis etiam in exercitorem actio detur, l. 1. §. fin. ff. naut. cap. ſtab.*) ſed cum magiſtro navis initis: Et quidem in exercitores; ſi plures ſint, adverſus unum in ſolidum: (*quod is qui contraxit non tam ejus cum quo contraxit, id eſt magiſtri, quam ejus cujus negotium gerit, id eſt exercitoris, fidem ſecutus videatur:*) Ad id conſequendum quod ipſi ex contractu magiſtri debetur, & ipſe magiſter conventus civiliter ſolvere teneretur. §. 2. *hic. Weſ. ff. par. hic.*

Ex quibus cauſſis datur inſtitoria adverſus quos, & ad quid?

℞. Datur ex qualibet negotiatione terreſtri, adverſus omnes qui inſtitorem præpoſuerunt, aut quorum nomine præpoſitio facta eſt, *l. 5. §. fin. ff. hic.* etiam in mulierem, *l 7. §. 1. ff. eod.* pupillum,

pillum, ſi tutoria authoritate præpoſitio facta eſt, *l. 9. ff. eod.* vel ſi præponenti ſucceſſerit, *l. 17. §. 2. ff. eod.* Et quidem in ſolidum, *etſi plures ſint qui propoſuerint, l. 5. pr. l. 13. §. fin. cum. l. ſeq. ff. h. t.* Ad id quod ex contractu inſtitoris Actori debetur, & ipſe inſtitor conventus civiliter ſolvere teneretur. *l. ex contractibus. C. eod. §. ult. hic.*

An ergo hæ actiones in multis conveniunt?

℞. Imo & 1. quidem in eo quod utraque detur in ſolidum. 2. Quod detur contra ſingulos qui navim aut tabernam exercent. 3. Vtraque ad contractus omnes & qualiacunque negotia referatur. 4. Vtraque ſit perpetua, id eſt tam heredi quam in heredem detur. 5. Vtraque in præpoſitione fundata non obliget eum qui præpoſuit, niſi in eo quod contractum eſt, ejus rei gratia cui præpoſitus erat. *l. 1. §. 1. l. 5. §. 1. ff. de inſt. act. Perez. hic.*

An non datur hæc actio utraque etiam ei qui præpoſuit adverſus eos cum quibus inſtitores, vel exercitores contraxerunt?

℞. Minimè: *quia non indiget prætorio auxilio, ſed remediis legitimis ſecurus eſt, quibus præpoſitos convenire poteſt, aut ſibi acquiſitis actionibus, ſi inſtitor in ejus ſit poteſtate, aut ceſſis, l. 1. de inſt. act. l. 1. de exerc. act. princ.* Niſi rem aliter ſervare nequeat, *d. l. 1. de inſt. act. in fine. Puta cum inſtitor cedere actiones non poteſt. Vtpote quo caſu neceſſitas eſt præponenti utiles dare actiones, perinde ac ſi ipſe contraxiſſet. Minime vero ſi ſolvendo non ſit, modò cedere actiones poſſit. Weſ. par. de Inſt. act.*

In quibus differunt hæ actiones?

℞. *Ratione perſonæ obligatæ ex contractu inito.* 1. in eo quod exercitor non tantum ex contractu

 magi-

magiſtri, verum etiam ſubmagiſtri tenetur; præponens non niſi ex contractu ſolius inſtitoris tenetur. 2. *Ratione ejus quod in actionem venit*, quod in exercitoria pater ex contractu filii, vel magiſtri à filio (qui voluntate patris exercuit) præpoſiti teneatur in ſolidum: in inſtitoria minime, ſi eo volente filius peculiares merces exercuit: ſed in tributum unà cum creditoribus peculiaribus venit. *l. pr. & §. 1. ff. de exerc. act. d. l. 1. §. 19. Perez. hic.*

Quæ eſt actio tributoria?

℞. Eſt actio prætoria perſonalis, qua petitur ut pater vel dominus cujus filius ſervuſve cum aliis contraxerunt, merces peculiares cum aliis creditoribus æqualiter dividant. *§. introduxit. hic.*

Quomodo fit inter dominum, patrem, & creditores hæc diſtributio?

℞. Pro rata debiti: Puta ſi merx peculiaris ſit 30 in quam pater vel dominus 15. contulerint, duo extranei ſinguli 15. dominus, vel pater tributoria conventi ſibi 10. accipient, & ſingulis creditoribus 10. tribuent. *l. fin. ff. de tribut. act.* Iſtam verò diſtributionem prætor ei permittit. Sin verò dominus crediderit duntaxat 10. Extraneorum quiſque viginti, in merce autem peculiari fuit 30. accipiet tantum ſibi dominus, 6. creditoribus ſingulis 12. conferet. Quo facto totius mercis completa æſtimatione, nullus creditorum alio erit potior, damno inter eos æqualiter communicato, quamvis nullus debitum conſequatur. *Per. h.*

Tributoria actio in quo differt ab exercitoria & inſtitoria?

℞. 1. *Materia*: Quod tributoria ſit de merce peculiari; cæteræ duæ actiones de merce cui præpoſitus eſt magiſter vel inſtitor. 2. *Ratione obli-*

gationis:

gationis: Idque 1. quod ex inſtitoria vel exercitoria teneatur qui navi vel tabernę contrahentem præpoſuit; ex tributoria qui ſcivit & paſſus eſt ſervũ vel filium negotiari. 2. quod pater vel dominus non tantum obligetur qui ſervum vel filium; ſed & qui liberum hominem vel ſervum alienum præpoſuit: in tributoria vero tantum teneatur is qui ſcivit ſervum proprium vel filium negotiari. 3. Ex illis actionibus is qui propoſuit in ſolidum, Tributoriâ pater vel dominus pro rata convenitur, ſi in diſtributione plus quam par eſt deduxerit, *Perez. eod.*

Quæ eſt actio de peculio?

℞. De hac actum ſupra tit. *6.* inter actiones prætorias perſonales. *Videat ibi Lector.*

Quæ eſt actio de in rem verſo?

℞. Eſt actio prætoria perſonalis quæ ex contractu filiifam. vel ſervi datur iis qui cum filio, vel ſervo contraxerunt, in patrem, vel dominum de eo quod in patrimonium ejus redactum eſt, & quidem quatenus redactum eſt. *§. præterea. hic. Perez. eod.*

Quid intelligitur in rem verſum?

℞. Omne id quod in rem patris, vel domini à filio, vel ſervo bona fide neceſſariò & utiliter impenſum eſt; *l. 3. §. 1. & ſeq. ff. hic. d. §. præterea. hic. Et procedit quidem hæc actio etiam infeliciter factis citra culpam ſervi expenſis: Voluptuarii autem ſumtus in hanc actionem non veniunt. d. l. 3. §. 4.*

Quid ſi in rem nihil ſit verſum?

℞. Non huic, ſed de peculio actioni locus erit, & præſtabitur quantum in peculio eſt; in quo ſi nihil ſit, nihil creditor conſequetur. *Perez. hic. Ex regula, quod Vnuſquiſque antequam contrahat debet ſcire conditionem ejus cum quo contrahit;*

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

quam ſi non exploraverit, ſibi imputare debet damnum quod propria culpa ſentit. l. 19. ff. de R. I.

An ergo hæc actio de peculio, & de in rem verſo aliqua ratione conveniunt?

℞. Imò verò una hic eſſe dicitur actio: *ſed hac ratione quod inſit actioni de peculio, & in peculio computetur id quod in rem verſum eſt.* Diverſa tamen utriuſque eſt condemnatio. *De peculio puta inſtituta actione non damnatur dominus niſi quatenus in peculio eſt; De in rem verſo verò inſtitutâ, damnatur in ſolidum, nec admittitur compenſatio. verſ. licet enim hic. §. 4. hic. l. 1. §. fin. l. 1. & 17. §. ff. de in rem verſ. Perez. hic.*

Cum inter has actiones tanta ſit convenientia nec minor diverſitas, an non actori qua velit agere electio datur?

℞. Omnino, ſed eliget commodiſſimam & pleniſſimam; *Vna autem electa non datur ad aliam regreſſus: Vnde malè ſibi conſulet ſi actione quod juſſu, exercitoria & inſtitoria præteritis, agat actione de peculio, vel in rem verſo: Quod illæ faciles probatione ſolidam pariant condemnationem; in his verò difficiliores ſint probationes, quantum puta ſit in peculio, vel in rem verſum: Quod res peculiares, aut quod creditum in utilitatem domini ſit verſum non ita notum ſit extraneis. §. cæterum. 5. hic. Perez. eod.*

Dixiſti quatenus ex contractu filii, vel ſervi obligari dominus, vel pater poſſit, an id perpetuum eſt?

℞. In ſervo quidem; non itidem in filiofam. *Cum ſervus ex contractu ſuo naturaliter tantum, non etiam civiliter obligetur; filiusfam. verò utroque jure, §. 6. hic. l. 14. ff. de O. & A. l. 44. ff. de pecul.* Vnde qui cum filiofam. contraxerunt duos habeat obligatos, filiumfam. in ſolidum, & pa-

trem

trem peculio tenus: *Cum ſervus civiliter conveniri non poßit, Perez. hic.*

An & hoc in filiofam. ſemper procedit?

R. Minime; ſed fallit ex SC. Macedoniano, & quidem in cauſſa mutui; *Puta quod ex iſto SC. perpetua exceptione tutus eſt pater adverſus eos qui ex contractu mutui à filiofamil. initi contra ipſum actionem movere velint; nec minus ipſe filius ex contractu proprio conventus adverſus convenientem tutus eſt. §. 7. hic. Vide ſupra tit. quibus modu re contrahitur oblig.*

Feciſti quidem ſupra hujus SC. mentionem, ſed hic quia ejus facit Imperator mentionem, plenius id explicandum: Dic ergo quæ eſt ſumma iſtius SC.?

R. Prohibet mutuas dare pecunias eis qui ſunt in poteſtate parentum, & ei qui crediderit denegat actionem tam adverſus ipſum filium filiamve, nepotem neptemve: (& quidem ſive adhuc ſint in poteſtate, ſive parentis morte vel emancipatione ſuæ poteſtatis eſſe cœperunt,) quam adverſus patrem avumve, ſive eos habeat in poteſtate, ſive emancipaverit, *Text. §. 7. hic.*

Quibus ergo, & adverſus quem ex hoc SC. exceptione ſubvenitur?

R. 1. Vt dictum, & patet ex textu, tam patri & avo, quam filiofam. & filiæfam. conventis; nec intereſt cujus fuerit dignitatis, *dummodo creditor ſciverit, vel ſcire potuerit, & debuerit eum ſub poteſtate eſſe, l. pen. ff. h. t.* 2. Filiofam. fidejuſſoribus & mandatoribus, modò non donandi animo, nec voluntate patris fidejuſſerint, *l. 9. §. non ſolum. ff. eod.* 3. Heredibus & ſucceſſoribus qualibuſcunque, *l. 7. §. 10. ff. eod.* Adverſus 1. creditores mutuæ pecuniæ qualeſcunque, etiam civitatem, *l. 15. ff. eod.* ſive ipſi mutuum dede-

dederint, ſive alio dante ſint ſtipulati, *l.* 7. §. 7. *ff. eod.* 2. ſocios, *d. l.* 7. §. *proinde.* 4. heredes & ſucceſſores qualeſcunque, *d. l.* 7. §. *non ſolum.* etiam ceſſionarium. Non tamen eum cui delegatio facta ex cauſsâ oneroſa, *Caſtr. in* §. *non ſolum.* nec contra pupillum, quod eorum ignorantia excuſatur, *l.* 3. §. 2. *ff. eod.* nec contra minorem; ſed cauſſa cognita, ſi patuerit eum curatorem habuiſſe, aut filiifam. conditionem ſcire non potuiſſe, *d. l.* 3. §. 2. *Schneidw. hic.*

Quatenus ſubvenitur ex hoc SC. dictis perſonis, qua in re, & quare?

℞. Sen. Conſ. hoc locum propriè habet in pecuniâ mutuâ, *Tex. hic. l.* 1. & 3. §. *pen. ff. eod.* non reliquis rebus quæ mutuo dari poſſunt, ut frumentum, vinum, oleum, nec aliis contractibus in quibus eſt, *συνάλλαγμα, niſi fraus SC. ſit quæſita, l.* 7. §. 3. *ff. eod. ut & aliquando in ipſa mutua pecunia: ſicut explicatum ſupra ſub contractu mutui, ubi vide.* Et locum quidem habet, ſive per ſe directò ſub uſuris quis mutuo dederit, ſive per alium indirectò, ſive ſine uſuris, *Schneidw. eod. n.* 5. Eo effectu, non ut obligatio etiam hoc caſu ex mutuo non oriatur nec petitio, ſed ex hoc SC. elidi exceptione ea poſſit, quæ non modo ante judicium, ſed & poſt condemnationem detur, *Schneidw. eod. n.* 7. *Weſ. eod. par. n.* 9. Et quidem in odium fæneratorum filiosfam. deglubentium, *l.* 1 *ff. h. t. Quod hi ſæpe onerati ære alieno creditarum pecuniarum, quas luxurioſè conſumebant, vitæ parentum inſidiabantur. Text. hic. Vnde & ei in odium Macedonis fæneratoris nomen; nec filius huic SC. renuntiare poteſt, Gomez. tom.* 2. *cap.* 6. *Perez. hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

TIT. VIII.

De Noxalibus Actionibus.

AN tantum ex contractu ſervorum & filiorum-fam. datur actio?

℞. Imò verò & ex noxia delicto à ſervo commiſsâ in dominum datur actio noxalis, à noxa hoc eſt maleficio ſervi, ſeu noxia dicta, cum metonymicè ipſe ſervus, ſeu corpus ſervi quod nocuit etiam noxa dicatur, §. 1. *hic. Alc. lib. 4. de V. S. contra Vallam. 6. elegant. cap. 36. Analect. Marp. hic.*

Quomodo domini ex delictis ſervorum obligantur?

℞. Vt ex contractu ſervi datur actio de peculio in dominum, ita datur in eum actio ex delicto ſervi privatim commiſſo, licet ignorante, vel prohibere domino non valente; *Quæ actio noxalis* dicitur; ſed ita ut ei damnato liceat vel litis æſtimationem ſolvere; vel noxæ ſervum dedere, *Tex. pr. hic. Pac. enchir. hic. theſ.* 29.

Quæ ergo natura eſt harum actionũ noxalium?

℞. Vt adjectio potius ſint quam ſpecies actionis ſeparata; *puta dicimus actio noxalis furti, legis Aquiliæ, injuriarum, Vi bonorum raptorum, Pac. eod. theſ.* 30. *Quatenus non directæ ſunt, nec in authorem maleficii dantur; ſed utiles, & in eum qui non deliquerit; puta dominum & quidem non purè, ſed alternative concepta: nempe ut dominus aut damnum præſtet, aut ipſum hominem nocentem noxæ dedat. Schneidw. hic. n.* 5.

Cui ergo datur noxalis actio, ex qua cauſſa, & ad quid?

℞. Datur omnibus, quibus à ſervo ſive dolo, ſive culpa damnum illatum eſt; *tot. tit. hic. & ff.*

eod.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

eod. In dominum ſervi: Ob hanc cauſſam; quod cum ſervus non poſſit conveniri, nec unde damnum reparet habeat, æquum tamen viſum ex ejus delicto dominum obligari; iſto cum temperamento, ut dedendo ſervum liberetur, ſi litis æſtimationem malit evitare. *Ratione æquiſſima; ne malitia ſervorum ultra ipſorum corpora dominis ſit damnoſa*, §. 2. *hic. Perez. hic.*

An in omni delicto ſervi, etiam volente domino commiſſo hæc actio locum habet?

℟. Non. 1. in delicto publico; utpote quod ipſe ſuo corpore ſervus ſuſtinere cogitur; *Cum iniquum ſit in corpore, alieno nomine, quem affligi. l. 2. C. de accuſ. Weſ. par. hic.* 2. In delicto privato à ſervo commiſſo ſervum noxæ dedendi facultatem dominus perdit, ſive delictum mandaverit, ſive cum ſciret, non prohibuerit; & ad integram litis æſtimationem perinde tenetur, ac ſi juſſiſſet, *l. 2. & 3. ll. ſeq. h. t.*

Quamdiu datur actio noxalis in dominum?

℟. Quamdiu dominus in poteſtate ſervum retinet: Vt in eum non detur qui tempore judicii dominus non eſt, licet fuerit delicti tempore; *quia dedendi ſervi non habet facultatem.* Similiter ſervo manumiſſo, ex noxali actione in dominum competente, fit actio directa in ipſum delinquentem; *utpote ſui juris factum.*

Quid ſi ſervus noxæ deditus ipſe quæſita pecunia damnum reſarcierit?

℟. Favore libertatis, non priori domino, quia ſervum objecit; nec poſteriori, quia reſarcito damno nihil habet quod deſideret, addicitur; ſed manumittitur auxilio Prætoris. §. 3. *hic.*

Quid ſi ſervus domino noxam commiſerit?

℟. Nulla actio dari poteſt, *quia inter dominum & ſervum nulla datur obligatio; quod dominus ipſe*

ſecum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſecum litigare non poßit, & ſervus jure Civili pro mortuto habeatur, nec in judicio ſtandi habeat perſonam. §. 6. *hic.*

An ex delicto filiifam. in patrem datur noxalis actio?

℟. Olim *cum vitæ & necis & alienationis patri in filium poteſtas concederetur*, dabatur noxalis actio, ut dedendo filium noxæ liberaretur. Qua aſperitate hodie ſublata, humanioribuſque introductis legibus, filiifam. ipſi tam ex ſuis delictis, quam contractibus conveniuntur, & poſt eorum condemnationem datur in patrem actio de peculio. Noxales vero actiones in ſervos tantum proponuntur. §. 7. *hic.*

Quotuplices ſunt noxales actiones?

℟. Ratione originis (*ut & aliæ actiones*) ſunt aliæ legitimæ, ſeu civiles; *ut actio furti nec manifeſti in duplum ex lege.* XII. *Tabb. damni injuriæ ex lege Aquilia:* Aliæ prætoriæ; *ut actio noxalis furti manifeſti in quadruplum, injuriarum, vi bonorum raptorum. Schneidæw. hic.*

TIT. IX.

Si quadrupes pauperiem feciſſe dicatur.

Q*Vid juris ſi non ſervus, ſed animal, ſeu jumentum damnum inferat?*

Reſp. Servorum & jumentorum in materia noxali eadem omnino eſt ratio. *Vt ex horum quoque illato damno actio competat in dominum. Idque ex lege* XII. *Tabb. ſi quadrupes pauperiem, &c. aliàs de pauperie dicta. Princ. text. l.* 1. *ff. eod.*

Quid vocas pauperiem & cur?

℟. Pauperies vocatur damnum ſine injuria facientis datum, *à damno injuria dato diſtinctum*

appel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

appellatione, quod à brutis proficiſcatur propoſito nocendi carentibus.

Quotuplex eſt actio de pauperie?

℞. Duplex: vel directa, cum quadrupes pauperiem fecit, tanquam ex ipſius legis verbis data; vel utilis, ſi aliud animal, puta ferum, ut canis, bipes, piſcis, &c. nocuit. *Schneidw. hic. n. 4.*

Quo caſu ſpeciatim datur hæc actio?

℞. Tum, ſi animal proprio motu citra naturalem feritatem ſui generis, aut hominis culpam, laſciviâ, fervore, aut feritate, quæ præter naturam ſit, damnum dedit. *Schneidw. eod.*

Cui datur, adverſus quem & ad quid?

℞. Datur cuilibet damnum paſſo, *l. 1. §. paſſim h. t.* ſive is ſit dominus, ut in lege Aquilia: ſive alius; modo ejus interſit, puta commodatario: *Schneidw. eod. n. 6.* Adverſus quadrupedis dominum, eum, qui tempore quo de damno quæritur noxiæ quadrupedis ſit dominus, *d.l. 1.§. cum hic.* Si plurium ſit animal, adverſus ſingulos in ſolidum, *d. l. 1. §. noxa autem.* Adverſus ſucceſſores eo jure quo domini ſunt, *d.l. 1. §. ult.* Vt aut noxa ſarciatur, aut quadrupes noxæ dedatur. *l. 1. ff. hic. Weſ. par. eod.* Fit tamen in nonnullis caſibus condemnatio in ſolidam damni æſtimationem: puta ſi dominus quadrupedem ſuam eſſe negaverit, *d.l. 1.§. in Auth. qui contra C. de non num. pec.* Aut alternativè condemnatus, ſi neutrum præſtans ex judicato conveniatur, *l. 29. §. 5. de hered. pet. l. 6. ff. de re jud.* Hodie damnum modò æſtimatur judicis arbitrio, *Weſ. hic. n 6. & ex Ordin. imperiali, cap. 130. Treut. Diſp. de lege Aquilia. theſi. 2.*

An non aliquibus caſibus ceſſat hæc actio?

℞. Omnino. 1. ſi alius animal inſtigaverit,

Quo caſu ex lege Aquilia in factum actio datur.

d. l. 1.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

l. 1. §. 47. 2. ſi animal plus æquo oneratum ...nus averterit. 3. ſi alienam ſegetem depaſcatur; *Quo caſu ſi dominus eam emiſit, ex lege Aquilia; alias in factum actio datur. l. 40. ff. ad l. Aquil. l. ult. C. eod.* 4. Si animal cuſtodia elapſum naturali feritate damnum dederit; *Secus ſi nocuerit dum eſſet in cuſtodia, l.* 14. *ff. de præſcript. verb.* 5. denique ſi arietes, vel boves ad pugnam ſe commiſerint, & aggreſſor fuerit occiſus: Datur autem actio eo occiſo qui non provocavit, §. 1. *h. t. Perez. hic.*

Quid juris ſi quis canem, verrem, aut aliud animal noxium ibi habeat, quâ vulgo iter fit?

℞. Si à tali animali nocitum ſit libero homini, ex edicto ædilitio prodita eſt actio noxalis in dominum quadrupedis, qua condemnatur in id quod æquum & bonum judici videbitur, *cum liberi corporis non ſit æſtimatio.* Occiſo libero homine datur condemnatio ad ducentos aureos. In aliis rebus æſtimatio eſt duplum damni dati, §. 3. *hic. l.* 42. *ff. de ædil. edict. Sed & præter has ædilitias actio de pauperie locum habet, quia nunquam in actionibus pœnalibus de eadem re, quando quidem plura ſunt delicta, §. fin. hic. concurrentibus una alia conſumit. l.* 13. *ff. de R. I. Puta ne unum delictum per alterum maneat impunitum, Text. hic.*

TIT. X.

De iis per quos agere poſſumus.

Expoſitis actionibus agendum eſt de iis quæ judicium ſpectant, explica quid ſit judicium?

℞. Iudicium eſt legitima rei controverſæ inter litigantes apud judicem diſceptatio. *Weſ. par. hic.*

Quo

Quotuplices perſonæ in judicio conſiderantur?

℞. Duplices; principales & acceſſoriæ: Et *principales* quidem ſunt Iudex, Actor, Reus, pu[illegible] Iudex & perſonæ litigantes. *Acceſſoriæ* quæ a[d] principales accedunt: vel commodius tractand[æ] controverſiæ cauſſa; ut Aſſeſſores ſeu I Conſulti judici in judicio cognoſcendæ & rectè judicandæ cauſſæ gratia aſſidentes. Vel cauſſæ inſtruendæ gratia accedentes; ut 1. *Tabelliones*, ſeu ſcribæ præpoſiti iis ſcribendis & dirigendis quæ in judicio proponuntur: qui *Secretarii* & *Notarii* vocantur. 2. *Viatores*, ſeu judiciorum nuncii, ea denunciantes litigantibus, quæ in judicio commiſſione judicis fieri debent. 4. *Intervenientes*, id eſt ii qui cum ipſi cauſſam in judicium non deduxerunt, ei deductæ quantum ſua interſit accedunt. 4. *Patrocinando* accedentes, advocati & procuratores. *Vult. Iuriſp. lib. 2. cap. 1.*

Qui dicuntur advocati?

℞. Patroni cauſſarum qui litigantes conſiliis ſuis juvant, merita controverſiæ pandunt, & cauſſam in judicium deductam, pro ejuſdem ratione, argumentis neceſſariis inſtruunt. *Vultej. eodem. Vmmius diſputat. de Aſſeſſor. & Advocat. theſ. 4.*

Qui ſunt procuratores?

℞. Sunt patroni alienam litem ex mandato domini modò proſequentes, *l. 1. ff. de procur. Vult. eodem.*

An igitur alieno nomine in judicio agere licet?

℞. Imo verò, cum olim id non licuerit, ob actionum ſolennitates; niſi ageretur pro populo, ſicut agit ſyndicus; ſeu pro jure publico, aut pro libertate, aut pro tutela? hodie tamen alieno nomine agere licet; *& quidem quod id viſum ad li-*

tes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

expediendas utile, ff. de Procuratoribus Princ. c. Vult. com. Inſt. hic. n. 5.

Quis hoc loco ſpeciatim dici poteſt procurator?

℞. Cui permiſſa eſt alienæ rei vel actio, vel defenſio; *De judiciali enim hic ſermo, non extrajudiciali, Treut. diſp. de procur. theſ. 2. lit. a. A defenſore ſpeciatim diſtinctus, quod ſic dicatur qui cum ſatiſdatione*, IVDICATVM SOLVI, *abſentis cauſſam, vel etiam præſentis defenſionem ultrò ſuſcipit. Treut. eod. Weſ. ſed §. fin. hic.*

Qui Procuratorem dare poſſunt?

℞. Omnes qui non prohibentur. Prohibentur autem 1. *Natura* Qui quid agatur non intelligunt, nec ipſi ullum negotium expedire poſſunt, ut furioſus, mente captus, natura mutus ſurdus, *Quia obligationem contrahere non poſſunt cum procuratore.* 2. *Lege*, ſervi, *l. 3. pr. hic.* deportati, qui eis aſſimulantur excommunicati, banniti, capti ab hoſtibus, & in genere ii qui vel domini non ſunt, ut Syndicus univerſitatis, tutor, curator ante litem conteſtatam, *l. 74. hic. l. 11. & 3. C. eod.* vel domini quidem ſunt, non tamen abſolutè ſui juris, ut filiusfam. *niſi talis ſit actio quâ ipſe experiri poßit. Confer. l. 8. hic. l. 17. de reb. cred. minor. pupillus. l. 11. C. hic. Treut. diſputat. eodem theſi. 2. Qui tamen ſi de facto procuratorem dederint, & pro eo fuerit pronunciatum, rata datio habetur in eorum favorem, Treutler. eod. theſ. 4.* 3. Procurator conſtitutus ante litem conteſtatam prohibetur alium ſubſtituere, *l. 8. 11. 23. C. hic. niſi in rem ſuam ſit datus, vel poteſtate ſubſtituendi ei à domino data. l. 1. & 3. de procurat.* 4. Omnino ad cauſſam agendam datus ſubſtituere in cauſſa appellationis alium poteſt, *arg. l. ſi actor. 10. C.*

de appel. niſi ab interlocutoria ſit appellatum,
Em. Soar. lit. b. *Treut. ead. theſi.* 3.

Qui poſſunt procuratores conſtitui?

℟. *Similiter qui non prohibentur.* Prohibe-
tur autem quidam *jure ipſo*, ita ut ſi de fac-
admittantur ſemper judicium retro ſit nullum
natura rurſus, furioſus, mente captus, mut
ſurdus. Lege, ob modo expoſitã rationem, prodigu
minor *c.* 5. *de procur. in* 6. pupillus, ſervus, *l.* 3
hic. deportatus, *quia non habet juris civilis com-*
munionem. Quidam ut tantum per exceptione
à judicio repellantur, *§. ult. infr. de except.* mu-
lier, miles, *l. quia. l.* 23. *C. hic.* potentiores, *l.*
C. ne lit. potent. Fiſcus, Reſpub. *tot. tit. C. ne fiſ*
& reſp. Reus criminis conſtitutus, *l.* 6. *C. hi*
Reip. cauſſà abſens futurus, aut perpetuo morb
laborans, *l.* 5. 4. *& ibi Giſan. hic. Vmmius. diſ*
de procur. theſi. 4.

In quibus cauſſis admittitur procurator?

℟. 1. In civilibus, tam pecuniariis, *l.* 1. *C. hi*
quam liberalibus cauſſis, *l. ſervum.* 33. *l. ſed e*
hæ. ff. eod. l. 1. *l.* 3. *ff. hic.* 2. Non in criminali-
bus in quibus pœna ſupra relegationem imponi-
tur. *l.* 2. *&* 3. *C. de iis qui acq. poſſ. Marant.* 4. *n.*
55. niſi ex crimine agatur civiliter, *l. unic. C. quãd.*
civil. act. præjud. crim. niſi ſuam ſuorumque
injuriam quis proſequatur, *Marant. eod. n.* 37
Vel abſentiæ tantum cauſſas quis alleget. *l. ab-*
ſens. ff. hic. Rosb. cap. de procur. & Vmmius. eod.
theſ. 5.

Quomodo conſtituitur procurator?

℟. Omnimodo ſolo conſenſu, & mandato, *l.*
1. *ff. hic.* tum expreſſo, tum tacito. *Quod con-*
ſenſus etiam tacitus in mandato obligationem in-
ducat, quando actus cum ſciente & non repu-
gnante geritur, l. qui tacet. ff. de R. I. patientia
præſen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

præſentis pro conſenſu, *l. qui patitur. ff. eod.* rati habitione (*quam ſubſcriptio, l. 3. 6. quod cum eo qui in alien. & ſigillum operantur, gl. in l. 2. verb. conquiſita C. de reb. non alien.*) pro mandato, *l. rati habitionem. de R. I. in 6.* habita. §. 2. *hic.* 2. Vel in judicio; idque vel apud acta, vel coram judice inſinuato mandato, vel declarata ratihabitione, & perſona confirmata, §. *ſin autem Inſ. de ſatiſd. l. ſi proc. ff. hic.* Vel extra judicium, vel præſens coram Notario, & teſtibus, vel abſens per mandatum procuratorium, ſcripturam epiſtolam vel nuntium, *l.* 1. & 2. 3. *ff. hic.* 3. Purè, vel ſub conditione, ex die, ad diem, vel ſine temporis definitione, *l. 3. ff. hic.* 4. Cum libera poteſtate agendi & faciendi omnia quæ dominus præſens agere poſſet, vel limitata, *l. mandat. l. pro ff. hic.* 5. Vel generaliter ad omnes, vel ad unam cauſſam, eamque vel totam, vel ejus partem, *l. 38. ff. hic.* Cum cautione de rato; quando an mandatum ſufficiens ſit dubitatur, *gl. in l. 39. §. qui alieno ad verb. debet. §. 3. hic. Rosb. eod.*

An ſemper opus eſt mandato ad legitimam procuratoris conſtitutionem & quali?

℞. Omnino in procuratore ſemper, *l. 1. C. hic.* niſi ſit perſona conjuncta domino, nec ejus voluntas adverſetur, (*Cautio, puta de rato requiritur Treut. eod. theſ. 7. per. l. 12. c. hic.*) aut ſocius, *Cujac. par. C. de conſort. ejuſd. lit.* 3. aut ad recuperandam poſſeſſionem is agere dejectus velit, qui alieno nomine poſſidebat, *l. 1. & ibi Par. Cuiac. C. ſi per vim. vel alio modo*, vel magiſtratus agit pro ſua civitate, *gl. in §. ſin autem, inſ. de ſatiſ.* Non amicus pro amico; etſi caveat de rato, *Arg. in d. §. fin. autem Treut. eod.* Mandatum autem ejuſmodi eſſe debet, ut exinde revera conſtare poſſit in illo contineri cauſſam cujus pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

procuratio ſuſcipitur, idque ſive in genere ad omnes, ſive in ſpecie ad unam cauſſam detur procurator. *Licet verò genus omnes ſpecies comprehendat, & totum partes omnes ſimiliter, ut de omnibus cauſſis mandatum habens ad ſingulas habere videatur; Sunt tamen caſus in quibus generale mandatum non ſufficit, ſed ſpeciale requiritur. Ex. gr. in cauſſa reſtitutionis in integrum, juramento in animam alterius præſtando, quarta dilatione ejuſque prorogatione impetranda Gayl. 1. obſ. 83. n. 1. Mynſ. 2. obſ. 26. aliaque de quib. Doct. vulgo. c. 4. de proc. in 6. Treut. eod. theſ.* 8. In defenſione mandatum non ſemper requiritur, *l. 33. §. publice. De procur. Wurmſ. tit. 10. obſ. 3. n. 1.* Omnino in cauſſis famoſis; *l. non ſolum. §. ult. De procur. Ne defenſor malè agendo exiſtimationem defenſi lædat. Vmmius. diſp. eod. theſ. 6. n. 36.*

Quatenus mandato tenetur procurator?

℞. Quomodo mandatarius fines mandati ſecundum ſubſtantiam & qualitates exactè cuſtodire eoſque non excedere debeat. (*ita tamen ut in ejuſdem explicatione tenendum ſit, omnia ea mandato comprehenſa cenſeri ſine quibus mandatarius exequi mandatum non poteſt.*) ſupra dictum: (*tit. de mandato*) idem hic tenendum reſpectu Procuratoris. *Ex. gr. quod datus ad agendum cenſetur ad defendendum datus, & ad agendũ in petitorio datus cenſetur datus ad agendum in poſſeſſorio, Secundum ante dicta.*

Quamdiu durat mandatum?

℞. 1. Donec revocetur, *l. 6. §. in fin. h.* Revocatur autẽ ante litem conteſtatam quovis modò, *l. 6. h.* (*hodie tamen propter domini ſatis dationem etiam tum non admittitur ſimplex revocatio, ſed ad exonerandum proceſſus eſt, Mynſ. 1. obſ. 44. Gayl. 11. Obſ. 46. Vult. 2. Juriſp. n. 51.*) poſt non niſi cauſſa

cognita,

cognita, *l.* 17. *& ſeqq. ff. eodem.* 2. Morte alterutrius, *ſec. ea quæ ſub tit. de mandato ſupra.* niſi ignorante mandatario ante litem conteſtatam dominus deceſſerit, *ſupr. eod.* Poſt litem conteſtatam procuratori novo heredum mandato opus non eſt, *Quia dominus eſt factus litis. l. nulla. C. hic.*

An & quatenus tenetur domino procurator damnatus judicati actione?

℞. Non tenetur, niſi cum aut in rem ſuam eſt datus, aut liti ſe obtulit cum ſciret cautum non eſſe, *l.* 61. *ff. hic.* Negligentia verò procuratoris domino quoad adverſarium, *l.* 10. *C. hic.* quidem, non quoad procuratorem nocet, *ut qui actione mandati domino tenetur ad intereſſe. d. l.* 10.

De Advocatis.

Dic quale eſt munus advocatorum?

℞. Eſt munus publicum, civile, viris non mulieribus competens, dignitate & privilegiis ornatum, *Vide. tot. tit. C. de advocat. diverſ. judic.*

Quæ requiruntur in Advocato ut obire munus poſtulandi poſſit?

℞. I. Vt non ſit ex perſonis prohibitis. Prohibentur. 1. alii in univerſum ſive pro ſe, ſive pro aliis poſtulare ut Minores. XVII. annis, *l.* 1. §. 3. *ff. de poſtulat.* 2. Surdus plane qui juſtum magiſtratus exaudire non poteſt, *d. l.* 1. §. 3. Alii pro aliis tantum abſolutè; & quidem, ut fæminæ, cæci, inſigni quadam turpitudine notati, *d. l.* 1. §. *ſecundo loco.* 3. Alii non in totum pro aliis prohibentur poſtulare, ut quibus permiſſum poſtulare pro parente, patrono, patronâ, fratre, ſocero, genero, nura, noverca, pri-

vigno, privigna, aliiſque uſque ad quartum gradum conjunctis. Item pro perſonis quorum tutelam & curam gerunt. *Weſ. par. hic. n.* 14. 4. Alii contra certas perſonas poſtulare prohibentur, ex. gr. decurio contra patriam; præterquam ſi patris, filii, aut pupilli cauſſam defendat, *l.* 10. §. 1. *hic. l.* 1. *C. de advocat.* advocatus fiſci contra fiſcum, *d. l.* 1. *pr.* vaſallus contra dominum, *Specul. de advoc.* §. 1. *n.* 30. Clericus contra Eccleſiam. *c. fin. ext. de poſtul.* II. Vt ſit ad poſtulandum habilis, hoc eſt. 1. Chriſtianus, *l. ult. ibi Bart. & Dd. C. de poſtulando*, 2. facundus, §. *illud verò, in proœm. Digeſt.* 3. Iuris peritus, *l.* 2. *C. eod. l.* 3. §. *nec de cætero C. de advoc.* 4. legitimè examinatus, cum apud IC. ut conſtet de ejus peritia, *l.* 11. §. *non aliter C. de advoc.* tum apud Rectorem Provinciæ, vel eo abſente, apud defenſorem civitatis, ut ex actis publicis conſtet utrum ſit ſubjectus vitæ cohortali, nec ne. *Quod dignitas advocatorum non patitur ut in eam recipiatur qui antea fuit officialis vel vilioris conditionis, l.* 8. *&* 11. *C. eod. In quæ Camera Imperialis inquirat. vide Denais. tit. de jur. Cam.* 232. *n.* 1.

Qui conſtituunt advocatos & quot?

℞. 1. Vel ipſi litigatores & Clientes, ut eorum nomine poſtulent, *l. laudabile. C. de advoc. diverſ. jud.* 2. Vel judex qui juriſdictioni præeſt petentibus litigatoribus, *ne cauſſa ipſorum relinquatur indefenſa, l.* 1. §. *ait Prætor. & ibi gl. ff. de poſtul.* ſumptibus tamen petentium, *l.* 4. §. *ſi verb. tuis ſumpt. ff. de edend.* vel pauperibus ut gratis inſerviat, *Mynſ.* 4. *obſ.* 32. *qui id in Camera obſervari teſtatur. Nempe cùm ſit civile munus, cogi ad id Advocatus poteſt, l.* 2. *ubi Dec. ff. de R. I.*

In

In quo conſiſtit Advocati munus?

R. In eo 1. quod Clientis ſui deſiderium in jure judiciove exponat, & Adverſarii intentioni contradicat, *l.* 1. §. *poſtulare. ff. de poſtul. l.* 6. *C. eod.* 2. quæ cauſſæ inſerviant adducat, & illam ad optatum finem deducat, *l.* 12. §. *portioni. C. de jud.* ſed æquitate nitenti, non malæ aut iniquæ, *l. rem novam* 12. *l. pen. C. de judic. Qualem ut defendat, ante & maturè quidem cum cliente ſuo deliberabit, nec niſi ante de cauſſæ æquitate cognoſcat eam ſuſcipiet.* 3. lites non protelet, ſed ſine calumnia defendat, *l. quiſquis. ff. de poſtul.* 4. *Vtrum fallaciis & deceptionibus ad convincendum adverſarium Advocato uti liceat, quærunt, & in juſta cauſſa, ſed ſine mendacio & perjurio licere, placet multis. Mynſ.* 2. *obſ.* 6. *& aliis apud Vmm. diſp. hic. theſ.* 8. *n.* 41. *In mala, quæ ei videatur, ſecus, quod cognita iniquitate à ſuſcepto ejus patrocinio deſiſtere debeat, l.* 12. §. 1. *C. de jud. ang. Circa ſalarium Advocatorum, aliaque hanc materiam ſpectantia, videantur. Dd.*

TIT. XI.

De Satiſdationibus.

CVr Imperator poſtquam docuit quomodo agere liceat etiam per alios, tractat materiam ſatiſdationum?

R. Quia nemo idoneus eſt alienæ litis defenſor citra ſatisdationem, *l. un. C. de ſatiſd.* §. *penult. hic. Quod Reip. interſit cautionibus judicia muniri ad reprimendam litigantium calumniam, & ſtabiliendam ſententiarum executionem.*

Quid eſt ſatisdatio, & quæ hic ſpeciatim intelligitur?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Reſp. Eſt ſpecies cautionis (*quæ accipitur pro omni eo quod ſimplici promiſſioni accedit*) & fit vel jurato cavendo, vel aliquando repromittendo, vel ſatiſdando h. e. præſtatur vel fidejuſſoribus, datis, vel pignoribus. Hic vero talis cautio eſt eaque judicialis, per quam alterutro modo aliquem de lite ſecurum facimus, *l. 1. ibi. gl. ff. Qui ſatiſ. cog. l. 61. ff. de V. S. Licet aliquando vel juratoria cautio, vel nuda repromiſſio ſufficiant. Perez. hic.*

Qui ſatiſdant in judicio & quomodo?

Reſp. Non tantum qui pro aliis, ſed & qui pro ſe ipſis agunt Actor, Reus, & reſpicit quidem vel ipſos litigantes, vel litis æſtimationem. Illa duplex eſt; judicio ſiſti, *de qua tit. ff. qui ſatiſd. cog.* & rem ratam haberi, (*id eſt ratam habiturum*) hæc dicitur judicatum ſolvi, alias cautio pro lite, & de lite, *l. 11. ff. judic. ſolvi. l. 33. ff. de fidejuſſ.*

Explica ſingulas ſatisdationis ſpecies?

Reſp. *De judicio ſiſti* ſatis datio, eſt qua cavet litigans de judicium non ſubterfugiendo, ſed in eo permanendo donec ſive per ſententiam judicis, ſive aliter lis terminetur. *Rem ratam haberi, vel de rato*, qua is qui actionem vel defenſionem ſuſcipit, cavet eum cujus nomine eam ſuſcipit, & de cujus mandato non conſtat, ratam habiturum litem, & omne quod per eum geſtum fuerit. *Iudicatum ſolvi cautio*, unâ appellatione tres clauſulas continet. 1. de judicatum ſolvendo. 2. de re defendenda. 3. de dolo malo. *l. judicatum. 9. ff. de judic.* quarum prima cauſſa eſt cur cæteræ interponantur. *Vult. com. Inſt. hic. n. 16. & ſeqq.*

A quibus præſtantur ſingulæ ſatiſdationis ſpecies?

Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Reſp. Id docet Imperator cum juris veteris & novi diſtinctione; & juris quidem veteris ſecundum diſtinctionem actionis realis & perſonalis, *ut ex Textu patet, Princ. §. 1. hic. quem juris veteris ratione conſule*, Hodie ex jure Inſtimaneo Actor quocunque modo agat, ſatiſdat ſe intra duos menſes à tempore porrecti libelli litem conteſtaturum, *Auth. libel. C. de litis conteſt. ex Nov. 96. cap.* 1. 1. In judicio uſque ad finem permanſurum, §. 2. *hic.* 2. Siquidem ſuccumbat, impenſas Reo ſoluturum, §. 3. *hic. Nov. 112. cap. 2. Quo uſu verò abolito, hodie de conſuetudine & ſtylo Curiarum obtinet, Quod ſuo nomine agens, ſive alienæ ſubjectus juriſdictioni, nec in eo bona habens, ſive iſti quidem juriſdictioni ſubjectus, at pauper, in caſum ſuccumbentiæ de expenſis refundēdus caveat.* 4. Procurator Actoris, ſive mandatum non habens, ſive de quo non appareat, ante omnia de rato caveat, uſq; ad litem conteſtatam durante cautione (*quod poſt eam de mandato conſtare debeat, Niſi ejuſmodi ſit perſona quæ ſine mandato in judicio verſari poſſit.) Quâ non oneratur ſi vel de mandato conſtet, vel ipſe in judicio præſens ſit Actor. Hartm. obſ.* 38. 5. Reus agens citra Procuratorem olim judicatum ſolvi ſatiſdare tenebatur, *Text. hic. l. qui proprio §. qui alium. ff. de procur.* hodie tantum de judicio ſiſti, hoc eſt proſequenda ad finem lite cavet, §. 2. *hic.* Procurator ejus, Reo abſente omnino judicatum ſolvi cavet; præſens Reus, ſive in loco judicii, ſive extra judicium id ipſe præſtat. §. *pen. hic.* Hodie jure noviſſimo, ſive præſens ſive abſens ſit Reus, non ipſe procurator ſatiſdat, ſed is cujus nomine litigat pro eo, ſiquidem de mandato appareat; ſin minus, etiam de rato cavebit, *Wurmſ. tit. 10. obſ. 3. Vult. 2. Juriſpr. 2. c. 30. Comm. ad Inſt. hic. Schn. eod.*

An non & aliæ ſunt cautiones quæ occaſione judicii præſtari ſolent?

℟. Olim quidem tales fuere, hodieque ſunt. 1. Olim judex in ſingulis cauſſis jurato cavere ſolebat ante tempora Gaii Imperatoris, & poſtea ex renovatione Iuſtiniani, *l.* 14. *& Auth. ſeq. C. de judic.* Hodie id ordinarius in officii ſui initio facit, *Nov.* 8. *c.* 7. *& c.* 14. *d. Auth. hodie. Equidem decet juſtitiæ ſacerdotes religione ad eam ſtudioſè ſectandam obligari.* Delegatus per ſuæ commiſſionis documentum inſertum citationi cavere intelligitur, *cap. cum in jure de off. deleg. ibi gl. verb. in noſſ. Gayl.* 1. *obſ.* 48. *n.* 17. 2. Cautio ſalvi conductus datur à Magiſtratu ob delictum, vel aliam cauſſam in judicio ſe ſiſtere metuenti, *Andr. in.c.* 1. *de R.I. in.*6. 3. Cautio de ſe ſiſtendo datis fidejuſſoribus præſtita à ſuſpecto de fuga, vel à captivo in carcere detento, quando non venit infligenda corporis pœna, *vide ſup. de fidejuſſor omnino hic. Treut. vol.* 1. *diſp.* 5. *theſ.* 6. *ex Vult. eod.*

An verò omnes indiſcriminatim cavent per ſatiſdationem?

℟. Minimè: ſed cautionem juratoriam præſtant. 1. viri dignitate præfulgentes, *l.* 15. *hic. Nov.* 59. *Nov.* 112. *c.* 2. 2. Qui ob neceſſitatem juramento probandam fidejuſſorem, vel pignora idonèe dare nequeunt, *l.* 5. *ff. eodem. niſi de fuga ſit ſuſpectus aut peregrinus, l.* 1. *fidejuſſor. l. ult. ff. eod.* 3. Nudam & ſimplicem promiſſionem qui in loco judicii immobilia poſſident. *l.* 15. *hic. vide* §. 2. *hic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

TIT. XII.

De Perpetuis & temporalibus Actionibus.

Quod jus fuit olim circa durationem actionum?

℞. Quod actiones deſcendentes ex lege XII. tabularum vel ex SC. aut ex conſtitutionibus olim erant perpetuæ, puta ſine temporis præfinitione. Quæ ex juriſdictione Prætoris dabantur, pleræque erant temporales, & quidem maximè annuæ, *ut ultra annum utilem non competerent. l. 22. §. fin. ff. de liber. cauſſ.* Quædam tamen perpetuę, & quidem actiones rei perſecutoriæ, ſed rariores, quarum exempla proponit Imperator, 1. actiones quæ dantur bonorum poſſeſſori vel ei qui eſt loco heredis (*puta fideicommiſſario univerſali, ei cui libertatũ cauſſa bona addicuntur, bonorum emtori, ei qui omiſſa cauſſa teſtati ab inteſtato hereditatem poßidet, &c. Vult. Com. Inſt. n. 6. hic.*) 2. Inter pænales, furti manifeſti, quatenus cum ante ejus pæna ex lege XII. tabl. eſſet corporalis, (*verberabatur enim fur talis, & addicebatur*) poſtea lege Corn. & Sempronia Prætoris arbitrio commiſſa, ex ejus juriſdictione facta eſt pecuniaria. *Vult. eod. Pac. in notis hic.*

Quid hodie circa eam juris?

℞. Conſtitutionibus Principum, (*ut aliquis litium eſſet finis*) omnibus actionibus certi fines ſunt prę ſcripti, & factum ut omnes actiones adeò eſſent temporales, ut inefficax actio eſſet ſi ultra præſcriptos fines extenderetur, *l. C. ſi adverſus Creditorem, Vult. eod. n. 6.* Nec ullæ niſi cum limitatione temporis dicuntur perpetuæ. uſurpata puta nihilominus perpetuarum & temporalium actionum diſtinctio, ſignificatu eo ut quaſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

perpetuum tempus cenſeatur, viginti, triginta & quadraginta annorum, ſex puta menſibus, anno, biennio, triennio collatum, *quaſi perpetuum lege definitum, Vult. eod. n. 9.*

Qui ergo actionibus ſecundum jus novum praſcripti ſunt fines?

℞. Quod omnes actiones reales durant viginti, perſonales, ſeu mixtæ. *ex. gr. familiæ erciſcundæ, communi dividundo, finium regundorum, (quo etiam refertur hereditatis petitio)* triginta annis, *l. ſicut C. de præſc. 30. vel 40. ann.* & quæ ad Eccleſiam pertinent annis 40. *l. 3. 4. 7. 8. &c. C. eod.* Ad Principem vel civitatem pertinentes immemoriali modò tempore terminantur, *l. 6. C. eod. Cujac. lib. 18. obſ. c. 26. & ſeq. Quæ ideò perpetuæ dicũtur.* Criminales annis 20. *l. 12. C. ad l. Corn. de falſ.* Minori tempore durant, *(& eo reſpectu temporales dicuntur)* puta ſex menſes redhibitoria, *l. 19. §. fin. ff. de ædilit. edict.* annum actio injuriarum verbalium, *l. 5. C. de mur.* Pauliana, *l. 1. tit. Quæ in fraud. cred.* quanti minoris, *d. l. 19.* biennium actio de dolo, *l. fin. C. eod.* Quinquennium, querela de inofficioſo teſtamento, donatione & dote. *l. ſi quis filium. C. hic. &c.* Perpetuantur tamen actiones temporales ex accidenti per litis conteſtationem, *l. 9. §. ſi quis. ff. de jurejur. Schneidw. Vult. hic.*

An omnes actiones jure tantum competunt eis, quibus ex perſona ipſorum Rei ſunt obligati, & in ipſos tantum Reos qui ex perſona ſua ſunt obligati?

℞. Imò verò omnes tam prætoriæ quam civiles actiones ex contractibus, vel quaſi deſcendentes, ſive perſonales, ſive reales, & heredibus & in heredes dantur. *§. 1. hic. §. rei perſequendæ verſ. plane ſup. de act. Quoad omnes; ob hanc rationem, quod heres & defunctus una eademque perſo-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

perſona cenſeantur ; & in heredem jura, tam activa quam paſſiva defuncti tranſeant, ut non ſemel dictum, l. heredem. ff. de R. I. Quoad perſonales; quod non ſibi tantum, ſed & heredibus proſpexiſſe defunctus cenſeatur, l. juriſg. §. pactorum. ff. de pact. l. pactum. ff. eod. Gayl. 2. obſ. 2. n. 10. Contra heredem tamen non dantur actiones ex dolo defuncti, §. 1 *eod.* Plures ſi exiſtant heredes, in perſonalibus actionibus pro portionibus hereditariis conveniuntur; in realibus quatenus poſſident : *Vtpote quæ ratione poſſeſſionis tantum in heredes dantur. l. 2. C. d. t. l. at. ff. de R. I. Perez. hic.*

An verò non ſunt aliæ actiones quæ non dantur in, vel contra heredes?

℞. Actio injuriarum, §. 1. *hic. cum defunctus eam non inſtituat, niſi cadaveri ejus facta ſit injuria,* nec contra heredes; & ſimiles quæ ad vindictam competunt, ut actio ex edicto de in jus voc. *Theoph. hic.* ſepulchri violati. *l. 6. §. pen. ff. ſepul. viol.* Actio ex l. ult. C. de revoc. don. &c.

Quæ actiones dantur heredibus & non contra heredes?

℞. Reliquæ actiones pœnales: *d. §. 1. hic. heredibus datæ; quod morte læſi obligatio non extinguatur; Non in heredes, quod pœna tenere debeat delicti authores.* Niſi tamen ex delicto defuncti ad heredem aliquid pervenerit, *Vt cujus nomine tenetur, (quia nemo debet locupletari cum alterius jactura) l. 5. ff. de calum. in C. de delict. def. l. 38. & 44. ff. de R. I.* Vel cum defuncto lis ſit conteſtata ; *Text. hic. quia per litis conteſtationem (quâ in judicio quaſi contrahitur) obligatio per novationem quæ ex delicto erat, incipit eſſe quaſi ex contractu.*

Quid ſi lite pendente Reus Actori ſatisfece-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

rit bonam agnoſcens fidem, vel rem cum fructibus reſtituat, & expenſis in litem factis?

℞. Abſolvetur officio Iudicis, licet judicii ſuſcepti tempore in ea fuerit cauſſâ ut condemnari deberet; §. *fin. hic. quod obtento fine media ad eum conſequendum fruſtra adhibeantur.*

TIT. XIII.

De Exceptionibus.

QVid Reorum cauſſa contra intentionem Actoris eſt comparatum?

℞. Exceptiones; *quia ſæpe accidit, ut licet actio ipſa ſit juſta, tamen iniquè proponatur adverſus eum cum quo agitur, Princ. hic.*

Quid eſt exceptio?

℞. Eſt actionis excluſio (*unde & nomen, quaſi ab excludendo, l. 2. ff. h. t.*) ſeu Rei conventi allegatio per quam Actoris intentionem elidit; ut vel planè eximatur damnatione, vel ea minuatur. *d. l. 2. l. 22. ff. eod. Alias conditio dicta; quod olim ſub conditione à prætore conciperetur. Si paret Titium à Mævio ſtipulatum eſſe decem, niſi Mævius pactus eſt de non petendo, judex eum condemnato. Pac. Epit. diſp. hic. theſ. 22.*

Quotuplices ſunt exceptiones?

℞. Dividuntur variè. 1. Aliæ ſunt juris, aliæ facti: Illæ quæ actionem ipſo jure competentem excludunt; Hæ allegatæ à Reo oſtendunt actionem ipſo jure Actori non competere. *Dd. com.* 2. Aliæ ſunt civiles, aliæ prætoriæ, §. 7. *hic.* 3. Aliæ ſunt perpetuæ, ſeu peremtoriæ, quæ ſemper agenti obſtant; Aliæ temporales, quæ ad tempus tantum obſtant. §. 8. *hic.*

Temporales exceptiones quotuplices ſunt?

℞. Duplices; Vel judiciarium proceſſum, Vel ipſam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ipſam actionem ſpectantes. *l. fin. C. hic.*

Quæ reſpiciunt proceſſum judiciarium?

℞. Quæ ex perſonis judicis vel litigantium ſumuntur; *Vult. lib. 2. Iuriſpr. c. 30. n. 55.* Ex perſona judicis; aliæ prorſus judicium declinant; qualis eſt 1. *exceptio incompetentiæ*, qua proponitur actionem cujus eſt perſecutio ad cognitionem judicis non pertinere. 2. *præventionis*; quando quis duos judices habens non ſubordinatos, ab uno citatus, excipit ſe ad alterius forum trahi non poſſe. 3. *judicis ſuſpecti*, Cui accedunt aliæ exceptiones judici propter defectum objectę; puta infamiæ, aliæque ob quas idoneus judex eſſe non poteſt. Aliæ ſaltem differunt, *qualis eſt loci non tuti, termini anguſti, feriarum, &c. Treut. diſp. eod. theſ. 2.*

Dixiſti de Exceptione incompetentiæ, dic quot modis aliquis forum ſortiatur?

℞. Sortitur aliquis forum. 1. Ex lege, vel conſuetudine, quæ juriſdictionem & forum tribuunt proprium, *c. 10. & 3. de for. comp.* quanquam & partes mutuo conſenſu alicujus Iuriſdictioni, ut cauſſam inter ipſas controverſam decidat, ſe ſubjicere poſſint, *l. 18. ff. de juriſ.* 2. *Ratione domicilii originis*, Quod Iure civili immutabile eſt, ut alibi domicilium habens jus originis retineat, *l. origine C. de municip. & orig. Hodie de conſuetudine obtinet ut foro originis renuntiari poßit. Rosb. tit. de for comp. n. 9.* 3. *Ratione domicilii habitationis*, ſive ibi reperiatur, ſive non. *l. fin. C. eod.* Vbi finiri inſtantia, licet mutato domicilio debet, *l. ſi quis poſtea ff. de judic.* 4. *Ratione qualitatis & conditionis perſonæ*, ex. gr. miſerabiles perſonæ ad principem cauſſas deferre, vel aliò vocatæ, provocare poſſunt, *l. un. C. quan. Imp. inter pup. l. 1. C. de off. diverſ. jud.* 5. *Ratione rei*

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

in judicium deducta, Puta reales actiones eo loco inſtitui debent ubi res eſt, *l.* 1. §. *ult. ff. ubi de hered.* 6. *Ratione delicti*, in loco ubi delinquens deprehenditur, *l. fin. C. ubi. de crim.* 7. *Ratione contractus*, in loco ubi initus, ſi quidem Reus ibi reperiatur; Vel ubi debiti ſolutio ab aliquo eſt conſtituta. *Marant.* 4. *part. diſp.* 8. 8. *Ratione continentiæ ſeu affinitatis cauſſarum*, quod continentia cauſſæ non ſit dividenda. *tot. tit. ff. quib. reb. ad eund. jud. eat. Aliæ etiam cauſſæ ſpeciales ex ipſarum ratione forum ſortiuntur, ut cauſſæ fiſcales apud procuratorem Cæſaris; ſic ratione quantitatis rei petitæ forum competens ſæpe definitur. Vide Rosb. praxi. tit.* 3. *n.* 23. *& ſeqq.*

Quæ exceptiones competunt ratione perſonarum litigantium?

℞. *Quoad Actorem*, eſt exceptio contumaciæ, aliæque ſimiles; *Quoad Reum*, quod in jus ſine venia ſit vocatus; juſti impedimenti, &c. *Quoad utrumque*, exceptio legitimationis; quod puta ſive Actor, ſive Reus non habeant perſonā ſtandi in judicio. *Ratione perſonarum intervenientium*, competit exceptio, ſi procurator abſque mandato, vel cum inſufficienti mandato compareat; Item ſi mandandi ſeu procuratoré conſtituendi, vel ipſe procurator ſuſcipiendi jus non habuerit. Vel cauſſa ejuſmodi ſit ut per procuratorem expediri non poſſit. *Treut. diſp. eod. theſ.* 3.

Quæ exceptiones concernunt ipſam actionem?

℞. 1. Præjudiciales, qua prætenditur per inſtitutam ab adverſario actionem non debere præjudicium fieri principaliori actioni. 2. Pacti conventi temporalis. 3. pluſpetitionis. 4. Litis pendentis, quando coram alio judice citatione emanatâ & inſinuatâ, litem pendere objicitur. 5. Libelli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

belli obſcuri & inepti. 6. Excuſſionis, & ordinis. 7. Spolii, & ſimiles. *Treut. ead. theſ. 4. & ibi alleg.*

Quotuplices ſunt exceptiones peremtoriæ?

℞. Vel à principio naſcuntur, cum lis primò movetur ex aliquo quod factum eſt; Vel poſtea incipiunt exiſtere. *Treut. eod. theſ. 5.*

Quæ ſunt exceptiones prioris generis?

℞. 1. Exceptio metus, data adverſus eum qui petit per metum promiſſum; *l. 7. C. quod metus cauſ. Generaliter quidem exceptione doli contenta, ſed quæ utiliter ſeparatim proponitur, Treut. eod.* 2. Doli ſpecialis, in contractibus quidem ſtricti juris nominatim, *l. 5. C. de inutil. ſtip. Quod in contractibus bonæ fidei dolo vel metu initis (cum ipſo jure nulli ſint) iſtis exceptionibus non ſit opus. §. 9. hic.* 3. *Erroris. l. 57. De O. & A. Unde in factum exceptio.* 4. *Non numeratæ pecuniæ*, quæ Creditori ſcripto, vel voce ſe accepiſſe aliquid affirmanti conceditur infra 30. dies, niſi aliqua ſpecies nominatim excipiatur; poſt eos elapſos minime: *Debitori*, infra biennium, etiam ejus heredibus, ſine probandi onere; Poſt biennium non, niſi id onus in ſe recipiat. *§. 2. hic. Treut. eod. th. 5. lit. 2. & per ſupra dicta. Præterea ſunt etiam hujus generis exceptiones naſcentes ex perſona creditoris, vel debitoris; SC. puta Macedoniani & Vellejani. Quarum illa datur filiofam. contra petentem pecuniam ipſi mutuo datam: Hæc mulieribus, ex interceſſione pro aliis facta, conventis. De quibus ſupra.*

Quæ ſunt exceptiones poſterioris generis?

℞. 1. *Rei venditæ*, quæ obſtat venditori rem venditam & traditam repetenti, ſub prętextu pacti non ſervati, vel alio. 2. *Pretii non ſoluti*, obſtans emtori traditionem rei venditæ poſtulanti: *Rei*

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

non traditæ, obſtans venditori pretium petenti. 2. *Pacti de non petendo.* §. 3. & 9. *hic. l.* 17. *C. de pact. ſive expreßi, ſive taciti*, puta quod inducitur quando ab uno ex correis debendi, pro rata ſe ſolvere profitentis partem debiti creditor accipit. *dummodo puta debitor ſolvens dicit ſe pro rata ſua ſolvere, Zang. ad* 53. *Inſt. hic. n.* 33. 3. *Iurisjurandi*, quando debitor, deferente creditore juramentum, juravit ſe nihil dare oportere: data unicunque qui ea actione de qua juratum eſt poteſt conveniri. 4. *Rei judicatæ*, tum obtinens quando eadem res, ex eadem cauſſa, inter eaſdem perſonas in judicium deducitur. 5. *Præſcriptionis,* quando quis rem ſuam præſcriptam petit, competens ei qui præſcripſit. *Treut. eod. theſ.* 6.

An quis unam tantum exceptionem ſemper proponere poteſt?

℞. Imo verò poteſt etiam plures proponere, etiam diverſo tempore, *l.* 5. & 6. *hic.* modò non ſint directè contrariæ; *arg. l.* 43. *De R.I.* Quo caſu tamen admittuntur alternativè propoſitæ; *Zang. ult. n.* 70. *hic.* quod per iſtam alternativam propoſitionem contrarietas tollatur. *l.* 80. *ibi. Zaſ. hic. Zang. eod.*

Quomodo proponendæ ſunt exceptiones?

℞. Olim quidem (*ut dictum hic*) proponebantur conditionaliter; hodie proponi debent expreſſè & determinatè, ut de jure & cauſſa excipiendi conſtare poſſit, idque in ſcriptis, vel ſine ſcriptis viva voce, modò ad acta referatur, *Weſ. par hic. n.* 9. *Omnino autem proponendæ exceptiones. Nec enim judex eas ſupplet, niſi ex actis appareant. Angelſ.* §. 1. *n.* 3. *hic. ut ſi ex libello agentis appareat præſcriptam eſſe injuriarum, vel ſimilem actionem, Schneidw. hic. n.* 8.

Quan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quando debent proponi?

℞. Temporales & dilatoriæ regulariter ante litem conteſtatam. *l. pen. C. hic. Niſi* 1. *aliqua gravamen habeat ſucceſſivum.* 2. *judicium reddat retro nullum.* 3. *ipſa de novo ſubveniat.* 4. *vel eam ſibi competere reus errore facti ignoraverit, Treut. hic. theſ.* 7. Perpetuæ, ſeu peremtoriæ, regulariter à lite conteſtata uſque ad ſententiam. *l.* 9. *C. hic. l.* 2. *C. ſent. reſc. non poſſ. Gayl.* 1. *obſ.* 17. *n.* 9. *Quædam tamen ante propoſitæ* (quod fieri poteſt) *& probatæ litis ingreſſum impediunt: Vnde litis finitæ dictæ, Sich. ad l.* 17. *C. de probat. In continenti ſi probari nequeant, à judice (quod ferè ſemper fit) rejiciuntur poſt litem conteſtatam examinandæ. Treut. eod. theſ.* 8. *lit.* b.

Nullæne poſt ſententiam opponi poſſunt?

℞. Regulariter quidem non attenduntur, *l.* 2. *C. ſent. reſc. non poſſe*, ne quidem ſi fuerint peremtoriæ, *Aſin. Praxi.* §. 33. *c.* 4. *& Dd. com.* Fallit tamen. 1. vel *ratione perſonarum contra quas lata ſit ſententia*, ut in minore, qui (*remedio reſtitutionis in integrum*) & armatæ militiæ milite, qui (*etiam ſine eo remedio ipſo jure, quod arma magis quam leges ſciant, l.* 1. *C. de In & fact. ign.*) exceptionem peremtoriam poſt ſententiam opponere poſſunt. vel *ratione ipſius exceptionis*, quas ſpeciatim deducere, non eſt pro hoc enchiridio; Hic habe breviter. 1. non admitti dilatorias, niſi ſolutionis quæ ſolidi ſolutione certas perſonas defendunt, *de quib.* §. *ſunt præterea, ubi ſex exempla ſup. de Action.* 2. Ex peremtoriis omnem exceptionem admitti per quam non impugnatur ſententia. *l. Neſennius in fin. ff. de re jud. nempe ex iniquitatis capite.* Nam 3. nullitatis exceptio ſententiæ opponi poteſt, etiam poſt executionem (*quod non tam ſupponat, quam neget tantum ſententiam,*

l. 2.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

l. 2. ff. qui ſatiſd. cog. Speciales exceptiones adverſus executionem ſententiæ admiſſas habes apud Oldendorpium Enchiridio exceptionum, § eodem. inde huc transferendas. Rurſus habe, hic admitti exceptionem S C. Vellejani, & Macedoniani, *l. 2. ad S C. Maced.* Compenſationis, *Guitierez. pract. qu. 112. n. ult.* Sequeſtri, ſeu arreſti ex aliquâ cauſsâ à judice facti, *eod. qu. 113. n. 5.* reſtitutionis in integrum, *Zang. c. ult. eod. n. 64.* Ceſſionis bonorum, *Zang. eod. n. 105.* & alias. *Vmmius hic. theſ. 9. n. 59. De quibus & alii ſpeciali tractatu.*

Quis eſt finis & effectus exceptionis?

℞. Finis quidem defenſio Rei, & judicii, ſive in totum, ſive ad tempus excluſio, *l. 2. §. 2. l. 3. & paßim. ff. de Except.* Effectus dilatoriarum judicii vel dilatio, vel tranſlatio; peremtoriarum intentionis excluſio, vel minutio, *l. 12. cum ſeq. ff. hic. Vmmius. eod. Weſ. par. hic. n. 11.*

Quando eum effectum attingit?

℞. Probata; quia Reus excipiendo fit Actor. *l. 1. ff. hic.* ideoque exceptionem ſuam probare debet, *l. in Exceptionibus. ff. de probat.*

Sed modò ante Actor ſuam intentionem probaverit.

An excipiendo Reus Actoris intentionem fateri videatur, *Vide Weſ. hic. Vmmium eodem. theſ. 11. n. 72.*

TIT. XIV.

De Replicationibus.

QVid eſt replicatio?

℞. Replicatio, dicta à replicando (*quod per eam iterum explicatur & confirmatur jus agentis, atque ita jus exceptionis reſolvitur, ut Cic. pro Sylla.*)

Sylla.) eſt contraria exceptio, & quaſi exceptionis exceptio, *ſec. Paulum. l. 7. C. de Except.* ſeu exceptio Actoris quâ Rei exceptionem replicando elidit, *l. 2. §. 1. ff. de except. l. 10. C. eod. Secundum Imperat. hic.* Allegatio Actoris ejus adjuvandi cauſsâ contra injuſtitiam exceptionis inducta, *Text. pr. hic. Schneidw. eod.*

Cur ergo introducta replicatio?

℞. Actoris juvandi cauſſa, ne forte ei noceat exceptio iniquè à Reo propoſita, *l. 2. §. 1. ff. de except.* planè ut exceptio introducta eſt juvandi Rei cauſſa.

Quæ ergo eſt comparatio inter exceptionem & replicationem?

℞. 1. Sicut ſe habet replicatio ad exceptionem, ſic ſe habet exceptio ad actionem. 2. Sicut exceptio eſt perpetua, ita & replicatio, ut patet in replicatione doli, *l. ſi pactum C. eod.* Contraria verò eſt exceptioni, *l. antep. ff. de except.* & multiplicabilis, *l. 2. §. ult. ff. de except. Schneid. hic.*

Quomodo dicis replicationem eſſe multiplicabilem?

℞. Quod liberum ſit partibus replicationem juſtam forte primâ facie viſam, duplicatione, & hanc triplicatione, hanc quadruplicatione, & hanc ſic deinceps excipere. *Schneidw. hic. n. 3.* Quouſque tamen admittendæ hic ſint partes, & quod tempus ad replicandum, duplicandum & & triplicandum &c. dandum, judicis eſt arbitrio. *Auth. judices C. de judic. Infinitatem vitare cui curæ eſſe debet, l. 3. §. ult. ff. de teſtib. Schneidw. eodem.*

Quid eſt duplicatio, triplicatio?

℞. Duplicatio eſt allegatio qua Actor iniquam Rei replicationem elidit, *§. 1. hic. l. 2. ff. de except.* Triplicatio qua Reus elidit iniquam Actoris duplicatio-

plicatio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

plicationem: ſic triplicationem elidit quadruplicatio, & ita conſequenter. §. 2. *hic. d. l.* 2. donec allegationibus judex imponat modum, *d. Auth. judices*, aut de eo partes per compromiſſum conveniant, *Schneidw. hic. n.* 3.

Quomodo proponi & probari debet replicatio, & quando?

℞. Eadem forma hic quæ in exceptione, *Quod ut Reus exceptionem, ſic Actor replicationem ſuam probare debeat, l. 19. ff. de probat. l. 3. C. eod. puta rurſus poſt Rei exceptionem probatam. quod & in duplicatione & cæteris obtinet, Rosb. de replic. n.* 10. Rectè verò obtinet replicatio, quando Reus exceptionem contra intentionem Actoris opponit, *arg. c. ad diſſolvendum, ubi gl. & not. in verb. accuſari.* 2. Et in quacunque quidem judicii parte, *gl. in l. 2. §. 1. ff. de except.*

Quandoquidem Imperator hic. §. fin. decidit quæſtionem, an exceptiones Reis principalibus competentes proſint fidejuſſoribus, explica deciſionis ſummam?

℞. Dicit plerumque eas fidejuſſoribus accommodari. Recte; puta exceptiones cohærentes perſonæ debitoris, *ut quia debitor eſt minor, ceßit bonis, item quantum quis facere poteſt*, minimè dantur fidejuſſoribus: Omnino rei, non perſonæ inhærentes, *ex. gr. doli, quod metus cauſſa, rei judicatæ, jurisjurandi, pacti de non petendo,* &c. *Text. hic. tibi. ag. eod.*

TIT. XV.

De Interdictis.

D*Ixiſti quomodo in actionibus realibus, vel circa dominium ſit diſputatio, vel circa poſſeßionem, quotuplicia ergo inde exiſtunt judicia?*

℞. Du-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Duplicia, *vel petitorium*; quod ita dictum per excellentiam ab effectu petitionis, quo petimus jus in re noſtrum declarari: *vel poſſeſſorium* quo non deciditur jus proprietatis, ſed cujus debeat eſſe poſſeſſio, donec de proprietate diſputatum, & appareat utrum is qui rem poſſidet jure poſſideat, an vero ad eum potius pertineat poſſeſſio qui in petitorio judicio obtinebit. *Vult. Com. Inſt. hic. pr. n.* 3.

Iudicia circa poſſeſſionem quomodo dicuntur?

℞. Speciali nomine vocantur interdicta; De quibus, hoc titulo ſpeciatim agit Imperator; *Ex eo dicta, quod interim inter duas partes dicantur, dum de proprietate judicatum ſit. Don. ad Rub. C. hic. n.* 3. *alii aliter, Vult.* 2. *Iuriſpr. cap.* 21. *n.* 6.

Cur diverſo nomine ab actionibus appellantur?

℞. Quia erant olim diſtinctæ formæ & conceptiones verborum, quibus prætor in poſſeſſionis, vel quaſi controverſiis aliquid aut jubebat fieri, aut prohibebat; cum actionum alia eſſet ſolennitas & natura, & in multis diſtincta. Hodie poſtquam judicia omnia cœperunt eſſe extraordinaria, actionis & interdicti natura confuſa eſt; maximè, ſublatis actionum ſolennitatibus. Vt actiones & interdicta vocabulis tantum maneant diſtincta; & hæc tantum ſint extraordinariæ in factum actiones, *Princ. hic. arg. Rubr. ff. hic. Treut. hic. theſ.* 1.

Quotuplicia ſunt Interdicta?

℞. In hoc titulo proponit Imperator triplicem interdictorum diviſionem. 1. *A forma concipiendi interdicta*, puta quod alia ſint prohibitoria, alia reſtitutoria, alia exhibitoria. 2. *A fine*, quod alia ſint adipiſcendæ, alia retinendæ, alia recuperandæ poſſeſſionis. 3. *Ab accidenti*, quod ſint

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

vel ſimplicia, vel duplicia: *Omiſſa ampliore diviſione à materia ſumta, id eſt à rebus circa quæ interdicta competunt ſumta. Tex. hic.*

Quæ eſt diviſio interdictorum ſumta à materia?

℞. Quod alia ſint de rebus divinis, alia de humanis, *ſeu res divinas, vel & humanas ſpectantia. l. 1. ff. h. t.*

Quæ ſunt interdicta res divinas ſpectantia?

℞. 1. Ne quid fiat in loco ſacro, puta deformitatis, vel incommodi cauſſa; *quod quidem unicum eſt interdictum de rebus ſacris. l. 1. ff. ne quid in loco ſacro*, De religioſis rebus duo ſunt. 1. de mortuo inferendo, adverſus eum qui mortuum ſepelire prohibet. 2. de ſepulchro ædificando, adverſus eum qui prohibet ſepulchrum ædificare, vel reficere, *l. 1. §. Prætor. ait. ff. de mort. infer. Perez. hic.*

Quomodo ſubdividuntur interdicta jus humanum ſpectantia?

℞. Quod quædam ſint publicæ, quædam privatæ utilitatis cauſsâ, *ſeu de rebus publicis & de privatis. Kling. hic.*

Quæ ſunt interdicta publicæ utilitatis cauſſa?

℞. Sunt ea varia & variè etiam ſubdividi poſſunt; & quidem maxime, in utilia, quæ ex interpretatione legis colliguntur; & directa, quæ præciſe inhærent verbis Edicti Prætoris.

Quæ ſunt præcipua interdicta publica directa?

℞. 1. Ne quid fiat in loco aut itinere publico. 2. de loco publico fruendo. 3. de via publica & itinere reficiendo. 4. de fluminibus, & ne quid in flumine publico ripave ejus fiat quod incommodum ſit navigationi. 5. ne quid in flumine publico, vel ripa fiat, quo aliter aqua fluat quam

priori æſtate fluxerit. 6. Vt in fluminibus publicis navigare liceat. 7. de ripa minuenda. *Kling. hic. recenſet.*

Quæ interdicta hoc titulo maxime proponuntur?

R. Privata, id eſt privatam utilitatem maxime concernentia, rei familiaris tuendæ cauſſa data.

Quæ dicuntur interdicta prohibitoria, reſtitutoria, exhibitoria?

R. *Prohibitoria*, dicuntur quibus Prætor vetat aliquid fieri, *puta rem ſine vitio poßidenti vim fieri; vel mortuum in locum inferenti, in quo jus ei erat inferendi. &c. Reſtitutoria*, ſunt quibus jubet prætor aliquid reſtitui, *Veluti bonorum poſſeßionem, aut legata citra voluntatem heredis accepta. Exhibitoria* ſunt per quæ prætor jubet aliquid exhiberi; *puta eum cujus de libertate agitur, vel tabulas teſtamenti, &c.* §. 1. *hic.*

Quæ ſunt interdicta adipiſcendæ poſſeßionis?

R. Quæ competunt iis qui nondum nacti fuerunt poſſeſſionem. Cujuſmodi proponuntur ab Imperatore. 1. interdictum quorum bonorum. 2. Salvianum interdictum: Quibus accedit interdictum. Quod legatorum, & affine remedium l. Vltimæ C. de edict. D. Hadr. toll. §. 3. *hic.*

Quod eſt interdictum quorum bonorum?

R. Eſt interdictum (*ſimile hereditatis petitioni*) reſtitutorium, §. 1. *hic.* Vniverſale, competens ei qui de jure prætorio, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato bonorum eſt poſſeſſor, *l. 1. §. 1. ff. hic.* (*puta filio emancipato aut aliis cognatis*) adverſus eum qui pro herede, vel pro bonorum poſſeſſore poſſidet, adeoque quemvis detentatorem, etſi dolo deſiit poſſidere, poſſeſſionis rerum hereditariarum adipiſcendę cauſſà, *Bred. hic. Oldend. eod.*

Cui,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Cui, adverſus quem, ad quid datur?

℞. Datur directo quidem bonorum poſſeſſori cui Prætor, *ut decretam à ſe poſſeſſionem tueretur,* ſpecialiter providit, utiliter cuilibet heredi, *l.* 1. *C. eod.* etiam ſuo, *Quod verius ſit nec in hunc poſſeſſionem defuncti continuari, Tiraq. tract. le mort. &c. Weſ. par. hic. n.* 7. Adverſus eum qui pro herede (*ejus de cujus hereditate agitur*) vel poſſeſſore poſſidet. Non contra titulo juſto poſſidentes, *quod in pari cauſſa & titulo melior ſit conditio poſſidentis, c. in pari de R. J. in* 6. Nec adverſus debitores hereditarios, *l.* 2. *ff. eod. quod in rebus debitis necdum traditis nullum jus defunctus habuerit; ideoque actionibus perſonalibus ipſe agere debuerit, Weſ. par. eod. n.* 7. Ad adipiſcendam (*ut dictum*) vel bonorum omnium hereditariorum, etiam feudalium (*ut placet pleriſque*) quæ defunctus tempore mortis habuit, poſſeſſionem, vel (*ſed utiliter, ut dictum*) ad hereditatem legitimam. *Bred. Nempe eſt univerſale. ſi tamen unius tantum rei controverſia eveniat cujus poſſeſſionem nondum ſit adeptus, poteſt & ad eam hæc actio pertinere, Weſemb. par. eod. Oldend. eodem. num.* 7.

Quæ ſunt requiſita hujus interdicti?

℞. 1. Quod Actor ſit heres defuncti cujus bona petit, ſive civili jure, ſive prætorio, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato, ſive ex aſſe, ſive pro parte. 2. Quod de jure Prætorio ſucceſſionis agnoverit bonorum poſſeſſionem. 3. Non habuerit poſſeſſionem rerum de quibus intentat interdictum. 4. Reus detineat vel poſſideat hereditatem, vel ejus quotam, vel res particulares; ſine titulo tamen. 5. Quod fuerint revera in bonis defuncti mortis tempore, ſive poſſeſſæ fuerint, ſive non. *Schneidw. hic. n.* 21. *& ſeqq.*

Sufficit

Sufficit enim hic præſumtiva probatio qua Actor doceat ſe eſſe heredem defuncti, & res illas fuiſſe in bonis defuncti quas Reus poſsidet. Sed & probabit ſe bonorum poſſeſsionem agnoviſſe, Schn. eod. Vult. 2. Iuriſpr. cap. 21. n. 41. Differentiam hujus interdicti à petitione hereditatis vide apud Schneidw. eod.

Quomodo proponitur?

℟. Actor dicit Titium nuper defunctum eſſe: Fuiſſe autem filium Sempronii: Eum verò fuiſſe fratrem germanũ Lucretiæ, quæ uxor ſit Mævii. Lucretiam vero ſui Actoris matrem naturalem & legitimam: Atq; ita ſe Actorem eſſe conſobrinum defuncti Titii: Se vero apud judicem bonorum poſſeſſionem agnoviſſe, (*puta quod ex jure civili ex lineâ fæmineâ deſcendens non cognoſceretur, licet hodie aliud ſit. Nov. 118.*) Reum autem hereditatem Titii nullo jure poſſidere: Et res quidem fuiſſe Titii mortis tempore: quas Reus recuſat reſtituere. Petere itaque ſe eundem Reum condemnari & compelli ad reſtituendum ſibi Actori poſſeſſionem hereditatis, vel partis ejus, vel talis rei, &c. *Oldend. Claſſ. 2. act. 1.*

Quod eſt interdictum Salvianum, cui & adverſus quem datur?

℟. Eſt interdictum reſtitutorium quod datur locatori adverſus colonum, (*utiliter etiam adverſus inquilinum, item tertium poſſeſſorem cauſſam à conductore habentem; item adverſus colonum partiarium (non adverſus colonum coloni)* ad rerum locatori pro penſione & damno rei locatæ dato pignori obligatarum acquirendam poſſeſſionem. §. 3. *hic.*

Quomodo proponitur? Nempe eadem ferè hic requiruntur quæ in actione Serviana requiri ſupra diximus, *Bred. hic.*

℟. Actor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Actor dicit ſe nuper fundum Sempronio locaſſe: Ipſum eundem centum aureis conduxiſſe. Res verò ſuas in conductum fundum importaſſe, ſed inde res quaſdam exportaſſe, vel clam alienaſſe, vel omnia fere bona alienare, Titium Reum accepiſſe tales res à Sempronio, & poſſidere. Alienatis ejuſmodi rebus non cautum ſibi Actori de penſione fundi locati, Reum admonitum talium rerum poſſeſſionem reſtituere Actori recuſare. Petere itaque ſe Actorem, ut Reus ad reſtituendam talium rerum poſſeſſionem condemnetur, & legitime condemnatus compellatur, *Oldend. eod.*

Quæ eſt inter petitionem hereditatis & interdictum quorum bonorum collatio?

℞. *Conveniunt*, in eo. 1. quod utrumque, ſit judicium univerſale, 2. adverſus eum inſtituatur qui vel pro herede, vel pro poſſeſſore poſſidet. 3. utroque contendatur ad rerum poſſeſſarum reſtitutionem. 4. neutrum detur adverſus titulo poſſidentem. *Differunt* 1. quod hoc interdictum ſit de poſſeſſione, petitio hereditatis de dominii jure. 2. Quod hoc interdictum non datur adverſus debitoris hereditarios, petitio hereditatis omnino. *Schneidw. eod.*

Quid differt interdictum Salvianum à Serviana actione?

℞. In duobus maximè. 1. Actio Serviana eſt in rem pignori datam, & datur quidem adverſus quemvis poſſeſſorem, etiam ipſum colonum: interdictum hoc eſt in perſonam, & de poſſeſſione, (*quæ interdictorum eſt natura*) datum tantum adverſus ipſum conductorem eumque debitorem, ut poſſeſſio rerum oppignoratarum acquiratur. 2. Serviana eſt petitorii judicii, & operoſior, (*quod eá ſit probandum pignus tempore contra-*

contractus fuiſſe in bonis debitoris,) hoc interdictum poſſeſſorii judicii, & expeditius, *Quod eo ſufficit probaſſe poſſeßionem rei oppignoratæ tempore oppignorationis.*

Quid eſt interdictum quod legatorum?

℟. Eſt interdictum quod datur heredi poſt aditam hereditatem ſeu bonorum poſſeſſori contra legatarium etiam fidei commiſſarium, qui ante propria authoritate rem, ſibi legatam occupavit, ut eam reſtituat, vel in id quod intereſt condemnetur, *l.* 1. §. 2. *hic.* Puta modò heres idoneè de legato ſatiſdederit, *l.* 1. §. 16. *hic. Sed & ſi heredis vel bonorum poſſeſſoris nihil intereſt rem fuiſſe occupatam, non eſt locus huic interdicto, Oldend. eod. n.* 7. *Et fuit quidem jure veteri alterutri de legatis Falcidiam detracturo neceſſarium, quo ejus retentionem quidem, non vindicationem habebat, & jure Iuſtinianeo, quo & hanc habet, ſupervacuum, Cujac. in par. C. eod. Vult. ex eo Iuriſpr. eod. n.* 42. *Vnde & ſuperſedemus latius de hoc interdicto agere. Sed nec habet hoc interdictum locum in donatione mortis cauſſa; ut in qua non eſt neceſſe per retentionem Falcidiam detrahere, quæ apud heredem ipſo jure remanet, rebus licet in ſolidum tranſlatis, Oldend. cl.* 2. *art.* 2. VII.

Quod eſt remedium l. ult. C. de edict. Divi. Hadrian. toll.

℟. Quod heredi teſtamẽtum producenti in forma non vitioſum legitimo teſtium numero munitum, nec ulla ſui parte ruptum, vitiatum, aut cancellatum datur ut à competente judice mittatur in poſſeſſionem bonorum quæ defuncti mortis tempore fuerunt, & illegitimo modo ab Adverſario poſſidentur, *Vult. eod. n.* 45.

Cui datur hoc remedium?

℟. Heredi teſtamentario, *non legitimo*, omnino fideicommiſſario, ſive ex teſtamento, ſive codicillis. Item ſubſtituto etiam fiſco cum hereditatem ab indigno aufert, & quidem non facta reſtitutione, *Menoch. de adipiſc. remed.* 4. *n.* 64. 166. 172. 299. *ex eo Treut. hic. theſ.* 1. *lit. l.*

Quæ ſunt interdicta retinendæ?

℟. Retinendæ poſſeſſionis interdicta dicuntur quæ interponuntur inter eos qui de rei alicujus proprietate utrimque contendunt, & ſui juris ratione volunt poſſidere, ut dubium ſit, quis debeat poſſidere. *Quod non ante poßit actio inſtitui petitoria, quam utrius poſſeßio ſit exploratum fuerit.*

Quot ſunt interdicta talia?

℟. Duo recenſentur ab Imperatore, *uti poßidetis*, & *utrubi.* 17. §. 4. *hic.*

Quomodo definitur utrumque interdictum?

℟. Eſt interdictum quo quis tuetur poſſeſſionem rerum immobilium, vel quaſi poſſeſſionem rerum incorporalium, adverſus eum qui eandem ſibi poſſeſſionem arrogat, aut qui alio modo poſſidentem turbat. *Vult. eod. n.* 49.

Cui adverſus quem ad quid ergo datur?

℟. Directo datur poſſidenti, ſive juſtè, ſive injuſtè rem immobilem, ſive civiliter, ſive utroque modo. *l.* 1. *& l. fin. ibi gl. ff. hic.* utiliter quaſi poſſidenti res incorporales. *l. unica & ibi not. C. eod.* Adverſus quoquo modo poſſeſſionis, ſive rerum corporaliũ immobilium uſum impedientem, ſive in quaſi poſſeſſione rerum incorporalium, (*qualia ſunt jura ſervitutis, &c.*) turbãtem. Ad id ut à turbatione ceſſet & in futurum non turbet, & hoc nomine caveat, damna illata & fructus perceptos reſtituat. *Bred. hic.*

Quæ ſunt hujus interdicti requiſita?

℟. 1.

℞. 1. Vt Actor rem immobilem, ſive civiliter, ſive naturaliter tantum poſſideat, *l.* 1. *l. fin. ff. eod.* A Reo quidem adverſario non vi, nec clam aut precario; (*quod adverſus eum tales poſſeſſiones non pro ſint*) ab alio quocunque modo (*quod eo ipſo quod poſſeſſor eſt, plus juris habeat quam is qui non poßidet, l.* 1. §. *ſui cum. l. ſeq. ff. eod.* 2. Quod ita poſſederit litis conteſtatæ tempore. 3. Turbatio intervenerit, *Bred. eod.*

Quid eſt interdictum utrubi?

℞. Eſt interdictum competens ſuper retinenda poſſeſſione rerum mobilium, competens adverſus eum qui poſſidenti circa poſſeſſionem eſt moleſtus. *Vult. eod. Obtinens duobus caſibus.* 1. *ſi is qui poßidet rem mobilem in ejus poſſeßione turbatur.* 2. *ſi duo de rei mobilis poſſeßione contendunt, Kling. eod. n.* 2.

Ergone conveniunt hæc duo interdicta?

℞. Omnino, hodie quidem; uno excepto, quod interdictum uti poſſidetis detur pro rerum immobilium, utrubi pro rerum mobilium poſſeſſione, poſt nempe adæquatam utriuſque vim & poteſtatem. Olim alia adhuc erat differentia, quod per interdictum uti poſſidetis vincebat is qui rem poſſidebat non vi, clam aut precario ab Adverſario ſuo; licet ſic poſſideret ab alio tempore interdicti: Per interdictum utrubi qui majore parte anni non vi, clam, aut precario ab Adverſario poſſidebat. Hodie per utrumque interdictum vincit qui tempore illatæ turbationis & litis conteſtatæ non vi, clam, aut precario ab adverſario quidem (*quod hic obiter notandum*) ſive per ſe, ſive per alium poſſidet, §. 5. *hic. Nicaſ. de Voerd. hic. Nempe & is qui per alium poßidet poßidere cenſetur, unde & retinere per alium poſſeßionem poteſt. Text. eod. De jure tamen Canonico ſufficit*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

probatio antiquioris poſſeſſionis. c. licet de probat. Weſ. hic. n. 5. Qua æqualiter probata præfertur titulum docens: titulo æqualiter probato præferendus videtur is qui tempore ſententiæ poßidet. d. §. 4. hic. verſ. commodum. Schneidw. ad d. §. 4. n. 88. Treut. th. 3. lit. l. eod.

Quæ eſt ratio ob quam in paribus probationibus præfertur is qui poßidet?

℟. Quia hoc commodum eſt poſſeſſionis, ut actore dominium non probante res maneant penes poſſeſſorem, licet nihil probantem, §. 4. *hic. Quæ cauſſa etiam eſt remediorum poſſeſſoriorum introductorum*, §. *eod.*

Quomodo proponuntur hæc retinendæ poſſeßionis interdicta?

℟. Actor dicit ſe talem fundum, aut tale jus, vel talem equum (*pro ratione circumſtantiarum*) poſſidere: A Reo in ſua poſſeſſione vel quaſi moleſtari: Poſſidere rem prædictam litis conteſtatæ tempore: Non fuiſſe autem ſe moleſtatum. tanti ipſius intereſſe: Monuiſſe ſæpe Reum ut à tali moleſtatione abſtineret, juri ſe offerens: Petere itaque ſe, verum ac legitimum poſſeſſorem, ac Reo non licuiſſe Actorem in ſua poſſeſſione, ut turbaret], neque adhuc licere, declarari, Reumque condemnari ac legitimis remediis compelli ut à turbatione ſua ceſſet, cautionemque de non turbando in futurum præſtet, damnaq; omnia paret, fructus perceptos & percipiendos reſtituat, &c. *Oldend. & Bred. eod.*

An non ſunt alia interdicta retinendæ poſſeſſionis?

Reſp. Omnino; puta. 1. Interdictum de ſuperficiebus. quod eſt de retinendâ quaſi poſſeſſione ſuperficiei (*ea eſt terræ pars ſuperior, quæ oculis cernitur*) competens ſuperficiario. 2. Ei qui in ſolo alieno

alieno ædificavit ex conducto, eà lege, ut ſibi haberet ædificium ſub annuo ſalario, vel in perpetuum, vel in annos plures. *Quale interdictum etiam hujus exemplo datur uſufructuario. Treut. eod. theſ. 4. lit.* g. 3. De Itinere actuque privato, cujus duo capita; quorum primum de ejus uſu, alterum de itineris agit refectione, *Weſemb. par. eod. tit.* 4. De aqua quotidiana & æſtiva, ad retinendam, *vel etiam adipiſcendam*, quaſi poſſeſſionem æquæ quotidianæ, ſive æſtivæ, ſive hibernæ, *Weſ. par. eod.* 5. De rivis, fonte, lacu puteis, piſcina reficiendis, ne reficienti vis fiat, *Weſ. par. d. tit.* 6. De cloacis privatis, vel reficiendis, vel purgandis. Similiter ne reficienti vel purganti vis fiat, *Weſ. par. eod.* 7. De arboribus cædendis. 8. De glande legenda, *Weſ. eod.*

Quæ ſunt interdicta recuperandæ poſſeſſionis?

℞. Tale eſt interdictum unde vi, *cui in immobilibus tantum locus, Menoch. rem recup.* 1. *n.* 39. *in odium ſpoliantis inventum, Men. eod. n.* 33, *utpote quo etiam ſine mandato imò ſervus agens admittitur, l.* 1. *C. ſi per vim. Treut. eod. theſ.* 5. *b.*

Cui, adverſus quem datur?

℞. Datur de qualicunque poſſeſſione. 1. dejecto, etiam prædoni, item ſpoliato, ab eo quem conſtat dominum eſſe, attamen dejecto per vim expulſivam, non compulſivam, *l.* 5. *hic.* Adverſus deijcientem. 2. item eum qui mandavit ſpolium vel ratum habuit; *modo hoc poſtremo caſu dejiciens nomine illius id fecerit, qui poſtea ratum habuerit, l.* 1. §. *ſed etſi quis. ff. de vi & vi arm.* 3. etiam adverſus ipſum procuratorem qui dejecit (*ſic tamen ut litis æſtimatione ab altero præſtita alter liberetur*) *l.* 1. §. *quoties. ff. de vi & vi arm.* 4. Item eum qui poſſeſſionem de qua aliquem dejecit rurſus amiſit, quamvis ſine dolo aut cul-

pa; *quia perinde habetur ac ſi poßideret, quia ſine culpa non reſtituit.* 5. adverſus fraudulentæ dejectionis perſuaſorem, *l.* 3. §. *hoc interdictum. ff. de vi & vi arm.* Denique utiliter adverſus ipſum dejectum, ſi forte ex intervallo collectis armis deijciat eundem dejectorem, *per. l.* 1. §. *qui à me. ff. eod. Oldend. claſ.* 2. *art.* 10.

Ad quid datur?

℞. Ad reſtitutionem poſſeſſionis & rerum omnium mobilium quæ ibi fuerint cum deijceretur, ſive propriæ dejecti fuerunt, ſive apud eum depoſitæ, ei commodatæ, aut pignoratæ, vel quarum modo uſumfructum, vel uſum habuerit, *d. l.* 1. §. *quod autem ait prætor. ff. de vi & vi arm.* 2. Fructuum ex die dejectionis cæterarumq; utilitatum quas dejectus quietâ poſſeſſione uſus percipere potuiſſet, Et omnino ad id quantum Actori interſit non eſſe poſſeſſione dejectum, *l.* 1. §. *ex die. ff. l. interdicto. l. ſi plures.* §. *dejectum. ff. eod. Old. eod.*

Quamdiu datur?

℞. Intra annum utilem à die ſpolii numerandum quoad damna. Quoad ea quę ad dejectorem aut ejus ſucceſſorem pervenerunt, perpetua eſt, *l.* 1. §. 1. *ff. de vi & vi arm. l.* 2. *C. eod.*

Quæ ſunt hujus interdicti requiſita?

℞. 1. Actorem illatæ violentiæ tempore in aliquâ poſſeſſione *(qualis enim fuerit non attenditur)* & rei quidem immobilis, (*quià ablata re mobili actio, vi bonorum raptorum, vel conſtitutio l. ſi quis in tantum C. unde vi competit.*) quâ dejectus eſt fuiſſe. 2. Vim expulſivam quolibet teli genere interveniſſe. *l. quod eſt & l. ſi quis.* §. *annis. ff. eod.* 3. Inferentem vim id non feciſſe animo ſuæ poſſeſſionis recuperandæ: quod id ſi in continenti quidem factum, *quia vim vi licet repellere,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

pellere, interdictum hoc non competit, *l.* 1. §. *vim. ff. eod. Quæ mandantem, & ratum habentem concernunt requiſita, ex propoſita definitione colligi poſſunt.*

An non ſunt alia jure prodita remedia adverſus violentam poſſeſſionum invaſionem?

℞. Imò verò complura, ex Imperatorum conſtitutionibus, & quidem iſtius violentiæ odio, cum interdictum unde vi, ex Edicto Prætoris proficiſcens, pertineret tantum ad dejectionem vi factam, & quidem de rebus immobilibus. Et quidem. 1. Ex *l. invaſor. C. unde vi*, ex quâ poſſeſſio rei alienæ etiam alio modo quam vi uſurpata repetitur. 2. Ex *l. meminerit. C. eod.* quæ ſpeciatim reſpicit poſſeſſionem rei ſibi debitæ occupatæ, ſub ſpecie reſcripti principis vel præcepti judicis, quo quis forte juſſus eſt protinus rem ſibi debitam exigere, vel accipere. 3. Ex *l. ſi quis in tantum. C. eod.* quâ interdictum etiam datur pro rebus mobilibus & propriis occupatis, Aliaque ex *l. penult. & fin. C. eod. Item l.* 1. *& 2. C. ſi per vim aut alio modo &c. De quibus videantur Cujac. par. C. Menochius in poſſeſſoriis. Vult. juriſp. lib. 2. cap.* 21. Iiſque adde ex jure Canonico remedium ſaluberrimum, *ex cap. redintegrandæ*, quod ſine ullâ rerum & perſonarum diſtinctione contra quemcunque poſſeſſorem etiam bona fide & titulo poſſidentem datur; aliaque de quibus. *Vult. & Menoch. eod.*

Quid obſervandum in remediorum recuperandæ poſſeſſionis deductione ab Actore?

℞. In omni remedio deducet. 1. ſe poſſeſſionem, vel quaſi rei controverſæ habuiſſe: 2. à Reo verò ipſo ejuſve mandato de eo ejectum. Petetque in priſtinam poſſeſſionem reſtitutionem. Quod utroque narrato capite probato, obtinebit, *Vult.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

eod. n. 59. Vide Oldend. & Bred. ad interdictum unde vi. Sed & obſervandum hiſce omnibus ſuccenturiare officium judicis, Vult. eod. ex Menoch. n. 60.

Quæ dicuntur hic tertia diviſione ab Imperatore interdicta ſimplicia, quæ duplicia?

℞. Id jam ex parte dictum; puta Simplicia illa eſſe, in quibus conſtat uter litigantium poſſideat, vel non, adeoque uter Actoris, vel Rei ſuſtineat perſonam. Hæc in quibus Actoris & Rei par eſt conditio, ut uter poſſideat vel non, Actor, vel Reus ſit non conſtet: *§. 7. hic.* Sunt verò ſimplicia ea quæ ſunt reſtitutoria, item exhibitoria, *utpote in quibus Reus eſt manifeſtus adverſus quem reſtitutionem rei, vel exhibitionem Actor petit.* Duplicia, interdictum uti poſſidetis & utrubi, *ut in quibus propria affirmata poſſeſſione, vtrimque adverſaria negatur, §. pen. hic.*

Operis novi nuntiatio.

An verò non ſunt alia interdicta privata ad poſſeſſionum jura conſervanda à prætore propoſita, ab Imperatore non tractata, hic conſideranda?

℞. Omnino, data ex eâ cauſſa cum vel injuria jam data, vel timetur futura per ædificationes. Inter quæ omnino conſideranda injuria quæ fit per novum opus, quæ ut inhibeatur reſpectu operis faciendi, jus nunciandi Prætor introduxit, *l. 2. ff. eod.* Et reſpectu operis facti, interdictum quod vi aut clam.

Quid eſt novi operis nuntiatio?

℞. Eſt legitima prohibitio, *hæc enim vocis nuntiandi hic eſt ſignificatio, gl. in l. 117. h. t.* facta ædificanti ut ab opere novo nobis nocituro deſiſtat donec de jure ædificantis conſtet, *Trent. diſp. eod. theſ. 2.*

Quis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quis rectè nunciat novum opus?

R. In cauſſa publica rectè nuntiant novum opus omnes ejus loci cives, *l.* 1. §. *ult. hic.* non incolæ aut peregrini; inquilinus tamen, vel colonus nomine locatoris, *arg. l.* 1. *C. ſi per vim.* in privata is demum qui eſt dominus, etiam emphyteuta, ſuperficiarius, creditor pignoratitius; etiam qui modo habet ſervitutem, *l.* 3. §. *pen. hic. l.* 9. *hic. Treut. eod. lit. a. b.*

Quomodo ſit nuntiatio?

R. Vel per partem, idque nudis verbis: *quæ uſurpatur tum cum in ſuo quidem, ſed contra jus ſervitutis vicinus ædificat, l.* 1. §. 2. *l.* 5. §. 10. *hic. non cum in noſtro ædificatur, niſi poſſeſſionem amittere velimus, l.* 1. §. 3. *d. l.* 5. §. 10. *hic.* Vel lapilli jactu. *l.* 1. §. 6. *quod vi. d. l.* 5. §. 10. *ubi Gothofr.* Vel per Prætorem, ejus officio implorato, *gl.* §. 2. *& ſeq. hic. Quibus poſterioribus ſpeciebus utimur cum in noſtro ædificatur, ne poſſeſſionem amittamus. dd. ll.*

Cui rectè nunciatur?

R. 1. Ei qui priſtinam operis faciem mutat, *l.* 1. §. 5. *l.* 21. §. 3. *ff. h. t.* 2. Et quidem vicino proximo vel inferiori. Satis tamen eſt in re præſenti cuicunque fieri qui domino renunciare poſſit. *l.* 5. §. 1. *l.* 10. *hic. Quod ſi opificibus domino ignorante nuntietur, & illi, ſpreta nuntiatione, ædificare pergant, dominus novum opus ſuis impenſis deſtruere cogitur, argum. l.* 5. §. 9. *& ſeq. l.* 1. §. 5. *hic.*

Quis eſt effectus nuntiationis?

R. Quod 1. poſt eam factam ædificans ab opere ceſſare, & cum nuntiante prætoriæ jurisdictioni ut jus ædificationis examinetur, committere, debet, *l.* 1. §. 4. *hic.* 2. Si ſecus faxit, antequam miſſa facta ſit nuntiatio, aut in eâ

cauſſa exiſtat ut mitti debeat, puta oblata ſatiſdatione, demoliri juſſu Magiſtratus condemnetur; nulla facta cognitione jus ædificandi habuerit ædificans nec ne, *d. l. prætor. §. 1. hic. W eſ. eod.*

Dicis de remiſſione nuntiationis, dic quomodo ea tollatur?

℞. 1. Morte nuntiantis, *l. 8. §. 6. hic.* 2. alienatione rei cujus cauſſa nuntiatum, *l. & §. eod.* 3. ſatiſdatione de opere demoliendo, & in priſtinum ſtatum reſtituendo, ſi injuria factum probetur, *l. 21. §. 1. & ſeqq. hic.* 4. Prætoris contrariâ prohibitione, *l. 16. hic.* 5. Vel poſt cauſſam cognitam remiſſione, *l. 1. pr. & §. 9. l. 8. §. 4. hic. Treut. theſ. 3. hic.*

Quod vi aut clam.

Quod eſt interdictum quod vi aut clam?

℞. Eſt reſtitutorium quod datur ei cujus intereſt opus factum non eſſe, *l. 11. §. 10. §. fin. l. 13. §. 3. l. 16. §. 1. hic.* contra eum qui vi aut clam in re ſoli, vel ſolo cohærenti aliquid fecerit, *l. 15. §. 7. hic.* ad id ut lite æſtimata actor in eam reſtituatur in qua erat ante operis conſtructionem. Et quidem intra annum; niſi cauſſa cognita aliud concedatur, *l. 15. §. 3. & ſeqq.* Adverſus heredes in quantum ad eos pervenit, *d. l. & §. W eſ. par. eod.*

De damno defecto.

An non & aliud his accedit interdictum?

℞. Omnino; de damno infecto, hoc eſt, nondum quidem dato, ſed quod metuimus, *l. 2. hic.* quod datur metuenti damnum ex vicini ædibus, aut tecto, juranti ſe non calumniæ cauſsâ petere, *l. 7. pr.*

l. 7. pr. l. 13. §. 12. hic. ſi id cui damnum metuit jure habet ædificatum, *Treut. eod. theſ. 5. lit. b.* ita ſuccurrit Prætor ut jubeat dominum aut poſſeſſorem earum ædium, unde damnum timetur, cavere ſuo nomine per ſtipulationem, alieno per ſatiſdationem de damno, ſi quod datum fuerit, reſarciendo, *Treut. 9. Weſ. eod. Qui de eodem videantur latius. Equidem cum hic judicia poſſeſſoria hactenus, nec dum vero de poſſeßione egerimus, de ea quamvis non agat Imperator, aliquid nobis dicendum, tanquam de altera dominii parte.*

De Poſſeſſione.

Dic ergo quid eſt poſſeßio?

℞. *A Sedibus quaſi ſedis poſitio, quod in re poſſeſſa ſedem ponamus, ſec. Labeonem, l. 1. pr. ff. de acq. poſſ. dicta*, eſt detentio ſeu detentatio rei vacuæ in commercio exiſtentis cum animo eam ſibi habendi.

Explica definitionem?

℞. Poſſeſſionem definio per detentionem, generis loco; quod latius pateat detentio quam poſſeſſio, *l. 49. ff. de ac. & am. poſſ.* & iſta nihil aliud eſt quam rei, κατοχὴ; quæ fit quocunque tenendi affectu, *l. 1. pr. eod.* & ſine animo ſibi habendi, generis nomen retinet. Item quia ut quis poſſideat in eo eſt poſitum ut rem apprehendat, & animum ſibi detinendi habeat, *l. 3. pr. & §. ex contrario. ff. eod. Rei*, & quidem ſimpliciter, non ut vulgo, rei corporalis, (*licet non malè*) quia eo ipſo quod poſſeſſio eſt rei detentio, conſtat eſſe rerum corporalium, ut quæ proprie teneri adeoque poſſideri poſſunt, niſi tangantur: & rerum incorporalium inde tantum eſt quaſi poſſeſſio, *l. 10. ff. de ſerv. vind. l. 3. §. ult. ff. de vi & vi arm.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

arm. Vacuæ; quia duo eandem rem in ſolidum nequeunt poſſidere, *d. l. 3. §. ex contrario. ff. de acq. poſſ. In commercio exiſtentis*; Quia earum rerum quæ non ſunt in commercio nulla eſt poſſeſſio. *Quod nobis haberi non poſſunt. Obrecht. diſp. de acq. & am. poſ. theſ. 90. Cum animo eam ſibi habendi*; pro differentia à generali detentione, quia diſtinguitur poſſeſſio ab eâ detentione quæ fit nomine alieno. Item ut includatur definitione tam naturalis, quam civilis poſſeſſio, *Obrecht. eod. theſ. 95.*

Quotuplex ergo eſt poſſeſſio?

℞. Si poſſidendi cauſſas ſpectemus; tot ſunt genera poſſeſſionum quot ſunt cauſſæ acquirendi ejus quod noſtrum non ſit; veluti pro emtore, pro herede, donato, legato, &c. *titulis diſtinctis in digeſtis.* Si formam; alia eſt quam naturalem, alia quam civilem diximus. *l. 38. De V. O. l. 1. §. deijcitur. ff. de vi & vi arm. Obrecht. eod. th. 128. & ſeqq.*

Quæ eſt naturalis poſſeſſio?

℞. Quæ non fit animo domini, ſed alia quadam rem ſibi habendi ratione, *Obrecht. eod. theſi 187.* Quæ in *voluntariam*, quatenus quis volente domino rem vacuam apprehẽdens ſibi habere cupit, ex. gr. mariti quę ab uxore, & uxoris quę à marito rem dono accepit. *l. 1. §. ſi vi. l. 16. ff. de acq. poſſ. l. 1. in fin. ff. pro donato.* & non *voluntariam*, cum quis ſine voluntate domini rem occupans ſibi habere conſtituit, diſtinguitur. Ex. gr. 1. clam, hoc eſt furtivè poſſeſſionẽ ingreſſus, ſi dominus dejectus, vel timore accedere nolit, vel qui clam poſſidere cœpit dominum ingredi volentem vi prohibuit. 2. qui alterum vi de ſua poſſeſſione dejecit, *l. 1. §. vi poſſidere ff. de vi & vi arm.* 3. qui precario rem poſſidet, *Nempe vi, clam*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

& precario poſſidere, conjunguntur. l. 1. *ff. uti poſſid. Obrecht. cap.* 5. *eod. per totum.*

Quæ eſt civilis poſſeſſio?

℞. Quæ ſit cum animo & cogitatione dominii, *l.* 22. §. 1. *ff. de noxal. act. l. pen. C. de furt.*

Quomodo acquiritur poſſeſſio?

℞. Per nos, cum corpore & animo rem vacuam apprehendimus. *l.* 3. *pr. l.* 8. *l.* 30. §. *quod per colonum. ff. de acq. poſſ. l.* 153. *ff. de R. I.* Et corpore quidem, ſive *naturaliter*, cum actu fit & ipſo corpore; puta rerum mobilium apprehenſione, & immobilium occupatione, *Obrecht. eod. theſ.* 233. ſive *civiliter*; cum magis animo & affectu, quam corpore res accipitur, puta cum imaginatione, cogitatione, & interpretatione juris apprehenditur, *Obrecht. eod. theſ.* 236. puta 1. cum per corporis uniti partem apprehenſam totius rei poſſeſſio acquiritur, *Obrech. eod. th.* 239. 2. cum demonſtrata fundi vacua poſſeſſione ea alteri traditur, *Obrecht. eod. theſ.* 253. 3. cum quis rem cujus cuſtodiam habet transferentis voluntate poſſidere cupit, *Obrecht. theſ.* 262. 4. Cum inſtrumentum auctoritatis ſeu tituli à poſſeſſore traditum accipimus, *l.* 1. *C. de donat. Obrecht. eod. theſ.* 276. Animo, cum adeſt judicium, certa affectio ac deſtinatio rem pro ſuo, vel ſibi habendi, *l.* 3. *pr. ff. de acq. poſſ. Obrecht. eod. cap.* 6. Per alios; & quidem, ſive ſint in noſtra poteſtate, ſive non ſint, *ſec. dicta lib.* 2. *theſ.* 9. modo ipſi eam ſibi acquirere poſſint, *l.* 3. *C. eod. l.* 51. §. 1. *ff. eod.* (*niſi ſint vel infantes, furioſi, capti ab hoſtibus, municipes, hereditas jacens, ignorantes, Obrecht. eod. cap.* 10.) Item animum poſſidendi habeant, *l.* 1. §. 9. 10. *hic.* & acquirant noſtro nomine, *d. l.* 1. §. 19. 20. ac voluntate noſtrâ, *l.* 1. §. *hæc qua.* & §. *ſeq. ff. eod.*

Quo

Quomodo retinetur poſſeßio?

℞. 1. Animo noſtro & corpore ſimul. 2. animo ſolo, *l.* 3. §. 10. 11. *ff. eod.* 3. animo noſtro & corpore alieno, *l.* 9. *hic. Vnde qui noſtro nomine ſunt in poſſeßione, ſervi noſtri, coloni, inquilini, fructuarii propriè poßidere dici non poſſunt, l.* 10. §. 1. *hic. Gayl.* 1. *obſ.* 5. *n.* 10. *Quod eadem res à pluribus in ſolidum poßideri non poßit, l.* 3. §. 5. *hic. Treut. hic. theſ.* 4. *Vnde & per eos qui noſtro nomine in poſſeßione ſunt retinetur, Perez. hic.*

Quomodo amittitur?

℞. *Nobis invitis*, 1. mutatâ conditione rei poſſeſſæ, *puta forte ſacra, aut religioſa facta, l.* 30. §. 1. & 4. *hic.* 2. perſonæ poſſeſſoris, in alterius fortè poteſtatem redactæ, *d. l.* 30. §. 3. vel humanis exemtæ, *d. l.* 3. *pr.* 3. detentione ipsâ; puta rebus immobilibus à flumine mari, vel hominibus occupatis, *d. l.* 30. §. 8. vel magiſtratus autoritate, *d. l.* 30. §. 2. & in mobilibus rapina, furto, &c. *l.* 13. *pr. Conſentientibus*, idque vel animo & corpore ſimul ſine exceptione, vel animo ſolo etiamſi adhuc corpore quis rei incumbat, *l.* 3. §. *in amittenda, l.* 17. §. 1. *ff. eod. puta protinus ubi quis ſe poßidere nolle conſtituerit, Quia hoc caſu ex poſſeßione fit ſimplex detentio. Vult. Iuriſpr.* 1. *cap.* 47. *n.* 38.

Quomodo probatur poſſeßio?

℞. Explicatum id ſupra ſub tit. de actionibus cum de rei vindicatione ageremus.

Quis eſt effectus poſſeßionis?

℞. Nobiliores ſunt. 1. quod poſſeſſor probationis onere levetur, *c. ſæpe de reſt. ſpol.* 2. fructus lucretur. 3. non cogatur titulum ſuæ poſſeſſionis allegare vel probare, *l.* 11. *C. de pet. her.* aliique. Item quod nemo eâ invitus privari poſſit, ne quidem

dem injuſtâ ſine cauſſæ cognitione, *l. 2. in fin. C. ſi propt. publ. penſ. l. 6. C. unde vi. Vnde fit ut impedimentum aliquod ei ſtruenti impune reſiſti poßit, Treut. eod. theſ. 5. & ſec. ante dicta.*

TIT. XVI.

De pœna temere litigantium.

CVm Imperator, poſtquam de actionibus, item interdictis quæ actionis ſunt loco, exceptionibus, & iis per quos agere poſſumus hactenus diſſeruerit nunc exemplo legiſlatorum, non Romanorum modo, ſed & Græcorum, qui pœnas certas, ad coërcendam in movendis litibus hominum temeritatem, conſtituere, & ipſe de iis hic agat; dic,

Quibus pœnis coërcentur litigantes?

℞. Tribus. 1. juramento calumniæ (*de quo cum ſub tit. de actionibus actum ſit hic agere ſuperſedemus*) 2. pœnæ pecuniariæ metu. 3. infamia.

Quæ conſtituta eſt in temere litigantes pœna pecuniaria?

℞. Olim in decimam litis partem multabantur: Hodie victus victori in expenſas condemnatur; moderatione judicis comitante: ita tamen ut poſt inficiationem condemnatus plusquam petitum ſit dare condemnetur; puta duplum: Idque in talibus actionibus, in quibus litem ex inficiatione in duplum creſcere modò diximus, *Text. hic. & Schneidw. eod.*

Quomodo notantur temere litigantes infamia?

℞. Id non habet locum in damnatis omnibus judiciis, ſed in quibuſdam tantum: Veluti furti, vi bonorum raptorum, injuriarum, de dolo, tutelæ, mandati, depoſiti, directis, non contrariis actionibus: Item pro ſocio, non tamen condi-

ctione furtiva, *quia tantum rei reſtitutionem urget; Vti & contrariæ actiones ſtatim dictæ indemnitatem tantum ſpectant Actorum; cum in directis de fide rupta agatur. Text. hic. Perez. eod.*

An non infamia evitari poteſt in iſtis actionibus?

℞. Omnino. 1. ſi quidem Reus ante ſententiam ut ab actione deſiſteretur precibus, non pretio impetraverit: (*quod qui pretio id impetraverit confeſſus crimen videatur; non qui precibus*) 2. Si juſſu judicis, *cui parere neceſſe habet*, idem pactus eſt, *l. 18. C. d. tit. l. 6. §. fin. ff. de his qui not. inf. Perez. eod.*

An non præter hos temerariæ litis inſimulari etiam alii poſſunt?

℞. Omnino; qui non petita venia judicis tales quibus reverentiam debent in jus vocarunt. *In quos pœnam 50. aureorum conſtitutam ſupra dictum. §. fin. hic.*

De infamia.

Dixiſti infamiam eſſe pœnam temere litigantium; quid eſt infamia?

℞. Infamia eſt exiſtimationis, (*quæ eſt dignitatis illæſæ ſtatus legibus ac moribus comprobatus.*) *l. 8. C. ex quib. cauſ. infam. irrog. Pac. Epitome. diſp. 14. h. t.*

Quotuplex eſt?

℞. Duplex. 1. *juris*, ex edicto prætoris, Iur. Canonico, ſententia judicis irrogata. 2. *facti*, quæ eſt talis qua opinio alicujus apud bonos & honeſtos viros modò gravatur. *l. 20. hic. l. 27. C. de inof. teſt.*

Qui notantur edicto prætoris?

℞. Mulier intra annum luctus nubens, quæ olim

olim ipſo jure erat infamis; muliebria paſſus, miles ignominioſe dimiſſus, calumniæ prævaricationiſque publico judicio damnatus, aliique quos recenſet, *Pacius Epit. eod. theſ.* 20.

Qui notantur I. Civili?

℞. Sepulchrorum violatores, improbum fœnus exercentes, perjuri, mulier in adulterio deprehenſa, prohibitas nuptias contrahentes, *aliique ibidem recenſiti à Pacio. theſ.* 21. Obſervandum tamen jus canonicum hac in parte non omnino cum civili convenire; & aliquos quidem Iure civili non tamen canonico, & vice verſa, infames fieri: regulariter tamen qui Iure Civili notantur etiam Canonico infames eſſe. *Pac. eod. theſ.* 22. *Vbi & qui jure Canonico infames ſint remiſſivè.*

Quæ requiruntur ut quis ſententia ſit infamis?

℞. 1. Vt ſententia ſit judicis non arbitri. *l.* 13. *§. ex compromiſſo. D. h. t.* 2. ſit definitiva, non interlocutoria. *l.* 17. *l.* 9. *ff. eod.* 3. Reus non alieno, ſed ſuo nomine condemnetur. *l.* 6. *§. ſi quis alieno. ff. eod.* 4. ut condemnatus ipſo jure non notetur infamia. *Quod tum ipſo jure, non ſententia conſeatur notatus, Pac. eod. theſ.* 23.

An non ut ſententia aliquis fit infamis, ita & ſententia alicui fama conſervatur?

℞. Omnino; puta ſi in tali cauſſa quæ per ſe famoſa eſt judex pænam legitima graviorem, non pecuniariam imponat: Veluti ſi furem releget. *l.* 13. *§. pæna gravior. ff. eod.*

Quamdiu durat infamia?

℞. Infamia juris perpetua eſt; à judice proficiſcens tam temporalis eſſe poteſt, quam perpetua; quatenus ex cauſa per ſe non famoſa, vel ita famoſa proficiſcitur. *Pac. eod. theſ.* 25.

Qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Qui ſunt effectus infamiæ?

℞. Effectus infamiæ juris & facti cõmunes ſunt: 1. quod ita notatus repellatur à dignitatibus, *c. infamibus de R. I. in 6.* 2. heres ſcriptus ab extraneo, à conſanguineis teſtatoris præteritis repellatur ab hereditate. *l. 27. C. de inoff. teſt.* 1. Effectus infamiæ juris ſpeciales ſunt, quod talis non poſſit eſſe teſtis, *l. 3. §. pen. De teſt.* 2. Nec advocatus, *l. 1. ff. de poſtul.* 3. Nec (jure quidem Canonico) procurator; omnino jure Civili, *§. ult. ſupr. de except.* 4. Nec accuſator, *l. 8. ff. de accuſ. Pac. eod.*

De ordine judicii.

Vidimus ſupra de perſonis judicium conſtituentibus, nunc agamus de quæſtione in judicium deducta aut deducenda, dic quid eſt quæſtio?

℞. Eſt res controverſa; vel in jure, vel in facto conſiſtens, *Vult. 2. Iuriſpr. cap. 2.*

Quomodo utraque definitur?

℞. Illa eſt qua de facto in judicium deducto quæritur, *Vult. eod.* Hæc, qua de facti merito, hoc eſt ſeu de jure quod facto applicatur; ſeu facti in judicium deducti juſtitia, vel injuſtitia, *Vult. eod.*

Quotuplex eſt meritum facti?

℞. Duplex: vel generale, juris hiſtoria definitum, ſive legibus, ſive ſtatuto, ſive conſuetudine; vel ſpeciale, quod nullo quidem jure definitum eſt; ſed pro judicis, ut boni viri arbitrio ſpecialiter ad factum accommodatum, *Vult. eod. cap. 3.*

Quomodo deducitur quæſtio in jus?

℞. Recte hic Imperator, *§. ult.* dicit, omnium actionum inſtituendarũ initium eſſe ab ea edicti parte qua prætor edicit de in jus vocando; *id eſt,*

qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

[q]uaſtionem in judicium deduci per citationem.

Quid eſt citatio?

℞. Iure veteri variis modis à vocatione in jus [d]iſtincta, promiſcua hodie utriuſque appellatione; [e]ſt actus ſolennis quo Reus ad jus dicendum vocatur juris experiundi cauſſa, *Pac. diſp.* XXV. *de ritu judicior. Vult.* 2. *Iuriſpr. cap.* 28.

Quotuplex eſt?

Reſp. 1. Vel verbalis, vel realis. Et verbalis quidem vel *publica*, quæ fit publice per edictum, campanam, clamorem: vel *privata*, quæ privatim fit in perſonam citandi rei: idque vel *voce*, vel *literis*; Et *voce* quidem, vel in faciem, vel ad domum rei; *Literis*, vel ſimpliciter, vel dilatoriè, vel peremtorie: *Quarum illa i. e. dilatoria citatio citatum non prius reddit contumacem quam tribus vicibus emiſſa: Hæc particulam ſeu clauſulam peremtoriè, & tantum temporis quantum aliæ tres citationes continet. Realis* citatio dicitur quando Reus (ob certas cauſſas) per apparitores apprehenditur, & in judicium ducitur: *Quæ non habet locum niſi apud judicem majorem, ſaltem mixtũ imperium & ordinariam juriſdictionem habentem.* Et fit vel *captura*; vel *arreſtatione*, ut loquuntur; ſeu *manus injectione*, in perſonam vel rem factâ, publica magiſtratus authoritate, ſecuritatis gratia; ne ſuo ſtatu moveantur, ſive res ſive perſonæ, donec negotium vel cauſſa de qua quæritur expediatur aut componatur. *Rosb. c.* 22. *ad* 28.

Citatione expedita quid deinceps in judicio agitur?

Reſp. Offertur Reo libellus ab Actore: Reus ad deliberandum inducias petit, contendere velit, nec ne: Contendendum ſi putavit, lite conteſtata exceptionibus intentionem Actoris elidit:

vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

vel antequam litem conteſtetur dilatoriis utitur, lite conteſtata, Actor exceptiones rei diluit replicatione, Actoris replicationes Reus duplicatione Atque ita ſecundum fori conſtitutionem deinceps proceditur, donec de cauſſa concludatur & facta concluſione à partibus (*judici enim non concluditur, adeò etiam ut factam à partibus conclusionem reſcindere poſſit*) ſententia feratur & executioni mandetur: Quæ tamen executio per interpoſitam appellationem ſuſpenditur.

De Citatione.

Poſtquam ſummarie quid in judiciis agatur expoſuiſti, reſtat ut de ſingulis partibus agamus ſpecialius; Dic ergo primo quid citatio continere debeat?

℞. 1. Nomen & cognomen judicis, (*qui ſi delegatus ſit, tenorem ſuæ juriſdictionis citationi inſerere debet, Gayl. 1. obſ. 48. n. 17. 20.*) 2. citati. 3. ejus ad cujus inſtantiam fit. 4. cauſſam. 5. locum judicii. 6. terminum ad comparendum ideoneum, *Rosb. eod. cap. 22. Schneidw. hic. n. 9.*

Qualis fieri debet?

℞. Fieri debet juxta judicii cujuſque ſtylum, & quidem pro circumſtantiarum, perſonæ ſcil. citandæ, ratione loci, temporis qualitate, opportunitate, ſcriptis verbis, vel per nuntium. Item vel in perſonam, ſiquidem copia ejus haberi poſſit, expediri, vel ejus in familiam, vel eo loci ubi veriſimiliter ad notitiam ejus pervenire poſſit, affigenda, *Rosb. eod.*

Quomodo legitime expeditur?

℞. Si ad citationis conceptionem legitimam accedat commiſſio judicis nuntio data; item ejuſdem relatio, eaque ad acta referatur. *Treut. eod. th.* 4

Quod

Quod eſt tempus juſtũ & idoneum citationis?

℞. De jure civili viginti dierum, *Nov. 53. c. 3.* hodie in Camera arbitrarium pro longinquitatis & propinquitatis locorum ratione. Vt & in aliis judiciis. Omninò autem idoneum deſignari debet, *Rosb. eod. n. 23. Vult. eod. n. 31.*

Iudex quatenus citare poteſt & debet?

℞. Citatio fieri debet ab omni judice, ſive ordinario, ſive delegato, *Weſ. par. hic. n. 13.* Et in omnibus quidem cauſſis & terminis judicialibus, in quibus aliqua cognitione opus eſt, *Rosb.* & præjudicium vertitur rei; Niſi ipſe Reus reperiri facile non poſſit; quo caſu, ut & aliis, generalis ſufficit citatio; alias de jure non valens; omnino vero hodie de conſuetudine. *Rosb. eod. n. 31. Debet verò cavere judex ne extra territorium citet; Quod ita citanti impune non pareatur. l. ult. ff. de juriſd.*

Qui citari debent?

℞. 1. Omnes quorum intereſt principaliter, quod cauſſa eorum agatur. *l. 47. ff. de re judic.* & qui abſentes ſunt. *Quod præſens in judicio, fruſtra citari videatur. Dd. relati à Iaſon. in l. 1. hic.* Sed non abſentes ſi actum præſentes impedire nequirent, *l. 26. De R. I. Treut. eod. theſ. 6. lit. a.* 2. Nec (*ſine venia quidem*) ii quibus reverentia debetur, *l. 2. l. 4. 5. 6. 7. 8. &c. hic.* 3. Nec (*omnino*) judex de cauſſa cognoſcens nec qui apud eum cauſſam agit & ſimiles de quibus, *l. 2. hic.* 4. Non pupillus, ſed ejus loco tutor, idq; modò verbali citatione, *l. 22. h.* 5. Nec Reus ex templo extra hi debet, *l. 2. C. qui ad Eccleſ. c. 6. de immun. Eccleſ. niſi ſit publicus latro, d. c. 6. aut voluntarius homicida, c. 1. de homic.* 6. Nec miles in expeditione verſans; minor, clericus, *Gayl. 1. obſ. 48. n. 26.* Doctores legum, Profeſſores Academia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

cademiarum, unà cum uxoribus & liberis, *c.* 20. *& fin. de off. deleg. &c. l.* 6. *C. de prof. & med. Trent. eod. lit. c.*

Quis eſt effectus citationis?

℞. 1. Perpetuat delegati Iuriſdictionem. 2. inducit vitium litigioſi : præoccupat Iuriſdictionem, ſeu operatur præventionem, *l.* 29. *ff. de juriſd.* id eſt, ut ſi citatus plures habeat judices, ibi fieri debeat judicium, ubi cœptum eſt, *l. ubi ff. de judic.* 3. litis pendentiam inducit, *ut ea facta nihil innovetur*, *Mynſ.* 4. *obſ.* 26. *Modò emanaverit, & ad partem citatam pervenerit; aut ſaltem quod non perveniret per ipſum factum ſit, Mynſ. eod.* 4. interrumpit præſcriptionem. *Nov.* 199. 5. Denique, quod eſt principium ſubſtantiale & fundamentum proceſſus, ut ſine ea omnino vitietur, §. *fin. hic. Rosb. eod. n.* 42. *& ſeqq.*

Quæ ſunt ſpecialiter conſideranda in citatione reali?

℞. Quod (*ut dixi ante*) non fiat à quibuſcunque, ſed à majoribus tantum judicibus ſaltem mixtum imperium & ordinariam juriſdictionem habentibus, *Gayl.* 1. *obſ.* 48. *n.* 13. 2. multæ perſonæ privilegio ab hac ſint exemtæ; *ſec. ante dicta.* 3. Regulariter tantum fiat in criminalibus cauſſis, non in civilibus; *Niſi forte facta litis pendentia citatus legitime comparere noluerit; vel de fuga ſit ſuſpectus. Rosb. eod. cap.* 26. *n.* 4. 4. In criminalibus etiam. ut recte fiat, præcedere debet delicti cognitio; *Et tum, ne Rei moniti fuga elabantur, ſtatim locum habet, Rosb. eod.* 5. Quod in Eccleſia fieri non poſſit, niſi in ea delictum ſit commiſſum. Vel etiam extra eam dolo malo ex propoſito. *ſec. ante dicta. Rosb. eod.*

De

De Arreſtatione.

Qualis citatio realis eſt arreſtatio?

℞. Arreſtatio (*remedium extraordinarium jure regulariter prohibitum, conſuetudine introductum*) eſt manus injectio; qua publica magiſtratus authoritate, res vel perſona, ſecuritatis gratia, ſiſtitur ad inſtantiam Actorum, donec negotium, de quo quæritur, expediatur vel componatur, *Teck. de jur. ſiſt. c. 1. n. 14.*

Quotuplex eſt?

℞. A cauſſa efficiente eſt, vel publica quæ fit publica authoritate legis, vel magiſtratus, vel judicis; Vel privata, quæ fit à privato creditore, citra authoritatem publicam, ex privata conventione, vel pacto. *Rosb. eod. cap. 28.*

Quomodo rite fiunt arreſta publica autoritate?

℞. 1. Si fiunt à judice competente, hoc eſt ab ordinario in loco arreſti, *l. ult. ff. de juriſd.* (*mores nempe quemcunque judicem in loco juriſdictionis in hac re faciunt competentem ut debitor ſuſpectus remiſſionem ad forum ſuum poſtulare non poſſit, Gayl. de arreſt. tit. 6. pr.*) 2. Non ſtatim ad ſimplicem petitionem cujuſvis creditoris, ſed quando adeſt in debitore mora, & ex ea cauſſa juſta arreſtum petendi, *Rosb. eod. n. 16. licet de conſuetudine facile ad arreſtum pro cedatur.*

Quæ res & perſonæ arreſtari poſſunt?

℞. Quæſtio hæc deciſa eſt ex antecedentibus: Nempe nec perſonas, nec res ullas debitorum ſiſti aut arreſtari poſſe, niſi ex juſta neceſſitatis aut utilitatis cauſſa, puta ſuſpectæ dilapidationis, & periculo fugæ, vel moræ quam maximè nocivæ. *ſec. dicta. Rosb. eod.*

Quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quid faciendum in judicio ut procedat arreſtatio?

℞. Eo modo quo dictum eſt impetrata, parti inſinuanda eſt, eaque citanda ad excipiendum contra factum arreſtum: ex parte autem Actoris dicenda arreſti ratio in primo poſt factum arreſtum judiciali termino: Quod ſi utrimque peccetur, Actore arreſtum non probante, abſolvitur Reus: Reo exceptiones proponere negligente, confirmatur, & ex confirmatione vires ſuas accipit. Ceſſat tamen oblata & præſtita ſufficienti cautione. *Rosb. eod. n. 49. & 57.*

Quid ſi arreſtum violetur, id eſt, arreſtatus ſua bona quo minus detineantur efficiat?

℞. Pœna ea eſt arbitraria; ſed & eximentis & occultantis rem arreſtatam pœna eſt, ut ipſe debitum ſolvere creditori teneatur; prout ex diverſo per calumniam aliquem arreſtans de injuria & calumnia tenetur. *Peckium de jure ſiſtendi hic omnino conſuli velim.*

De contumacia ejuſque pœna.

Cum finis citationis ſit comparitio, quid ſi hunc citatio non aſſequatur, quid juris?

℞. Inſimulatur, ſive Reus, ſive Actor ipſe contumaciæ.

Quid eſt contumacia?

℞. In genere eſt citatione legitime executa erga judicem commiſſa inobedientia, quæ committitur quotieſcunque jus dicenti non obtemperamus, nec quod ipſe voluit agimus, *l. un. ſi quis jus dicent. l. 53. pr. de re jud.*

Quotuplex eſt?

℞. 1. *Vera*, cum quis tribus edictis, vel uno peremtorio citatus, & citationem cognitam habens,

bens malitioſè comparere noluit. *Nec enim vera contumacia contrahitur ſine malitia, c. 4 & 5. ext. de dol. & cont. ut adverſa valetudine aut alia legitima cauſſa impeditus qui abeſt pro contumace haberi non poſſit, Marant. ord. jud. de cont. n. 2. & ſeqq. Vmmius diſp. hic. theſ. 1. 2. Præſumpta*, ſeu ficta; quando dubium eſt num citatio ad notitiam citati pervenerit; puta ſi forte ad domum abſente (*nec quo minus ipſi citatio inſinuetur latente*) citato facta, *Marant. eod. n. 8. Rosb. cap. 33. eod. n. 5.*

Quomodo dicuntur contumaces Actor & Reus?

℞. Committitur vel ab altero tantum, vel ab utroque; idque vel omnino non comparendo, vel comparendo quidem, ſed quæ agenda ſunt non agendo, *Vult. Iuriſpr. 2. cap. 30.*

Quomodo coercetur contumacia?

℞. Varias habet pænas pro occaſione & negotii qualitate. In termino citationis, in cauſſa quidem civili, Actore non comparentente (*non criminali ubi accuſatore emanente ſuccedit officium judicis*) ad Rei præſentis inſtantiam terminus circumducitur, ipſeque ab obſervatione judicii abſolvitur: (*nempe in cauſis ſimplicis querelæ & prima inſtantia, non appellationis, Vult. eod. ex Gayl. 1. obſ. 59.*) Vel in cauſſa, Reo probandi onus in ſe ſuſcipiente, proceditur, & ſecundum juſtam cauſſam foventem pronuntiatur, *Gayl. d. obſ. 59. Mynſ. 2. cent. obſ. 63. & 5. Cent. obſ. 86. 2.* Reo ab inſtantia modo abſoluto, Actor ad agendum admittitur quidem, ſed non niſi refuſis prius expenſis. Reo per ſententiam in cauſſa principali latam ab intentata actione abſoluto, minime; præcluſa etiam ei appellationis via, *Soc. reg. 104. & 105. Gayl. eod. obſ. 137. n. 7. Reo non com-*

parente. 1. vel Actor procedit in cauſſa principali lite conteſtata, atque articulos pro confeſſis haberi petit, *Mynſ.* 4. *cent.* 66. & in cauſſa ad probationes procedit, & ut per ſententiam controverſia finiatur, facit, *Quo caſu contumax, etiam victor, in expenſas condemnatur, Gayl. eod. obſ.* 60 *Mynſ. eod. obſ.* 67. 2. vel agit ad pœnam banni & proſcriptionis. 3. vel petit pro actionis intentatæ qualitate immiſſionem in poſſeſſionem bonorum Rei conventi, *Quæ fit decreto judicis. Vult. eodem.*

Quotuplex eſt hoc decretum?

℞. Duplex. Primum quo Actor ob Rei contumaciam mittitur in poſſeſſionem bonorum cuſtodiæ cauſa, ut ea pignoris loco detineat, donec Reus compareat & reſpondeat, *Vult. eod. Rosb. cap.* 31. Secundum decretum eſt alterum Magiſtratus juſſum, quo Actorem primò in poſſeſſionem cuſtodiæ cauſſa miſſum ob perſeverantem contumaciam verum decernit poſſeſſorem, aut etiam dominum facit, (*ex. gr. ſi Reus damni infecti cavere noluit. l.* 15. §. 6. *de damn. infect. & ibi Weſ. par.*) puta ſi quidem ipſe Reus ſit dominus, alias uſucapiendi concedit conditionem, *Vmmius. eod. theſ.* 6. *n.* 31.

In quibus locum habet hoc decretum, & quæ ad id requiruntur?

℞. Habet locum in perſonalibus actionibus, *Rosb. eod. quod in reali actione, in qua de dominio, vel quaſi quæritur, ut hoc decretum interponatur non eſt opus, (Puta quod dominus ex primo decreto poſſeſſor factus, fruſtra ex ſecundo decreto dominium, quod ſuo jure habet & vindicat, ſibi adjudicari poteret, tit. quibus alien. hic. Rosb. eod.) ſed ſolum ſententia declaratoria dominii feratur.* Vt autem locum habeat, requiritur. 1. *In judice*

cauſſæ

cauſſæ cognitio, *l. 4. §. 4. ff. de damn. inf.* puta de debito, *l. cum proponas. C. de reb. aut jud. poſ.* 2. citatio Rei eaque peremtoria, *Rosb. eod. n. 7.* & quidem poſt lapſum anni ab interpoſito primo decreto, *Rosb. eod. n. 5. In Actore* ut ſecundum decretum interponi petat. *In Reo* contumaciæ perſeverantia, *Rosb. eod.*

Poſtquam Reus in judicium comparuit quid ſit?

℞. Eo comparente intra annum poſt emanatum primum decretum, præſtita ab eo cautione de judicio ſiſti & refuſis expenſis, id aboletur, *Vult. eodem.* Poſt ſecundum demum decretum comparente, ſalvo poſſeſſoris jure lis in petitorio procedit, *Vult. eod. Quæ in Curiis noſtris pæna ſit contumaciæ, videatur inſtruct. Curiæ Holl. & Merula. cap. de contumacia.* Omnino vero comparente Reo libellus offerendus, ut apud ſe deliberet, contendere velit, an liti cedere, *Auth. offeratur C. de lit. conteſt. Marant. de ord. judic. part. 6. de libel. oblat.*

De libello.

Quid eſt libellus & quomodo formandus?

℞. Eſt ſcriptura intentionem actoris continens. *A forma accidentali nomen ſortita; cum is ſive ſcripto, ſive citra ſcripturam exponi poſſit & quidem vel ſimpliciter vel articulate. Ex quo accidenti conceptus ſcriptura libellus in ſimplicem & articulatum ſubdividitur. Vmmius. eod. theſ. 8. Rosb. eod. tit. 33.*

A quo, cui, cujus ſumtibus, in qua cauſſa edi debet libellus?

℞. Edi poteſt ab omnibus, ſive ſuo, ſive alieno nomine judicium ſuſcipientibus; Reo, vel ejus

defenſori; ſumtibus Actoris, ut aliqui; vel Rei, ut alii volunt, (*ita ut hic ſtilus curiarum ſequendus ſit, Vmmius. eod. theſ. 9.*) In omni cauſſa regulariter, tam civili quam criminali; non tamen ſemper ſimul, ſi civilis & criminalis cauſſa; & ſi proprietatis & poſſeſſionis quæſtio, vel præjudicialis alia cauſſa concurrant. *Quod tum ſufficiat ſuper ea cauſſa libellum edere, quæ prius diſceptanda venit. Vmmius. eod. theſ. 10.*

In quibus conſiſtit forma libelli?

℞. Olim multum variatum. Hodie continet duo ſubſtantialia in actione civili. 1. Narrationem, ſeu controverſi facti expoſitionem: & id quidem neceſſario; aliquando etiam juris; & non niſi propter factum ex quo jus ſumitur; quod propoſitionem continet, cum factum contineat aſſumtionem ſeu minorem: Etſi vero non allegetur jus, ex narratione tamen poſt facti intellectum, ad id à judice accommodatur. 2. Concluſionem, ſeu petitionem narrationi ſubjectam, Concluſio in criminalibus non eſt neceſſaria. *Vmmius. eod. theſ. 11.*

Quid requiritur in narratione?

℞. Vt actionis inſtituendæ requiſita accurate proponantur. In criminalibus etiam ut proponatur locus & tempus criminis perpetrati. Quod etiam in civilibus aliquando requiritur, ſi agatur actione de jure vel facto infamante. *Gayl. 1. obſ. 65.*

Quid in concluſione?

℞. Vt pro inſtitutæ actionis ratione aptè formetur, *utpote in qua forma libelli conſiſtat:* quod licet ex medio concludendi actionis qualitas colligatur & genus, id tamen maxime fiat ex concluſione. Adeò quidem, ut, licet vaga ſit narratio, ea tamen reſtringatur vel amplietur; *ita ut totus*

libellus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

libellus ex concluſione judicetur. Roſb. eod. Tit. 33. per totum.

Quid requiritur in toto libello?

℞. 1. Vt ſit aptus, *quod ut modo dictum, ex concluſione maxime judicatur.* 2. Clarus & certus, *ideoque non generalis, ſed ſpecialis.* 3. Non contineat contraria, ſed convenientia. 4. Non ſit conditionalis aut alternativus, ſed ſimplex: *Licet certi caſus ſint in quibus libellus generalis, ut in legitimæ, dotis, hereditatis petitione; & generalibus judiciis quale eſt actio negotiorum geſtorum; aliiſque, admittatur: Et alternativus in certis etiam caſibus admittatur; puta ſi alternatio ex facto deſcendat alieno vel proprio, aut ab aliquo eventu dependeat; ſi ex obligatione alternative agatur: ſi hypothecaria actio cum cæteris concurrat. Roſb. eod.*

Quid ſi in formam libelli peccatum ſit?

℞. Liberum erit Actori eum emendare & mutare indiſtincte uſque ad litem conteſtatam: Poſt eam ſi minus intentione ſua actor complexus fuerit quam ei debetur, vel aliud pro alio petitum fuerit, vel ex aliâ cauſſâ quam ei debetur; & quidem per errorem, non aliter; nec niſi errore probato. *Roſb. eod. cap. 34.*

De dilationibus.

Cum libellus Reo detur ut agere nec ne velit deliberet, an ei à judice deliberandi non datur tempus, & quod?

Reſp. Omnino datur petenti dilatio; nec modo Reo ad deliberandum, ſed etiam Actori; & ipſi etiam Reo ad actus judiciales perficiendos aſſignata.

An igitur ſunt varia dilationum in judicio genera?

Reſp. Omnino: aliæ enim ſunt *Citatoriæ* quibus conſtituitur terminus citato ád comparendum; certus quidem de jure civili, ut modò dictum, dierum decem; moribus arbitrariis. *Vmm. diſp. hic. theſ.* 2. *Gayl.* 1. *obſ.* 59. *n.* 20. Aliæ *deliberatoriæ*, Reo datæ ut cedere liti nec ne velit deliberet, &c. ſpatio 20. dierum abſolvuntur, *niſi quod aliquando ob locorum diſtantiam plurimum dierum ſint; & ex cauſſa prorogatio detur*, *Vmmius. eod. theſ.* 3. Aliæ *præparatoriæ* ſeu *probatoriæ*; quæ, propter probationem faciendam; ſive ante, ſive poſt litem conteſtatam conceduntur, nec niſi quando probatio eſt neceſſaria. (*quamvis etiam denegentur certis caſibus, licet probatio ſit neceſſaria; puta ſi quis reſcriptum ad judicem extraordinarium impetraverit, l.* 2. *pr. C. de dilat.* 2. *quoties intra certum tempus lege conſtitutum datur actio, & Actor non maturè egit, ſed nimium ſe coarctavit, Quo caſu dilatione fretus non admittitur, l. petenda. C. de temp. in integ. Vmmius. eod. n.* 11.) Et in cauſſis quidem civilibus regulariter ſemel, *l.* 1. *C. de dilat.* in criminalibus ſæpius, *l. ult. & ibi Dd. de feriis.*

An vero etiam in civilibus aliquando non dantur plures dilationes probatoriæ?

Reſp. Licet omnis probatoria dilatio de ſui natura ſit peremtoria, & proinde ſemel tantum detur: conceditur tamen. 1. ſi probare debenti ſubito juſtum emerſerit impedimentum, vel 2. ſi altera pars facto adveſarii ſit impedita. 3. vel novæ ſupervenerint exceptiones vel probationes, vel aliud incidens: *Quo caſu non modo ſecunda & tertia, ſed & quarta conceditur; ſed hæc non niſi præſtito à petente juramento de non doloſa poſtulatione.* Non ultra quartam alia, licet ob urgentes cauſas prorogetur aliquãdo. In criminalibus vero cauſſis

cauſſis Reo tres, Accuſatori duæ dilationes concedi poſſunt. Hodie arbitratu ſuo in dandis dilationibus judices utuntur. *Gayl. 1. obſ. 91. Rosb. eod. tit. 37. n. 5. & ſeqq.*

An non aliquando partes non comparentes citra impetratam dilationem indemnes ſunt?

Reſp. Omnino quando citationes incidunt in diem feriatum; id eſt, quo judicia non exercentur.

De feriis.

Quid ſunt feriæ & quotuplices, & quis earum effectus?

Reſp. Feriæ (ut dictum) ſunt dies quibus judicia non exercentur, *l. 5. ff. de feriis.*

Quotuplices ſunt?

Reſp. Vel ſolennes, vel minus ſolennes: Illæ vel ob cultum divinum; ut dies paſchatis, dominicus, natalis domini, epiphaniarum, aliæque: & in criminalibus tempus quadrageſimæ; vel profanam ob cauſſam, ut meſſium, vindemiarum, mercatuum publicorum; vel ob memoriam facti alicujus celebrandam conſtituti. Hi varii ſunt, repentini, & extraordinarii. *Vult. 2. Iuriſpr. cap. 30. n. 5.* Differunt autem effectu; quod in omnibus quidem à negotii forenſis tractatione abſtinendum regulariter: magis tamen in diebus feſtis, repentinis, quam in aliis. Item quod ideo ſacris & repentinis renunciari nequeat, omnino profanis. *Vult. eod.*

An non quædam in judicium incidunt quæ non ſunt ejus ſubſtantialia?

Reſp. Omnino, & inter ea quidem eſt. 1. Reconventio. 2. Interventio. 3. Authoris laudatio & nominatio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

De reconventione.

Quid eſt reconventio?

Reſp. Eſt petitio qua Reus convenientem coram eodem judice invicem convenit, *Pac. Epitome diſp.* 25. *theſ.* 9. Et propria quidem, quando ita inſtituitur ut cum conventione pari paſſu ambulare poſſit. Impropria quæ ita non inſtituitur. *Rosb. eod. cap.* 46. *n.* 2. Illud fit cum proponitur vel ante, vel ſtatim poſt litem conteſtatam; hoc, ſi proponatur ſeriùs. *Mar. par.* 4. *diſp.* 6. *n.* 8. *Rosb. eod. n.* 19.

Quis, ubi & in qua cauſſa Adverſarium reconvenire poteſt?

Reſp. Quilibet, & quidem coram eodem judice; ſive is ordinarius ſit, ſive delegatus; *l. cum Papinianus, C. de ſent. & interloc. om. jud. Non coram arbitro compromiſſario*, niſi de omnibus cauſſis ſit compromiſſum, *Mar. eod. n.* 12. nec etiam coram judice appellationis. *Mar. eod. n.* 16. nec coram tali qui de cauſſa recognitionis cognoſcere nequit, ut laicus de ſpiritualibus: & in omni quidem cauſſa non prohibita, puta 1. non in cauſſis executivis, 2. & moram non patientibus; 3. nec in quibus ſimpliciter officium judicis imploratur; *Rosb. eod. n.* 10. 4. In cauſſa criminali, ſi accuſatus criminaliter accuſantem velit civiliter reconvenire, *l.* 2. *§. ſed ſi agam. ff. de jud. Iul. Clar. pract. cri. qu.* 2. *n.* 3. vel etiam criminaliter, niſi ſuam vel ſuorum injuriam proſequatur, *Clar. eod. qu.* 14. *n.* 2. *Mar. eod. n.* 47. 5. Super ſpoliatione conventus non poteſt reconvenire niſi ſuper alia ſpoliatione, *c. ult. ext. de ord. cogn.* 6. Sed nec poteſt reconvenire excommunicatus, *c.* 5. *in ſi ext. de except. Pac. eod. & Rosb. eod.*

Quis

Quis eſt reconventionis effectus?

℞. 1. Quod Actor judicium reconventionis ſubire teneatur. 2. modus procedendi in conventionis cauſſa per reſcriptum datus intelligatur repetitus in cauſſa reconventionis. 3. Vtrumque judicium ſimul terminari debeat & eadem ſententia, modò de utraque ſimul liqueat. Quod ſi non fiat, vel de altero tum pronunciare; vel, donec de utraque pronunciet, ſententiam differre judex poteſt. *Pac. Epit. eod. theſ.* 11.

De interventione.

Quid eſt interventio, quatenus admiſſa?

℞. Interventio eſt tertii pro ſuo intereſſe inter litigantes facta interpoſitio, *Vult. eod. n.* 7. Poteſt autem fieri in quacunque judicii parte, etiam poſt ſententiam, partibus invitis, *Rosb. tit.* 47. *numer.* 3. *modò interveniens ſit perſona habilis*, quod interveniens pro Actore habeatur, *Rosb. eod. n.* 6. Et quidem in omni cauſſa tam civili, quam criminali; ſed quæ *Civiliter pro intereſſe alicujus modò intentatur*, *Rosb. eod. n.* 10.

Ad quem finem fit interventio?

℞. Triplicem. 1. ad impediendum vel removendum agentem, vel defendentem, *puta quando cauſſa intervenientem principaliter concernit, colluſionis ſuſpicionem concipientem.* 2. Ad alteri adſiſtendum, *puta cum utriuſque tam litigantis quam tertii intereſt. quo caſu & ipſe inſtruere cauſam poteſt.* 3. Poſt ſententiam ad impediendam ejus executionem. *Gayl.* 1. *obſ.* 70. *n.* 19. Quam tamen non impedit malitioſa interventio, *Gayl. eod. Sed & quid præterea hic obſervandum, vide Gayl. eod. n.* 20.

An ſemper admittitur interventio?

 Reſp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Reſp. Non. 1. niſi interveniens prius doceat de ſuo intereſſe. 2. ſi jus tertii ſeparatum eſt à jure principalis. 3. Quando tertius ſcivit cauſſam agitari & alium agere paſſus eſt, Puta ſi quidem agatur de jure tertii ad ipſum ſpecialiter ſpectante, *Gayl. eod. n. 23. & ſeqq.*

De laudatione & nominatione authoris.

Quid eſt authoris laudatio & nominatio quæ in judicium incidit?

℞. Authorem laudare eſt dicere titulum ſuæ poſſeſſionis, & authorem à qua cauſſam habeas nominare (*laudare enim priſca lingua idem eſt quod nominare*) *l. 5. 3. §. 1. ff. de evict.* Hodie proprie laudare authorem dicitur is qui ſuo; nominare qui rem alieno nomine poſſidet. *Roſb. cap. 48. n. 2. 3.*

Quatenus locum habet authoris laudatio & nominatio.

℞. In judicio tum petitorio, cum quis convenitur actione reali, vel mixta ſuper re mobili vel immobili, item juribus: tum in poſſeſſorio, in cauſſa poſſeſſionis recuperandæ: Idque quando quis conventus à ſuo authore vult defendi. Fieri autem debet ſtatim litè motâ, & quidem ante libelli oblationem & litis conteſtationem; id eſt antequam Reus reſpondeat: *In quem finem etiam à judice induciæ, ut litem motam domino denunciare poßit, reo ſunt concedendæ.* Poteſt tum etiam fieri in quacunque judicii parte, dummodo id fiat ante publicationẽ proceſſus, quando conventus habet cauſſam oneroſam; ſecus ſi lucrativam. *Roſb. eod. n. 12. & ſeqq. ex Marant. eod. n. 3.*

Qualis author laudandus, & quo effectu?

℞. Laudandus author proximus, non author autho-

authoris; niſi ipſi forte actio per authorem cedatur, *Marant. eod. n.* 5. Hoc effectu quidem nominatur author; quod ipſe judicium in ſe ſuſcipere, & cauſſam ſuam nominatus defendere teneatur; & Reus conventus ab inſtantia abſolvatur; & laudatus author venire debeat ad litem defendendam, & eam teſtibus & tabulis inſtruendam: idque in foro rei conventi, *In quo, licet perſona ſit privilegiata, fori exceptio ei non prodeſt. l. ubi. ff. de judic. Rosb. eod. n.* 5. 6. 7.

Quid præterea fit in judicio, utroque; Actore ſcilicet & Reo comparente?

℞. Poſt omnes dilatorias exceptiones aliaque in judicium incidentia, proceditur ad litis conteſtationem, *quæ eſt fundamentum & ſubſtantia litis, & per quam lis verè incipit & ſubſiſtit. Gayl.* 1. *Obſ.* 74. *n.* 1. *Rosb. tit.* 74. *n.* 1. Fit autem vel ſimpliciter, vel adjuncta reconventione.

De litis conteſtatione.

Quid eſt litis conteſtatio?

℞. Eſt ipſius rei controverſæ apud judicem narratio, unà cum petitione ab Actore facta, & Rei contradictione, *Vult. eod. cap.* 31. *n.* 1. *Vmmus. diſp. hic. theſ.* 1.

Quotuplex eſt?

℞. 1. *Affirmativa*, quando ad narrata & deducta in libello affirmative à Reo reſpondetur cum clauſula animo litem conteſtandi. 2. *Negativa*, quando narrata & deducta Actoris intentio negatur à Reo: idque ſive explicite abſque ulla conditione, vel limitatione, cum eadem clauſula animo litem conteſtandi negative, vel implicitè; quando implicite narrata prout narrantur, petita

petita prout petuntur, negantur. *Roſb. tit.* 49. *n.* 6. *& ſeqq.*

Litis conteſtatio an in omnibus cauſſis neceſſaria eſt?

℞. Non; Puta 1. non in cauſſa ſpirituali, *Roſb. eod. n.* 16. 2. appellationis, (*in qua tamen neceſſaria eſt in camera imperiali*) *Gayl.* 1. *obſ.* 76. 3. nullitatis ſed notoriæ. 4. in mandatis de relaxandis captivis, *Gayl. eod. obſ.* 78. 5. attentatis, 6. cauſſis fiſcalibus, 7. fractæ pacis, 8. in alimentis decernendis. 9. in cauſſa ſpolii, aliiſque pluribus: & generaliter non in omnibus cauſſis ſummariis, & in quibus ſine libello ſummariè & extra ordinem procedi ſolet. *Marant. eod. diſt.* 9. *n.* 20.

Quis eſt effectus litis conteſtationis?

℞. 1. Potiſſimi ſunt quod judex poſt litem conteſtatam non poſſit recuſari, *niſi nova ſuperveniente cauſſa, l. apertiſſimi. C. eod.* 2. quod actiones temporales perpetuentur per eam; & ad heredes tranſeat actio injuriarum, quæ alias annalis eſt. *l. ſi non convitii C. de injur. Excepta actione de dolo. l. ult. C. de dolo.* 3. interrumpat præſcriptionem omnem & uſucapionem, *l. ſicut. C. de præſc.* 30. *an.* 4. Conſtituat poſſeſſorem in mala fide, & mora. *l. mora C. de rei vind.* 5. pariat curſum uſurarum, *l.* 31. *ff. de uſur.* 6. inducat novationem. *l.* 3. *C. de novat.* 7. excludat libelli mutationem, *l.* 3. *C. de edend.* 8. faciat tutorem, curatorem, vel procuratorem dominum litis. *l.* 11. *&* 22. *l. ſeq. C. de procur.* Denique quod per eum lis demum rectè dicatur cæpta; ita ut judici ſubjiciatur, & ad inſtantiam partes obligentur. *Aliique. vide Vult. eod. n.* 1. *Pac. eod. theſ.* 16. *Roſb. eod. n.* 27.

Quid fit poſt litem conteſtatam?

℞. 1. Præſtatur juramentum calumniæ. 2. exhibentur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

hibentur poſitiones & articuli, item probationes fiunt & reprobationes. 3. fit proceſſus publicatio, fiunt allegationes: concluditur in cauſſa. *Rosb. eod. Quæ omnia mediam judicii partem conſtituunt; prout finem ſeu tertiam partem conſtituit ſententia definitiva.*

De Poſitionibus.

De juramento calumniæ cum ante dixeris, dic quid ſit poſitio?

℞. Pars intentionis continens id ſuper quo quis petit ab adverſario reſponderi ad eliciendam ab eo veritatem. *Mar. part. 6. h. t. n. 1. Incognita jure civili & conſuetudine introducta, jure Canonico comprobata. Pac. eod. theſ. 19.*

Quod eſt objectum poſitionis, & unde formari debet?

℞. Objectum ejus eſt res omnis in judicio probanda. In ſpecie autem id proponendum quod inter partes, ſive principaliter, ſive incidenter controverſum eſt, *Vmmius. diſp. eod. theſ.* 1. Formari autem debet ex tenore libelli, eique eſſe ſimilis & conformis, *Rosb. tit.* 51. *n.* 13. *Mynſ.* 5. *obſ.* 88.

Quæ forma poſitionum eſt?

Reſp. *Subſtantialis*, quod debent eſſe. 1. non obſcuræ, 2. captioſæ, 3. ſuperfluæ, 4. negativæ, 5. contrariæ; ſed ſimplices & quidem poſitive formatæ. *Accidentalis*, quod ſint exhibendæ medio juramento dandorum, *Vmmius. eod. theſ.* 3. *ex Gayl.* 1. *obſ.* 79. *Papienſ. tit.* 6. Proprium eſt quod in ſcriptis omnes una eademque vice fieri ita debent, ut & judicis cenſuræ ſubjiciantur, *Vmmius. eod. Gayl.* 1. *obſ.* 81. *n.* 14.

Quis effectus poſitionum?

℞. Duplex. 1. quod qui poſitiones producit iis contenta

contenta cenſentur confiteri, 2. nec eam confeſſionem, (*utpote judicialem*) in alterius præjudicium revocare poſſit, *niſi in continenti & poſitione nondum à judice probata*, *Mar. de poſ. n.* 8. 3. Quod Adverſarius ad eas reſpondere teneatur, id per contumaciam recuſans & ipſe pro confeſſio habeatur. *Gayl.* 1. *obſ.* 80. *Pac. eod. theſ.* 21.

De Interrogationibus & reſponſionibus.

Quid eſt affine poſitionibus?

℞. Interrogatio; quod & ipſa fiat poſt litem conteſtatam, eo fine ut interrogans relevetur ab onere probandi, & ad illas reſpondere adverſarius teneatur. Differt tum à probationibus. 1. quod proponens afferat id quod ponitur, nihil interrogans. 2. quod ponat actor vel reus; interroget judex vel adverſarius. *Pac. eod. theſ.* 24.

Reſponſio cum ad poſitiones & interrogationes adverſario incumbat. dic jam qui reſpondere debeant & quomodo, ad quales poſitiones, quando?

℞. Reſpondere debent ipſi principales, vel ipſorum nomine procurator ad id mandatum habens, & de facto inſtructus; *Spec. de poſ.* §. 3. & 6. *n.* 19. Et quidem. 1. ad omnes quæ facti ſunt, *non quæ juris: niſi forte ex ipſo facto jus deducatur*, *Gayl.* 1. *obſ.* 82. *vel ſuper jure non ſcripto ſeu conſuetudine, vel ſtatuto alicujus civitatis reſpondendum ſit*, *Mynſ.* 5. *obſ.* 88. Et 2. quidem facti proprii, non alieni, *Marant. part.* 6. *de interrog. n.* 11. 3. eaſque ad cauſſam facientes, non alias. *Spec. tit. de poſ.* §. 7. *n.* 4. Idque. 1. per verbum credit vel non credit; 2. ſive ſimpliciter; ſive per diſtinctionem, *Vult. eod. n.* 25. 3. (*vulgo tamen ſimplici reſponſione utimur, niſi poſitio ipſa ſit multiplex, vel partim vera, partim falſa,*

falſa, Gayl. 1. obſ. 82.) interveniente juramento reſpondendorum, *Gayl. 1. obſ. 79. Mar. de poſ. in fine.* 4. clarè, ſingulariter, purè, & ſimpliciter *Gayl. eod.* 5. Salvo jure impertinentium & non admittendorum, *Quæ interpoſita proteſtatio efficit ut reſponſio ſuper impertinente articulo pro nulla habeatur. Gayl. obſ. 81. n. 12.* Denique intra terminum adſignatum, *Fer. eod. gl. 10. n. 1. Vmmius. eod. theſ. 6. 7. Reſp. tit. 52. de poſitionibus.*

Quis eſt effectus reſponſionis?

℞. *Affirmativæ* quidem eſt. 1. quod revocari non poſſit niſi in continenti, *Weſ. par. de confeſſ.* Vel per errorem facti data ante litem finitam probetur. *c. ult. ext. de confeſſ.* 2. pleniſſime probat, *Mar. eod. n. 21. 22.* Et omnes contrarias probationes & præſumtiones, etiam firmiſſimas quæ pro Reo ſint, elidit. 3. habet vim ſententiæ & executionem paratam, ſed in civilibus. *l. 1. §. 6. de confeſſis.* 4. nocet confitenti, non alii. *c. 1. ext. de confeſſ.* 5. Dubia ſi ſit, recipit interpretationem confitenti utiliorem. *Mar. eod. n. 32. Negativæ,* effectus ſunt. 1. quod calumnioſe negans pro diverſitate cauſſarum varie puniatur: puta condemnatione dupli, vel poſſeſſionis tranſlatione. *l. ult. D. R. V.* 2. quod poſitionibus ab adverſario negatis articuli producuntur & probantur. *Mar. eod. n. 1. Pacius. eod. theſ. 30. 31.*

De Articulis.

Quid vocas articulos?

℞. Partem intentionis, quæ continet id quod quis probare intendit, *Mar. eod.*

Quid differunt à poſitionibus?

℞. Habent pleraque cum poſitione communi a.

Differunt

Differunt tamen. 1. *ordine & tempore*, quod articuli poſitiones ſequantur. 2. *forma*, quod poſitiones fiant per verbum *ponit*; articuli per verbum *probare intendit*. 3. *Fine*, quia poſitiones fiunt ut ad eas adverſarius reſpondeat & ponens onere probandi levetur; Articuli ut probentur. 4. *Effectu*, quia ad articulos adverſarius non cogitur reſpondere; omnino ad poſitiones, *Mar. eod. Pac. eod.*

De probationibus.

Quid eſt probatio?

℞. Ejus quod in controverſiam deducitur judici legitime facta demonſtratio; *Vmmius. diſp. eod. theſ.* 1. ſeu intentionis dubiæ per argumenta judicialis oſtenſio. *Treutl. diſp. de probat. theſ.* 1.

Quotuplex eſt?

℞. Dividi poteſt variè; nos ſic diſtinguimus: quod aliæ ſint veræ & propriæ; Aliæ quæ potius ab onere probandi relevant quam probent, *Treut. eodem.*

Quotuplex eſt vera probatio?

℞. Ab Oratoribus deſumpta diviſione eſt, vel artificialis, vel inartificialis; utraque vel plena vel ſemiplena, *Treut. eod. theſ.* 2.

Quis debet probare?

℞. Quilibet qui aliquid affirmat in judicio, *Non qui negat*, *l.* 23. *C. de prob.* 1. niſi in ſua negatione ſe fundet, *Bart. in d. l.* 23. 2. vel jus aut qualitatem puta naturalem neget. *Pacianus.* 1. *de prob.* 53. *n.* 3. 3. de negantis officio geſto agatur, *Don. ad tit.* 1. *in fin. C. de prob. puta ita ut male geſtum contendatur*; 4. aut denique contra negantem ſit præſumtio, *Pac.* 1. *de prob.* 51. *n.* 10. *Vmmius. eod. theſ.* 4.

Quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quid debet probari?

℞. Omnis controverſa intentio ad cauſſæ deciſionem faciens; ſive in facto, ſive in jure conſiſtat quæſtio, tam in negotio civili, quā criminali; & nominatim quod in articulis eſt propoſitum. *Superflua probare volentem non audit judex. Gayl. d. obſerv. n. 2. Vmmius. eod theſ. 3. per ab legator.*

Quando proponenda probatio?

℞. Poſt litem conteſtatam, *ut ante dictum*, probanda eſt cauſſa principalis controverſa: exceptiones, dilatoriæ ſaltem, ſtatim ac proponuntur; *quod ſint de differendo judicio:* Similiter, privilegiatæ, peremtoriæ, eodem tendentes, (ut planè litem impediant) ſtatim probandæ ſunt. *c. 1. & 2. ubi gl. & Dd. de lit. cont.* Omnes autem probationes proponi debent intra terminos dilationum jure conceſſos, *l. 1. ibi Dd. C. de dilat.*

Quales debent eſſe probationes?

℞. Certæ & liquidæ, *l. 6. hic.* in criminalibus, præſertum capitalibus, luce meridianâ clariores, *l. 25. C. h. t.*

Quis earum finis eſt & effectus?

℞. *Finis* eſt, ut ſuper re controverſa fides fiat judici. *Effectus*, quod is ſecundum probata pronunciare debeat, *modò ſufficientes ſint probationes*, Et Actore nihil probante Reum abſolvere ab inſtantia, etſi nihil præſtiterit. *Quam redintegrare ex novis probationibus Actor non poteſt; niſi Reus duntaxat inopia probationum, non contraria probatione vel purgatione à cauſſa ſit abſolutus, Weſ. par. hic. n. 6. Treut. tred. theſ. 8.*

Sufficientes ſint probationes, nec ne à cujus pendet arbitrio?

℞. Iudicis, utpote cui illæ fidem facere debent; *Weſem. par. hic. n.* 10. Vnde ſi judex probationibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

nibus contrariam habeat ſcientiam, verè aliquid probatum non intelligatur: *quia id demum probatum intelligitur de quo fides judici facta, Weſ. eod. n. 2.*

De præſumtionibus.

Quæ ab onere probandi potius relevant quam probent?

Reſp. Præſumtiones, jusjurandum, &c. *quod legitimæ probationis genus per ſe eſſe negat Cujac. par. hic. Treut. eod. theſ. 1. lit. ff.*

Quid eſt præſumtio?

Reſp. Præſumtio, *alias conjectura dicta*, eſt rei controverſæ ex aliis poſitis, *Vmmius. eod. theſ. 6. puta (ex iis quæ plerumque fiunt functa, aut quæ plerumque fieri intelliguntur)* adducta demonſtratio, *Vmmius. eod. theſ. 6.*

Quot faciunt gradus præſumtionum?

℞. Quatuor. 1. Eſt *Neceſſaria*, juris & de jure dicta; contra quam non admittitur contraria probatio, *c. 20. is qui fidem ext. de ſponſal. ex. gr. filiusfam. miles præſumitur accepiſſe mutuo pecuniam in cauſſam peculii caſtrenſis, l. ult. C. ad SC. Maced.* 2. *Probabilis*, juris dicta; quæ relevat ab onere probandi, idque in adverſarium transfert, ut ſecundum probationem judicetur; niſi contraria probatione, vel firmiore præſumtione elidatur. *Puta res non præſumitur donata, niſi donatio probetur, l. 16. C. de prob.* 3. *Levis*, ſemiplena probatio dicta; quæ non probat ſine aliis adminiculis; Efficit tamen ut plerumque Reo, aliquando etiam Actori deferatur juramentum quod ſuppletorium vocant: Qualis eſt quæ inducitur ex uno teſte, & ſcriptura privata, &c. *Spec. de prob. §. 3. n. 18.* 4. *Leviſſima*, ſeu ſemiplena

na minor; quæ ad tale juramentum deferendum non ſufficit, *Dd. communiter: Vt ſi quis dicat mutuatam à ſe pecuniam quod egeret. Pac. Enchir. hic. theſ. 25.*

Quæ itaque eſt efficacia præſumtionis?

℞. Secundum jam dicta eſt, quod in aliqua conſiſtat probatione, licet vera probatio non ſit: ita ut qui præſumtionem pro ſe habet ab onere probandi levetur, idque in adverſarium transferat: Quod contrariis probationibus elidatur & una aliam præſumtionem tollat. *Vmmius. eod. theſ. 11. ubi vide hæc latius explicata.*

Quæ dicitur artificialis probatio?

℞. Inter eas emicat præſumtiva, de qua ſtatim diximus, quæ rem ejuſque qualitatem ex alio demonſtrat, *Vult. 2. Iuriſpr. cap. 2. n. 12.* Artificialis dicta, quod ex ipſa cauſſa & indiciis trahitur.

Quæ inartificialis?

℞. Quæ extra cauſſam ſumitur, à teſtibus, inſtrumentis, confeſſione, &c.

De teſtibus.

Quis dicitur teſtis?

℞. Is qui ad alicujus rei fidem faciendam legitime vocatus teſtimonium perhibet in re controverſa. *l. 16. Auth. rogati. l. 11. C. de teſt.*

An circa dicendum teſtimonium omnium eadem eſt ratio?

℞. Minime: Sed 1. alii cogi poſſunt ad dicendum teſtimonium. 2. alii non poſſunt cogi. 3. alii poſſunt dicere teſtimonium, alii prohibentur; idque vel omnino, vel limitate. Puta vel pro certis perſonis, vel contra certos perſonas, vel in certis cauſſis.

Qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Qui cogi poſſunt ad dicendum teſtimonium?

℞. Regulariter omnes, *ext. de text. cog.* idque tam in civilibus, quam criminalibus cauſſis, *l.* 16. *l. pen. C. hic. niſi vel excuſentur, vel prohibeantur*, §. 4. §. 1. *ff. eod. Pac. epit. eod. theſ.* 15.

Qui excuſantur?

℞. 1. Cognati, Puta in linea recta: qui parentum & liberorum locum obtinentes omnino nec pro, nec contra ſe teſtimonium dicere poſſunt, *l.* 9. *ff. l.* 9. *C. tit.* Item collaterales; qui inviti cogi non poſſunt, *l.* 4. *ff. tit. ex. gr. fratres. Vmmius. eod. n.* 34. *Ad quotum gradum uſque hoc procedat, variant, Dd. Vmmius. eod. n.* 38. 2. Affines, ſimiliter. Sed qui invicem parentum & liberorum habent reſpectum, puta vitricus, privignus, ſocer & gener, *Quippe qui extra eum numerum ſunt, cogi poſſe volunt. Rub. tract. de teſt. p.* 99. *Vmmius. eod. n.* 37. 3. Proxeneta, niſi de utriuſque partis conſenſu, *Auth. de teſt.* §. *quoniam vero.* 4. Publicani & qui quid exercitui præbendum conduxit, *l.* 19. *ff. h. t.* 5. Sacerdos ad revelanda ſecreta confeſſionis, *de jure canonico. Gayl. obſ.* 101. *n.* 8. Perſonæ illuſtres, niſi ex ſpeciali juſſu Principis, *lib. pr. C. tot. Cogi tamen poſſunt perſonæ privilegiatæ, quando veritas obiter haberi nequit. Lanfran. de teſt. depoſ. n.* 27. *Roſb. eod. n.* 9.

Qui poſſunt eſſe teſtes?

℞. Regulariter omnes in cauſſis tum criminalibus, quam civilibus, modò non prohibeantur, *l.* 1. *ff. h. t.*

Qui omnino prohibentur?

℞. 1. Pupillus, *idque ob inbecillitatem judicii. l.* 3. §. *pen. ff. eod.* præterquam in crimine læſæ majeſtatis, *l.* 10. *ff. de quæſtion.* 2. Furioſus, mente captus, *l.* 20. *ff. ne furioſus, ff. qui teſt. fac.*

poſſ. niſi tempore dilucidi intervalli. 3. mutus ſurdus; *quod omnino teſtari per naturam non poßit.* 4. Infames, *l.* 3. §. *lege. ff. hic.*

Intellige de jure civili infamia juris notatos. Puta nominatim. 1. publici judicii damnatos, necdum reſtitutos, *d. l.* 3. §. *lege,* 2. publici criminis reos. *l.* 20. *ff. eod.* 3. qui in vinculis & cuſtodia detinentur, 4. qui ad beſtias, ut pugnarent ſe locarunt, 5. convictos ad teſtimonium dicendum vel non dicendum pecuniam accepiſſe, *d. l.* 3. §. *lege.* 6. Ob carmen famoſum damnatos, *l.* 21. *eod. Infamia facti modò notatos in cauſis civilibus quidem, non in criminalibus & aliis iis aßimilatis teſtimonii dicendi jus habere volunt vulgo. Dd. Canonici omnes infames à dicendo teſtimonio volunt arceri. Vmmius. eod. theſ.* 1. *n.* 9. Denique arcentur ſervi, *l. quoniam. C. h. t. quia juris civilis communionem non habent. Contra dominum tamen ipſe admittuntur tortura ſubjecti ſi interrogentur, nec veritas cognoſci aliter poßit, ſed modò in cauſſa criminali; puta adulterii, læſæ majeſtatis, fraudati cenſus, d. l.* 7. *C. h. t. l.* 1. *C. de quæſt. non in aliis, niſi concurrant aliæ probationes. d. l.* 1. *minime vero in civilibus. d. l.* 1.

Qui prohibentur contra certas perſonas teſtimonium dicere?

Reſp. 1. Libertus contra patronum, *l.* 12. *C. aut ejus liberos, l.* 3. §. 5. *ff. eod. Omnino poteſt patronus contra libertum. Rosb. tract. hic. pag.* 53 2. Inimicus contra inimicum, *l.* 3. *& ibi Dd. com. de teſt.* 3. hæreticus & judæus contra Chriſtianum, *l.* 21. *C. de heret. & Manich.* 4. uxor contra maritum, & contra, *Farin. hic. qu.* 78. *n.* 88. *Dd. com.* Laicus contra clericum, in cauſſa quidem criminali, *c. de cætero ext. de teſt. præterquam graviori, Farin. eod. qu.* 61. *n.* 100. *aut ſi*

aliter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

aliter veritas haberi nequeat, eod. n. 120. 5. tutor, advocatus contra pupillum clientem, &c. *durante quidem iſto officio, Reuber. eod. p.* 91. *Vmmius. eod. theſ.* 2.

Qui prohibentur pro aliis teſtari?

℞. 1. Pro patrefam. domeſticus, *l.* 24. *h. t.* is eſt in alicujus domo vivens ejuſdem imperio & poteſtati obnoxius, *l.* 11. §. 1. *de furt.* 2. pro pupillo tutor, *Farin. eod. qu.* 60. *n.* 272. *ne quidem finita tutela, ibid. n.* 273. *propter amorem quo pupillum proſequitur.* 3. pro ſocio ſocius, omnium quidem bonorum, *Vmmius. eod. n.* 23. *etiam particularis, cum de commodo ſocii agitur, Farin. d. q.* 60. *n.* 388. *Vmmius. eod. Vbi & an & quatenus amicus pro amico; colonus, inquilinus & Emphyteuta pro domino; affinis pro affine, & conſanguineus pro conſanguineo teſtimonium ferre poßint ex Farinatio, ut apud ipſum latè.*

Qui nequeunt in certis caußis ferre teſtimonium?

℞. Non mulier in teſtamento, *ſupra. de teſt. ord.* 2. minor viginti annis in crimine probando, *l.* 20. *de teſt.* 3. judices, aſſeſſores, arbitri in cauſſis de quibus cognoſcunt, *l. quiſquis. C. de poſt. quamdiu quidem corã ipſis ventilatur. Quatenus ea finita vide Farin. d. q.* 60. *n.* 158. 4. qui de univerſitate, & corpore aliquo eſt in cauſſis univerſitatis iſtius & corporis, *At quatenus*, vide apud *Vmm. eod. n.* 31. diſtinctum & limitatum. 5. Nemo in propria cauſſa, *l. nullus. ff. l. omnibus. C. eodem.*

Quot teſtes requiruntur?

℞. Regulariter unius teſtimonium nullum eſt, *l.* 9. *C. hic. c.* 10. & 29. *ext. eodem.* etiamſi in dignitate maxima poſiti, *c. ego dolis dicto.* ne quidem principalis, *Clar. ſent.* §. *ff. qu.* 53. *n.* 21.

niſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

niſi de facto proprio vel coram ſe geſto deponat: §. 21. *& ibi Mynſ. ext. eod.* Sed ad minimum duo teſtes requiruntur, *l. 12. ff. h. t.* ſive in cauſſa civili; ſive criminali, *c. 23. & 28. ext. eod.* Aliquando etiam plures; *puta ſeptem teſtes in ſolenni teſtamento; quinque in reliquis ultimis voluntatibus. Plures caſus oſtendit Specul. de teſt.* 311. *l.* 1. *& ſeqq.*

Quando & quomodo teſtes producendi & recipiendi ſunt?

℞. 1. Regulariter poſt litem conteſtatam; non ante, *c. 1. & c. quoniam ex tut. lit. non conteſt.* Niſi certis caſibus: *puta ad æternam rei memoriam, aut alia juſta de cauſſa; puta peregrinationis, ſenii, valetudinis, &c. Gayl. 1. obſ. 92. Vmmius. eod. theſ.* 7. intra terminum probationis à judice datum. 2. Et parte adverſa præſente & citata, *l. pen. C. eod.* ſumtibus producentis; *l. 11. l. 16. §. C. h. t. Nec deponent niſi in loco in quo judex cauſſam cognoſcit. Marant. de teſt. prod. n. 6. præſtito apud judicem juramento ſe veritatem dicturos omnem & ſolam de quibus examinandi ſunt, c. 2. de teſt. ext. tit.*

An teſtes ſemper teſtimonii dicendi cauſſa ad judicem venire coguntur?

℞. Regulariter quidem, *Fer. prin. tit. 10. gl. 2. n.* 3. Excipiuntur. *(in civilibus, non in criminalibus in quibus teſtium præſentia videtur neceſſaria, Nov. 90. c. 6. in ſi)* 1. teſtes alterius territorii, quorum reſpectu neceſſariæ ſunt ad Magiſtratum loci in quo teſtis degit, literæ, quas rogatorias ſeu mutui compaſſus vocant. *Ruber. tract. hic. par. 2. n.* 210. 2. Abſentes, præſertim ſi longum ſit iter. *l. 3. §. ult. ff. h. t. Nov. 90. cap.* 5. 3. perſonæ egregiæ, *l. 15. ff. de jurejur.* 4. heres & valetudinarii, *d. l.* 15. 5. qui in ædibus ſuis

exa-

examinandi, *c. ſi teſtium. ext. de teſt.* 6. mulier honeſta, *d. l.* 15. *Nov.* 124. *c.* 1. maxime gravida & vicina partui, *Pacian. de prob.* 4. *n.* 6. 7. Quibus producens ſumtus neceſſarios non ſuppeditat. *l. quoniam. C. de teſt. Vmmius eod. theſ.* 8. *Pac. eod. theſ.* 14.

Quomodo inſtituendum examen?

℞. Iudex, vel cuicunque examen commiſſum, (*quod in cauſſa civili quidem, non criminali fieri poteſt, Lanfr. c.* 8. *n.* 16. *Gayl.* 1. *obſ.* 96. *n.* 10.) 1. clam partibus, *Lanf. eod. n.* 15. *per Auth. At qui ſemel, C. de probat. Nov.* 90. *c.* 4. 2. ſingulos ſeparatim, *l.* 14. *C. eod.* 3. cum ſuper articulis à producente propoſitis, (*quod fieri ſolet cum directorio oſtendente ſuper quibus articulis teſtes ſingulos velit exanimari*) tum ſuper interrogatoriis, ſeu quæſtionibus, ſuper ipſis teſtium perſonis, item ſuper ipſa lite veritatis eliciendæ cauſſę pro ab eo contra quem teſtes producuntur propoſitis. *Vmmius. eod. theſ.* 10. 11. 4. nec tantum ſuper ipſa rei veritate, ſed etiam (*petente id producente*) ſuper ſcientiæ ratione: *Quod is omnino petere, & rogatus teſtis ut dictum ejus valeat, præſtare debet, c. cum cauſſam, ext. de teſtibus. Marant.* 1. 6. *de teſt. n.* 9. & 19. Non petente, excuſatur non reddens, ſi de iis deponat quæ ſenſu corporeo percipiuntur; minime de iis quæ intellectus judicio percipiuntur (puta aliquem eſſe dominum) omnino non rogatus reddere tenetur, *Bald. in l. ſolam. C. h. t. Rosb. cap.* 57. *n.* 18. & *ſeqq.* Vt & in criminalibus, *l. fin. C. de probat.* 4. Finita depoſitione ſilentium teſti ſub pœna imponitur, quâ quid prodens ante publicationem plectitur, *Rosb.* 57. *n.* 22.

Quid fit poſt examinationem teſtium?

℞. Operam dat judex ut ulteriori productioni

renun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

renuntietur, *Gayl. 1. obſ. 91.* atque ita teſtium dicta publicata litigatoribus communicat, *Farin. qu. 75. n. 88. Weſ. par. hic. n. 5.* Eo effectu ut ulterior teſtium productio impediatur, ſuper iiſdem quidem, vel directè contrariis articulis, minime ſi alii probandi ſunt, *cap. 29. ext. de teſt. Plures caſus quibus poſt publicationem teſtium ulterior admittitur productio, vide apud Gayl. 1. obſ. 105. Vmmium. de teſt. n. 47.*

Quid fit facta publicatione?

℞. Plerumque excipi ſolet. 1. vel contra ipſas teſtium *perſonas*; quod vel omnino, vel cauſſæ ratione ad dicendum teſtimonium ſint inhabiles. 2. vel contra eorum *dicta*, & quidem variè, puta quod ſint contraria, (*ſi vel idem teſtis ſibi, vel alter alteri contradicat*) varia, obſcura, incerta, ambigua, præmeditata, falſa, non veriſimilia, non congruentia facto & naturæ rei, vaga, & extra articulos & interrogata, ſingularia, ſine ſcientiæ cauſſa, ſive omni, ſive non idonea. 3. vel contra *examen ipſum*: quod non ſit legitimè factum, *Vmmius. eod. theſ. 14. Roſb. tit. 61. late. Quo facto judex cognoſcit, quibus teſtibus plus debeat tribuere. eod.*

De inſtrumentis.

Quid hoc loco vocatur inſtrumentum?

℞. Inſtrumenti vocabulum, πολύσημον, ſive multiplex: accipitur hoc loco pro ſcriptura ad fidem & probationem rei quæ illa continetur, facta.

Quotuplex eſt?

℞. *Publicum*, quod fit authoritate publica idque, vel apud acta judicii, vel à tabellionis munere fungente, eoque ſpecialiter rogato: *Nov. 73.*

c. 2. Publicum dictum ratione effectus, non cauſſæ; cum coram notario factum teſtes diſideret, & in dubium revocari poſſit. d. Nov. 73. Treut. diſp. hic. theſ. 1. lit. d. Vel *privatum*; quod fit ſine authoritate publica; quo pertinent apochæ, antapochæ, ſyngraphæ, rationes, inventaria, *Vult. eod. n. 64.* Publica tamen inſtrumenta proprie inſtrumenta dicuntur.

Quotuplicia ſunt inſtrumenta Notariorum?

℞. Duplicia: Vel *protocollum*, ut vocant, ſeu ſummaria geſti actus annotatio; qua notarii publici ſubſtantialia negotiorum breviter comprehendunt; *Lanfr. praxi. cap. 9. n. 10. Vigl. in §. nihil 5. & 6. Inſt. de teſtam.* Vnde poſtea inſtrumentum latius extenſum in ſolemni forma conficiunt: Vel tranſumtum; Quod eſt inſtrumentum authenticum ex protocollo ſolenni forma cum præfatione & clauſulis conſuetis plenè deſcriptum, *Bald. Rub. C. de fid. inſt. Weſ. par. hic. n. 2.*

Inſtrumenta notariorum quas debent continere clauſulas?

℞. Solennes; quales ſunt. 1. de conſuetudine invocatio divini nominis, 2. annus regnantis principis, *Novell. 47. c. 1.* indictio; *d. cap. 1.* Item annus, menſis, dies, *Novell. 44. c. 2. l. 4. C. de tabula.* locus contractus, vel actus alterius geſti; *Fab. in §. item Inſt. de inutil. ſtip. puta domus, non præciſè conclave. Soar. lit. 1. n. 118* ſubſcriptio Notarii cum ſigno; *l. 22. §. ſi quis & ibi Caſtr. C. de teſt. c. 6. hic. Weſ. par. hic. n. 5.* Non item teſtium ſubſcriptio in tranſumto, niſi lex eam requirat. *Weſ. eod. n. 5.*

Quæ fides eſt inſtrumentorum?

℞. Inſtrumenta publica, *quæ quidem verè publica ſunt, puta coram judice facta*, plenam faciunt

ciunt fidem, ut nulla in contrarium probatio admittatur. *Publica*, quoad effectum tantum (*qualia diximus eſſe Notariorum*) ſi omnia ſubſtantialia contineat protocollum, & præterea clauſulas ſolennes tranſumtum (*modò per eundem Notarium cujus eſt protocollum facta ſit tranſumtio*) fidem facit; non tamen talem quin per teſtes contrarios, ut dictum, elidi poſſit: *Quæ quidem de ipſis authenticis exemplaribus; non tranſcriptis, (copias vocant,) intelligenda: tamen exempla probant contra producentem, ſive exemplantem, ſi utriuſq; partis conſenſu ſcripta & approbata ſint; vel in archivo publico civitatis reperiantur; Denique de verbo ad verbum per ipſum Actorem & Notarium ſint extracta. Privata* inſtrumenta fidem contra ſcribentem, & acceptantem quidem faciunt; ſed quod ad alios attinet, ſi habent trium teſtium ſubſcriptionem, ſecundum, *l. ſcripturas C. qui pot. in pign. & N. 73. l. 2.* fidē plenam faciunt. Si nullos habent teſtes, (*quorum variæ ſunt ſpecies, puta rationes, privatæ annotationes, apochæ, antapochæ,*) regulariter contra ſcribentem, (*ut diximus*) valent; interdum tamen etiam probant pro ſcribente ſemiplenè; *puta ſi altera pars eandem ſcripturam, vel ejus partem produxerit, ſi ſit continua, ſcriptor nobilis, aut integræ famæ fuerit, aut mors ſcriptoris fidem ſcripturæ auxerit. Quando tamen ſatis inſtrumento ſit probatum judex arbitrabitur, Vmmius. theſ. 3. 4. 5. 6. & ibi notata. Weſ. par. hic. n. 6. Rosb. eod. per totum, maxime. n. 36. & ſeqq.*

Quando & quomodo inſtrumenta ſunt producenda?

Reſp. Regulariter poſt litem conteſtatam uſque ad concluſionem in cauſſa; *Vmmius. theſ. 7. n. 28.*

Ad quid obligatur producens?

Reſp. Facta productione reſpondere rogatus tenetur an & quatenus inſtrumentis uti velit. *Quod ſi falſum ſit inſtrumentum quo ſe uſurum profeſſus eſt, in pœnas incidit: ſi pro parte uſurum ſe tantum dixit, quæ pro ſe faciat, falſi ſuſpicione, ſi qua forte in inſtrumento eſt, præter eam ſe non obſtringit.*

Quis eſt finis & uſus inſtrumentorum?

℞. Quod per ea facilius probetur quod actum eſt; inde ut ſolennitas actus perficiatur in iis in quibus ſcriptura requiritur; ſive ex lege, ſive ex conventione partium; Et in quibus probationis ergo adhibetur ſcriptura plenam fidem faciunt. *Weſ. par. eod. n. 6.*

Quæ ſunt potiſſimæ exceptiones contra inſtrumenta?

℞. 1. Quod ſint contraria, falſa, à protocollo diſcrepantia, à Notario non confecta, aliqua parte cancellata, interlineata, additionibus in margine aucta. *Weſ. eod. n. 8. Roſb. tit. 63.*

De Confeſſione.

Quid eſt confeſſio?

℞. Quando major in judicio præſente adverſario ſponte & ſciens ſuper re litigioſa aliquid affirmat contra ſe, *Roſb. tit. 65. n. 1.*

An non duplex eſt confeſſio?

℞. Omnino eſt vel extrajudicialis, quæ fit extra judicium apud probos & fide dignos homines: vel judicialis quæ fit in judicio. *Roſb. eod. n. 2. Definitur tamen potius hæc quam illa; quia ſpeciatim judicialis ad ſpeciem probationis refertur.*

Quid requiritur ut alicui ſua noceat confeſſio etiam extrajudicialis?

℞. Plura. 1. ut confitens ſit major 25. annis, 2. ut confeſ-

confeſſio ſponte fiat, & quidem, parte præſente, per duos teſtes probata. 3. non fiat errore facti 4. fiat cum cauſſa. 5. ſit geminata. 6. à parte acceptata. *In criminalibus facta quandocunque per officium judicis revocari poteſt. Rosb. tit. 65. princ.*

Quis eſt effectus judicialis confeſſionis?

℟. Superat omne genus probationis, & infringit omnes alias probationes per teſtes & inſtrumenta factas, & habet vim ſententiæ; unde probata probatio dicitur, confeſſus pro judicato habetur, *Rosb. eod. n. 31. & ſeqq. Hodie tamen obtinet ut ſententia opus ſit. Weſemb. par. de confeſſis. n. 8.*

Confeſſio ut judicialis dicatur quid requiritur?

℟. In cauſſis requirentibus plenam cognitionem fieri debet coram judice pro tribunali ſedente; non coram Notario, vel coram arbitratore, *Coram arbitro tamen facta an pro judiciali habenda variant Dd. Rosb. eod. n. 32.*

Quomodo explicanda eſt confeſſio in dubio?

℟. Si per ſe certam non habet interpretationem, ſemper explicanda in favorem confitentis. *Planè ut in aliis probationibus contra producentem fit interpretatio.*

De concluſione.

Factis probationibus & allegationibus quomodo proceditur in judicio?

℟. Ad cauſſæ concluſionem. *Modò renunciatum ſit omni probationi; aut ſufficienter probatum index judicet. Nam & ipſa concluſio cauſſæ nihil aliud eſt quam probationum & allegationum renunciatio, ejuſdemque judicis arbitrio ſubmiſſio. Rosb. eod. tit. 70.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quotuplex eſt concluſio?

℞. Dividunt eam 1. in *expreſſam*, quæ fit verbis expreſſis, Vel *tacitam*, quando partes ſimpliciter cauſſam ad ſententiam referunt ſine proteſtatione de non amplius deducendo. 2. In *puram*, quæ fit ſimpliciter & abſolutè, & *eventualem*, quæ fit cum conditione & reſervatione. 3. In *particularem*, quæ fit ſecundum aliquem articulum ſpecialem; & *generalem* (*de qua hic*) quæ totam cauſſam concernit. *Rosb. eod.*

Quis eſt effectus concluſionis?

℞. Quod poſt eam nulla admittatur exceptio, allegatio, vel probatio; *Niſi judex* ex officio ad pleniorem cognitionem id requirat. *Mar. part. 6. de concluſ. n.* 1. Vtpote qui reſcindere concluſionem partium poteſt, & cujus reſpectu nunquam concluſio facta videtur, *Gayl.* 1. *obſ.* 107. *n.* 5. *Mynſ.* 3. *obſ.* 17. 4. *obſ.* 60. 6. *Obſ.* 56. Vel cauſſa ſit criminalis; vel matrimonialis, criminali comparata. Poſt quas concluſas, cum maximi ſint præjudicii, allegationes, & informationes juris admittuntur, *Dd. in c. cum dilectus ext. de fid. inſt.* In aliis tamen cauſſis probationes admittuntur, per confeſſionem partis, rei evidentiam, conſilia. *Mar. eod. n.* 2. *Rosb. eod. n.* 10. *& ſeqq.*

De ſententia ejuſque effectu.

Quid reſtat concluſa cauſſa?

℞. Vt per ſententiam decidatur.

Quid eſt ſententia?

℞. Litis inter partes litigantes per abſolutionem, vel condemnationem definitio, *Rosb. tit.* 71. *n.* 1.

Quotuplex eſt?

℞. *Definitiva*, quæ principali cauſſæ pronunciatione

ciatione judicis per condemnationem, vel abſolutionem finem imponit: *Interlocutoria*, quæ non ſuper principali negotio, ſed ſuper aliqua incidente, vel emergente quæſtione, dum principalis cauſſa eſt in pendenti, à judice fertur. *Rosb. eod.*

Quid debet ſententia definitiva continere?

℞. Vel condemnationem, vel abſolutionem, *l. 3. 4. ff. de re jud. Mar. d. loc. n. 1.* ſive verbis expreſſis, ſive æquipollentibus; *l. 27. 53. ff. eod.* Idque ſi unus articulus in controverſiam ſit deductus: *Vtraque enim & condemnatio & abſolutio eadem ſententia contineri poſſunt, deductis in controverſiam pluribus articulis. Mar. eod. n. 122. Treut. diſp. de re judic. theſ. 2. lit. a.*

Quotuplex eſt ſententia interlocutoria?

℞. Duplex: Alia *ſimplex*, quæ in finibus interlocutionis ſimpliciter conſiſtit: Alia *mixta*, quæ vim habet definitivæ, *eique ob eam vim tum quoad formam interponendæ appellationis, tum quoad alios effectus juris æquiparatur. Rosb. eod. n. 4. & ſeqq.*

Quando dicitur ſententia interlocutoria habere vim definitivæ?

℞. Quando quidem principaliter & integrè non definit cauſſam *principalem*, attamen indirectè tangitur quæſtio & definitur ad definitivam ſpectans: Aut quando per illã exſpirante officio judicis, alia poſt ſententia non ſperatur. *Rosb. eod. n. 6.*

Quæ requiruntur ut valeat ſententia?

℞. Duo. 1. ut judex eam ferens ſit competens & cauſſæ cognitionem habeat. *l. ult. ff. de juriſd.* 2. Vt judicet ſecundum formam legibus præſcriptam, *idque vel ſolus, ſi ſolus judex fuerit; ſin minus, reliqui cum ipſo, judicare debent. l. 27. §. 4. de recep. arb. Mar. d. loc. n. 49.*

Quæ pertinent ad formam ſententiæ ferendæ?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. 1. Vt feratur de rebus in judicium deductis & ad juriſdictionem judicis pertinentibus; & quidem lite conteſtata, & cauſſa, probationibuſque plenè cognitis. 2. Idque fiat ita ut in ſcriptis concipiatur, atque ita pronuncietur in loco conſueto, interdiu, à judicè pro tribunali ſedente; poſt partes litigantes ad audiendam ſententiam citatas. *Treut. diſp. hic. th. 3. per. ibi alleg.*

Qualis debet eſſe ſententia?

℞. Debet. 1. judex rei certæ ſententiam proferre, vel verbis, vel per relationem pro rei & cauſſæ natura expreſſæ, *t. t. C. de ſent. quæ ſine cert. quant.* licet de incerta quantitate actum fuerit, Vt puta in materia intereſſe. *Treut. eod. theſ. 4.* 2. Debet juri eſſe conſentanea, ſive ſcripto, ſive conſuetudinario, *l. 32. hic. Quæ enim talis non eſt, ipſo jure nulla eſt. l. 19. de appell. Treut. eod.*

In quibus differt ſententia definitiva ab interlocutoria?

℞. In pluribus. 1. quod interlocutoria litem non finiat, & per judicem (*niſi vim definitivæ habeat*) revocari poſſit; non verò à partibus, elapſo decendio: Minime vero revocari poſſit definitiva. 2. Quod à definitiva jure Civili poſſit appellari: non ab interlocutoria; *niſi tale gravamen contineat, quod per appellationem à definitiva inſtitutam reparari non poßit. De jure Canonico ab omni gravamine appellare licet.* 3. Ab interlocutoria non poteſt appellari, niſi in ſcriptis cauſſis gravaminum expreſſis: A definitiva etiam viva voce. Nec priori modo, niſi ex intervallo inſtituatur appellatio, neceſſe eſt provocare. 4. Interlocutoria debet juſtificari ex eiſdem actis; ex novis poteſt definitiva. 5. Definitiva in ſcriptis fertur, ſine ſcriptis, verbis poteſt ferri interlocutoria. *Roſb. eod. n. 8. & ſeqq. Plures differentias v. apud Marant. hic.*

Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Contra quem ferenda ſententia?

℞. Contra eum qui vel ſuo, vel alieno nomine litem ſuſcepit. *l. 1. ubi gl. & Dd. C. de ſent. & interl. In Camera tamen in perſonam domini concipitur, ſive ipſe, ſive per procuratorem litem ſit conteſtatus & proſecutus. Gayl. 1. obſ. 111. pr. Non contra tertium, ut cui res inter alios acta non debet præjudicare, l. 63. ff. de re jud.*

Quis finis & effectus ſententiæ?

℞. Interlocutoria quidem ad finem eundem tendit cum definitiva; effectu tamen differt. Puta ſimplex interlocutoria cauſſam principalem non definit, ſed eò tendit, ut in ea melius & tutius procedatur: Definitivæ finis eſt, ut lites ſopiantur, §. 2. *hic. Treut. hic. theſ. 6.*

Quomodo id ſit?

℞. Cùm in rem judicatam tranſit.

Quando tranſit in rem judicatam?

℞. Poſt decendium, *Nov. 23. & 119. c. 5.*

Quæ eſt vis judicati?

℞. Quod ſententia jus inter partes, non tertium faciat, *l. 3. pr. de agnoſc. lib.* nec prætextu novorum inſtrumentorum retractari poſſit, *l. 4. C. h. t.* & ex ea vincenti ob rem judicatam convento exceptio judicati, *tit. de except. rei jud.* alias actio, ut ſatisfiat ſententię, datur. *Quæ civilis eſt & ex l. 12. tabl. deſcendit. Cuj. 3. obſ. 30. Treut. eod. th. 6. lit. g.*

An non executio etiam ſuſpenditur aliquando?

℞. Omnino; puta quando ſententia impugnatur à parte ſuccumbente.

Modi ſententiæ impugnandæ.

Qui ſunt modi potiſſimi quibus impugnatur ſententia?

℞. Duo. 1. vel ex allegata nullitate, (*quæ eſt vi-*

tium ob defectum ſolennitatum & ordinis in proceſſu obſervandorum, l. 2. & 3. ff. quæ ſent. ſine appell.) Vel ex allegata iniquitate. *Fer. in form. ſent. definit. §. nos. Rosb. tit. 72. princ.*

De nullitate.

Quis nullitatem poteſt proponere, & quod judicis in ea recipienda officium?

℞. Nullitatem proponere quilibet poteſt ratione ſui prejudicii, etiam tertius. *Vant. tr. de nullitat. tit. quid ſit nullitas. n. 7.* Propoſitam verò ſi judex, ex cognitione actorum obſervet, admittere: ſi dubia ſit, expeditioni cauſſæ potius favere debet. *Rosb. eod. n. 3.*

Quot modis deducitur nullitas?

℞. Vel *principaliter*, quando per ſe & ſeparatim agitur pro ea declaranda, (*quod poteſt fieri vel coram eodem judice; vel coram judice appellationis, & maxime de conſuetudine obtinet*) Vel *incidenter*; puta ſi de ea tantum agatur ſecundario. Principaliter verò de ſententiæ reformatione; quomodo coram judice priori proponi & cognoſci debet. *Rosb. eod. n. 5.*

Ex quibus cauſſis oritur nullitas ſententiæ?

℞. Ex *variis*. 1. ex defectu perſonarum in judicio verſantium; Idque vel *judicis*, ſi à judice incompetente, corrupto, recuſato, incapace, & prohibito lata ſit. Ratione *delegati judicis*, ſi extra cauſſam delegatam, vel ultra terminum delegationi conſtitutum lata. Vel *litigantium*, quando non habent perſonam ſtandi in judicio; idque ſive ratione Actoris, ſive Rei; maxime tamen Rei. 2. Ex *defectu proceſſus*, puta. 1. ſi lata ſit non obſervata forma ac ſubſtantialibus proceſſus; ejuſque ſolennitatibus; puta libelli oblatione,

litis

litis cõteſtatione, probationibus vel cauſſę cognitionibus omiſſis; ſi præcipitata ſit & temeraria. 3. Si lata ſit omiſſis ſolennitatibus ad ſententiam requiſitis, puta à judice non ſedente pro tribunali; tempore & loco non conſuetis; puta in feriis, ſine ſcriptis; niſi forte in cauſſa brevi. 4. Si lata ſit poſt finitam Iuriſdictionem, & extra territorium jus dicentis. 5. Si non continet vel expreſſam vel æquipollentem abſolutionem, vel condemnationem. 6. Si incerta, obſcura, dubia. Denique ſi lata ex cauſſa notoriè falſa, manifeſto errore, contra manifeſta jura, &c. *Rosb. eod. n. 11. Ex Vantio de nullitat. per. tot. Marant. judiciorum. diſt. 12. Ferrar. ſent. definit.*

Quis eſt effectus nullitatis?

℞. Quod per eam principaliter deductam cauſſa principalis ad judicem nullitatis devolvatur, ut is ſententiam, vel reformet, vel confirmet. *Qui tamen ſuperiori inhibere, atque executionem impedire non poteſt, niſi nullitas in continenti probari poſſit. Quod ſecundum communem Dd. diſtinctionem in Camera Imperiali determinatum teſtantur, Mynſ. & Gail. Rosb. eod. n. 32.*

Quibus modis potiſſimum impugnatur iniquitas ſententiæ?

℞. Similiter duobus. 1. per *appellationem*. Quæ eſt provocatio facta ratione gravaminis à minore judice ad majorem. 2. Per *ſupplicationem*, ſeu preces oblatas judici à condemnato, à quo judice alias appellari non poſſit, ut cauſſam revideat, & ſententiam emendet. *Rosb. eod. tit. 72. n. 1. & 76. n. 1.*

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

De appellationibus.

Quotuplex eſt appellatio?

℟. Duplex: Vel *judicialis*, quæ fit in judicio à minore judice ad majorem; Vel *extrajudicialis*, quæ fit extra judicium ad ſuperiorem; idque vel à præſenti, vel à futuro gravamine. Ita ut non appelletur à judice, ſed à parte extra judicium, vel quando appellatur à judice extrajudicialiter procedente, *Rosb. eod. tit. 73 n. 3. 4.*

Quæ differentia eſt inter judicialem & extrajudicialem appellationem?

℟. Differunt in pluribus; maxime quod 1. appellatio judicialis fiat à minore ad majorem judicem; in extrajudiciali (quia non eſt tam appellatio, quam provocatio ad cauſſam) judex non appellationis, ſed ordinarius ſit adeundus. 2. In extrajudiciali appellatione non habet locum inhibitio, omnino in judiciali, *Rosb. eod. n. 8. & ſeqq. Gayl. 1. obſ. 120. n. 4. & ſeq. Vbi etiam differentias plures notat per Panorm. in cap. bonæ memoriæ n. 17. de appell. remiſſive, ut & Rosb. eod.*

Qui poſſunt appellare?

℟. Omnes per iniquitatem judicis vel imperitiam condemnati, *l. 1. l. 5. ff. de appell.* etiam tertius pro ſuo intereſſe, *d. l. 1. Gayl. d. obſ. 120. n. 5.* aut mandatum habens, *l. 1. ff. de appel. recip. Non. 1. condemnatus ob contumaciam veram l. contumacia. ff. de re jud. l. 23. §. fin. ff. de appell. 2. confeſſus & convictus. l. 2. C. quor. appell. non recip. 3. qui appellationi renuntiavit, vel ſententiam quoquomodo probavit, c. gratum. 2. ext. de off. jud. deleg. 4. non debitor fiſcalis, aut tributarius publicus l. 8. C. eod.*

Ad quem debet appellari?

℟. Ab

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. Ab inferiore judice ad ſuperiorem, *l.* 1. *l.* 2. *ff. hic.* etiam à delegato ad delegantem, ſeu eum qui judicem dedit, *l.* 1. *pr. l.* 2. *ff. quis à quo appell. Niſi non univerſa, ſed unius modo cauſſæ juriſdictio demandata, d. l.* 1. *§. fin.*

A quibus appellari non licet?

℞. 1. A ſummo Principe, *l.* 1. *§.* 1. *ff. à quib. app. non lic.* 2. Senatu *d. l.* 1. *§. ſciendum.* 3. Præfecto prætorio, *l.* 19. *ff. h. t.* 4. Iudice dato cum clauſula ne liceat ab eo appellare, *d. l.* 1. *§. ult.* 5. Executore; niſi modum excedat, *l.* 5. *ff. quor. app. non recip.* 6. Arbitro compromiſſario, *l.* 32. *§. cum quidam. ff. de recep. arb. l.* 1. *C. eod.*

Quo ordine appellandum?

℞. Gradatim, omiſſo, ut loquuntur, medio, *l.* 21. *ff. de appell. Rosb. eod. n.* 21. *Niſi medius judex ſit inhabilis.* 2. *vel ſuſpectus.* 3. *vel juſtitiam deneget, Mynſ.* 1. *obſ.* 67. *Gayl.* 1. *obſ.* 119. *Rosb. eod. n.* 15.

Quomodo appellandum, & quando?

℞. Ita ut coram judice à quo interponatur appellatio. Niſi vel copia ejus haberi non poſſit, vel ejus aditum appellans horreat. Vt quibus caſibus coram Notario interponi aliiſque perſonis fide dignis in ſcriptis poſſit, *Rosb. eod. n.* 21. *per allegat.* Et quidem intra decendium, vel à die latæ ſententiæ, *Nov.* 27. *pr.* & 25. *eod.* vel à tempore ſcientiæ, *l.* 2. *C. de appel.*

In quibus cauſſis licet appellare?

℞. Regulariter in quacunque cauſſa, ſive majore, ſive minore, *l.* 2. *C. de appell. niſi ſpecialiter prohibitum ſit, Lanfran. tit. de interlocut. & appell. n.* 60. Puta excipe. 1. cauſſam quæ ſit intra legitimam appellandi quantitatem, *Nov.* 23. *§. illud etiam verſ. nulla & poſt.* 2. Si res dilationinem non recipit. *l.* 7. *pr. ff. de appell. recip.* 3. ſi ab executione appelletur, *l.* 4. *pr. ff. de appell.*

niſi

niſi ut dictum executor modum dicatur excedere, vel malè ſententiam interpretari, *d. l. 4. & l. 5. quor. app. non recip.* 4. Item in cauſſa momentaneæ poſſeſſionis, *l. unic. C. ſi de moment. poſſ. &c. De quibus, & reliquis modis quibus regula fallit vide Lanfranc. d. tit. de appell. n. 60. cum ſeqq.* Sed & de jure civili regulariter non appellatur ab interlocutoria, *l. apertiſſ. C. d. judic. quod & in Camera ſervatur, Gayl. 1. obſ. 129. Mynſ. 2. Obſ. 46. & 1. obſ. 66.* de Canonico à quocunque gravamme, *c. cordi. de appell.*

Quid faciendum poſt interpoſitam appellationem?

℞. Appellans intra. 30. dies petere debet apoſtolos; *l. judicib. C. de appell.* iiſque impetratis ſe judici intra terminum prȩfixum offerre, & ut appellatio recipiatur petere, *c. perſonas & tit. ext. de appell. (Introducendæ verò appellationis tempus, utpote communi jure non definitum, arbitrio judicis à quo relinquitur)* Denique appellationem proſequi hodie intra annum, & ex juſta cauſſa intra biennium, *Not. in auth. ei qui & ibi Bald. C. de temp. appell. Clem. ſicut. de appell.*

Quis eſt finis & effectus appellationis?

℞. Finis quidem. 1. ut per eam iniquitas & imperitia judicis corrigatur. 2. Vt quod in priori inſtantia per advocatos forte & judices prætermiſſum eſt, ſive in cauſſȩ deductione, probatione, ſive etiam cognitione & judicio, ſuppleatur, *l. eos. §. ſi quis autem. C. de appell. Effectus* appellationis judicialis eſt, quod juriſdictionem judicis à quo reſpectu cauſſæ illius ſuſpendens, ejuſdem cognitionem ad ſuperiorem judicem devolvat. *l. 6. de his. qui not. inf.* 2. quod pendente appellatione novari nihil poſſit, *tit. ff. nihil nov. app. interp. Rosb. eod. n. 37. & ſeqq.*

Dixiſti

Dixiſti de apoſtolis, quid ſunt, & quotuplices?

℞. Apoſtoli ſunt literæ *teſtimoniales*, datæ à judice à quo ad judicem ad quem; quibus an interpoſitæ appellationi deferat, vel non deferat declarat, *l. un. ff. de libell. dimiſſ.*

Quotuplices ſunt?

℞. Vel *dimiſſorii*, per quos judex appellationi deferens, appellantem à ſua juriſdictione ad judicem ad quem dimittit, *d. l. unic.* Vel *refutatorii*, quibus appellationi tanquam frivolæ non defert, *l. fin. §. in refutatoriis. C. de appell.* Vel *reverentiales*, quibus defert appellationi in honorem judicis ſuperioris, *d. c. cordi de appell. l. eos. §. ſuper his.* Quibus accedunt *teſtimoniales*, qui à notariis dantur; aliiſque honeſtis perſonis quando coram iis appellatum: Et *conventionales*, qui dantur quando pars adverſa admittit appellationem judice, vel renuente, vel permittente. qui ab ipſo appellato dantur. *Mar. par. 6. de appell. Rosb. eod. cap.* 74.

A quo petuntur apoſtoli, & quomodo dantur?

℞. Petuntur & dantur ab eo, à quo, vel coram quo eſt appellatum; ad eum qui de appellatione eſt cogniturus. *d. l. unic. ff. de libell. dimiſſ.* Dandi petenti, ſive in judicio, ſive extra judicium appellatum ſit, *d. c. cordi. de appellat. Imo & non petente appellante poſt interpoſitam appellationem dare judex debet, l. 6. §. ult. C. de appell. Poſteriori tamen caſu, licet quidam non neceſſariam iſtam petitionem ſtatuant, tutior tamen eſt: Suntque inſtanter petendi intra terminum præſcriptum; quod aliàs appellationi renunciaſſe appellans videtur: prout revera effectus petitionis, eſt quod per eos vel deferatur appellationi, vel eadem refutetur;*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

tur: Effectus ceſſationis in petendo eſt, quod deſerta efficiatur appellatio, *Rosb. eod. n. 9. & ſeqq.*

De inhibitione.

Quid eſt inhibitio?

℞. Prohibitio judicis ſuperioris facta inferiori ne in cauſſa procedat ulterius, vel quid attentet. *c. non ſolum. de appellat. in 6. Rosb. tit. 75. n. 1.*

A quo, apud quem, contra quem, ad quid petitur?

℞. Ab appellante apud judicem appellationis contra inferiorem, ut deferat appellationi, vel ne aliquid pendente appellatione attentet, *Rosb. eod. n. 2.*

In quibus cauſſis locum habet, quomodo conceditur, & quo effectu?

℞. Regulariter locum habet in cauſſa appellationis judicialis, non extrajudicialis; *Gayl. 1. obſ. 144. n. 8.* ſive judex inferior detulerit appellationi, ſive non, *Gayl. 1. eod. n. 8. Niſi ab interlocutoria ſimplici appellatum ſit, aut ratione nullitatis non notoriæ. Gayl. eod.* vel à tertio pro ſuo intereſſe, *Gayl. eod.* vel per inhibitionem cauſſæ principali præjudicetur, *Gayl. d. obſ. 149. n. 1.* aut agatur interdicto retinendæ poſſeſſionis. *Gayl. d. obſ. 144. n. 9.*

Quando, & quomodo conceditur, & quo effectu?

℞. Ad inſtantiam partis, adverſa parte citata, *Mar. par. 6. de appel.* cum cauſſæ cognitione, (*præſertim ſi ſit appellatum ab interlocutoria, vel ipſa appellatio ſit extrajudicialis*) puta an appellatio ſit devoluta nec ne, puta an fruſtratoria an prohibita, *Mar. eod.* Eo effectu, ne judex à quo ulterius in cauſſa procedere poſſit, ſive detulerit appella-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

pellationi, ſive non. 2. & ſi quid novatum, id per appellationis judicem in priſtinum ſtatum reſtituatur, *d. c. non ſolum. de appellat. in. 6. Roſb. eod. n. 5. & ſeqq.*

De ſupplicatione.

Quid eſt ſupplicatio?

℟. Precatio oblata à condemnato judici à quo aliàs non licet appellare, ut cauſſam recognoſcat & emendet ſententiam, *l. 1. ff. à quib. appell. non lic.*

Quis poteſt ſupplicare, ad quem, quo caſu, quoties, quando?

℟. Supplicare is poteſt cui ordinarium appellationis remedium non competit, *Mar. de appel. n. 12. (nempe admittitur modò ubi ceſſat appellationis remedium)* ad eundem judicem à quo propter ſublimitatem, vel factam prohibitionem non licet appellare, *l. 1. ff. à quib. appel. non lic.* vel ſi ſtatuto, aut privilegio cauſſę ad certam ſummam ſint reſtrictæ à quibus appellare non licet, *Mynſ. 6. obſ. 15.* In caſibus modò in quibus de jure licet appellare, *Dd. in l. 1. C. ne liceat in una cauſ. ter. provoc. (niſi forte beneficio ætatis, favore matrimonii, vel cauſſa diſpenſationis, Mar. eod. n. 14.)* & quidem tantum adverſus ſententiam definitivam, *l. 2. C. ut lit. pen.* Idque tantum ſemel, cum bis liceat appellare, *l. 5. & ibi Bald. C. de prec. imper. offer.* Et quidem vel in continenti, vel poſt in ſcriptis, *Mar. de appell. n. 25.* Infra decem dies, *puta ſi judici eidem offertur ſupplicatio. Auth. quæ ſupplicatio. C. de precib. imper. offer.* Si ſuperiori, puta Principi; intra biennium, *l. un. C. de ſen. prof. præt. Roſb. eod. n. 10. & ſeqq.*

Quis eſt effectus ſupplicationis?

℟. 1.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

℞. 1. Quod ſi oblata ſit intra decem dies, ſententia non aliter mandetur executioni, (*quam non ſuſpendit,' Mynſ. 1. obſ. 48. in fine.*) niſi præſtita à victore ſatiſdatione de reſtitutione cum augmentis, quantum fuerit in condemnatione in caſum reformatæ ſententiæ, *d. Auth. quæ ſupplicatio.* 2. Poſt decem dies ſit, procedit executio ſine ſatiſdatione, ſalvo jure retractationis ei qui ſe gravatum putat. *Nov. 129. cap. 5. Rosb. eod Pacius Epitomè diſp. 29. de Supplicat, theſ. 6.*

TIT. XVII.

De officio judicis.

Cum Imperator poſtquam de jure Actoris & Rei huc uſque egit, nunc de iis agat quæ partes & officium judicis ſpectant, dic

Quid eſt officium judicis?

Reſp. Ius quod ad dirimendas lites, tollendaque gravamina quomodolibet ſecundum æquitatem à judice exercetur, *Oldend. præf. §. de officio judicis.*

Quotuplex ſolet eſſe in jure conſideratio officii judicis?

℞. Duplex: *Vna* quatenus ſpectatur in judicio, vel extra judicium: *Altera*, quatenus eſt, vel jure adſtrictum, vel eo ſolutum; quod ejus arbitrio & æquitati nonnulli caſus ſint commiſſi, *Licet ubique judex vir bonus eſſe debeat, id eſt, boni & innocentis viri officio fungi, ut plurimũ officium judicis accipitur ſpecialiter, cum de re ea agitur, cujus nomine ſtricto jure actio non datur; æquum tamen eſt Reum condemnari. l. 49. ff. de act. empt. l. 8. ff. de eo quod certo loco. Vult. com. Inſt. hic. pr. Quod officium nullam obligationem, multo minus actionem ſupponat, l. quæro. 54. ff. locati.*

De

De quo officio judicis hoc loco agit Imperator?

℞. De eo quòd verſatur in judiciis. *Vult. eod. n.* 4.

In quibus conſiſtit officium judicis quod in judiciis ſpectatur?

℞. In tribus. 1. in cauſſæ cognitione. 2. de cauſſa cognita ſententiæ pronunciatione. 3. ſententiæ executione. *Vult. eod. n.* 5.

Quomodo hoc officii genus exponit Imperator?

℞. In genere docet officium judicis eſſe ut juxta præſcriptas leges, conſuetudines & mores judicet. *Tex. princ. hic. Quòd tamen ita facere debet, ut non præciſè ſemper verba & voces, ſed mentem & ſententiam legis, l. ſcire leges. 17. ff. de legibus, (maxime in facti ad leges, quæ generales ſunt ſpeciali applicatione, ob variantes in facto circumſtantias, Vult. hic. n. 16.) ſequi debeat: Ex magna vero & evidenti cauſſa interdum à legibus & conſuetudinibus recedere poteſt, Mynſ. 2. obſ. 14. Vult. eod.*

Quid præterea in officio judicis in genere conſiderandum?

℞. In genere judex facto narrato obſervabit 1. *proceſſum*; puta tanquam judicii formam ſecundum quam litigantibus procedendum; ut cognoſcat an ſecundum præſcriptum proceſſum ſit; ut, ſi contra factum, nulliter proceſſum declaret. 2. *Factum*, tanquam materiam, & in eo quidem 1. factum per ſe, ſeu quid narratum ſit, & quid in eo verum, aut falſum. 2. Facti meritum; de quo ſi nihil conſtitutum, vel uſu receptum, ex æquitate, ut diximus, judicabit: ſin certum jus conſtitutum & uſu receptum, ſecundum illud judicabit. 3. Spectabit quomodo in facto, conſiderato merito ejus, ſit pronunciandum; puta an ſtricte

ſecun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſecundum concluſionem libelli, (*quod ultra petita pronunciare non debeat;*) an vero ex clauſula ſalutari, qua petitur adminiſtratio juſtitiæ ſuper narratis omni meliore modo, pronunciare velit ac poſſit, *Vult. eod. n. 17. & ſeqq.*

Quæ conſiderabit in accommodanda æquitate ad factum?

℞. 1. An iſti accommodationi locus ſit; puta an lex ſit obſcura & ambigua; an plana: Si obſcura ſit, legiſlatorem ipſum adibit, ut legem interpretetur; ſin plana, ipſe pro ſua æquitate conſilium legis ſequetur; non (ut dictum) verbis præciſè inherendo, ſed quantum legis ratio permittit, eam relaxando, & benignè interpretando; aut quod legi deeſt, quæ ad eandem utilitatem tendunt, vel interpretatione tali, vel ſaltem juriſdictione ſupplendo. *l. 13. ff. de legib. l. 18. ff. eod. Vult. eod.*

Quid in ſpecie circa officium judicis hic tractat Imperator?

℞. Quomodo judex ſecundum leges, conſuetudines, adeóque normam judicare debeat per ſpecies & exempla explicat; non omnino, ſed quædam duntaxat; puta actionum noxalium, realium, petitionis hereditatis, ad exhibendum, familiæ herciſcundę, communi dividundo, finium regundorum. *Text. hic.*

Quomodo docet judicandum in actione noxali?

℞. Si quidem condemnandum ſit, condemnabit eum cujus ſervus damnum dedit: Vel in damni æſtimationem; & quidem id prius jubendo: Vel in noxæ, id eſt, corporis quod nocuit deditionem: *Vtpote quæ evitandæ æſtimationis damni cauſſa lege eſt introducta. §. 1. hic. l. 6. §. 1. ff. de re jud. Perez. hic.*

Quomodo condemnabit in actione reali?

℞. Si

℟. Si in ea petitor nihil probaverit, abſolvit poſſeſſorem licet nihil præſtiterit. Reo probante rem ſuam eſſe, jubebit eam reſtitui unà cum fructibus in ſententia exprimendis, & omni cauſſa, §. 2. *hic. Quod reſtitutio non videtur facta, niſi reſtitutis fructibus & omni cauſſa*, *l.* 37. *l.* 20. §. 1. *ff. de R. V. l.* 75. & 81. *ff. de V. S.*

An eodem ſemper modo judicabit in omni caſu?

℟. Si reus poſſit rem ſtatim reſtituere, ſimpliciter ut reſtituatur jubebit. Si ſe reſtituere in præſenti poſſe ſine fruſtratione negat, petenti inducias concedet: ita tamen ut de litis æſtimatione, (*hoc eſt rei controverſæ precio*) per fidejuſſorem caveat, *l.* 21. *ff. de judic.* §. 2. *hic. Wolfius. hic.* Si fruſtratoriè inducias petit, ſtatim manu militari auferenda eſt, *Perez. hic. Treut. diſp. de rei. vind. theſ.* 10.

Quid ſi actione perſonali actum fuerit?

℟. Condemnato conceditur à lege humanitatis gratia quadrimeſtre ſpatium ad ſolvendum: *l.* 2. & 3. *C. de uſur. rei jud.* non tamen facultatem ſtatim ſolvendi habenti, vel ſi res penes ipſum exſtet inducias iſtas petenti, *l.* 2. & 3. *ff. de re jud.* Sed & arctare & prorogare id tempus ob cauſſam judex poteſt. *Perez. eod.*

Quomodo procedit judex in petitione hereditatis?

℟. Eodem modo quo in ſingularum rerum petitione. Puta in utraq; actione poſſeſſorem malæ fidei in omnes fructus perceptos & percipiendos: h. e. quos percipere potuit; bonæ fidei poſſeſſorem in fructus perceptos poſt litem motam, vel qui culpa poſſeſſoris percepti non ſunt condemnabit; reſtituendos in rei vindicatione officio judicis, in petitione hereditatis (quia fructus non

rem

rem ſingularé augent, ſed hereditatem) jure actionis. *d. §. 2. hic. verſ. & ſi hereditas, l. 20. §. 3. ff. de pet. her. l. 33. & 35. ff. de R. V. Perez. eod.*

Quæ obſervabit judex in actione ad exhibendum?

℞. Quia ea eſt rei vindicationis præparatoria, condemnabit Reum etiam ut rem exhibeat cum omni cauſſa quam habuiſſet Actor ſi, cum primum ad exhibendum agi cœpit, exhibita fuiſſet: hoc eſt litis conteſtatæ tempore, etiam fructuum medii temporis inter litem conteſtatam & rem judicatam habita ratione, *l. 9. §. 5. 6. uſque ad finem. ff. ad exhib. §. 3. hic. Bred. ex Wolſio.*

Quæ ſunt obſervanda judici in judicio familiæ erciſcundæ?

℞. 1. Singulas res ſingulis heredibus adjudicare debet (*puta uni Stichum, alteri Pamphilum; uni ædes, alteri agrum*) puta. I. quæ quidem nullam, vel non commodam diviſionem recipiunt, *l. 2. §. fin. l. ſeq. ff. eod.* 2. vel etiam quæ ipſo jure ſunt diviſa, ut actiones hereditariæ, *§. ſi familia hic.* II. Dividet alia quæ commodè dividi poſſunt. 3. Si plus cui adjudicatum quam ad eum pro hereditaria portione pertineat, vel quis fructus rei hereditariæ perceperit, vel in iis damnum dederit, eum in pecuniam cohęredibus condemnando, ad æqualitatem rediget portiones hereditarias. Idque ſive duo modò, ſive plures ſint cohæredes, *l. 2. §. pen. l. 44. §. 2. & paßim. ff. fam. erciſc.* III. Quædam tamen relinquere debet puta libros improbatæ lectionis, magicos, & ſimiles, *l. 4. §. 1. ff. eod.* ſcelere à defuncto quæſita, *d. l. 4. §. 1. eod.* 4. Tabulas teſtamenti & cautiones hereditarias apud eum relinquet qui majore ex parte heres ſcriptus eſt; modò is caveat de authenticis quando opus ſit exhibendis: vel omni-

omnibus in æquas portiones inſtitutis in quem ſors cadat, vel apud communem amicum ex conſenſu electum, vel in æde ſacra deponi jubebit: ita tamen ut cæteris ad quos ea res pertinet detur exemplum recognitum, *d. l.* 4. §. *ult. & l. ſeqq. ff. eod. Pac. Epit. diſp.* 19. *de act. theſ.* 14. 15.

5. Sed & jubebit, ad faciliorem diviſionem, in caſibus neceſſariis bonorum ex familiâ ab heredibus perceptorum collationem.

De collationibus.

Quid eſt bonorum collatio?

℞. Eſt rei propriæ in commune illatio, ut hereditati communi permixta, inter omnes cohæredes æqualiter dividatur, *gl. & Dd. ff. de coll. bon. Weſ. eod. n.* 1. Iure prætorio introducta, *Weſ. par. hic.* & deinde partim interpretatione, *l.* 10. *ff. hic.* partim Imperatorum conſtitutionibus ampliata, *l.* 17. *l.* 10. *l.* 20. *& fin. C. hic. Nov.* 18. *c.* 6. *Treut. diſp. hic. theſ.* 1. *lit.* g.

Inter quos locus eſt collationi?

℞. Inter ſolos deſcendentes & quidem proximos. *Weſ. par. hic. n.* 4.

Quid juris circa eam?

℞. Variatum apud Romanos ſic. 1. ut olim emancipati tantum ſuis conferrent, jure novo ſui ſibi invicem, etiam emancipati, & quidem non modò filii, ſed & nepotes mixtim concurrentes, *Treut. eod. theſ.* 3. 2. Olim tantum locus erat collationi in ſucceſſione legitima, eaque prætoria; hodie etiam eſt in teſtamentaria, *Nov.* 18. *c.* 2. niſi remittatur, *l.* 1. *C. hic. Auth. ex teſtamento. C. hic.* 3. Olim emancipati ſuis conferebant tam adventitia, quam profectitia, *l.* 6. *C. hic.* ſui ſuis nihil niſi dotem, *l.* 4. *eod.* Iure novo præter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ter dotem & donationem propter nuptias confe[r]runtur tantum profectitia ea quæ defuncti in bonis mortis tempore fuere, *l.* 2. §. 1. *hic.* & ob cauſſam, puta nubendi, ducendi vel ſimilem data, *Treut. theſ.* 5. *lit.* f. *hic.* Non donatio ſimplex, puta facta filio aut filiæ à parente de cujus ſucceſſione agitur, (*Quatenus vel ſui, vel emancipati non conferant, variant, Dd. Treut. eod. lit.* g.) non regulariter impenſæ ſtudiorum, *Treut. eod. lit.* h. nec ſumtus in elocatione filiæ facti. *eod. lit.* 1. *licet varient. Dd.* non bona adventitia, *l.* 17. §. *hic.* caſtrenſia vel quaſi, *l. fin. C. hic. Treut. eod. theſ.* 5.

Quomodo ſit collatio?

℞. Vel re, puta per conferendorum bonorum diviſionem, minus accipiendo, delegando debitorem, actualem numerationem, &c. *l. pen. ff. de coll. dot.* vel cautione, datis fidejuſſoribus, vel pignoribus de conferendo. *l.* 1. §. 10. *& ſeq. hic.* Idque pro portionibus hereditariis, & ita quidem ut res in ſpecie, non ſola æſtimatio offeratur, *l.* 11. *C. hic. Treut. eod. theſ.* 7. *& ibi c.*

Quæ obſervanda judici in judicio communi dividundo?

℞. Eodem modo procedet judex quo in ſuperiori judicio. 1. Si de pluribus rebus actum ſit, numero potius, quam in partes eas dividet. 2. Si de una quę commode dividi poſſit, partes debitas ſingulis adjudicabit. 3. Si nullo modo, vel non commodè dividi poſſint, uni quidem adjudicabit totam, ſed condemnabit eundem in pecuniam, alteri pro rata dandam. Quæ etiam condemnatio in pecuniam fiet ex iiſdem cauſſis, ex quibus eam in judicio familiæ erciſcundæ fieri diximus, §. *eodem. hic.*

Quæ obſervanda in judicio finiū regundorum?

℞. 1.

℞. 1. An adjudicatio ſit neceſſaria diſpicere judex debet; *quæ uno quidem caſu neceſſaria eſt, puta ſi evidentioribus finibus agros diſtingui expediat.* 2. Quo ſi ex unius agro partem alterius agri domino adjudicet; hunc in certam pecuniam alteri pro valore ademptæ partis præſtandam condemnabit. 3. Si quis malitioſè lapides finales moverit, vel arbores exciderit, vel ad juſſum judicis metiri agros paſſus non fuerit, eum in litis æſtimationem condemnabit, *§. 6. hic. l. 3. C.d. l. 1. & 2. de term. mot. Sed & hoc caſu agitur de termino moto.* ' *Perez. eod.*

Quis eſt effectus adjudicationis?

℞. Quod his judiciis adjudicatum fuerit ejus vel dominium nobis confeſtim acquiritur, vel uſucapiendi conditio, *§. ult. hic. l. 7. ff. de uſurp. & uſucap.*

De fructibus, acceſſionibus & uſuris preſſius.

Dixiſti in judiciis fructus rerum, omnemque cauſſam unà cum rebus adjudicari, explica hac occaſione quid hic intelligis per omnem cauſſam?

℞. Omnes acceſſiones; quæ ſunt, vel hominis, ut ſervi & ancillæ; peculium, hujus etiam partus, vel aliarum rerum fructus & impenſæ, *Vult. 2. Iuriſp. cap. 64.*

Qui dicuntur fructus, & quotuplices ſunt?

℞. Fructus dicuntur utilitates quæ ex re ipſa, vel ejus occaſione percipiuntur & percipi poſſunt: *Vmmius. d. §. l. de fructibus. theſ.* 1. Dividuntur autem in naturales, induſtriales, civiles, & aliis modis in titulo de rerum diviſione à nobis explicatis: ſub quo titulo de civilibus ſpeciatim actum non ſit, hic ubi reſtitutio fructuum ſpe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ciatim conſideranda, per occaſionem de iis agemus.

Quomodo adjudicabitur & ſit fructuum reſtitutio?

R. Si quidem de fructibus nihil nominatim convenit, fit adjudicatio & reſtitutio in actionibus perſonalibus, ſive bonæ fidei, *Vulgo. Dd.* ſive arbitrariis à tempore moræ, *Donel. de Fruct. c. 3. pag. 40. & 42.* in ſtrictis demum à lite conteſtata, etiam de jure Canonico, *Donel. eod. n. 43.* nec perceptorum modo, ſed & percipiendorum, *l. 62. §. ult. De R. V. Vmmius. eod. theſ. 2.* In realibus, poſſeſſores (*qui hic ſunt attendendi*) quatenus reſtituant, ſupra explicatum, *eod. titulo de rerum diviſione pag. 75. ubi Lector videat.*

Qui dicuntur fructus civiles?

R. Qui non ex ipſo rei corpore proveniunt, ſed ejus tantum occaſione percipiuntur; cujuſmodi ſunt uſuræ, intereſſe, penſiones, mercedes, &c. *ſec. dicta eod. tit.*

Quæ dicuntur uſuræ & quotuplices ſunt?

R. Sunt quantitatis acceſſio, ſolvendæ propter ejus uſum. *Vmmius. eod. de uſuris. theſ. 5.* Dividuntur autē in uſuram in ſpecie ſic dictam, & fænus. *Borch. de uſur. cap. 2. apud Vmmium. eod.*

Quando accedunt uſuræ quantitati?

R. Si aut mora à debitore eſt commiſſa, *ut in contractibus bonæ fidei, l. 17. §. 4. l. 32. §. 11. ff. de uſuris*, aut ipſæ per pactum aut ſtipulationem fuerint promiſſæ. *Treut. diſp. de uſuris*,

In quibus judiciis debentur uſuræ ex pacto, vel ſtipulatione?

Reſp. Ex pacto debentur uſuræ, non nudo *Paul. 2. ſent. 14. & ibi Cujac.* ſed adjecto contractui. *Vmm. eod. n. 34.* Et quidem in bonæfidei judiciis tum directis, tum contrariis, modò in conti-
nenti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

nenti adjiciantur, *l. 5. C. de pact.* Ex ſtipulatione tantum in ſtrictis, *l. 31. l. 41. in fin. hic.* niſi res in ſtipulationem deducta menſura conſtet: *l. 12. C. hic. In quibus, licet in continenti adjectum non ſufficit, l. 13. C. hic. Cum ex ſtipulatione, tam in bonæfidei judiciis uſuræ debeantur quam ſtrictis, ſed intra quantitatem legibus præſcriptam, d. l. 31. & 41. hic. Treut. eod. theſ. 3.*

Quæ eſt uſurarum quantitas, ſeu modus?

Reſp. Legitima ſanctione veteris juris erat centeſima, (puta ut annuatim pro 100. duodecim ſolverentur; *centeſima dicta, quod iſta uſura ſit centeſima ſortis pars, ſingulis menſibus, in quos veteres uſuras ſtipulabantur, ſolvenda:*) Poſt, & quidem certis caſibus modò permiſſa, ut in pecunia trajectitia: *l. 26. §. 1. C. hic. Nov. 110.* cum illuſtribus trientes, vilioribus ſemiſſes, mercatoribus beſſes uſuræ determinatæ ſint: *l. 26. C. hic.* Vt ultra eas in fraudem uſurarum nec pænam adjicere liceat, *l. 44. hic. Nunc verò recentioribus Imperii reſcriptis quicunces uſuræ communius probantur. Treut. diſp. de uſur. theſ. 4. Sed & pro variarum nationum conſtitutionibus variè probantur, vel moribus tolerantur.*

Quomodo diſtinguis uſuras inter uſuras in ſpecie & fænus?

Reſp. Fænus ſpeciatim eſt acceſſio ad ſortem creditam, ſtatim à tempore contractus currere incipiens, etſi creditoris nihil interſit: Ideoque merum lucrum, & quidem ex conventione tantum eſt, *Vult. 1. Iuriſp. c. 44. n. 87. Treut. eod. th. 2. per l. ibid. alleg. Vſura eſt* acceſſio ad quantitatem ex quacunque alia cauſſa; quæ non tam propter lucrum accipientis, quam moram non ſolventis, (*ut dictum*) debetur, *Treut. eod. & ibi lit. f.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quid eſt mora & quotuplex?

Reſp. Mora eſt dilatio ex culpa creditoris, vel debitoris, ſolvendi vel non recipiendi debiti; Eſt puta duplex; Vel debitoris, cum debitum non præſtat; Vel creditoris cum oblatum non accipit. *Treut. eod. theſ. 6. Vult. eod. n. 45. & ſeqq.*

Quomodo creditor committit moram?

Reſp. Quando ſolutionem debiti juſto loco, tempore, modo, & legitimè oblatam à debitore recipere recuſat, *Treut. eod.*

Quomodo debitor?

Reſp. Cum ſive expreſſè, *puta in puris obligationibus*, ſive ab ipſo creditore, ſive ab alio ejus nomine, *l. 1. ut ſemel, l. 31. ibi interpellatus. ff. de V. O.* ſive tacitè interpellatus, *ut in obligationibus in diem, in quibus dies pro homine interpellat*, vel omnino non ſolvit, vel non juſto tempore, *Treut. eod. theſ. 7. Puta niſi juſta ſit recuſandi cauſſa, l. 23. l. 24. hic. Treut. eod.*

Quis eſt effectus moræ in utroque?

Reſp. *In debitore*, 1. quod transfert in eum rei caſum, ut ea pereunte perinde teneatur ac ſi adhuc extaret, *l. 23. 24. 82. 127. De V. O.* 2. perpetuat obligationem, *l. 91. §. 3. & ibi Cui. ff. de V. O.* 3. inducit præſtationem fructuum & uſurarum, *l. 38. hic.* In creditore; quod in eum transfertur periculum rei oblatum opportuno loco & tempore debitũ recipere recuſantem, *arg. l. 122. De V. O. Treut. eod. theſ.* 8. Sed utrumque, niſi mora purgetur.

Quomodo purgatur mora?

Reſp. A creditore iterata debiti petitione, *l. 7. ff. hic. l. 17. ff. de per. & com. rei vend.* A debitore, ſi quidem re adhuc integra, vel creditori moram remittat, *l. 32. hic.* vel ipſe opportuno loco & tempore, debitum offerat, obſignet, deponat. In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

obligationibus puris, vel pęnalibus ſtipulationibus ſine die uſque ad litis conteſtationem, *l. 122. §. 2. De V. O.* in obligationibus in diem, citra pænam ante acceptum judicium, *l. 8. ubi Coſt. ſi quis caut.* Diem cum pæna, ſi contineant, non admiſſa purgatione, *l. 23. de O. & A. Treut. eod. theſ. 9.*

Quotuplex eſt fænus?

Reſp. Duplex; vel *terreſtre*, id eſt, uſura quæ debetur ex pecunia data debitori citra periculum navigationis, aut alioqui omnino ſine periculo creditoris: Vel *nauticum*, quod debetur vel ex pecunia trajectitia, quæ trans mare periculo creditoris vehitur, *(unde & ita dictum) quod propriè fænus tale eſt, l. 4. de fænore naut. Vel, & impropriè quidem*, quando citra navigationem pecunia datur periculo creditoris, *Treut. eod. theſ. 2.*

Quales uſuræ & quatenus in hoc fænore debentur?

Reſp. Ratione periculorum maris. 1. debentur etiam ex nudo pacto; cum & in ſe *συνάλλαγμα*, habeant. 2. Et quidem centeſimæ, tanquam periculi pretium, *l. pericul. ff. h. t.* quod contra naturam mutui creditor ſuſcipit, *§. item is cui hic. Quib. mod. re contr. obl. W eſ. par. hic.*

Dixiſti de uſuris; ſed an uſuræ ſunt licitæ?

℞. Multa circa permiſſionem uſurarum eſt diſputatio: aliis omino, aliis nec naturali, nec divino, nec civili jure abſolutè prohibitas aſſerentibus. Non naturali jure; quia non repugnat naturali juri ſi uſuras accipiam pecuniæ qua careo, ab illo qui ex ea lucrum facit: Non divino; ſi faciendo id, damno proximum non afficiam. Non civili; quia iſta permiſſio ad Reip. & in ea commerciorum conſervationem eſt utiliſſima: *(quæſtionem modo attingimus)* Damnantur tamen uſuræ indiſtinctè

Iure Canonico : licet quoad modum legibus præſcriptum id neget Molinæus, *Tract. de Vſur.*

Quatenus ergo, permittuntur uſuræ Iure Canonico?

Reſp. Reſpectu intereſſe, ut loquuntur; id eſt, quatenus ſunt interuſurii ex ære alieno, quod quis aliquo tempore ut ſuum uſurpavit, æquabilis & congrua compenſatio ; puta ob defectum lucri, quod ipſe dominus ex propria pecunia percipere potuiſſet. *Ob rationem ne quis indebitè cum alterius jactura locupletetur, Gayl. 2. obſ. 5. ex Panorm. ubi vide cap. 22. Fer. in utramque partem Tit. 43. gl. 3.*

De impenſis.

Quæ vocantur impenſæ, & quotuplices ſunt?

Reſp. Impenſæ in genere ſunt ſumtus erogati vel in ipſam rem quæ judicio petitur, vel in litem qua petitur. *Vmmius diſp. de impenſis. theſ. 1.*

Quotuplices ſunt quæ in rem ipſam fiunt?

Reſp. Vel *neceſſariæ*, quibus non factis res vel peritura eſſet, vel futura deterior, *l. 19. De V. S.* Vel *utiles*, quæ rem faciunt meliorem, *d. l. 79.* Vel *voluptuariæ*, quæ ſpeciem tantum exornant, & fructum non augent, *d. l. 79. Vt patet jam ex antedictis.*

Quid juris circa earum reſtitutionem?

Reſp. Et hoc jam patet, puta. 1. bonæfid. poſſeſſorem omnes impenſas neceſſarias, *l. 48. ff. de R. V.* regulariter & quidem officio judicis, *Vmmius. eod. n. 9. ſed quanti fuerint impenſæ factæ tempore, non quantæ tempore reſtitutionis, l. 38. ff. de pet. her.* conſequi, nec minus malæfidei poſſeſſorem, *d. l. 38. Vmmius. theſ. 2. eod.* Vtiles itidem judicis officio bonæfidei poſſeſſor con-

ſequi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſequitur, *Vmmius. eod. theſ.* 3. Malæfidei. poſſeſſor eas tollendi demum habet facultatem, *Vmmius, eod. n.* 12. 13. Voluptuarias uterque tantum tollendi & abradendi facultatem habet, *Vmmius. eod. ubi diſtinctè.*

Quid juris circa impenſas in litem factas?

Reſp. Cum & iſtæ ſint duplices, vel *delicatæ*, à litigantibus ſua ſponte, non exigente cauſſa factæ, aliæ *neceſſariæ*, juxta judiciorum ſolitum morem factæ, *Aſin* §. 32. *n.* 3. Hæ tantum veniunt in reſtitutionem, *Gayl.* 1. *obſ.* 151. *n.* 1. Eæque vel ob ipſum proceſſum, ob examen teſtium, ſportularum ſolutionem, cibaria, aliaque in itinere neceſſariò factæ quæ moderatione judicis refunduntur, de quibus, *Gayl. d. obſ.* 151. *& latè, Vmmius, eod. theſ.* 5.

Ob quas cauſſas refunduntur impenſæ in litem?

Reſp. 1. In *citatione temeraria*, I. Si Actor in termino non paratus eſt expedire id ob quod Reum comparentem citavit, *Sich. in l.* 2. *C. de dilat. Vt quo caſu Reus non niſi refuſis expenſis cogitur reſpondere.* 2. Cum pluribus exiſtentibus Titiis in jus is eſt vocatus quem cauſſa non tangit, *Accurſ. in l.* 79. *princ. de judic.* 3. De induſtria judex incompetens aditus *Aſin. praxi* §. 32. *c.* 2. II. Ob contumaciam, de quâ ſupra, *Vmmius hic. n.* 23. III. Remoratum proceſſum, *l.* 4. *C. de fruct. & lit. expenſ.* ſive libelli id fiat mutatione, emendatione, tranſitu de petitorio ad poſſeſſoriū, *Aſin. eod. ampl.* 17. Item ſi quis in interlocutoria ſuccūbit, modò ea fuerit lata ſuper articulo facti, *Lanfr. c. ult. n.* 16. non juris, *Quia talis articulus ſine ſumtu à judice expediri nequit, Lanfr. eod.* 2. Aut ſi ſuccumbens ſine juſta cauſſa ſuper illo articulo litigavit, *Lanfr. eod. n.* 17. *Gayl.*

 obſ. 151.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

obſ. 151. IV. Ob victoriam, ob quam quacunq; de cauſſa fuerit actum, in qualibet inſtantia victus, modò temere judicium ſuſceptum appareat in omnes expenſas in litem factas condemnandus *§. 1. ff. de pæn. tem. litig. Vmmius. eod. theſ.* 7. Iuſtam verò ſi cauſſam litigandi habuit, ab earum reſtitutione liberandus, *l. 9. ff. de judic. Nov.* 28. *c.* 10. Quæ etſi arbitrio judicis committendæ, *Aſin. eod. §. 32. c. 2.* variè à Dd. recenſentur, *& pleraque ab Vmmio. eod. n. 3. ex Menocho arb. jud. quæſt. caſu.* 177. *Aſin. d. c. 2. Lanfranco. d. c. ult. n. 3. & ſeqq.*

De in integrum reſtitutione.

An non præter ſuperiora duo remedia ordinaria, ſententiæ impugnandæ, aliud non eſt remedium extraordinarium?

℞. Omnino & quidem prætorium, reſtitutio in integrum; Quæ eſt redintegrandæ rei, vel cauſſæ actio, qua contra æquitatem læſus, à Prætore, vel alio Magiſtratu id imperium habente, *Treut. diſp. eod. theſ.* 1. in priſtinum ſtatum reponitur.

Quis poteſt reſtituere?

Reſp. Omnes qui propriam vel mandatam habent juriſdictionem; & ex conſtitutione Iuſtiniani, etiam ii qui notionem habent abſque juriſdictione. *l. ult. C. ub. ap. quem cogn. in integ. reſt. & ibi Cujac. in paratit. Sed ita ut nec magiſtratus minor, nec par imperium habens; ſed vel ipſe qui judicavit, vel ſuperior magiſtratus adverſus latam ſententiam reſtituat. l. 16. §. 7. 18. ff. de minor. Pac. epit. diſp. 29. theſ. 9.*

Qui reſtituuntur in integrum?

Reſp. 1. Metum paſſi. 2. dolo decepti. 3. Minores, 25. annis. 4. Abſentes Reip. cauſſa, & cæteri

teri qui quarta parte Edicti continentur. *Vide in ff. tit. ſingularibus.* 5. Reſpublica, *l. pen. C. eod.* 6. Eccleſia, *c. 3. ext. h. t.* & quæcunque loca pia. *Mar. par. 6. tit. de appel. n. 89.* 7. Victi per falſos teſtes, vel inſtrumenta falſa, *t. t. C. ſi ex falſ. inſtrum.* 8. Quicunque generali edicti clauſula continentur, *l. 1. infra. ff. Ex quibus cauſis major. Pac. eod.*

Quomodo & intra quæ tempora reſtitutio petenda?

Reſp. Petenda à parte læſa, ſive per ſe, ſive per procuratorem mandatum ad hoc habentem, implorato officio judicis, partibus præſentibus, cauſſa ob quam petitur plenè probanda: non tamen ob minorem cauſſam in præjudicium majoris, & quidem intra quadriennium jure novo (cum olim petenda eſſet intra annum utilem:) licet hoc quadriennium in Camera non obſervari teſtetur *Mynſ. obſ.* 51. & aliàs quoque adverſario non reclamante, aut legitima cauſſa exiſtente ultra illud tempus peti poſſe ſtatuendum; nec minor ætas intra illud tempus includitur. *Treut. eod. theſ. 2. & 3.*

Quis eſt effectus reſtitutionis in integrum impetratæ?

Reſp. Quod non læſis tantum ipſis, ſed & eorum ſucceſſoribus (quod magis reale cenſeatur,) *l. 6. C. hic. licet alii varie diſſentiant*, ita ſuccurratur, ut per eam impediatur executio ſententiæ latæ; imò, vel ea petita tantum, nihil ſit innovandum, donec res finiatur, *l. un. C. in int. reſt. poſt.* Niſi fortè conſtet eam animo morandi tantum petitam eſſe, *Mynſ. 1. obſ. 48. & 6. obſ. 60.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

De executione.

Quis eſt proceſſus ſeu ordinis iudiciarii finis?

Reſp. Executio; ſeu rei judicatæ perfectio & perſecutio, parte citata, in bona vel corpus rei facta: *l. ult. & pen. C. de execut. rei jud. Mar. part. 6. h. t. n. 1.*

Cujus ſunt partes judicatum exequi?

℞. Ordinarii judicis, penes quem eſt juriſdictio & imperium, *l. 2. & 3. ff. de juriſd. l. ſi ut proponas. C. de execut. rei judic.* ſive ipſe judicaverit, ſive delegatus, ſive arbiter, *Mar. eod. n. 4. & 5. Quia imperii magis eſt quam juriſdictionis, d. l. 1. & 3.*

Quod eſt officium judicis in executione?

℞. Verſatur in eo ut rem judicatam ad effectum deducat; &, prout judicata cauſſa poſtulat, bona, res, nomina, debita, pignora debitoris capiat, & diſtrahat, in territorio quidem ipſius ſita vel exiſtentia; ſecus, per literas, ut vocant, requiſitoriales à judice, in cujus territorio ea ſita ſunt vel exiſtunt, ſubſidiariam operam ad executionem petat. *Rosb. tit. 79. n. 5. 6. 7. Mynſ. 3. obſ. 68. & alibi porro allegat.*

Per quæ, in quibus bonis, quo ordine, & intra quod tempus ſit executio?

℞. Fit executio per apparitores, authoritate judicis juriſdictionem habentis, in bonis condemnati propriis, ſeu iis in quæ jus habet: in realibus ſtatim; in perſonalibus poſt. 4. menſes à die latæ ſententiæ (*licet in praxi aliud obtineat*) Eo ordine, ut primò res mobiles & moventes; iiſque deficientibus planè, vel non ſufficientibus, immobiles capiantur & diſtrahantur; in ſubſidium ad juta deveniatur. *Rosb. eod. n. 11. & ſeqq. Marant. eod.*

TIT. XVIII.
De judiciis publicis.

Hactenus de judiciis privatis & civilibus dictum; quomodo & quatenus agit Imperator de judiciis publicis?

℟. Cum *lib.* 1. *tit.* 1. dixerit de privatis ſe tantum acturum, parcè jam agit de judiciis publicis; & uno quidem, ut obſervare eſt, titulo. Nos quidem, ejus veſtigiis inſiſtentes, unà modò & breviter quidem tractabimus. 1. judiciorum publicorum generalia. 2. eorundem ſpecies.

Iudiciorum Publicorum Generalia.

Quæ circa generalia publicorum judiciorum conſideranda?

℟. 1. In quibus conveniant & differant à privatis. 2. Quotuplicia ſunt. 3. Quis in iis procedendi modus.

Explica ſingula?

℟. 1. *Conveniunt*, quod in utriſque offeratur libellus. 2. fiat litis conteſtatio. 3. recipiantur probationes. 4. feratur ſententia, eaque mandetur executioni. *Differunt*, in inſtituendo & exercendo judicio; cujus ratio, quoad judicium civile ſupra explicata, quoad criminale nunc conſiderabimus. *Perez. hic.* Sunt autem *duplicia*, Vel *capitalia*, quorum pæna mors, ſive naturalis, ſive civilis; Vel non *capitalia*, ex quibus pæna pecuniaria, ſed vel relegatio, vel corporis aliqua coërcitio, §. 1. *hic.* Procedendi modus in utriſque per viam inquiſitionis, vel accuſationis, illæ à magiſtratu eſt. Hæc coram magiſtratu cui id à lege, vel Principe eſt ſpecialiter datum inſtituitur, *Treut. eod. theſ.* 1.

Quis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quis magiſtratus vindicat crimina?

Reſp. Qui cum poteſtate eſt. Olim à populo electus, *l. 2. §. 23. ff. de orig. jur.* poſt ex Principis conſtitutionibus Præfectus urbis, *l. 1. ff. de off. præf. urbis*, in provinciis proconſules ac præſiſides, *l. 13. ff. de off. præſ. l. 1. ff. de off. ejus cui mand. juriſd.* Licet his etiam ex lege & SC. ejuſmodi coërcitio in nonnullis demandata, *d. l. 1.* Nunc verò pertinent iſta nedum ad ſuperiores magiſtratus, ſed & ad municipales; ut omnimodæ juriſdictioni jus gladii inſit, & jure magiſtratus competat, *Dd. in d. l. 1. de offic. ejus cui. &c.*

Quomodo procedit magiſtratus per inquiſitionem?

℞. Vel *generaliter*, cum de delicto quidem, (*quod ante omnia fieri debet, & quidem aliunde quam ex delinquentis confeßione, Clar. §. fin. qu. 4.*) non tamen de delinquente conſtat, *quo caſu in eum teſtes rogantur, Clar. eod. qu. 5.* Vel ſpecialiter, cum de utraque conſtat, ſive ex fama publica, perſonis fide dignis, factis cum omnibus circumſtantiis, relatione, denuntiatione, ſive à parte offenſa, motu proprio vel extraneo, ſive etiam officii neceſſitate, ſive tandem etiam Reo in flagranti crimine deprehenſo, aut aliunde ex delicti notoreitate, *Treut. eod. theſ. 2.*

Quis, & quomodo procedit per accuſationem?

Reſp. Ita procedit populus, oblato inſcriptionis libello quo crimen cum omnibus circumſtantiis perſonæ, loci, temporis continetur, ab ipſo accuſatore, vel ſi literas non novit, ab alio ſubſcripto, *l. 2. §. pen. ff. de accuſ. l. pen. & ult. C. eod. Inſcriptionis neceßitatem hodiè ceſſare vulgò, Dd. volunt. Treut. eod.*

Qui poſſunt accuſare?

Reſp. Omnes qui non prohibentur; ſed & quatenus

nus non prohibentur, Nempe. I. Generaliter prohibentur accuſare. 1. mulier. 2. pupillus. 3. miles qui ſtipendia meret. 4. magiſtratus. 5. infamis. 6. Qui duo judicia adverſus duos ſubſcripta habet. 7. Qui pecuniam accepit ad accuſandum, vel non accuſandum. *l. 8. ff. h. t.* 8. Qui falſum teſtimonium ſubornatus dixit, *l. 9 ff. eod.* 9. Pauper minus quam quinquaginta aureos in bonis habens, *l. 10. ff. eod.* 10. Reus criminis, *l. 19. C. de his qui acc. non poſſ.* 11. Servus, *Weſ. par. h. t. n. 6. Admittuntur tamen ferè omnes in crimine læſæ majeſtatis, l. 7. l. ſeq. ff. ad leg. Iul. Maj. 2. fraudatæ annonæ, l. 13. ff. h. t. 3. cum quis ſuam ſuorumve injuriam perſequitur, l. 12. 49. ff. eod. l. 5. &c. C. de iis qui acc. non poſſ.* II. Speciatim accuſare prohibentur liberi parentes. 4. liberti patronos. 5. Laici clericos; niſi ſuam ſuorumque injuriam proſequantur *ſec. jus pontificium, c. 14. ext. de teſt. Pacius. Enchir. diſp. 32. h. t. theſ. 17. & ſeq.* conſanguineus conſanguineum in capitali, aut alioqui magno crimine, *l. 13. C. eod. In levi non prohibetur, l. 18. C. qui accuſ. non poſſ. Pacius Epitome. eod.*

Qui poſſunt accuſari?

Reſp. Rei utriuſque ſexus, cujuſcunque ætatis, *modo doli ſint capaces, ut puberes & pubertati proximi, l. 3. De V. S.* & conditionis, etiam ſervi, *l. 1. l. 12. §. pen. l. 17. ff. h. t.* Non legati & magiſtratus, *l. 12. pr. ff. h. t.* 2. Nec abſentes, ſiquidem agatur de crimine capitali, *l. 6. C. eod. Cui juri ſtatutis municipalibus, & generali conſuetudine abrogatum. Clar. d. §. fin. qu. 44. n. 3.* Mortui; niſi læſæ majeſtatis crimen intentetur, *§. publica. a. judicia. hic. l. ult. C. ad l. Iul. Maj. & Pacius eod.*

Quomodo fiunt accuſationes & inquiſitiones?

Reſp.

Reſp. Diverſa hic ratio eſt ex abſentia, vel præſentia Rei. Abſens Reus (publice affixis, vel ad magiſtratum domicilii emiſſis literis) intra annum, à die citationis computandum, comparere jubetur; annotatis interim bonis ipſius; Et contra contumacem proceditur ut bona in fiſcum cogantur. Præſens captus cuſtodiæ traditur, vel fidejuſſoribus committitur, indagandæ veritatis cauſſa, *Treut. eod. theſ.* 4.

Quomodo indagatur veritas?

Reſp. Ex ſufficienti probatione, non præſumptionibus, (*ex quibus ſolis in criminalibus, nemo damnatur*) *l. ult. C. de prob. Mynſ. 6. obſ. 67. n. 9. Vigel. conſt. Carol. c. 3. q. 6. reg. 8.* Vel propria rei confeſſione: *Vigel. eod. Sufficienter tamen etiam cenſetur probatum Reo in flagranti crimine deprehenſo, Mynſ. 6. obſ. 3. n. 10 Clar. §. fin. qu. 8. verſ. ſcias tamen. Vigel. d. Reg* 8.

Quomodo aliàs indagatur veritas?

Reſp. Per examen ab ipſo judice & duobus aſſeſſoribus idoneis & Notario factum, idque teſtium in jure non reprobatorum. *de quo ſupra cum de teſtibus ageremus, Treut. eod. theſ.* 5.

Quomodo per propriam confeſſionem?

Reſp. Per eam indagatur alia probatione deficiente. Ob indicia tamen graviora, etiam in delicto enormi per tormenta, *l.* 1. §. 1. *l.* 18. §. *ff. de quæſt.* ſiquidem id patiatur Reorum conditio. Quia non poſſunt omnes torqueri, *Clarus. eod. qu. 64. Damhoud. c. 41. Treut. eod. lit. h. remiſſivè.*

Qualia indicia ſufficiunt ad torturam?

℞. Tractant id *Clarus eod. qu. 21. Vigelius. d. c. 4. qu. 1. Damhoud. c. 36. Gomez. lib. 3. c. 13. n. 7.* In genere autem omnino ſtatuendum, non levibus indiciis, & argumentis Reum debere

eſſe

eſſe oneratum, ſed penè convictum, *l. 9. pr. ff. eod.* *Nec enim à tormentis incipiendum, Pac. eod. diſp. 33. theſ. 23.*

Quis torturæ modus?

℞. Arbitrio judicis pro qualitate perſonæ & ratione ſuſpicionis committunt, *l. 7. 10. §. ult. de quæſt. Vigel. d. c. 4. qu. 4. reg. 1. Conſt. Carol. 58.*

Quid ſi Reus in tormentis nihil confiteatur?

℞. Abſolvendus eſt ab inſtantia, *arg. 8. C. de quæſt. Variè tamen Dd. apud Damhoud. c. 41. Clar. eodem. qu. 64. Gomez. 3. Reſol. c. 13. n. 3. Treut. eod. theſ. 3.*

Quotuplices ſunt pœnæ?

Reſp. Vel *Capitales*, quibus Reo mors, ſive naturalis, ſive civilis, hoc eſt ſervitus, vel deportatio infligitur, *Weſ. par. de pœnis. n. 2.* & ſtrictè ſupplicia dicuntur, *l. 21. ff. h. t.* Vel *non capitales*, ut exilium, relegatio, coercitio corporis; quæ ſine vitæ periculo infamiam irrogant, vel aliæ quæ damnum modò ſine infamia continent, ut ademtio dignitatis vel alicujus alterius actus, *Weſ. eod. n. 4.* Pæna carceris aut vinculorum jure civili non admittitur, niſi in ſervis, *l. 35. ff. h. t. l. 6. l. ſervus 10. C. eod.* Omnino in liberis hominibus, Canonico, *c. 3. ex t. h. t. in 6.* Conſuetudo varia eſt variis locis. *Clar. eod. qu. 70. n. 4. Pac. eod. theſ. 30.*

Quid ſequitur pœnæ capitalis irrogationem?

Reſp. Iure Romano olim omninò bonorum publicatio, *l. 1. pr. de bon. dam. tt. D. & C. eod.* Noviſſimo jure minime, adgnatis uſque ad tertium gradum exiſtentibus. Niſi in crimine læſæ majeſtatis, *Weſem. par. de bon. damnat. 6.* vel ſola bonorum publicatio loco pœnæ imponatur, *Dd. vulgo teſte Clar. d. qu. 78. Treut. eod. th. 7. lit. c.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

An non crimen etiam aliis rationibus quam pœna tollitur?

℞. Omnino tollitur interdum abolitione (*licet non per pænitentiam*) eaque vel *publica*, facta fortè ob diem inſignem, vel rem proſperè geſtam, à Principe; Vel *privata*, Actore poſtulante idque cum cauſſæ cognitione; Vel *legalis*, quæ fit. 1. per litigatorum mortem. 2. præſcriptionem 20. annorum. 3. aut peremtam inſtantiam. *Treut. eod. theſ.* 8.

An citra abolitionem accuſator deſiſtere poteſt ab Inſtantia?

℞. Minimè; ſed ex, *l. 1. ad SC. Turp.* punitur deſiſtens, niſi minor ſit vel mulier. *l.* 15. §. 2. *eod. Treut. eod. lit.* g.

De publicorum judiciorum ſpeciebus.

Quæ ſpecies publicorum judiciorum ab Imperatore explicantur?

℞. Læſæ majeſtatis crimen, adulterii, vis publicæ & privatæ, homicidii, ſpeciatim etiam parricidii, falſi, peculatus, plagii, ambitus, repetundarum, annonæ, de reſiduis. *Text. hic.*

Quod eſt læſæ majeſtatis crimen, & qua lege coercetur.

℞. Læſæ majeſtatis crimen eſt quod cōmittitur propriè contra ſummum principem, & imperii ſtatum: *& pro ſui atrocitate, modò generis nomen retinet, modò in ſpecie perduellio dicitur.* §. 3. *hic. l. ult. C. hic.* Impropriè dicitur majeſtatis crimen committi in Legatos Principis, ejuſque Conſiliarios, *qui quaſi pars corporis ipſius principis videntur, modò intuitu Principis lædantur,* Quomodo moliens aliquid contra civitatem non agnoſcentem ſuperiorem in ſuam patriam maje-

ſtatis

ſtatis reus dicitur, *Quam communẽ dicit, Decian. conſ. 18. n. 315. Vult. eod. Superiorem agnoſcentium majeſtas nulla eſt, ideóque nec lædi poteſt, Weſ. eod. n. 4. l. quiſquis ad. l. in l. majeſt. Vult. Iuriſpr. cap. 47. in margine, n. 3.*

Qui committunt hoc crimen?

℞. Ii ſoli, qui Principi, vel Reipub. contra quem delinquitur ſunt ſubditi ratione originis, vel domicilii; *Communis opinio. Quod in eos majeſtas locum habeat. Pacius eod. diſp. 30. theſ. 23.*

Quando videntur majeſtatem lædere?

℞. Quando. 1. adverſus ipſum Principem, vel ejus ſecuritatem committunt; idque, quod ad Principem attinet, quando honori ejus, vel majeſtati derogant. Quod quidem variis modis fit. 1. ſtatuas vel imagines Principis violando. 2. animo hoſtili in Principem aliquid machinando. 3. ſeditionem in Rep. concitando. 4. exercitum Principis injuſſu colligendo. 5. reſervata principi jura ſibi adſcribendo, vectigalia nova abſque ejus autoritate imponendo, *l. 2. 3. 4. ff. h. t.* 6. monetam adulterinam cudendo, &c. *l. 2. C. de falſ. monet. Perez. hic.*

Quomodo plectuntur criminis læſæ majeſtatis rei?

℞. Gladio, cruce, alii etiam exilio olim mulctabantur, *l. 5. C. ad l. Iul. Maj.* Et hodie quidem ſemper morte; non eadem, ſed, pro gravitate criminis graviore.

Quæ ſunt in pœna hic notanda?

℞. Quod non tantum principalis reus, ſed & conſcius, adjutor, miniſter gladio puniatur; *l. quiſquis. pr. & 5. pen. C. hic.* aut memoria ejus, etiam mortui damnetur, *l. pen. & ult. C. hic.* bonis confiſcatis, filii ejus infamia perpetua notentur, & à ſucceſſione patris removeantur,

filiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

filiæ ex bonis matris, ſive teſtatæ, ſive inteſtatæ, Falcidiam tamen detrahant; Emancipationes, donationes à reis factæ, & dotes ab eis datæ revocentur, *d. l. quiſquis per totum, Pac. eod. theſ.* 25.

An non evitari pœna ejus legis poteſt?

Reſp. Is eam evitat qui conſiliorum arcana, licet ſerò, patefacit. Initio factionem ſtudio laudis initam detegens præmio honoratur, *d. l. quiſquis, §. ult. Pac. eod. theſ.* 26.

An non præterea quædam ſunt in ipſo hoc crimine ſingularia?

Reſp. Omnino. 1. quod in eo non effectus modò, ſed & conatus puniatur; licet in actum non exierit, *Cicero in officiis.* 2. Quod conſcii reum criminis deferre debeant, nulla admiſſa ex conſanguinitate, vel affinitate, quamvis arcta, excuſatione. *d. l.* 5. *§. pen. hic.* 3. Quod quilibet, etiam aliàs inidoneus, ad accuſationem admittatur. *l.* 3. *&* 4. *C. h. t.* 4. Quod ſervus in caput domini, item omnes poſtulati & ad teſtimonium provocati, etiam ipſi accuſatores in caput accuſati torqueantur. *l.* 5. *C. h. t.* 5. Quod in hoc crimine accuſatus ſtatim poſt accuſationem inſtitutam à bonorum ſuorum adminiſtratione removeatur. *l.* 7. *&* 8. *ff. eod.* 6. Denique quod hoc crimen morte non extinguatur. *d. l.* 5. *§.* 4. *& l. fin. C. h. t. Perez. hic.*

An non eſt crimen læſæ majeſtatis divinæ?

Reſp. Imò blaſphemiæ & hereſeos. Prioris rei capitalem luunt pœnam, de jure civili, *Nov.* 77. *quæ conſuetudine mitigatur.* Poſterioris de Iure Civili privilegiis omnibus exuti, & ab omni dignitate remoti, vel exilio puniuntur, vel ultimo ſupplicio; *l.* 1. 5. 7. *&* 20. *C. de heret.* Iure Canonico excommunicantur, filii eorum ad ſecun-

dam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

dam generationem incapaces ſunt beneficiorum, *l. 5. & 13. C. de heret.*

Quod eſt ſecundum crimen publicum & quomodo definitur?

Reſp. Secundum crimen publicum eſt adulterium & definitur alieni tori, ſeu matrimonii violatio, *l. 6. ff. ad l. Iul. de adult.*

An ergo lege Iulia de adulteriis hoc ſolum crimen punitur?

Reſp. Imò verò non tantum à adulterium; ſed & ſtuprum, inceſtus, lenocinium punitur, *l. 12. & paßim, Dd. h. t.*

Adulterium in genere quidem definiviſti, ſed an non variis modis accipitur?

Reſp. Omnino: Vel enim accipitur. 1. anguſtè, quatenus in nuptam committitur, *l. 6. §. 1. hic. l. 10. 11. pr. D. V. S. à nobis modò definitum.* Vel latè, quatenus in ſponſam, etiam alienam committitur. Quippe quod tum matrimonii ſpes violetur, *l. 13. §. Divi & ſi minor D. h. t.* 3. Vel adhuc latius; ita ut ſtuprum etiam comprehendat, ſive cum virgine, vidua, aut puero commiſſum, ut in lege Iulia de adulteriis quæ ſtuprum & adulterium promiſcuè accipit. 4. latiſſime pro omni illicita conjunctione. *c. nemo c. dicat aliquis. 32. q. 4. Pac. eod. diſp. hic. theſ. 12.*

Quot modis accipitur ſtuprum?

Reſp. Stuprum eſt illicitus coitus cum virgine aut vidua honeſtè vivente, aut etiam cum puero: propriè tamen & ſtrictè accipitur pro virginis defloratione: *cler. illa §. ſtuprum, 364.* Latiſſime dictum adeò non diſtinguitur ab adulterio, ut etiam comprehendat quemvis illicitum coitum, *d. c. nemo. 3. 2. q. 4. Pac. eod. th. 3.*

Quid differt à ſcortatione & concubinatu?

Reſp. Scortatio propriè eſt meretricius coitus;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

tus; ſtuprum verò coitus cum honeſtè vivente; *c. meretrices.* 31. *qu.* 4. Concubinatus in ſpecie dicitur quando quis apud ſe detinet mulierem cum qua ſe conjungit ſine maritali affectione. *l.* 144. *De V.S.t.t.ff. de Concubinis.*

Inceſtum quid, & quotuplex?

Reſp. Eſt coitus ratione ſanguinis vel affinitatis illicitus: *l.* 38. *pr. ff. h. t.* Idque vel jure *gentium*, inter eas perſonas commiſſum, quæ parentum & liberorum locum inter ſe obtinent; Vel jure civili inter tranſverſales commiſſum; eoſque cognatos, & affines; utroque jure. *d. l.* 38. §. *quare, l. ult. de Rit. Nupt. Pac. eodem. theſ.* 8.

Quot modis committitur?

Reſp. Per qualemcunque coitum, per matrimonium, *d. l.* 38. §. *nonnunquam,* ſtuprum, *d. l.* 38. §. 1. concubinatum, *l.* 11. §. 1. *ff. eod.* ſcortationem, *d. l.* 38. adulterium, *d. l.* 19.

Quid eſt lenocinium?

Reſp. Eſt crimen turpis coitus adminiſtrum, caſtitatis furtum, ſeu latrocinium à Iuſtiniano appellatum. *Nov.* 14. §. *Sancimus. Pac. eod. theſ.* 10. Puta lenocinium facit qui mulieres quæſtuarias proſtituit, §. *lenocin. l.* 43. §. *lenoc. De Rit. nupt.*

Quinam omnino eo tenentur?

Reſp. 1. Qui adulterium aut ſtuprum ſuaſit. *l.* 12. *ff. h. t.* 2. Qui quæſtum ex adulterio uxoris vel viri fecit. *l.* 2. *l.* 8. *l.* 29. *ff. eod.* 3. Qui, infamandæ uxoris cauſſa adulterum ſubjecit, ut depræhenderet, *l.* 14. §. 1. *ff. hic.* 4. qui domum ſuam ſtupro vel adulterio committendo præbuit. *l.* 8. *& ſeq. ff. eod.* 5. eum cujus ope & conſilio, vel dolo malo in adulterio deprehenſi ut ſe redimerent factum, *l.* 15. *cujus, pr. ff. hic.* Item qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

qui pro comperto adulterio, vel ſtupro celando pecuniam accipit, &c. *l. 8. pr. D. quod metus cauſſa, Pac. eod. theſ. 11.*

Quæ horum omnium criminum pœna?

℟. *Scortatio* extra pænam hujus legis eſt; licet meretrix ſit infamis: *Pac. eod. theſ. 6.* etiam concubinatus, tanquam jure civili permiſſus; *l. 3. §. 1. ff. de concubinis. Licet utrumque crimen damnatum ſit jure Canonico.* Adulter gladio punitur, *l. 39. C. h. t. §. 4. hic.* Adultera, ex noviſſima Iuſtiniani conſtitutione, virgis cæſa in monaſterium detruditur. *Nov. 134. c. 10. Stuprum,* violentum (*raptum dicunt*) item quod contra naturam eſt, gladio punitur; ſed & poſterius, *l. 31. C. h. t. §. 4. hic.* de conſuetudine, igne *Clarus. §. eod. n. 4.* In pupillam quondam ſuam hoc crimen committens, bonis omnibus confiſcatis, patitur deportationem, *l. un. C. ſi quis eam cujus tut. fu. corrup.* Aliàs ſtuprator qui ſine vi viduam honeſtè viventem, vel virginem ſtupravit ſi honeſtus ſit, confiſcationem dimidiæ partis bonorum, ſi humilior, corporis coercitionem cum relegatione patitur, *§. 4. hic.* jure Canonico virginem nondúm deſponſatam ſtuprans eam dotare tenetur & niſi pater puellæ renuat, ducere: *c. 1. ext. de adult.* De conſuetudine alterutrum tantum facere tenetur. *Papon. lib. 22. tit. 9. arreſt. 9. Clar. §. ſtuprum. n. 3. Inceſtus* pæna etiam capitalis eſt. Qui tamen ætate vel errore id commiſit, ſi eo comperto diſſolvatur conjunctio, excuſatur: *l. 38. ff. h. t. l. 4. C. de inceſt. nupt.* Nuptiæ vero inceſtæ omnino diſſolvuntur, *d. l. legibus,* lenocinium jure civili etiam morte plectitur, *Nov. 14.* licet in praxi aliquando mitius. *Damhoud. pract. crim. cap. 91. n. 8.*

Permiſſumne eſt patri, vel marito adul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

terii crimen à filia vel uxore commiſſum vindicare?

℞. Patri olim legibus permiſſum fuit filiam in adulterio deprehenſam unà cum adultero occidere; non marito. Cui tamen quandoque permiſſum adulterum ita deprehenſum domi ſuæ occidere, ſed tantum qui infamis ſit; non uxorem, *l. 20. & ſeqq. ff. ad l. Iul. de adult. l. 5. C. eod.* Eam tamen ſi occiderit, extra pænam quidem ultimi ſupplicii eſt; ob juſtum dolorem; non tamen omne ſupplicium evitat, & inſuper lucrum dotis amittit, *Perez. hic.*

Quibus permiſſa eſt adulterii accuſatio?

℞. 1. Marito; idque vel jure mariti intra 60. dies utiles; Vel, iis tranſactis, jure extranei, computandis à tempore ſoluti matrimonii. 2. Patri intra idem tempus, quod ei non currit agente marito. 3. Poſt idem tempus lege Iulia permiſſum omnibus: Poſtea vero id reſtrictum ad quinque proximas perſonas; Vtpote quas ad accuſationem hanc dolor ex admiſſo crimine movere debet, *l. 3. & 6. C. ad l. Iul. de adult. l. 4. ff. eod. l. 30. C. eod. Perez. hic.*

An non ceſſat aliquando hæc accuſatio?

℞. 1. Si maritus accuſationem tacitè vel expreſſe recuſet. 2. ipſe lenocinii reus ſit. 3. ſi uxor ſit extra culpam, *utpote vi compreſſa, vel ſi, juſta ignorantia, alium pro marito excepit, vel, eum mortuum rata alteri nupſerit*. 4. ſi intra ſex menſes à ſoluto matrimonio; Vel intra quinquennium eo durante non proponatur accuſatio. *l. 20. §. 5. & 6. ff. h. t. Perez.*

Quod eſt crimen vis publicæ & privatæ, & qua lege punitur?

℞. Lex Iulia iſtam vim publicam & privatam punit, §. 8. ab imperatore propoſita, Nobis placet

cet ordinem Digeſtorum ſequi. Dicitur autem, *Publica vis*, 1. quæ fit armis. *ita à potiori*, §. 8. *hic.* quod armorum uſus ſit publicus, non privatus, *l.* 1. *ff. hic.* 2. quæ fit à perſona publica. 3. in perſonam publicam, *l.* 7. *ff. ad l. Iul. de vi publ.* 4. qua violatur jus publicum: *Puta cum puella invitis parentibus abducitur, aut feminæ per vim ſtuprum infertur, l.* 3. §. *præterea, eod. aut reus vinctus detinetur ne Romæ ad judicium adſit, l.* 8. *ff. eod. Privata*, quæ fit ſine armis, à perſona privata, in privatam, citra juris publici violationem; puta cum quis ſine armis ejicitur poſſeſſione, §. *eod. Pac. eod. diſp.* 31. *theſ.* 23.

Quæ pœna utriuſque violentiæ?

℞. Pœna violentiæ publicæ olim aquæ & ignis interdictio; *l.* 10. §. *fin. h. t.* poſtea deportatio cum bonorum publicatione. §. 8. *hic. l.* 3. *ad l. Iul. pecul.* Hodie utriuſque eſt arbitraria, pro ratione circumſtantiarum uſque ad mortem. *Perez. hic.*

De raptu.

Quid eſt raptus?

℞. Eſt violenta fœminæ abudctio libidinis explendæ cauſſa. *Puta violenta magis eorum reſpectu quibus invitis fit, quam ejus quæ rapitur; quod & in volente raptus poteſt committi, l. un. C. de rapt. Vult.* 2. *Iuriſp.* 48. *n.* 40.

Quæ pœna raptus virginum, ſeu viduarum?

℞. Commiſſi in fœminam honeſtam cujuſcunq; conditionis, deſponſatam ſeu non, ultimum ſupplicium, *l.* 5. §. *fin. ff. d. l. Iul. de vi publ.* ut jam dictum, & bonorum ademtio; *l. un. C. de rapt.* Quæ raptis ſi ingenuæ ſint; ſi devotæ, monaſterio ſeu Eccleſiæ addicuntur: ſi ancillæ vel liberti-

næ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

næ, bonorum publicatio ceſſat. *Vult. com. Inſt. hic.*

An ſoli raptores puniuntur?

℞. Imo vero etiam conſcii & miniſtri raptus, gladio; Parentes patientiam præbentes deportatione, miniſtri ſervilis conditionis igne citra ſexus diſcretionem, *l. un.* §. 8. *hic. d. l. un. Vult. eodem.*

De homicidio.

Quæ crimina puniuntur lege Cornelia de ſicariis?

℞. Hac lege punitur crimen homicidii, veneficii, & incendii illati. *Vult. Com. Inſt. hic. Weſ. par. ad d. l. Corn.*

Quid eſt homicidium?

Reſp. Eſt violenta vitæ hominis ademtio.

An omne homicidium violentum?

Reſp. Homicidii tres faciunt ſpecies. 1. *voluntarium*, quod committitur animi propoſito, & dolo, *qui facit ut legis Corneliæ pœnæ locus ſit. l.* 1. §. 3. *l.* 7. 14. 16. *hic.* 2. *Neceſſarium*, quod fit ob neceſſariam corporis defenſionem, cum moderamine inculpatæ tutelæ; id eſt ſolum ad defenſionem corporis, citra vindictæ imaginem. 3. *Non voluntarium*, quod fit caſu, atque ita præter facientis opinionem; aut mentis inopia, puta ab infantibus, furioſis, dormientibus. *l.* 5. *C. ad l. Corn. de ſic. Perez. hic.*

In quale homicidium hac lege pœna decernitur?

Reſp. Ex his homicidiis lege Cornelia tenentur (ut dixi) qui ex dolo & propoſito hominem occiderint, *l.* 1. *pr. ff. hic.* aut ejus occidendi, vel furti faciendi cauſſa cum telo fuerint, *d. l.* 1. ut

quis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

quis capitis damnaretur falſum teſtimonium dixerunt, *d. l.* 1. §. 2. aut mortis alicui cauſſam præbuerunt, quamvis voluntas exitum non habuerit, *l.* 1. *pr. & l.* 14. *ff. hic.* §. 5. *Item lex Cornelia. hic. Perez. hic.*

Quid juris hic itaque circa alias homicidii ſpecies?

℞. *Neceſſarium*, nec hac, nec alia lege punitur, modò in moderamine inculpatæ tutelæ conſiſtat. *l.* 1. *C. unde vi. Bart. & Dd. in l.* 3. *De Iuſt. & jur. Non voluntarium*, in actu licito veniam meretur, in illicito, vel culpa non carente, ceſſante pæna legis Corneliæ, pro ratione circumſtantiarum, extra ordinem punitur, *Vult. com. inſt. hic. Conſtit. Carol. art.* 46.

Quæ eſt pæna ſicariorum ex lege Cornelia?

℞. Olim fuit aquæ & ignis interdictio, cui poſtea ſucceſſit deportatio & bonorum ademtio, quâ hodie volunt affici gradu ſublimiores; ſequẽte gradu qui erant capite, puniebantur id eſt mortes. Beſtiis objiciebantur humiliores. *Vult. com. eod. n.* 7. Noviſſimè autem pæna gladii eſt, nobiles ſive ignobiles homicidium commiſerint.

Dixiſti inter cætera eos pæna eximi in neceſſaria defenſione, qui intra terminos inculpatæ tutelæ conſiſtunt; quando intra eos Rei conſtitiſſe judicantur?

℞. Statuuntur intra iſtos terminos conſtitiſſe Rei, quando provocati non aliter ſe ab offenſione tueri potuere quam eo modo, quo ſe defenderunt; & in diſcrimine vitæ conſtituti, ne à provocante occiderentur, omni meliore modo caverunt. *Gayl.* 2. *obſ.* 110. *n.* 13.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

De veneficio.

Quinam dicuntur venefici?

℞. Qui venenum hominis necandi cauſſa faciunt, *l.* 1. §. 1. *l.* 3. *hic.* etſi id ipſi non exhibeant, ſed in eum finem tantum vendant, *argum. d. l.* Item qui artibus magicis in eundem finem utuntur, §. 5. *hic.*

Quæ eſt utrorumque pœna?

℞. Qui venenis ad hominem necandum utuntur, eorum pœna gladius eſt. *arg. d. l.* 1. *Clarus. hic. Weſ. par. hic.* Qui magicis artibus, ignis, *l.* 3. *C. de malif. Modò vita hominis iis ablata ſit. Non conſummato veneficio, id eſt, non ſecuto homicidio, aliter ſtatuendum videtur, Weſ. par. h. t. Clarus. §. homicidium. n.* 74.

Quid juris ſi fœmina partum abigat?

℞. Quamvis ex jure noſtro abigentes partum exilio, id eſt, deportatione ſolum plectantur, ſeu relegatione in inſulam, amiſſa parte bonorum, *l.* 8. *ff. ad l. Corn. de ſic. l.* 4. *ff. de extraor. crim.* tamen ex novis conſtitutionibus, ſi poſt dimidium uterum gerentis tempus abigatur partus, capitale eſt crimen, tam danti pharmacum, quam ſuſcipienti: Alias fuſtigatione & relegatione coërcetur. *Schn. ad* §. 5. *nec ſic. eadem hic.*

De Parricidio.

Parricidium qua lege coërcetur?

℞. Parricidium coërcetur lege Pompeja de Parricidiis; etiamque ad eam lex Cornelia de ſicariis pertinet, tanquam de eo lata primum, *Vult. Com. Inſt. hic.*

Quid eſt parricidium?

℞. Parricidium proprie dicitur homicidium commiſſum inter parentes & liberos utriuſque ſexus; quique eorum loco ſunt; *Quod parricidæ*

dican-

dicantur quaſi parentes cedentes: Minus proprie inter collaterales & affines committitur; *puta inter fratres, ſorores, patrueles, conſobrinos, uxorem, virum, nurum, generum, vitricum, privignum, ſocerum, patronum. Vult. Iuriſpr. eod. n. 6.*

Quæ pæna in parricidas ſtatuta?

℞. Pæna hujus delicti olim, ex lege Pompeja fuit eadem quæ legis Corneliæ de ſicariis: Ante eam alia more majorum recepta, eaque ſingularis; reducta à Conſtantino, hic approbata ab Imporatore: Vt parricida virgis ſanguineis cederetur, & poſtea culeo inſutus cum cane, gallo gallinaceo, vipera & ſimia in mare abjiceretur. §. 6. *hic. Quæ tamen non omnibus parricidis, ſed in iis propriè ſic dictis locum habet; Ceteris legis Corneliæ pæna impoſita:* Hodie de conſuetudine variè puniuntur, gladio, rota, forcipibus; Vel etiam pæna ad imitationem veteris Romanæ ordinata, *Weſ. par. hic. Treut. diſp. 3. de ſpeciebus. public. judic. theſ. 7. lit. f.*

An ſolum hic ipſi parricidæ puniuntur?

℞. Imo etiam puniuntur ejuſdem criminis conſcii & auxiliatores; Mitius tamen conſcii, auxiliatores ordinaria pæna afficiuntur, ut etiam ipſi parricidæ; ad actum proximum deducto conatu, licet eventus non ſit ſecutus. *l. 2. & 6. ff. h. t. Perez. hic. Bred. hic.*

De falſo.

Quid eſt falſi crimen, & qua lege coercetur?

℞. Falſi crimen eſt actus doloſus imitandæ veritatis, ejuſque corrumpendæ gratia ad proximum decipiendum factus & adhibitus: *§. 6. hic. Perez. eod.* Et hoc crimen coercetur lege Cornelia de falſis, *d. §. 6. hic. A Cornelio Sylla Dictatore*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

lata & nominata, & potiſſimum quidem circa falſum in teſtamentis commiſſum. In cæteris inſtrumentis commiſſum ex SC. Liboniano vindicatur: Quod ipſum ut & cætera, leges inſequentes & SC. quibus falſum vindicatum, ad legem Corneliam eſt redactum, Vult. ad §. 5. 6. hic.

Quibus modis committitur falſum?

Reſp. Modi varii ſunt, qui duobus modis explicari poſſunt, 1. *Secundum ipſum modum per ſe conſideratum*; puta quod fiat vel conſenſu, *quando quis alium circumvenit; puta rem alienam, vel eandem, licet propriam, duobus vendendo. l. 21. ff. ad l. Corn. de falſ.* Vel verbis, puta à judice, *legibus contrariam ſententiam ex corruptione, ſeu dolo malo ferendo; aut à teſte ſimiliter falſum in judicio deponendo: l. 1. §. 2. l. 3. ff. eod.* Vel ſcriptis, à notario; *teſtamentum vel inſtrumentũ aliquod falſum componendo, dictando, ſcribendo, &c. l. 2. ff. eod.* Vel facto, *quando quis nummos raſit, finxit, percuſſit falſos.* Vel uſu, ſeu potius abuſu; *quando quis ſciens & dolo malo rebus, circa quas falſum commiſſum, utitur. l. 8. & 19. ff. eod* 2. *Ratione objecti circa quod falſum committitur*, quod eſt vel homo, 1. *quando partus falſus ſupponitur, l. 19. §. 1. l. 30. ff. eod. Weſemb. par. eod.* 2. Vel nomen, *quando quis inſignibus & privilegiis, & titulis altioris ordinis utitur, l. 13. pr. hic. l. un. C. de mut. non doloſe factab.* 3. *quando quis pecunia corruptus falſum perhibuit, vel verum malitioſè tacuit: d. l. 1. 20. hic. Weſem. par. eod.* Vel res puta, 1. *quando quis ſive veram, ſive adulterinam monetam cudit cujus de ea re non eſt poteſtas, Vel etiam adulterinam ſciens dolo malo expendit: l. 1. 2. 3. C. eod. de falſ. mon.* 2. ſcripturam, ſive privatam, ſive publicam, eam abolet, *radit, immutat,*

aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

aut alio modo quo minus veritas appareat faciendo, *l.* 1. 16. 23. 38. *hic*. Vel menſura, *injuſta utitur*, *item pondere ſeu bilance* : *l.* 32. *hic*. *Weſ. par. hic*. Item aliis rebus quibus circa leges & conſtitutiones falſum committitur. *vide* §. 7. *hic*. *Treut. eod. theſ.* 8.

Quomodo falſum committi debet ut huic legi locus ſit?

Reſp. Vt in omnibus publicis judiciis, ita in hoc, ut lex locum habeat, dolus adeſſe debet; ut ſine dolo commiſſum eâdem non vindicetur.

Quæ eſt pæna commiſſi falſi?

Reſp. Ex lege Cornelia olim erat deportatio & bonorum publicatio in libero homine; in ſervo ultimum ſupplicium, §. 7. *hic. Treut. eod. Noviſſimo jure, ſi heredes ſint aſcendentes aut deſcendentes, publicatio iſta bonorum non habet locum.* Hodie ferè arbitraria, & pro circumſtantiis delicti varia eſt, ut certa in hoc judicio præſcribi non poſſit, *Weſ. par. hic. n.* 12. ita ut ad mortem extendi poſſit, *Treut. eod.* Monetæ corruptæ pæna ob læſam majeſtatem, ignis eſt. *l.* 2. *C. de falſ. mon.*

Peculatu.

An præter adulterium, vim publicam & privatam legibus ſuis Iulius Cæſar nullum aliud crimen coërcuit?

Reſp. Etiam peculatus crimen, quod eſt furtum pecuniæ publicæ vel fiſcalis, vel ſacræ (*licet rei ſacræ furtum peculiare nomen ſacrilegii acceperit*) vel religioſæ, ab eo factum, cujus ea pecunia non eſt, §. 9. *hic. Perez. eod.*

Quid ergo hac lege Iulia prohibetur?

Reſp. Ne quis ex pecunia ſacra, religioſa, aut pu-

blica quid auferat, intercipiat, in rem ſuam vertat; aut faciat ut talis id committat cui lege non licet; neve quis aliquid argento, æri vel auro publico quid indat quo deterius fiat, vel id ab alio fieri patiatur: *Weſ. par. ad l. Iul. pecul. Vult. ad §. 9. hic. Puta quod in re privata furtum, hoc peculatus in re publica eſt.*

Quæ pœna hujus criminis?

℞. Olim quidem fuit litis æſtimatio in quadruplum; cui ſucceſſit, ex lege Iulia, aquæ & ignis interdictio & deportatio; *l. un. C. de pecul. Schn. & Vult. ad §. 9. hic.*

Quæ eſt pœna judicis tempore adminiſtrationis publicas pecunias diſtrahentis?

℞. Capitalis, nec horum tantum; ſed etiam eorum qui miniſterium ei ad hoc exhibuerunt, vel pecunias ab his ſubtractas ſcientes ſuſceperunt, *d. l. unic.* Aliis qui in hanc legem inciderint deportationis eſt, ut dictum, pœna, *§. eod. Schneidw. eod. Sed & quorum periculo & adminiſtrationi res eſt tradita non lege hac peculatus, ſed de reſiduis tenentur, Schneidw. eod. per ibi allegata, §. 9. hic.*

Sacrilegii meminiſti, dic quot modis ſacrilegium accipiatur?

℞. 1. Propriè quidem, pro furto reipublicæ & ſacræ, & quidem ex loco ſacro. 2. Minus propriè; idque primo, quando ſurripitur res privatim ſacra; vel profana ex loco ſacro, Vel ſacra ex loco profano. 2. quando ſacræ ædes, vel res Eccleſiaſticæ alio modo violantur. In prima autem explicatione ſacrilegi ordinario, id eſt, ultimo ſupplicio, reliqui mitius puniuntur, *l. 4. §. 2. l. 6. & 9. 10. ff. ad l. Iul. pecul. Perez. eod.*

De plagio.

Quid eſt plagium, & qua lege coercetur?

℞. Plagium committitur cum quis hominem ingenuum, vel libertinæ conditionis, vel etiam ſervum alienum invitum ſupprimit, vel vendit, vel iis perſuadet ut à parentibus & domino aufugiant; idque ſciens & dolo malo; ut & qui eodem modo emit & in ea re ſocius fuit, *l.* 1. 2. 3. 4. 5. 6. *ff. h. t. Weſ. par. ad l. Fabiam. de Plagiariis.*

Quæ eſt pœna hujus criminis?

℞. Plagiariorum pœna olim erat pecuniaria, *l. fin. ff. h. t.* Poſtea, ex criminis frequentia, cœpit eſſe capitalis; & plerumque exilium, ſeu in metallum damnatio, *l. 7. C. eod. l. fin. h. t.* Hodie duobus caſibus eſt ultimum ſupplicium. 1. quando venditur ſervus alienus, vel liber homo aliò aſportatur. 2. quando filius alterius ſuperſtite adhuc patre ſupprimitur, *l. 6. & 7. C. h. t. Perez. hic.*

Quæ præterea crimina ab Imperatore hic recenſentur?

℞. De ambitu, repetundarum, annonæ, de reſiduis; quæ omnia legibus ſingularibus coërcentur, *§. reſtant præterea hic.*

Quod eſt crimen ambitus, & qua lege coërcetur?

℞. Ambitus (*quod lege Iulia de ambitu coërcetur*) crimen eſt ſuffragiorum ad honores impetrandos vel magiſtratum datâ pecuniâ corruptio; in eo poſitum, quod, cum honores & magiſtratus gerere per ſe apud Romanos eſſet licitum, in vitio poneretur per pecuniam quærendi modus. *Weſ. par. ad l. Iul. de ambitu.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Quæ pœna hujus criminis?

℞. Ex lege Iulia. 1. ad quinquennium prohibentur honores petere. 2. etiam pæna eſt deportatio: interdum 100. aureorum; gravior ſi vis publica acceſſiſſet. *l. unic. ad l. Iul. de amb.*

An non eſt aliud crimen huic affine jure Canonico, & quæ ejus pæna?

℞. Omnino; & Simonia dicitur à Simone Mago: Eſtque crimen quod committitur cum aliquid pro ſpiritualibus exigitur & promittitur, quo tam accipiens, quam promittens tenetur; imò verò etiam conſentiens. *Treut. eod. theſ. 9. lit. h.* Pæna autem varia eſt: 1. tam dans quam accipiens deponitur, & honore ſacerdotii privatur, 2. interdum accipiens ad tempus excommunicatur aut arbitrariè punitur, ut & is cui propter Simoniam aliquid remittitur. Monachus Simoniacus de uno monaſterio in aliud transfertur. Denique Simoniacus anathemate feritur. *c. 1. & t. t. de Simon. Vult. ad §. ſunt Præterea. hic.*

Repetundarum crimine.

Quod eſt crimen repetundarum, & qua lege coërcetur?

℞. Coërcetur itidem lege Iulia; de quo tamen ante Lucius Piſo legem tulit. Eſt verò crimen eorum, qui in publico officio conſtituti pecunias domum, aut munus aliquod ut officium ſuum impartiantur, vel contra illud faciant, accipiunt. *Vult. ad d. §. Sunt præterea.*

Quæ pæna hujus judicii?

℞. Ex hoc crimine duobus modis agi poteſt; Vel civiliter, in quadruplum; Vel criminaliter, & pæna eſt plerumque exilii, etiam pro delicti qualitate gravior, atque ita extraordinaria, *Vult. eod.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Annona.

Quod eſt crimen annonæ & quæ pæna?

℞ Annonæ crimen, (*quod etiam lege Iulia punitur*) eſt, quando aliqui annonam flagellant, id eſt frumenti aliarumque rerum ad annonam pertinentium emtionem aut venditionem cariorem reddunt, aut efficiunt quo minus ejus abundans ſit copia: Pæna autem quæ ſit ex lege Iulia non ſatis conſtat: hodie eſt 20. aureorum, etiam relegatio, vel metalli, extra ordinem pro perſonarum & delicti qualitate, *Vult. eod.*

Reſiduorum.

Quod eſt crimen reſiduorum & quâ lege coërcetur & quæ pæna?

Reſp. Coercetur & hoc lege Iulia, quo tenentur pecuniam publicam uſui publico deſignatam vel retinentes, vel in eum uſum non referentes, ſed in alium conferentes: Et eam ex publicis rationibus, aliaque ratione apud eos remanentem non reſtituentes, *l. 2. & 4. §. 3. ff. ad. l. Iul. pecul. & redeſiduis Perez. eodem.* Pæna autem eſt in tertiam partem ſummæ reliquatæ. Ita puta; ut damnatus id quod debet ſolvat, & inſuper pœnæ loco tertiam partem quantitatis debitæ: Nonnunquam verò etiam in duplum eſt condemnatio, *l. 4. §. 2. ff. ad l. Iul. pecul. l. 9. C. de erogat. mil. annonæ*. Et quidem iſta præter infamiam; *Perez. eod.*

An hæc judicia: peculatus, de reſiduis, repetundarum etiam in heredes dantur?

Reſp. Omnino, *l. ult. ff. d. t. quia hic ablatæ pecuniæ principalis eſt quæſtio, quæ ad heredes tranſit:*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ſit: hi verò quatenus ex delicto defuncti facti ſu[nt] locupletiores eo tenentur. ſec. ante dicta.

De judiciorum concurſu.

Fuerunt ita judicia criminum diſtincta, an non ſæpe ſit ut de eodem crimine diverſa concur[r]ant judicia?

Reſp. Omnino, ac inde ſit ut idem crimen ad diverſa genera referatur; Vt ſepulchri violati ad extraordinaria, popularia & publica judicia, puta quod nullum ordinarium crimen ſit, de quo non extra ordinem agi poſſit. *Pacius. diſp.* 32. *th.* 10.

Quot ſunt concurſuum genera?

Reſp. Varia. 1. privatorum judiciorum inter ſe; *ut furti, & vi bonorum raptorum.* 2. eorundem cum extraordinariis; *ut furti balnearii, de quo extra ordinem agi poteſt, quatenus vel furtum ſimpliciter, vel quatenus balnearium.* 3. Publicorum inter ſe; *ſic ſeditionis crimen, vel læſæ majeſtatis, vel ex lege Iulia de vi, aut eadem de ſicariis argui poteſt.* 4. Plurimum ex diverſo genere, *puta ſi in atrocibus injuriis, vel privatim, vel extra ordinem publicum inſtituitur judicium, ut & de ſepulchro violato, quemadmodum dictum, vel populare, vel extraordinarium, vel publicum inſtituitur judicium. Pac. eod. theſ.* 11.

Quando plures concurrunt actiones ſive in civilibus, ſive in criminalibus, an omnibus uti licet?

Reſp. Quæ ſint regulæ in concurſu actionum obſervandæ in civilibus ante explicatum: Quoad prætorias has addimus. 1. Pænali uti poteſt, qui egit rei perſecutoria actione. Et vice verſa. 2. qui unâ pænali egit, non poteſt agere alia, niſi quatenus plus eſt in poſteriori. 3. Sic qui egit pænali

eatenus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

atenus poteſt agere mixta, quatenus in ea plus
ſt quam in pœnali; Et, vice verſa, qui mixta egit
ctione, non poteſt agere pœnali, niſi in ea plus ſit
uam in mixta. Denique qui egit mixta non agit
ei perſecutoria, *Pac. eod. theſ.* 13. & 14.

Cum exitum judiciorum publicorum ante dictum, eſſe & corporum condemnationem & bonorum publicationem, quid juris circa cadavera damnatorum?

℞. In mortuis ex pœna, humanitatis cauſſa inductum, ut cadavera cognatis non denegentur. Hodie non ſepeliuntur niſi vel petitum id fuerit, vel à principe permiſſum; ſed ad exemplum in furca relinquuntur, aut ad anatomen medicis conceduntur, principis authoritate. *Weſ. par. de cadav. punitorum.*

Quid juris circa bona publicata?

℞. In fiſcum rediguntur, id eſt ærariũ publicum principatus, ſeu principis, *Weſ. par. de bon. damn.*

De fiſci jure.

Quotuplex eſt fiſcus?

℞. Fiſcus, (*qui ut jam dictum, eſt ærarium principis & Reip. patrimonium, l. 6. ff. h.t.*) duplex conſtituitur; vel publicus, quatenus eſt ærarium principatus, ſeu Reip. Vel privatus, qui eſt privatum ejuſdem principis patrimonium, non Reipublicæ, *d. l. 6. Pac. eod. diſp.* 34.

Ex quibus cauſſis bona fiſco acquiruntur?

℞. Ex criminalibus quomodo acquirantur jam dictum: Acquiruntur verò præterea ex aliis; puta. 1. ſi fideicommiſſum incapaci in fraudem legum relictum. *l. pr. h. t.* 2. ſi heres hereditate ſit indignus. *d. l.* 1. 3. ſi teſtamentum vel codicilli quibus quid principi relictum. *d. l.* 1. Item aliud inſtrumentum ad fiſcum pertinens, ſurreptum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

ptum ſit. *l.2.§.1.ff.eod.* 4. Si theſaurus invent[us] in loco publico, principis, vel religioſo, *d. l.* Aliiſque pluribus modis de quibus, *Pac. eod.*

An non fiſcus multa habet privilegia?

℞. Imoverò in pluribus ſingulari jure utitur; puta. 1. privatos ad editionem inſtrumentorum cogit. 2. Conductores rerum publicarum invitos detinet, ſi maximos fecerunt fructus. 3. Debitores debitorum ſuorum exigit. 4. Licet duplam evictionem promiſerit, ſimplicem tantum præſtat. 5. Aliis creditoribus ſoluta aufert, ut ſibi ſatisfiat. 6. Semper habet jus pignoris. &c. *Pacius. eod. theſ.* 26. *vide t. t. D. & C. de jure fiſci.*

FINIS.

BENEVOLO LECTORI S.

INdicaremus mendas à chalcographis in textu relictas niſi levium ex ſola ejuſdem lectione, graviorum ex commendata vobis cum Legum, tum Doctorum allegatorum inſpectione facilis eſſet correctio, noſtra vero indicatio ab eadem foret noxium diverticulum, Ne tamen alicubi planè hæreretis, hæc notare voluimus;

Lege Pag. 33. lin. 1. intra pubertatem. 38.7. teſtamento confirmatis. 41.26. id. 27. ſenatu moti. 44.7. Præfecto. 85.19. modum. 90.20. ſic. 91.26. verſari. 95.19. vicennium. 96.20. authoris quam. 116.13. quæ in venditione. 126.1. cui bonis interdictum. 142.2. extraneis. 201.16. de furt. 227.7. & 8. *dele* teſtamenta. 10. codicillos faciat ante. 257.27. *dele Weſ. par. eod.* 308.12. creditoris. 309.8. illius. 370.13. domini. 394.34. ſuperet. 422.18. replicatione. 428.13. debitori. 504.15. res *item* id. 575.1. Ex 596. *pen.* dote. 581.24. ipſum cum. 617. *antep.* Reus iniquam Actoris, 640.13. Civili, &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 40